R. L. Stivensonas

PAGROBTASIS KATRIONA

Drasiųjų kefiai

86

Robertas Luisas Stivensonas

PAGROBTASIS
■
KATRIONA

Iš anglų kalbos vertė
KAZIMIERAS-JUOZAS AMBRASAS
ir
VIKTORIJA MILIŪNAITĖ

VAGA
VILNIUS 1974

Robert Louis Stevenson
KIDNAPPED. CATRIONA
London, 1972

© Vertimas į lietuvių kalbą, leidykla „Vaga", 1974

PAGROBTASIS

Vertė
Kazimieras-Juozas Ambrasas

DEDIKACIJA

Brangusis Čarlzai Beksteri,

jei kada nors skaitytumėte šią knygą, tai jums, tikriausiai, kiltų tiek klausimų, kad vargu pajėgčiau atsakyti. Kodėl, pavyzdžiui, žmogžudystė Apine įvyko 1751 metais[1], kaip Toreno uolos atsidūrė visai prie pat Ereido arba kodėl apie bylą išspausdintoje medžiagoje visiškai nepaminėtas joks Deividas Belfuras. Tokie riešutai ne mano dantims. Užtat, jei paklaustumėte, kaltas Alenas ar ne, aš, tur būt, laikyčiausi šioje knygoje išdėstytos nuomonės. Lig šios dienos Apine sklinda legendos, teisinančios Aleną. Paklausinėję žmonių, išgirstumėte, kad šiame krašte ir nūdien gyvena palikuonys „to kito", kuris anuomet šovė. Tačiau klausinėkite neklausinėję, to žmogaus pavardės vis viena nesužinosite: kalniečiai gerbia paslaptį ir nuo mažumės mokosi ją saugoti. Dėl kitų dalykų galėčiau atkakliai laikytis savo požiūrio, bet dėl vieno — nesiginčysiu ir geriau iškart atvirai prisipažinsiu: man mažai rūpi tikslumas. Ši knyga — ne mokslininko bibliotekai, o mokinukui, kuris, jau išmokęs pamokas, šaltą žiemos vakarą rengiasi gulti. Dorasis Alenas, iš tikrųjų gyvenime buvęs niūrus karštakošis senbernis, čia atkurtas tiktai tam, kad nors valandėlei atitrauktų jauną džentelmeną nuo Ovidijaus ir nukeltų į prabėgusio amžiaus Kalnuotąją Škotiją, o atsigulus jam į patalą,— pasiūlytų jo sapnams patrauklių reginių.

Jūsų, brangusis Čarlzai, nė nesitikiu sudominti šia knyga. Vis dėlto gal jinai patiks jūsų sūnui, kai tas paūgės; rasi jam

[1] Istoriniai šaltiniai rodo, kad šio įvykio būta 1752 m.

bus malonu užtikti priešlapyje savo tėvo pavardę, o tuo tarpu man pačiam malonu ją čionai užrašyti, menant daugelį laimingų, o kartais ir liūdnų dienų, kurias tačiau dabar miela prisiminti.

Po tiek metų ir iš tokio nuotolio keista man dabar žvelgti į tuos prabėgusius mūsų jaunystės nuotykius, bet dar keisčiau jums, vaikštančiam tomis pačiomis gatvėmis: jūs nors ir šiandien galite įžengti į senąjį literatų klubą, kur mus imdavo rikiuoti vienon greton su Skotu, Robertu Emetu ir mylimu, bet neišgarsėjusiu Makbinu,— arba galite užsukti į tą užkampėlį, kur rinkdavosi ir gurkšnodavo alų šauniosios L. J. R. draugijos nariai, susėdę į tas pačias kėdes, kur kadaise su savo bičiuliais šnekučiavosi Bernsas. Beveik matau jus, žengiantį vidur dienos ir besidairantį į tas vietas, kurias jūsų draugas gali regėti vien tik sapnuose. Žinau, kaip, atitrūkus valandėlei nuo kasdienos rūpesčių, atmintyje nuaidi praeitis. Tegu tas aidas dažniau skamba, žadindamas gerus prisiminimus apie jūsų draugą.

R. L. S.

Skerivoras,
Bornmutas

I. KELIONĖ Į KRŪMYNĖS DVARĄ

Apie savo nuotykius pradėsiu pasakoti nuo 1751 viešpaties metų, kai atmintiną ankstyvą birželio rytą paskutinį kartą ištraukiau raktą iš savo tėvų namo durų. Saulei pažvelgus į kalvų viršūnes, aš jau žingsniavau keliu, o kai priėjau kleboniją, strazdai jau ulbėjo sodo alyvose, ir rūkas, prieš aušrą užgriuvęs visą klonį, ėmė kilti aukštyn ir tirpti.

Misteris Kembelas, Esendino pastorius, laukė manęs prie sodo vartelių. Gerasis žmogus pasiteiravo, ar pavalgiau, ir, sužinojęs, kad aš sotus, abiem rankomis suėmęs manąją, švelniai paėmė už parankės.

— Na, Deivi, mano berniuk,— tarė jis,— palydėsiu tave lig brastos ir parodysiu kelią.

Žengėme tylėdami.

— Ar tau negaila skirtis su Esendinu?— neilgai trukus paklausė manęs palydovas.

— Jei žinočiau, sere,— atsakiau jam,— kur keliauju ir kas man atsitiks, tada jums tiesiai atsakyčiau. Esendinas — iš tikrųjų nebloga vietelė, man čia buvo smagu, bet aš ničnieko daugiau ir nesu matęs. Juk tėvas su motina mirę, o nuo Esendino iki jų ne ką arčiau, negu nuo Vengrijos karalystės. Atvirai sakant, svetur keliaučiau netgi su dideliu ūpu, jei tik žinočiau, kad ten bus geriau.

— Štai kaip! Na, gerai, Deivi,— tarė misteris Kembelas.— Tada privalau papasakoti apie tavo palikimą. Kai pasimirė tavo motina, o tėvas, doras krikščionis, pasiligojęs atgulė į mirties patalą, tai ir įdavė man saugoti šį laišką, kur esąs tavo palikimas. „Kai tik mirsiu,— tarė jis,— ir namas bus sutvarkytas, o turtas parduotas (visa tai jau padaryta, Deivi), šį laišką įdavę mano sūnui į rankas, išleiskite jį į Krūmynę netoli nuo Kre-

mondo. Aš pats kilęs iš tos vietos,— pridūrė jis,— todėl derėtų ir mano sūnui ten grįžti. Deivis — guvus berniukas ir ištvermingas ėjikas, tad neabejoju, kad jis laimingai pasieks tą kraštą ir sėkmingai tenai įsikurs.

— Krūmynė!— šūktelėjau aš.— Kuo čia dėtas mano vargšas tėvas ir tas dvaras?

— Taigi, kad niekas to nežino,— atsakė misteris Kembelas.— Bet matai, vaikeli mano, tos šeimos pavardė tokia pati, kaip ir tavoji. Belfurai iš Krūmynės — seña, garsi ir gerbiama giminė, tik pastaruoju metu netikėtai nusmukusi. Tavo tėvas buvo mokytas žmogus, kaip ir derėjo pagal padėtį; niekas taip gerai netvarkė mokyklos, kaip jis — nei elgesiu, nei savo kalba nepanėšėjo į paprastą kaimo mokytoją. Kaip pats meni, mėgdavau jį svečiuosna kviestis, kai pas mus viešėdavo kas nors iš dvariškių, ir netgi maniesiems Kembelams iš Kilreneto, Kembelams iš Densvairo, Kembelams iš Minčo bei kitiems oriems džentelmenams jo draugėje būdavo smagu. Na, o dabar, kai išdėsčiau visas aplinkybes, imki šį testamentą, rašytą paties mūsų mirusio brolio ranka.

Ir pastorius padavė man šit kaip adresuotą laišką: „Krūmynės dvaras, Ebinizeriui Belfurui, eskvairui, laiško įteikėjas — mano sūnus Deividas Belfuras." Širdis smarkiau suplakė, pagalvojus apie nuostabią ateitį, staiga atsivėrusią septyniolikmečiui jaunuoliui, vargšo kaimo mokytojo iš Etriko miško sūnui.

— Misteri Kembelai,— pralemenau trūkčiojančiu balsu,— mano vietoje būdamas, ar eitumėt tenai?

— Žinoma, kad eičiau,— tarė pastorius,— nė minutės nelaukčiau. Toks eigus berniukas, kaip tu, per dvi dienas nusigaus lig Kremondo, o nuo ten netoli ir Edinburgas. Blogiausiu atveju, jei tie godotini giminaičiai (mano supratimu, jie turėtų būti to paties kraujo) nuvarytų tave nuo savo namų slenksčio, tai, porą dienų pažygiavęs, vėlei gali pasibelsti į mano duris. Vis dėlto aš tikiuosi, kad tu būsi svetingai priimtas, kaip vylėsi tavo vargšas tėvas, ir tapsi ilgainiui įžymiu žmogum. O dabar, berniuk mano,— baigė savo šneką pastorius,— naudodamasis išsiskyrimo akimirka, laikau savo pareiga apsaugoti tave nuo pasaulio pavojų.

Taręs šiuos žodžius, jis pasižvalgė patogesnės vietos, paskui rimtas, atkišęs viršutinę lūpą, klestelėjo po beržu ant didžiulio pakelės akmens ir prisidengė nosinaite savo trikampę skrybėlę,

nes į mus pro dvi viršukalnes spigino saulė. Iškėlęs smilių, pirmiausia perspėjo saugotis visokių laisvamaniškų minčių (kurios manęs anaiptol neviliojo), paskatino neapsileisti maldoje ir skaityti šventąjį raštą. Tada jis nupasakojo, kaip atrodo turtingi namai, kur rengiausi keliauti, ir kaip aš turįs elgtis su jų gyventojais.

— Būk nuolaidus, Deivi, nereikšminguose dalykuose,— įspėjo mane.— Įsikalk į galvą, jog tu, nors ir geros kilmės, bet išauklėtas kaime. Nepadaryk mums gėdos, Deivi, neapsijuok! Tuose dideliuose žmoninguose namuose su visais aplink zujančiais namykščiais elkis apdairiai, nuovokiai, santūriai ir nesistenk šnekėti daugiau už kitus. O su šeimininku — prisimink, kad jis lerdas[1]. Nieko daugiau tau nesakysiu, tik gerbki, kas gerbtina. Visada malonu paklusti lerdui,— bent jaunuoliui tatai turėtų būti malonu.

— Gerai, sere,— atsakiau,— pasistengsiu. Pažadu pasinaudoti jūsų patarimais.

— Ką gi, geras atsakymas,— nuoširdžiai apsidžiaugė misteris Kembelas.— O dabar pakalbėsime apie žemiškus arba, kitaip tariant, nežemiškus dalykus. Šit ryšuliukas su keturiais daiktais,— taip sakydamas, pastorius vargais negalais ištraukė iš šoninės kišenės mazgelį.— Iš šių keturių daiktų pirmasis tau priklauso teisėtai: kukli pinigų suma už parduotas tavo tėvo knygas ir buto rakandus, kuriuos, kaip jau iš pradžių minėjau, pats nupirkau, kad su nauda parduočiau būsimajam mokytojui. Kiti trys daikčiukai yra misis Kembel ir mano dovana, kurią prašom maloniai priimti. Pirmoji, apvali, iš pradžių, man regis, tau patiks labiausiai, bet, o Deivi, tai lašas jūroje,— ji tau pagelbės, tik žengiant pirmąjį žingsnį, ir išnyks kaip dūmas. Antroji, plokščia, prirašyta ir keturkampė, tebus patogi lazda tavo gyvenimo kelyje ir minkštas priegalvis ligoje. Ir trečia, paskutinioji dovana, savo forma panaši į kubą, teparodo tau kelią į geresnį pasaulį,— o aš už tai pasimelsiu.

Taręs šiuos žodžius, jis atsistojo, nusiėmė skrybėlę ir susikaupęs valandėlę garsiai meldėsi už jaunuolį, iškeliaujantį į pasaulį, paskui staiga mane apkabino ir stipriai pabučiavo; tada šiek tiek atstūmė, kiek leido ištiestos rankos, ir, vis dar nepaleisdamas, liūdesio aptemdytu veidu žvelgė į mane; paskui, šūk-

[1] Anglijoje lordas, Škotijoje — lerdas.

telėjęs „sudie", apsigręžė ir kone tekinas pasileido atgal keliu, kuriuo buvome atėję. Kitam toks elgesys būtų pasirodęs juokingas, bet man nė į galvą netoptelėjo šaipytis. Spoksojau, kol pastorius išnyko iš akių,— ir nė karto šis žmogus nestabtelėjo, nė karto negrįžtelėjo. Tada man dingtelėjo mintis, kad šitaip jis darė dėl to, kad reikėjo skirtis; man net sąžinę ėmė graužti, kad buvau toks laimingas, galėdamas ištrūkti iš šio ramaus užkampio į didelį triukšmingą namą pas turtingus, garbingus tos pačios pavardės ir to paties kraujo giminaičius.

— Deivi, Deivi,— prikaišiojau sau,— kur matytas šitoks nedėkingumas! Vos puse žodžio užsiminus apie garbę, pamiršai senus bičiulius ir jų prielankumą. Oi, gėda, Deivi, kokia gėda!

Atsisėdęs ant akmens, nuo kurio ką tik pakilo gerasis pastorius, atmazgiau ryšelį apsižiūrėti dovanų. Nė kiek neabejojau, kad kubo pavidalo dovana turės būti kišeninė biblija. Apvalus pasirodė besąs šilingas. O trečioji dovana, turėjusi visą gyvenimą stebuklingai tarnauti sveikam ir sergančiam — neuždidė šiurkštaus geltono popieriaus skiautelė, kurioje raudonu rašalu buvo parašyta:

KAIP PASIGAMINTI PAKALNUČIŲ VANDENS

Prisirinkę pakalnučių ir pavirinę jas vyne, kartkartėmis išgerkite po vieną ar du šaukštus. Šis skystis nebyliam padeda atgauti kalbos dovaną, gerai nuo podagros, ramina širdį ir stiprina atmintį. Sudėję pakalnučių žiedus į stiklainį ir aklinai uždarę, palaikykite skruzdėlyne kokį mėnesį, tada išimkite ir ten rasite išsisunkusio iš tų žolynų skystimo, kurį susipylę į buteliuką, turėsite vaistus tiek sergančiam, tiek sveikam, tiek vyriškiui, tiek moteriškei.

Paties misterio Kembelo ranka dar buvo šitaip užrašyta:

„Taip pat nikstelėjus, sopamą vietą patrinti, o surėmus diegliams, gerti kas valandą po valgomą šaukštą."

Žinoma, iš tokio recepto nusikvatojau, tik mano juokas buvo pro ašaras. Nusiraminęs paskubom užsinėriau savo nešulėlį ant lazdos galo ir, perbridęs brastą, užkopiau į kitoje upės pusėje stūksančią kalvą, o išėjęs į šunkelį, vingiuojantį tarp viržių, paskutinį sykį žvilgtelėjau į Esendino bažnyčią, susispietusius apie kleboniją medžius ir aukštaūgius šermukšnius kapinėse, kur ilsėjosi mano tėvas su motina.

Antrosios dienos paryčiu įlipęs į gūbrio viršūnę, priešais save kaip ant delno pamačiau ligi pat jūros besileidžiančią nuokalnę, kurios viduryje ant ilgo kalnagūbrio lyg kaitinimo krosnis rūko Edinburgas. Pilies bokšte plevėsavo vėliava, užutakyje plaukiojo ar nuleidę inkarus riūgsojo laivai. Nepaisant geroko atstumo, viską galėjau kuo aiškiausiai įžiūrėti,— nuo tokio reginio mano, kaimiečio, širdis vos neiššoko iš krūtinės.

Einant pro piemenų lūšną, man tik apytikriai nurodė, į kurią pusę Kremondas, todėl, pasiklausinėdamas čia vieno, čia kito, palikęs šone Kolintoną, stūmiausi į vakarus nuo sostinės, kol išėjau į Glazgo kelią. Baisiai apsidžiaugiau ir nustebau, pamatęs čionai pagal fleitų garsus koja kojon žengiančius kareivius; priekyje ant sarto žirgo jojo senas išraudusiu veidu generolas; o jam iš paskos mušė koją kuopa grenadierių į popiežiaus tijarą panašiomis kepurėmis. Išvydus raudonus mundurus ir išgirdus tokį linksmą žygio maršą, krūtinę užliejo išdidumo jausmas.

Dar kiek paėjėjęs, sužinojau, jog atsibasčiau į Kremondo parapiją, todėl suskatau teirautis apie Krūmynės dvarą. Ko tik pasiklausdavau, mano žodžiai visus stebindavo. Iš pradžių maniau, kad menkas ir dulkinas mano kaimietiškas apdaras nesiderino su tos garbingos vietos pavadinimu. Tačiau, kai du ar tris kartus paklausus, mane vis taip pat nužiūrėjo ir atsakė vieną ir tą patį, ėmiau suvokti, kad su tuo dvaru kažkas negerai.

Norėdamas išsklaidyti abejones, ėmiau klausinėti kitaip,— pamatęs padorų vaikinuką, kuris važiavo kaimo keliuku stačiomis valdydamas arklius, paklausiau, ar jis kada nors yra girdėjęs apie Krūmynę.

Sustabdęs vežėčias, paklaustasis žvilgtelėjo į mane lygiai, kaip ir anie.

— Girdėjau. O kas?

— Ar dideli namai?— paklausiau.

— Žinoma,— atsakė tas.— Namas didžiulis, tikras griozdas.

— Aa,— numykiau aš.— O kokie ten žmonės?

— Žmonės!?— riktelėjo kaimietis.— Iš proto išsikrausteil Kad ten nėr ko vadinti žmonėmis.

— Kaipgi?— atrėžiau aš.— O misteris Ebinizeris?

— Aha,— atlyžo berniokas.— Jei reikalingas lerdas, tai jis ten. O ko tau iš jo reikia, meldžiamasis?

— Man sakė, tenai atsiradusi vieta,— stengdamasis kuo kukliau atrodyti, atsakiau aš.

— Ką?!— taip garsiai užriko vežėjas, kad net arklys pasibaidė.— Šit kas, meldžiamasis,— dar pridūrė jis,— čia, žinoma, ne mano reikalas, bet pats atrodai neblogas vaikis, tad paklausyk mano patarimo — laikykis nuo Krūmynės kuo toliau.

Vėliau pasipainiojo kitas — žemo stogo dabitiškas žmogutis su puošniu baltu peruku; aš jį palaikiau keliaujančių barzdaskučiu. Žinodamas, kad visi kirpėjai yra baisūs plepiai, aš stačiai ir paklausiau, kas per žmogus tas Krūmynės Belfuras.

— Fui, fui, jis suvis, suvis į žmogų nepanašus,— pasipurtė kirpėjas ir pradėjo labai suktai kamantinėti, kodėl aš juo taip domiuosi. Tik aš nesileidau į kalbas, todėl dabita, ničnieko nepešęs, nusuko pas savo klientą.

Negaliu apsakyti, kaip tokios užuominos griovė mano lūkesčius. Kuo painesni buvo kaltinimai, tuo man jie labiau nepatiko,— neišmaniau, ką ir begalvoti. Kas jie tokie, tie didžiuliai namai, kad, vien tik paklausus kelio į juos, visi parapijiečiai krūpteli ir įsmeigia į tave akis. Ir kas tas lerdas, apie kurį kiekviename užkampyje sklinda keisti gandai. Jei per valandą galėčiau atsidurti Esendine, tai, viską metęs, grįžčiau pas misterį Kembelą. Tačiau aš nusibasčiau taip toli, kad savimeilė neleido pasprukti, pačiam viskuo neįsitikinus; vien iš savigarbos turėjau viską išsiaiškinti,— ir nors man nepatiko visa, ką girdėjau, sulėtinęs žingsnius ir klusčiodamas kelio, vis viena pėdinau toliau.

Diena jau slinko vakarop, kai sutikau pečiuitą tamsiaplaukę moteriškę, besileidžiančią nuo kalvos. Ir šitoji, mano klausimo užklupta, staigiai apsisuko ir, pasivėdėjusi mane lig viršukalnės, nuo kurios buvo ką tik nulipusi, parodė vienišą kaip pirštas griozdišką statinį, niūksantį žalio slėnio gilumoje. Kraštovaizdis čia buvo nuostabus: nuožulniomis apaugusiomis mišku įkalnėmis teškėjo upokšniai, o dirvos, man regis, buvo neišpasakytai derlingos. Tik tas namas atrodė lyg kokie griuvėsiai,— joks kelias nevedė į jį, nė vienas dūmelis nesidriekė iš kaminų, jokio ženklo, kad čia būta parko. Širdis mano apmirė.

— Šitas!— sušukau.

Moters akys plykstelėjo pykčiu.

— Krūmynė!— riktelėjo ji.— Krauju ją statė, krauju sustabdė statybas, kraujas ją nušluos nuo žemės paviršiaus. Žiūrėk!— vėl šūktelėjo moteriškė.— Aš spiaunu žemėn, aš prakeikiu ją. Teprasmenga skradžiai! Jei pamatysi lerdą, perduok jam tokius žodžius; pasakyk jam, kad Dženeta Kluston tūkstantį du šimtus devynioliktą kartą prakeikia jį, jo namą, tvartą, arklides, jo tarną, svečius, šeimininką, jo žmoną, meilužę ir vaikus,— tegul jie visi prasmenga!

Ir moteris, kurios balsas virto kažkokia klaikia rauda, ūmai apsigręžusi, dingo. Man net plaukai ant galvos atsistojo. Tais laikais žmonės dar tikėjo raganomis ir bijodavosi užkeikimų, o tos moters prakeiksmas, tarsi įspėjantis atsisakyti šios kelionės, kol dar nevėlu, visiškai pakirto man kojas.

Atsisėdęs ėmiau žiūrėti į Krūmynę. Juo ilgiau žvelgiau, tuo apylinkė atrodė gražesnė: laukai puošėsi gudobelių žiedais, pievose baltavo avys, padangę raižė kovarnių pulkai,— viskas bylojo čia esant derlingą žemę ir puikų klimatą, tik tas viduryje riogsantis pastatas gadino vaizdą.

Taip besėdint ant grioviakrančio, valstiečiai ėmė grįžti iš laukų; bet aš buvau toks nusiminęs, kad net nepalinkėjau jiems labos nakties. Pagaliau, saulei nusileidus, geltono dangaus fone pamačiau besirangančią dūmų gyvatėlę. Nors ji buvo labai skystutė, visai kaip nuo žvakės, bet vis viena čia turėjo būti židinys, šiluma, vakarienė ir gyvas sutvėrimas.

Vos įžiūrimu žolėje taku pasileidau link sodybos. Vargu ar kas galėjo tuo takeliu vaikščioti, bet kito niekur nemačiau. Taip juo atžingsniavau iki akmeninės arkos. Šalia jos stirksojo namukas be stogo su viršuje išlikusiais herbo pėdsakais. Tikriausiai, čia turėjo būti didieji vartai, tik dar neužbaigti, todėl geležinius pinučius atstojo iš lentgalių sukaltos durelės, perrištos šiaudiniu ryšiu; nei parko tvoros, nei jokios alėjos nebuvo matyti,— takelis, kuriuo atėjau, apsukęs arką iš dešinės, vingiavo prie namo.

Kuo arčiau, tuo pastatas man atrodė niūresnis. Matyt, čia tebuvo vienas nebaigto statyti namo sparnas. Iš lauko pusės ant viršutinio aukšto dalies nebuvo stogo, todėl danguje ryškėjo nebaigtų atbrailų ir laiptų kontūrai. Didžiuma langų —

be stiklų, todėl šikšnosparniai pro juos siūte siuvo kaip balandžiai iš karvelidės.

Kai priėjau prie namo, sutemo dar labiau; gan aukštokai išmūrytuose siauruose su tvirtomis grotomis trijuose apatiniuose languose ėmė mirkčioti blausi šviesele.

Štai koks tas rūmas, į kurį taip veržiausi! Argi tarp šių sienų turiu rasti naujų draugų ir išsvajotąją laimę? Ten, prie Eseno upokšnio, mano tėvo namuose, židinys pleškėjo, langai švieste švietė aplink per visą mylią, o durys buvo atdaros kiekvienam vargšui.

Vis pasiklausydamas tylomis slinkau artyn ir išgirdau, kaip sudžingsėjo indai, paskui kažkas kelissyk sausai nusikosėjo, bet nei šnekant, nei šunies amsint nebuvo girdėti.

Kiek galėjau įžiūrėti sutirštėjusioje prieblandoje, durys buvo medinės, didžiulės ir nusėtos vinimis; virpančia širdimi pakėliau ranką ir vieną kartą bilstelėjau. Paskui stovėjau ir laukiau. Namuose įsiviešpatavo mirtina tyla. Prabėgo minutė, bet niekas nekrustelėjo, tik šikšnosparniai narstė virš mano galvos. Pabeldęs vėlei, ėmiau laukti. Tuo metu mano ausys, pripratusios prie tylos, išgirdo viduje patyliukais sekundes skaičiuojantį laikrodį, bet kambaryje triūsęs žmogus nesujudėjo ir, greičiausiai, net kvapą užgniaužė.

Jau buvau beketinąs bėgti, bet staiga, pykčio apimtas, pradėjau kojomis daužyti duris ir garsiai šaukti misterį Belfurą. Buvau kaip reikiant įsismaginęs, kai viršum galvos išgirdau kosint. Atšokęs nuo durų ir žvilgtelėjęs viršun, lange pamačiau žmogų su aukšta naktine kepuraite ir trumpavamzdžio nasrus.

— Jis užtaisytas!— perspėjo žmogus.

— Atnešiau misteriui Ebinizeriui Belfurui iš Krūmynės laišką,— atsakiau aš.— Ar jis čia gyvena?

— Nuo ko?— paklausė žmogus su muškieta.

— Jums tatai nesvarbu,— atrėžiau smarkiai susierzinęs.

— Gerai,— atsakė tas,— padėkite jį ant slenksčio ir galite sau nešdintis.

— Nė nemanau,— šūktelėjau.— Aš jį įteiksiu misteriui Belfurui į rankas, kaip man buvo liepta. Čia rekomendacinis laiškas.

— Kas?— piktai suriko žmogus.

Pakartojau.

— Kas tu pats toks?— kiek palūkėjus suskambėjo kitas klausimas.

— Savo pavardės aš nesigėdiju,— atšoviau jam.— Aš Deividas Belfuras.

Esu tikras, kad, išgirdęs šiuos žodžius, mano pašnekovas krūptelėjo, mat, išgirdau, kaip į palangę brinktelėjo trumpavamzdis. Kitas klausimas buvo ištartas po gerokos pertraukos jau persimainiusiu balsu.

— Ar tavo tėvas mirė?

Tie žodžiai mane taip nustebino, kad tik stovėjau įsispėtrinęs, nepraverdamas burnos.

— Taigi,— padarė išvadą žmogus,— be abejonės, jis mirė, štai kodėl lauži mano duris.

Vėl tyla, o paskui pasigirdo užgaulūs žodžiai:

— Ką gi padarysi, įsileisiu tave, vargšeli,— ir dingo nuo lango.

III. PAŽINTIS SU DĖDE

Netrukus garsiai subrazdėjo grandinės ir stūmos, durys atsargiai prasivėrė ir, vos man įžengus, tučtuojau vėl užsitrenkė.

— Drožk virtuvėn ir nieko nečiupinėk,— įsakė jis man, ir, kol ta žmogysta braklino durų skląsčius, apgraibomis suradau kelią į virtuvę.

Ryškiai liepsnojantis židinys apšvietė taip skurdžiai apstatytą kambarį, kad vargu ar kada tokį regėjau. Lentynose — koks pustuzinis rykų, ant stalo — vakarienė: dubenėlis avižų košės, raginis šaukštas ir išdvisusio alaus puodukas. Išskyrus pasienyje išrikiuotas užrakinėtas skrynias ir viename kampe indaują su kabančia spyna, šiame dideliame skliautuotame kambaryje daugiau jokių daiktų nebuvo.

Užnabrinęs paskutinę grandinę, žmogus grįžo į virtuvę. Neuždidis, gunktelėjęs, siaurų pečių, pelenų spalvos veidu, jis galėjo turėti nuo penkiasdešimt ligi septyniasdešimt metų. Jis buvo apdriskusiais marškiniais, ant galvos užsimaukšlinęs flanelinę kepuraitę ir apsivilkęs tokios pat medžiagos chalatu, kuris atstojo liemenę ir durtinį. Veidas seniai matęs skustuvą. Tačiau užvis labiausiai jaudino ir netgi baugino be perstojo

mane persekiojančios nudelbtos jo akys,— jis nė karto taip ir nežvilgtelėjo man tiesiai į veidą. Niekaip negalėjau atspėti, kokios iš tikrųjų jis buvo kilmės ir kokio verslo; labiausiai jis panėšėjo į iškaršusį, nereikalingą tarną, kuris už maistą turėjo sergėti šiuos griozdiškus namus.

— Gal išalkęs?— pasiteiravo jis, akis nudelbęs į mano kelius.— Tai gali užvalgyt tos košės.

Pasakiau, kad, matyt, jis bus sau pasitaisęs šią vakarienę.

— O,— numojo jis,— galiu kuo puikiausiai ir be jos apsieiti. Tiktai gurkštelėsiu alaus, mat, anas sušvelnina man kosulį.— Ir, visą laiką nenuleisdamas nuo manęs akių, išgėrė kone pusę puoduko, o paskui ūmai ištiesė man ranką:

— Duok šen laišką!

Atsakiau, kad laiškas adresuotas ne jam, o misteriui Belfurui.

— O kas, manai, aš esu?— paklausė jis.— Duokš man Aleksandro laišką!

— Jūs žinote mano tėvo vardą?

— Būtų keista, jei nežinočiau,— nusistebėjo žmogus.— Juk jis buvo tikras mano brolis, ir nors tamstai, kaip atrodo, nepatinku nei aš, nei mano namas, nei mano skani košė, aš — tikras tavo dėdė, Deivi, branguti mano, o tu — mano sūnėnas. Todėl duok šen laišką, o pats sėsk ir šveisk, kas padėta!

Jei bent keleriais metais būčiau buvęs jaunesnis, iš gėdos, apmaudo ir nevilties būčiau apsižliumbęs. Netekęs žado, nei gyvas, nei miręs, padaviau jam laišką ir prisėdęs taip nenoromis ėmiau valgyti, lyg visai nebūčiau alkanas.

Dėdė, pasilenkęs prie židinio, vartė rankose laišką.

— Ar žinai, kas čia parašyta?— netikėtai paklausė.

— Jūs patys matote, sere,— atsakiau,— antspaudas nesulaužytas.

— Aha,— pritarė dėdė,— tai ko čia atsidanginai?

— Įteikti jums laišką,— atsakiau jam.

— Nejaugi?— sudvejojo šis, nutaisęs gudrią šypseną.— Tikriausiai turėjai kokių nors vilčių?

— Prisipažinsiu, sere,— atsakiau jam,— sužinojęs, kad mano giminaičiai pasiturintys, iš tikrųjų tikėjausi gausiąs iš jų pagalbos; bet iš jūsų neprašau jokios išmaldos, man nereikia nieko, jei duodama nenoromis. Nors esu skurdžius, bet turiu bičiulių, kurie mane mielai parems.

— Na, na,— tramdė mane Ebinizeris,— nereikia ant manęs širsti. Mudu nuostabiai sutarsim. Deivi, branguti mano, jei nebenori šitos košės, tai aš pats ją išbaigsiu. Taigi,— toliau šnekėjo jis, pasiglemžęs iš manęs dubenį ir šaukštą,— puikus, sveikas ir reikalingas maistas.— Paskui, sumurmėjęs panosėje kelis maldos žodžius, stvėrėsi valgio.— Pamenu, tavo tėtušis mėgo gerokai užkirsti; apsirijėlis, tiesa, nebuvo, bet šveisdavo atsakančiai. O aš niekados nepasižymėjau valgumu — kąsnelį šio, kąsnelį to, ir gana.— Gurkštelėjęs mauką silpno alaus, tikriausiai, prisiminė svetingumo pareigą, todėl šit kaip pridūrė:— Jei nori gerti,— vandens yra už durų.

Į šiuos žodžius nieko neatsakiau, tik atkakliai stovėjau ir su neišpasakytu įtūžiu iš aukšto mėksojau į dėdę. Jis, savo rėžtu, tarsi stokodamas laiko, skubėjo valgyti ir vis dirsčiojo čia į mano apavą, čia į namie megztas kojines. Tiktai vienintelį sykį, kai jis ryžosi dirstelėti kiek aukštėliau, mudviejų žvilgsniai susitiko,— netgi vagies, pagauto nusikaltimo vietoje, akyse nebūtų tiek siaubo, kiek buvo šiame veide. Matydamas tai, nejučiomis pagalvojau, kad toks jo baugštumas gal todėl atsirado, kad jis jau tiek laiko nebemato žmonių; rasi su juo kiek pabendravus, šitai ilgainiui praeis, ir dėdė taps visiškai kitu žmogumi. Iš tokių minčių mane pažadino šiurkštus balsas:

— Tavo tėvas seniai mirė?

— Prieš tris savaites, sere,— atsakiau.

— Aleksandras buvo užsidaręs ir tylus žmogus,— kalbėjo toliau dėdė.— Jaunystėje jis mažai šnekėdavo. Ar jis ką nors sakė apie mane?

— Kol jūs pats nepasisakėte, aš nė nežinojau, kad tėtė turėjo brolį.

— Oi varge, vargeli mano,— sudejavo Ebinizeris.— Tai gal jis ir apie Krūmynę visai neužsiminė?

— Nė pusės žodžio neprasitarė, sere,— užtikrinau jį.

— Tik pamanykit!— nusistebėjo šis.— Keistuolis!

Nepaisant visa ko, atrodė, kad mano pašnekovas neišpasakytai patenkintas,— tik niekaip nesumojau, ar pačiu savimi, ar manimi, ar mano tėvu. Šiaip ar taip, jis jau nebebuvo taip nedraugiškai nusiteikęs mano atžvilgiu, kaip iš pradžių. Staiga pašokęs, perėjo per kambarį ir, atsistojęs man už nugaros, pliaukštelėjo per petį:

— Mudu puikiai sutiksim,— pralinksmėjo dėdė.— Džiaugiuosi tave įsileidęs. O dabar eiva miegot.

Buvau nustebęs, kad dėdė nedegė nei lempos, nei žvakės, tik grabalinėdamasis trepeno tamsiu koridoriumi. Sunkiai alsuodamas, jis užlipo kelis laiptelius ir, stabtelėjęs priešais kažkokias duris, atrakino. Klupinėjau, bet iš paskutiniųjų stengiausi neatsilikti. Pagaliau jis pasiūlė įeiti,— čia būsiąs mano kambarys. Padariau, kaip buvo liepta, bet, žengęs kelis žingsnius, paprašiau žvakės.

— Na jau, na jau,— pasišaipė Ebinizeris,— šiandien nuostabi mėnesiena.

— Nei mėnulio, nei žvaigždžių, sere, tamsu, nors pirštu į akį durk. Net lovos negaliu susirasti,— skundžiausi aš.

— Na jau, na jau,— priekaištavo senis.— Nekenčiu namuose šviesos. Neapsakomai bijausi gaisro. Labanakt, Deivi, sūneli.

Nespėjus man nė žodžio skersai pasakyti, trinktelėjęs durimis, jis užrakino mane iš anapus.

Nežinojau, verkti ar juoktis. Kambaryje šalta kaip šuliny, o lova, kurią vargais negalais apsigrabaliojau, buvo šlaputėlaitė kaip durpinyčia. Laimė, kad buvau pasiėmęs mazgelį ir antklodę, tai įsisupęs atsiguliau ant grindų šalia didžiulės lovos ir kaip mat užmigau.

Vos rytui išaušus, praplėšęs akis, pamačiau gulįs didžiuliame marginta oda išmuštame, brangiais raižytiniais baldais apstatytame kambaryje su trimis plačiais langais. Prieš dešimt, o gal net prieš dvidešimt metų tokiame kambaryje nakvoti ir rytą pabusti būtų buvęs grynas malonumas, bet drėgmė, purvas, nepriežiūra, pelės ir vorai ilgainiui padarė savo. Be to, kai kurie langų rėmai buvo suskaldyti; iš viso susidarė toks vaizdas, kad mano dėdė kadaise turėjęs atlaikyti įtūžusių, gal net Dženetos Kluston vadovaujamų kaimynų antpuolį.

Lauke jau ridinėjosi saulė, o tame apleistame kambaryje buvo baisiausiai šalta, todėl ėmiau belsti ir šaukti, kolei mano kalėjimo sargas atėjęs išleido. Nusivedęs už namo, kur buvo šulinys ir kubilas, pasiūlė:

— Jei reikia, gali nusiprausti.

Po maudyklės vėl nuskubėjau į virtuvę, kur dėdė, užsikūręs ugnį, virėsi košę. Ant stalo stovėjo du dubenėliai su dviem raginiais šaukštais, bet tik vienas puodelis su alumi. Matyt, iš nuostabos mano žvilgsnis pernelyg užtruko ties tuo

daiktu ir, regis, dėdė tai pastebėjo, todėl, lyg atsakydamas į nebylų klausimą, pasiteiravo, ar aš nenorįs šito bizalo, taip ir pasakė.

Atsakiau, kad esu įpratęs jį gerti, bet tegul dėl to nekvaršina sau galvos.

— Na, na,— suniurnėjo jis,— nedraudžiu to, kas naudinga.

Didžiai nustebau, kai, išėmęs iš lentynos kitą puodelį ir, užuot kliustelėjęs dar šiek tiek alaus, dėdė nupylė iš vieno indo į kitą lygiai pusę. Toks kilniaširdiškumas man net kvapą užgniaužė; be jokios abejonės, mano giminaitis buvo šykštuolis, bet vienas iš tokių, kurie gali priversti gerbti šią ydą.

Po pusryčių dėdė atsirakino skrynią, išsitraukė iš ten molinę pypkę su tabako tumulu ir atsipiovė nuo jo tiek, kad užtektų vienam sykiui, o kitą vėl užrakino. Tada, atsisėdęs saulės atokaitoje prie vieno lango, tylėdamas ėmė papsėti. Kartas nuo karto iš padilbų mane nužvelgdamas, dribtelėdavo kokį klausimą. Sykį šitaip paklausė:

— O kaip tavo motina?— Kai atsakiau, kad ir jinai mirusi, jis pridūrė:— O, tai bent buvo mergina!— Paskui, kiek ilgėliau luktelėjęs:— O kas tokie tie tavo draugai?

Paaiškinau, kad tai keletas džentelmenų, vadinamų Kembelais,— nors iš tikrųjų teturėjau vienintelį draugą, pastorių, kuris nors šiek tiek manimi rūpinosi. Tačiau ėmiau įtarinėti, kad dėdė nori susidaryti nuomonę apie mano visuomeninę padėtį, užtat, nors ir buvau vienų vienas kaip pirštas, nenorėjau pasirodyti esąs bejėgis.

Jis, atrodo, apsvarstė mano žodžius, o paskui tarė:

— Deivi, sūneli mano, gerai padarei, atėjęs pas savo dėdę. Aš, ypač vertindamas šeimos garbę, atliksiu savo pareigą tavo atžvilgiu, bet niekaip nenusprendžiu, kur pats labiausiai tiktum: gal tave padarius teisininku ar pastorium, gal kariu, juk dėl munduro berniukams pramušta galva — bet nenoriu, kad Belfurai žemintųsi prieš kažkokius kalniečius Kembelus, todėl kad man nebūtų jokių laiškų, jokių pranešimų, niekam nė pusės žodžio; jei ne,— štai mano durys.

— Dėde Ebinizeri,— neiškenčiau,— puikiai suprantu, kad jūs nelinkite man bloga. Tačiau, nežiūrint į tai, norėčiau jus įtikinti, kad ir aš turiu savigarbos. Ne savo noru jūsų ieškojau, taigi jei dar kartą parodysit duris, ir išeisiu pro jas.

Senis atrodė smarkiai susikrimtęs.

— Na jau, na jau,— tildė mane jis,— nereikia šitaip, nereikia! Luktelėk dieną kitą! Aš gi ne burtininkas, kad tavo ateitį rasčiau košės puodo dugne. Pakentėk dieną kitą ir ničniekam neplepėk,— garbės žodis, tavimi pasirūpinsiu.

— Gerai, man ir to jau užtenka,— atsakiau.— Jei norite padėti, tai aš džiaugiuosi ir būsiu už tai dėkingas.

Man jau ėmė atrodyti (tik, sakyčiau, kiek per anksti), kad vis viena bus mano viršus, todėl pradėjau aiškinti, jog patalynę reikią išvėdinti ir išdžiovinti saulėje, nes jokiu būdu negalėsiu tokioje lovoje miegoti.

— Kas čia šeimininkas, tu ar aš?— šaižiu balsu užriko dėdė, bet ūmai susigriebė.— Na, na,— tarė jis,— aš ne tą turėjau galvoje. Kas mano, Deivi, tai ir tavo, o kas tavo, tai ir mano. Juk kraujas — ne vanduo,— niekas daugiau pasaulyje, tik mudu turime Belfurų pavardę.— Paskui ėmė paistyti apie mūsų šeimą, buvusią jos šlovę, apie savo tėvą, pradėjusį perstatinėti šį namą, ir apie save, nepakentusį tokio nusikalstamo išlaidumo ir nutraukusį statybas. Tuo sykiu man dingtelėjo mintis perduoti jam Dženetos Kluston linkėjimus.

— O nenaudėlė!— suriko dėdė.— Tūkstantį du šimtus devyniolika kartų, vadinasi, po sykį kiekvieną dieną nuo to laiko, kai aš pardaviau jos turtą! Och Deivi, kol dar aš gyvas, norėčiau ją matyti čirškančią ant žėruojančių anglių. Ragana, tikra ragana! Eisiu pasišnekėti su teismo sekretoriumi.

Sulig šiais žodžiais atsidaręs skrynią, jis išsiėmė seną, bet gerai išsilaikiusį mėlyną durtinį su liemene ir dar neblogą kastorinę skrybėlę, tik be galionų. Šiaip taip apsitaisęs ir pasiėmęs iš spintos lazdelę, viską užrakino ir jau rengėsi eiti, bet ūmai kažin kas jį suturėjo.

— Aš negaliu tavęs vieno palikti namuose,— tarė jis,— turiu užrakint.

Išraudau kaip vėžys.

— Jei išvarote lauk, daugiau manęs nematysite,— atsakiau.

Dėdė visas išbalo ir sukando lūpas.

— Šitaip nesielgiama,— sviedė, piktai įsmeigęs akis į kampą.— Šitaip nesielgiama, norint įsigyti mano prielankumą, Deividai.

— Sere,— prabilau aš,— nors aš ir gerbiu jūsų amžių ir mudviejų giminystę, bet už nieką laikau jūsų prielankumą. Mane mokė save gerbti, užtat, nors jūs atstotumėte visus dė-

des ir visą giminę, vis viena kaip gyvas nesiekčiau jūsų prielankumo tokia kaina.

Priėjęs prie lango, dėdė Ebinizeris valandėlę žiūrėjo pro jį. Mačiau, kaip jis, tarytum drugio krečiamas, krūpčiojo ir tampėsi. Tačiau, kai atsisuko, šypsena žaidė jo veide.

— Na, gerai, gerai,— ramino jis mane,— teks pakentėti, teks viską iškentėti. Aš niekur neisiu, gana tauškalų.

— Dėde Ebinizeri,— vėl neiškenčiau,— aš ničnieko nesuprantu. Jūs elgiatės su manim kaip su vagim; nepakenčiate manęs šiuose namuose; jūs primenate šitai kiekvieną akimirką. Neįmanomas dalykas, kad jūs mane pamiltumėt,— o ir aš pats su jumis kalbėjau taip, kaip niekada su nieku nesu kalbėjęs. Tad kokiam galui norite mane sulaikyti? Leiskite man grįžti pas savo draugus, kurie manęs laukia ir myli mane.

— Na, na, na,— niurnėjo rimtomis dėdė.— Tu man patinki, mudu sugyvensim; namų garbė man neleidžia išleisti tave atgalios. Nusiramink, pagyvenk kartu su manim, pamatysi, kaip apsiprasim, būk gerutis!

— Gerai, sere,— minutėlę pamąstęs, atsakiau.— Trumpam pasiliksiu. Tegul jau man geriau pagelbsti savieji, negu svetimi. Tik jei mudu nesutarsim, tai galvą dedu, kad šitai atsitiks ne dėl mano kaltės.

IV. KRŪMYNĖJE MANĘS TYKO DIDELI PAVOJAI

Nekaip prasidėjusi diena praslinko visai smagiai. Pietums mudu valgėme šaltos košės, o vakarienei — šiltos: košė ir alus buvo visas mano dėdės mitalas. Jis šnekėjo mažai ir, kaip anksčiau, po ilgos tylos apšaudydavo mane klausimais; kai norėdavau kalbą pasukti apie savo ateitį, jis visaip išsisukinėdavo. Gretimame kambaryje, kur man buvo leista įžengti, užtikau aibes lotyniškų ir angliškų knygų, tad įnikau į jas ir taip praleidau visą popietę. Iš tikrųjų laikas tokioje malonioje draugėje taip greitai bėgo, kad aš ėmiau Krūmynėje bemaž apsiprasti, tik ta mano dėdės išvaizda ir akys, tarsi žaidžiančios slapukų su manosiomis, vis kėlė nerimą.

Viena mano rastoji knyga sukėlė įtarimą. Patriko Vokerio serijos ploname baladžių rinkinio priešlapyje, tikriausiai, mano tėvo ranka štai kas buvo užrašyta: „Mano broliui Ebinizeriui

penktųjų gimimo metinių dieną". Toks užrašas mane nustebino: mano tėvelis, kiek žinojau, buvo jauniausias iš brolių, todėl arba jis padarė keistą klaidą, arba, dar nebūdamas nė penkerių metų, jau mokėjo dailiai, aiškiai ir visai nevaikiškai rašyti.

Norėjau šios minties atsikratyti, bet nors paskui ir perverčiau nemaža įdomių knygų, senų ir naujų, istorijų, eilėraščių ir apsakymų, tas tėvo ranka įrašytas užrašas neišėjo iš galvos. Kai galų gale, atėjęs į virtuvę, sėdau kabinti košės ir gurkšnoti alaus, pirmiausia dėdės Ebinizerio paklausiau, kaip mano tėveliui sekėsi mokslai.

— Aleksandrui? Kur tau!— atsakė šis.— Aš kur kas geriau stūmiausi. Iš mažumės buvau gudrus berniokas. Mudu net skaityti vienu metu išmokome.

Šitai mane dar labiau apstulbino: man toptelėjo mintis, ar tik nebus dėdė su mano tėvu dvynukai.

Šis lyg įgeltas pašoko — net raginis šaukštas iškrito iš rankos ir nuriedėjo ant grindų.

— Kokiems galams tu čia klausinėji?— šūktelėjo jis ir, čiupęs mane už durtinio atlapų, įsispigino šį kartą tiesiai į veidą: jo mažutės, šviesios ir smailos kaip paukščio akutės keistai mirkčiojo ir vartėsi.

— Ką tai reiškia?!— paklausiau labai ramiai, mat, buvau už jį stipresnis, dėl to ne taip greit išsigandau.— Paleiskit mano durtinį. Kaip jums ne gėda!

Dėdė įveikė save tiktai didžiulėmis pastangomis.

— Brangus mano sūneli, Deividai,— apgailestavo jis,— tau nereikėjo prasitarti apie savo tėvą. Be reikalo taip padarei.— Dėdė minutėlę pasėdėjo drebėdamas ir mirkčiodamas savo dubeniui.— Jis buvo vienintelis mano brolis,— pridūrė Ebinizeris bejausmiu balsu ir, čiupęs šaukštą, vis dar krečiamas virpulio, įniko į košę.

Paskutinių dėdės poelgių — to rankos prieš mane pakėlimo, paskui ūmaus meilės protrūkio mirusiam mano tėvui,— niekaip nesisekė suprasti; jie man sukėlė iš karto baimę ir viltį. Pirmiausia pagalvojau, gal dėdė nesveikas, todėl su juo ir būti pavojinga; kita vertus, kažkodėl prisiminiau (visiškai prieš savo valią ir norą) istoriją, apdainuotą daugelyje baladžių, apie vargšą jaunikaitį, teisėtą paveldėtoją, ir piktą giminietį, kuris stengiasi pasiglemžti jo turtą. Kodėl mano dėdė kaip rakštį kojoje turėtų laikyti savo namuose nelauktai atėjusį

prie slenksčio sūnėną, bemaž elgetą; ar netūno kartais jo širdyje koks baimės krislas?

Nors pats tos minties dar gerai neperpratau, bet ji man giliai įsmigo; panašiai kaip dėdė, pats pradėjau šnairomis žvilgčioti,— dabar prie stalo mudu sėdėjome kaip katė su pele, vogčiomis sekdami vienas kitą. Jis man nepratarė nei pikto, nei lipšnaus žodžio, tik kažin ką paslaptingai visą laiką mąstė. Kuo mudu ilgiau sėdėjome, o aš vis atidžiau į jį žiūrėjau, tuo labiau pradėjau įsitikinti, jog jis man kažką negera spendžia.

Išgramdęs dubenį, jis lygiai kaip rytą pasiėmė vieną žiupsnelį tabako, pasislinko taburetę į kampą prie židinio ir, atsukęs man nugarą, valandėlę traukė dūmą.

— Deivi,— galų gale prabilo dėdė,— štai ką galvojau,— ir vėl luktelėjęs, kalbėjo toliau:— Galvojau, kad dar prieš tau gimstant esu pažadėjęs duoti saujelę sidabro... pažadėjau tavo tėvui. Ne ne, pažadas duotas be jokių popierių, šiaip džentelmeno žodis prie vyno butelio. Taigi aš juos, tą saujelę pinigų, laikiau atskirai,— žinoma, tai labai nuostolinga, bet pažadas lieka pažadu,— ir jų per tą laiką susidarė lygiai... lygiai,— čia jis užsikirtęs nutilo...— lygiai keturiasdešimt svarų...— išpošKino, žiūrėdamas į mane skersomis per petį, ir tą pačią akimirką kone rėkte išrėkė:— Škotiškų!

Škotiškas svaras prilygo angliškajam šilingui, taigi sumos skirtumas dėl šios pataisos susidarė nemažas; be to, supratau, kad visa ši istorija buvo grynas melas, sugalvotas kažkokiam tikslui, kurio niekaip neįstengiau įminti. Todėl, visai nemėgindamas nuslėpti pašaipos, pasiteiravau:

— Na, pagalvokite dar sykį, sere! Greičiausiai, svarų sterlingų!

— Aš taip ir pasakiau,— pritarė dėdė,— svarų sterlingų. Dabar, jei išeitum už durų pasidairyti, koks lauke oras, tai aš, juos suradęs, vėlei tave pasikviesčiau.

Išpildžiau šį pageidavimą, karčiai šypsodamasis pats sau: senis mano, jog taip lengva mane apmulkinti. Naktis buvo tamsi, tiktai prie horizonto mirkčiojo kelios žvaigždės. Stypsodamas už durų, girdėjau, kaip toli kalnuose gailiai stūgauja vėjas. Pamaniau sau, kad kyla audra ir oras keičiasi, bet nenutuokiau, kokios didžiulės reikšmės ta oro permaina turės man šiąnakt.

Pasišaukęs vidun, dėdė atskaičiavo man į ranką trisdešimt septynias aukso ginėjas; kelios auksinės ir sidabrinės monetos dar buvo likusios jo rankoje, bet senuko širdis jau neatlaikė,— susižėrė smulkius į kišenę.

— Ach,— atsiduso jis,— matai dabar! Aš — keistas žmogus, o ypač su nepažįstamais, bet savo žodžio nelaužau ir va mano įrodymas.

Man dėdė buvo pasirodęs toks gobšuolis, kad dabar, apstulbintas tokio netikėto dosnumo, net nesumojau, kaip jam padėkoti.

— Nereikia žodžių!— nukirto jis.— Nei padėkų, nei linkčiojimų! Atlikau savo pareigą. Nemanau, kad kiekvienas būtų šitaip pasielgęs, bet man (nors aš ir esu apdairus žmogus) malonu padaryti gera savo brolio sūnui; malonu pagalvoti, kad dabar mudu, kaip ir dera artimiems bičiuliams, sutarsim gražiuoju.

Į tokius žodžius jam atsakiau kiek įmanydamas mandagiau, bet visą laiką spėliojau, kas dėsis toliau ir kodėl jis atsisveikino su tomis numylėtomis ginėjomis, juk tąja dingstimi, kurią nurodė, nepatikėtų net vaikas.

Netrukus jis šnairomis dirstelėjo į mane.

— Dabar neužmiršk,— tarė,— ranka ranką prausia.

Atsakiau, kad pasirengęs bet kokiu būdu parodyti dėkingumą, ir jau laukiau kokio baisaus prašymo, kol, pagaliau įsidrąsinęs praverti burną, dėdė nusiskundė (mano supratimu, jam šitaip ir derėjo) senstąs, imąs negaluoti, todėl manąs, kad pagelbėsiu jam tvarkytis namie ir sode.

Atsakiau mielai jam padėsiąs.

— Taigi,— tarė jis,— pradėsim.— Ir išsitraukė iš kišenės surūdijusį raktą.

— Štai,— parodė jis,— raktas nuo bokšto laiptinės iš anos namo pusės. Į bokštą galima įeiti tiktai iš lauko pusės, mat, toji trobesio dalis dar nebaigta. Drožk ten ir, užlipęs laiptais, atnešk nuo viršaus skrynią su dokumentais,— pridūrė jis.

— Ar galiu pasiimti žvakę, sere?— paprašiau.

— Ne,— labai suktai atrėžė seniokas,— mano namuos nebus jokio žiburio.

— Gerai, sere,— nusileidau aš.— Ar tvirti ten laiptai?

— Tvirtut tvirtutėliai,— patikino mane dėdė, o kai žengiau prie durų, jis patarė:— Laikykis arčiau sienos — turėklų nėr. Užtat laipteliai labai patogūs.

Smukau į tamsą. Tolumoje vis tebevaitojo vėjas, bet ligi Krūmynės neatskriedavo nė vieno gūsio. Pasidarė tamsiau, negu pirma, tad lig bokšto laiptinės į tolimiausią nebaigto statyti sparno galą turėjau slinkti pasieniu. Vos įkišau raktą į skylę ir sykį suktelėjau, staiga be jokio vėjo ir audros šėlsmo visą padangę išvagojo žaibai, ir vėl viskas nugrimzdo į tamsą. Net akis turėjau užsidengti, kad priprasčiau prie tos permainos, bet apyžlibis vis viena įsibrazdinau į bokštą.

Viduje buvo taip tamsu, jog atrodė, nėra kuo kvėpuoti, bet aš, apsičiupinėdamas kojomis ir rankomis, netrukus atsirėmiau į sieną ir užtikau apatinį laiptelį. Kiek galėjau pirštais apčiuopti, siena buvo išmūryta iš nugludintų akmenų; laipteliai, tiesa, gana siauri ir statūs, taip pat rūpestingai nušlifuoti, lygūs ir stiprūs. Prisiminęs dėdės įspėjimą dėl turėklų, spaudžiausi kuo arčiau bokšto sienos ir drebančia širdimi gūdžioje tamsoje kabarojausi aukštyn.

Neskaitant palėpės, Krūmynės statinys buvo sulig šešių aukštų pastatu. Besiiriant į viršų, darėsi šiek tiek erdvėliau ir šviesiau; man besvarstant, dėl ko čia viskas taip pasikeitė, antrą kartą smarkiai sužaibavo ir vėl užtemo. Nesurikau vien dėl to, kad baimė užgniaužė man gerklę, o apačion nenugarmėjau ne dėl savo vikrumo, bet vien tik per dangaus malonę. Žaibui tvykstelėjus, sienose pamačiau iš visų pusių žiopsančias kiaurymes,— todėl man atrodė, jog kariuosi aukštyn be jokių atramų vienais laiptais, kurie buvo nevienodo ilgio, ir kaip tik tą akimirką viena mano koja stovėjo gal per du colius nuo prarajos. „Štai tie tvirtut tvirtutėliai laiptai!"— pagalvojau sau, ir su šia mintimi į mano širdį įsibrovė kažkokia pikta drąsa. Dėdė išsiuntė mane į didžiausią pavojų, gal būt, net į mirtį. Todėl užsispyriau patikrinti tą „gal būt", nors dėl to ir sprandą nusisukčiau. Apčiupinėdamas kiekvieną colį, mėgindamas, kaip laikosi kiekvienas akmuo, vėžlio žingsniu repečkojau laiptais aukštyn. Tamsa po žaibo tvykstelėjimo, regis, dvigubai sutirštėjo; maža to, viršuje šėlstantys šikšnosparniai išūžė man ausis ir galvą. Narstydami aplinkui, tie biaurūs sutvėrimai čaižė man veidą ir visą kūną.

Bokštas, turiu pasakyti, buvo keturkampis; kiekvieną kampą su laiptais jungė įvairaus dydžio akmens luitai. Kai prišliaužiau lig vieno tokio posūkio ir ėmiau grabalinėtis aplinkui, mano ranka staiga nuslydo nuo krašto ir sumataravo ore, nebegalėdama nieko užčiuopti. Viršuje laiptai baigėsi, taigi įsakyti tamsoje svetimam žmogui lipti į viršų,— tas pat, kas siųsti jį mirčiai į nasrus. Nors žaibai ir mąno paties atsargumas padėjo išvengti nelaimės, tačiau vien pagalvojus, į kokį pavojų buvau pakliuvęs ir iš kokio aukščio būčiau dribęs žemyn, šaltas prakaitas mane išpylė ir jėgos išseko. Tačiau dabar jau žinojau, ko norėjau, tad, širdyje jausdamas neišpasakytą įtūžį, apsigręžęs vėlei šliaužte ėmiau leistis žemyn. Atsidūrus man kažkur pusiaukelėje, į bokštą įsiveržęs vėjo šuoras ūmai nuščiuvo ir iš karto prapliupo lietus: dar nespėjau nukelti kojos nuo paskutinio laiptelio, o jau pylė kaip iš kibiro. Iškišęs galvą į siaučiančią audrą, dirstelėjau į virtuvės pusę. Durys, kurias išeidamas gerai užtrenkiau, buvo atlapos, o iš vidaus krintančioje dulsvoje šviesoje pastebėjau lietuje stūksančią lyg ir kažkokią stovylą, kuri tarytum kažko įtemptai klausėsi. Tvykstelėjus žaibui, lietuje, kaip tik tenai, kur buvau kažką pastebėjęs, aiškių aiškiausiai pamačiau bestovintį dėdę,— ir tą pačią akimirką per visą dangų driokstelėjo perkūnas.

Nežinau, kas dėdei Ebinizeriui pasivaideno perkūno trenksme: ar mano kritimas iš bokšto, ar iš aukštybių nuaidėjęs balsas, smerkiantis žmogžudį,— šitai spręskite patys. Tik aišku, kad senį apėmė neišpasakyta baimė, ir jis spruko į vidų, palikęs atdaras duris.

Atsargiai, patyliukais pro jas įspūdinau ir, atsidūręs virtuvėje, stebėjau dėdę. Spėjęs atsirakinti kampinę indaują ir išsiėmęs didžiulį apipintą *aqua vitae*[1] butelį, dabar, atsukęs į mane nugarą, senis gunksojo prie stalo. Kartas nuo karto sukrėtus stipriam drebuliui, seniokas suvaitodavo ir spausdavo kakliuką prie lūpų gurkštelėti mauką neatmiešto spirito.

Patyliukais kelis žingsnius prisėlinęs prie sėdinčiojo, staiga plojau abiem rankom per pečius ir surikau:

— Aaa!

Dėdė subliuvo kažkokiu mekenančiu avies balsu, skėstelėjo rankomis ir griuvo it negyvas ant grindų. Toks vaizdas mane

[1] Gyvybės vanduo *(lot.)*.

šiek tiek pritrenkė, bet vis dėlto pirmiausia nusprendžiau pasirūpinti savimi, užtat, per daug nesijaudindamas, palikau jį gulėti ten, kur nukrito. Raktų ryšelis tabalavo spintos duryse, taigi kol dėdei kartu su sąmone negrįžo noras krėsti man dar kokių pokštų, reikėjo susiieškoti sau ginklą. Indauja buvo užgrūsta visokiais buteliukais, greičiausiai, vaistais, kėpsojo nemaža šūsnis visokių sąskaitų ir kitokių popiergalių, po kuriuos, turint laiko, ne pro šalį būtų pasirausti; čia pat gulėjo keli man šiuo sykiu visai nereikalingi ūkiški reikmenys. Tada įsisukau į skrynias. Pirmoji buvo pilna miltų; antroji prikimšta maišelių su monetomis, į pakelius suraišiotų banknotų; trečiojoje, prigrūstoje visokios mantos, daugiausia — drabužių, užtikau surūdijusį grėsmingos išvaizdos škotišką durklą be makštų. Įsikišęs tą daikčiuką į užantį, grįžau prie dėdės.

Šis tebetįsojo kaip pėdas, kur buvo nukritęs,— vieną kelį užgulęs, ranką atmetęs, o veidas — pamėlynavęs; atrodė, visai nekvėpuoja. Nusigandau — gal iš tikro miręs: atsinešęs vandens, apšlakščiau jo veidą; pamažėle ėmė atsigauti,— sujudėjo žandikauliai, krustelėjo vokai. Pagaliau atsipeikėjęs pamatė mane, ir jo akyse suspindėjo neišpasakytas siaubas.

— Nieko, nieko,— raminau jį,— atsisėskite.

— Tai ar tu gyvas?— suaimanavo jis.— O sūnėli, nejau tu gyvas?

— Kaip matote,— atsakiau.— Tik ne jums už tai dėkui!

Dėdė pradėjo žiopčioti, trūkčiojančiai gaudydamas orą.

— Mėlyną buteliuką,— sudejavo jis,— indaujoj... mėlyną.— Jo alsavimas silpnėjo.

Prišokęs prie spintos, iš tikrųjų užtikau mėlynąjį buteliuką su receptu, kur buvo užrašyta vaistų dozė, todėl baisiausiai skubėdamas tiek jam ir įvarvinau.

— Vargas man,— gaivelėdamasis šnibždėjo dėdė.— Vargas, Deivi! Vargas. Jau ta mano širdis!

Pasodinęs jį ant kėdės, įsižiūrėjau. Seniokas atrodė toks paliegęs, kad iš tikro net gaila jo pasidarė, tik man dar buvo neatvėsęs teisėtas pyktis. Ta proga išklojau visus klausimus, kuriuos norėjau išsiaiškinti. Kodėl jis meluoja man kiekviename žingsnyje? Kodėl neleidžia išeiti? Kodėl jam nepatikęs mano klausimas, ar juodu su tėvu ne dvyniai? Gal dėl to, kad tai tiesa? Kam jis man davęs pinigų, kurie, tikriausiai, man ne-

priklausė? Galų gale — kodėl jis bandęs mane pražudyti? Visus šiuos priekaištus jis išklausė tylomis, o paskui sugrudusiu balsu pasiprašė leist jam atsigulti į lovą.

— Ryt viską pasakysiu,— tarė jis.— Kaip mane gyvą matai.

Seniokas buvo toks silpnas, kad nieko man daugiau nebeliko, kaip palaukti rytojaus. Užrakinęs jo kambarį, raktą įsidėjau į kišenę ir, nuėjęs į virtuvę, taip pripleškinau židinį, kad tokios šilumėlės toji krosnis metų metus neregėjo, o paskui, susisukęs į antklodę, išsitiesiau ant skrynios ir užsnūdau.

V. KELIAUJU Į KVINSFERIO PERKĖLĄ

Naktį smarkiai lijo, o nuo pat ryto ėmė pūsti žvarbus šiauriavakaris vėjas, gindamas suplyšusius debesis. Nepaisant prasto oro, dar nespėjus dirstelėti saulei ir neišblėsus paskutinėms žvaigždėms, nubėgęs prie upokšnio, niurktelėjau į gilią verpetuotą sietuvą. Visas degte degdamas po tokios maudyklės, vėl gerokai pakursčiau židinį ir, atsisėdęs šalia, dūmojau apie savo likimą.

Dabar dėdės pikti kėslai nekėlė jokios abejonės; mano likimas nuo šiol mano paties rankose, nes jis, žinoma, iš paskutiniųjų stengsis manimi atsikratyti. Bet aš buvau jaunas ir žvalus, be to, kaip ir daugelis kaime augintų vaikų, apie savo nuovokumą buvau geros nuomonės. Atėjau prie šių durų kone elgeta ir mažne dar vaikas, bet buvau sutiktas apgaule ir smurtu, todėl ne pro šalį būtų paėmus senioką į rankas ir sutvarkius taip, kaip piemuo savo avių kaimenę.

Taip ir sėdėjau, glostydamas kelį ir šypsodamas į ugnį: įsivaizdavau, kaip, iššniukštinėjęs vieną po kitos jo paslaptis, pasidarau jo karaliumi ir valdovu. Pasakojama, kad Esendino burtininkas padaręs veidrodį, kur kiekvienas žmogus galėjęs pamatyti savo ateitį; bet, matyt, tas veidrodis buvo padarytas ne iš degančių žarijų, o iš ko kito, nes kiek dabar pamačiau visokiausių reginių ir paveikslų — nė viename nebuvo nei laivų, nei jūreivių su gauruotomis kepurėmis, nei jokios lazdos, kuria trankytų man galvą,— ničnieko apie tas negandas, kurioms buvo lemtà mane užgriūti.

Po kurio laiko neapsakomai savimi patenkintas užkopiau laiptais ir išleidau savo belaisvį. Šis su manimi mandagiai pasila-

bino, o aš, iš aukšto žiūrėdamas ir pasišaipydamas, atsakiau tuo pačiu. Netrukus mudu sėdome pusryčiauti, lygiai kaip buvome darę ir vakar.

— Tai kaip, sere,— kandžiu tonu pradėjau,— ar neturite man nieko daugiau pasakyti?— Ir, nesulaukęs jokio atsako, dėsčiau toliau:— Regis, būtų pats laikas vienas kitą suprasti. Jūs palaikėte mane netašytu kaimo berneliu, niekam tikusiu ir apkiautusiu. Aš jus palaikiau geru žmogumi, šiaip ar taip, ne blogesniu už kitus. Pasirodo, kad mudu abu apsirikome. Kokios priežastys privertė jus manęs bijotis, apgaudinėti mane, kėsintis į mano gyvybę?

Jis kažką sumurmėjo apie pokštus, apie nenumaldomą įprotį juokauti, bet, pamatęs pašaipų mano žvilgsnį, pasuko kalbą į kitą šoną ir užtikrino viską paaiškinsiąs po pusryčių. Iš akių supratau, kad seniokas dar nebuvo sugalvojęs, kaip galėtų išsimeluoti, bet iš visų jėgų stengiasi, ir, tikriausiai, būčiau visa tai žėręs jam į akis, tik kažkas tą sykį pasibeldė į duris.

Liepęs dėdei sėdėti savo vietoje, nuėjau atidaryti durų ir ant slenksčio pamačiau jūreiviškai apsitaisiusį paauglį. Vos tik pasirodžiau, berniokėlis suskato šokti jūreivišką tryptinį — skeryčiojo rankomis, pliaukšėjo pirštais ir vikriai į taktą kaukšėjo kojomis — tokio šokimo nebuvau nei matęs, nei girdėjęs. Be to, nuo šalčio jis buvo pamėlęs, o veidas tarsi nežinančio ar verkti, ar juoktis, o tai itin nesiderino su tokiomis linksmomis išdaigomis.

— Kaip laikais, drauguži?— paklausė jis manęs gergždžiančiu balsu.

Aš ramiai pasiteiravau, kodėl jis toks linksmas.

— O linksmumėli,— šūktelėjo berniokas ir pradėjo dainuoti:

O kaip linksma man
Vasaros nakčia,
Šviečiant danguje
Mėnesiui slapčia...

— Na,— tariau vaikėzui,— jei neturi jokio reikalo, tai bemat tave iš čia išprašysiu.

— Ei, palūkėk, broleli!— riktelėjo jis.— Ką, tu visai juokų nesupranti? O gal nori, kad lupt gaučiau? Aš atgabenau senio Hizio-ouzio laišką misteriui Belflaueriui,— ir taip sakydamas

parodė man laišką.— Ir žinai ką, brolau,— pridūrė vaikiokas,— aš alkanas kaip vilkas.

— Gerai,— atsakiau jam,— eikš vidun, nors pačiam nebebus ko valgyti, tau nuliksiu kąsnelį.

Atsivedęs bernioką į virtuvę, pasodinau savo vieton, o jis, vargšelis, godžiai rijo valgio likučius, kartas nuo karto man mirkčiodamas ir visaip vaipydamasis,— matyt, šitaip vargšelis suprato vyriškumą. Tuo tarpu mano dėdė, perskaitęs laišką, susimąstęs sėdėjo. Tik ūmai atgijo, iškart pašoko ant kojų ir nusitempė mane į tolimiausią virtuvės kampą.

— Še, perskaityk,— ir įgrūdo man laišką į rankas.

Rašant šias eilutes, ir dabar jis guli priešais mane:

„Gudobelės" užeiga, Kvinsferis.

Sere! Aš trinuosi čionai, nuleidęs inkarą, tad siunčiu jums jungą su laišku. Jei turite ką pridurti prie ankstesnių pageidavimų užjūryje, tai šiandien paskutinė proga, nes vėjas darosi mums palankus ir žadame plaukti iš užutekio. Neslėpsiu, kad tarpais su jūsų patikėtiniu misteriu Renkiloru neradome bendros kalbos: jeigu greitai nesusitvarkysit, netrukus galite patirti nuostolių. Jūsų vardu išrašiau čekį gautai sumai. Lieku jums ištikimas

nuolankiausias tarnas

Elijas HOUSIZENAS

— Matai, Deivi,— prabilo dėdė, pamatęs, jog baigiau skaityti,— su šituo Housizenu, prekybinio laivo „Testamentas" kapitonu iš Daisarto, aš turiu reikalų. Mudviem dabar reikėtų eiti kartu su šiuo vaikėzu: tokiu būdu galėčiau pasimatyti su kapitonu „Gudobelėje" arba laive, jei reiktų pasirašyti popierius, o iš ten, idant negaištumėm veltui laiko, tiesiai galėtumėm užsukti pas advokatą misterį Renkilorą. Po to, kas tarp mudviejų nutiko, vargu bau tu tikėsi mano žodžiu, bet Renkiloru gali pasikliauti. Šis tvarko kone pusės vietinių dvarponių reikalus: žmogus senas, gerbiamas, be to, pažinojo tavo tėvą.

Valandėlę stovėjau galvodamas. Buvau kviečiamas į tokią vietą, kur daug laivų, kur, tikriausiai, apstu žmonių, todėl dėdė tenai negalėtų man pakenkti, be to, jungos draugystė — šiokia tokia užuovėja. Net jeigu dabar dėdė tik dėl akių siūlė nueiti pas advokatą, tai, atsidūręs prieplaukoje, manau, priversiu jį tą padaryti, o be to, širdies gilumoje norėjau iš arčiau

žvilgterėti į jūrą ir laivus. Neužmirškite, kad aš visą laiką gyvenau kalnuotame krašte ir vos prieš dvi dienas pirmą sykį išvydau tyvuliuojančią įlankos mėlynę, kurios paviršiumi tarsi žaisliukai narstė laivai. Pasvarstęs šiaip ir anaip, sutikau keliauti.

— Gerai,— pritariau pasiūlymui,— drožiame prie perkėlos.

Dėdė užsidėjo skrybėlę, apsivilko apsiaustą, prisisegė seną rūdžių suėstą trumpą kardą, o tada, užgesinę židinį, užrakinę duris, išsileidome į žygį.

Mums beeinant, į veidus kirto žvarbus šiauriavakaris vėjas. Birželio mėnesį pievos mirgėjo saulutėmis, žydėjo medžiai, bet, pamatęs mūsų pamėlynavusias panages, užgeltas rankas, galėjai pamanyti, jog buvo žiema, spaudė gruodžio šalčiai.

Dėdė Ebinizeris turseno pagrioviu, krypuodamas į šalis tarsi iš laukų pareinantis artojas. Visą kelią jis nė pusės žodžio neištarė, turėjau šnekučiuotis su junga. Jis pasisakė savo vardą — Rensomas, paskui, kad jūromis plaukioja jau nuo devynerių metų, bet kokio jis dabar amžiaus, pats nebežinąs, nes susipainiojo skaičiuodamas. Nepaisydamas atkaklaus mano perspėjimo, kad tokiu vėjuotu oru galima persišaldyti, atstatęs krūtinę tiesiog prieš vėją ir atsmaukęs striukę, junga parodė tatuiruotę. Kas antras žodis vaikiokas nežmoniškai keiksnodavo, tik jam išeidavo ne taip, kaip suaugusiems, o kažkaip mokiniškai; jis gyrėsi savo piktais ir neregėtais žygdarbiais,— slaptomis vagystėmis, šmeižtais ir net žmogžudystėmis, bet su tokiomis neįtikėtinomis smulkmenomis, taip tuščiai ir naiviai puikuodamasis, kad aš daugiau jo gailėjausi, negu tikėjau tais tauškalais.

Kai paklausiau apie brigą, vaikiokas atsakė, jog tai šauniausias laivas pasaulyje, o kapitonas Housizenas nė kiek ne mažiau girtinas. Anot Rensomo, Hizis-ouzis (taip berniukas vadino škiperį) — tai toks žmogus, kuriam nebaisus nei dangus, nei pragaras, jis, kaip sako žmonės, net ir į paskutinįjį teismą atskries bures išskleidęs; tai — grubus, žiaurus, nesąžiningas ir negailestingas kapitonas. Ir vis dėlto vargšelis junga gėrėjosi tokiu pabaisa, laikė jį jūros vilku ir tikru vyru. Savo didvyryje jis teįžvelgė vienut vienintelę ydą:

— Tik jūreivis iš jo ne koks. Brigą valdo misteris Šuanas, tas iš prigimties jūreivis, aš tiesą sakau, tik laka. Štai, dirstelėk!— ir, atsmaukęs kojinę, junga parodė didelę, gilią,

paraudusią žaizdą, kurią pamačius, man net kraujas gyslose sustingo.— Čia jo — misterio Šuano — darbas!— didžiuodamasis paaiškino vaikigalis.

— Kaip,— sušukau aš,— kaip tu gali kęsti tokį žiaurumą? Ar tu koks vergas, kad su tavim šitaip elgiasi?

— Žinoma, ne,— atsakė kvailiukas, iškart pasukęs kalbą į kitą pusę,— jis dar savo atsiims. Matai, kas čia,— ir vaikėzas išsitraukė iš makščių didžiulį, pasak jo, vogtą peilį.— Palauk,— pagrasino,— na tegu tik pamėgina, tegu tiktai išdrįsta. Aš jam parodysiu. Man ne pirmiena!— ir savo žodžius pasūdė pačiais biauriausiais kvailiausiais keiksmažodžiais.

Nieko man dar niekada taip nebuvo gaila, kaip to nelaimingo apykvaišos; man atrodė, kad tas brigas „Testamentas", nepaisant švento vardo, yra tikras pragaras jūroje.

— Ar turi draugų?— paklausiau bernioko.

Šis pasisakė, jog viename Anglijos uoste, jau dabar nebeatsimenu, kokiame, turėjo tėvą.

— Geras buvo žmogus, bet mirė.

— Dėl dievo, nejaugi tu negali susirasti padoresnio darbo sausumoje?— stebėjausi aš.

— Tai jau ne,— valiūkiškai merkdamas man akį, atšovė vaikėzas,— mane tuojau priverstų amato mokytis. Ehė, žinau aš tokius dalykėlius.

Aš jo paklausiau, ar yra kur nors baisesnis verslas už tą, kuriuo jis verčiasi: amžini pavojai gyvybei ne tik iš vėjo ir jūros, bet ir nuo žiaurios šeimininkų rankos. Berniokas pripažino, kad visa tai tiesa, bet apsisukęs vėl ėmė liaupsinti tokį gyvenimą, jo malonumus, kai su skambančiais kišenėje išlipi į krantą ir, kaip dera vyrui, švaistai juos obuoliams, blizgučiams ar šiaip sau stebini murzinus gatvės vaikigalius.

— Pagaliau ne taip jau man ir prastai,— kitiems būna kur kas riesčiau: štai kad ir tiems „dvidešimtsvariams". O dangau! Kad tu juos pamatytum! Pats savo akimis mačiau vieną tokį senį, kaip tu (mane jis jau laikė seniu), dievaži! Kokia barzda, regėtum! Bet vos tik mes išplaukėm iš įlankos, ir jam girtumas išgaravo,— viešpatie, kaip jis klykė, kaip bliovė! Dievaži, tai patraukiau jį per dantį! Arba vėl tie mažiai! Išties kokia šiukšmė! Bet aš su jais susitvarkau. Jei kada gabenam mažius, tai aš turiu tam tyčia pantį jiems uždrožti.

Varė jis tolei, kol galų gale ėmiau suvokti, kas yra tie

„dvidešimtsvariai" — greičiausiai, tai nelaimingi nusikaltėliai, gabenami per jūras vergijon į Šiaurės Ameriką, arba dar nelaimingesni, visai nekalti vaikai — pagrobti arba, kaip buvo pasakojama, privilioti dėl pasipelnymo ar iš keršto.

Tuo tarpu užkopę į kalvos viršūnę, apačioje pamatėme perkėlą ir siaurą užutekį. Kaip žinoma, Forto užutekis ties šia vieta susiaurėja ir atrodo kaip apyplatė upė, todėl čia gera kelvietė šiaurės pusėn, o linkis, įsirėžęs sausumon, sudaro uostą, tinkamą visokiems laivams. Pačioje siauriausioje įlankos žiočių vietoje, viduryje, kėpso salelė su kažkokiais griuvėsiais; pietinėje pakrantėje pastatytas molas, kurio gale, kitoje kelio pusėje, paskendę tarp žydinčių bugienių ir gudobelių, stūkso „Gudobelės" užeigos namai.

Kvinsferio miestelis išsibarstęs vakarų pusėje, o apie užeigą tuo dienos metu žmonių pasitaikė nedaug, nes keltas su keleiviais ką tik buvo nuplaukęs į šiaurę. Tik prie molo plūduriavo valtis. Joje ant suolelių snaudė keli jūreiviai. Kaip aiškino Rensomas, ši valtis atplaukusi iš brigo ir laukianti kapitono — už pusmylės nuo kranto, nuleidęs inkarą, stovėjo vienišas „Testamentas". Prieš išplaukiant jūron, denyje vyravo maišatis: jūrininkai, įsikirtę virvių, suko rėjas pavėjui, ir vėjas nešė į krantą jų dainos garsus. Tiek visko prisiklausęs kelyje, žiūrėjau į laivą su didžiausiu pasibaisėjimu; širdies gilumoje gailėjausi tų nelaimingųjų, kurie buvo pasmerkti juo plaukti.

Visi trys stabtelėjome ant kalvos skiauterės. Tuomet perėjau kelią ir pasakiau dėdei:

— Turiu jums pranešti, kad už jokius pinigus nelipsiu ant „Testamento" denio.

Dėdė atsiliepė, tarsi pažadintas iš miego.

— A? Ką tu sakei?

Pakartojau jam savo žodžius.

— Na na,— ramino jis,— kaip jau norėsi, taip ir bus. Bet kokių galų mes čia lūkuriuojam? Neišpasakytas šaltis, o „Testamentas", jei neklystu, jau taisosi jūron.

VI. KAS NUTIKO PRIE PERKĖLOS

Vos įžengėm į užeigą, Rensomas nuvedė mus laiptais į mažą kambarėlį, kur stovėjo lova, ruseno žarijos ir buvo karšta kaip krosnyje. Prie stalo, ties židiniu, sėdėjo aukštas, tamsia-

odis rūsčios išvaizdos vyriškis ir kažką rašė. Nepaisant tokios karštybės, jis buvo su storu lig kaklo užsegiotu jūreivišku švarku ir aukšta ant akių užmaukšlinta gauruota kepure; niekada nebuvau matęs kito tokio žmogaus — net teisėjas už teismo stalo nebūtų taip šaltakraujiškai, santūriai ir pasitikinčiai laikęsis, kaip šis laivo kapitonas.

Jis iš karto atsistojo ir, eidamas prie mūsų, ištiesė Ebinizeriui didžiulę ranką.

— Džiaugiuosi, jus matydamas, misteri Belfurai,— tarė jis maloniu giliu balsu.— Gerai, kad atvykot laiku. Vėjas palankus, tučtuojau prasidės atoslūgis; manau, kad dar su šviesa pamatysim mirksinčius Mėjaus salos žiburius.

— Kapitone Housizenai,— prabilo mano dėdė,— bet ir gerokai prisišutinot savo kambarį.

— Toks jau įprotis, misteri Belfurai,— atsakė škiperis.— Iš prigimties esu šaltakraujis; šaltas mano kraujas, sere. Nei kailiai, nei vilnos, nei, prisipažinsiu, karštas romas nepakelia temperatūros. Įprastas dalykas, sere, tiems, kas, kaip sakoma, kepina savo kaulus tropikų jūrose.

— Nieko nepadarysi, kapitone,— guodė dėdė,— nuo savo prigimties niekur nepabėgsi.

Taip jau atsitiko, kad šis kapitono įprotis didžia dalimi nulėmė tolimesnius mano nuotykius. Nors buvau sau davęs žodį neišleisti savo giminiečio iš akių, bet man taip magėjo iš arčiau pasižiūrėti į jūrą ir taip buvo trošku kambaryje, jog kai tik Krūmynės savininkas pasiūlė „nusileisti žemėn ir šiek tiek pasidairyti", iš kvailumo ėmiau ir paklausiau.

Išeidamas abudu vyrus palikau besėdinčius prie vyno butelio ir didžiulės šūsnies popierių; perėjęs skersai kelią priešais užeigos namus, patraukiau į paplūdimį. Nors pūtė smarkus vėjas, krantą plakė vien menkos bangelės, ne ką didesnės, negu kažkada buvau matęs ežere. Užtat žolių čia buvo nematytų: kai kurios žalios, kurios-ne-kurios rudos ir ilgos, ant kitų kabėjo kažkokios mažos pūslelės, iškart subyrančios tarp pirštų. Netgi čia, įlankos gilumoje, šnerves jaudrino druskos persmelktas jūros kvapas. Jau tvarkė kupolais pakibusias ant rėjų bures „Testamentas". Visa tai žadino manyje tolimų kelionių ir neregėtų šalių ilgesį.

Apžiūrėjau ir valtyje sėdinčius irkluotojus: įdegę, stambūs žaliūkai, vieni su marškiniais, kiti su švarkais, kai kurie po

kaklu pasirišę spalvotas skareles, vienas į kišenes įsigrūdęs po pistoletą, du ar trys po smagią lazdą už juosmens, ir visi po peilį makštyse. Su vienu, kuris atrodė ne toks pramuštgalvis, kaip kiti, pasilabinau ir paklausiau, kada išplauks brigas. Kai tik prasidės atoslūgis,— atsakė tas ir dar pridūrė, jog labai džiaugiasi, galįs ištrūkti iš tokio miesteliūkščio, kur nėra nei jokios tavernos, nei muzikantų, bet ta jo kalba buvo pamarginta tokiais rinktiniais keiksmažodžiais, kad aš beregint nuo jo atsitraukiau.

Tada vėl prisiminiau Rensomą, kuris man atrodė padoriausias iš visos tos gaujos; netrukus ir jis pats, ištrūkęs iš užeigos, atskuto pas mane kaulyti taurelės punšo. Atsakiau, kad tokių gėrimų dar nevartoju, be to, ir jam nereikėtų tokiam amžiuje smagintis panašiais dalykais.

— Tačiau bokalą alaus prašom, galime išgerti,— pasiūliau berniukui.

Nors junga susiraukė ir, visaip vaipydamasis, ėmė mane koneveikti, bet nuo alaus vis dėlto neatsisakė; po valandėlės mudu, su geru apetitu naikindami valgį ir gėrimą, jau sėdėjome pirmutiniame užeigos namų kambaryje.

Tuo metu man dingtelėjo mintis, ar negalėčiau rasti bendros kalbos su užeigos namų savininku, juk jis iš čia kilęs. Pagal to laiko paprotį aš jį pasikviečiau prie stalo, bet šeimininkas pasitaikė pernelyg orus bičiuliautis su tokiais vargšais lankytojais, kaip mudu su Rensomu. Jis jau buvo beeinąs iš salės, bet aš, vėl jį pasikvietęs, paklausiau, ar nepažįstąs misterio Renkiloro.

— Kurgi nepažinosi,— atsakė šeimininkas,— toks garbingas žmogus! Tarp kita ko, ar ne pats kartais būsi atėjęs sykiu su Ebinizeriu?

— Aš,— atsakiau į klausimą, o tada jis vėl pasidomėjo.

— Ar judu kartais ne draugai?— toks klausimas škotiškai reiškia — ar kartais aš su juo nesigiminiuoju.

Atsakiau, kad ne.

— Aš taip ir galvojau,— tarė šeimininkas,— bet vis dėlto pats labai panašus į misterį Aleksandrą.

Pasakiau, kad, manding, Ebinizeris tame krašte turi ne kokį vardą.

— Be abejo,— atsakė šeimininkas,— biaurus senis. Daug kas tokį norėtų išvysti kabant su kilpa ant kaklo, sakysim, Dže-

neta Kluston ar kiti, kurie per jo malonę neteko namų ir židinio. O žinot, kadaise buvo nieko sau vaikis. Tik visa tai buvo prieš tuos gandus apie Aleksandrą, o nuo tada tarsi jį būt kas pakeitę.

— Kokie gandai?— pasiteiravau.

— Et, supaisysi, atseit, Ebinizeris juo atsikratęs,— atsakė šeimininkas.— Argi negirdėjai apie tai?

— O dėl ko reikėjo juo atsikratyti?— klausinėjau neatlyždamas.

— Ogi, kad dvaras jam atitektų, dėl ko daugiau.

— Dvaras?— nusistebėjau.— Krūmynė?

— Katras gi dar, jei ne tas?— atrėžė savininkas.

— Ak, štai kaip?!— atsikvošėjau.— Nejaugi? Tai mano... tai Aleksandras buvo vyriausias sūnus?

— Žinoma, vyriausias. 'Už ką Ebinizeris būtų jį smaugęs? Sulig šiais žodžiais šeimininkas, jau ir taip nekantravęs, dingo iš kambario.

Žinoma, apie šiuos reikalus jau pats seniai numaniau, bet viena yra spėlioti, o kita — žinoti. Todėl aš sėdėjau, apstulbintas netikėtos žinios, nedrįsdamas patikėti, jog vargšas vaikinas, vos prieš dvi dienas atkūprinęs dulkėtu vieškeliu nuo Etriko miško, dabar buvo vienas iš turtingiausių,— jam priklauso namas su plačiomis žemėmis ir, gal būt, rytoj jis jau galės vadintis jų šeimininku. Šitokios ir tūkstančiai kitų minčių spietėsi galvoje, besėdint įsispėtrinus į užeigos namų langus ir nematant, kas dedasi aplinkui; pamenu tiktai, kaip pastebėjau kapitoną Housizeną tarp savo jūreivių, duodantį jiems kažkokius nurodymus. Netrukus jis vėl žingsniavo link užeigos, aukštas, petingas ir ne krypuodamas, kaip kiti jūreiviai, bet šmaikščiai vyriškai pasitempęs ir su tokia pačia rimta, niūria veido išraiška. Gerokai net suabejojau Rensomo žodžiais,— tos istorijos taip nesiderino su visa kapitono išore. Iš tikrųjų škiperis nebuvo nei toks geras, kaip apie jį galvojau, nei toks blogas, kaip paistė Rensomas: jame buvo įsikūniję du žmonės, ir kai tik kapitonas atsidurdavo ant savo laivo denio, geresnysis likdavo krante.

Netikėtai išgirdau dėdės balsą, šaukiantį mane, ir pamačiau juodu ant kelio. Kapitonas pirmas kreipėsi į mane, be to, kalbėjo kaip lygus su lygiu,— o tatai visada paperka mano amžiaus jaunuolius.

— Sere,— tarė jis,— misteris Belfuras pasakė daug palankių žodžių apie jus, o ir man pačiam iš pirmo žvilgsnio kritot į akį. Gaila, kad neturiu galimybių su jumis ilgėliau pabūti ir iš arčiau susipažinti, bet galime pasinaudoti ir tuo, ką dar turime. Iki atoslūgio likusį pusvalandį galite pabūti mano brige ir išgerti su manimi taurelę vyno.

Man trūksta žodžių apsakyti, kaip troškau apžiūrėti laivo vidų, bet negalėjau kišti galvos į tokį pavojų, todėl atsakiau, jog mudu su dėde rengiamės eiti pas advokatą.

— Na taip, taip,— pritarė kapitonas,— jis apie tai man buvo užsiminęs. Bet, matote, valtim jus atveš prie miesto prieplaukos, o nuo ten — vos keli žingsniai ligi Renkiloro namų.— Tuo sykiu kapitonas, staiga pasilenkęs, šnibžtelėjo man į ausį:— Saugokitės šito seno lapino,— jis kažką nedora sumanė. Plaukiam į brigą, ten galėsim persimesti vienu kitu žodžiu.— Paskui, paėmęs mane už parankės ir jau žengdamas prie valties, vėl ėmė kalbėti garsiai:

— Ką parvežti jums iš Karolinos? Aš misterio Belfuro bičiulių paslaugoms. Tabokos gumulą? Indėniškų plunksnų, o gal laukinio žvėries kailį? Ar strazdą giesmininką, miauksintį kaip katė? O gal pargabenti paukštį kardinolą, skaisčiai raudoną kaip kraujas? Išsirinkit, ko širdis geidžia!

Tuo metu priėjome prie valties šono, ir kapitonas padėjo man įlipti. Nė į galvą nešovė priešintis. Tikras kvaiša,— aš juk galvojau suradęs nuostabų draugą ir užtarėją ir taip džiaugiausi proga apžiūrėti laivą. Vos tiktai mudu susėdome į vietas, valtis buvo atstumta nuo prieplaukos ir nėrė per bangas. Buvo taip gera plaukti, taip keista matyti aplink vandenį, iš akių nykstantį krantą ir kaskart vis didėjantį brigą, kad beveik nesupratau, ką man sakė kapitonas, ir, tur būt, atsakinėjau jam, kaip pakliuvo.

Vos tik priplaukėme prie brigo,— aš sėdėjau valtyje, įsispėtrinęs į laivo aukštybę, tykštančias į jo šonus bangas ir klausiausi triūsiančių jūreivių linksmo šūkalojimo,— Housizenas įsakė pirmiausia nuleisti nuo grotrėjos keltuvo lyną ir išlaipinti mudu ant denio. Aš pakibau ore ir netrukus nusileidau ant denio, kur kapitonas manęs jau laukė ir tučtuojau čiupo už parankės. Valandėlę stovėjau su svaigstančia galva nuo visko, kas su manimi dėjosi, mažumėlę būgštaudamas, bet vis viena neapsakomai patenkintas visomis naujovėmis, kurias ma-

čiau aplinkui. Tuo tarpu kapitonas, rodydamas keisčiausias iš jų, aiškino, kaip tie daiktai vadinasi, kam naudojami.

— Bet kur mano dėdė?— paklausiau staiga.

— Aha,— numykė Housizenas ūmai pasikeitusiu veidu,— iš tikrųjų.

Supratau, kad esu apgautas. Iš visų jėgų išsiveržęs iš kapitono rankų, pripuoliau prie borto. Iš tikrųjų dėdė sėdėjo valtyje, plaukiančioje miesto pusėn. Surikau širdį veriančiu balsu:

— Gelbėkit, gelbėkit! Žūstu!— mano riksmas nuaidėjo per visą prieplauką; dėdė atsigręžė, ir aš pamačiau jo veidą, žiaurų ir negailestingą.

Tai ir buvo mano paskutinis žvilgterėjimas. Stiprios rankos atplėšė mane nuo borto, paskui kažkas driokstelėjo lyg perkūnas, akyse pamačiau liepsną ir netekau sąmonės.

VII. IŠPLAUKIU Į JŪRĄ DAISARTO „TESTAMENTU"

Atsigavau tamsoje nuo nepakeliamo skausmo, surištomis rankomis, apkurtintas įvairiausių nepažįstamų garsų. Tarsi krisdamas nuo milžiniško malūno užtvankos, šniokštė vanduo; laivo šonus trankė sunkios bangos, griaudėjo burės, skardžiai šūkavo jūreiviai. Viskas aplinkui čia šokdavo į viršų, čia stačia galva smegdavo žemyn; man tavaravo akyse, skaudėjo visą kūną ir buvo taip silpna, kad, atkakliai megzdamas minčių nuotrupas, kurios nutrūkdavo naujam skausmo priepuoliui užėjus, dar ilgokai nesuvokiau gulįs kažkur to nelemto laivo dugne; o vėjas, regis, vis stiprėjo, ir artinosi audra. Kai pagaliau visai aiškiai suvokiau savo būklę, mane apėmė juodžiausia neviltis, neišpasakytas apmaudas dėl savo kvailumo ir toks siutas ant dėdės, kad ir vėl netekau sąmonės.

Atsipeikėjęs girdėjau tą patį triukšmą, mane kaip ir anksčiau skaudžiai purtė ir daužė, o netrukus, be visų kitų kančių ir negandų, nepratusiam prie tokių kelionių sausumos gyventojui dar prisidėjo jūrligė. Daug visokių nelaimių patyriau audringos savo jaunystės dienomis, bet nė viena taip nesukrėtė mano sielos ir kūno, kaip tos pirmosios valandos brigo triume.

Išgirdęs patrankos šūvį, pamaniau, kad laivas, neįstengdamas grumtis su audra, duoda pavojaus signalą. Bet koks išsivadavimas, netgi mirtis jūros gelmėse man buvo sveikintina. Tačiau

šūvio priežastis, kaip vėliau paaiškėjo, iš tikrųjų buvo kita: mūsų kapitonas buvo taip įpratęs,— juk ir pats blogiausias žmogus gali turėti gerų bruožų. Pasirodo, tuo metu mes plaukėme vos per kelias mylias nuo Daisarto, kur buvo pastatytas šis brigas ir kur tik prieš kelerius metus atsikraustė senoji misis Housizen, kapitono motina, todėl „Testamentas", ar iš kur grįždamas, ar rengdamasis į jūrą, dienos metu niekuomet nepraplaukdavo pro tą vietą nesaliutavęs ir nepakėlęs vėliavos.

Betįsodamas tame dvokiančiame laivo užkampyje, praradau laiko nuovoką. Diena čia buvo panaši į naktį, o valandos dėl tokios apverktinos mano padėties dvigubai prailgo. Nežinau, kiek laiko taip prasikamavau, laukdamas, kad laivas užstrigs ant uolos ar ners nosimi į jūros gilybes. Pagaliau miegas mane išvadavo iš visų kančių.

Išbudino mane prie pat veido prikišto žibintuvėlio šviesa. Pasilenkęs mane apžiūrinėjo neuždidis, kokių trisdešimties metų žaliaakis vyras suveltais šviesiais plaukais.

— Na, kaip laikaisi?— paklausė jis.

Užuot atsakęs, sudejavau; tada nepažįstamasis, pačiupinėjęs pulsą ir smilkinius, ėmėsi plauti ir raišioti ant mano pakaušio žaizdą.

— Aha,— tarė jis,— gerokai tave apvelėjo. Tik nenusimink! Ką čia! Ne pasaulio galas. Ne kažin kaip pradėjai, bet kitąsyk bus geriau. Ar gavai ko užvalgyt?

Atsakiau, kad į maistą nė žiūrėti negaliu, todėl, davęs gurkštelėti lašelį brendžio ir vandens iš metalinio puoduko, vėl paliko mane vienui vieną.

Kitą sykį atėjęs, jis rado mane pusiau snūduriuojantį, pusiau prabudusį, tamsoje plačiai atmerktomis akimis, atsikračius jūrligės, bet užtat su nežmoniškai kvaistančia galva,— viskas siūbuote siūbavo, vos galėjau ištverti. Man gėlė kiekvieną sąnarį, o virvės, kuriomis buvau suraišiotas, tarytum ugnis degino. Drybsodamas toje dvokiančioje lindynėje, lyg ir pats pasmirdau; per visą tą ilgą laiko tarpą, kol žaliaakio nebuvo, mane baugino šmižinėjančios laivo žiurkės. Kartkartėmis jos šlumštelėdavo tiesiog man ant veido arba pasirodydavo karštligiškos vaizduotės piešiamuose reginiuose.

Atsidarius angai, blausi žibintuvėlio šviesa blykstelėjo tarsi saulės spindulys, ir nors ji apšvietė tik storas pajuodusias

sijas, dabar atstojančias man kalėjimą, iš džiaugsmo vos nesurikau. Pirmasis laiptais nusileido žaliaakis, ir man pasirodė, kad jis žengia kažkaip netvirtai. Iš paskos išniro kapitonas. Abu neištarė nė pusės žodžio, tik pirmasis, kaip ir anksčiau, apžiūrėjęs mane, perrišo žaizdą, o tuo tarpu Housizenas varstė mane keistu niūriu žvilgsniu.

— Ką gi, sere, pats dabar matot,— tarė žaliaakis,— didelis karštis, neturi apetito, nėra nei šviesos, nei maisto; pats žinot, ką visa tai reiškia.

— Aš ne burtininkas, misteri Riachai,— atkirto kapitonas.

— Savaime suprantama,— pritarė Riachas,— turite gerą galvą ant pečių ir kaip tikras škotas žodžio kišenėj neieškot, tik jau pasiteisint jums neduosiu: aš noriu, kad berniukas iš šitos skylės būtų perkeltas į jūreivinę.

— Jūs galit norėti, kiek patinka,— čia jūsų reikalas,— atrėžė kapitonas.— O bus taip, kaip įsakysiu. Kaip drybso čia, taip ir drybsos.

— Sakykime, jums už tai gerokai sumokėjo,— kalbėjo žaliaakis.— Nuolankiai leiskite pareikšti, man už tai nieko nekliuvo. Mokėti tai man mokat, bet ne per daug, vien tik už tai, kad aš šitos senos geldos antrasis kapitono padėjėjas, be to, jūs pats gerai žinot, ar tie pinigai man lengvai atsieina. Bet už nieką daugiau aš nesu gavęs.

— Jei jūs, misteri Riachai, ne taip dažnai kilnotumėte gertuvę, iš tikro negalėčiau jumis skųstis,— atšovė kapitonas,— ir, užuot kalbėjęs mįslėmis, malonėkit laikyti liežuvį už dantų. Mes reikalingi denyje,— pridūrė jis griežtesniu balsu ir jau buvo bekeliąs koją ant laiptelio.

Tačiau misteris Riachas čiupo jį už rankovės.

— Gal jums užmokėjo už žmogžudystę...— pradėjo jis.

Plykstelėjęs akimis, Housizenas atsigręžė.

— Ką?— suriko jis.— Kas čia per kalbos?

— Atrodo, kad tokias kalbas jūs ir tesuprantat,— atšovė misteris Riachas, žiūrėdamas tiesiai jam į akis.

— Misteri Riachai, mudu tris kartus plaukėme jūron,— atsakė jam kapitonas,— per tą laiką, sere, jūs galėjot mane pažinti. Taip, aš — kietas žmogus, nepermaldaujamas, bet ką dabar leptelėjot... fe, fe... šitaip galima pasakyti tik iš piktos valios ir su nešvaria sąžine. Jei sakot, kad vaikinas mirs...

— Kaip mane gyvą matot,— tikino misteris Riachas.

— Na, pakaks, sere,— grūskit jį, kur norit!

Sulig šiais žodžiais kapitonas nubildėjo laiptais, o aš, taip ir neprataręs žodžio per visą šį pokalbį, žiūrėjau, kaip misteris Riachas, nutaisęs pašaipią miną, lig žemės nusilenkė nueinančiam Housizenui. Kad ir koks buvau liguistas, vis dėlto suvokiau du dalykus: padėjėjas, kaip jau pastebėjo kapitonas, buvo įkaušęs, bet kad ir koks jis būtų, su juo verta susidraugauti.

Po penkių minučių buvau išvaduotas iš pančių, ir kažkoks jūreivis, užsivertęs mane ant pečių, atnešė į kubriką ir paguldė ant krūvos jūreiviškų antklodžių. Bet čia aš ir vėl netekau sąmonės.

Tikra palaima apėmė mane, kai, pravėręs akis, vėl išvydau dienos šviesą ir pasijutau besąs tarp žmonių. Jūreivinė buvo ganėtinai erdvi, pasieniais nustatyta lovomis, kuriose sėdėdami rūkė arba miegojo denio budintieji. Diena pasitaikė rami, pūtė palankus vėjas, todėl pro atvirą liuką kartas nuo karto, o ypač laivui pasikreipus, liejosi dienos šviesa, o pro dulkes, akindamas ir džiugindamas, įspisdavo ir saulės spindulys. Maža to, vos tik sukrutėjau, vienas iš vyrų atnešė kažin kokio gydomojo skysčio, kurį buvo sutaisęs misteris Riachas, liepė išgerti ir ramiai gulėti, kad greičiau pasveikčiau.

— Kaulai visi sveiki,— paaiškino jūreivis,— o tas kaukštelėjimas, vyruti, niekis,— toliau ramino jis,— tai aš tau užvožiau.

Čionai, griežtai prižiūrimas, išgulėjau daug dienų, o per tą laiką ne tik atgavau jėgas, bet ir geriau pažinau savo bendrus. Jie, kaip ir visi jūrininkai, buvo grubūs: pasmerkti bastytis po audringas jūras, gainiojami ne ką ramesnių šeimininkų, atplėšti nuo visko, kas gyvenime daro žmogų geresnį. Vieni iš jų plaukiojo piratų laivuose ir matė tokių dalykų, apie kuriuos net gėda šnekėti; kai kurie, pabėgę iš karališkojo laivyno, vaikštinėjo su kilpa ant kaklo ir visiškai to neslėpė, ir visi jie, netgi geriausi bičiuliai, kas tik kiek, buvo pasirengę stvertis peilių. Tik keletą dienų gyvenau įkalintas kartu su jais, o jau ėmiau gėdytis pirmojo savo sprendimo, kai prieplaukoje, palaikęs juos šlykščiais galvijais, sprukau nuo molo. Nė vieno žmogaus nėra perdėm blogo: kiekvienas turi savo ydų ir dorybių, o šie „Testamento" jūreiviai taip pat nebuvo išimtis. Iš tiesų jie buvo netašyti ir, manau, sugadinti, bet turėjo daug ir gerų bruožų. Prisireikus jie mokėdavo būti geri,

daug nuoširdesni už paprastus kaimo vaikinus, tokius, kaip aš, o kartais juose žybtelėdavo net savotiškas kilnumas.

Vienas gal kokios keturiasdešimties metų jūreivis valandų valandas prasėdėdavo ant mano lovos krašto, pasakodamas apie savo žmoną ir vaiką. Anksčiau jis buvo žvejys, bet, praradęs savo luotą, buvo priverstas stoti į tolimo plaukiojimo laivą. Taigi, kiek jau metų prabėgo, o niekaip negaliu jo užmiršti. Žmona, kurią vadindavo „jaunute, palyginus su juo", veltui laukė grįžtančio vyro; niekados jis nepakurs jai paryčiais židinio, nepažiūrės berniuko, kai ši susirgs. Iš tikro daugelis šių vargo vaikų, kaip vėliau paaiškėjo, plaukė paskutinį kartą; juos priglaudė jūros gelmės, ir plėšrios žuvys juos surijo,— o blogai kalbėti apie mirusius netinka.

Be kitų gerų darbų, jie grąžino pinigus, kuriuos iš manęs buvo paėmę; nors trečdalis tos sumos dingo, vis viena aš nepaprastai džiaugiausi — galėsiu jais pasinaudoti toje šalyje, į kurią plaukėme. Mūsų brigas suko į Karoliną, bet nepagalvokite, kad aš ten važiavau tiktai kaip tremtinys. Nors prekyba žmonėmis tais laikais jau buvo sumažėjusi, o po sukilimo kolonijose ir Jungtinių Amerikos Valstijų susikūrimo šis verslas visiškai sužlugo, mano jaunystės dienomis baltuosius žmones dar parduodavo plantatoriams į vergovę,— tokiam štai likimui ir pasmerkė mane nedorėlis dėdė.

Kartkartėmis, čia tylomis trindamas savo mėlynes ir opas, čia plūsdamas misterio Šuano žiaurumą, atbėgdavo Rensomas iš kapitono kajutės, kurioje patarnaudavo ir miegodavo. Iš jo pirmąsyk ir sužinojau tuos šiurpius dalykus. Mano širdis iš skausmo plyšdavo, bet komanda vyresnįjį kapitono padėjėją gerbė, anot jų, tai vienintelis jūrininkas iš „visos šios beveidės gaujos, ir ne toks jau blogas, kai negirtas". Tiesą sakant, aš pats pastebėjau šių dviejų kapitono padėjėjų savybes: blaivus misteris Riachas būdavo surūgęs, atžarus ir irzlus, o misteris Šuanas, jei negirtas, net musės nenuskriaus. Kai paklausiau apie kapitoną, màn atsakė, kad šio geležinio žmogaus net gėrimas neįveikia.

Per tas trumpas akimirkas, kiek galėdamas, mėginau iš to bėdžiaus Rensomo padaryti žmogų, arba, tikriau sakant, į vaiką panašų sutvėrimą. Tačiau pagal protą vargu ar buvo galima vadinti jį žmogumi. Jis ničnieko nežinojo, kas buvo ligi tol, kai išplaukė į jūrą: mena tiktai tėvą buvus laikrodininku,

kuris savo dirbtuvėje turėjo varnėną, mokėjusį švilpauti „Šiaurės kraštą", o visa kita užgožė nelaimių ir žiaurumo sklidini metai. Apie sausumos gyvenimą iš jūreivių šnekos jis buvo susidaręs gan keistą nuomonę: anot jo, tai tokia vieta, kur paaugliai atiduodami į tam tikros rūšies vergovę, vadinamą amatais; ten pameistriai be paliovos dyžiami ir tupdomi į dvokiantį kalėjimą. Bemaž kas antrą miesto žmogų jis laikė apgaviku, o kas trečius namus — galvažudžių landyne, kur jūreivius nuodydavo ir galabydavo. Norėdamas jį perkalbėti, pasakodavau, kaip su manimi būdavo maloniai elgiamasi toje sausumoje, kurios jis taip baiminosi; kaip aš savo tėvų ir bičiulių būdavau skaniai maitinamas ir prižiūrimas. Jei berniukas būdavo ne per seniai išpertas, jis liedavo karčias ašaras ir prisiekinėdavo pabėgsiąs, bet jei tik būdavo įprastinės iširėliškos nuotaikos pagautas arba (o šitai būdavo kur kas dažniau) kapitono kajutėje išlenkęs stiklinaitę spirito, tai iš manęs tik šaipydavosi.

Berniuką gerti mokė misteris Riachas (teatleidžia jam dangus!), ir, reikia manyti, nieko bloga negalvodamas; jau nekalbant apie griaunamą berniuko sveikatą, graudu būdavo žiūrėti į šį užuitą svirduliuojantį vargšelį, kuris, pats nežinia ką sapaliodamas, strapalinėjo po denį. Vienas kitas jūreivis leipo juokais, bet ne visi: didžiuma, paniurę lyg juodi debesys, gal prisiminę savo vaikystę ar jų pačių sūnus, liepdavo liautis krėtus nesąmones ir atsikvošėti. Man būdavo net gėda dirstelėti į jį,— dar ir dabar dažnai sapnuoju tą nelaimingą sutvėrimą.

Kaip jau žinote, mūsų laivas visą laiką stūmėsi prieš vėją, nuo vienos priešpriešinės bangos šokdamas ant kitos, todėl liukas bemaž visados būdavo uždarytas, o jūreivinėje švietė tik ant sijos besimataškuojantis žibintas. Darbo visiems užteko: bene kas valandą bures čia reikėdavo nuleisti, čia iškelti. Nuovargis atsiliepė ir žmonių nuotaikai,— prie vienos ar kitos lovos kildavo ginčai, o man nebuvo galima kelti kojos ant denio, tad galite įsivaizduoti, kaip įgriso toks gyvenimas ir kaip aš troškau kokios permainos.

Permaina, kaip netrukus sužinosite, negaišavo ateiti, tik pirmiausia turiu jums atpasakoti savo pašnekesį su misteriu Riachu, nes jis man padėjo lengviau iškęsti slėgusias negandas. Pataikęs palankią akimirką, kai padėjėjas buvo gerokai kaušteléjęs,— mat, būdamas blaivus, šis į mane net nedirstelėda-

vo,— įprašęs neišduoti paslapties, išsipasakojau visą savo istoriją.

Mano pasakojimas jam pasirodė panašus į baladę, todėl jis iš paskutiniųjų stengsis man padėti: reikėsią popieriaus, plunksnos ir rašalo surašyti vieną laišką misteriui Kembelui, o kitą — misteriui Renkilorui; jei tiktai aš sakęs teisybę, tai su jų pagalba, tikriausiai, galės išgelbėti mane iš bėdos ir padės atgauti teises.

— O tuo tarpu nenukabink nosies,— patarė misteris Riachas.— Tikėk manim, ne tu pirmas, ne tu paskutinis. Daug, oi daug vargšų, kuriems tėvynėje prie savo namų slenksčio reikėtų žirgus balnoti, o šie už vandenyno tabaką kaupia. Juk kas yra gyvenimas — margumynas! Na, kad ir aš — lerdo sūnus, mažne gydytojas, o štai — Housizeno pastumdėlis.

Pamaniau, kad gal derėtų pasiteirauti apie jo gyvenimą.

Misteris Riachas tik garsiai švilptelėjo.

— Jokios istorijos nebuvo,— atšovė jis.— Mėgstu pajuokauti, šit ir viskas,— ir sulig šiais žodžiais iššoko iš jūreivinės.

VIII. KAPITONO KAJUTĖ

Kartą vakare, apie vienuoliktą valandą, kai jūreivis, budėjęs kartu su misteriu Riachu, nusileido nuo denio pasiimti švarko, per jūreivinę nusirito šnabždesys: „Pagaliau Šuanas jį sutvarkė." Vardo niekas neištarė, bet visi žinojo, apie ką buvo kalbama; dar nespėjus kaip reikiant šios naujienos nei suvokti, nei aptarti, liukas vėlei atsidarė ir laiptais nusileido kapitonas Housizenas. Siūbuojančio žibinto šviesoje jis akylai apžvelgė visas lovas ir, žengęs tiesiog prie manosios, dideliam mano nustebimui, gana maloniai prabilo:

— Štai ką, vyruti,— tarė jis,— patarnausi mums kapitono kajutėje. Judu su Rensomu pasikeisitė vietomis. Na, marš į denį!

Nespėjo kapitonas baigti sakinio, o liuko angoje jau pasirodė du jūreiviai, nešdami ant rankų Rensomą. Laivui tuo sykiu smarkiau pasvirus, tabaluojančio žibinto šviesa tiesiai krito ant berniuko veido. Jis buvo baltas kaip popierius su sustingusia siaubinga šypsena. Kraujas man sustojo gyslose ir, tarsi gavus antausį, atėmė žadą.

— Marš į laivugalį, marš greičiau į laivugalį!— suriko Housizenas.

Prasispaudęs tarp jūreivių, nešančių Rensomą, kuris nerodė jokio gyvybės ženklo, užlėkiau laiptais ant denio.

Brigas, linksmai skrosdamas ilgos putotos bangos skiauterę, nėrė priekin. Vanduo griuvo ant dešiniojo borto, o iš kairės pusės pro lenktą foką aiškių aiškiausiai liepsnojo saulėlydis. Tokiu vėlyvu metu šis reginys mane itin nustebino, nes jokiu būdu negalėjau tada žinoti, kad, norėdami išvengti pavojingų Pentlendo įlankos srovių, darėme lanką apie šiaurinę Škotiją ir plaukėme atvira jūra tarp Orknio ir Šetlendo salų. Taip ilgai pratūnojęs tamsoje ir nieko nenusimanydamas apie priešinį vėją, galvojau, jog turėtume būti kažkur vidury Atlanto ar net toliau. Tad, mažumėlę nusistebėjęs tokiu vėlyvu saulėlydžiu, bemat jį pamiršau, nes, graibštydamasis už virvių, turėjau šokinėti nuo denio ant denio, narstyti pro bures, ir jei vienas man palankus jūreivis nebūtų spėjęs manęs sugriebti, banga būtų nušlavusi už borto.

Kapitono kajutė, į kurią atsikapsčiau ir kur dabar man reikėjo miegoti ir tarnauti, virš visų denių kyšojo aukščiau gal per kokias šešias pėdas ir, palyginus su viso brigo dydžiu, buvo gana erdvoka. Pritvirtintas prie grindų, viduryje stovėjo stalas su suoleliu ir dvi lovos: viena kapitonui, kita — dviem jo padėjėjams, kurie pakaitomis joje ilsėdavosi. Nuo viršaus lig apačios pasieniais įrengtos spintelės asmeniniams kajutės gyventojų daiktams ir daliai laivo atsargų; apačioje buvo kitas podėlis, į kurį galima patekti pro kajutės viduryje įrengtą grotuotą angą,— ten buvo laikomos geriausios maisto ir gėralų atsargos, visas parakas; išskyrus dvi varines patrankas, visi šaunamieji ginklai sustatyti ožiuose prie užpakalinės kajutės sienos. Didžiuma šaltųjų ginklų buvo saugoma kitoje vietoje.

Dieną šviesa į kajutę įeidavo pro nedidelį langelį su dvigubom langinėm iš vidaus ir iš lauko, o iš viršaus — pro stoglangį. Nakčia visados degdavo lempa. Nors ir blausiai ji degė man įėjus, bet ganėtinai aiškiai galėjau įžiūrėti prie stalo sėdintį misterį Šuaną su brendžio buteliu ir metaliniu puodeliu. Aukštas, pečiuitas, smarkiai įdegęs, jis kūpsojo įsmeigęs į stalą nieko nematantį žvilgsnį lyg koks pamišėlis.

Misteris Šuanas visai nepastebėjo, kai įėjau; nekrustelėjo jis ir tada, kai iš paskos įžengė kapitonas ir klestelėjo šalia ma-

nęs ant gulto, iš paniūrų žvelgdamas į savo padėjėją. Aš neapsakomai bijojau Housizeno ir, žinoma, buvo ko, bet kažin kas tarytum man pakuždėjo, kad tąsyk jo nesibaiminčiau, todėl ėmiau ir šnibžtelėjau jam į ausį:

— Kaip jis laikosi?

Kapitonas pakraipė galvą, lyg nieko apie tai nežinotų ir nenorėtų žinoti, o jo veidas tuo metu buvo ypatingai griežtas.

Netrukus pasirodė misteris Riachas. Šis taip pasižiūrėjo į kapitoną, kad be žodžių buvo aišku, jog berniukas mirė; paskui atsistojo prie mudviejų, ir visi trys, nė žodžio netardami, įsmeigėme akis į Šuaną, kuris, nepraverdamas burnos, tebesėdėjo įsispėtrinęs į stalą.

Staiga misteris Šuanas ištiesė ranką prie gėrimo, bet tuosyk, ne tiek iš įniršio, kiek iš netikėtumo, prišoko misteris Riachas ir, išlupęs iš jo rankos butelį, nusikeikęs riktelėjo, jog jau ganėtinai prikrėsta kvailysčių ir laivui reikėsią už viską atsiteisti. Taip sakydamas, išsviedė butelį pro atvirą langą į jūrą.

Žaibiškai misteris Šuanas pašoko ant kojų. Jis atrodė pakvaišęs ir troško kraujo,— ištiesta tą naktį jis būtų įvykdęs jau antrą žmogžudystę, jeigu tarp jo ir aukos nebūtų atsistojęs kapitonas.

— Sėsk,— sugriaudėjo tasai,— ar žinai, prakeiktas girtuokli ir kiaule, ką padarei? Tu nužudei vaikėzą!

Misteris Šuanas, atrodo, suprato, kas buvo pasakyta, nes vėl atsisėdęs pasirėmė ranka skruostą.

— O ką,— ėmė teisintis,— vaikigalis man atnešė priskretusį dubenį!

Išgirdę šiuos žodžius, mes visi trys — kapitonas, aš ir misteris Riachas — kažkaip baugščiai susižvalgėme; tada Housizenas, priėjęs prie savo vyresniojo padėjėjo, paėmė jį už pečių, pavedėjo per visą kajutę ir liepė gultis išsimiegoti — kaip kokiam nusikaltusiam vaikui. Žmogžudys, išvarvinęs vieną kitą ašarą, nusitraukė ilgaaulius jūreiviškus batus ir paklusniai atsigulė.

— Ech,— siaubingu balsu šūktelėjo misteris Riachas,— seniai jums reikėjo įsikišti. Dabar jau per vėlu!

— Misteri Riachai,— pagrasė kapitonas,— Daisarte niekas neprivalo žinoti, kas šiąnakt nutiko. Vaikėzas nukrito už borto, štai ir visa šneka. Nepagailėčiau ir penkių svarų iš savo kiše-

nės, kad iš tikro taip būtų atsitikę!— Paskui, dirstelėjęs į stalą, pridūrė:— Kas jums šovė į galvą išmesti pilną butelį? Šitaip neprotinga elgtis, sere. Na, Deividai, nešk kitą. Štai ten iš apatinės spintos, – ir metė man raktą.— Ne pro šalį ir pačiam išlenkti burnelę, sere,— kapitonas vėl kreipėsi į Riachą,— juk visokių šlykštynių prisižiūrėjot.

Ir kapitonas su padėjėju pradėjo savo cingu lingu; šitaip jiems begurkšnojant, žmogžudys, iki tol tįsojęs ir murmėjęs savo migyje, kilstelėjo ant alkūnės ir ėmė stebeilyti čia besivaišinančius, čia mane.

Šitaip prabėgo pirmoji mano naujosios tarnybos naktis, o rytojaus dieną jau visiškai apsipratau su savo pareigomis. Aš turėdavau nešioti maistą, kuriuo nustatytomis valandomis stiprindavosi kapitonas su laisvu nuo budėjimo padėjėju, arba per kiaurą dienelę lakstyti su buteliu prie kiekvieno iš trijų savo šeimininkų. Nakčia miegodavau susisupęs į antklodę, pamestą ant plikų lentų tolimiausiame kajutės kampe pačiame skersvėjyje tarp dviejų durų. Gulėti buvo šalta ir kieta, bet net išsimiegoti kaip reikiant negalėdavau: žiūrėk, atbėgs kas nors nuo denio gerklės paskalauti, o pamainoms keičiantis, net du, kartais ir visi trys susės ir kaitina sau punšą. Kaip jie, o tuo labiau aš likome sveiki, niekaip negaliu suprasti.

Visais kitais atžvilgiais mano darbas buvo nesunkus. Jokių staltiesių nereikėdavo, maitindavomės avižine koše arba sūdyta mėsa, o dukart per savaitę — pudingu. Nors dar netvirtai laikiausi ant kojų ir, nepripratęs prie denio, retkarčiais parvirsdavau su savo nešmenimis, tiek misteris Riachas, tiek ir kapitonas man būdavo stebėtinai pakantūs. Nejučiomis ateidavo į galvą mintis, jog mano viršininkai šitaip elgiasi graužiami sąžinės, nes vargu ar būtų tokie geri man, jei nebūtų taip žiauriai pasielgę su Rensomu.

Kai dėl Šuano, tai girtuoklystė ar tas nusikaltimas, o gal net vienas ir kitas, tikriausiai, sumaišė jam protą. Nepamenu, ar kada nors mačiau jį blaivų. Kajutėje tas žmogus jokiu būdu negalėjo su manimi apsiprasti,— tolydžio spoksojo į mane, kai kada, atrodydavo, su baime, ir ne sykį atšlydavo nuo mano rankos, kai patarnaudavau prie stalo. Iš pat pradžių atrodė, jog misteris Šuanas ne visai aiškiai nutuokia, ką jis yra padaręs,— antrąją savo tarnybos dieną kapitono kajutėje tuo įsitikinau. Kai mudu likomės vienu du, misteris Šuanas ilgai

nuo manęs nenuleido akių, paskui staiga pašoko išbalęs kaip drobė ir, didžiausiam siaubui, pripuolė prie manęs. Tačiau be reikalo aš jo baiminausi.

— Tavęs čia pirma nebuvo?— paklausė šis.

— Nebuvo, sere,— atsakiau.

— Čionai buvo kažkoks kitas berniukas?— vėl pasiteiravo jis.

Kai atsakiau ir į tą klausimą, tik tuomet suprato.

— Aha, aš taip ir maniau,— nuėjęs prie stalo, atsisėdo ir, daugiau netaręs nė žodžio, paprašė brendžio.

Gali pasirodyti keista, kad, nepaisant baimės, man jo pagailo. Padėjėjas buvo vedęs, Lidse palikęs žmoną, tik neatsimenu, ar turėjo jis vaikų. Manau, kad neturėjo.

Apskritai mano gyvenimas kapitono kajutėje nebuvo toks sunkus, nes, kaip netrukus sužinosite, neprailgo. Mitau sykiu su laivo vadų trijule, netgi didžiausių skanėstų, pikulių, man duodavo po lygiai su padėjėjais, o gerti būčiau galėjęs nuo ryto lig vakaro, lygiai kaip misteris Šuanas. Nestigo ir draugijos, netgi rinktinės. Misteris Riachas, mokęsis koledže, kai nebūdavo rūškanas, papasakodavo man kaip savo draugui visokių įdomių, o neretai ir pamokančių dalykų; o ir pats kapitonas, nors jis dažniausiai nuo manęs laikydavosi tam tikru atstu, kada-ne-kada, mažumėlę sušvelnėjęs, tarsteldavo šį tą apie nuostabias šalis, kur kadaise buvo viešėjęs.

Šiaip ar taip, mus visus, o ypač mane ir misterį Šuaną, slėgė Rensomo šešėlis. O man netrūko ir savo bėdų. Dabar dirbau juodą darbą — laksčiau paskui tris vyrus, iš kurių vienas turėtų kyboti kartuvėse. Bet tai dabar. O kas bus rytoj? Petys petin dirbti kartu su negrais tabako plantacijose? Greičiausiai, iš atsargumo misteris Riachas daugiau neleido man pasakoti apie save, o kapitonas, kai sykį pabandžiau atviresnį žodį prasitarti, vožė man kaip šunyčiui ir pasakė nenorįs daugiau nieko girdėti. Todėl diena po dienos mano nuotaika gedo,— vien tik darbas išsklaidydavo niūrias mintis.

IX. ŽMOGUS SU PILNU DIRŽU AUKSO

Praslinkus daugiau nei savaitei, pikta lemtis, persekiojusi „Testamentą" šioje kelionėje, dar labiau užsirūstino. Kuriomis-ne-kuriomis dienomis vos yrėmės priekin, o kartkartėmis mus

tiesiog atgal nešė. Pagaliau mūsų brigą nubloškė taip toli į pietus, kad visą devintąją dieną trypčiojome beveik vienoje vietoje prie pat nykių uolėtų Roto rago pakrančių. Susirinkę laivo vadai kažką svarstė. Koks buvo jų sprendimas, gerai nesupratau,— mačiau tik jo pasekmes: laivas plaukė pavėjui — vadinasi, pasileidome į pietus.

Dešimtąją kelionės dieną bangos į vakarą nurimo, ir užgulė toks tirštas drėgnas ir balsvas rūkas, jog nuo laivagalio nebuvo matyti priekio. Visą pavakarę, kai tik išeidavau į denį, matydavau jūreivius su kapitonu ir padėjėjais, įdėmiai besiklausančius prie priekinio borto, bene išgirs kur mūšą. Nors visiškai nesuvokiau, ką reiškia tie žodžiai, bet, nujausdamas gresiantį pavojų, nerimau.

Rasi kokią dešimtą valandą, man benešant misteriui Riachui ir kapitonui vakarienę, laivas į kažką garsiai dunkstelėjo, ir bemat pasigirdo riksmas. Abudu mano šeimininkai pašoko ant kojų.

— Atsitrenkėm į kažką!— sušuko misteris Riachas.

— Ne, sere,— tarė kapitonas,— tik valtį paskandinom.

Ir abudu smuko iš kajutės.

Kapitonas sakė tiesą. Ūkanoje mūsų laivas trenkė į kažkokią valtį, perskėlė pusiau, tad visa jos komanda nugarmėjo į dugną. Išsigelbėjo vienut vienintelis žmogus. Jis, kaip vėliau sužinojau, buvo keleivis ir sėdėjo valtelės priekyje, o kiti, susėdę ant suolų, irklavo. Smūgio akimirką valties priešakys išlėkė į orą, o keleivis, nors ir buvo apsigaubęs šiaučiniu apsiaustu sulig keliais, pasišokėjo ir užsikabino už laivo bušprito. Jeigu jis gebėjo išsisukti iš tokios pražūties, matyt, buvo laimingas, vikrus ir neišpasakytai stiprus. O kai kapitonas atsivedė išsigelbėjusį į savo kajutę, tas atrodė ramus, tarsi nieko nebūtų atsitikę.

Vyriškis buvo neaukštas, bet kresnas ir lankstus tarytum vijurkas, malonaus, tik smarkiai įdegusio, strazdanomis ir raupais nusėto veido; be galo šviesiose akyse žaidžiančios beprotiškos ugnelės masino ir kėlė nerimą. Nusivilkęs apsiaustą, barkštelėjo ant stalo du sidabru apkaustytus pistoletus, o prie juosmens, pastebėjau, buvo prisisegęs ilgą špagą. Be to, svečias buvo rafinuotų manierų ir mandagiai išgėrė į kapitono sveikatą. Iš pirmo žvilgsnio maniausi tokį žmogų laikyti savo draugu, o ne priešu.

Kapitonas irgi domėjosi nepažįstamuoju, tik daugiau jo apsitaisymu, negu juo pačiu. Iš tikrųjų, nusisiautęs rūbą, svečias pasirodė visu savo gražumu, itin nesiderinančiu su prekybinio laivo kapitono kajute: plunksnomis papuošta kepurė, raudona liemenė, pūstos juodo pliušo kelnės ligi kelių, švarkas su sidabrinėmis sagomis ir dailiais sidabriniais galionais. Nors ir šiek tiek sudrėkę nuo rūko bei aplamdyti nuo gulėjimo, drabužiai išrodė puošniai.

— Labai užjaučiu, sere, dėl jūsų valties,— prašneko kapitonas.

— Kokie šaunūs vyrai nugarmėjo į dugną,— gailavo nepažįstamasis.— Mielai atiduočiau ir dešimt tokių valčių, kad tik juos gyvus matyčiau.

— Jūsų draugai?— pasiteiravo Housizenas.

— Jūs tokių draugų savo krašte neturit,— atšovė svetys.— Jie — kaip ištikimi šunes, už mane buvo pasirengę galvas guldyti.

— Vis dėlto, sere,— atsakė kapitonas, akylai stebėdamas nepažįstamąjį,— žmonių pasaulyje tiek, kad visų į valtis nesusodinsi.

— Kas tiesa, tai tiesa,— pripažino išgelbėtasis,— jūs, regis, gan įžvalgus džentelmenas.

— Aš buvęs Prancūzijoj, sere,— ištarė kapitonas taip, kad šie žodžiai reiškė daugiau, negu jais buvo pasakyta.

— Taigi, kaip ir daugelis kitų garbingų džentelmenų, leiskite pridurti, sere,— atkirto antrasis.

— Be abejonės, sere,— pritarė kapitonas,— ir su gražiais mundurais.

— Aha,— nusistebėjo nepažįstamasis,— štai iš kur vėjas pučia!— ir tučtuojau čiupo už pistoletų.

— Neskubėkit,— ramino kapitonas.— Nepradėkit ginčų iš anksto. Jūs prancūzišku munduru, o kalbat škotiškai, na, tai kas, nemaža garbingų žmonių taip elgiasi šiomis dienomis ir, sakyčiau, nepralošia.

— Šit kaip,— atitoko džentelmenas prašmatniuoju munduru.— Vadinasi, jūs priklausote garbingai partijai?

Tai reiškė — jakobitų[1] partijai, mat, panašiuose tarpusavio

[1] Jakobitais buvo vadinami Škotijos Stiuartų dinastijos šalininkai, pagal paskutinio karaliaus Jokūbo II vardą.

vaiduose kiekviena pusė mano, jog tik jie turį teisę vadintis garbingais žmonėmis.

— Matot, sere,— tarė kapitonas,— aš lig kaulų smegenų — protestantas, ir ačiū už tai viešpačiui (tai buvo pirmas sykis, kai iš šio žmogaus lūpų išgirdau apie jo tikėjimą, bet tik kur kas vėliau sužinojau, kad krante jis sąžiningai lanko bažnyčią). Bet, nepaisant to,— toliau dėstė laivo šeimininkas,— man gaila žmogaus, kuris, priremtas prie sienos, nepasiduoda.

— Nejaugi iš tikrųjų?— paklausė jakobitas.— Ką gi, atvirai kalbant, aš esu iš tų pagarbos vertų džentelmenų, kurie keturiasdešimt penktaisiais šeštaisiais metais pralaimėjo. Na, o jeigu visiškai atvirai, tai, pakliuvus raudonšvarkiams į nagus, man būtų buvę riesta. Taigi, sere, aš keliavau Prancūzijon. Šiose vietose kursavo prancūzų laivas, turėjęs mane paimti, bet rūke jis pro mus praplaukė — kaip būtų gera, kad ir jūsiškis būtų lygiai taip padaręs. Tad štai ką galiu jums pasakyti: jei mane išlaipinsite tenai, kur ketinau nuplaukti, turėsiu kuo už tą vargą atsilyginti.

— Į Prancūziją?— paklausė kapitonas.— Ne, sere, šito negaliu padaryti. Tačiau paleisti jus ten, iš kur atplaukėt — kitas reikalas.

Staiga, nelaimei, pamatęs mane stovintį kampe, kapitonas tučtuojau paliepė nubėgti į laivo virtuvę ir atnešti džentelmenui vakarienės. Turiu prisipažinti, šįsyk gaišau neilgai: atkurnijęs į kajutę, pamačiau, kad džentelmenas, nusijuosęs kietai pinigų prikimštą diržą, iškratė ant stalo iš jo keletą ginėjų. Kapitonas įsispėtrijo į ginėjas, paskui į nepažįstamojo veidą: man regis, jis jaudinosi.

— Pusę visų,— šūktelėjo kapitonas,— ir aš jūsų paslaugoms!

Nepažįstamasis, sukimšęs ginėjas atgal į diržą, vėl užsisegė jį po liemene.

— Aš jums sakiau, sere,— aiškino svetys,— jog mano čia nėra nė skatiko. Šie pinigai priklauso klano vadui,— tardamas tuos žodžius, jis kilstelėjo ranką prie skrybėlės.— Būčiau kvailas pasiuntinys, jei neišleisčiau bent dalelės šios sumos, idant kitką išgelbėčiau, bet pasidaryčiau paskutinis niekšas, jei pernelyg brangiai parduočiau savo kailį. Trisdešimt ginėjų, jei išlaipinsit mane į krantą, o šešiasdešimt,— jei nuvešit į Linhės įlanką. Norit,— imkit, nenorit,— žinokitės.

— Na, o jei įduosiu jus kareiviams?— pagrasė Housizenas.

— Nieko nepešit,— atrėžė tas.— Visas mano vado, leiskite jums pranešti, sere, turtas konfiskuotas, kaip ir kitų dorų Škotijos žmonių. Visi jo dvarai vieno žmogaus, karaliaus Jurgio rankose; už jį mokesčius renka arba, tiksliau sakant, stengiasi rinkti karaliaus valdininkai. Tačiau Škotijos garbei, bėdini nuomininkai neužmiršta savo ištremtojo vado,— šie pinigai, tai dalis tos nuomos, kurios pasigviešęs karalius Jurgis. Man regis, jūs, sere, esate įžvalgus, tad sakykit, jei šie pinigai paklius į valdžios rankas, kiek jūs iš to pelnysit?

— Žinoma, ne kažin kiek,— pripažino Housizenas ir kandžiai pridūrė:— jei apie pinigus sužinos, bet aš, ko gero, pasistengsiu laikyti liežuvį už dantų.

— Čia jūs kaip tik ir suklupsit!— šūktelėjo nepažįstamasis.— Dovis prieš dovį! Jei prieš mane pakels ranką, visi sužinos, kieno šitie pinigai.

— Na,— ryžosi kapitonas,— kaip bus, taip. Šešiasdešimt ginėjų, ir baigtas kriukis! Štai mano ranka.

— Ir manoji,— sutiko vyriškis.

Tada, gana paskubomis, kapitonas dingo iš kajutės, palikęs mane akis į akį su nepažįstamuoju.

Tais laikais, kai keturiasdešimt penktųjų metų įvykiai dar buvo tokie gyvi, nemaža ištremtųjų, rizikuodami gyvybe, grįždavo į tėvynę aplankyti bičiulių arba pasirinkti pinigų; tuomet vien ir buvo kalbama, kaip Kalnuotosios Škotijos vadams, kurių turtai buvo atimti, nuomininkai, atsisakydami kąsnio, iš paskutiniųjų stengdavosi sukrapštyti pinigų, o to klano bendraminčiai pačioje kareivių panosėje įsigudrindavo surinkti tuos pinigus ir persiųsti juos į žemyną šlovingojo britų laivyno akivaizdoje. Apie visa tai aš, žinoma, girdėjau iš kalbų, o štai dabar savo akimis mačiau žmogų, kuriam už kiekvieną iš šių nusikaltimų grėsė mirtis, o tuo labiau už tai, kad jis ne tik dalyvavo sukilime, kontrabanda perveždavo nuomos pinigus, bet dargi tarnavo Prancūzijos karaliui Liudvikui. Maža to, nešiojo prisikimšęs pilną diržą auksinių ginėjų. Tad, nepaisant mano įsitikinimų, šis žmogus mane baisiausiai domino.

— Tai jūs esate jakobitas?— dėdamas ant stalo vakarienę, tariau aš.

— Aha,— prisipažino jis, sėsdamas prie valgio,— o tu, su tokiu ištįsusiu snukiu, turėtum būti vigas[1].

— Nei šioks, nei toks,— atsakiau, nenorėdamas jo užpykinti. Bet iš tiesų, misterio Kembelo išauklėtas, aš buvau tikrų tikriausias vigas.

— Vadinasi,— tuščia vieta,— atrėžė šis ir dar pasišaipė.— Bet ką aš matau, misteri Nei-šioks-nei-toks,— šitas butelis tuščias; negana, kad iš manęs nori išplėšti šešiasdešimt ginėjų, bet ir gurkšnelio vyno pavydi.

— Nueisiu ir paprašysiu rakto,— pasisiūliau ir žengiau į denį.

Rūkas tvyrojo vis toks pat tirštas, bet bangos susilpnėjo. Niekas tiksliai nenumanė, kur mes atsidūrėme, o vėjas, kad ir visai silpnutis, pūtė nepalankiai, todėl brigas priverstinai dreifavo. Vienas kitas jūreivis dar klausėsi, bene išgirs bangų mūšą, bet kapitonas su dviem padėjėjais, sukišę galvas, šlegždenosi tarpusavy. Visiškai nežinau, kodėl, bet pamaniau, kad jie rengia kažką negera, ir pirmieji žodžiai, kuriuos nugirdau, patyliukais priėjęs arčiau, tik patvirtino mano nuogąstavimus. Misteris Riachas taip sušuko, lyg jam staiga būtų šovusi išganinga mintis:

— Ar negalėtumėm jo išvilioti iš kapitono kajutės?

— Mums geriau, kad jis liktų ten,— atkirto Housizenas,— kajutėje bent maža vietos pasišvaistyti špaga.

— Aha, iš tikro,— pritarė tokiam pasiūlymui Riachas.— Bet taip paprastai jo nepaimsi.

— Niekis!— nepaisė Housizenas.— Vienas gali jį užkalbinti, o paskui, dviese, užėję iš šalių, užlaužti rankas; jei šitaip nepasisektų, galėtume užgriūt jį pro abejas duris ir sutvarkyt anksčiau, negu jis spės išsitraukti špagą.

Išgirdęs tokias kalbas, išsigandau ir įtūžau ant šių dviveidžių, kraujo ištroškusių žmonių, su kuriais mane likimas surišo. Išsyk panūdau sprukti, bet paskui įsidrąsinau.

— Kapitone,— kreipiausi aš,— tas džentelmenas prašo išgerti, o butelyje nė lašo. Ar negalėtumėte duoti rakto?

Visa trijulė pašoko ir atsigręžė.

— Ha, šit kas mums pristatys šaunamuosius ginklus!— nudžiugo Riachas ir tarė man:— Klausyk, Deividai, ar žinai, kur padėti pistoletai?

---

[1] Vigai arba vigamūrai — pašaipūniška karaliaus Jurgio šalininkų pravardė.

— Kaipgi, kaipgi,— įsiterpė Housizenas.— Deividas žino, Deividas — šaunus berniukas. Žinai, Deividai, branguti mano, tas patrakėlis kalnietis škotas — pavojinga asmenybė laive: jau neminint to, kad jis aršus karaliaus Jurgio, tesaugo jį viešpats, priešas.— Niekada anksčiau nebuvau girdėjęs tiek malonių žodelių, kaip dabar: Deivi šioks, Deivi anoks,— bet aš atsakiau „taip", tarsi viskas būtų savaime suprantama.

— Negerai, kad visi mūsų šaunamieji ginklai, tiek dideli, tiek maži, sudėti mano kajutėje, pačioje to žmogaus panosėje,— aimanavo kapitonas,— parakas irgi ten pat. Jei dabar aš arba katras iš mano padėjėjų eitų pasiimt ginklų, jis iškart įtartų. Bet tokiam šmaikštuoliui, kaip tu, Deividai, vienas juokas nematomis nukniaukti parako ragą ar vieną kitą pistoletą. Jei šįkart vikriai apsisuksi, nepamiršiu tavęs, kai tau prireiks draugų, o ypač tada, kai nuplauksim į Karoliną.

Tą akimirką misteris Riachas kažką pakuždėjo kapitonui į ausį.

— Savaime aišku, sere,— pritarė kapitonas ir atsisuko į mane:— Ir šit ką, Deividai, to žmogaus diržas prigrūstas aukso; duodu garbės žodį, kad ir tau šis tas nubirs.

Nors vos-ne-vos galėjau ištarti žodį, bet pažadėjau padaryti viską taip, kaip jie norėjo. Kai kapitonas man padavė raktą nuo gėrimų spintelės, ėmiau pamaži slinkti į kajutę. Ką daryti? Šitie šunes ir vagys, jie pagrobė mane iš tėvynės, užmušė vargšą Rensomą; nejaugi dabar aš turiu kišti nagus prie kitos žmogžudystės? Bet vis dėlto mane ėmė baimė — juk aš aiškių aiškiausiai stosiu mirties akivaizdon; nors būtume narsūs kaip liūtai, bet ką gali padaryti prieš visą laivo įgulą vienas berniukas su vyru?

Vis tebesvarsčiau, su kuo man dabar dėtis, bet, taip ničnieko ir nenusprendęs, įžengiau į kapitono būdelę ir pamačiau prie lempos vakarieniaujantį jakobitą; tuo momentu išsyk ir apsisprendžiau. Čia nebuvo jokio mano nuopelno,— ne iš geros valios, bet lyg iš kažin kokios prievartos žengęs tiesiai prie stalo, uždėjau ant nepažįstamojo peties ranką.

— Ar nenorit, kad jus nužudytų?— paklausiau.

Pašokęs nuo kėdės, vyriškis klausiamu, visa bylojančiu žvilgsniu žiūrėjo į mane.

— Ak, visi čia jie žmogžudžiai!— surikau aš.— Visas laivas

pilnas kraujogožų. Jie nudobė vieną berniuką. Dabar nori su jumis susidoroti.

— Na, na,— ramino tas,— tuo tarpu aš dar ne jų rankose,— ir, akylai į mane pažiūrėjęs, paklausė:— Ar tu su manim kausies?

— Kausiuos!— atsakiau jam.— Aš nei vagis, nei žmogžudys. Aš su jumis.

— Na, ir gerai,— tarė jis,— sakyk, o koks tavo vardas?

— Deividas Belfuras,— išpoškinau ir, pamanęs, jog žmogui su tokiu ištaigingu munduru gali būti prie širdies kilmingi titulai, pirmąsyk gyvenime pridūriau:— Iš Krūmynės dvaro.

Jis manimi nė mažumėlės nesuabejojo, juk Škotijos kalniečiai pripratę matyti kilminguosius didžiam skurde; bet kad pats savo dvaro neturėjo, tai mano žodžiai užgavo jo vaikišką tuštybę.

— Aš kilęs iš Stiuartų giminės,— tarė vyriškis, išdidžiai pasitempdamas.— Mane vadina Alenu Breku. Man užtenka karališkos pavardės, nors aš prie jos ir negaliu prisegti jokio garsiai skambančio kaimo tvarto pavadinimo.

Šitaip šmaikščiai mane pamokęs, tarsi tai dabar būtų užvis svarbiausia, jis pradėjo apžiūrinėti mūsų tvirtovę.

Kad išlaikytų bangomūšą, kapitono kajutė buvo surėsta labai tvirtai. Iš penkių angų tiktai aukštutinis langas ir dvejos durys buvo tokio pločio, jog per jas į vidų galėjo patekti žmogus. Be to, duris buvo galima sandariai uždaryti: sukaltos iš storų ąžuolinių lentų, jos galėjo stumdytis grioveliais ir buvo su kabliais, kad prisireikus būtų galima jas uždaryti. Tas, kur dabar buvo atidarytos, užbrūklinau su kabliais, bet kai žengiau prie kitų, Alenas mane sudraudė:

— Deividai...— tarė jis,— negaliu prisiminti, kaip vadinasi tas tavo dvaras, tad leisiu sau į tave kreiptis vardu... Tos atdaros durys — geriausia mano priedanga.

— Geriausia būtų jas uždaryti,— pasiūliau aš.

— Ne, Deividai,— pertarė jis.— Matai, kad aš tik vienas akis turiu, o kai durys atviros, kaip tik ir žiūriu tiesiai į jas,— šitaip didžiuma mano priešų stovės mano akivaizdoje — šit kodėl ir trokštu, idant jie ten atsidurtų.

Paskui iš ožio, kur sykiu su šautuvais ir pistoletais stypsojo keli durklai, Alenas rūpestingai išrinko vieną ir padavė man, linguodamas galvą ir sakydamas, jog niekad savo gyvenime

nėra matęs prastesnių ginklų, kaip šitie. Tada, pasodinęs mane prie stalo su parako ragu ir kulkų prikimštu maišeliu, sukrovė visus pistoletus ir liepė užtaisyti.

— Manyčiau, jog kilmingam džentelmenui čia bus padoresnis darbas, negu grandyti puodus ar tampyti gėralus sakuotnugariams matrospalaikiams.

Ir Alenas, atsistojęs kajutės viduryje veidu į duris, išsitraukė savo ilgą špagą ir pašvytravo, mėgindamas, ar pakaks jam vietos.

— Reikės darbuotis vien tik ašmenimis,— tarė jis, krestelėjęs galvą.— O labai gaila. Negalėsiu parodyti, ką galiu, nes mano sritis — viršutinė gynyba. Na, o dabar,— pridūrė Alenas,— užtaisinėk pistoletus ir klausyk, ką tau įsakysiu.

Atsakiau, kad atidžiai jo klausausi, o krūtinėje tarsi akmuo įstrigęs, gerklė džiūsta, akyse tamsu; jau vien pagalvojus, kokia gauja netrukus plūstelės ant mūsų, širdis stingo ir kažkodėl vaidenosi jūra, kurią girdėjau pliuškenančią už laivo borto, ir kur, tikriausiai, dar rytui neišaušus, išmes mano bejausmį kūną.

— Pirmiausia,— tarė Alenas,— kiek mudu turėsime priešų?

Pradėjau skaičiuoti, bet, iš skubėjimo susipainiojęs, turėjau pradėti iš naujo.

— Penkiolika,— pagaliau atsakiau.

Alenas švilptelėjo.

— Ką gi, nieko nepadarysi. Dabar klausyk. Aš ginsiu duris, čia, manau, užvirs aršiausia kova. Čionai savo nosies nekišk. Ir atsimink, nešauk šion pusėn, nebent mane parverstų; geriau priešaky dešimt priešų, negu vienas toks draugas, kaip tu, pleškinantis iš pistoleto į nugarą.

Prisipažinau, kad tikrai iš manęs ne kažin koks šaulys.

— Gerai pasakyta!— šūktelėjo Alenas, nustebintas mano atvirumo.— Nedaugelis išdrįstų apie tai prisipažinti.

— Tačiau, sere,— pertraukiau jo kalbą,— už jūsų nugaros durys, kurias jie gali išlaužti.

— Šit jas,— išklojo man Alenas,— kaip tik ir turėsi saugoti. Vos tik baigsi užtaisinėti pistoletus, įsirangyk į tą gultą, iš kurio matyti langas; jei bent kas krebžtels duris, tai ir pliek. Bet čia dar ne viskas. Na, pasirodyk, koks iš tavęs kareivis, Deividai! Ką dar turėsi ginti?

— Ogi viršutinį langą,— atsakiau aš.— Bet būtų gera, misteri Stiuartai, kad aš turėčiau akis ir pakaušyje, nes kai stebėsiu langą, tai kukšterą būsiu atsukęs į duris.

— Gryna tiesa,— pritarė Alenas,— bet nejaugi tu neturi ausų?

— Žinoma, turiu,— atitokau aš.— Išgirsiu, kai stiklai byrės.

— Esi labai nuovokus,— niūriai atkirto Alenas.

X. KAPITONO KAJUTĖS APGULTIS

Ramus paliaubų metas baigėsi. Denyje manęs laukusiųjų kantrybė išseko: nespėjo Alenas tarti paskutinių žodžių, tarpduryje išdygo kapitonas.

— Stok!— suriko Alenas, atstatydamas į jį špagą.

Kapitonas iš tikrųjų stabtelėjo, bet išsigandęs neatrodė, ir nė žingsnio nepasitraukė atgal.

— Plika špaga?— nusistebėjo jis.— Keistas atpildas už svetingumą.

— Ar žinot, kas aš?— paklausė Alenas.— Aš kilęs iš karališkos giminės. Ir pavardė mano karališka. Mano herbe ąžuolas. Šit mano špaga! Ji nuskynusi tiekos vigų galvas, kad neužtektų jūsų kojos pirštų jiems suskaičiuoti. Šaukitės savo šunsnukius talkon ir pulkite! Kuo spėriau susiremsim, tuo greičiau išmaišysiu šitais ašmenimis jum žarnas.

Alenui kapitonas nieko neatsakė, bet mane pervėrė siaubingu žvilgsniu.

— Deividai,— suriaumojo,— aš šitai prisiminsiu.

Kapitono balsas man kiaurai širdį persmelkė.

Netrukus jis dingo.

— Dabar,— tarė Alenas,— nepamesk galvos, mūšis artėja.

Išsitraukęs durklą, Alenas pasiėmė jį į kairę ranką,— jei kartais kas nors prasmuktų pro špagą. O aš, sugriebęs visą krūvą pistoletų, užsikrausčiau ant lovos ir drebančia širdimi atsidariau langą, pro kurį turėjau stebėti. Pro jį mačiau tiktai nedidelį denio plotelį, bet ir to mūsų gynybai pakako. Jūra buvo nurimusi, o vėjas, kaip ir anksčiau, vis dar pūtė iš tos pačios pusės, bet burės karojo supliuškusios; laive įsiviešpatavo mirtina tyla, kurioje išsiskyrė prislopintų balsų šnabždesys. Neilgai trukus, išgirdau plieno žvangesį,— supratau, kad buvo da-

linami durklai,— vienas net džergžtelėjo žemėn, o paskui vėl įsivyravo tyla.

Nežinau, ar aš iš tiesų bijojau, bet širdis spurdėjo kaip sugauto paukščio — tarpais blaškėsi, tarpais nurimdavo; kažkoks tamsus šydas užgulė akis; bandžiau jas trinti, bet nieko nepadėjo. Nustojau bet kokios vilties, mane apėmė juodžiausias nusivylimas ir nenusakomas niršulys ant viso pasaulio, ir aš užsigeidžiau kuo brangiau parduoti savo gyvybę. Prisimenu, mėginau melstis, bet mintys lyg pakvaišę sukosi verpetais — niekaip neįstengiau sutavalioti žodžių; labiausiai troškau kuo greičiau pradėti, o jau tada — kaip bus, taip.

Viskas užvirė labai netikėtai — žingsnių bildesys, triukšmas, paskui Aleno riksmas, smūgių garsai ir kažkieno lyg sužeistojo aimanavimas. Dirstelėjęs per petį, tarpduryje pamačiau misterį Šuaną, sukryžiavusį špagą su Alenu.

— Tai jis užmušė berniuką!— riktelėjau aš.

— Žiūrėk pro langą!— įsakė Alenas, ir atsigręžęs pamačiau, kaip špaga persmeigė vyresniojo padėjėjo kūną.

Atėjo laikas ir man atlikti savo pareigą: nespėjau net pasukti galvos, o pro langelį jau šmėstelėjo penkiese, tempdami atsarginę rėją, kuria rengėsi laužti užsklęstas duris. Niekados gyvenime dar nebuvau šovęs iš pistoleto,— ne taip dažnai ir iš šautuvo, o juo labiau į gyvą sutvėrimą. Tačiau dvejoti nebuvo laiko: dabar arba niekados; ir tuo sykiu, kai penkiukė, įsiūbavusi rėją, ketino tvoti į duris, surikęs: „Na, šekit!", paleidau kulką tiesiai į spūstį. Matyt, kad kažkuriam kliuvo, nes vienas surikęs žengtelėjo atatupstas, o kiti sutrikę stabtelėjo. Kol užpuolikai atsikvošėjo, antrąkart pykštelėjau viršum jų galvų, o po trečio, tokio pat netikslaus šūvio, kaip aniedu, visa gauja, pametusi savo taraną, pabėgo.

Dabar vėlei galėjau pasižvalgyti po kajutę. Po mano šūvių ausyse spengė, o visa būdelė skendėjo parako dūmuose. Tačiau Alenas stovėjo kaip stovėjęs, tik špaga lig pat rankenos buvo kraujais aptekusi, o jis pats, švitėdamas pergale, išdarinėjo visokiausias didingas pozas ir išrodė nenugalimas. Prie pat besikaunančio kojų keturpėsčias kniūbsojo misteris Šuanas: kraujas kliokte kliokė per burną, ir jis siaubingu popieriniu veidu kaskart vis labiau knežo žemėn; tuo metu kažin kas iš lauko čiupo jį už kojų ir ištempė iš kajutės. Manau, kad taip bevelkant jis ir paskutinį kvapą išleido.

— Štai jums vienas vigas!— riktelėjo Alenas ir, atsigręžęs į mane, paklausė, ar daug nudėjau.

Atsakiau, jog tik vieną sužeidęs, rasi net kapitoną.

— O aš du paklojau,— pasigyrė bendražygis.— Vis dėlto kraujo mažokai nuleidom: jie grįš atgal. Į vietas, Deividai, čia buvo repeticija, spektaklis dar tik prasidės.

Vėl stojęs į savo postą, užtaisiau tuos tris pistoletus, kur buvau iššovęs, ir, ištempęs ausis, įsmeigęs akis, stebėjau toliau.

Mūsų priešininkai netoliese ant denio tarėsi, ir taip garsiai, kad pro vandens šnarėjimą nesunku buvo žodį kitą išgirsti.

— Šuanas mums viską pagadino,— nugirdau kažin kurį skundžiantis.

— Na, brolyti, jis savo atsiėmė,— atšovė kitas.

Paskui visi balsai susiliejo į vieną neaiškų kuždesį. Tiktai dabar daugiausia šnekėjo vienas balsas, tarsi dėstydamas mūšio planą, o kiti iš eilės atsakinėdavo trumpai, kaip kareiviai, gavę įsakymus. Supratęs, kad rengiamasi atakai, įspėjau Aleną.

— Kaip tik šito mudu ir laukiam,— apsidžiaugė jis.— Tik kol neiškaršim atsakančiai jiems kailio, kad daugiau nekiltų ūpas pas mus nosies kaišiot, tol nei tu, nei aš nesudėsim bluosto. Tik šįsyk, atsimink, jie juokų nekrės.

Pistoletus jau buvau užtaisęs ir, neturėdamas ką veikti, klausiausi ir laukiau. Kol vyko kautynės, nebuvo kada susimąstyti, ar aš bijau, bet dabar, kai visur vėl nutilo, apie nieką kita negalėjau galvoti. Man vis vaidenosi aštrios špagos ir šaltas plienas, o kai išgirdau tykius, sėlinančius žingsnius, drabužių šnaresį už kapitono kajutės sienų ir supratau, kad užpuolikai, prisidengdami tamsa, stoja į savo vietas, vos susilaikiau nesurikęs.

Visas tas pasirengimas dėjosi Aleno pusėje, tad pamaniau, kad man jau daugiau nebereikės kariauti, bet staiga išgirdau, kaip kažkas patyliukais stryktelėjo ant stogo viršum manęs.

Paskui pyptelėjo bocmano ragelis — sutartinis ženklas. Susispietę glaudžiu ratu, užpuolikai su durklais rankose griuvo prie durų; tą pačią akimirką viršutinis lubų stiklas ištiško į gabalėlius, ir kažkoks jūreivis liuoktelėjo pro skylę ant grindų. Dar nespėjus jam pašokti ant kojų, įrėmiau pistoletą į nugarą ir, tur būt, būčiau jį nudėjęs, bet vos tik prisiliečiau prie kūno,— o juk tai buvo gyvas žmogus,— visas mano narsumas išgaravo: neįstengiau nei bėgti, nei gaiduko spustelėti.

Šokant apačion, jūreiviui iškrito durklas, o pajutęs įremtą pistoleto vamzdį, jis staigiai atsigręžė ir, drabstydamas keiksmažodžius, stvėrė mane rankomis; ar tąsyk man grįžo drąsa, ar dar labiau persigandau, tik, kažką suvapaliojęs, šoviau į patį pilvą. Suriaumojęs nežmonišku balsu, jūreivis sudribo ant grindų. Tuo metu antras jūreivis, jau iškišęs kojas pro išmuštą langą, taukštelėjo kulnimi man į pakaušį, todėl, čiupęs kitą pistoletą, suvariau kulką į šlaunį,— užpuolikas smuko į vidų ir nudribo kaip pelų maišas ant pasliko savo draugo. Nors nusitaikyti nebuvo kada, bet prašauti pro šalį niekaip negalėjau: grūsdavau vamzdį tiesiai į priešą ir pykštelėdavau.

Gal būčiau taip dar ilgai mėksojęs į tysančius, bet, išgirdęs tarsi pagalbos šaukiantį Aleno balsą, atsipeikėjau.

Lig šiol mano draugas sėkmingai gynė duris, bet kol kapojosi su jūreiviais, vienas jų pralindo pro iškeltą špagą ir apglėbė jį rankomis; bičiulis badė jį durklu kairiąja ranka, bet įsibrovėlis kaip siurbėlė įsikirtęs nepaleido. Į kajutę įšoko dar vienas ir jau užsimojo smogti. Duryse sušmėžavo jūra veidų. Nusprendęs, kad mudu jau žuvę, čiupau durklą ir puoliau ant įsibrovėlių iš šono.

Tačiau mano pagalbos neprisireikė. Alenas, pagaliau atbloškęs nuo savęs priešą, šoktelėjo atgal, kad galėtų užsimoti špaga, ir, baubdamas kaip jautis, griuvo ant užpuolikų. O šitie atšoko kaip įgelti, apsigręžė ir, kūlverščiais rįsdamiesi vienas per kitą, išnešė kudašių. Aleno rankoje špaga blykčiojo kaip žaibas, smigdama į pačią bėgančiųjų tirštumą, ir su kiekvienu mostelėjimu surikdavo sužeistas žmogus. Tariausi, jog mudu jau žuvę, bet, deja, visi priešai išlakstė, ir Alenas gainiojo juos po denį kaip vilkšunis kaimenės avis.

Tačiau Alenas buvo ne tik drąsus, bet ir atsargus: vos išbėgęs iš kajutės, kaip mat grįžo atgalios, bet užpuolikai, tarytum jiems kas būtų ir toliau lipę ant kulnų, lėkė rėkdami, stumdydami vienas kitą ir, sugriuvę į jūreivinę, užsitrenkė dangtį.

Kapitono kajutė panėšėjo į skerdyklą: viduje tysojo trys lavonai; vienas, vaduodamasis mirtimi, sukniubęs ant slenksčio, o du nugalėtojai — Alenas ir aš — sveikut sveikutėliai.

Išskėtęs rankas, jis priėjo prie manęs.

— Eikš, apkabinsiu tave!— sušuko, glėbesčiuodamas ir stipriai bučiuodamas į abu skruostus.— Deividai, myliu tave kaip

brolį,— ir, kažkokio įkvėpimo pagautas, suriko:— Argi aš ne šaunus kovotojas?

Paskui, priėjęs prie keturių priešo lavonų, persmeigė kiekvieną špaga ir išvilko vieną po kito už durų. Šitaip tvarkydamasis, Alenas murmėjo panosėje, dainavo ir švilpavo, nelyginant stengėsi prisiminti kažkokią melodiją, bet iš tikrųjų jis bandė kurti savo dainą. Tuo metu jo skruostai buvo išraudę, akys degte degė kaip penkiamečio vaiko, pamačius naują žaisliuką. Staiga sėdo prie stalo su špaga rankoje, o gaida, kurios jis prisispyręs visą laiką ieškojo, darėsi kaskart aiškesnė, kol pagaliau pilna krūtine Alenas užtraukė savo gaelišką dainą.

Čionai ją esu išvertęs proza, nes menkas iš manęs eiliakalys, tačiau dabar ji bent jau suprantama. Alenas neretai šią dainą traukdavo, ji net pasidarė populiari, todėl man ne sykį teko girdėti ją dainuojant ir komentuojant.

Ši daina apie Aleno špagą,
Kurią nukalė kalvis,
Grūdino ugnis,
O dabar ji blyksi Aleno rankoj.

Turėjo priešas daugel akių,
Labai pastabių ir aštrių.
Turėjo priešas daugel rankų,
Bet špaga buvo tiktai viena.

Kanopos elnių dunksi uola,
Galybė jų ten, o jinai tik viena.
Greitakojai elniai pranyksta,
Bet lieka stovėti uola.

Atskubėkit nuo viržėtų uolynų,
Pakilkit nuo vandenyno salų.
Arai aštriaakiai, atskriskit,—
Jums jau puota parengta.

Dainoje, kurios žodžius ir melodiją Alenas sukūrė kovos įkarštyje, ne visiškai teisingai pasielgta su manimi, mūšio valandą stovėjusiu su juo petys į petį. Iškart pakloti ar mirtinai sužeisti buvo šeši — misteris Šuanas ir penki jūreiviai, ir du iš jų, skverbęsi pro aukštutinį langą, krito nuo mano rankos. Dar keturi buvo lengviau sužeisti, o vienam, ir ne bet kokiam, įdrėskiau taip pat aš. Taigi be manęs mūšyje ne-

buvo apsieita nei pasiunčiant myriop, nei dalijant žaizdas, tad Aleno dainoje turėjau pelnyti bent nediduką posmelį. Tik poetai, matyt, daugiau mąsto apie rimus. Bet šiaip kalbėdamas, bičiulis man nešykštėdavo pagyrimų.

Tačiau tuo metu toji skriauda man buvo nė motais. Juk aš nė žodžio nemokėjau gaeliškai, be to, reikėjo dar ilgai laukti, iškęsti dviejų susirėmimų negandas, o svarbiausia — pačiam dalyvauti tame kraujo praliejime; dabar, kai jau viskas buvo praėję, rūpėjo kuo greičiau nukrypuoti prie kėdės. Krūtinę man lyg akmuo slėgė, vos galėjau atsikvėpti; vien pagalvojus apie du žmones, kuriuos nušoviau, mane apimdavo košmaras; staiga, visai nenutuokdamas, kas su manimi darosi, kaip vaikas ėmiau kūkčioti ir raudoti.

Alenas patapšnojo man per petį, esą, aš narsus berniukas, tik man reikią išsimiegoti.

— Aš pirmasis pasergėsiu,— pasisiūlė jisai.— Tu, Deividai, nuo pradžių lig pabaigos šauniai pasidarbavai. Tavęs nemainyčiau į visą Apiną — kur tau, net į visą Bredolbeną.

Pasiklojęs ant grindų, atsiguliau, o draugas, laikydamas pistoletą rankoje ir pasidėjęs špagą ant kelių, budėjo pirmąją pamainą — tris valandas pagal kabantį ant sienos kapitono laikrodį. Paskui pažadino mane, ir aš, nesudėdamas akių, išstygojau tiek pat valandų; baigiantis mano sargybos laikui, visai išaušo,— prasidėjo ramus rytas; neuždidės bangelės pamažėle lingavo brigą, šen ten gainiodamos kapitono kajutėje ant grindų telkšančius kraujo klanus; į stogą įžūliai barbeno lietus. Per tris sergėjimo valandas ničniekas net nekrustelėjo, bet iš to, kaip daužėsi vairas, nusprendžiau, kad net prie šturvalo nėra nė gyvos dvasios. Kaip vėliau sužinojau, iš tikrųjų didžiuma įgulos buvo nukauti arba sužeisti, o likusieji buvo tokie surūgę, kad misteriui Riachui su kapitonu, kaip ir man su Alenu, teko paeiliui budėti, nes niekas net nebūtų pastebėjęs, jei laivas būtų užplaukęs ant seklumos. Laimė, kad naktis pasitaikė tokia rami ir, vos tik pradėjus lyti, nurimo vėjas. Aplinkui klykdamos gaudė žuvis daugybė žuvėdrų, vadinasi, mūsų brigą atnešė prie Škotijos krantų ar vienos kurios Hebridų salos. Pagaliau, žvilgtelėjęs pro kajutės duris, dešinėje pamačiau stūksančius didžiulius akmeninius Skajaus kalnagūbrio skardžius, o šiek tiek atokiau iš užpakalio — paslaptingą Ramo salą.

Apie šeštą valandą mudu su Alenu sėdome pusryčiauti. Grindys buvo nusėtos stiklo šukėmis, telkšojo balos kraujo,— nuo tokio vaizdo net apetitas man visiškai dingo. Kita vertus, mūsų padėtis buvo visai nebloga, ir net linksma: išviję kapitoną su padėjėjais iš kajutės, savo žinioje turėjome visas vyno ir spirito atsargas, taip pat didžiausius valgių skanėstus, sakysime, pikulius ir geriausios rūšies sausainius. Jau vien šitiek užteko mūsų gerai nuotaikai, bet užvis smagiausia, kad du labiausiai troškulio kankinami Škotijos sūnūs,— jau neminint velionio misterio Šuano,— dabar buvo atskirti priekinėje laivo dalyje ir pasmerkti tenkintis tuo, ko jie didžiausiai neapkentė — šaltu vandeniu.

— Dėl šios priežasties,— tikino mane Alenas,— jie netrukus duos žinią. Žmogus gali atprasti nuo kovos, tik ne nuo butelio.

Mudu kuo geriausiai sutarėme. Alenas su manim elgėsi itin maloniai; pasiėmęs peilį nuo stalo, išpiovė vieną sagą iš savo munduro.

— Aš jas gavau iš savo tėtės Dunkano Stiuarto,— prabilo jis.— Dabar duodu vieną tau, kad prisimintum šios nakties įvykius. Jei, kur apsistojęs, kam nors parodysi šią sagą, tave apspis Aleno Breko draugai.

Alenas tarė šiuos žodžius, tarsi būtų Karolis Didysis, kurio klauso armijos; iš tikrųjų, nors aš ir gėrėjausi jo drąsa, bet visados knietėdavo pasišaipyti iš savo bičiulio puikybės. Tik jei būčiau nesusilaikęs ir šyptelėjęs, baisu net pagalvoti, koks kivirčas būtų galėjęs kilti.

Vos tiktai mudu papusryčiavome, Alenas tol kuitėsi po kapitono spintą, kol surado drabužiams valyti šepetį; tada, nusivilkęs ir apžiūrėjęs mundurą, pradėjo valyti dėmes taip kruopščiai ir sąžiningai, kaip kad, mano galva, moka daryti vien moterys. Tiesą pasakius, kito munduro mano draugas neturėjo, be to, anot jo paties, šis rūbas priklausąs karaliui, tad ir pridera su juo karališkai elgtis.

Pamatęs, kaip jis atsidėjęs pešioja siūlgalius, iš kur buvo išpiauta saga, pradėjau kur kas labiau vertinti jo dovaną.

Alenas dar tebeplušo su šepečiu, kai nuo denio šūktelėjęs misteris Riachas pasiūlė derybas. Tada, išsiropštęs per stoglan-

gį, įsitaisiau ant skylės krašto ir, širdyje būgštaudamas dėl kyšančių stiklo atčaižų, bet užtat drąsiu veidu, laikydamas pistoletą rankoje, pasikviečiau pasiuntinį artyn ir liepiau kalbėti. Žengęs arčiau kapitono kajutės, misteris Riachas užsikrausté ant virvių šūsnies, tad jo smakras mažne siekė stogą. Šitaip valandėlę mudu be žado žvelgėme į vienas kitą. Nemanau, kad misteris Riachas būtų pasižymėjęs kautynėse, nes jam viso labo buvo užvožta per skruostą, bet po nemigo nakties,— matyt, reikėjo eiti sargybą ir slaugyti sužeistuosius,— atrodė nusiminęs ir labai išvargęs.

— Šitaip niekas nedaro,— galų gale tarė jis, linguodamas galvą.

— Mums kitos išeities nebuvo,— atsakiau aš.

— Kapitonas,— toliau šnekėjo jis,— norėtų pasišnekėti su tavo draugu. Galėtų ir per langą.

— O ką mes žinom, ar čia ne kokia nauja išdavystė?— sudvejojau aš.

— Jokios išdavystės, Deividai,— atsakė misteris Riachas.— Jeigu ką nors ir sumanytų, tai, pasakysiu tau atvirai, mudu negalėtume patraukti žmonių savo pusėn.

— Nejaugi?— nusistebėjau aš.

— Dar daugiau galiu tau pasakyti,— prisipažino jisai.— Neprikalbintų ne tik jūreivių, bet ir manęs. Aš bijausi, Deivi.— Ir čia misteris Riachas šyptelėjo.— Ne,— pridūrė jis,— mums rūpi, kad daugiau jis mūsų nejudintų.

Pasitarę su Alenu, nusprendėme pradėti derybas, tad abi šalys davė garbės žodį, bet misteris Riachas dar ne viską buvo pasakęs — priminęs savo ankstesnį gerumą man, pasiuntinys taip atkakliai pradėjo maldauti svaigalų, kad neiškentęs įpyliau į metalinį puoduką apie ketvirtį pintos brendžio. Gurkštelėjęs burnelę, Riachas nusinešė indą žemyn į denį,— tur būt, pasidalyti su savo viršininku.

Kaip buvo sutarta, netrukus su parišta ranka pasirodė kapitonas ir, lietui lyjant, atsistojo prie vieno langelio; jis atrodė toks rūstus, išblyškęs ir taip susenęs, kad man net pagailo, kad į jį šoviau.

Alenas iškart nutaikė pistoletą jam į veidą.

— Šalin tą daiktą!— pasakė kapitonas.— Argi aš nedaviau savo žodžio, sere? O gal norit mane įžeisti?

— Kapitone, jūs greitas savo žodį laužyti,— atrėžė Alenas.— Vakar vakare jūs derėjotės su manim kaip kokia turgaus boba, paskui davėt žodį, netgi paspaudėt man ranką, ką čia,— pats gerai žinot, kaip viskas baigėsi. Tebūnie prakeiktas jūsų žodis!

— Na na, sere,— tarė kapitonas,— keiksmais nieko gera nelaimėsite. (Reikia pripažinti, kad kapitonas šios ydos neturėjo.) Mums ir šiaip yra apie ką pakalbėti. Judu čia lig valios pokštų mano laive prikrėtėt,— su kartėliu šnekėjo jis toliau.— Dabar stinga žmonių aptarnauti brigui. Mano pirmajam padėjėjui jūs špaga išmaišėt vidurius, ir tas užgeso nė žodžio netaręs, o aš be jo kaip be rankų. Man nieko kita nelieka, sere, tik, grįžus į Glazgą, pasipildyt įgulą, o tenai, jums leidus, atsiras tokių, kurie su tamsta geriau susikalbės, negu aš.

— Oho!— nusistebėjo Alenas.— Prisiekiu savo špaga, aš irgi turėsiu su jais apie ką pasikalbėti. Jei tik tame mieste atsiras angliškai kalbančių, paseksiu jiems gražią pasakėlę. Penkiolika smaluotnugarių jūreivių prieš vieną vyrą su vaikigaliu! Argi ne gėda!

Housizenas išraudo kaip vėžys.

— Ne,— priešinosi Alenas,— taip nebus. Pagal susitarimą turite mane išleisti į krantą.

— Taip, bet mano pirmasis padėjėjas nukautas, pats geriau žinot, kaip,— nesutiko kapitonas.— O nė vienas iš mūsų įgulos nepažįsta šių pakrančių, čia jos pavojingos laivams.

— Aš leidžiu jums pasirinkti,— pasiūlė Alenas.— Išlaipinkite mane į krantą Apine arba Ardgure, galite Morvene, Ariseige ar Morare, trumpai tariant, kur jums patinka per trisdešimt mylių nuo mano gimtinės, tiktai ne Kembelų krašte. Taikinys didelis. Jeigu ir į jį nepataikysit, vadinas, jūs ne tik prastas karys, bet ir niekam tikęs jūreivis. Jei norite žinoti, mano bėdini tėvynainiai savo nedidukėmis plokščiadugnėmis valtaitėmis bet kokiu oru ir netgi nakčia nuplaukia iš vienos salos į kitą.

— Plokščiadugnis luotas — tai ne brigas, sere,— atkirto kapitonas,— jis beveik neturi gramzdos.

— Ką gi, jei norit — leiskimės į Glazgą,— atlyžo Alenas.— Bent pasijuoksim iš jūsų.

— Menki man dabar juokai,— susirūpino kapitonas.— Tik visa tai kaštuos, sere.

— Ką darysi,— atsakė Alenas.— Aš veltui žodžiais nesišvaistau. Trisdešimt ginėjų, jei išlaipinsit mane į krantą, šešiasdešimt — jei nuplukdysit į Linhės įlanką.

— Bet ar žinote, sere, kur mes atsidūrėme,— tik kelios valandos kelio lig Ardnamerchano,— spyrėsi Housizenas.— Duokit šešiasdešimt, ir išlaipinu jus tenai.

— O aš dėl to turėsiu nušlemšti savo apavą ir pult į nasrus raudonšvarkiams?— pasišaipė Alenas.— Ne, sere, jei norit šešiasdešimt ginėjų, užsidirbkit — nuvežkit mane gimtojon žemėn.

— Vadinasi, turiu rizikuot brigu, o tuo pačiu ir jūsų gyvybe,— išsisukinėjo kapitonas.

— Nenorit — nereikia,— atšovė Alenas.

— Ar galėtumėt mums nurodyt kursą?— paklausė Housizenas, vis labiau paniurdamas.

— Hm, abejoju,— prisipažino Alenas,— aš greičiau karys, kaip jūs pats galėjot įsitikinti, negu jūreivis. Tačiau mane gana dažnai iš čia paimdavo arba išlaipindavo į šią pakrantę, tad gal šiek tiek ir nusimanyčiau, kur plaukti.

Vis dar rūškanu veidu kapitonas kratė galvą.

— Jei per šį nelaimingą plaukiojimą nebūčiau praradęs tiek pinigų, tai verčiau pamatyčiau jus kilpoje, negu rizikuočiau savo laivu, sere. Bet tebūnie, kaip jūs norit. Kai tik pūstelės iš šono vėjas,— jei neklystu, jis netrukus turėtų pasikeisti,— kelsiu bures. Tik štai ką jums privalau pasakyti. Galimas daiktas, kelyje susidursime su karališkuoju laivu, kuris visai be mano kaltės gali mus abordažuoti: šį krantą jie budriai saugo, ir patys žinot, kodėl. Taigi, sere, jei šitaip atsitiktų, pinigus būtų geriau man palikti.

— Kapitone,— atsakė Alenas,— jei pamatysit vėliavėlę,— kuo greičiau sprukit. O dabar žinau, ko jūs stokojat laivo priekyje, todėl siūlau mainyti: butelį brendžio į du kibirus vandens.

Paskutinę derybų sąlygą abi šalys kuo sąžiningiausiai išpildė: mudu su Alenu pagaliau galėjome išplauti kapitono kajutę ir atsikratyti pėdsakų, kuriuos paliko mūsų aukos, o kapitonas su Riachu irgi savaip buvo laimingi — galėjo numalšyti troškulį.

Dar nespėjus apkuopti kajutės, papūtė šiaurės rytų vėjas. Išsisklaidžius debesims, pasirodė saulė.

Čionai šį tą norėčiau paaiškinti, o skaitytojas tuo tarpu turėtų žvilgtelėti į žemėlapį. Tą dieną, kai jūrą laikė apglėbęs rūkas ir mūsų brigas nuskandino Aleno valtį, plaukėme Mažuoju Minčo sąsiauriu. Po kautynių, jau auštant, į rytus nuo Kanos salos, arba, tikriau sakant, tarp Kanos ir Eriskos, vienos iš Ilgojo Salyno grandinės salų, mus užklupo štilis. Norint iš tos vietos tiesiu keliu nuplaukti į Linhės įlanką, reikėjo keliauti Malo sąsiauriu. Tačiau kapitonas neturėjo jūrų žemėlapio, todėl nenorėjo su brigu įsipainioti salyne; tad, pasitaikius palankiam vėjui, jis tarėsi apsuksiąs Tairio salą iš vakarų pusės ir palei pietinę didžiulės Malo salos pakrantę pasieksiąs tikslą.

Ne silpdamas, bet kiaurą dieną kaskart vis stiprėdamas, vėjas pūtė ta pačia kryptimi, todėl vakarop nuo išorinių Hebridų jau ėmė šiaustis bangos. Norint apiplaukti vidinių salų virtinę, reikėjo laikytis pietvakarių krypties, užtat vilnys iš pradžių trankė mums į šoną ir stipriai mėtė laivą. Bet sutemus, vos tik apiplaukėme Tairio salą ir pasukome labiau į rytus, bangos ėmė daužyti brigo paskuigalį.

Bet iki pietų, kol dar jūra nebuvo įsismarkavusi, plaukti buvo malonu: skaisčiai švietė saulė, abipus kūpsojo daugybė uolėtų salų. Susėdę kapitono kajutėje ir atsidarę abejas duris,— nes vėjas pūtė, kaip jau sakiau, tiesiai į laivagalį,— mudu su Alenu, jau kelintą sykį prisikimšę pypkes geriausio kapitono tabako, gardžiavomės dūmeliu. Šitaip bepypkiuodami įsišnekome. Tai ypač pravertė man, nes kai ką sužinojau apie tą laukinę Kalnuotąją Škotiją, kur netrukus gavome išsilaipinti. Tuo metu, kai didžiojo sukilimo atbalsiai dar buvo neišblėsę, kiekvienam ne pro šalį buvo žinoti, kaip elgtis, įžengus į tą viržynų karalystę.

Aš pirmasis išsipasakojau Alenui apie visas savo nelaimes, kurias jis išklausė labai atsidėjęs. Tiktai kai paminėjau gerą savo bičiulį pastorių misterį Kembelą, mano pašnekovas užsiplieskęs suriko, jog neapkenčiąs jau vien šitos pavardės.

— Bet kodėl?— stebėjausi aš.— Reikia laikyti garbe tokiam žmogui paduoti ranką.

— O aš ničnieko neduočiau Kembelui,— atrėžė Alenas,— nebent kulką į kaktą. Mielai iššaudyčiau visą jų giminę kaip tetervinus. Jei gulėčiau mirties patale, tai šliaužčiau prie savo kambario lango, kad galėčiau dar bent vieną nudėti.

— Atsikvošėkit, Alenai!— tramdžiau draugą.— Kuo jums tie Kembelai taip nusikalto?

— Et, tu juk žinai, jog aš — Stiuartas iš Apino, o Kembelai jau kuris metas neduoda ramybės ir visaip kenkia mano giminaičiams. Apgaule net žemių iš mūsų pagrobė, bet kardu — niekada,— kone išrėkė paskutinius žodžius Alenas ir trenkė kumščiu į stalą.

Mažai paisiau tokio karščiavimosi, nes žinojau, kad panašiai elgiasi visi nugalėtieji.

— Čia dar ne viskas,— toliau dėstė jis,— tačiau užtempta ant to paties kurpalio: melagingi žodžiai, suklastoti popieriai, sukčių vertos išmonės, ir visa tai daroma įstatymo vardu, o štai dar labiau siutina žmogų.

— Kas taip dosniai švaistosi sagomis, kaip jūs,— atšoviau jam,— vargu bau ką išmano apie reikalus.

— Hm,— numykė bičiulis vėl nusišypsodamas,— išlaidumą, kaip ir sagas, paveldėjau iš tų pačių rankų: vargšo savo tėvo Dunkano Stiuarto, amžiną jam atilsį! Geriausias buvo žmogus iš visos giminės ir šauniausias fechtuotojas visoj Kalnuotoj Škotijoj,— tatai reiškia, jog ir visam pasauly; šitą gerai žinau, nes jis pats mane mokė. Tėvas tarnavo Juodojoje Sargyboje nuo tos dienos, kai ji buvo sukurta. Kaip ir kitiems kilmingiems džentelmenams, taip ir jam, einant į žygį, iš paskos, nešinas muškieta, žengdavo ginklanešys. Sykį karalius, matyt, užsigeidė pamatyti, kaip fechtuojasi kalniečiai; tada buvo išrinktas mano tėvas ir dar trys geriausi kariai ir pasiųsti į Londoną. Rūmuose, karaliaus Jurgio, karalienės Karolinos, žiauriojo Kemberlendo ir daugelio kitų, visų nė neprisimenu, akivaizdoje jie dvi valandas be perstojo rodė, ką gali. Pasibaigus turnyrui, karalius, nors ir pagarsėjęs uzurpatorius, nuoširdžiai su jais pakalbėjęs, malonėjo įsprausti kiekvienam į delną po tris ginėjas. Išeinant iš rūmų, kareiviai turėjo praeiti pro vartininko namelį, tad mano tėvui dingtelėjo į galvą mintis, kad jis rasi pirmasis Kalnuotosios Škotijos džentelmenas, įžengęs pro šiuos vartus, todėl jo pareiga deramai ir pasirodyti. Taigi, tarytum tai jam būtų buvę įprastas dalykas, padavė vargšui

vartininkui tas tris iš karaliaus gautas ginėjas. Kiti trys, žengę pavymui, irgi taip pat pasielgė. Šitaip visi keturi atsidūrė gatvėje tuščiomis kišenėmis, kaip ir buvo atėję. Už savo vargą jie taip ničnieko ir nepešė. Vieni pasakoja, kad kažin kas kitas yra taip apdovanojęs karaliaus vartininką; antri sako dar kitaip, bet iš tikrųjų tai padarė Dunkanas Stiuartas, ir šitą tiesą esu pasirengęs įrodyti tiek špaga, tiek ir pistoletu. Tas žmogus — mano tėvas, duok, dieve, jam dangaus karalystę!

— Manau, kad toks žmogus nepaliko jums turtų,— tariau jam.

— Iš tikrųjų,— prisipažino Alenas.— Jis paliko man kelnes, kad nebūčiau visai nuogas, ir daugiau beveik nieko. Štai kodėl turėjau stoti į kariuomenę. Net pačiais geriausiais laikais tatai liks dėme mano gyvenime, o jei pakliūčiau į nagus raudonšvarkiams, tada visai žuvęs.

— Ką!— nustebau aš.— Nejaugi jūs tarnavot ir Anglijos armijoj?

— Taigi, kad tarnavau,— atsakė Alenas.— Vienintelė paguoda, kad prie Prestonpanso[1] perėjau į tą pusę, kuri kovėsi už tiesą.

Niekaip negalėjau pritarti tokiam blaškymuisi: pabėgimą iš kariuomenės aš laikiau baisiausia žmogaus gėda. Nors buvau dar jaunas, bet turėjau proto šios minties nepagarsinti.

— Dieve mano,— sudejavau aš.— Bet už tai gresia mirties bausmė!

— Taip,— pritarė bičiulis,— jei tik nutvertų, iškart Alenui baigtas kriukis — virvė ant kaklo! Tiesa, kišenėje turiu Prancūzijos karaliaus pasirašytą raštą, kuris gal šiek tiek man pagelbės.

— Labai abejoju,— pasakiau.

— Aš ir pats abejoju,— sausai atkirto Alenas.

— Dieve aukščiausias,— nesitvėriau savo kailyje,— jūs, pasmerktas myriop maištininkas, dezertyras, tarnaujate Prancūzijos karaliui — ir dar drįstate grįžti į tėvynę? Apvaizdos išmėginimas, daugiau nieko.

— Ša!— draudė mane Alenas.— Po keturiasdešimt šeštųjų aš kasmet čia atplaukdavau.

— Kas jus galų gale čia nešė?— neatlyžau aš.

---

[1] 1745 m. rugsėjo mėn. 21 d. škotai prie Prestonpanso sumušė anglų kariuomenę.

— Na, matai, išsiilgstu draugų, Škotijos,— teisinosi jis.— Prancūzija, ką čia sakyt,— graži šalis, bet mane traukia viržiai ir elniai. Be to, šiek tiek ir reikalų atsiranda. Kai kada Prancūzijos karaliaus tarnybon parenku vaikinų,— supranti, rekrutų, o už tai vienas kitas smulkus kliūva. Bet didžiausia dingstis, verčianti dangintis Škotijon,— mano vado Ardšilio reikalai.

— Maniau, kad jūsų vadas Apinas?— pasiteiravau.

— Taip, bet Ardšilis yra mūsų klano kapitonas,— atsakė Alenas, tik jo žodžiai maža man ką pasakė.— Matai, Deividai, jis visą gyvenimą buvo įžymus žmogus, karališko kraujo ir kilmės, o dabar kaip visų užmirštas skurdžius stumia dienas viename Prancūzijos miestely. Tas, kurio švilptelėjimo klausė keturi šimtai karių, pats savo akimis mačiau, nešėsi namo turguje nusipirkęs sviesto kopūstlapyje. Dėl to ne vien tik skaudu, bet ir gėda mūsų šeimai, visam klanui. O juk tenai, tolimoje šalyje, likę jo vaikai, Apino viltis ir paguoda, kuriuos reikia mokyti rašto ir fechtavimo meno. Nūdien Apino nuomininkai moka mokesčius karaliui Jurgiui, bet jų širdys yra tvirtos, ištikimos savo vadui, todėl iš meilės, o taip pat nuo šiokio tokio spaudimo ar vieno kito grasinimo, vargana liaudis sukrapšto antrąją nuomą Ardšiliui, o aš, Deividai, tuos pinigus nugabenu jam,— čia Alenas taip pliaukštelėjo sau per juosmenį, kad net ginėjos sužvangėjo.

— Negi jie moka dviem šeimininkams?— nustebau aš.

— Taip, Deividai, dviem,— atsakė Alenas.

— Kaip? Dvejus mokesčius?— nepatikėjau.

— Iš tikrųjų, Deividai,— patvirtino jis.— Brigo kapitonui aš visai ką kita pasakojau, bet tai gryna tiesa. Tiesiog nuostabu, kiek nedaug reikia pastangų, kad tą nuomą sumokėtų. Tačiau visa tai šauniojo giminiečio, mano tėvo bičiulio, Džeimso iš Glenso — Džeimso Stiuarto, tai yra Ardšilio tikrojo brolio, nuopelnas. Tai jis surenka pinigus ir juos tvarko.

Tada pirmą kartą išgirdau apie Džeimsą Stiuartą, kuris išgarsėjo tuo metu, kai buvo pakartas. Sujaudintas kalniečių kilniaširdiškumo, tos pavardės tąsyk neįsidėmėjau.

— Koks kilnumas!— negalėjau atsistebėti.— Nors esu vigas ar bent panašus į jį, bet turiu pripažinti — tai labai kilnu.

— Taigi,— tarė Alenas,— nors esi vigas, bet džentelmenas, užtat viską supranti. Jei būtum iš tos prakeiktos Kembelų gi-

minės, griežtum dantimis, šitai išgirdęs. Jei būtum Rudoji Lapė.

Tardamas šį vardą, Alenas sugriežė dantimis ir nutilo. Mačiau daug rūškanų veidų, bet tokio, koks buvo Aleno, kai užsiminė apie tą žmogų, niekados nesu matęs.

— O kas ta Rudoji Lapė?— baugščiai, bet smalsiai paklausiau aš.

— Kas?— sušuko Alenas.— Na, papasakosiu aš tau apie jį. Kai prie Kaloudeno klano vyrai buvo sutriuškinti ir teisinga kova pralaimėta, o žirgai lig kulkšnių braidė po geriausių šiaurės sūnų kraują, Ardšilis, kaip pašautas elnias, su žmona ir vaikais turėjo sprukti per kalnus. Neapsakomai sunkiai ėjosi įsodinti juos į laivą, o kol tas žmogus dar slapstėsi viržynuose, angliškieji šunsnukiai, negalėdami jo pasmaugti, atėmė teises. Jie atėmė iš jo valdžią, užgrobė žemes, jo klano vyrams iš rankų išlupo špagas, kurias jie nešiojo trisdešimt amžių, ir netgi išrengė, juk šiandien nešioti languotą pledą negalima — nusikaltimas; tave gali patupdyti į šaltąją vien už tai, kad tu su sijonu. Tik vieno dalyko jie neįstengė sutrypti — klano žmonių meilės savo vadui. Šios ginėjos — akivaizdus įrodymas. Na, o dabar pats laikas supažindinti tave su vienu Kembelu, rudagalviu Kolinu iš Glenuro...

— Ar tai jį pravardžiuojate Rudąja Lape?— pasmalsavau.

— Kad taip man kas atneštų jo uodegą!— niršo Alenas.— Tas pats. Taigi jis atsiranda kaip tik tuo metu ir gauna iš karaliaus Jurgio raštą, patvirtinantį, kad jis yra vadinamasis karaliaus patikėtinis Apine. Iš pradžių jis atrodo švelnus kaip vilna, o su Šeimusu, tai yra Džeimsu Glensu, manojo vado agentu, vos nesiglėbesčiuoja, bet pamažėle patikėtinio ausis pasiekia gandai, apie kuriuos aš ką tik pasakojau: vargani Apino gyventojai, fermeriai, nuomininkai ir šauliai krapšto paskutinius grašius, kad tik surinktų antruosius mokesčius, pasiųstų juos užjūrin Ardšiliui ir jo vaikučiams. Kaip tu tai buvai pavadinęs, a?

— Kilnumu, Alenai,— atsakiau.

— Pats iš tikrųjų trupinėlį geresnis už eilinį vigą!— šūktelėjo bičiulis.— Bet vos tik ši žinia pasiekė Rojų Koliną, juodas Kembelų kraujas užvirė. Prie puotos stalo jis sėdėjo grieždamas dantimis. Kaip čia — Stiuartui nukrito žiaunelė duonos, o jisai negali atimti. Och, Rudoji Lape, pasipainiosi tu man

kada nors po kojomis,— tebūnie gailestingas tau dangus!— akimirką Alenas patylėjo, stengdamasis suvaldyti savo pyktį.— Taigi, kaip manai, Deividai, ką jis sugalvojo? Paskelbė, kad visos fermos išnuomojamos. Savo juodos sielos gilumoje jis šitaip rezgė: „Netrukus rasiu naujus nuomininkus, kurie man sumokės daugiau negu visi šitie Stiuartai, Makoliai ir Makrobai (tai vis manojo klano žmonių pavardės, Deividai),— o tuomet,— galvojo šis,— norėmis nenorėmis Ardšiliui reikės su terba mušti padus Prancūzijos keliais."

— Na,— nenustygau aš,— o kaip toliau?

Pasidėjęs į šalį jau seniai ataušusią pypkę, Alenas delnais atsirėmė į kelius.

— Toliau,— atsakė bičiulis,— niekaip neatspėsi, kaip buvo toliau. Visi šie Stiuartai, Makoliai, Makrobai, jau ir taip gremždami dvejus mokesčius,— vienus karaliui Jurgiui iš grynos prievartos, kitus — Ardšiliui iš tikro prieraišumo,— siūlė jam tokią sumą, kokios dar nebuvo gavęs nė vienas Kembelas visoje Škotijoje. Kur tas rudžius neieškojo sau nuomininkų — nuo Klaido žiočių lig paties Edinburgo: ėjo, maldavo, prašė atsikraustyti, kad tik galėtų badu išmarint Stiuartus ir save pralinksmint.

— Na, Alenai,— tariau jam,— iš tiesų keista, bet nuostabi istorija. Nors aš ir vigas, bet džiaugiuosi, kad tas žmogus buvo įveiktas.

— Įveiktas!?— nusitvėrė mano žodį Alenas.— Menkai pažįsti Kembelus, o dar mažiau Rudąją Lapę. Jį nugalėti? Ne, taip nebus, kol jo kraujas neapšlakstys kalvos šlaitų. Tačiau toji diena ateis, Deividai, bičiuli mano. Kai, nulikęs valandėlę, išsiręsiu pamedžioti, tai netgi visi Škotijos viržynai nepaslėps šio žmogaus nuo manojo keršto.

— Mielas Alenai,— maldavau jį,— kam šitiek piktų žodžių, juk tai ne itin protinga ir pagaliau nekrikščioniška. Šitas įtūžis ničnieko nepakenks tam žmogui, kurį pavadinote Lape, o jums pačiam irgi jokios naudos. Geriau papasakokit viską ligi galo. Kas dėjosi toliau?

— Gerai pasakei, Deividai,— pagyrė Alenas.— Kas tiesa, tai tiesa: tokiom šnekom jam nepakenksi, o labai gaila. Ir, išskyrus pastabą, jog tai nekrikščioniška,— mat, aš apie tai visiškai kitokios nuomonės, antraip nebūčiau krikščionis,— dėl visa kita tau pritariu.

— Nuomonė lieka nuomone, bet yra aišku, kad krikščionių religija draudžia keršyti,— atsakiau jam.

— O, iškart matyt, kad tu Kembelo auklėtinis,— pasišaipė Alenas.— Tokiems ir panašiems į jį kur kas būtų smagiau, jei pasauly neatsirastų vikruolio su šauluvu už viržių krūmo. Bet ne apie tai kalba. Taigi, ką jis veikė paskui.

— Taip, taip,— pritariau aš,— papasakokit.

— Tuomet, Deividai, negalėdamas atsikratyti ištikimųjų prasčiokėlių garbingu keliu, jis prisiekė atsiskaityti su jais klastą. Ardšilis turi stipt iš bado — štai ko jisai siekė. O kad tų, kurie tremtinį maitina, pinigais nepabaidysi, tai apgaule ar tiesa vis tiek įveiksi. Pasitelkė notarus, apsirūpino raštais ir raudonais mundurais. Ir geraširdžius šios šalies žmones su visa manta privertė kraustytis nežinia kur iš gimtųjų tėvų namų, kur juos penėjo ir auklėjo, kur nuo mažumės žaidė. O kas į jų vietą atėjo? Basakojai valkatos! Matys dabar karalius Jurgis nuomą kaip savo ausis; pakaks jam ir mažiau, tegul ploniau tepsis sviesto, kas rūpi Rudajam Kolinui! Pasisekė įkąst Ardšiliui — troškimas išsipildė; nužėrė nuo vado stalo gardesnį kąsnelį ar išlupo iš kūdikio rankos žaisliuką,— grįždamas į Glenurą, traukia dainą iš džiaugsmo.

— Leiskit man įterpti žodelį,— paprašiau.— Būkite tikras, jei mokesčių surenkama mažiau, vadinasi, ne be vyriausybės žinios. Juk čia, drauguži, ne Kembelo kaltė — toks įstatymas. Jei ryt tąjį Koliną nudėsit, tai ar bus dėl to geriau? Nespėsit nė mirktelėti, o jo vieton kitą patikėtinį atsiųs.

— Tu narsiai kaunies,— pasakė Alenas,— bet gyslose teka vigo kraujas.

Jis kalbėjo gana maloniai, bet pašaipiame balse jutau tiek pykčio, kad nusprendžiau, bus daug išmintingiau pokalbį pakreipti į kitą pusę. Todėl nusistebėjau, kad jis, šitoks nusikaltėlis, atsibasto ir vėlei dingsta iš Kalnuotosios Škotijos, kur kimšte prikimšta kareivių, saugančių šalį lyg apsuptą miestą.

— Tai kur kas paprasčiau, negu pats manai,— atsakė Alenas.— Pliki uolų šlaitai — tarytum platus kelias: jei sargybinis stovi vienoje vietoje, gali apeiti kita puse. Labai gelbsti ir viržynai. Be to, visur apstu svetingų namų, tvartų, šieno kupetų; o tai, kad žmonės sako, jog kraštas sėte nusėtas kareiviais, tėra vaizdingas posakis. Vienas kareivis neužima daugiau vietos, negu jo puspadžiai. Kartą vienoje upės pusėje

stovėjo sargybinis, o kitoje aš pagavau neblogą upėtakį; antrąsyk, tupėdamas viržiuose už kokių šešių pėdų nuo kito sargybinio ir klausydamasis jo švilpimo, išmokau visai pakenčiamą dainelę,— ir Alenas man pašvilpavo melodiją.— Be to,— toliau pasakojo bičiulis,— šiandien jau ne taip riesta, kaip keturiasdešimt šeštaisiais. Nūnai, kaip sako raudonšvarkiai, Kalnuotoji Škotija pažabota. Ir visai nenuostabu, nes nuo Kentairo lig Roto rago neliko nei šautuvo, nei špagos, nebent nuovokesni žmonės užkišo šį tą į palėpę. Tik norėčiau žinoti, Deividai, ar ilgai šitaip truks? Tu manai, neilgai, o tuo tarpu tokie žmonės, kaip Ardšilis, vargsta tremtyje, o Rudoji Lapė, maukdamas vyną, spaudžia prasčiokėlius gimtoje žemėje. Tik sunku numatyti, ką tauta iškęs ir ko nepakels. Kitaip argi būtų galėję atsitikti, jog Rudasis Kolinas skersai išilgai jodinėja po mano Apiną ir neatsiranda nė vieno, kas paleistų jam kulką į kaktą?

Taręs šiuos žodžius, Alenas nuščiuvo ir ilgai sėdėjo liūdnas ir susimąstęs.

Be visa to, kas jau pasakyta apie mano bičiulį, dar galėčiau pridurti, kad jis puikiai grojo visais muzikos instrumentais, ypač dūdmaišiu; buvo plačiai žinomas poetas, rašantis eiles gimtąja tarme; perskaitęs nemaža tiek prancūziškų, tiek ir angliškų knygų; taiklus šaulys, geras žvejys, nuostabus fechtuotojas tiek su rapyra, tiek su numylėtąja špaga. Tačiau jo trūkumai buvo matyti kaip ant delno, tad visus aš juos žinojau. Vis dėlto didžiausia iš ydų buvo vaikiškas įprotis užsigauti ir veltis į kivirčus, nors mano atžvilgiu po susirėmimo kapitono kajutėje jis to jau nebedarė. Tik niekaip negaliu suprasti, ar dėl to, kad aš pats ne blogiau pasirodžiau, ar kad buvau šaunių jo grumtynių liudininkas. Jis gerbė kitų drąsą, bet užvis labiausiai gėrėjosi Aleno Breko narsa.

XIII. BRIGO ŽUVIMAS

Jau buvo labai vėlu ir ganėtinai sutemę tokiam metų laikui (nors šiaip dar užtektinai šviesu), kai kajutės tarpduryje kyštelėjo Housizeno galva.

— Eikšekit,— pašaukė jis,— pažiūrėsim, ar galite būti šturmanu.

— Ką, vėl kokie nors pokštai?— atšovė Alenas.

— Kokie čia pokštai!— suriko kapitonas.— Dabar jau ne tas galvoj — brigui gresia pavojus.

Susirūpinęs veidas ir ypač pilnas nerimo balsas, kai buvo užsiminta apie brigą, aiškiai bylojo, jog kapitonas nejuokauja, todėl, ne per daugiausia baimindamiesi klastos, žengėme į denį.

Dangus buvo giedras, pūtė stiprus persmelkiantis vėjas, žioravo nespėję užgesti saulėlydžio gaisai, ir aiškiai švietė bemaž suapvalėjusi mėnulio pilnatis. Norėdamas apsukti pietvakarinį Malo salos iškyšulį, kurio kalnai stūksojo mums iš kairės, o tolumoje viršum aukštumų iš rūko marškos kyšojo Ben Moras, laivas pasisuko šonu į vėją. Nors „Testamentui" tokia kryptis nebuvo palanki, vakarinių bangų genamas, braškėdamas nuo įtampos ir nosimi nerdamas iš vilnies į vilnį, jis pašėlusiu greičiu lėkė pirmyn.

Vis dėlto naktis kelionei neatrodė itin biauri, todėl aš jau buvau pradėjęs dvejoti, kodėl kapitonas taip smarkiai susirūpinęs, tik staiga, brigui užsikorus ant aukštos bangos, Housizenas parodė kažką ranka. Mėnulio apšviestame plote, iš tos pusės, kur nepūtė vėjas, į orą tarytum iš fontano kilo čiurkšlės ir iškart pasigirdo duslus trenksmas.

— Kas, jūsų manymu, čia galėtų būti?— niūriai paklausė kapitonas.

— Bangos atsitrenkia į rifą,— atsakė Alenas.— Dabar žinot, kur jis yra, tai nėra ko būgštauti.

— Taigi,— niurnėjo Housizenas,— bepigu, kad būtų tiktai šis vienas.

Iš tikrųjų, dar jam tariant tuos žodžius, šiek tiek įpiečiau jūroje ištryško antras fontanas.

— Aure!— sušuko jis.— Dabar patys matot. Būčiau žinojęs apie šiuos rifus, turėjęs jūrų žemėlapį ar bent Šuanas būtų gyvas, už jokias šešiasdešimt ginėjų nebūčiau rizikavęs laivu tokioj prakeiktoj akmens skaldykloj. Na, sere, juk siūlėtės mum parodyti kelią,— tad gal tarsit savo žodį?

— Manau,— atsakė Alenas,— čia turėtų būti vadinamosios Toreno uolos.

— Ar daug čia jų?— pasiteiravo kapitonas.

— Tiesą sakant, sere, aš ne locmanas,— gynėsi mano bičiulis.— Kiek menu, regis, per kokią dešimt mylių išsibarstę.

Misteris Riachas su kapitonu susižvalgė.

— Tikiuosi, kad tarp jų koks nors plyšys atsiras?— nesiliovė klausinėjęs kapitonas.

— Be abejo,— pripažino Alenas,— tiktai ties kuria vieta? Gerai neprisimenu, bet, man regis, kelias laisvesnis prie kranto.

— Štai kaip!— nustebo kapitonas.— Tokiu būdu, misteri Riachai, mums reikės laikytis labiau prieš vėją, o kai plauksim apie salos iškyšulį, sukti kuo arčiau kranto; iš vienos pusės mums sausžemis užstos vėją, o iš kitos — rifai. Ne, trauktis nėra kur, reikia stumtis priekin.

Housizenas davė komandą vairininkui, o Riachą nusiuntė į sargybos bokštą. Denyje su kapitonu ir padėjėju tebuvo tiktai penkiese,— visi, kas buvo tinkami arba gerų geriausia — norėjo dirbti. Na, o lipti į stiebą, kaip jau minėjau, gavo misteris Riachas, tad, įsitaisęs tenai, jis stebėjo ir viską, ką matė, pranešinėjo į denį.

— Į pietus jūra nusėta uolomis,— perspėjo sargybinis, o po kiek laiko dar pridūrė:— Pakrantėje atrodo lyg ramiau.

— Na, sere,— kreipėsi kapitonas į Aleną,— mėginsim plaukti jūsų nurodyta kryptim. Tik, man regis, pasikliaut tokia nuomone tai tas pat, kaip klausyt aklo muzikanto. Dieve duok, kad jūsų žodis būtų neklaidingas.

— Dieve duok,— atsigręžęs į mane, tarė Alenas,— nors ir nežinau, iš kur būsiu apie tai girdėjęs. Na, bet ką gi — kaip bus, taip.

Laivui plaukiant arčiau kranto, rifų vis daugėjo — tai šen, tai ten jie kyšojo tiesiog mūsų kelyje. Misteris Riachas kartas nuo karto liepdavo keisti kursą. Retkarčiais komandos būdavo pavėluotos, ir pro vieną rifą praplaukėme taip arti, jog, atsitrenkusi į jį banga, aptaškė mus smulkiais purslais nuo galvos lig kojų.

Tokią šviesią naktį jūros pavojai buvo taip aiškiai matyti, kad viskas atrodė dar baisiau. Mindžikuodamas nuo vienos kojos ant kitos, kada-ne-kada pasipustydamas rankas, tvirtas kaip uola prie vairininko stovėjo kapitonas ir, ištempęs ausis, įsmeigęs akis, žiūrėjo tolin. Nei jis, nei misteris Riachas kautynėse nepasižymėjo, bet dabar mačiau, kad jiedu savo darbą išmano, užtat jais gėrėjausi, o Alenas tuo tarpu stypsojo išbalęs kaip drobė.

— Och Deividai,— kuždėjo jis man,— šitokios mirties tai nenorėčiau.

— Na jau, Alenai!— stebėjausi aš.— Nejaugi bijotės?

— Ne, nebijau,— atsakė jis, laižydamas lūpas,— bet pripažink, kad šitaip mirti yra baisu.

Tuo metu laivas, krypčiodamas iš vieno šono į kitą, kad neužnertų ant rifų, visą laiką buvo atsisukęs stačiai į vėją ir, laikydamasis kuo arčiau pakrantės, apiplaukė Ajonos salą ir dabar skriejo palei Malo pakrantes. Bangos ties salos kampu taip buvo įsisiūbavusios, kad „Testamentą" blaškė kaip skiedrą. Prie vairo stovėjo du jūreiviai, o kartais padėdavo pats Housizenas. Keista, kad net trys stiprūs vyrai turėjo visa jėga užgulti vairą, kuris grūmėsi it gyvas sutvėrimas, drabstydamas juos į šalis. Būtų buvę kur kas pavojingiau, jei jūroje ties ta vieta būtų pasitaikę rifų. Bet misteris Riachas iš viršaus pranešė priekyje matąs nepavojingą jūrą.

— Jūs sakėte tiesą,— tarė Housizenas Alenui.— Jūs išgelbėjot laivą, sere, šitai aš prisiminsiu, kai mudu atsiskaitysime.

Tikiu, kad šiuos žodžius kapitonas tarė nuoširdžiai ir tikrai būtų juos tesėjęs: toks brangus jam buvo „Testamentas".

Tačiau pažadas liko pažadu, nes įvykiai susiklostė visai ne taip, kaip jis tikėjosi.

— Sukit į šalį,— suriko misteris Riachas,— nuo vėjo pusės rifai!

Tuo metu bangą taip bloškė, jog burės visiškai subliuško. „Testamentas" lyg vilkiukas apsisuko prieš vėją ir kad tėkš į rifą,— visi net sugriuvo ant denio, o misteris Riachas vos neleptelėjo iš stiebo.

Akimirksniu pašokau ant kojų. Rifas, į kurį atsitrenkė brigas, riogsojo prie pietvakarinės Malo salos pakrantės, o ne per toliese, kairiajame šone, juodavo lėkšti nedidelės Ereido salelės krantai. Kartas nuo karto bangos tiesiog denyje sugurdavo, o kai kada jos taip talžydavo vargšą brigą į rifus, kad girdėjome, kaip jis byra į šipulius; o čia dar kaip pašėlę pliaukši burės, kaukia vėjas, tyška mėnulio šviesoje purslai ir baimė ima taip, kad net galva svaigsta, ir nežinia, kas aplinkui dedasi.

Netikėtai pamačiau misterį Riachą, su jūreiviais betrypčiojantį prie valties, ir dar vis be nuovokos puoliau jiems į pagalbą: vos pradėjau darbą, galva prablaivėjo. Nuleisti valtį už

borto pasirodė ne taip lengva, mat, ji buvo pritvirtinta aukštokai ant denio ir prikimšta visokio šlamšto, o čia dar be perstojo atūžiančios bangos priversdavo, metus viską, griebtis už virvių. Bet, kol buvo galima, plušome kaip arkliai.

Tą valandą iš priekinės angos pagalbon atrėpliojo ir sužeistieji, kas gebėjo pasikelti, o tie, kurie neįstengė pasijudinti, nežmoniškais šauksmais ir maldavimais varstė man širdį.

Kapitonas neprisidėjo prie mūsų: jis atrodė kaip netekęs proto. Stovėjo įsikirtęs į vantus, kalbėjosi su savimi ir, kiekvieną sykį laivui trinktelėjus į uolą, suvaitodavo. „Testamentas" jam atstojo žmoną ir vaikus; kapitonas galėjo diena iš dienos žiūrėti, kaip kankinamas vargšas Rensomas, bet, dūžtant laivui, atrodė, kenčia kartu su juo.

Per visą tą laiką, kai mes tąsėmės prie valties, prisimenu tik tai, kaip, žiūrėdamas į krantą, paklausiau Aleno, kieno čia žemė, o šis atsakė, jog blogiau jam ir negalį būti — kraštas priklauso Kembelams.

Paliktas ant denio vienas sužeistasis turėjo stebėti jūrą ir perspėti apie pavojus. Bet, kai jau buvome besirengią nuleisti valtį, sargybinis klaikiu balsu suriko:

— Dėl dievo, laikykitės!

Jau iš riksmo supratome, kad atsitiks kažkas baisaus; taip iš tiesų ir buvo — užgriuvo tokia banga, kad brigą kilstelėjo lyg plunksnelę ir parvertė ant šono. Nežinau, ar sargybinis per vėlai šūktelėjo, ar aš per silpnai laikiausi, bet kai laivas staiga kryptelėjo, mane per bortą išsviedė tiesiog į jūrą.

Grimzdamas prisirijau vandens, o iškilęs tik žvilgterėjau į mėnulį ir vėl panirau. Sakoma, kad žmogus, trečią kartą iškilęs, daugiau jau nebepasirodo. Gal aš iš kitokio molio nulipdytas, bet negalėčiau pasakyti, kiek sykių grimzdau ir kiek iškilau. Tik visą laiką mane taip purtė, kratė ir daužė, o paskui apkurtino, jog nepajėgiau nei savęs gailėtis, nei išsigąsti.

Ūmai pasijutau įsikibęs į baslį ir jau lengviau ėmiau laikytis ant vandens. Paskui staiga atsidūriau ramesniam vandenyje ir truputėlį atsikvošėjau.

Pasirodo, kad aš buvau nusitvėręs už atsarginės rėjos, ir atsigręžęs nustebau, kaip atitolau nuo brigo. Bandžiau šaukti, bet buvo aišku, kad esu per toli ir niekas manęs neišgirs. Brigas dar laikėsi ant vandens, bet iš tokio atstumo ir dėl to,

kad plūduriavau žemai vandenyje, neįstengiau įžiūrėti, ar valtis nuleista, ar dar ne.

Vis dar mėgindamas šūkauti, kad mane išgirstų, tarp laivo ir savęs pamačiau ramaus vandens plotą, kur nebešniokštė vilnys, bet visas paviršius mėnesienoje virte virė, mirgėjo purslais, raibuliavo lankais ir kunkuliavo. Protarpiais ši juosta lyg gyvatės uodega pakrypdavo į vieną pusę, kartais netikėtai išnykdavo ir vėl po akimirkos sumirgėdavo kitur. Nenumaniau, kas čia galėtų būti, užtat toji nežinia man kėlė dar didesnę baimę. Dabar jau žinau, kad ten, greičiausiai, turėjo būti stipri pakrantės arba potvynio srovė, kuri mane negailestingai gniūsijo ir sparčiai nešė, kol pagaliau, išvargęs nuo tokio žaidimo, buvau priplaktas kartu su atsargine rėja arčiau kranto. Plūduriuodamas ramiame vandenyje, supratau, jog žmogus gali ne tik paskęsti, bet ir mirti nuo šalčio. Ereido salos pakrantė buvo visiškai čia pat: mėnesienos šviesoje galėjau įžiūrėti viržių krūmus ir žvilgančius uolų žėručius.

— Na,— drąsinau save,— nejaugi tų kelių sprindžių nenusikapstysi?

Plaukikas iš manęs ne koks,— Eseno upokšnis gimtinėje buvo visai seklus,— bet kai abiem rankomis įsikibau už rėjos ir ėmiau mataškuoti kojomis, tai pamačiau, jog krutu į priekį. Taip kapstytis nelengva ir jau visai nespartu, bet šitaip valandėlę pasipūškinęs, gan tolokai nusiyriau tarp dviejų iškyšulių link smėlėtos, neaukštomis kalvomis apsuptos įlankėlės.

Vanduo čionai buvo ramut ramutėlis, nevilnijo jokia bangelė ir aiškiai švietė mėnulis. Niekados nemačiau tokios nykios ir tuščios vietos, pamaniau sau. Vis dėlto čia buvo sausžemis ir kai jau buvo taip negilu, kad galėjau paleisti rėją ir bristi į pakrantę, nežinau, ar buvau labiau pavargęs, ar dėkingas. Regis, jaučiau ir viena, ir kita: dar niekad nebuvau taip nusikamavęs, kaip tą naktį, ir, kaip visada, buvau dėkingas aukščiausiam, bet niekuomet nebuvau nusipelnęs tokios didelės jo malonės, kaip tą sykį.

XIV. SALELĖ

Išlipus į krantą, prasidėjo pats nelaimingiausias mano nuotykių puslapis. Nors uolos užstojo vėją, pusę pirmos, pačiame vidurnaktyje, buvo šalta. Bijodamas sustirti, nedrįsau net atsi-

sėsti, tad, nusimovęs batus, žirgliojau šen ten basas po smėlėtą atabradą ir, kovodamas su nuovargiu, daužiau rankomis krūtinę. Aplinkui nei žmogaus, nei gyvulio balso; nors buvo pirmųjų gaidžių laikas, jokio kakariekū, vien tolimas bangų ūžesys, primenantis pavojus, kurie tykojo mane ir mano kelionės draugus. Slampinėti tokiu vėlyvu metu nykioje ir nuošalioje dykynėje pasidarė baisu.

Vos tik mažumėlę praaušus, užsimoviau batus ir įkopiau į uolą,— taip vargingai niekada nesu lipęs: be perstojo griuvinėjau tarp milžiniškų granito luitų arba šokinėjau nuo vieno ant kito. Kol užsikoriau į viršūnę, visiškai prašvito. Iš brigo nebuvo likę nė ženklo,— tikriausiai jis nuvirto nuo rifo ir paskendo. Ničniekur nesimatė valties. Vandenyne — jokios burės, sausžemyje — nei namo, nei žmogaus.

Kraupu pagalvoti apie mano buvusių bendrakeleivių likimą, baisu ilgiau žiūrėti į tą dykvietę. Bet ir be to turėjau kuo rūpintis: drabužiai šlaputėlaičiai, neapsakomas nuovargis, o čia dar žarna žarną ryja — iš skausmo net vidurius gelia. Todėl, tikėdamasis rasti namus, kur galėčiau sušilti ir, gal būt, ką nors sužinočiau apie tuos, nuo kurių atsiskyriau, pasileidau į rytus. Tikėjausi, jog bent jau pakilusi saulė išdžiovins mano drabužius.

Netrukus man kelią pastojo užutekis ar įlankėlė, atrodo, gana toli įsibridusi į sausumą. Bet aš neturėjau kuo persikelti į kitą pusę, todėl, grįžęs atgal, ryžausi apeiti aplinkui. Eiti buvo nepavydėtina, juk iš tiesų ne tik visas Ereidas, bet ir prisiglaudusi prie jo Malo salos dalis, vadinama Rosu,— tik granito uolos ir viržiai. Iš pradžių užutekis, kaip spėjau, ėjo siauryn, bet netikėtai, mano nuostabai, vėl nei iš šio, nei iš to pradėjo platėti. Nevilties apimtas, vien pakaušį pasikasiau, vis dar nenutuokdamas, kaip čia yra. Bet paskui, kai antrąsyk užsirepečkojau į kalvelę, vieną akimirką man dingtelėjo mintis, jog esu išmestas į nedidelę pliką salelę, kurią iš visų pusių supa sūrūs vandenyno plotai.

Vietoje saulės, kuri turėjo mane išdžiovinti, prapliupo lietus, ir užgulė tiršta ūkana; mano popieriai buvo visai prasti.

Stovėjau drebėdamas lietuje ir nežinojau, ką daryti, tik staiga šovė mintis, kad įlankėlė rasi turi kokią nors brastą. Grįžęs lig siauriausios vietos, įsibridau į vandenį. Nespėjęs nužengti nė kelių jardų, įsmukau aukščiau galvos; jei šį kartą išsikapa-

nojau iš ten gyvas, tai ne dėl savo vikrumo, bet vien tik dievo malonės dėka. Negaliu sakyti, kad būčiau labiau permirkęs, juk vargu bau galėjau būti dar šlapesnis, bet nuo tos maudyklės smarkiai sušalau ir dar labiau nukabinau nosį.

Tada netikėtai prisiminiau rėją. Ji padėjo man išsikapstyti iš srovės, tai, tikriausiai, padės nusigauti ir per šią nedidukę įlankėlę. Tokios minties paskatintas, pakniopstom pasileidau per visą salelę jos atsinešti. Kelionė iš tikrųjų buvo itin varginanti, ir jeigu viltis nebūtų suteikusi jėgų, būčiau kritęs ir daugiau nekėlęs. Gal nuo sūraus vandens, o gal dėl prasidėjusios karštligės mane kankino troškulys, užtat bežygiuodamas kartas nuo karto rijau drumzliną balokšnių vandenį.

Pagaliau pusiau gyvas, pusiau miręs atkepėstavau prie įlankos; vos tik žvilgterėjęs, pamačiau, jog rėja atsidūrusi kur kas toliau, negu buvau ją palikęs. Ir taip trečią sykį bridau į vandenį. Kietas ir lygus smėlėtas dugnas nuožulniai leidosi gilyn, tad žengiau lig tolei, kol vanduo ėmė siekti kaklą ir mažos vilnelės tiško į veidą. Tokiame gylyje vos-ne-vos kojomis lypsčiojau dugną, todėl dar giliau bristi nedrįsau. O rėja ramiai sau plūduriavo už kokios dvidešimties pėdų.

Iki šios paskutinės nesėkmės laikiausi kaip reikiant, bet dabar, vos išsikepurnėjęs į krantą, griuvau ant smėlio ir apsižliumbiau.

Dar ir šiandien tas laikas, praleistas saloje, toks atgrasus, jog nenoriu apie jį daugiau net pagalvoti. Visose knygose, kur esu skaitęs apie laivų sudužimą, žmonės išsigelbsti arba su pilnomis kišenėmis instrumentų, arba jūra lyg tyčia išmeta į krantą dėžę reikalingiausių daiktų. O man atsitiko priešingai. Kišenėse neturėjau nieko daugiau, tik pinigų ir sidabrinę Aleno sagą; išaugęs sausumoje, ir apie jūrą ne ką nusimaniau.

Buvau girdėjęs, kad jūros moliuskai tinka valgiui, o tarp salelės uolų užtikau neapsakomą daugybę geldelių, kurių iš pradžių nemokėjau nukrapštyti, bet paaiškėjo, kad jas tik staiga reikia atplėšti. Be jų, čia visur buvo pilna mažų kriauklelių, škotiškai vadinamų rageliais, o angliškai, rodos, bokšteliais. Šiomis dviem moliuskų rūšimis aš ir mitau: kur tik radęs, rijau jas šaltas ir žalias; buvau toks išbadėjęs, kad tie šaltakūniai atrodė man tikras skanėstas.

Rasi tuomet buvo ne jų rinkimo metas, o gal vanduo joms netiko prie tos salelės: nespėjau sušveisti pirmosios geldelių

porcijos, kaip ėmė svaigti galva, pasidarė bloga ir šitaip ilgokai pratįsojau leisgyvis. Antrą kartą pamėginęs to paties patiekalo,— juk kitokio ir neturėjau,— jaučiausi gerėliau ir šiek tiek atgavau jėgas. Tik visą laiką, kol gyvenau saloje, taip ir nežinojau, kas dėsis po tokio valgio: kai kada viskas būdavo gerai, o kai kada nežmoniškai apsirgdavau, bet nieku gyvu negalėdavau atskirti, kurios geldelės man taip pakenkdavo.

Visą dieną lietus pylė kaip iš kibiro; salelė panėšėjo į permirkusią kempinę, niekur negalėjau rasti sausos vietos; kai nakčia atsiguliau tarp dviejų uolienos luitų, kurie dengė mane lyg stogas, kojos mirko baloje.

Antrąją dieną salą išmaišiau skersai išilgai. Niekur neužtikau jaukesnės vietelės: visur nykios uolos, jokio gyvo sutvėrimo, išskyrus sparnuočius, kurių be ginklo negalėjau nusišauti; apstu čia buvo ir žuvėdrų, kurios pulkais spietėsi atokiausiose uolose. Tačiau šiaurėje užutekis, arba fiordas, skiriantis Ereido salelę nuo Roso, virto įlanka, kuri, savo ruožtu, atsivėrė į Ajonos įlanką; tad štai kokios apylinkės supo mano namus, jei iš viso šią vietą buvo galima taip pavadinti,— vien pagalvojęs apie tokius namus, gali apsipilti ašaromis.

Šitą salelės vietą pasirinkau ne šiaip sau. Čionai stovėjo nedidelė lūšnelė, nelyginant šuns būda, kur, matyt, plaukdami į jūrą, apsistodavo žvejai. Velėninis lūšnelės stogas buvo visiškai susmukęs, tad jokio prieglobsčio čia nebuvo — menkiau dengė, negu uolos. Tačiau svarbiau buvo kas kita: čia netrūko moliuskų, kuriais maitinausi; atoslūgio metu galėdavau jų prisirinkti lig soties, o tatai buvo itin patogu. Kita priežastis — dar svarbesnė. Niekaip negalėdamas apsiprasti su savo vienatve saloje, su baime ir viltimi, lyg persekiojamas žmogus, dairiausi į visas puses, bene pamatysiu pasirodant kokį gyvą padarą. Dabar, mažumėlę pasilypėjęs kalvos šlaitu, įlankos pakrantėje galėjau matyti didžiulę seną bažnyčią ir Ajonos namų stogus. Nors žmonių būstai ir jaukaus gyvenimo reginiai didino mano kančias, bet vis dėlto jie kartu gimdė viltį, padėjo ryti ir taip jau atsibodusias geldeles, saugojo nuo baimės, kuri mane apnikdavo, likus akis į akį su negyvomis uolomis, laukiniais paukščiais, lietumi ir šalta jūra.

Aš sakau, kad visi tie reginiai „gimdė viltį", nes iš tikrųjų atrodė neįmanoma mirti ant savosios žemės kranto, matant bažnyčios bokštą ir sodybų dūmus. Bet štai prabėgo ir antroji

diena. Aš iki pat išnakčių įdėmiai stebėjau, ar nekyštelės kur įlankoje valtis, ar nepražingsniuos per Rosą koks žmogus, bet niekas nesirengė manęs gelbėti. Vis tebelynojant, kaip ir aną sykį, atsiguliau peršlapęs lig kaklo su skaudančia gerkle, bet šiek tiek pasiguodęs tuo, kad palinkėjau labos nakties artimiausiems savo kaimynams — Ajonos salos gyventojams.

Karolis II yra pareiškęs, jog Anglijoje žmogus galįs lauke praleisti daugiau dienų, negu kur nors kitur. Bepigu taip šnekėti karaliui, sėdinčiam rūmuose su sausų drabužių atsargomis. Berods, jam kur kas geriau sekėsi sprukti iš Vursterio, negu man skursti šioje nykioje saloje. Nors buvo pats vidurvasaris, lietus žliaugė jau daugiau kaip parą ir prasiblaivė tiktai trečiosios dienos popietę.

Tą dieną netrūko įvykių. Rytą pamačiau rudąjį elnią, patiną su dailiai išsišakojusiais ragais, stovintį lietuje ant pačios aukščiausios kalvos, bet, pamatęs mane išlendant iš už uolos, keturkojis nurisnojo į kitą salos pusę. Pamaniau, jog elnias turėjo atplaukti iš Roso per įlankėlę, tik niekaip nesusigaudžiau, kas jį galėjo suvilioti šitame Ereide.

Neilgai trukus, šokinėdamas per akmenis ir rankiodamas moliuskus, išgirdau, kaip kažkas cinktelėjo, ir pačioje panosėje pamačiau pliumptelėjusią į jūrą ginėją. Kai „Testamento" jūreiviai man grąžino pinigus, tai jie ne tik pasilaikė trečdalį mano turto, bet kartu ir odinę tėvo piniginę, todėl nuo tos dienos mano auksas žvangėdavo palaidas vien saga užsegtoje kišenėje. Dabar, supratęs, kad kišenė gali būti prakiurusi, staiga stvėriausi už šono. Tačiau tai buvo lygiai tas pat, kaip rakinti arklidę, kai žirgai jau išvogti. Iš Kvinsferio išplaukiau su penkiasdešimčia svarų, o dabar viso labo teturėjau dvi auksines ginėjas ir sidabrinį šilingą.

Tiesa, tuoj pat ant velėnos lopelio užtikau spindinčią ir trečią monetą. Taigi trys angliški svarai ir keturi šilingai buvo visas lobis teisėto paveldėtojo, kuris nuošaliausiame Kalnuotosios Škotijos užkampyje stipo iš bado.

Tokia būklė mane dar labiau gniuždė, juoba kad trečiosios dienos rytą ir mano išvaizda buvo visiškai apgailėtina. Apdaras pradėjo pūti tiesiog ant kūno, kojinės taip išskydo, kad net blauzdos pro skyles švysčiojo, rankos, be pertrūkio mirkstančios vandenyje, išpurto, gerklę perštėjo, jėgos labai išseko

ir, vos tik pamačius šlykštų maistą, kuriuo priverstas buvau malšinti alkį, pyko širdis.

Vis dėlto blogiausia dar buvo prieš akis.

Ereido salos šiaurės vakarų pusėje stūksojo palyginti aukšta uola, ant kurios gana dažnai užsikardavau, mat, nuo plokščios viršūnės galėdavau žvalgytis po Malo įlanką. Bet, išskyrus poilsio laiką, vienoje vietoje ilgėliau nenustygdavau — liūdnos mintys nedavė ramybės. Todėl visiškai nusikamavau per lietų kiaurą dieną bedūlinėdamas iš vienos salos pusės į kitą.

Vos tik dirstelėjo saulė, išsitiesiau ant tos plokštikalnės apsidžiovinti. Negaliu nusakyti, kaip apsidžiaugiau šiluma. Kai jau buvau galutinai nusivylęs, ji vėlei man pažadino išsigelbėjimo viltį, ir aš atsidėjęs ėmiau žvalgytis po jūrą ir Rosą. Į pietus nuo uolos, ant kurios tysojau, gerokas salos gabalas, įbridęs į jūrą, užstojo man akiratį, tad jeigu luotas būtų plaukęs pro salą iš tos pusės, galėjau jo ir nepastebėti.

Visai nelauktai iš už to kampo kyštelėjo plokščiadugnė valtis su rausva bure ir dviem žvejais ir nerte nėrė pro iškyšulį link Ajonės salos. Iš visų jėgų surikęs, parpuoliau ant kelių ir, iškėlęs rankas į viršų, ėmiau maldauti. Jie plaukė taip arti, jog negalėjo mano balso neišgirsti, aš net mačiau, kokia vyrų plaukų spalva. Be abejonės, žvejai mane pamatė, nes, juokais kažką riktelėję gaelų tarme, nusikvatojo. Ir valtis, praskriejusi pro pat nosį, pasuko tiesiai į Ajonės salą.

Netikėdamas, kad žmonės gali būti tokie kietaširdžiai, nuo akmens ant akmens pasileidau pakrante, mojavau rankomis ir, nepaisydamas, kad jie jau negali išgirsti, vis dar skeryčiojau ir šaukiau, o kai valtis visai dingo iš akių, maniau, kad širdis pliš iš apmaudo. Per visą savo klajonių laiką verkiau tik du sykius. Vieną kartą,— kai nepasiekiau rėjos, o antrąjį,— kai žvejai buvo kurti mano maldavimams. Tiktai dabar raudojau ir kūkčiojau kaip išdykęs vaikas, draskydamas nagais žemę ir rausdamasis veidu į žoles. Jei troškimas galėtų nužudyti žmogų, tai šiedu žvejai būtų nesulaukę ryto, o ir aš pats tokioje dykoje saloje būčiau kinkas pakratęs.

Šiek bei tiek atlėgus pykčiui, turėjau susirūpinti maistu, bet valgiau, negalėdamas įveikti pasišlykštėjimo. Verčiau jau būčiau paalkęs, nes ir vėlei apsinuodijau šaltakūniais moliuskais. Iš naujo pajutau skausmus: gerklę taip perštėjo, jog vargais negalais įstengiau nuryti, krėtė šaltis, dantys barškėjo; galų

gale mane apėmė tokia biauri liguista būsena, kuriai pavadinti neradau žodžio nei škotų, nei anglų kalboje. Pamanęs, kad mirštu, atleidau visiems žmonėms, netgi dėdei ir žvejams, susitaikiau su dievu ir likimu, ir nuo tos akimirkos man palengvėjo: pastebėjau, kad naktis pasitaikė sausa, o mano apdaras gerokai pradžiūvęs; iš tikro net pats buvau kur kas guvesnis, negu anksčiau toje saloje, todėl, jausdamas širdyje dėkingumą, pagaliau užsnūdau.

Kitą rytą, o tai buvo jau ketvirtoji mano negandų diena, nejuokais pasijutau išsekęs. Tačiau švietė saulė, oras buvo malonus, o suvalgytos geldelės nė kiek nepakenkė, bet, priešingai, grąžino jėgas ir ryžtą.

Vos tiktai užsirepečkojęs ant uolos,— po pusryčių aš paprastai ten užsikepurnydavau,— pamačiau per įlanką atplaukiančią valtį ir, kaip man pasirodė, sukančią tiesiog prie manęs.

Išsyk mane apėmė džiaugsmas ir baimė: rasi, šovė man į galvą, vakarykščiai žvejai, gailėdamiesi savo žiaurumo, grįžta manęs gelbėti? Tiktai pergyventi tokios nevilties kaip aną dieną aš jau nebūčiau pajėgęs. Todėl, atgręžęs nugarą į jūrą, net nežvilgtelėjau į tą pusę tol, kol suskaičiavau lig kelių šimtų. Valtis, kaip ir pirma, plaukė Ereido salos link. Nors širdis daužėsi krūtinėje, bet, kiek galėdamas lėčiau, šį sykį suskaičiavau iki tūkstančio. Be jokios abejonės, valtis plaukė tiesiog į Ereidą.

Negalėdamas ilgiau ištverti, kiek kojos neša pasileidau per akmenis į pakrantę. Tiesiog nuostabu, kaip aš nenuskendau, nes kai stabtelėjau, mano kojos drebėjo, o burna buvo taip išdžiūvusi, kad, norėdamas jiems šūktelėti, turėjau pirmiausia praskalauti gerklę jūros vandeniu.

Tuo metu valtis vis artėjo, ir jau galėjau aiškiai matyti, jog čia toji pati su vakarykščiais žvejais. Juodu pažinau iš plaukų, nes vienas buvo šviesiaplaukis, o antrasis — tamsus. Valtyje dar sėdėjo kartu ir trečiasis,— šis atrodė kilmingesnis už anuodu.

Priplaukę tiek, kad jau lengvai būtų galima susikalbėti, vyrai nuleido burę ir sustojo. Nepaisant prašymų, arčiau nebeplaukė, bet labiausiai mane baugino tai, kad trečiasis vyriškis, žiūrėdamas į mane, leipo iš juoko.

Paskui, atsistojęs valtyje, skeryčiodamas rankomis, pradėjo kažką traškiai ir ilgai šnekėti. Kai atsakiau, jog gaeliškai nesuprantu, jis taip užsirūstino, kad man kilo įtarimas, jog ne-

pažįstamasis įsivaizduoja šnekąs angliškai. Atidžiau įsiklausęs, išgirdau kelis sykius pakartojant „šiaip ar taip", bet visa kita buvo susakyta gaeliška greitakalbe, kuri man reiškė lygiai tiek, kiek graikų ar hebrajų kalba.

— Šiaip ar taip,— pakartojau tuos žodžius, norėdamas parodyti, kad aš juos permaniau.

— Taip, taip, taip...— sutarškėjo vyriškis ir, žvilgterėjęs į savo bendrus, tarytum patikino: „Aš jums sakiau, kad kalbu angliškai", ir vėl ėmė pilti viską gaelų tarme.

Šį sykį supratau kitą žodį „atoslūgis". Čia man blykstelėjo vilties spindulėlis. Prisiminiau, kad jis tolydžio vis rodė man į Roso pusę.

— Jūs norite pasakyti, jog kai būna atoslūgis...?— šūktelėjau ir užsikirtau.

— Taip, taip,— pritarė žmogus.— Atoslūgis.

Sulig šiais žodžiais nusigręžiau nuo valties, kur mano patarėjas vėl ėmė kvatotis, ir, strykčiodamas nuo akmens ant akmens tuo pačiu keliu, kaip buvau į čia atbėgęs, nurūkau per visą salelę taip smarkiai, kaip dar niekados nebuvau lėkęs.

Per kokį pusvalandį atsiradau užutekio pakrantėje, ir iš tikrųjų vietoje tyvuliuojančio vandens sruveno nuvirbęs upeliūkštis: net nesušlapęs kelių perbridau jį ir, iš džiaugsmo klykdamas, puoliau į didžiąją Roso salą.

Pajūryje augęs berniūkštis nė vienos dienos nebūtų išstypsojęs Ereide, kuris vadinamas užliejama salele. Išskyrus mėnulio priešpilnį ir delčią, du kartus per parą gali pereiti į Rosą beveik sausuma arba, blogų blogiausia, per brastą. Juk aš pats, savo panosėje stebėdamas užutekio potvynius ir atoslūgius, kad būtų patogiau prisikrapštyti geldelių, juk aš pats, kartoju, užuot keikęs savo karčią dalią, jei tik būčiau pagalvojęs, būčiau atspėjęs Ereido paslaptį ir išsivadavęs. Nenuostabu, kad manęs žvejai nesuprato. Nuostabu, jog jie vis dėlto suprato mano bukaprotiškumą ir nepatingėjo sugrįžti. Bemaž šimtą valandų kenčiau šioje saloje šaltį ir alkį. Jei ne tie vyrai, vien iš kvailumo galėjau čia ir galą gauti. Ir taip jau man tas kvailumas nepigiai kaštavo: ką vakarykščios kančios, dabar taip pat ne pyragai — kojas vos pavelku, apskuręs lyg elgeta, gerklę sopa baisiausiai.

Mačiau lig soties tiek piktų, tiek kvailų žmonių, bet, manau, kad galų gale visi atsiima pagal nuopelnus, tiktai neišmanėliai patys pirmieji.

XV. BERNIUKAS SU SIDABRINE SAGA ŽYGIUOJA PER MALO SALĄ

Rosas, toji Malo salos dalis, į kurią dabar atsibasčiau, taip pat buvo dykvietė be tako be takelio, nusėta uolomis, balomis, akmenų luitais, kaip ir Ereidas, iš kur vos ištrūkau. Tie, kurie šias vietas gerai pažinojo, gal ir naudojosi keliais, bet mano geriausias vadovas buvo nuojauta ir Ben Moro viršūnė.

Kiek įstengiau, mėginau keliauti link tų dūmų, kuriuos matydavau iš salelės. Nepaisydamas mirtino nuovargio ir visų kliūčių kelyje, pavakare, apie penktą ar šeštą valandą, priėjau nedideliame slėnyje įsikūrusią sodybą. Priešais žemą ilgą velėnomis dengtą ir iš netašytų akmenų sukrautą namą, įsaulyje ant žemių kupsto pypkiavo senukas.

Pasigaudamas vieną kitą žinomą anglišką žodį, jis man paaiškino, jog mano laivo bendražygiai, išsikeldinę į krantą, užvakar po šiuo pačiu stogu stiprinosi.

— Ar buvo toks vienas,— klausinėjau seniuko,— džentelmeniškai apsitaisęs?

Jis atsakė, kad visi buvo apsisiautę prastais gelumbiniais apsiaustais, tik vienas, kuris atėjęs pirmiausia, iš tiesų dėvėjo trumpas kelnes ir kojines, o visi kiti buvę su jūreiviškomis kelnėmis.

— Taip, o ar jis buvo užsidėjęs skrybėlę su plunksnomis?— klausinėjau toliau.

Kaimietis atsakė, jog tasai buvęs vienplaukis, kaip ir aš.

Iš pradžių pamaniau, tur būt, Alenas bus pametęs skrybėlę, bet prisiminiau, kad tuo metu lijo, todėl jis, tikriausiai, buvo pasispraudęs ją po apsiaustu. Sužinojęs, kad mano bičiulis išsigelbėjo ir vis taip pat rūpinasi savo drabužiais, net šyptelėjau.

Tada senasis džentelmenas, pliaukštelėjęs sau per kaktą, pasiteiravo, ar tik aš nebūsiąs berniukas su sidabrine saga.

— Išties, tai aš!— prisipažinau nustebintas.

— Na, tada,— tarė malonus seniukas,— manęs prašė pasakyti, kad vytumėtės savo bičiulį, keliaujantį į savo šalį per Torosį.

Paskui, kai jis paklausė, kaip man sekėsi, papasakojau apie savo klajones. Pietinės Škotijos gyventojas tikrai būtų iš manęs pasijuokęs, bet šis senasis džentelmenas,— vadinu jį taip tik dėl elgesio, nes jo rūbas buvo vieni draiskalai,— klausėsi manęs su užuojauta ir rimtumu lig paskutinio žodžio. Baigus man pasakoti, jis paėmė mane už rankos, nusivedė į savo bakūžę, kitaip nepavadinsi, ir pristatė savo žmonai, tarytum ji būtų karalienė, o aš — hercogas.

Geroji moteriškė, padėjusi priešais mane avižinių paplotėlių ir šaltą kurapką, šypsojosi ir tapšnojo man per petį, mat, angliškai ji nemokėjo, o šeimininkas, jai nenusileisdamas, sutaisė iš naminės karšto stipraus punšo. Valgydamas, paskui gurkšnodamas punšą, niekaip negalėjau patikėti savo laime: šita kiaura it rėtis pastogė, visa persmilkusi durpių dūmais, man atrodė tarsi koks rūmas.

Nuo punšo pilte išpylė prakaitas ir apėmė snaudulys; geraširdžiai šeimininkai paguldė mane, ir kai kitą dieną apie priešpiečius išsirengiau į kelią, ne taip skundžiausi gerklės skausmais, o sotus valgis ir geros naujienos visai pataisė nuotaiką. Nors labai spyriausi, bet senukas neėmė iš manęs pinigų ir, negana to, padovanojo nunešiotą beretę, kad nepersišaldyčiau galvos; vos tik namelis dingo iš akių, tą dovaną rūpestingai išskalavau pakelės šaltinėlyje. O pats sau šitaip pagalvojau: „Jei tie laukiniai kalniečiai visi tokie, tai ne pro šalį būtų ir mano krašto žmonėms mažumėlę sulaukėti."

Negana to, kad išėjau vėlai, dar kurį laiką klaidžiojau. Tiesa, kelyje sutikau nemažai žmonių; vieni krapštėsi po mažus skurdžius sklypelius, neįstengiančius išmaitinti netgi katės, kiti ganė ne ką už asilą didesnes karvutes. Po sukilimo kalniečių drabužiai buvo uždrausti įstatymu, ir valstiečiai, priversti rengtis pagal Škotijos lygumų paprotį (o šito jie ypač nemėgo), atrodė keistai, žiūrint į marguliuojantį jų apdarą. Kurie-nekurie vaikščiojo nuogi, vien užsimetę apsiaustą ar ilgą durtinį, o kelnes persimetę per pečius lyg nereikalingą naštą; kai kas iš įvairiaspalvių dryžuotų skliūrų, lyg senutės antklodės, susidurstė kažką panašaus į škotiškus pledus; treti po senovei dėvėjo kalnietišką sijonėlį, kuris, tarpkojy du trissyk sudygsniuotas, panėšėjo į olandiškas trumpikes. Visos šios išmonės buvo pasmerktos ir uždraustos, o norint palaužti kalnų dva-

sią, įstatymo buvo griežtai laikomasi, ir tik tokiose atkampiose pajūrio salelėse, kaip ši, nebuvo kam nurodinėti ar skųsti.

Visur viešpatavo nežmoniškas skurdas, bet ir nenuostabu: plėšikavimas buvo apmalšintas, o vadai nūnai turėjo slapstytis, tad keliai, netgi šis dulkėtas ir vingiuotas kaimo šunkelis, kuriuo dabar žygiavau, buvo sėte nusėtas elgetomis. Kaip mat ir čia pastebėjau šiokių tokių skirtumų. Mūsų žemumų krašto elgetos, netgi tie, įstatymo saugomi, atrodė saldžialiežuviai prašeivos, bet, gavę sidabrinuką, paprašius grąžos, visados mandagiai atiduodavo varioką. O šit orūs kalniečių bėdžiai išmaldos prašo, bet, anot jų, tik uostomos tabokos žiupsneliui, ir jokios grąžos neduoda.

Tiesą sakant, tokios smulkmenos man nerūpėjo, bet kelyje tiesiog pralinksmindavo. Kur kas svarbiau būdavo, kad retas kuris iš vietinių suprato angliškai, o jei koks ir pasitaikydavo, jeigu jis, žinoma, nepriklausė tai valkataujančių brolijai, tai savo mokėjimo pernelyg nesiūlydavo mano paslaugoms. Žinodamas savo kelio tikslą — Torosį,— ištardavau tą žodį ir mostelėdavau ranka, bet kai jie, užuot man tiesiai parodę kelią, imdavo kažką ilgai ir nuobodžiai savo tarme dėstyti, mane nejuokais sukvailindavo, užtat nė kiek nenuostabu, jog aš daugiau klaidžiojau, negu ėjau teisinga kryptimi.

Pagaliau, visai nusivaręs, apie kokią aštuntą valandą vakaro priėjau atokiau stovintį namą ir pasiprašiau nakvynės, bet kai ten manęs nepriėmė, tuo pačiu ypu prisiminiau pinigus, juk jie ypatingai galingi tokioje skurdžioje šalyje, taigi pamiklinau tarp nykščio ir smiliaus ginėją. Blykstelėjus auksui, namų šeimininkas, iš karto apsimetęs, jog nė žodžio nesupranta, ką aš sakau, ir ženklais ginęs mane nuo savo slenksčio, staiga atgavo žadą ir, visiškai pakenčiamai prabilęs angliškai, už penkis šilingus sutiko priglausti per naktį, o rytoj palydėti į Torosį.

Tą naktį, būgštaudamas, kad neapiplėštų, miegojau neramiai, bet mano nuogąstavimai neišsipildė,— mat, šeimininkas nebuvo vagis, bet tikras vargo pelė ir baisiausias gudruolis. Ir toks bėdžius čionai buvo ne jis vienas: rytą gal penkias mylias turėjome nupėdinti į namus, kuriuos jis pavadino turtingais, kad iškeistume mano ginėją. Na, Malo saloje gal toks ir galėjo vadintis turčiumi, tiktai vargu pas mus, pietuose: surankiojęs iš pakampių visas smulkių atsargas — beieškodamas apvertė

visą namą aukštyn kojom, skolinosi iš kaimyno — vargais negalais sukrapštė dvidešimt sidabrinių šilingų. Dvidešimt pirmąjį turtuolis pasilaikė sau, teisindamasis, jog negalįs apsieiti be smulkių, nes tokį „stambų pinigą" ne taip greit išsimainysi. Šiaip jis buvo ganėtinai malonus ir plepus, net pakvietė mudu papietauti su savo šeimyna ir dailioje porceliano taurėje užkaitino punšo, kurio lyžtelėjęs mano suktas palydovas taip įsilinksmino, jog atsisakė toliau keliauti. Papiktintas tokio elgesio, mėginau prašyti mainikautojo, Hektoro Maklino, kad šis mane užtartų — juk jis buvo mudviejų sandėrio liudininkas ir matė, kaip jo akivaizdoje aš sumokėjau penkis šilingus. Tik Maklinas, irgi gerokai įkaušęs, įrodinėjo, kad joks džentelmenas negali pakilti iš savo vietos, kai ant stalo stovi taurė punšo; nieko nepadarysi — turėjau sėdėti ir klausytis jakobitiškų tostų bei gaeliškų dainų, kol abudu, aptuisę nuo gėrimo, klupinėdami nukeverzojo gultis — vienas į patalą, kitas — ant šieno.

Kitą rytą, o tatai jau buvo ketvirtoji mano klajonių diena, pakirdome dar gerokai prieš penkias, bet mano apgavikas vedlys vėl pripuolė prie butelio; trijų valandų prireikė, kol aš jį išviliojau į kelionę ir, kaip pamatysite, vien tik savo nelaimei.

Mudviem leidžiantis viržiais apaugusiu kloniu priešais Maklino sodybą, viskas sekėsi kuo puikiausiai, tik mano palydovas vis dirsčiojo per petį, o kai paklausiau, ko jis grįžčioja, tik dantis parodė. Tačiau vos spėjome pasukti už kalvos, suktasis palydovas, mostelėjęs ranka, pareiškė, jog į Torosį reikėsią eiti tiesiai, prisilaikant priekyje dunksančios kalvos.

— Man mažai rūpi,— atsakiau jam,— juk jūs einat su manim.

Begėdis gaeliškai išlemeno, kad jis angliškai nesuprantąs.

— Na, mielasis,— atrėžiau jam,— kaip matau, jūs čia mokat anglų kalbą, čia ir vėl užmirštat. Tai pasakykit, kaip ją sugrąžinus? Dar pinigėlių užsigeidėt?

— Dar penkis šilingus,— vėptelėjo sukčius,— ir aš jus nuvesiu, kur reikia.

Pasvarstęs valandėlę, pasiūliau tam apgavikui du šilingus, o jis mielai sutiko ir ėmė primygtinai kaulyti tų pinigų jau dabar, „laimei", anot jo, bet, matyt, greičiau mano nelaimei.

Dviejų šilingų neilgam užteko — nenuėjus nė poros mylių, jis atsisėdo ant šalikelės ir, tarytum atokvėpiui taisydamasis, nusiaustė nuo kojų apavą.

Mane apėmė siutas.

— Tai ką, vėl užmiršot angliškai?— surikau.

Vedlys begėdiškai žebtelėjo:

— Taigi!

Tada, jau visiškai nesitverdamas kailyje, buvau bepaleidžiąs rankas į darbą, bet sukčius, išsitraukęs iš skarmalų peilį, atšoko atgal ir išsišiepė lyg laukinė katė. Pykčio pagautas, užmiršau viską pasaulyje, šokau ant jo ir, kaire ranka vožęs per peilį, dešiniąja srėbiau jam į snukį. Buvau stiprus vaikis, be to, neapsakomai persiutęs, o tas mano vedlys, tikras neūžauga, iš karto sunkiai žnegtelėjo ant žemės. Laimei, jam griūvant, iš rankos peilis iškrito.

Čiupau tą peilį ir batus, palinkėjau geros kloties ir nužygiavau, palikęs nuginkluotą ir basą apgaviką. Ėjau kikendamas ir tikinau save, jog dėl daugelio priežasčių visam laikui atsikračiau to sukčiaus. Pirmiausia, jam turėjo būti aišku, kad daugiau negaus iš manęs pinigų; antra, šiam krašte tokie batai kaštavo vien pensus; ir pagaliau peilį, iš tikrųjų čionai buvo durklas, jis nešiojo neteisėtai.

Paėjėjęs kokį pusvalandį, pasivijau aukštą apsiskarmaliavusį valkatą, žengiantį gana sparčiai, bet apsigrabalinėjantį priešais save kelią lazda. Jis buvo visiškai aklas ir pasisakė esąs katekizmo mokytojas, taigi dėl šio galėjau visai nebūgštauti. Tačiau įdegęs, keistas ir mįslingas pakeleivio veidas man nepatiko; netrukus, kai mudu žengėme vienas greta kito, pro apsiausto kišenės atvartą pamačiau kyšant plieninę pistoleto rankeną. Už tokio daikčiuko nešiojimąsi, pirmą kartą nutvėrus, grėsė penkiolikos svarų sterlingų bauda, o antrą — ištrėmimas į koloniją. Nežinia, kam prireikė tikybos mokytojui nešiotis ginklą ir ką galėjo aklasis veikti su pistoletu.

Didžiuodamasis savo žygdarbiu, papasakojau sutiktajam apie vedlį,— taip šį kartą mano tuštybė pranoko atsargumą. Paminėjus penkis šilingus, bendrakeleivis taip garsiai aiktelėjo, jog man išgaravo noras sakyti apie kitus du; tik džiaugiausi, kad šis nemato, kaip aš raudonuoju.

— Ar per daug daviau?— sumikčiojęs paklausiau.

— Per daug!— šūktelėjo tas.— Hm, aš pats už stiklelį brendžio palydėčiau jus į Torosį. Be to, turėtumėt malonumo pabendrauti su labai mokslingu žmogum.

Suabejojau, kaip aklas žmogus gali būti palydovu, bet į tas mano dvejones apskurėlis, garsiai nusijuokęs, atsakė, jog jo lazda esanti akylesnė už erelio akis.

— Žinoma, Malo saloje,— pridūrė jis,— nuo mažumės aš pažįstu čia kiekvieną akmenį ir viržių krūmą. Antai, žiūrėk,— ir pasitikrindamas, dešinėje ir kairėje pabaksnojo kelią,— apačioje čiurlena upeliukas, prie kurio ištakų stūkso aukštoka kalva su viršuje užtupdytu akmeniu; pačioje kalvos papėdėje kaip tik raitos kelias į Torosį, o štai šituo keliu varomi galvijai, jis ištryptas ir tarp viržynų atrodo lyg žalia juosta vingiuoja.

Turėjau pripažinti, kad driskius nė kiek nesuklydo, užtat neslėpiau savo nusistebėjimo.

— Ha,— atšovė jis,— čia vieni juokai. Tikėsi netikėsi manim, kol dar nebuvo šioj šaly išleistas įstatymas, draudžiąs nešioti ginklą, aš netgi šaudžiau! Ir dar ne bet kaip!— gyrėsi tas ir, dirstelėjęs iš padilbų, pašaipiai tarė:— Jei turėtum prie savęs tokį daikčiuką, parodyčiau, ką moku.

Atrėžęs, kad tokių dalykų net rankoje nesu turėjęs, atsitraukiau nuo jo per kelis žingsnius. Kad jis būtų matęs, kaip aiškiai pūpso kišenėje pistoletas ir kaip saulėje žybčioja plieninė jo rankena! Mano laimei, apskurėlis ničnieko nežinojo ir manė, kad viskas buvo užmaskuota, todėl išsijuosęs melavo toliau.

Paskui jis ėmė manęs gudriai klausinėti, iš kur keliauju, ar turtingas, ar negalėčiau jam iškeisti penkių šilingų monetos, kurią jis, atseit, turįs odinėje škotiškoje piniginėje, ir visą laiką vis taikstėsi prie manęs, o aš bėgau nuo jo šalin. Dabar jau žengėme per kalvas link Torosio vingiuojančiu žaliuoju keliu, kuriuo būdavo varomi galvijai, ir tarytum šokėjai ant muzikinės dėžutės viršaus, gainiojomės iš vienos šalikelės į kitą. Aš aiškiai ėmiau viršų, todėl mano ūpas buvo kuo geriausias; tokios gužynės pradėjo man net patikti, bet užtat dievo žodžio skelbėjas kuo toliau, tuo vis labiau niršo, kol pagaliau prapliupo gaeliškai plūstis ir vis taikstėsi lazda užkirsti man per pakinklius.

Tuomet išpoškinau, kad aš, jo žiniai, taipogi turiu pistoletą, ir jeigu jis tučtuojau nepasuks per kalvas į pietus, ištaškysiu jam smegenis.

Mano bendras iš karto pasidarė itin mandagus ir kurį laiką stengėsi man įsiteikti, bet, pamatęs, kad nieko nepeš, dar sykį iškoliojo mane gaeliškais žodeliais ir nunešė kudašių. Stovėda-

mas žiūrėjau pavymui, kol aklasis, apsigrabaliodamas priešais save lazda, per balas ir viržynus plačiu žingsniu pasuko už kalvos ir dingo gretimame klonyje. Paskiau patraukiau tolyn į Torosį,— kur kas geriau vienam, negu su tokiu mokslinčiumi. Dienelė pasitaikė ne kokia: bet tokių, kaip tiedu, kurių vargais negalais atsikračiau, visoje Kalnuotoje Škotijoje daugiau nemačiau.

Torosyje, Malo įlankoje, atsigręžusi priešakiu į Morveną, stovėjo užeiga, kurios šeimininkas Maklinas, kaip vėliau paaiškėjo, kilęs iš labai kilmingos giminės, mat, laikyti tokią įstaigą Kalnuotoje Škotijoje buvo daug garbingiau, negu mūsuose,— gal dėl įgimto vaišingumo, o gal dėl to, kad šis amatas nereikalauja kažin kiek darbo, o išgerti gali visada. Smuklininkas gerai šnekėjo angliškai, todėl, sužinojęs, kad aš mažumėlę uostęs mokslų, panūdo trupučiuką klustelėti mane pirmiausia prancūziškai; čia jis mane lengvai įveikė; paskui ir lotyniškai, bet šios kalbos abudu bemaž tiek pat mokėjome. Tokia maloni dvikova mus greitai suartino; netrukus mudu sėdėjome ir gurkšnojome punšą,— tiesą sakant, aš sėdėjau ir žiūrėjau, kaip jis gurkšnoja,— kol tiek prisisiurbstė, jog net apsižliumbė man ant peties. Tarytum atsitiktinai aš, savo ruožtu, bandžiau parodyti jam Aleno sagą, bet buvo aišku, kad savininkas nei matė, nei girdėjo apie tokį daiktą. Maža to,— jis griežė dantį ant Ardšilio šeimos ir jo draugų, o kol dar nebuvo visiškai įkaušęs, perskaitė savo ranka rašytą ne itin švankų, bet sklandžia lotynų kalba eleginėmis eilėmis sudėtą paskvilį, rašytą kažkuriam iš tų namų.

Kai užsiminiau apie kelyje sutiktąjį katekizmo mokytoją, užeigos šeimininkas, papurtęs galvą, pasakė, kad aš laimingas jo atsikratęs.

— Labai pavojingas žmogus,— paaiškino.— Jo pavardė — Mekis Dunkanas. Iš klausos jis gali nušauti net per kelis jardus: buvo ne sykį apkaltintas atviru plėšikavimu ir net žmogžudyste.

— Baisiausia,— stebėjausi aš,— kad jis dedasi katekizmo mokytoju.

— O kodėl gi ne?— atšovė smuklininkas.— Juk iš tikrųjų jis yra katekizmo mokytojas. Maklinas iš Diuarto, pasigailėjęs aklumo, davė jam tokį vardą. Bet pasielgta neapdairiai,— pridūrė šeimininkas,— dabar bastymasis keliais iš vienos vietos į ki-

tą ir tikrinimas, kaip jaunimas mokosi tikybos, tokiam vargšui, savaime suprantama, tikra prapultis.

Galų gale, kai užeigos savininkas, jau nebegalėdamas daugiau gerti, parodė man lovą, atsiguliau labai patenkintas: juk per keturias dienas be ypatingo nuovargio nuklumšinau didelį ir vingiuotą kelią per geroką Malo salos dalį, nuo Ereido ligi Torosio, tiesiai penkiasdešimt, o su mano klajonėmis kone šimtą mylių. Tiesą sakant, dvasia ir kūnu jaučiausi kur kas gyvesnis šio ilgo žygio pabaigoje, negu pradžioje.

XVI. BERNIUKAS SU SIDABRINE SAGA MORVĖNE

Iš Torosio į Kinlochaliną, sausžemį, nuolatos plaukioja valtis. Žemės abipus sąsiaurio priklauso galingam Makleinų klanui, todėl beveik visi, sulipę į valtį, buvo kilę iš šios giminės. O valties škiperio pavardė buvo Nilis Rojus Makrobas. Kadangi Makrobai priklausė tam pačiam klanui, kaip ir Alenas, o pats Alenas kaip tik ir siuntė mane į šią prieplauką, tad degte degiau noru akis į akį šnektelėti su juo.

Prisikimšusioje žmonių valtyje intymiau pasišnekėti buvo neįmanoma, o yrėmės labai nesparčiai. Vėjas nurimęs, o valtis — niekam tikusi: iš vienos pusės buvo galima irkluoti dviem, o iš kitos — tik vienu irklu. Keltininkai dirbo iš peties, ir keleiviams mielai leisdavo pairkluoti. Daugelis traukė gaeliškas irkluotojų sutartines. Kelionė buvo itin maloni: skamba dainos, kvepia jūros oras, visų gera nuotaika ir tokia graži diena, kad negali atsižiūrėti.

Tiktai vienas atsitikimas sudrumstė viską. Lochalino žiotyse, nuleidęs inkarą, stovėjo didžiulis jūrų laivas. Iš pradžių pamaniau, kad tai vienas karališkojo laivyno sargybinis, žiemą vasarą patruliuojąs sąsiaurio pakraščiais, kad neleistų škotams pasprukti į Prancūziją. Priplaukus arčiau, paaiškėjo, jog čionai — prekybinis laivas; mane dar labiau nustebino, kad ne tik jo deniai, bet ir visos pakrantės knibždėte knibždėjo žmonių, o iš jūros prie kranto ir atgal vis siuvo valtys. Kuo arčiau, tuo aiškiau mūsų ausis pasiekė garsus gedulingas niurnesys: tiek laive, tiek ir pakrantėse susispietę žmonės aimanavo širdį veriančiais balsais, apraudodami vieni kitus.

Tik pagaliau supratau, kad čia stovi laivas, išvežąs emigrantus į Amerikos kolonijas.

Priplaukus visai prie pat laivo, tremtiniai, persisvėrę per bortus, raudodami graibštė valtimi plaukusių keleivių rankas, nes čia jie pamatė savo artimų bičiulių. Kiek truko šis graudus reginys,— negaliu pasakyti: atrodė, kad visi prarado laiko nuovoką, bet galų gale viduryje šios ašarojančios minios pasirodė laivo kapitonas, suglumintas visos šios kamšaties (o suglumti buvo ko), ir, priėjęs prie borto, paprašė mus plaukti šalin.

Vos tik Nilis atsistūmė nuo laivo, mūsų kelto dainavedys užtraukė liūdną dainą, kuriai iš karto pritarė tiek emigrantai, tiek ir palydintieji,— iš visų pusių, tarsi apraudant mirusį, suskambėjo gedulinga rauda. Valtimi plaukiančių vyrų, moterų ir net keltininkų, palinkusių prie irklų, skruostais sruvo ašaros, o melodija tos dainos, kuri vadinosi „Daugiau nesimatysim, Lochaberai!", nepaprastai sujaudino ir mane.

Kinlochaline, pasivėdėjęs Nilį Rojų pakrante į šalį, pasakiau, jog esu tikras, kad jis kilęs iš Apino.

— Na tai kas?— atšovė tas.

— Ieškau vieno žmogaus,— tariau jam,— ir manau, kad jūs kai ką apie jį žinote. Jo pavardė — Alenas Brekas Stiuartas.— Ir, užuot parodęs Niliui sidabrinę sagą, iš kvailumo bandžiau įsprausti jam į delną šilingą.

Škiperis atatupstas pasitraukė.

— Jūs mane įšeidinėjate,— ėmė purkštauti.— Šentelmenas su šentelmenu šitaip nesielgia. Šmogus, kurį jūs minėjot, gyvena Prancūzijoje, bet jeigu jis net kiurksotų mano piniginėje, nors ir sprogtumėt nuo šilingų, neleisčiau nuo jo galvos nė plauko pajudint.

Susigodęs, kad ne nuo to galo pradėjau, negaišdamas daug laiko atsiprašinėjimams, ištiesiau jam ant delno sagą.

— Na, matai, matai,— atlyžo Nilis,— nuo čia reikėjo ir pradėt. Na, jei esi berniukas su sidabrine saga, tai gerai,— man liepta pasirūpint, kad pats laimingai pasiektum vietą. Tik neužsigauk, jei viską pasakysiu stašiai: niekad neminėk Aleno Breko pavardės ir niekuomet nedaryk kvailysčių — nekaišiok kitąsyk tų šlykščių pinigų kalniešiui šentelmenui.

Man sunku buvo atsiprašyti,— juk nesakysi žmogui į akis, kad nesusipratai palaikyti jo džentelmenu, kol jis pats savęs šitaip nepavadino (iš tikrųjų taip ir buvo). Nilis savo rėžtu

neparodęs noro ilgiau su manimi kalbėtis, o vien tik išpildyti tai, kas jam buvo sakyta, ir atsikratyti manęs, paskubomis ėmė aiškinti kelią. Šią naktį turėjau pernakvoti Kinlochalino užeigos namuose; rytoj, nužygiavus per visą Morveną lig Ardguro, apsistoti kažkokio Džono iš Kleimoro namuose, kur jau bus įspėta apie mane; trečiąją dieną iš Korano persikelti per užutėkį, paskui dar per vieną sąsiaurį prie Balachulišo, tada pasiteirauti kelio pas Džeimsą iš Glenso, gyvenantį Ocharne, Apino Diuroryje. Kaip matote, man dar ne sykį reikės plaukti keltu, nes jūra šioje pakrantėje giliai įsiterpusi į sausumą ir apraizgiusi kalnų papėdes. Šis kraštas, toks lengvas ginti, bet keblus keliauti, stebino nuostabiais laukinės ir žiaurios gamtos vaizdais.

Nilis man davė kurių-ne-kurių patarimų: kelyje su niekuo nesišnekėti, šalintis vigų, Kembelų ir „raudonšvarkių"; jei pamatyčiau kareivį, tai verčiau, išsukus iš kelio, pratūnoti krūmuose, nes „iš tokių nieko gero nelauk". Trumpai tariant, elgtis kaip plėšikui arba jakobitų šnipui, nors tokiu Nilis, berods, mane ir laikė.

Kinlochalino užeigos namai buvo siaubingiausia skylė, tikra kiaulidė,— pilna dūmų, purvo, blusų ir tylenių kalniečių. Aš gi buvau nepatenkintas ne vien nakvyne, bet ir savimi, kad taip netikusiai elgiausi su Niliu. Tariausi, jog blogiau ir būti negali. Tačiau smarkiai apsirikau,— netrukus įsitikinau, kad gali būti kur kas blogiau: neišbuvus užeigoje nė pusvalandžio (beveik visą laiką stypsojau tarpduryje, mat, viduje dūmai baisiai graužė akis), netoliese sušniokštė audra, o ant kalvelės, kur stovėjo užeiga, pasipylė upeliai, ir viena namo pusė virto tiesiog žliugsinčia bala. Tais laikais užeigos visoje Škotijoje buvo neapsakomai prastos, bet, kad gausiu lig kulnelių bristi per vandenį nuo židinio ligi guolio, nesitikėjau.

Kitą dieną anksti rytą pasivijau neuždidį, orų, apkūnų, padoriai apsitaisiusį ir kažkuo panašų į dvasiškį žmogų, kuris, gana lėtai šleivodamas, retkarčiais dirsčiojo į knygą ir kažką nagu pasižymėdavo.

Paaiškėjo, kad čia taipogi būta katekizmo mokytojo, tik visiškai kitokio, negu Malo salos aklasis: šis buvo vienas iš tų, kuriuos Edinburgo Krikščionybės mokslo platinimo draugija buvo pasiuntusi į atkampiausias Kalnuotosios Škotijos vietas skleisti evangelijos šviesą. Henderlendas, tokia buvo šio mokytojo

pavardė, šnekėjo gryniausia pietiečių tarme, kurios buvau taip išsiilgęs. Netrukus paaiškėjo, kad mudu buvome ne tik iš to paties krašto, bet dar turėjome ir bendrų interesų. Pasirodo, gerasis mano globėjas, Esendino pastorius, prišokdamas laisvalaikiu buvo išvertęs į gaelų kalbą nemaža religinių himnų ir veikalų, kuriais Henderlendas naudojasi savo darbe ir labai vertina. Kaip tik su viena tokia knyga rankose bežingsniuojantį aš jį ir pasivijau.

Mudu iš karto keliavome sykiu, nes iki Kingerlocho abiem buvo pakeliui. Su kiekvienu sutiktuoju, ar tai būtų šiaip pakeleivingas, ar darbininkas, mano bendražygis stabtelėjęs pasišnekučiuodavo; žinoma, aš negirdėdavau, apie ką jie kalbėdavosi, bet, mano manymu, misteris Henderlendas buvo šiame krašte mylimas, nes mačiau, kaip daugelis išsitraukia savo ragines tabokines ir duoda jam žiupsnelį pauostyti.

Labai atsargiai pasipasakojau misteriui Henderlendui apie savo reikalus, neminėdamas Aleno: sakiausi keliaująs į Balachulišą pasimatyti su draugu, mat, pagalvojau, kad Ocharnas ar net Diuroris — pernelyg žinomi pavadinimai ir gali sukelti įtarimą.

Savo ruožtu misteris Henderlendas man papasakojo apie žmones, su kuriais susidurdavo, besislapstančius kunigus ir jakobitus, apie nusiginklavimo įsaką, škotiškų drabužių uždraudimą bei daug kitų tuolaikinių vietos įdomybių. Henderlendas, rodėsi, esąs nuosaikių pažiūrų žmogus: už kai ką peikė parlamentą, o ypač kaltino už įstatymą, kur kas griežčiau draudusį nešioti škotiškus drabužius, negu ginklą.

Šitoks pažiūrų nuosaikumas paskatino mane sužinoti jo nuomonę apie Rudąją Lapę ir Apino nuomininkus, nes tokie klausimai būtų rūpėję kiekvienam, keliaujančiam į tą kraštą.

Mano bendrakeleivis atsakė, jog tai liūdna istorija.

— Tiesiog nuostabu,— tarė jis,— iš kur nuomininkai, patys pusbadžiu gyvendami, sukrapšto šitiek pinigų. Beje, ar jūs, misteri Belfurai, kartais neturite žiupsnelio tabokos? Ne? Na, tiek to, apsieisiu. Taigi šitie nuomininkai, kaip jau minėjau, iš dalies yra priverčiami. Džeimsas Stiuartas iš Diurorio (tas pats, kurį vadina Džeimsu iš Glenso) su Ardšiliu, klano kapitonu, yra tikri broliai; šis žmogus čia turi didelę įtaką ir kietą ranką. Dar yra vienas toks Alenas Brekas...

— O!— neišlaikiau aš,— kas jis toks?

— O kas yra vėjas laukuose?— pasakė Henderlendas.— Šiandien šen, rytoj ten, kur nujos, ten sustos,— tikras vėjo pamušalas. Nė kiek nenustebčiau, jei dabar jis tupėtų štai už tų viržių ir spoksotų į mus. Beje, ar neatsirastų kartais žiupsnelio tabokos, a?

Atsakiau, kad neturiu, ir pridūriau, kad jis šito klausęs jau ne kartą.

— Gali būti,— pritarė misteris Henderlendas atsidusdamas,— vis dėlto keista, kad jūs nesinešiojat uostomosios tabokos. Taigi, kaip jau minėjau, tas Alenas yra narsus, pramuštgalvis ir, kaip žinoma, Džeimso dešinioji ranka. Jis jau pasmerktas myriop, ir todėl jam nieko nebėra švento: jei koks nors prasčiokėlis neduotų skatiko, šis tam ko gero ir žarnas paleistų.

— Jūs viską piešiat niūriom spalvom, misteri Henderlendai,— tariau aš.— Jei visa paremta tik baime, tai nenoriu daugiau ir klausytis.

— Ne, ne,— priešinosi Henderlendas,— yra čia ir meilė, ir auka, kurių tiek aš, tiek jūs galėtumėte pavydėti. Tame yra kažkas gražaus, ne krikščioniška, o žmogiškąja prasme. Kiek esu girdėjęs, net Alenas Brekas yra vertas pagarbos šaunuolis. Ar maža mūsų šalyje veidmainių ir padlaižių bažnyčioje sėdi pirmose eilėse ir yra žmonių gerbiami, o juk jie, misteri Belfurai, kur kas blogesni už tą paklydėlį galvažudį. Ohoho, mes iš tų kalniečių galėtume pasimokyti! Jūs, greičiausiai, pamanysite, kad aš pernelyg ilgai gyvenau tarp kalniečių?— pridūrė šypsodamasis mano bendrakeleivis.

Atsakiau, kad visai taip negalvoju, net priešingai — kalniečiais gėriuosi ir, jei ėmėme apie juos kalbėti, tai ir misteris Kembelas kilęs iš Kalnuotosios Škotijos.

— Taigi,— pritarė Henderlendas,— tikra tiesa. Gera kilmė.

— O ką veikia karaliaus patikėtinis?— pasiteiravau aš.

— Kolinas Kembelas?— pasitikrino mano bendrakeleivis.— Ogi kiša galvą į širšių lizdą.

— Girdėjau, jis pasigviešęs nuomininkus prievarta iškeldinti?— vėl paklausiau.

— Iš tikrųjų,— pritarė pašnekovas,— tik čia, kaip žmonės sako, kiekvienas ant savo kurpalio tempia. Pirmiausia Džeimsas iš Glenso nuvažiavo į Edinburgą, susirado kažkokį notarą, be abejo, irgi kokį nors Stiuartą, nes jie visi kaip šikšnosparniai varpinėj laikosi išvien,— ir sustabdė iškeldinimą. Tada vėl su-

krutęs Kolinas Kembelas laimėjo bylą valstybės iždo teisme. Sklinda gandai, kad rytoj pirmiesiems nuomininkams reikėsią išsinešdinti. Kraustyti pradeda nuo Diurorio, ties pačiais Džeimso langais, o tai, net ir mano supratimu, atrodo neprotinga.

— Manot, kad jie priešinsis?— paklausiau.

— Jie nuginkluoti,— atsakė Henderlendas.— Ar bent šitaip galvojama, bet gan apsčiai šaltųjų ginklų sukaišiota į atokias vieteles. Be to, Kolinas Kembelas pasikvietė kareivių. Nepaisant visko, būdamas brangios jo žmonelės vietoj, nerimčiau kailyje, kol vyras grįžtų namo. Pavojingi žmonės šitie Apino Stiuartai.

Pasiteiravau, kuo jie blogesni už savo kaimynus.

— Taigi, kad niekuo,— pripažino katekizmo mokytojas.— Čia ir visa bėda. Jei Kolinui Rojui pasisektų įvesti savo tvarką Apine, jis viską lygiai turėtų pakartoti ir kitame krašte, vadinamajame Memore, kurio žemės priklauso Kemeronams. Tiek vienam, tiek ir kitam kraštui jis yra karaliaus įgaliotinis, taigi iš visur turėtų iškeldinti nuomininkus; iš tikrųjų, misteri Belfurai, jeigu atvirai, tai, mano įsitikinimu, vienur išsisukęs iš mirties nagų, kitur jis tikrai galvą paguldys.

Šitaip besišnekučiuodami mudu žygiavome geroką pusdienį. Pagaliau misteris Henderlendas pareiškė, jog buvę malonu keliauti drauge su manimi ir susipažinti su misterio Kembelo bičiuliu (jo žodžiais tariant, misterį Kembelą jis leistų sau pavadinti protestantiškojo Siono saldžiabalsiu liaupsintoju), ir pasiūlė man trumpam atsikvėpti: pernakvoti jo namuose, netoli nuo Kingerlocho. Atvirai sakant, tokiu pasiūlymu tiesiog apsidžiaugiau, nes jokio noro nejaučiau prašytis nakvynei pas Džoną iš Kleimoro, nes po nesėkmingų susitikimų — pirmiausia su apgaviku vedliu, o paskui su džentelmenu keltininku — baiminausi kiekvieno nepažįstamo kalniečio. Susitarę su misteriu Henderlendu, paspaudėme vienas kitam ranką, o pavakare priėjome vienišą nedidelį namelį, stovintį Linhės įlankos pakrantėje. Nors saulė nuslinko už nykių Ardguro kalnų, bet kita pakrantės pusė tolumoje dar buvo nutvieksta vakaro žarų; įlankoje ramu kaip ežere, tiktai žuvėdros suko ratus ir klykavo, drumsdamos tylą,— visas kraštovaizdis atrodė kažkoks didingas ir atšiaurus.

Vos tik priėjome prie misterio Henderlendo namų slenksčio, šeimininkas, didžiai mane nustebindamas,— mat, aš jau buvau apsipratęs su kalniečių mandagumu,— nustūmė mane į šalį ir,

įvirtęs į kambarį, čiupo molinį indelį, nediduką raginį šaukštą ir suskato be saiko kimšti į nosį tabaką. Paskui, lig soties prisičiaudėjęs, atgręžė į mane apykvailį savo veidą.

— Tokį, mat, įžadą esu davęs,— paaiškino,— pasižadėjau nesinešioti su savim uostomosios tabokos. Žinoma, tai sunkus išmėginimas, bet kai pagalvoji apie kankinius, ne vien tik apie škotų, bet apskritai apie visus krikščioniškus kentėtojus, tai net gėda apie tai užsiminti.

Vos tiktai pavalgėme,— o pats prašmatniausias gerojo žmogaus valgis buvo avižinė košė su išrūgomis,— šeimininkas, padaręs rimtą veidą, išklojo, jog, atiduodamas šventą pareigą misteriui Kembelui, jis privaląs žinoti, kokie mano dvasios reikalai. Prisiminęs atsitikimą su tabaku, norėjau iš jo pasišaipyti, bet dar nespėjau atsitokėti, o mano akys jau pasruvo ašaromis. Esama dviejų dorybių, kurių nuolatos alksta žmogaus širdis: gerumo ir kuklumo. Ne taip dažnai šiame žiauriame pasaulyje jų užtiksi tarp šaltų ir garbės ištroškusių žmonių, bet misterio Henderlendo lūpomis bylojo gerumas ir kuklumas. Nors po visų tų nuotykių, iš kurių išnešiau sveiką kailį, mažumėlę, kaip sakoma, šiaušiausi, bet netrukus parklupau šalimais prastuolio vargšo senioko, didžiuodamasis ir džiaugdamasis, kad čia atsidūriau.

Prieš eidamas gulti, iš savo menkų santaupų, kurias laikė žeminėje sienoje, jis pasiūlė man šešis pensus; pamatęs tokį beribį geraširdiškumą, nežinojau, kaip elgtis. Tačiau šeimininkas mane taip nuoširdžiai įtikinėjo, kad atsisakyti būtų buvę labai nemandagu, todėl nusileidau ir palikau jį kur kas neturtingesnį už save patį.

XVII. RUDOSIOS LAPĖS MIRTIS

Kitą dieną misteris Henderlendas surado žmogų, valties savininką, ketinantį popiet plaukti anapus Linhės įlankos, prie Apino, žvejoti. Valtininkas buvo misterio Henderlendo parapijietis, tad prikalbino paimti ir mane; šitaip pasisekė sutaupyti vieną dieną ir pinigų, kuriuos būčiau turėjęs sumokėti už du perkėlimus.

Apypiečiais nusiyrėme nuo kranto. Diena pasitaikė ūkanota, saulė prasiskverbdavo tik pro debesų plyšius. Jūra čia buvo

gili ir rami, jokia bangelė nė nevirptelėjo,— pasisėmęs sauja vandens, net sriūbtelėjau į burną, mat, netikėjau, kad sūrus. Iš abiejų pusių niūksojo aukšti, pliki ir grubūs kalnai, pajuodę ir niūrūs nuo debesų šešėlių, ir tik kai kur blizgėjo saulės nušviestos sidabrinės upeliukų juostos. Rūstus man atrodė tas Apino kraštas, kuris taip traukė žmones, o kartu ir Aleno širdį.

Reikėtų paminėti ir dar šį tą. Vos tik mudu išplaukėm, saulė apšvietė nedidelį šiaurės pusėn pakrante slenkantį raudoną ruoželį. Ryški spalva labai priminė kareivių mundurus; šen ten protarpiais blykstelėdavo ir sužybsėdavo, tarsi saulė būtų žaidusi ant plieno.

Pasiklausiau valtininko, kas tenai galėtų būti. Šis atsakė, jog greičiausiai, iš Viljamo forto į Apiną žygiuoja raudonšvarkiai gainioti vargšų nuomininkų. Sunku man buvo žiūrėti į tokį reginį: gal dėl to, kad pagalvojau apie Aleną, o gal kažin ką nujaučiau. Nors karaliaus Jurgio pulkus mačiau tik antrą kartą, bet ničnieko gera iš jų nesitikėjau.

Galų gale mes priplaukėme visai arti prie Liveno užutekio žiočių, ir aš pasiprašiau išleisti į krantą. Valtininkas, sąžiningas žmogus, prisiminęs duotąjį pažadą katekizmo mokytojui, mielai mane būtų nuplukdęs iki Balachulišo, bet iš čia man buvo daug arčiau ligi slaptavietės, todėl tol spyriojausi, kol pagaliau mane išlaipino prie pat Letermoro (arba Letervoro, nes girdėjau sakant ir taip) miško, Aleno krašte — Apine.

Ant stataus uolėto kalno šlaito, pakibusio virš įlankos, buvo išsibarstęs beržynas. Skardis išraižytas daugybės griovų ir paparčiais apželusių lomų, tarp kurių iš šiaurės į pietus vingiavo kelias ar raitųjų takas, o prie įlinkio čiurleno šaltinėlis. Čionai ir sėstelėjau pasistiprinti misterio Henderlendo įdėtais avižiniais paplotėliais ir apsvarstyti savo būklę.

Ten besėdint, mane apniko skaudžiai geliantys uodų spiečiai, bet kur kas labiau nedavė ramybės visokios abejonės. Ką dabar daryti: kodėl aš ieškau įstatymo pasmerkto ir žmogaus gyvybės tykojančio Aleno: ar ne protingiau būtų savo valia ir atsakomybe, užuot pėdinus į šiaurę, patraukti tiesiai į pietus? Ką pamanytų misteris Kembelas arba net ir misteris Henderlendas, kada nors išgirdę apie mano kvailystes ir perdėtą pasitikėjimą savimi? Štai kokios mintys kvaršino man galvą, ir daug smarkiau, negu kada anksčiau.

Taip besėdint ir begalvojant, miške pasigirdo žmonių balsai ir arklių trypimas, o neilgai trukus, kelio vingyje išniro keturi keliauninkai. Keliūkštis ties ta vieta buvo toks nelygus ir siaurutis, kad žmonės klumpino žąsele, vesdamiesi arklius už pavadžių. Pirmasis žengė augalotas rudagalvis džentelmenas valdingu ir įraudusiu veidu, nešdamasis rankoje skrybėlę ir ja vėduodamasis, nes duste duso nuo karščio. Antrasis, sprendžiant pagal tvarkingą juodą drabužį ir baltą peruką, aiškiai buvo teisininkas. Trečiasis, tarnas, apsitaisęs languotu škotišku tartanu, kuris liudijo jo šeimininką esant iš kalniečių giminės, matyt, buvo arba pasmerktas įstatymo, arba priešingai — ypač artimai besibičiuliaująs su vyriausybe, juk nešioti tartaną draudė įstatymas. Jei būčiau bent kiek įžvalgesnis, būčiau pastebėjęs, jog tartano raštuose buvo Argailių (arba Kembelų) spalvos. Ant arklio, kurį vedėsi tarnas, kūpsojo pritaisytas talpus lagaminas, o prie balno lanko tabalavo tinklelis su citrinomis punšui,— šitaip dažnai atrodydavo turtingi šios šalies keliauninkai.

Tokių, kaip ketvirtasis, paskutinis šios eisenos dalyvis, buvau matęs ir anksčiau: iš karto pažinau šerifo valdininką.

Vos tik pamatęs keliauninkus, nusprendžiau (net pats nežinau, kodėl), jog mano nuotykiai dar nesibaigė. Pirmajam priėjus arčiau, pakilau iš paparčių ir pasiklausiau kelio į Ocharną.

Paklaustasis sustojo ir pasižiūrėjo į mane, kaip man pasirodė, kažkaip keistai, o paskui atsigręžė į teisininką:

— Mangai,— kreipėsi į jį rudagalvis,— daugelis pasakytų, kad toks ženklas reiškia daugiau, negu susitikt du piratus. Tik pamanykit, aš keliauju į Diurorį žinomu jums reikalu, o štai iš paparčių išdygęs jaunuolis teiraujasi, ar aš netraukiu į Ocharną.

— Glenurai,— tarė antrasis,— čia menki juokai.

Dabar pirmieji du, priėję dar arčiau, įsistebeilijo į mane, o kiti stabtelėjo mažumėlę atokiau.

— O ko tau prireikė Ocharne?— paklausė Rojus Kolinas Kembelas iš Glenuro, dar vadinamas Rudąja Lape, nes kaip tik jį aš ir susistabdžiau kelyje.

— Žmogaus, kuris tenai gyvena!— atšoviau jam.

— Gal Džeimso iš Glenso?— susimąstęs paklausė Rojus ir tarė teisininkui:— Kaip manot, ar tik ne savuosius renka?

— Šiaip ar taip,— prabilo užklaustasis,— mums būtų geriau čia pasilikus palūkėti kareivių.

— Na, jei jūs čia dėl manęs taip susijaudinot,— atsakiau aš,— tai nesu nei jo, nei jūsų šalininkas, o tik doras, niekam nepriklausąs ir nieko nesibijąs karaliaus Jurgio valdinys.

— Ką gi, neblogai pasakyta,— pagyrė patikėtinis.— Tik leiskit paklausti, ką tas doras valdinys čia, taip toli nuo savo tėviškės, veikia ir kam jam prireikė Ardšilio brolio? Jūsų žiniai, čia mano valdžia. O aš — karaliaus patikėtinis kai kuriems dvarams, ir man pavesta du tuzinai kareivių.

— Šiame krašte sklinda gandai,— trupučiuką suirzęs atšoviau aš,— kad jūsų ranka kieta.

Patikėtinis valandėlę žiūrėjo į mane, tarsi kažko dvejodamas.

— Hm,— pagaliau numykė jis,— drąsiai pasakei, bet nesu atviro žodžio priešas. Jei kurią nors kitą dieną būtumei pasiklausęs kelio pas Džeimsą Stiuartą, būčiau tikrai parodęs ir palinkėjęs laimingos kloties. Tačiau šiandien... ei, Mangai?— ir jis vėl atsigręžė į teisininką.

Tą pačią akimirką, kai karaliaus patikėtinis atsigręžė, nuo kalno viršūnės trinktelėjo šūvis; vos tik jis nuaidėjo, Rojus griuvo ant kelio.

— Oi, mirštu, mirštu,— kelis sykius suvaitojo nelaimingasis.

Teisininkas, pakėlęs jį nuo žemės, laikė apglėbęs rankomis, o tarnas, stovėdamas šalimais, grąžė rankas. Sužeistasis pažvelgė į vieną ir kitą baimingu žvilgsniu ir persimainiusiu balsu, kuris man smilktelėjo į pačią širdį, tarė:

— Saugokitės patys, aš mirštu!

Dar pamėgino atsisegioti drapanas, tarytum norėdamas apžiūrėti žaizdą, bet pirštai nuslydo nuo sagų. Giliai atsiduseęs, nusvarino galvą ant peties ir mirė.

Teisininkas neištarė nė žodžio, tik jo veidas suakmenėjo ir išblyško kaip negyvėlio; tarnas kaip mažas vaikas balsiai šniurkščiojo ir aimanavo, o aš savo rėžtu dėbsojau sustingęs iš siaubo. Vos tik išgirdęs šūvį, šerifo valdininkas tučtuojau nuskubėjo atsivesti kareivių.

Pagaliau teisininkas, klestelėjęs mirusį į kraujo klaną ant tako, svirduliuodamas atsistojo.

Bene šis judesys privertė mane atsikvošėti, nes, vos tik jam krustelėjus, pasileidau šlaitu aukštyn, šaukdamas: „Žmogžudys! Laikykit žmogžudį!"

Viskas dėjosi žaibiškai, tad, užsiropštęs ant pirmo pasitaikiusio iškyšulio, galėjau kaip ant delno matyti skliūrą pliko kalno,— žmogžudys dar kiūtino visai netoli.

— Čionai!— surikau.— Štai jis!

Ūmai grįžtelėjęs ir pažvelgęs per petį, piktadarys pasileido bėgti. Dar akimirka, ir dingo beržų tankmėje; paskui vėl pasirodė beržyno viršūnėje,— mačiau, kaip jis vikriai tarsi beždžionė kopė stačiu skardžiu, čiūžtelėjo už uolos ir visiškai išnyko iš akių.

Visą tą laiką aš taip pat bėgau, todėl užsikrausčiau aukštokai, bet man kažkas riktelėjo sustoti.

Atsiropščiau ligi aukštutinio miško pakraščio, užtat dabar stabtelėjęs ir atsigręžęs priešais save aiškių aiškiausiai pamačiau visą kalno atšlaitę.

Teisininkas su šerifo valdininku, tebestovėdami ant kelio, šaukė ir mojavo man grįžti atgal, o kairėje su atkištomis muškietomis išsisklaidę po vieną iš žemutinio miško jau slinko raudonšvarkiai.

— Kodėl aš turiu leistis?— šaukiau.— Jūs patys ateikit!

— Dešimt svarų, kas pagaus šį vaikėzą!— suriko teisininkas.— Tai suokalbininkas. Jį tyčia atsiuntė, kad mus užkalbintų.

Sulig šiais žodžiais, kuriuos puikiausiai išgirdau, nors jie ne man buvo skirti, o kareiviams, mano širdis visai apmirė, tik dabar visai nuo kitokios baimės. Iš tikrųjų, viena yra rizikuoti savo gyvybe, o kita rūpintis dar ir savąja garbe. Pavojus taip netikėtai, kaip perkūnas iš giedro dangaus užgriuvo ant mano pečių, jog mirtinai buvau sukrėstas ir bejėgis.

Kareiviai pasipylė į kalną: vieni skuto už akių, kiti, nusiėmę nuo pečių muškietas, taikstėsi į mane, o aš vis tebestovėjau.

— Nerk po šitais medžiais!— įsakė kažkoks balsas greta manęs. Gerai nenutuokdamas, ką darau, paklausiau, ir vos tik linktelėjau, supoškėjo šautuvai, o kulkos nušvilpė pro beržus.

Medžių tankmėje stovėjo Alenas Brekas su meškere rankoje. Net nepasilabinęs su manimi, nes dabar glėbesčiuotis nebuvo laiko, pasišaukė: „Eikšen!" ir pasileido šlaitu į Balachulišo pusę, o aš kaip avis sekiau pavymui.

Mudu dabar kūrėme tarp beržų: čia slėpdavomės už nedidelių įkalnės gūbrių, čia keturpėsti repečkojomės per viržių krūmus. Lėkėme kaip pašėlę; mano širdis, atrodė, ištruks iš krū-

tinės,— nebuvo kada apie nieką galvoti, o žodžiui tarti trūko kvapo. Tiktai prisimenu, kaip stebėjausi, kai Alenas, retkarčiais visu ūgiu išniręs iš viržynų, apsižvalgydavo aplinkui, o iš tolumos atsirisdavo kareivių ūkčiojimas ir šauksmai.

Po ketvirčio valandos Alenas, parkritęs ant žemės tarp viržių krūmų, atsisuko į mane:

— Dabar,— sušniokštė jis,— pats rimčiausias išmėginimas. Jei brangi gyvybė, daryk tą, ką aš darysiu.

Ir, nė kiek nesulėtindami žingsnio, tik kur kas atsargiau, mudu patraukėme atgal pašlaite tuo pačiu keliu, iš kur atbėgome, tik gal kiek aukštėliau, kol galų gale, atsidūrę aukštutiniame Letermoro beržyne, kur pirmiau susitikau savo bičiulį, parkritome kniūbsti ant žemės ir tysojome pasliki, lekuodami it šunes.

Man taip sopėjo šonus, sukosi galva, o nuo karščio perdžiūvo burna ir taip kankino troškulys, jog kniūbsojau šalia draugo visiškai leisgyvis.

XVIII. PAŠNEKESYS SU ALENU LETERMORO MIŠKE

Pirmasis atsigavo Alenas. Pakilęs nuėjo į miško pakraštį, apsižvalgė aplinkui ir sugrįžęs atsisėdo.

— Na, Deividai, karštą pirtelę turėjom,— tarė jis.

Nieko į tai neatsakiau, netgi galvos nepakėliau. Savo akimis mačiau žmogžudystę, mačiau, kaip akies mirksniu užgeso augalotas, stiprus ir linksmas vyras; gailestis, kurį sužadino tas reginys, teberusėjo manyje, bet tai dar buvo ne viskas. Nušautas žmogus, kurio Alenas nekentė, o jis pats šalimais tūno miške ir bėga nuo kareivių; ir mažas skirtumas, ar jis pats paspaudė gaiduką, ar tik įsakė šauti. Žodžiu, vienintelis draugas, kurį turėjau šiame laukiniame krašte, buvo prikišęs nagus prie šios žmogžudystės. Todėl aš jo bijojausi, nedrįsau net į veidą jam žvilgterėti,— geriau jau būčiau drybsojęs lietuje toje vėjų gairinamoje salelėje, negu šiame šiltame miške greta galvažudžio.

— Ar tu vis dar neatsigauni?— vėl jis paklausė manęs.

— Ne,— atsakiau, nepakeldamas galvos iš paparčių,— ne, aš atsigavau, jau galiu kalbėti. Mudu turim skirtis,— išpoškinau.— Jūs, Alenai, man labai patikote, bet kelias, kuriuo einate, ne-

tinka nei man, nei dievui: trumpai drūtai, mudu turim skirtis.

— Man sunku bus su tavim, Deividai, taip, be jokios priežasties, skirtis,— labai rimtai atsakė Alenas.— Jei žinai, kas temdo mano gerą vardą, tai senosios pažinties vardan viską tiesiai reikėtų iškloti, o jei tau paprasčiausiai mano draugystė nebepatinka, tai vertėtų nuspręsti, ar čia ne įžeidimas.

— Alenai, kam šitaip kalbėti,— pertraukiau aš,— juk gerai žinai, kad tas jūsų Kembelas guli ant kelio paplūdęs kraujuose.

Patylėjęs minutėlę, jis vėl paklausė:

— Ar girdėjai kada nors sakmę apie žmogų ir Gerąją Tautą?

Supratau, kad jis turi galvoje pasaką.

— Negirdėjau,— atrėžiau jam,— ir nenoriu girdėti.

— Jums leidus, misteri Belfurai, vis dėlto aš ją paseksiu,— tarė Alenas.— Į uolėtą salą, kur, matyt, poilsiui buvo apsistojusi Geroji Tauta, keliaujanti Airijon, iš jūros buvo išmestas žmogus. Šitoji uola vadinasi Skerivoru,— ji ne per toli nuo tos vietos, kur sudužo mūsų laivas. Žmogus gailiai raudojo, jog prieš mirtį nepamatys savo sūnelio. Gerosios Tautos karalius, išgirdęs vargšelio maldavimą, išsiuntė pasiuntinį, kuris atnešė vaikutį ir, įdėjęs į maišą, paguldė šalia miegančiojo. Prabudęs žiūri žmogelis, kad šalia jo kažin kas kruta. Greičiausiai, jis buvo iš tokių, kurie visados tikisi sulaukt blogiau, todėl iš atsargumo, prieš atrišdamas maišą, persmeigė jį durklu, ir taip kūdikis žuvo. Man regis, misteri Belfurai, jūs labai panašus į tą žmogų.

— Gal norit pasakyti, kad jūs čia niekuo dėtas!— šūktelėjau atsisėsdamas.

— Kaip draugui aš jums pasakysiu, misteri Belfurai iš Krūmynės,— atšovė mano bičiulis,— jei ir ketinčiau ką nors nudėti, tai, nenorėdamas užtraukti nelaimės savo klanui, daryčiau tai ne savo krašte. Be to, juk mane sutikot ne su špaga ar šautuvu rankoj, bet su meškere.

— Nejaugi,— apsidžiaugiau aš,— ar tai tiesa?

— O dabar,— išsitraukęs durklą ir dėdamas ant jo ašmenų ranką, toliau šnekėjo Alenas,— šventuoju plienu prisiekiu, kad nei kėslu, nei veiksmu, nei mintim prie šios žmogžudystės neprisidėjau.

— Dėkui dievui,— atsidusau ir ištiesiau bičiuliui savo ranką. Alenas dėjosi jos nematąs.

— Neverta čia tiek terliotis su tais Kembelais!— suburbėjo jis.— Kiek žinau, jų ne taip jau maža.

— Pagaliau,— tariau neiškentęs,— jūs negalite manęs smarkiai kaltinti, juk gerai pamenat, ką sakėte laive. Dėkui dievui dar sykį, kad vis dėlto pagunda ir nusikaltimas — ne tas pat. Visi mes galim būti gundomi, bet šaltakraujiškai atimti žmogui gyvybę, Alenai!— tą akimirką daugiau nė žodžio negalėjau ištarti.— Ar jūs žinot, kas tai padarė?— paklausiau.— Pažįstate tą žmogų su juodu apsiaustu?

— Apsiausto spalvos gerai nepamenu,— gudriai išsisuko Alenas,— bet man vaidenasi, jog mėlyna.

— Mėlyna ar juoda, nesvarbu, bet ar pažįstat jį?— vis neatlyžau.

— Atvirai tariant, negalėčiau prisiekti,— vengė tiesaus atsakymo Alenas.— Iš tikro jis visai pro pat mane praėjo, bet lyg tyčia tuo sykiu varsčiausi batus.

— Ar galėtumėt prisiekti, kad to žmogaus nepažįstat, Alenai?— surikau pusiau piktai, pusiau juokdamasis iš jo išsisukinėjimo.

— Negalėčiau,— prisipažino bičiulis,— kad tu žinotum, Deividai, koks aš baisus užuomarša!

— Bet aš aiškių aiškiausiai pastebėjau, kaip nėrėtės iš kailio, kad suklaidintumėm kareivius.

— Savaime suprantama,— pripažino Alenas,— šitaip būtų pasielgęs kiekvienas džentelmenas. Juk mudu šioj byloj nekalti.

— Tuo daugiau dingsčių mums išsiteisinti, jei be reikalo apkaltino,— nesitvėriau kailyje.— Teisiuoju reikia labiau susirūpinti, negu nusikaltėliu.

— Matai, Deividai,— atsakė jis,— nekaltas dar turi progą būti išteisintas teisme, o tam vaikinui, kuris paleido šūvį, nėra kitokio prieglobsčio, kaip viržių krūmai. Tiems, kurie niekur ir niekados nebuvo susitepę rankų, derėtų nesmerkti tų, kurie šitaip nusikaltę. Štai kaip elgiasi tikras krikščionis. Jei viskas būtų pakrypę kitaip, sakysim, tas vaikinas, kurio gerai neįsižiūrėjau, būtų atsidūręs mudviejų, o mes jo vietoje (o šitai labai lengvai galėjo atsitikti), tai, manau, mudu būtume jam labai dėkingi, jei jis būtų nuviliojęs kareivius.

Kalbai pakrypus apie tokius dalykus, supratau, kad Aleno neperkalbėsi. Visą laiką jis atrodė toks nekaltas, kaip kūdikis, taip naiviai tikėjo savo žodžiais ir nesvyruodamas buvo pasiryžęs aukotis įsivaizduojamai savo pareigai, kad aš, tą sykį prisiminęs misterio Henderlendo žodžius, jog ir mums ne pro šalį kai ko pasimokyti iš tų laukinių kalniečių, nutilau. Ką gi, čia man buvo gera pamoka. Aleno pažiūros buvo klaidingos, bet už jas jis buvo pasiryžęs padėti galvą.

— Alenai,— atsakiau jam,— regis, aš ne taip suprantu tikro krikščionio pareigą, bet tai, ką sakėte, nėra jau taip bloga. Todėl antrą kartą tiesiu jums savo ranką.

Ištiesęs abi rankas, Alenas suabejojo, ar tik nebūsiu aš jo užkerėjęs, kad jis man gali viską atleisti. Paskui, labai surimtėjęs, įspėjo, kad mudu šiame krašte negalime gaišti nė minutės: jis — dezertyras, o Apiną dabar iššukuos lyg šiltą vilną ir kiekvieną prisispyrę klausinės, kas jis toks ir iš kur; o aš, be abejonės, irgi esu įsivėlęs į žmogžudystę.

— O, aš nebijau savo krašto teismo!— pasakiau, norėdamas jam šiek tiek įgelti.

— Negi čia tavo tėvynė!— atkirto Alenas.— Manai, kad tave kas nors teis čia, Stiuartų žemėje?

— Mano tėvynė — visa Škotija!— atšoviau jam.

— Iš tiesų stebiuosi tavim,— tarė bičiulis.— Nušautas Kembelas, vadinasi, bylą spręs Inveraroje, Kembelų rezidencijoje. Penkiolika Kembelų sėdės prisiekusiųjų suole, o visų vyriausiasis Kembelas, pats hercogas, pasipūtęs kaip gaidys — pirmininko kėdėje. Sakai, teisingumas, Deividai? Teisingumas visame pasaulyje toks pat, kaip šit prieš valandėlę Glenurui šalikelėje.

Tokie žodžiai, prisipažinsiu, mane išgąsdino ir būtų dar labiau įbauginę, jei būčiau žinojęs, kaip tiksliai tos Aleno pranašystės išsipildys; iš tiesų jis perdėjo tiktai vienoje vietoje, būtent: prisiekusiųjų teisme sėdėjo vienuolika Kembelų, o kiti keturi taip pat priklausė nuo hercogo, tad tas skaičius buvo ne tiek svarbus, kaip iš sykio galėjo atrodyti. Vis dėlto aš užsipuoliau, kad Alenas neteisus hercogo Argailio atžvilgiu, nes jis, būdamas vigas, vis dėlto yra protingas ir sąžiningas didikas.

— Kaipgi,— pasišaipė Alenas,— be abejonės, vigas,— tik aš niekad nesakiau, jog jis prastas savo klano vadas. Ką pagalvos klanas, kai vienas iš Kembelų nušautas, ir nors vyriausiasis

teisėjas — jų vadas, bet niekas dar kartuvėse nekybo? Jau ne kartą pastebiu,— pridūrė Alenas,— kad jūs, žemumų gyventojai, visai nenutuokiat, kur tiesa, o kur melas.

Išgirdęs tuos žodžius, pratrūkau garsiai kvatotis, o Alenas, mano nuostabai, irgi linksmai nusijuokė kartu su manimi.

— Ne, ne,— tarė jis,— mes kalnuos, Deividai, tad jei sakau reikia bėgt, paklausyk manęs, ir sprunkam. Žinoma, menkas malonumas tūnot viržynuose ir badaut, bet daug prasčiau kirmyti sukaustytam raudonšvarkių kalėjime.

Pasiklausęs, į kurią pusę mudu spruksime, ir išgirdęs, kad į Žemumų kraštą, daug mieliau sutikau keliauti kartu su juo, nes degiau nekantrumu grįžti atgal ir suvesti sąskaitas su dėde. Be to, Aleno žodžiais, kad apie teisingumą negali būti nė kalbos, jau buvau bepradedąs tikėti. Iš visų mirčių, kartuvių labiausiai nekenčiau, todėl šio siaubingo pabūklo vaizdas, visu ryškumu įsibrėžęs į mano vaizduotę iš kadaise prekijo atneštos baladžių knygos viršelio, išujo bet kokį pasitikėjimą teismais.

— Pamėginsiu laimę, Alenai,— tariau jam,— eisiu su jumis.

— Tik atmink,— perspėjo šis,— čia menki juokai. Nebus nei kuo užsiklot, nei pasiklot, o dažnai nei ko pavalgyt. Patalėlis kaip kurapkėlės, gyvenimėlis kaip užpiudyto elnio, o miegot reiks su šautuvu rankoj. Taip, drauguži, daug mylių turėsim nukakt, kol ištrūksim iš pavojų. Iš pat pradžių įspėju, nes pats tokio gyvenimo esu ragavęs. Tik jei kartais paklaustum kitos išeities, atsakyčiau,— jokios kitos nėra. Arba su manim po viržynus, arba — į kartuves.

— Tada nesunku pasirinkti,— atsakiau, ir mudu paspaudėme vienas kitam ranką.

— O dabar dar kartelį paslapčia dirstelėsim į raudonšvarkius,— pasiūlė bičiulis ir nusivedė mane į šiaurrytinį miško kraštą.

Žvilgterėję pro medžius, pamatėme didžiulę kalno atšlaitę, staigiai krintančią į užutekį. Pašlaitė buvo nelygi: riogsojo akmenys, raizgėsi viržiai ir išdžiūvusių beržų stagarai, o toli, Belachulišo pusėje, pačioje nuokalnės pabaigoje, nuo kalvos ant kalvos, tolydžio vis mažėdamos, šmėžavo smulkutės kareivių figūrėlės. Jau nurimo karingi šauksmai, nes žygiuojantieji, matyt, jau buvo išsikvėpę, bet sąžiningai ginėsi mūsų pėdomis ir, greičiausiai, kiekvieną akimirką tikėjosi užlipti mums ant kulnų.

Žiūrėdamas į tolstančius kareivius, Alenas šypsojosi.

-- H-hm,— numykė jis,— raudonšvarkiai greičiau nuo kojų nusivarys, negu ką nors peš! Todėl mudu, Deividai, sėstelėję užkąskim mažumėlę menką, atsipūskim ir išmaukim burnelę iš maniškio butelio. Tada patrauksim į Ocharną, į mano giminiečio Džeimso iš Glenso namus, kur gausim drabužių, ginklų ir pinigų kelionei, o tuomet, Deividai, sušuksim: „Sėkmė telydi mus!" ir smuksim į viržius.

Kai mudu vėl susėdę gurkšnojome iš butelio ir stiprinomės, nuo aukštumos, už milžiniškų, nykių ir nesvetingų kalnų, per kuriuos man su kelionės draugu buvo lemta klaidžioti, išvydome besileidžiančią saulę. Šitaip besėdėdami, o paskui keliaudami į Ocharną, vienas kitam pasipasakojome savo nuotykius; iš Aleno įspūdžių paminėsiu tiktai įdomesnius ir svarbesnius.

Pasirodo, kad, vos tik bangai nusiritus, mano bičiulis pribėgo prie borto. Tarpais jis pamatydavo mane, besikapstantį verpetuose, tarpais vėlei dingdavau jam iš akių. Paskutinį sykį jis mane pamatė stveriantis už rėjos. Pastaroji akimirka ir sužadinusi viltį, kad aš galų gale kaip nors nusigausiu ligi kranto, todėl Alenas ir palikęs tuos ženklus bei nurodymus, kurie atvedė mane (matyt, už visas mano nuodėmes) į šitą prakeiktą Apino kraštą.

Tuo tarpu iš brigo buvo nuleista gelbėjimo valtis, ir du trys jūreiviai ten jau sėdėjo, tik staiga ūžtelėjo antroji banga, dar didesnė už pirmąją, ir, nukėlusi laivą nuo rifo, tikriausiai, jau būtų paskandinusi, bet šis vėl susilaikė ant rifo ragų. Lig tol brigo priekis buvo iškilęs, o užpakalinė dalis — nugrimzdusi. Dabar paskuigalis šoktelėjo aukštyn, o priekis nugrimzdo, todėl vanduo, plūsdamas tarsi iš malūno užtvankos, kliokė per priekinę angą.

Vien tik prisiminęs, kas buvo toliau, Alenas išblyško kaip drobė. Jūreivinėje du sužeistieji, nepajėgdami pakilti iš savo gultų, pamatė besiveržiantį vandenį ir, pagalvoję, kad laivas jau skęsta, ėmė nežmoniškai šaukti, tos dejonės buvo tokios šiurpios, kad visi, kas tik buvo denyje, strimagalviais vienas paskui kitą suvirto į valtį ir užgulė irklus. Nenusiyrus nuo laivo nė dviejų šimtų jardų, atūžė milžiniška trečioji banga ir nutraukė brigą nuo rifų; akimirkai burės išsipūtė,— atrodė, kad laivas plaukia paskui juos, pamažiukais vis grimzdamas; netru-

kus jis ėmė smukti vis giliau ir giliau, kol jūra visiškai prarijo „Testamentą" iš Daisarto.

Plaukiant valtimi, prislėgti šiurpaus priešmirtinio sužeistųjų klyksmo, niekas nepratarė nė žodžio, bet vos tiktai koja pasiekė krantą, Housizenas, tarsi pabudęs iš miegų, įsakė suimti Aleną. Matrosams toks įsakymas nepatikęs,— šie neryžtingai trypčiojo, bet kapitonas, tarytum apsėstas, rėkė, kad dabar Alenas su šitokiais pinigais likęs vienas ir kad vien tik per jį prarastas laivas, nuskendę jų draugai, todėl tuo pačiu ypu jie dabar galį atkeršyti ir praturtėti. Septynetas prieš vieną, o aplinkui toje vietoje — jokių uolų, kur bent kiek galėtum užsiglausti, todėl jūreiviai jau pradėjo sklaidytis ir slinkti jam už nugaros.

— Tada,— tarė Alenas,— įsikišo žemaūgis, rudaplaukis žmogeliukas, tik jo pavardės neprisimenu.

— Riachas,— įterpiau.

— Taigi,— pritarė Alenas.— Riachas! Jis ir užstojo mane, klausdamas jūreivių, ar šie nesibiją teismo, ir taip jiems sakydamas: „Šimts pypkių, tada aš pats ginsiu šį kalnėną!" Tas mažutis rudaplaukis iš tikrųjų ne toks jau blogas žmogus,— pridūrė Alenas.— Jis dar turi sąžinės.

— O, jis ir man savo ruožtu yra pagelbėjęs,— pritariau aš.

— Jis man pagelbėjo,— sutiko Alenas,— garbės žodis, jo elgesys visai be priekaištų! Bet matai, Deividai, laivo nuskendimas, tų nelaimingųjų riksmas giliai smigo tam žmogui į širdį, ar tik tai ir nebus svarbiausia priežastis.

— Ir aš taip manau,— pritariau,— nes iš pradžių jis, kaip ir kiti, buvo pasigviešęs tų pinigų. Na, o kaip Housizenas?

— Kiek menu, jis visai neteko galvos,— atsakė Alenas.— Tik tuo sykiu mažasis žmogėnas man riktelėjo bėgti, tad aš, supratęs, kad toks pasiūlymas iš tikro neblogas, ir sprukau. Paskutinį kartą pakrantėje juos mačiau sugriuvusius į krūvą, tarsi būtų kažkuo ne visai patenkinti.

— Kaip suprasti — ne visai patenkinti?— pasiteiravau.

— Ogi paleidę kumščius į darbą,— atsakė bičiulis.— Pats mačiau, kaip vienas lyg maišas griuvo žemėn. Bet pagalvojau, kad man nėra ko delst. Matai, ta Malo salos dalis priklauso Kembelams,— nelabai tikusi kaimynystė tokiam džentelmenui, kaip aš. Jei ne tokie reikaliukai, būčiau likęs, pats tave susiradęs ir pagelbėjęs mažyliui. (Tiesą sakant, juokinga, kad Alenas,

pats būdamas ne ką augesnis, misterį Riachą vadino mažyliu.)— Taigi,— toliau dėstė bičiulis,— kiek kojos kabina dūmiau tolyn ir, ką sutikdamas, šaukiau, kad pakrantėje sudužęs laivas. Broleli, jie manęs visai net nesulaikė ir nestabdė. Kad būtum matęs, kaip jie skuto pajūrin! O nulėkę šnipštą terasdavo,— taip ir reikia Kembelams. Manau, kad čia bus bausmė šiam klanui, jog laivas ne sudužo, o visas nuskendo. Bet tau pačiam būtų nekaip baigęsi: jei į krantą būtų buvęs išplautas bent vienas pagalys, jie skersai išilgai būtų pakrantę išmaišę ir kaip mat tave suradę.

XIX. SIAUBO NAMAI

Mums beeinant, užklupo naktis, ir dieną praretėję debesys vėl taip užgulė ir sutirštėjo, kad tokiu metų laiku palyginti buvo itin tamsu. Karstantis akmenuotais kalnų šlaitais, stebėjausi, kaip Alenas užtikrintai žengė tolyn, neiškrypdamas iš tiesaus kelio.

Pagaliau, apie pusę vienuolikos priėję nuokalnės viršūnę, slėnyje išvydome žiburius. Pro atviras duris pluoštu veržėsi židinio ir žvakių šviesa, o aplinkui namą siuvo penki ar šeši žmonės su plieskiančiais deglais.

— Bene iš proto Džeimsas išsikraustė?— susirūpino Alenas.— Tai jam kliūtų, jei ne mes, o kareiviai čia būtų pasirodę. Tik viliuosi, pakelėn jis bus nusiuntęs sargybinį, o tako, kuriuo mudu atsidanginom, joks kareivis neužuos.

Šitaip taręs, Alenas kažin kaip savotiškai tris kartus sušvilpė. Net keista, kad, pirmą sykį švilptelėjus, visi deglai stabtelėjo, tarsi išsigandę, o po trečiojo vėlei visi sukruto.

Tokiu būdu perspėję gyventojus, pradėjome nuokalne leistis žemyn, ir prie kiemo vartų (sodyba čia atrodė pasiturinti) mus sutiko aukštas, gražus, gal jau perkopęs penkiasdešimt metų vyriškis ir kažką riktelėjo Alenui gaelų tarme.

— Džeimsai Stiuartai,— prabilo Alenas,— prašyčiau kalbėti škotiškai, nes su manim atėjęs jaunas džentelmenas mūsų tarmės nemoka. Štai jis,— pridūrė bičiulis, pavėdėdamas mane už parankės,— jaunikaitis iš Žemumų, savajame krašte lerdas, bet, manau, labiau išeis į sveikatą, jei jo pavardės čia nepaminėsiu.

Džeimsas iš Glenso greitosiomis nužvelgė mane, mandagiai linktelėjo, bet ir vėl netrukus prašneko į Aleną.

— Koks nelemtas įvykis! Užtrauks nelaimę visam kraštui,— dejavo jis, grąžydamas rankas.

— Gana jau,— ramino Alenas,— nėra to blogo, brolau, kad neišeitų į gera. Kolino Rojaus nėra, ir ačiū už tai.

— Taigi, taigi,— nesiliovė Džeimsas,— garbės žodis, norėčiau, kad jis prisikeltų iš numirusių. Bepigu iš anksto švaistytis žodžiais ir grasinti, bet dabar, Alenai, šaukštai po pietų, o kas turės košę srėbt? Juk žmogžudystė atsitiko Apine — prisimink šitai, Alenai! Tad Apinas turės ir atmokėti, o aš turiu šeimą.

Jiems besišnekant, stebėjau tarnus. Vieni jų karstėsi kopėčiomis, šmirinėjo po šiaudines trobos ir kitų pastatų palėpes, traukdami iš ten šautuvus, špagas ir kitokius ginklus, kiti kažkur juos gabeno ir, sprendžiant iš toli klonyje aidinčių kaplio dūžių, tikriausiai, kur nors kasinėjo. Visi triūsė išsijuosę, tik be jokios tvarkos: čia, žiūrėk, dviese griebia vieną šautuvą, čia su savo liepsnojančiais deglais kaktomušom atsitrenkia į vienas kitą, todėl Džeimsas, kartas nuo karto pertraukdamas šneką su Alenu, duodavo kažkokius nurodymus, kurių tarnai, greičiausiai, nesuprato. Deglų šviesoje žmonių veidai atrodė sukrėsti maišaties ir siaubo, nors visi kalbėjosi pašnibždomis, balsuose skambėjo susirūpinimas ir pyktis.

Tuo sykiu iš pirkios žengė tarnaitė, nešina ryšuliu ar paketu; dažnai net šypteliu prisiminęs, kaip Alenas, vos tik pamatęs mergaitę su tuo nešuliu, iš karto nuspėjo, kas ten yra.

— Ką toji mergaitė neša?— paklausė jis.

— Dabar, Alenai, darom tvarką namuos,— baimingu ir kiek pataikaujančiu balsu atsakė Džeimsas.— Jie nūnai Apiną su žvake rankoj iškratinės, todėl mes turime apsikuopti. Kaip matot, šautuvėlius ir špagas užkasam į samanas, o ryšulyje, tur būt, yra tavo prancūziška uniforma. Ją irgi, matyt, užkasim.

— Užkasti mano prancūzišką mundurą!— suriko Alenas.— To dar betrūko!— ir, stvėręs iš tarnaitės rankų ryšulėlį, o mane palikęs savo giminaičio globai, nužingsniavo į svirną persirengti.

Džeimsas tuojau pat nusivedė mane į virtuvę, pasodino už stalo ir iš pradžių labai mandagiai pradėjo šnekinti. Tik palengvėle graužatis vėl jį apėmė: sėdėjo paniuręs, kramtė nagus ir tik retkarčiais prisimindavo mane; ištars vieną du žo-

džius, vargais negalais nusišypsojęs, ir vėl užsisklęs savo sielvarte. Džeimso žmona, sėdėdama prie židinio, įsikniaubusi į delnus, ašarojo. Vyriausiasis sūnus, susirietęs ant grindų, peržiūrinėjo šūsnį popierių, kartas nuo karto vieną kurį sudegindamas lig paskutinės skiautelės. Užsiverkusi, paraudusiu veidu išgąsdinta tarnaitė žliumbdama slampinėjo iš kampo į kampą; be perstojo iš kiemo pasirodydavo žmonės, klausinėdami, ką toliau daryti.

Ilgiau Džeimsas ant savo kėdės negalėjo nustygti,— pasiprašė leisti jam pasivaikščioti.

— Ne koks aš pašnekovas, sere,— pasiskundė jis,— man iš galvos niekaip neišeina tas įvykis ir tos nelaimės, kurios užgrius visiškai nekaltus žmones.

Netrukus, pamatęs, kad sūnus ketina sudeginti popierių, kurį jis norėjo išsaugoti, šeimininkas ilgiau nebesusivaldė: susijaudinimas taip įsiliepsnojo, kad net gaila buvo žiūrėti — čia pat apkūlė berniuką.

— Gal iš galvos išsikraustei?— griaudėjo jis.— Nori, kad tavo tėvą pakartų?— Ir, visai apie mane užmiršęs, dar ilgai gaelų tarme plūdosi; jaunuolis tylėjo kaip žemė, užtat žmona, vos tik paminėjus kartuves, įsikniaubė į prikyštę ir dar garsiau įsisriūbavo.

Kraupu buvo man, pašaliniam žmogui, matyti tokį reginį, todėl labai apsidžiaugiau, kai grįžo Alenas vėl su savo šauniąja prancūziška apranga, nors, tiesą sakant, vargu bau ją jau galima buvo šitaip pavadinti, nes smarkiai buvo sunešiota ir aptrinta. Dabar atėjo mano eilė: išsivedęs laukan, antrasis Džeimso sūnus davė man naujas drapanas, kurių verkiant reikėjo, taip pat naujus kalnietiškus elnio kailio aukštaaulius batus, su kuriais iš sykio jaučiausi kiek neįprastai, bet, mažumėlę pasimankštinęs, tučtuojau apsipratau.

Kol grįžau į virtuvę, Alenas, matyt, jau buvo suspėjęs išsipasakoti savo ketinimus; visiems atrodė savaime suprantama, jog aš turįs bėgti kartu su juo, todėl namiškiai suskato ruošti mudu į kelią. Abu gavome po pistoletą ir špagą, nors aš ir sakiau, kad nemoku su ja kautis, po kelis šovinius, krepšelį avižinių miltų, metalinį dubenėlį ir tikro prancūziško konjako butelį — dabar jau galėjome sprukti į viržynus. Pinigų, tiesa, nedaug turėjome. Man tebuvo likę tik kokios dvi ginėjos; Alenas savąjį diržą perdavė kitam, taigi ištikimasis pasiuntinys su-

krapštė viso labo septyniolika pensų, o Džeimsas, be perstojo su nuomininkų reikalais važinėdamas į Edinburgą, taip buvo iššlavęs kišenes, kad vargais negalais sudarė iš viso vos tris šilingus pusšešto penso, ir tai kone vienų variokų.

— Mažoka,— susirūpino Alenas.

— Judu turit kur nors netoliese susirasti saugią vietelę,— patarė Džeimsas,— o iš ten duosit žinią. Matot, judviem reikia iš čia kuo greičiau išsinešdinti, Alenai. Nėra laiko tūpčioti dėl vienos kitos ginėjos. Jie užuos, kad tu čionai, pradės griozti ir, tikėk manim, suvers visą bėdą ant tavo galvos. O jeigu tau klius, užteks ir man, juk mudu artimi giminės ir, be to, aš priglausdavau tave, kai atsidangindavai į šį kraštą. Taigi, jei mane apkaltins...— čia šeimininko balsas nutrūko. Visas išbalęs jis kramtė nagus.— Jei mane pakartų, ne kažin kokie pyragai būtų mūsų draugams,— pridūrė jis.

— Apinui būtų tikra gedulo diena,— patvirtino Alenas.

— Man kraujas stingsta, apie tai pagalvojus,— jaudinosi Džeimsas.— O Alenai, Alenai, mudu paskutiniai žiopliai, kad neprikandom liežuvio!— Jis taip tvojo kumščiu į sieną, kad net visas namas sudundėjo.

— Ką čia ir šnekėt,— sutiko Alenas,— ir mano draugas iš Žemumų,— čia jis linktelėjo į mane,— lygiai taip sakė, tik kad aš jo nepaklausiau.

— Bet tu tik pagalvok,— susikrimtęs toliau dėstė Džeimsas,— jei mane pačiuptų, Alenai, tada tau prireiktų pinigų. O turint omeny, ką čia mudu prišnekėjom, ar nutuoki, kas mudviejų laukia? Tik pasistenk mane suprasti ir pamatysi, kad aš privalau tave išduoti: turiu parašyti popiergalį ir paskelbti premiją už tavo galvą, pats turiu! Sunku kelti ranką prieš tokį artimą draugą, bet jei mane įtars dėl šios baisios žmogžudystės, broleli, turėsiu gintis! Ar supranti dabar?

Įsikirtęs Aleno munduro atvartų, Džeimsas ne kalbėjo, o maldavo.

— Taigi,— pasakė Alenas,— tokios tokelės.

— Spruk iš šito krašto, Alenai... Dink visai iš Škotijos... Tu pats ir tavo draugas iš Žemumų. Net ir už jį turėsiu paskelbti premiją. Ar suvoki, kodėl, Alenai, sakyk?

Man regis, Alenas šiek tiek užsiplieskė.

— Betgi šitaip, Džeimsai, perdaug žiauru,— krestelėjo galvą bičiulis.— Išeina, lyg būčiau jo išdavikas?

— Būk žmogus, Alenai!— tramdė Džeimsas.— Žiūrėk tiesai į akis! Jis vis viena bus apskelbtas. Šiaip ar taip, Mangas Kembelas jį apgarsins, tai koks čia skirtumas, jei ir aš taip padarysiu? Matai, Alenai, aš juk vedęs — turiu šeimą.— Paskui, abiem kiek patylėjus, pridūrė:— O juk teis, kaip žinai, Kembelai.

— Bent vienas dalykas gerai,— nieks nežino jo pavardės,— susimąstęs tarė mano bičiulis.

— Ir niekas nesužinos, Alenai! Garbės žodis!— visu balsu tikinėjo Džeimsas, tarsi iš tikrųjų būtų žinojęs mano pavardę ir tiktai nutylėtų mano labui.— Tik reiks aprašyti, kaip jis apsirengęs, išvaizdą, amžių, na ir visa kita. Be šito neapsieisi.

— Žiūriu į tave ir stebiuosi,— piktai riktelėjo Alenas.— Iš pradžių apdovanoji vaikiną, o paskui nori parduoti? Pameti skarmalų pasikeisti, o paskui rengiesi išduoti?

— Ką tu, Alenai, ką tu!— sukruto Džeimsas.— Ne, aprašysiu tuos rūbus, su kuriais jį anksčiau matė Mangas.

Man regis, šis žmogus buvo sugniuždytas; jis griebė už kiekvieno šiaudo, nes atrodė, kad jam visą laiką vaidenasi teismas, aršiausių priešų veidai, o už jų nugaros — kartuvės.

— Na, sere,— atsigręžė į mane Alenas,— ką pats pasakysi? Čia esi mano garbės saugomas, be tavo žodžio nieko negalima spręsti, ir mano pareiga tuo pasirūpinti.

— Štai ką galiu pasakyti,— tariau jam,— visiškai nesusigaudau, dėl ko jūs čia ginčijatės. Tačiau, sveikai pagalvojus, turi atsakyti tas, kas šovė. Užtat skelbime, kaip čia jūs tat vadinate, jį ir aprašykite,— tegu tą ir gaudo, o dori ir nekalti žmonės ramiai sau tevaikšto.

Išgirdę tokius mano žodžius, tiek Alenas, tiek ir Džeimsas iš baimės vienu balsu suriko, girdi, laikyk liežuvį už dantų,— apie tai net galvoti negalima: ką gi pasakytų Kemeronai. (Šitaip pasitvirtino mano spėliojimas, kad žudikas bus kuris nors iš Mamoro Kemeronų.) Kaip aš drįsęs šitaip ir pagalvoti,— juk vargšelį gali sučiupti.

— Jūs apie tai visai nepagalvojat?— priekaištavo man abu su tokiu naiviu nuoširdumu, kad net rankas nuleidau, supratęs, jog prieštarauti neverta.

— Na, gerai, gerai,— galų gale atlyžau,— jei norit, apskelbkite mane ir Aleną, ir karalių Jurgį. Mes visi trys nekalti, o šito, regis, jums ir tereikia. Pagaliau,— pridūriau, atvėsus

staigiam pykčiui,— aš Aleno draugas, tad jei galiu kuo padėti jo artimiesiems, man jokie pavojai nebaisūs.

Mačiau, kad Alenas pakliuvo į bėdą, todėl geriau jau nusileisti. „Juk sutiksiu ar nesutiksiu,— galvojau vienas sau,— vos tik mudu išeisim pro duris, jie bematant sukeverzos tą, jų žodžiais tariant, popiergalį ant mano galvos. Tik, pasirodo, aš klydau: nespėjau ištarti paskutinių žodžių, nuo savo kėdės pašoko misis Stiuart ir, pribėgusi prie mūsų, su ašaromis akyse apkabino pirma mane, paskui Aleną, dėkodama dievui, kad mes tokie geri jos šeimai.

— Jūs, Alenai, atliekate savo šventą pareigą, daugiau nieko,— graudenosi moteris,— tačiau visai kas kita šitas jaunuolis, vos koją įkėlęs ir pamatęs mūsų didžiausią nelaimę: šeimos galva, kuriam teisėtai derėtų įsakinėti kaip karaliui, verkšlena lyg elgeta. Jaunuoli, nors nežinau net jūsų vardo, bet veidą tikrai prisiminsiu,— kol mano krūtinėje plaks širdis, neužmiršiu jūsų, galvosiu apie jus ir laiminsiu,— sulig šiais žodžiais ji pabučiavo mane ir dar smarkiau apsipylė ašaromis, kad net pasimečiau.

— Na jau, na,— kažkaip kvailai šyptelėjęs, sudraudė Alenas.— Liepos mėnesį aušta gana anksti, o ryt Apine kils tokia suirutė, kad tik laikykis: lakstys dragūnai, šaukdami „Kruachan!"[1], naršys raudonšvarkiai, užtat mudviem reikia kuo greičiau dingti.

Atsisveikinę vėl išsileidome į žygį, laikydamiesi rytų krypties. Naktis buvo graži, rami, bet žingsniuoti per tokį kalnų kraštą nebuvo lengviau, negu pirma.

XX. PER VIRŽYNUS IR UOLAS

Tarpais mudu eidavom žingsniu, tarpais pabėgėdavome, bet prašvitus jau kone be atvangos risnojome. Nors iš pirmo žvilgsnio kraštas atrodė negyvenamas, vis dėlto šen ten tarp kalvų atkampiose vietelėse stūksojo čia lūšna, čia namelis, užtikome jų daugiau nei dvidešimt. Kai pamatydavome kokią nors lūšnelę, Alenas, palikęs mane kelyje, eidavo vienas; belsdavosi į namo sieną ir per langą minutėlę šnekėdavosi su pažadintu miegūstu šeimininku. Šitaip tame krašte būdavo perduodamos

[1] Kembelų karo šūkis.

naujienos; apskelbti žinią būtinai reikėdavo, todėl bičiulis, kartais net gyvybe rizikuodamas, atlikdavo pareigą. Šio papročio, matyt, buvo taip griežtai laikomasi, kad daugiau nei pusė gyventojų jau buvo girdėję apie žmogžudystę. Kai kuriuose namuose, kiek galėjau suprasti, stovėdamas atokiau ir nugirsdamas nesuprantamos tarmės nuotrupas, žinia būdavo priimama daugiau su baime, negu su nuostaba.

Nors ir skubėjome, diena mudu užklupo dar ganėtinai toli nuo kokios nors slėptuvės. Visiškai išaušus, kapstėmės bedugniu uolėtu tarpekliu, skalaujamu šniokščiančio upokšnio. Aplinkui niūksojo pliki kalnai, niekur nematyti nei žolės kuokšto, nei medžio, todėl vėliau ne kartą man dingtelėdavo mintis, ar tik ten nebus buvęs tas pats Glenko slėnis, kuriame vyko mūšis karaliaus Viljamo laikais. Mūsų klajonės smulkmenų net nebeprisimenu: retkarčiais mudu eidavome tiesiai, kitąkart sukdavome didžiulį lanką, be to, paprastai keliaudavome naktimis, ir vis skubėjome; kad ir klausdavau, kaip vadinasi tos vietos, po kurias bastomės, bet vardai būdavo gaeliški, užtat kaip mat juos pamiršdavau.

Kai tąsyk pirmieji aušros spinduliai užtiko mus tokioje pragaištingoje vietoje, mačiau, kaip Alenas ėmė raukytis.

— Niekam tikęs klonis,— žebtelėjo jis.— Tokius jie turi saugoti.

Taip nusprendęs, mano bičiulis dar sparčiau pasileido žemyn prie vandens, kur upės vaga tarp trijų uolų šakojosi į dvi rankoves. Pro šią siaurumą srovė taip padūkusiai veržėsi, kad man net vidurius sopėjo. Virš to krioklio kabėjo purslų debesis. Nesižvalgydamas nei į dešinę, nei į kairę, Alenas vienu šuoliu striuoktelėjo tiesiai ant vidurinės uolos ir, kad nenugarmėtų nuo mažos jos viršūnės į vandenį, parpuolė kniūbsčias. Nespėjęs apskaičiuoti atstumo nei suvokti pavojaus, dryktelėjau iš paskos, o Alenas mane sučiupo ir prilaikė.

Stovėjome mudu susiglaudę ant smailos, slidžios nuo putų uolos viršūnės; į kitą krantą buvo dar toliau, o iš visų pusių kunkuliavo vanduo. Pamatęs, kur atsidūriau, mirtinai persigandau ir užsidengiau ranka akis. Sugriebęs mane, Alenas ėmė purtyti; jis kažką sakė, bet krioklys taip ūžė, o aš taip buvau suglumęs, jog ničnieko negirdėjau,— mačiau tik, kaip jo veidas išraudo nuo pykčio ir jis treptelėjo koja. O aplink vien įtūžusio vandens srautai ir kybanti ore miglos maršką,— tad

vėlei užsidengiau akis ir suvirpėjau. Staiga Alenas prikišo man prie lūpų butelį konjako ir suvertė geroką ketvirtadalį pintos, nuo kurios kraujas vėl plūstelėjo į galvą. Tada, prispaudęs ranką prie burnos ir riktelėjęs man tiesiog į pačią ausį: „Nori — skęsk, nori — kartuvėse karok!"— apsisuko ir, liuoktelėjęs per platesniąją upės atšaką, laimingai nušoko ant kranto.

Dabar, kai ant uolos likausi vienas, pasidarė erdviau, o nuo konjako spengė ausyse; paskatintas gero draugo pavyzdžio, aiškiai supratau,— jei dabar nešoksiu, iš viso niekada neišdrįsiu šokti. Pritūpęs pasispyriau su tuo nevilties įkarščiu, kuris tarpais atstodavo man drąsą. Kur tau — į krantą plojausi vien tik rankomis: vos pradėjau graibytis, paslydau, vėl užsikabinau ir jau buvau begarmąs į krioklio sūkurius, tik Alenas pastvėrė mane už kupros, paskui už apykaklės ir šiaip taip išvilko ant kranto.

Netaręs nė žodžio, Alenas, kiek įkabindamas, nešė kudašių tolyn, o aš atsikėlęs irgi turėjau skuosti iš paskos. Jau pirma buvau išvargęs, tad dabar, susitrenkęs ir persigandęs, vis dar apsvaigęs nuo konjako, bėgdamas klupinėjau ir vos galėjau iškęsti dygčiojimą šone. Kai pagaliau mano bičiulis stabtelėjo po milžiniška uola, riogsančia tarp daugelio kitų, Deividas Belfuras mielai sutiko pailsėti.

Aš sakau,— stabtelėjome po milžiniška uola: iš tikro ten stūksojo dvi uolos, viršuje viena su kita susiglaudusios, abi apie dvidešimt pėdų aukščio ir pažiūrėti neįkopiamos. Netgi Alenui, kuris, gali sakyti, turėjo ne dvi, o keturias rankas, ir tam du sykius nepasisekė užsliuogti ant uolos; tiktai trečiąjį kartą užsikoręs man ant pečių ir taip smarkiai pasispyręs, kad vos nesulaužė man raktikaulio, įstengė užsikabinti. Užsikraustęs į viršų, Alenas nuleido odinį diržą, kurio įsikirtęs ir apsigrabaliojęs kojomis dvi vos įžiūrimas uoloje išėmas, ir aš užsirangiau aukštyn.

Tik tada supratau, kodėl Alenas taip čionai skverbėsi: dvynės uolos iš viršaus buvo šiek tiek įdubusios, ir ties ta vieta, kur abi susiglaudžia, viduje žiojėjo į dubenį panaši kiaurymė,— tenai gulom galėjo išsitekti trys, o gal net ir keturi žmonės.

Visą tą laiką Alenas, nepratardamas nė žodžio, lėkė, karstėsi ir taip įnirtingai skubėjo, jog supratau, kad jis buvo kažkokios mirtinos baimės genamas. Netgi dabar, gulėdamas ant uo-

los viršaus ir rūškanu veidu pro kraštą žvalgydamasis po visą apylinkę, jis įkyriai tebetylėjo. Jau gerokai įdienojo: aiškiai galėjome įžiūrėti akmenines tarpeklio sienas, jo dugną, užgriozdintą uolomis, iš vieno šono į kitą per putotus slenksčius besiblaškančią upelę, tik ničniekur jokio dūmelio, jokios gyvos dvasios, vien arų klyksmas viršum uolynų.

Galų gale Alenas šyptelėjo.

— Na, šiokią tokią viltį turime.— Ir, valiūkiškai į mane dirstelėjęs, pridūrė:— Pasirodo, ne koks iš tavęs šuolininkas.

Išgirdęs tokius žodžius, iš gėdos, tur būt, paraudau, nes Alenas nuramino.

— Na, menka bėda! Jeigu žmogus ko bijo, bet vis viena daro savo — jis vertas pagarbos! Be to, aplinkui virė vanduo, o vanduo net mane patį gąsdina. Ne, ne,— guodė Alenas,— ne tave, o mane reikėtų kaltinti.

Paklausiau, kodėl.

— Matai,— atsakė jis,— šiąnakt pasirodžiau tikras mulkis. Pirmiausia — pasukau ne tuo keliu, ir dar kur, savajame Apino krašte, todėl rytas mus ir užklupo ten, kur mudviem niekad nederėtų nosies rodyti: štai kodėl mudu drybsom tokioj pavojingoj ir nepatogioj skylėj. Be to (o tai jau suvis nedovanotina žmogui, šitiek ištupėjusiam viržiuose), leidausi į žygį be butelio vandens, o juk mudu čia pratūnosim visą mielą vasaros dienelę vien tik su gryno spirito gurkšniu. Manai, kad čia juokas: dar saulei nenusileidus, kitaip užgiedosi, Deividai.

Norėdamas bent šiek tiek išpirkti savo gėdą, pasisiūliau nubėgti į upę pasemti vandens, jei tik jis sutiktų išpilti brendį iš butelio.

— Kam tokią gėrybę švaistyti?— sudraudė bičiulis.— Jeigu neklystu, juk ir tau šiąnakt tas skystimėlis išėjo į naudą,— rasi ir dabar būtum ant to akmens dar stypsojęs. O svarbiausia,— šitai bene ir pats būsi patėmijęs, nes išties esi vaikinas akylus kaip reta,— kad Alenas Brekas Stiuartas šį sykį žengė daug sparčiau, negu anksčiau.

— O,— sušukau,— jūs dūmėte kaip akis išdegęs.

— Nejaugi?— stebėjosi tas.— Tai tik įrodo, kad gaišti negalima nė minutės. Na, užteks šnekų — marš miegot, vaikine, aš pabudėsiu.

Daugiau raginti nereikėjo: tarp dviejų viršūnių suneštame durpžemyje augo kuokštelis paparčių, kuris man atstojo lovą. Prieš užmigdamas vis dar girdėjau teberėkaujančius arus.

Galėjo būti kokia devinta valanda ryto, kai, stipriai papurtęs už peties, Alenas užspaudė ranka man burną.

— Tss!— sušnabždėjo jis.— Ėmei knarkti.

— O kas?— nustebau, žiūrėdamas į jo susirūpinusį ir patamsėjusį veidą.— Argi knarkti negalima?

Jis atsargiai žvilgterėjo pro uolos kraštą, ženklu parodydamas ir man padaryti tą patį.

Buvo graži, giedra ir karšta diena. Ryškus kaip paveikslas plytėjo slėnis. Bemaž už pusmylės, einant prieš srovę, buvo įsikūrusi raudonšvarkių stovykla; viduryje poškėjo didžiulis laužas, kai kas taisėsi valgį, o visai greta, ant uolos viršūnės, kone tokiame pat aukštyje kaip mūsų guolis, stovėjo sargybinis, ir saulės spinduliai žaidė ant jo ginklų. Visu paupiu vienas šalia kito, o kai kur kiek retėliau vis stoviniavo sargybiniai: vieni, kaip ir pirmasis, įsitaisę aukštumose, kiti, čia susitikdami, čia vėl pusiaukelyje išsiskirdami, žygiavo lygesnėse vietose. Aukštumoje, kur uolos bent kiek praretėję, sargybą ėjo raitelių vorelė,— mudu matėme, kaip jie tolumoje jodinėja pirmyn ir atgal. Žemiau, einant pasroviui, sergėjo pėstieji, bet nuo tos vietos, kur upokšnis staiga praplatėja nuo vandeningo intako, sargybiniai stovėjo daug rečiau ir saugojo vien brastas ir akmeningus slenksčius, kuriuos buvo galima perbristi.

Vien tik išvydęs tokį vaizdą, vėlei nėriau į savo migį. Tiesiog neįtikėtina, kad slėnis, priešaušriu atrodęs toks dykas, dabar mirgėte mirgėjo ginklais, raudonais mundurais ir kelnėmis.

— Štai to aš ir būgštavau, Deivi,— prisipažino Alenas,— kad jie pradės saugoti paupį. Jie ėmė traukti į čia prieš kokias dvi valandas, bet, vaikine, tu miegi kaip užmuštas. Jei kareiviai nuo uolos atšlaičių pasižvalgytų per žiūronus, lengvai mus galėtų pamatyti, bet jei slampinės paupiais, kaip nors išsilaikysim. Postų rečiau žemupy, todėl, nakčiai atėjus, mėginsim pro juos prasmukt.

— O ką veiksime lig tolei?— paklausiau.

— Gulėsim čia,— atsakė Alenas,— ir kepsim.

Tas vienas škotiškas žodelis „kepsim" iš tikrųjų pasakė viską, ką mudu tą dieną turėjome iškęsti. Tik prisiminkite, jog

mes tysojome ant plikos uolos viršūnės kaip žuvys keptuvėje, negailestingai svilinami saulės, o iš apačios akmenys taip kaito, kad neįmanoma buvo prie jų prisiliesti; vieninteliame durpžemio lopinėlyje su paparčiais tuo pat metu buvo galima išsitekti tiktai vienam. Mudu paeiliui vartėmės ant plikos uolos, panašiai kaip tas šventasis kankinys ant įkaitusių žarijų; man šmėkštelėjo mintis, kad keista, kaip tame pačiame krašte, vos prieš kelias dienas salelėje taip žiauriai stiręs nuo šalčio, dabar dūstu ant šios uolos nuo karščio.

Neturėjome nė lašo vandens, vien tik neatskiestą brendį, bet vis geriau, negu nieko: mudu vėsinome butelį kiek įmanydami,— užkasdavome į žemes ir, apsišlakstę gėrimu krūtinę bei smilkinius, šiek tiek atsigaudavome.

Kareiviai kiaurą dieną naršė po slėnį, čia pakeisdami sargybą, čia būreliais šniukštinėdami uolas. Tų uolų buvo tokia galybė, kad ieškoti jose žmogaus buvo lygiai tas pat, kaip šieno kupetoje adatos; tokią beprasmišką pareigą kareiviai atliko labai nerūpestingai. Vis dėlto matydavome, kaip raudonšvarkiai kada-ne-kada durtuvais badydavo viržynus,— nuo tokio reginio net visas kūnas pagaugais nueidavo: o juk gali jiems užeiti į galvą ir mūsų uolą šitaip iškedenti,— užtat mudu ir kvėpuoti nedrįsome.

Kaip tik čionai pirmą sykį išgirdau tikrą anglų kalbą: vienas kareivis, eidamas pro saulėtą mūsų uolos pusę, pliaukštelėjo per ją delnu ir bemat keikdamasis atitraukė ranką. „Na ir įkaitus!"— šūktelėjo jis. Mane nustebino savotiška tarsena, sausa ir nuobodi. O itin buvo keista, kad anglas kai kuriuos garsus visai prarydavo. Tiesa, buvau girdėjęs taip šnekant Rensomą, bet jis iš visų tiek buvo prisigraibštęs ir taip išvartaliodavo žodžius, kad tokią vogronę laikiau vaikiškumu. O čia šitaip kalbėjo suaugęs žmogus; iš tiesų aš taip niekados ir nepripratau nei prie anglų kalbos tarimo, nei prie gramatikos; akylus kritikas ir šiuose puslapiuose tai galėtų kai kur pastebėti.

Labiau įsidienojant, su kiekviena valanda nuovargis ir kančios kaskart vis augo: uolos dar smarkiau kaito, o saulė karščiau spigino. Reikėjo iškęsti galvos skausmą, alpulį ir aštrius tarsi reumato skausmus. Tada prisiminiau, o ir nūnai dažnai tebekartoju tokias škotiškos psalmės eilutes:

Mėnulis nepakenks nakčia,
Ir saulė dieną neišvargins...

Iš tikrųjų vien tiktai dievo malone nebuvome tą dieną numarinti saulės.

Pagaliau apie antrą valandą po pietų pajutome, kad ilgiau tverti jau stinga jėgų,— dabar mudviem reikėjo ne tik skausmą kęsti, bet ir pagundą nugalėti. Mat, saulei mažumėlę pakrypus į vakarus, iš rytų, kaip tik toje pusėje, kur nematė kareiviai, nuo mūsų uolos krito trumputis šešėlis.

— Dviem mirtim vis viena nemirsi, o nuo vienos nepabėgsi,— tarė Alenas ir, nusliuogęs nuo slėptuvės krašto, glustelėjo ant žemės pavėsyje.

Taip buvau nusilpęs ir išsekintas tos ilgos kankynės, kad išsirangęs ir aš tučtuojau išsitiesiau visu ūgiu. Tarsi sudaužyti, nuo galvos lig kojų geliančiais kūnais tysojome kokią valandą ar dvi, ir kiekvienas raudonšvarkis, ėjęs pro tą vietą, plika akimi iš karto mus būtų pastebėjęs. Laimei, nieko nepasitaikė — visi nuėjo kita puse; taigi net ir dabar uola tarytum skydas mus saugojo.

Pamažėle palengvėle mudu pradėjome atkusti; kareiviai buvo susispietę pakrantėje arčiau vandens, todėl Alenas pasiūlė žygiuoti. Aš tuo metu labiausiai už viską pasaulyje bijojau vėl atsikliūti ant tos uolos, todėl ryžausi bet kam. Išsyk apsitvarkę, jau sliuogėme nuo vienos uolos ant kitos: pavėsyje keturpėsti, o saulėje bėgdami kiek padai neša.

Kareiviai, dėl visa pikta apžiūrėję klonį, vidurdienio kaitros išsekinti, dabar jau ne tokie budrūs, snūduriavo postuose arba saugojo vien pakrantes, todėl tuo pačiu keliu,— prisilaikydami slėnio ir glausdamiesi kuo arčiau priekalnių,— patyliukais nešinomės jiems iš akių. Tačiau tai buvo labiausiai varginantis žygis iš visų. Akis reikėjo turėti net pakaušyje, kad tokiame kalnuotame krašte galėtum nepastebėtas prasmukti pro daugybę netoliese išsibarsčiusių sargybinių. Kai gaudavome perbėgti atvirą vietą, reikėdavo ne vien tik vikrumo, bet ir neapsakomai greitos nuovokos tiksliai įvertinti visą apylinkę ir kiekvieno akmens, ant kurio dėsi koją, atsparumą, nes vakarop įsiviešpatavo tokia mirtina tyla, kad bet koks nukritęs akmenukas pokštelėdavo nelyginant pistoleto šūvis, o aidas nusirisdavo per uolas ir skardžius.

Nors mudu nelabai sparčiai yrėmės priekin, mat, sargybinius dar aiškiai matėme ant uolos, bet, saulei leidžiantis, jau buvome gerokai nusikapstę. Tiktai dabar pamatėme tai, kas priverte mus užmiršti visas negandas; priešais mus pasišokinėdamas skubėjo žemyn į tarpeklyje šniokščiančią upę gilus upokšnis. Vos tik jį išvydę, supuolėme ant kranto ir pasinėrėme vandenyje kone lig stuomens; malonios buvo skvarbios ledinės srovės glamonės, o dar maloniau, kad galėjome iki soties atsigerti.

Iš visų pusių apsaugoti krantų, gulėjome mudu tenai, kartas nuo karto sriūbčiodami vandenį, skalaudami krūtines, kaišiodami rankas į sraunumą, kol užgeldavo nuo šalčio riešus; pagaliau, nuostabiai atsigaivinę, išsitraukėme avižinių miltų kapšelius ir metaliniuose puodeliuose pasigaminome dramacho. Nors tai buvo vien tešla iš avižinių miltų, įmiešta šaltu vandeniu, bet alkanam visai geras maistas, o kai nėra iš ko susikurti ugnies arba yra rimtų priežasčių visai jos nekurti (kaip kad mums, besislapstantiems viržiuose), toks valgis — tikras išsigelbėjimas.

Vos tik atslinko nakties šešėliai, vėl leidomės į kelionę, iš pradžių kiek atsargiau, o paskui įsidrąsinę išsitiesėme visu ūgiu ir drožėme pilnu žingsniu. Keliauti buvo nelengva,— reikėjo karstytis uolų iškyšuliais, skardžių briaunomis. Saulei nusileidus, atplaukė debesys, o naktis buvo tamsi ir šalta, todėl eidamas per daug neišvargau, bet visą laiką bijojau parkristi ir nuriedėti nuo kalnų, o į kurią pusę žygiavome, visiškai nenusimaniau.

Patekėjęs mėnulis užklupo mudu dar kelyje; delčia ilgai klaidžiojo debesyse, bet, pagaliau išnirusi, nušvietė tamsias kalnų keteras ir toli apačioje suspindo siauroje užutėkio alkūnėje.

Išvydę tokį vaizdą, stabtelėjome: stebėjausi, kaip mudu taip aukštai užsikraustėme,— rodės, lipome tiesiog per debesis. Alenas tuo tarpu pasitikslino kryptį.

Matyt, jis buvo patenkintas,— tikėjosi jau atsikratęs priešų, nes visą likusį kelią linksmino mane įvairiausiomis melodijomis, švilpavo karo dainas, linksmas ir liūdnas melodijas; nuo šokių ritmo man net kojos linksmiau kilnojosi, o pietų Škotijos dainų garsai ragino namo, pagyventi be nuotykių. Visokiausios melodijos lyg geri draugai lydėjo per didžiulius, tamsius ir nykius kalnus.

Nors liepos pradžioje aušta anksti, bet vis dėlto mudu dar su tamsa pasiekėme tikslą — tarpeklį milžiniško kalno viršūnėje. Per vidurį čiurleno upelis, o viename uolos skardyje žiojėjo negilus urvas. Gražus liaunų berželių guotas kiek tolėliau baigėsi pušynėliu. Upelėje knibždėte knibždėjo upėtakių, miškeliuose — keršulių karvelių, o kitame šone, plynoje nuokalnėje be perstojo čiauškėjo kuolingos, visuos pašaliuos kukavo gegutės. Iš tarpeklio nasrų apačioje buvo matyti įlanka, skirianti Apino žemes nuo Memoro; iš tokios aukštybės žiūrint kraštovaizdis buvo toks nuostabus, kad sėdėdamas niekados negalėdavau juo atsigėrėti.

Šitoji griova buvo vadinama Korinakio tarpekliu, ir dėl savo aukščio ir jūros artumo jis neretai skendėdavo debesyse; nepaisant to, čia buvo jauki vieta, kur mudu laimingai praleidome penkias dienas.

Prisikirtę ir prisinešę viržių į urvą, pasidarėme nakčiai guolį. Miegodami užsiklodavome Aleno apsiaustu. Griovos linkyje buvo patogus įdubimas, tad, užslinkus dėbesims, įsidrąsindavome net laužą užsikurti; tada apšylame, verdamės košės, kepam nedidukus upėtakius, kurių plikomis rankomis prisigaudome upokšnyje tarp akmenų ir pakriūtėse. Žvejyba buvo ne vien darbas (žuvys padėjo taupyti avižinius miltus juodai dienai), bet kartu ir patrauklios varžybos: nusitaisę lig juosmens, beveik kiauras dienas mirkdavome vandenyje, grabalinėdami žuveles. Patys didžiausi upėtakiai, kuriuos pasisekdavo ištraukti, sverdavo apie ketvirtį svaro, bet užtat kokia švelni ir skani jų mėselė, kai pakepini ant žarijų! O jei dar žiupsnelis druskos, būtų tikras gardumėlis.

Atspėjamu laiku Alenas mane mokydavo fechtuotis,— jis negalėjo pakęsti, kad aš nemoku šito meno; manau, kad bičiulis mane mankštindavo dar ir todėl, kad, būdamas kur kas pranašesnis fechtuotojas, norėdavo atsigriebti už ne kartą pralaimėtas žūklės varžybas. Per tas fechtavimo pamokas jis kibdavo prie manęs daugiau, negu reikia, burnodavo, niršdavo kiek įmanydamas ir taip arti prieidavo, jog kartais net pabūgdavau, kad kiaurai nepersmeigtų. Man dažnai užeidavo noras parodyti jam užkulnius, bet vis viena ištverdavau ir iš tų mokslų pešiau šiokios tokios naudos: išmokau bent užtikrintai apsiginti, o gy-

nyba paprastai ir būna reikalingiausia. Nors iš savo mokytojo niekada nesulaukiau prielankaus žodžio, bet savimi ne taip jau baisiai buvau nepatenkintas.

Negalvokite, kad tuo metu mudu visiškai būtume užmiršę pagrindinį savo rūpestį — kaip išsisukti iš pavojaus.

— Prabėgs nemažai laiko,— tarė man Alenas pirmąjį rytą,— kol raudonšvarkiams šaus į galvą apžiūrėti Korinakį, todėl dabar galima pasiųsti žinią Džeimsui, kad mums parūpintų šiek tiek smulkių.

— O kaipgi pasiųsti jam tą žinią?— nustebau aš.— Juk mudu negyvenamoje vietoje ir nedrįstame nė kojos kelti iš čia; rasi kokį paukštį pasiųstume už pasiuntinį, kitos išeities nematau.

— Taip?— atsiliepė jis,— ne kokia tavo vaizduotė, Deividai.

Įsispoksojęs į gęstantį laužą, Alenas nutilo ir, staiga čiupęs šakigalį, sumazgė kažkokį kryželį, kurio visus keturis galus apsvilino. Paskui neryžtingai dirstelėjo į mane.

— Ar negalėtum paskolinti man sagos?— paprašė Alenas.— Žinoma, keistoka atsiimti dovaną atgal, bet, prisipažinsiu, nenoriu išpiauti antros.

Padaviau sagą, kurią jis uždėjo ant atplėšto nuo apsiausto gelumbės skliūrelio ir perrišo kryželį; paskui, nusilaužęs beržo ir pušies šakelę, taip pat pritaisė ir patenkintas apžiūrėjo savo triūsą.

— Na,— tarė jis,— netoliese nuo Korinakio yra nedidelis kaimelis, angliškai sakytume gyvenvietė, vadinama Kolisneikonu. Taigi tenai gyvena daug mano draugų,— vienais galiu visiškai pasikliauti, kitais — nelabai. Matai, Deividai, už mudviejų galvas pažadėta pinigų; pats Džeimsas mus įkainojo, o juk Kembelai niekad nepražiopsos progos kuo nors pakenkti Stiuartams. Jei šitaip nebūtų atsitikę, nieko nepaisydamas, pats nueičiau į Kolisneikoną ir lengva širdimi, kaip kokią pirštinę, patikėčiau savo gyvybę tiems žmoneliams.

— O kaip dabar?— paklausiau.

— O dabar,— atsakė bičiulis,— geriau nesirodyti jiems į akis. Visur užtenka blogų žmonių, o dar dažniau — šiaudadūšių. Vos tik sutems, nusėlinsiu į tą kaimiūkštį ir pastatysiu štai šitą ženk-

lą, kur pasidariau, ant savo gerojo bičiulio Džono Breko Makolio, Apino skolininko[1], palangės.

— Labai šaunu,— atsakiau jam,— ir ką jis pagalvos, radęs šį ženklą?

— Hm,— numykė Alenas,— norėčiau, kad jis būtų nuovokus žmogus, nes antraip toks ženklas, dievaži, maža ką jam sakys. O juo aš štai ką noriu pasakyti. Šis kryželis šiek tiek primena tą smaluotą arba degantį kryžių, kurį pamatę, renkasi visi mūsų klano žmonės, bet jis gerai supras, kad klano šaukti nereikia, nes ženklas stovės ant jo palangės, o jokio žodžio neparašyta. Vadinas, Džonas turėtų susiprotėti: *„Klano šaukti nereikia, bet kažkas atsitiko.* Paskui jis pamatys mano sagą, tiksliau sakant, Dunkano Stiuarto sagą. Tąsyk jis tars sau: *„Dunkano sūnus viržynuos, jam prireikė manęs."*

— Gal būt, taip ir atsitiks,— dvejojau aš,— bet juk viržynų nuo čia ligi Forto daug.

— Teisingai pasakyta,— pritarė Alenas,— tačiau Džonas Brekas, pamatęs beržo ir pušies šakeles, jei jis dar turi galvą ant pečių, kuo aš nė kiek neabejoju, šitaip pamanys: *„Alenas slapstosi miške, kur auga pušys ir beržai."* Paskui dar taip pagalvos: *„Tokių miškų aplinkui ne tiek jau daug."* Tada eis ir atras mus Korinakyje, o jei šitaip nepadarys, Deividai, trauk jį velniai, tada jis nė sudilusio skatiko nevertas.

— Oho, drauguži,— gyriau bičiulį, mažumėlę iš jo šaipydamasis,— šauniai sugalvota! Tik ar nebūtų daug paprasčiau brūkštelėti jam keletą žodžių juodu ant balto.

— Aukso žodžiai, misteri Belfurai iš Krūmynės,— pasityčiodamas atsikirto Alenas.— Žinoma, būtų kur kas paprasčiau jam brūkštelėti, bet kaip sunku būtų Džonui Brekui perskaityti! Jam reiktų dvejus trejus metelius mokyklą palankyti, ir mums, ko gero, pabostų jo laukti.

Tą naktį Alenas nunešė kryžutį apačion į klonį ir pakišo nuomininkui Džonui Brekui ant palangės. Bičiulis iš kelionės grįžo susijaudinęs: šunes ėmę skalyti, žmonės namuose subruzdę, ėmę džingsėti ginklai; Alenas net tarėsi matęs viename tarpduryje raudonšvarkį. Visa tai turėdami galvoje, kitą dieną gulėjome pamiškėje ir budriai sekėme: jei pasirodytų Džonas Bre-

[1] Skolininku vadinamas nuomininkas, kuris, iš žemės savininko gavęs gyvulių, augina juos, o prieauglį dalijasi su šeimininku.

kas,— parodytume jam kelią, o jei raudonšvarkiai, spruktumėm, nieko nelaukę.

Apie vidurdienį saulės nutviekstame plikajame kalno šone pamatėme kiūtinantį žmogelį, kuris, prisidėjęs delną prie akių, vis dairėsi aplink. Vos tik jį išvydęs, Alėnas švilptelėjo; ateivis atsigręžė ir paėjėjo link mūsų; dar kartą švilptelėjus, žengė arčiau, ir taip su kiekvienu švilptelėjimu žmogus vis artėjo prie tos vietos, kur mudu gulėjome.

Kokios keturiasdešimties metų apdriskęs, barzdotas, neapsakomai raupų išakėtu veidu vyriškis atrodė bukas ir atšiaurus. Nors jis tik vargais negalais rezgė anglišką sakinį, bet Alenas iš mandagumo mano akivaizdoje neleido gaeliškai jam net prasižioti. Gal būt, dėl to, kad taip sunkiai sekėsi tarti svetimos kalbos žodžius, jis atrodė drovesnis, negu buvo iš tikrųjų, bet, mano akimis žiūrint, jis mums ketino padėti ne gera valia, o daugiau baimės spiriamas.

Alenas rengėsi perduoti Džeimsui žinią žodžiu, bet pasiuntinys nė girdėti apie tai nenorėjo:

— Šitas aš užmirš,— spiegiančiu balsu vis kartojo,— vadinasi, arba laiškas, arba jis dingsta mums iš akių.

Pamaniau, kad Alenas dabar pasimes, nes ne taip lengva šioje dykumoje su rašymo priemonėmis. Tačiau bičiulis buvo žymiai išradingesnis, negu maniau; pasisukiojęs šen ten, susirado karvelio plunksną ir ją nusmailino, paskui, įsibėręs žiupsnelį parako ir sumaišęs su šaltinio vandeniu, pasidarė kažkokio į rašalą panašus skysčio; tada nuplėšė kampą savo prancūziško karinio patento, kurį nešiojosi kišenėje kaip talismaną, saugantį nuo kartuvių, sėdo ir parašė:

„Brangus giminieti! Būk malonus, pasiųsk pinigų per šio laiško įteikėją į jam žinomą vietą.

Tave mylintis pusbrolis
A. S."

Raštelį Alenas įdavė pasiuntiniui, kuris, pažadėjęs viską kuo greičiau padaryti, ėmė leistis į pakalnę.

Dvi dienas jo nematėme, o trečiosios vakare, apie penktą valandą, išgirdome švilpteliant; Alenas atsakė, ir netrukus prie upokšnio pasirodė nuomininkas, kuris žvalgėsi mūsų į abi puses. Pasiuntinys buvo šį kartą jau trupučiuką guvesnis, negu pirmą sykį, matyt, džiaugėsi sėkmingai atlikęs tokį pavojingą žygį.

Jis papasakojo naujienas: visur siauste siaučia raudonšvarkiai, pas kai ką randa ginklų, todėl vargšai žmonės diena iš dienos kenčia; Džeimsą, rimtai įtartą žmogžudyste, su keliais tarnais jau įmetę į Viljamo Forto kalėjimą. Atrodo, visur paskleistas gandas, kad šovęs Alenas Brekas; už mudviejų galvas pažadėta po šimtą svarų.

Blogiau ir būti negalėjo: mažučiame raštelyje, kurį Džonas atgabeno iš misis Stiuart, liūdniausios naujienos. Džeimso žmona graso nieku gyvu nepasiduoti, nes jei Alenas pasiduosiąs kareiviams, tiek Džeimsui, tiek ir jam mirtis. Siunčianti visus pinigus, kuriuos galėjusi sukrapštyti ar paskolinti, ir meldžianti dangaus, kad mums jų užtektų. Pagaliau ji siunčianti skelbimą su mūsų išvaizdos aprašu.

Skelbimą mudu apžiūrinėjome ne vien tik su atida, bet ir šiokia tokia baime: lyg žiūrėtum į veidrodį, arba į priešo šautuvo vamzdį, norėdamas įsitikinti, ar gerai į tave nutaikyta. Alenas buvo šitaip aprašytas: „Žemaūgis, raupais nusėtu veidu, judrus, trisdešimt penkerių ar daugiau metų, su plunksna papuošta skrybėle, melsvu prancūzišku munduru su sidabrinėmis sagomis ir smarkiai apšepusiais galionais, raudona liemene ir juodomis šiurkštaus audinio kelnėmis ligi kelių", o aš: „Aukštas, petingas, kokios aštuoniolikos metų vaikinas, apsitaisęs senu sudriskusiu mėlynu durtiniu su aptriušusia kalnietiška kepuraite, ilga namine liemene, mėlynomis ligi kelių kelnėmis, nuogomis blauzdomis, Žemumų krašto prakiurusiais batais; šneka lygumų tarme; be barzdos."

Alenui patiko, kad prisiminė ir taip gražiai aprašė jo dailius apdarus, tik, skaitydamas žodį „apšepusiais", su aiškia nuoskauda dirstelėjo į savo galionus. O aš, maniau sau, pagal skelbimą išrodau kaip tikras bėdžius, bet tuo pačiu buvau patenkintas, nes, pakeitus tuos skarmalus, aprašas, užuot buvęs pavojingas, dabar man pagelbėjo.

— Alenai,— perspėjau bičiulį,— jūs turite persirengti!

— Niekai,— atšovė Alenas,— neturiu kuo. Kaip atrodyčiau, jei Prancūzijon grįžčiau su kepuraite.

Išgirdęs tuos žodžius, štai ką pamaniau: „Jei atsiskirčiau nuo Aleno ir išdavikiškų jo drapanų, galėčiau visai, nesibijodamas arešto, laisvai keliauti, kur man patinka. Be to, kad ir sugautų mane vieną, tai už ką čia labai galėčiau būti kaltinamas, bet jei nustvertų kartu su pavojingu nusikaltėliu, tada jau

būtų kur kas riesčiau." Kilniadvasiškumas neleido tokios minties pasakyti Alenui, nors vis nesilioviau apie tai mąstęs.

Toji mintis dar labiau apsėdo, kai pasiuntinys išsitraukė žalsvą kapšelį su keturiomis aukso ginėjomis ir beveik ginėja smulkiais. Reikia pripažinti, aš turėjau daug mažiau. Tačiau Alenas su nepilnomis savo penkiomis ginėjomis turėjo nusigauti į Prancūziją, o aš mažiau negu su dviem aukso monetomis pasiekti Kvinsferį. Taigi, viską sudėjus, Aleno draugystė grėsė ne tik mano gyvybei, bet buvo našta ir mano piniginei.

Tačiau dorajam mano bendrakeleiviui tokia mintis net į galvą nešovė. Jis tikėjo man padedąs, tarnaująs ir globojąs mane. Todėl man beliko tylėti, niršti ir pasikliauti likimu.

— Mažoka,— atsiduso Alenas, grūsdamas piniginę į kišenę,— bet kaip nors apsieisiu. O dabar, Džonai Brekai, jei man grąžintum sagą, aš keliaučiau su šiuo džentelmenu toliau.

Bet nuomininkas, pasikuitęs gauruotoje savo piniginėje, kabančioje kalniečių papročiu priekyje prie diržo (šiaip jis buvo apsirengęs kaip Žemumų gyventojas ir mūvėjo jūreiviškas kelnes), ėmė įtartinai vartalioti akis, kol pagaliau išsteńėjo:

— Še tau, nieko nėr, gal pamesta,— tai, matyt, reiškė, kad, jo supratimu, sagą bus pametęs.

— Ką!— užriko Alenas.— Pametei sagą, kurią dar mano tėvas nešiojo?! Tai štai ką dabar aš tau, Džonai Brekai, pasakysiu: per visą savo gyvenimą nieko blogiau nesi padaręs, kaip šiandien.

Šitaip sakydamas Alenas įsirėmė rankomis į kelius ir įsistebeilijo į pasiuntinį: jo lūpos šypsojo, o žybčiojančios akyse kibirkštėlės nieko gera priešui nežadėjo. Gal būt, žmogelis ir buvo sąžiningas, o gal ir susigundė pasukčiauti, bet, atsidūręs tokioje dykynėje vienas prieš du, tur būt, nusprendė būsią saugiau atrodyti doru, todėl, galų gale netikėtai suradęs tą sagą, padavė Alenui.

— Na, šitai tikrai daro garbės Makolių giminei,— tarė Alenas ir, atsigręžęs į mane, pridūrė:— Grąžinu tau sagą ir dėkoju, kad sutikai su ja atsiskirti,— čia dar vienas iš daugelio draugystės ženklų, kurių man esi parodęs.

Paskui atsisukęs kuo nuoširdžiausiai atsisveikino su pasiuntiniu.

— Nepaisydamas, kad pats galėjai nusisukti sprandą, tu padarei man didelį darbą, todėl visados minėsiu tave geru žodžiu.

Pagaliau Džonas Brekas nuėjo savais keliais, o mudu su Alenu, susirankioję daiktus, vėl pasileidome tolyn.

XXII. PER VIRŽIAIS APAUGUSIĄ DYKYNĘ

Be perstojo sunkiai žygiavę daugiau nei vienuolika valandų, anksti paryčiu mudu priėjome kalnagūbrio galą. Priešais plytėjo žemas, nelygus ir nykus kraštas, kurį mums reikėjo pereiti. Saulė, dar vos tik šoktelėjusi, spigino tiesiog į akis; lengva plonutė rūko marška kilo nuo dykvietės lyg dūmai; tenai, anot Aleno, būtų galėję slėptis dvidešimt eskadronų dragūnų, ir nežinotum.

Laukdami išsisklaidant rūko, mudu įsitaisėme viename atšlaitės įdubime, gaminomės dramachą ir sykiu surengėm karo tarybos pasitarimą.

— Deividai,— prabilo Alenas,— čia pavojinga vieta. Lauksim nakties ar, nieko nepaisydami, drošim tolyn?

— Na,— atsakiau jam,— nors iš tikrųjų esu pavargęs, bet jei reikia,— eisiu tolyn.

— Taigi, bet čia dar ne viskas,— perspėjo bičiulis.— Štai kas: Apinas — mudviem tikra pražūtis. Pietuos Kembelai, ten nė negalvok rodytis. Sukti šiaurėn,— nei tau, nei man jokios naudos: vienam reikia nusidanginti į Kvinsferį, kitam — Prancūzijon. Mums belieka patraukti į rytus.

— Į rytus, tai į rytus,— džiaugdamasis pritariau draugo minčiai, o pats maniau sau: „Ek drauguži, drožk sau į vieną pasaulio kraštą, o man geriau leisk žygiuoti į kitą,— šitaip abiem bus kur kas geriau."

— Taigi, bet rytuose užeisim klampynę,— įspėjo Alenas.— Į tą pusę keliaut, Deividai,— baisi rizika. Tenai vieta plika, gryna, lygi kaip stalas, nėra kur pasislėpt. Jei, sakysim, ant kokios uolos išdygtų raudonšvarkiai, galėtų mus pamatyti už kelių mylių, o didžiausia bėda,— jie raiti ir bemat pasivytų. Netikusi vieta, Deividai, ir, turiu pasakyti, dieną čia blogiau, negu nakčia.

— Alenai,— neiškenčiau aš,— paklausykite mano nuomonės. Apine mums ne pyragai, o pinigų ir maisto turime ne kažin

kiek; kuo toliau jie ieškos, tuo greičiau pajus, kur mes; čia visur rizika, užtat duodu garbės žodį eiti tol, kol nugriūsiu.

Alenas nudžiugo.

— Retkarčiais,— prabilo jis,— tokiam džentelmenui, kaip aš, tu atrodai pernelyg atsargus ir visai kaip vigas, bet sykiais parodai savo charakterį, tada, Deividai, myliu tave kaip tikrą brolį.

Pakilus ir išnykus rūkui, priešais mus lyg jūra atsiskleidė plati lyguma, kur klykavo kurapkos ir pempės, o toli rytuose judėjo vos įžiūrimi taškeliai — elnių kaimenė. Beveik visa dykuma raudonavo nuo viržių, kai kur žlegsėjo pelkės, žiojėjo durpių duobės ir kūdros; kur-ne-kur juodavo išgruzdusios nuo gaisro dėmės; tarytum išrikiuoti skeletai, stypsojo išdegęs pušynas. Vargu ar žmogus kada nors yra matęs klaikesnę dykvietę, bet užtat aplink nė vieno kareivio, o šitai mums buvo svarbiausia.

Taigi, įžengę į tą dykynę, pradėjome vargingą ir vingiuotą žygį į rytus. Iš visų šonų, kaip jau prisimenate, mus supo kalnagūbrių viršūnės, nuo kurių kiekvieną akimirką mudu galėjo pastebėti, todėl reikėjo keliauti pelkėtomis žemumomis, o kai liūnai pasibaigdavo, tekdavo ypač atsargiai persikraustyti plikomis vietomis. Protarpiais, tarsi medžiokliai, slenkantys prie elnio, geroką pusvalandį repečkodavomės nuo vieno krūmokšnio prie kito. Vėl pasitaikė giedri diena, spiginte spigino saulė; vanduo brendžio butely tučtuojau išseko. Trumpai tariant, jei būčiau žinojęs, kad pusę kelio reikės šliaužti, o likusį tursenti dvilinkam susirietus, aišku, niekas manęs nebūtų sugundęs į tokį beprotišką žygį. Pašliaužiam, stabteliam ir vėl kepėstuojam,— taip atėjo rytas. Apie vidudienį tankiuose viržių krūmuose glustelėjome atsipūsti. Pirmasis sergėjo Alenas; aš, rodos, vos spėjau sudėti bluostą, o jis jau budina mane, kad pakeisčiau. Laikrodžio mudu neturėjome, tai Alenas įsmeigė į žemę viržio šakelę,— kai tik mūsų krūmo šešėlis, slinkdamas į rytus, pasieks žymę, turėsiu savo draugą pažadinti. Tik aš buvau taip nusikamavęs, kad galėjau iš eilės dvylika valandų išmiegoti; nuo miego blakstienos tiesiog lipte lipo; nors protas veikė, bet kūnas snūduriavo; aitrus įkaitusių viržių kvapas, laukinių bičių dūzgimas migdė kaip svaiginantis gėrimas, tad kartas nuo karto krūptelėjęs susivokdavau, kad snaudžiu. Paskutinį kartą pakirdęs, pasijutau, jog grįžtu iš kažkokių to-

lių. Saulė buvo gerokai pasislinkusi danguje. Žvilgterėjęs į viržio šakelę, vos garsiai nesurikau: šitaip apvilti draugą! Iš gėdos ir baimės neturėjau kur dėtis, bet nuo to, ką pamačiau, apsidairęs aplinkui, tiesiog širdis apmirė. Man bemiegant, iš pietryčių atjojo būrys raitelių, ir dabar, išsisklaidę puslankiu, artėjo mūsų pusėn, varinėdami arklius po tankesnius viržius.

Pažadintas Alenas pirmiausia žvilgterėjo į kareivius, paskui į žymeklį, į saulę ir, suraukęs antakius, ūmai susirūpinęs ir užsirūstinęs, dirstelėjo į mane; daugiau jokio priekaišto iš jo neišgirdau.

— Ką dabar darysim?!— pralemenau.

— Dabar pažaisim slapukais,— atsakė šis.— Ar matai tą kalną?— parodė dangaus pakraštyje šiaurryčių pusėje dunksančią vienišą viršukalnę.

— Matau,— atsakiau.

— Štai į tą kalną mudu ir judinsimės,— nusprendė Alenas.— Tai Ben Alderas: jis nykus, pilnas uolų ir plyšių, tad jei lig ryto ten nusikapstysim, gal nežūsim.

— Bet, Alenai,— nustebau aš,— mudu turėsim sprukt pro pat kareivių nosį!

— Aš ir pats tą žinau,— atsakė Alenas,— bet jei mudu nugintų atgal į Apiną, tada galas. Taigi, Deividai, broleli, sukis vikriau!

Taręs šiuos žodžius, jis pasileido taip sparčiai repetoti, jog atrodė, kad nuo mažumės šitaip tevaikščiojo. Be to, jis visą laiką vinguliavo slėnesnėmis dykvietės pašalėmis, kur mus ne taip greit galėtų pastebėti. Kurios-ne-kurios tyrlaukių žemumos buvo išdegusios arba bent ugnies aplaižytos, todėl į veidus, prigludusius prie pat žemės, akindami ir dusindami lyg dūmai, kilo dulkių kamuoliai. Vanduo seniai išsibaigė, o šitaip repečkojant, tučtuojau apsilpsti ir nuvargsti, sopa visus sąnarius, o rankos linkte linksta nuo kūno svorio.

Retkarčiais, kur pasitaikydavo vešlesni viržiai, parkritę atsikvėpti, prasiskleisdavome krūmus ir dirstelėdavome į dragūnus. Raiteliai mūsų nepastebėjo, nes teberisnojo ta pačia kryptimi; tur būt, kokia pusė eskadrono kareivių, išsidriekę per dvi mylias, rūpestingai šukavo su arkliais viržynus. Pabudau pačiu laiku, jei dar šiek tiek,— būtume negalėję šonu prasmukti: turėtume kapstytis pro pat juos. Netgi dabar mažiausias atsitiktinumas galėjo mus išduoti; kai retkarčiais, plasno-

damas sparnais, iš viržių pakildavo tetervinas, mudu, užgniaužę kvapą, tysodavome kaip užmušti.

Man buvo silpna ir taip skaudėjo visą, taip daužėsi širdis, perštėjo rankas, taip be atvangos akis ir gerklę graužė dulkės ir pelenai, kad ilgiau negalėjau kęsti,— mielai būčiau pasidavęs. Vien tik Aleno prisibijodamas, iš paskutiniųjų sėmiausi jėgų stumtis priekin. O jis pats,— neužmirškite, kad repetoti jam trukdė apsiaustas,— iš pat pradžių buvo išraudęs, bet ilgainiui veido raudonį išmušė baltos dėmės; kvėpuojant krūtinė švilpė ir gergždė, o balsas, kai stabtelėjęs šnibždėdavo man į ausį ką pastebėjęs, buvo nepanašus į žmogaus. Bet jo nuotaika anaiptol negedo ir guvumas nemažėjo,— noromis nenoromis turėjau stebėtis tokiu žmogaus ištvermingumu. Pagaliau, vos tik pradėjus dienai blėsti, išgirdome trimito garsus ir, praskleidę viržių krūmą, pamatėme raitelius spiečiantis į krūvą. Netrukus suliepsnojo laužas,— kareiviai apsistojo nakčiai viduryje tyrlaukių.

Tai išvydęs, ėmiau įkalbinėti, maldauti Aleną, kad atsigultume ir numigtume.

— Šiąnakt ne miegas galvoj!— riktelėjo Alenas.— Dabar tie prakeikti tavo dragūnai apsups dykumą, ir iš Apino niekas nė snapo neiškiš, nebent paukštelis. Išnešėm kudašių paskutinę akimirką, tad nejaugi prarasim, ką išlošę. Ne, ne, aušrą mudu turim sutikt jau kokioj nors saugioj Ben Aldero pakriūtėj.

— Alenai,— suaimanavau aš,— valios man netrūksta, tik jėgų maža; jei galėčiau — taip, bet, tikėk manim,— nepajėgiu.

— Ką gi, gerai,— nenusiminė bičiulis,— aš tave panešiu.

Žvilgterėjau, ar kartais jis nesišaipo, bet ne — žemaūgis žmogutis atrodė rimtų rimčiausias, o aš, matydamas tokį ryžtingumą, net susigėdau.

— Drožk tolyn,— tariau neiškentęs,— eisiu ir aš.

Alenas dirstelėjo į mane, tarsi būtų norėjęs pasakyti: „Taip ir reikia, Deividai!", ir vėl pasileido kiek kojos neša.

Vakarėjant šiek tiek atvėso ir mažumėlę sutemo, bet ne kažkiek. Danguje nė debesėlio; liepos mėnuo vos prasidėjęs, o šis kraštas gerokai pasidavęs į šiaurę; net labiausiai sutemus ne taip sunkiai galėjai paskaityti ir be žiburio,— žiemą pačiam vidurdieny pasitaikydavo kur kas tamsiau. Iškritusi didelė rasa sudrėkino žemę kaip lietus. Drėgmė ir mane trupučiuką atgai-

vino. Sustojus valandėlei pailsėti, apsižvalgiau aplinkui: tokia šviesi ir miela naktis, šešėliuose snaudžia sukniubusios kalvos, kažin kur užpakalyje lyg šviesus žibintas dykvietėje mirkčioja laužas,— ir mane apėmė siutas, kad štai velkuosi leisgyvis ir ryju dulkes kaip koks vabalas.

Skaitydamas knygas, imi tarpais ir pagalvoji, kad tie, kurių plunksna išmarginо tuos puslapius, vargu ar kada nors iš tikrųjų buvo atsakančiai pavargę, nes apie tai būtų parašę kur kas išmoningiau. Nė motais dabar man buvo gyvenimo praeitis nei ateitis,— menkai tesuvokiau, kad pasaulyje esama tokio jaunuolio, Deivido Belfuro; nebegalvodamas apie save, nūnai mąsčiau tik apie kiekvieną naują žingsnį, kuris, tikriausiai, bus paskutinis, ir su neapykanta minėjau Aleną, viso šio pragaro kaltininką. Alenas neklydo, pasirinkdamas karo amatą; juk karininko pareiga — priversti kiekvieną žengti pirmyn, nežinant, dėl ko jis eina, nes jeigu žmonėms būtų leista pasirinkti, tai jie kristų vietoje ir lauktų mirties. Gal aš būčiau neblogas kareivis, maniau sau,— per visą šį laiką man nė į galvą nedingtelėjo neklausyti, priešingai — klausyti, kol galiu paeiti, net ir mirti paklusniai.

Kol rytas prasvydo, man rodėsi, metai praslinko, bet užtat didžiausio pavojaus jau buvome atsikratę,— užuot repečkoję kaip šliužai, dabar galėjome žingsniuoti kaip žmonės. Tik, viešpatie apsaugok, į ką buvome panašūs: krypavome kaip du perkaršę senukai, klupinėdami it kūdikiai, o veidai išbalę tarsi lavonų. Netardami vienas kitam nė pusės žodžio, sukandę dantis ir įsmeigę priešais save akis, stūmėmės į priekį; tarsi kaimo mugėje mėginami sunkūs svarsčiai kilstelėdavo mudviejų kojos ir vėlei klesterėdavo atgalios, o tuo tarpu viržiuose pypsėjo kurapkos, pamažėle brėško rytuose aušra.

Sutinku, kad Alenui nė kiek nebuvo geriau, kaip man, ir ne dėl to, kad aš būčiau jo žiūrėjęs,— man rūpėjo savas kailis,— bet buvo aišku, kad ir jis, apkvaišęs nuo nuovargio, visiškai netėmijo, kur einame, juk argi šiaip būtume kaip kokie akliai užsirioglinę į pasalą.

Štai kaip viskas nutiko. Mudu su Alenu leidomės nuo viržiais apaugusio gūbrio: jis pirma, aš — per žingsnį kitą iš paskos nelyginant muzikantas su savo žmona. Staiga viržiuose kažin kas sušlamėjo, ir trys ar keturi apdriskėliai, iššokę ant

tako, bematant partiesė mus ant menčių ir prikišo durklą prie gerklės.

Man buvo nebesvarbu: grubių rankų sukeltas skausmas buvo menkas palyginti su sopančio kūno mauduliu; nepaisiau net durklo, svarbu, kad nereikėjo daugiau judėti. Gulėdamas žiūrėjau į nutvėrusį mane žmogų: menu jo smarkiai įdegusį veidą, giedrias akis, bet aš jo nebijojau. Girdėjau Aleną su kažkuo gaeliškai besišnabždant, bet man visiškai nerūpėjo apie ką.

Galų gale durklai išnyko, o užpuolikai, atėmę iš mudviejų ginklus, pasodino mus viržiuose vieną priešais kitą.

— Čia Klunio vyrai,— paaiškino man Alenas.— Laimė, kad viskas taip susiklojo. Mudviem reikės palūkėt su šita priešakinės pozicijos sargyba, kol apie mane praneš vadui.

Vurichų klano vadas Klunis Makfersonas prieš šešerius metus buvo vienas didžiojo sukilimo vadų; už jo galvą buvo pažadėta pinigų; tariausi, kad su kitais šios partijos vadais jis seniai bus į Prancūziją nusidanginęs. Tad nors buvau neapsakomai pailsęs, bet, šių Aleno žodžių nustebintas, lyg ir prasiblaiviau.

— Ką?— suniurnėjau aš.— Nejaugi Klunis vis dar čionai?

— O kaipgi?!— nedvejodamas atrėžė Alenas.— Kaip ir pirma, savam krašte, savojo klano išlaikomas. Karalius Jurgis galėtų jam pavydėti.

Norėjau dar kažko paklausti, bet bičiulis mane nutraukė.

— Truputėlį esu išvargęs,— prisipažino jis.— Ne pro šalį būtų snustelėt.

Daugiau nieko nesakė, tik įsikniaubė veidu giliai į viržius ir iš karto užmigo.

Man šito padaryti niekaip nesisekė. Ar girdėjote vasarą žolėje smuikuojančius žiogus? Vos spėjau sumerkti blakstienas, pajutau, kad visame mano kūne — sąnariuose, pilve, o svarbiausia, galvoje — sučiršk ė žiogai. Iš karto atsimerkiau, ėmiau muistytis, vartytis, atsisėsdavau ir vėl atsiguldavau, spoksojau į akinančią dangaus mėlynę, į apšepusius ir sulaukėjusius sargybinius, mėksančius nuo gūbrio viršūnės ir tarpusavyje gaeliškai besišnekančius.

Šitaip aš ir stygojau, nesudėdamas akių, o neilgai laukus sugrįžęs pasiuntinys pranešė, kad Klunis su džiaugsmu laukiąs mūsų, todėl nedelsiant turėjome keltis ir vėl žygiuoti. Alenas buvo kuo geriausios nuotaikos, po miego atsigavęs, smarkiai

išbadėjęs ir ypač nusiteikęs pamatyti gurkšnelį skystimo ir karštą kepsnį,— apie tai, greičiausiai, jau spėjo jam pakuždėti pasiuntinys. O aš net negalėjau pagalvoti apie valgymą. Jei pirmiau buvau lyg švino pripiltas, tai dabar nejaučiau jokio svorio ir dėl to visai negalėjau paeiti. Plevenau lyg voratinklis, žemė man virto debesimis, kalnai lengvučiai lyg pūkas, ir oras tarsi sraunus kalnų upokšnis pačiupęs ūžčiojo mane čia priekin, čia atgal. Be to, mane apsėdo kažkoks beviltiškas baimės jausmas, kad nors apsižliumbk dėl savo bejėgiškumo.

Pasižiūrėjęs į mane, Alenas paniuro,— pamaniau, kad jį supykdžiau, todėl susigūžiau visas iš nesuvokiamos baimės lyg mažas vaikas. Pamenu, jog šypsojausi, ir kaip besistengiau, niekaip nesilioviau šypsojęsis, nors supratau, kad dabar ne laikas juokauti. Vis dėlto mano bičiulis buvo gerumo įsikūnijimas,— netrukus du vyrukai, čiupę mane už pažastų, galvotrūkčiais (žinoma, man taip tik atrodė, nes iš tikrųjų visai nesparčiai),— nuskraidino mane išraizgytais slėnių ir tarpeklių labirintais į pačią rūsčiojo Ben Aldero širdį.

XXIII. KLUNIO GŪŽTA

Galų gale priėjome mišku apaugusio kalno papėdę, kur medžiai kopė stačiu skardžiu, o pačiame viršuje stūksojo plika akmeninė siena.

— Šičia,— tarė vienas iš palydovų, ir mes pradėjome lipti į viršų.

Medžiai kabinosi į šlaitą tarytum jūreiviai už laivo virvių; kamienai mums buvo lyg laiptų pakopos, kuriomis lipome aukštyn.

Pačiame viršuje, kur iš lapijos kyšojo uolos galva, išvydome keistą būstą, visoje šalyje vadinamą „Klunio gūžta". Keletas medžių buvo perpinti pinučiais ir sutvirtinti tarpiniais basliais, o atitvertame plote užpilta ir išlyginta žemė atstojo grindis. Medis, besistiebiąs vidur atšlaitės, buvo gera atrama visam stogui. Iš pinučių supintos sienos buvo apkamšytos samanomis. Panašus į kiaušinį būstas pusiau laikėsi ant skardžio, pusiau kybojo virš jo nelyginant širšių lizdas žalioje gudobelėje.

Viduje gan patogiai galėjo išsitekti penketas šešetas žmonių. Uolos plokštuma sumaniai pritaikyta židiniui: dūmai kildavo aukštyn pačiu akmeninės atšlaitės šonu, kuri savo spalva beveik nuo jos nesiskyrė, todėl iš apačios nieko nesimatydavo.

Tai buvo tiktai viena iš daugelio Klunio slaptaviečių: urvų ir visokių požeminių slėptuvių jis tada turėjo įvairiuose savo krašto kampeliuose. Kai žvalgai jam pranešdavo apie besiartinančius arba tolstančius kareivius, jis keldavosi iš vienos į kitą. Šitaip bastydamasis, ištikimai saugomas klano, jis ne tik iki tol saugiai gyveno,— tuo metu daugelis pabėgo, buvo sučiupti ar nuteisti,— bet išbuvo tėvynėje dar penkerius ar šešerius metus ir į Prancūziją galų gale išvažiavo tiktai savo valdovo griežtai įsakytas. Tenai ir mirė,— sunku spėti, bet gal svetur būdamas, ilgėjosi Ben Aldero gūžtos.

Kai priėjome prie durų, Klunis sėdėjo prie židinio, įrengto uoloje, ir žiūrėjo, kaip vienas tarnas taiso valgį. Klano vadas buvo apsirėdęs labai paprastai: ant ausų užsimaukšlinęs megztą naktinę kepurytę ir įsikandęs iš jūros putų dirbdintą dvokiančią pypkaitę. Nepaisant apsitaisymo, laikysena buvo karališka,— užtektų vien pasižiūrėti, kaip jis pakilo su mumis pasisveikinti.

— A, misteris Stiuartas,— prabilo jis,— sveiki atvykę, sere! Džiaugiuosi jus matydamas su draugu, į kurį dar nežinau kaip kreiptis.

— Kaip jūs gyvuojate, Kluni?— pasiteiravo Alenas.— Tikiuosi, neblogai, sere. Malonu jus matyti ir pristatyti jums savo bičiulį misterį Deividą Belfurą, Krūmynės lerdą.

Akis į akį mano dvaro vardą Alenas minėdavo su pašaipia gaidele, bet prie svetimųjų šį pavadinimą ištardavo tarytum heroldas.

— Prašom vidun abu džentelmenus,— kvietė Klunis.— Užeikite į mano namus, nors jie iš tikro keistoki ir ne visai patogūs, bet čionai esu priėmęs ir karališkos kilmės personą; jums, misteri Stiuartai, be abejo, žinoma, apie kokią personą kalbu. Išmesim burnelę už sėkmę ir kai tik mano berankis vyras iščirškins kepsnį, užkąsim, o paskui, kaip dera džentelmenams, sumesim partiją kortomis. Mano gyvenimas mažumą nuobodokas,— pasakojo vadas, pilstydamas brendį.— Retai susitinku su žmonėmis, sėdžiu, barbendamas pirštais, ir dūmoju

apie tą šauniąją praeities dieną ir laukiu ateinant naujos, kuri, tikiuosi, jau ne už kalnų. Na, siūlau tostą: už Restauraciją!

Taigi, skambtelėję stikliukais, visi išgėrėme. Užtikrinu jus, nelinkėjau nieko bloga karaliui Jurgiui, bet jei šis būtų buvęs mano vietoje, būtų pasielgęs lygiai taip. Išlenkęs burnelę, pasijutau gerokai budresnis, galėjau žvalgytis ir klausytis, nors dar kaip per miglas, bet jau be pirmykštės baimės ir nevilties.

Iš tiesų būstas pasirodė keistas, kaip ir pats šeimininkas. Nelyginant senmergė, per ilgą slapstymosi laiką Klunis prisirankiojo keistų smulkmeniškų įpročių. Jis turėjo nuolatinę vietą, kur niekas kitas neturėjo teisės sėstis; gūžtoje vyravo savotiška tvarka, kurios niekam buvo nevalia keisti; valgio gaminimas buvo viena didžiausių jo silpnybių, užtat, net mus sutikdamas, viena akim sergėjo kepsnį.

Pasirodo, prisidengdamas nakties tamsa, retkarčiais jis aplankydavo arba pas save pasikviesdavo žmoną ir du tris geriausius draugus, bet daugiausia gyvendavo vienas, bendraudamas tiktai su sargybiniais ir tarnais, kurie prižiūrėdavo jo gūžtą. Rytais jis pirmiausia susitikdavo su vienu iš jų — barzdaskučiu, kuris atėjęs jį nuskusdavo ir perduodavo krašto naujienas, o šių jis mielai klausydavosi. Klunis barzdaskutį pilte apipildavo klausimais, nuoširdžiai, kaip vaikas teiraudamasis apie viską, o iš kurių-ne-kurių atsakymų išsijuosęs kvatodavosi; netgi tada, kai barzdaskutys būdavo jau seniai išėjęs, jis dar smagiai juokdavosi.

Matyt, klausimus vadas užduodavo ne veltui; atskirtas nuo gyvenimo, be to, kaip ir kiti Škotijos žemvaldžiai, neseniai išleistu parlamento įsaku netekęs valdžios, jis po senovei savo klane sprendė patriarchalinio teismo reikalus. Į jo slėptuvę ateidavo spręsti ginčų: šios šalies žmonės, šiaipjau galėję nusispiauti į aukščiausiojo teismo nuosprendžius, šiam pasmerktam ir persekiojamam tremtiniui vos tarus žodį, užgniaužę kerštą, klodavo pinigus ant stalo. Kai Klunis įtūždavo, o šitai pasitaikydavo ne taip jau retai, jis svaidydavosi įsakymais ir dalindavo bausmes ne blogiau už bet kokį karalių, o tarnai drebėdavo ir slėpdavosi nuo jo lyg vaikai nuo rūstaus tėvo. Įeidamas jis kiekvienam pagarbiai paspausdavo ranką, paskui pasisveikindavo kariškai, pakeldamas ranką prie kepurės. Trumpai tariant, pasitaikė proga susipažinti su Kalnuotosios Škotijos klano vidaus gyvenimu, ir, be to, tokio klano, kurio vadas,

kaip minėjau, gyveno tremtyje, pavergtame krašte, kur visuose pašaliuose jo pėdomis gainiojosi kareiviai, kartais vos per mylią nuo tos vietos, kur jis slapstėsi; tuo tarpu pirmas pasitaikęs driskius, kurį šis koneveikė ir baudė, galėjo lengvai praturtėti, jį išdavęs.

Tą pirmąją dieną, kai tik kepsniai buvo paruošti, Klunis, pats savo rankomis išspaudęs ant jų citriną,— mat, vadas buvo gerai aprūpintas skanėstais,— pakvietė mus prie stalo.

— Lygiai taip,— tarė šeimininkas, turėdamas galvoje kepsnį,— šitoje pastogėje vaišinau jo karališkąją didenybę, trūko vien citrinų; tuomet netgi mėsa buvo retenybė, o ką jau kalbėti apie prieskonius. Išties keturiasdešimt šeštaisiais mano šalyje buvo kur kas daugiau dragūnų, negu citrinų.

Nežinau, ar kepsnys iš tikrųjų buvo gerai pataisytas, nes, vos tik jį pamačiau, man pasidarė bloga, todėl paragavau tik vieną kąsnelį. Per visus pietus šeimininkas nešykštėjo istorijų apie princo Čarlio viešnagę savo pastogėje, smulkiai persakydamas svečių kalbas, pakildamas iš užstalės ir rodydamas, kur kas stovėjęs. Iš jo šnekos supratau, kad princas buvęs mielas ir guvus berniukas, tikras garbingos karalių šeimos palikuonis, tik ne toks išmintingas, kaip Saliamonas. Aš irgi numaniau, jog princas, viešėdamas gūžtoje, dažnai girtuokliaudavęs; rasi jau anuomet parodė ragus toji silpnybė, kuri, daugelio tvirtinimu, ilgainiui jį visiškai sunaikino.

Nespėjome dar kaip reikiant pasisotinti, o Klunis jau susirado seną, suterliotą ir apšepusią trinką kortų,— kokias būdavo galima užtikti užeigos namuose,— ir švytinčiomis akimis pasiūlė sulošti partiją.

Nuo mažumės man buvo įkalta, jog lošti kortomis netinka; joks krikščionis, o tuo labiau džentelmenas, negalįs rizikuoti savo turtu arba, išmargintų kartonėlių padedamas, kėsintis į kito nuosavybę. Žinoma, galėjau pasiteisinti, kad esu išvargęs,— šito būtų buvę gana,— bet pagalvojau, jog man nedera išsisukinėti. Išraudęs kaip vėžys, bet tvirtu balsu išdėsčiau, kad nesirengiu nieko spręsti apie kitus, bet pats apie tokį žaidimą ničnieko nenutuokiu.

Klunis liovėsi pašęs kortas.

— Kas čia dabar, po velnių!— užriaumojo šeimininkas.— Iš kur atsirado toks vigiškas diegas Klunio Makfersono pastogėj?

— Galiu net savo ranką kišti į ugnį dėl misterio Belfuro,— užstojo Alenas.— Jis doras, narsus džentelmenas, ir prašyčiau neužmiršti, kas šitaip apie jį sako. Mano pavardė — karališkos kilmės,— pridūrė jis, šauniai kilstelėdamas skrybėlę.— Todėl aš pats ir kiekvienas, kurį laikau savo draugu, gali priklausyti geriausiųjų draugijai. Tačiau šis džentelmenas yra pervargęs, jam reikia pailsėti; jei jis nemėgsta kortuoti,— menka bėda. Aš, sere, pasirengęs sulošti bet kokį, kuris jums patiks, žaidimą.

— Sere,— atkirto Klunis,— šiam varganam mano būste kiekvienas džentelmenas gali daryt, ką tinkamas. Jei jūsų bičiulis nori stovėti ant galvos,— testovi. Jei jam, jums ar kam kitam kas nepatiko, galim išeiti prasivėdinti oran.

To dar trūko, kad du geri bičiuliai susiniautų dėl manęs.

— Sere,— atsiprašiau,— esu labai pailsęs, kaip jau sakė Alenas, be to, jums,— juk jūs gal taip pat turite savo sūnų,— prisipažinsiu, kad daviau žodį savo tėvui.

— Pakaks, pakaks!— užriko Klunis, rodydamas gūžtos kampe viržiais išklotą lovą. Vis dėlto jis buvo nepatenkintas ir, šnairomis žvilgčiodamas į mane, kažką vis niurnėjo. Iš tikrųjų, reikia prisipažinti, kad mano laikysena ir pasakyti žodžiai šiek tiek dvelkė protestantiškumu, kuris nelabai lipo prie širdies Kalnuotosios Škotijos jakobitui.

Nuo brendžio ir elnienos aš kažin kaip keistai apsunkau; vos spėjau išsitiesti viržių guolyje, kaip nugarmėjau į kažkokią užmaršį, iš kurios beveik neišsikapsčiau visą laiką, kolei buvau Klunio gūžtoje. Protarpiais aiškiai atgaudavau sąmonę ir suvokdavau, kas dedasi aplinkui; kai kada girdėdavau vien balsus arba miegančių knarkimą, primenantį tingų upelio šniokštimą, o pledai ant sienų tarytum šešėliai ant lubų nuo liepsnojančio židinio čia ištįsdavo, čia sumažėdavo. Matyt, prorečiais aš kažką sapaliodavau ar šūkaudavau, nes, savo nuostabai, menu, kad man tarsi kas atsakinėdavo; nesakyčiau, jog mane būtų apnikę kažin kokie košmarai, tik klaiki nesiliaujanti baimė,— bijojau būsto, lovos, kur gulėjau, baiminausi antklodžių, balsų, židinio ir net pats savęs.

Barzdaskutį, šioje pastogėje ėjusį taip pat ir gydytojo pareigas, pašaukė išrašyti vaistų, bet jis šnekėjo tiktai gaeliškai, todėl nė žodžio nesupratau, ką sakė,— buvau per silpnas, kad paprašyčiau išversti. Aš gerai žinojau, kad sergu, ir to užteko.

Kai gulėdavau toks sumenkęs, nesuprasdavau, kas dedasi aplinkui. Alenas su Kluniu daugiausia prasėdėdavo prie kortų; iš pradžių mano bičiuliui sekėsi,— pamenu, tysodamas savo migyje, mačiau, kaip jie azartiškai kortuoja: ant stalo žybčioja didžiulė krūva pinigų, kokia šešiasdešimt, o gal net šimtas ginėjų. Buvo gana keista matyti tokį lobį lizde, susuktame ant uolos pašlaitės apie augančių medžių kamienus. Jau tada pamaniau, kad Alenas su tokiu prastu kuinu per giliai įsibrido į vandenį,— jo žalsvame kapšelyje tebuvo penketas svarų.

Antrąją dieną laimė, atrodo, pakrypo į kitą pusę. Apie vidurdienį, kaip paprastai, mane pažadino pietų ir, kaip paprastai, aš atsisakiau, bet turėjau išgerti kažkokio kartaus, barzdaskučio sutaisyto gėralo. Pro atviras duris įspindusi saulė mane apakino ir sujaudino. Klunis, sėdėdamas prie stalo, pašė kortų kaladę. Alenas buvo užsikvempęs ant lovos, todėl jo veidas atsidūrė priešais pat mano akis, ir man, karščio nukamuotam, bičiulio veidas atrodė siaubingai didelis.

Jis paprašė paskolinti pinigų.

— O kam?— paklausiau.

— Tiesiog paskolink, ir baigta,— atkirto jis.

— Nesuprantu, kokiam reikalui?— pakartojau klausimą.

— Na, Deividai!— neatlyžo Alenas.— Nejaugi gaila paskolinti man pinigų?

Tikrai būčiau pagailėjęs, jei būčiau buvęs sveikas. O dabar vien troškau, kad šis milžiniškas veidas kuo greičiau išnyktų, užtat ir padaviau pinigus.

Trečiosios dienos rytą, kai mudu toje landynėje jau buvome praleidę keturiasdešimt aštuonias valandas, pajutau didelį palengvėjimą; žinoma, jaučiausi dar labai silpnas ir iškamuotas, bet daiktus mačiau tokio dydžio ir formos, kokie iš tikrųjų buvo. Be to, norėjau valgyti ir iš lovos pakilau pats, niekieno nepadedamas, o po pusryčių išėjau pro lūšnos duris ir atsisėdau pamiškėje. Diena pasitaikė pilkšva, oras — vėsus, lengvas. Taip ir pramurksojau visą mielą rytą; nešini maistu ar pranešimais, pro šalį žingsniavo Klunio žvalgai ir tarnai. Apylinkėje tuo metu buvo ramu, tad Klunis veikė, galima sakyti, nesislapstydamas.

Grįžus man į vidų, Klunis su Alenu, atidėję kortas į šalį, klausinėjo pasiuntinį; paskui pirmasis, atsisukęs į mane, kažką pasakė gaelų tarme.

— Gaeliškai nesuprantu, sere,— atsakiau jam.

Po susikirtimo dėl kortų, ką tik sakiau ar dariau, Klunį viskas erzino.

— Na, jei taip, tai jūsų pavardė daugiau verta, negu jūs pats,— piktai atšovė jis,— nes ji tikrai gaeliška. Bet dabar tai nesvarbu. Mano seklys pranešė, jog į pietus kelias laisvas, tik nežinia, ar pats jau gebėsi keliauti?

Ant stalo pastebėjau kortas, bet nė trupinio aukso, tiktai Klunio pusėje kėpsojo šūsnis mažų prirašinėtų popiergalių. Be to, Aleno nuotaika buvo ne kokia, tarsi jis būtų kažkuo nepatenkintas, todėl man knystelėjo, ar nebus kas bloga atsitikę.

— Negaliu girtis, kad esu visai sveikas,— atsakiau aš, žiūrėdamas į bičiulį,— bet tas truputis pinigų, kurį turime, padės mums toli nukeliauti.

Alenas, prikandęs lūpą, dėbsojo į žemę.

— Deividai,— pagaliau ištarė jis,— aš juos prakišau, gryna teisybė.

— Ir mano pinigus?— krūptelėjau aš.

— Ir tavo,— atsiduseęs prisipažino Alenas.— Kodėl tu man juos davei? Aš netenku galvos, pradėjęs lošti.

— Na, na, nà,— guodė Klunis.— Juk čia juokai, smulkmenos. Suprantama, pinigus jums grąžinsiu, netgi dvigubai tiek, jei nepasididžiuosit. Į ką tai būtų panašu, jei jūos pasigrobčiau. Negirdėtas dalykas, kad kiščiau pagalius į ratus džentelmenams, pakliuvusiems į tokią bėdą!— išraudęs kaip kalakutas, rėkte išrėkė Klunis ir ėmė kraustyti iš kišenių auksą.

Alenas vis tebetylėjo, nunėręs galvą.

— Gal jūs minutėlę su manim išeitumėt, sere,— paprašiau aš.

Klunis atsakė, jog mielai sutinkąs, ir čia pat žengė paskui, bet atrodė paniuręs ir susikrimtęs.

— Dabar, sere,— tariau jam,— pirmiausia leiskite padėkoti už dosnumą.

— Niekis, niekis!— atsikalbinėjo vadas.— Koks čia dosnumas! Greičiau nelaimingas atsitikimas, bet ką patarsit nusitverti, užmūrytam šioj skylėj, jei ne sodint prie kortų kiekvieną draugą, kurį pavyksta nučiupti. Žinoma, jei jie pralošia, tai ir kalbos negali būti...— ir Klunis užsikirto.

— Taigi,— pasičiupau jo mintį,— jei pralošia, jūs viską jiems grąžinate, o jei išlošia, tai savo kišenėse taip ir išsineša jūsų pinigus! Jau pirma sakiau, jog didžiai vertinu jūsų kilnią šir-

dį, bet, sere, man neapsakomai skaudu, atsidūrus tokioje padėtyje.

Trumpam įsiviešpatavus tylai, Klunis vis rengėsi kažką sakyti, bet neištarė nė žodžio. Tik kaskart vis labiau raudo ir raudo.

— Aš dar labai jaunas,— tariau jam,— todėl prašau jūsų patarimo. Patarkite man kaip savo sūnui. Mano bičiulis garbingai pralošė tuos pinigus, o prieš tai daug didesnę sumą buvo garbingai išlošęs iš jūsų; ar galiu juos atsiimti? Ar dera taip elgtis? Patys matote, šiaip ar taip pasielgčiau, mano savigarba nukentės.

— Man irgi ne kokie pyragai, misteri Belfurai,— prisipažino Klunis.— Anot jūsų, aš spendžiu spąstus neturtėliams. Bet aš neleisiu, kad mano namuose būtų skriaudžiami žmonės, ne!— suriko iš pykčio užsidegęs vadas.— Nei kad patys ką nors įžeistų!

— Matote, sere,— vėl tariau jam,— šiek tiek tiesos yra mano žodžiuose: toks žaidimas — džentelmenams netinka. Bet norėčiau išgirsti ir jūsų nuomonę.

Esu tikras, jei Klunis ko neapkentė, tai tas žmogus buvo Deividas Belfuras. Jis mane smeigte persmeigė karingu žvilgsniu, ir iššūkis sustingo lūpose. Tačiau nežinia, ar mano jaunystė jį sulaikė, ar pats pajuto, kur teisybė. Savaime aišku, buvo nesmagu visiems, bet nė kiek ne mažiau Kluniui, tad jo poelgis teikė jam itin didelę garbę.

— Misteri Belfurai,— tarė vadas,— manau, jūs pernelyg skrupulingas ir jautrus, bet, nepaisant to, esate tikras džentelmenas. Štai jums mano žodis: pasiimkite pinigus,— aš ir savo sūnui lygiai taip patarčiau,— o štai ir mano ranka.

XXIV. GINČAS VIRŽYNUOSE

Debesuotą naktį mudu su Alenu, persikėlę per Erichto ežerą, rytine jo pakrante žygiavome į kitą slaptavietę — prie Renocho ežero. Mūsų palydovas, nešinas visais mūsų daiktais, netgi Aleno apsiaustu, taip žvitriai žengė, tarsi tvirtas kalnų ponis su maišu plunksnų; pusė tokio nešmens mane būtų prie žemės prilenkusi, nors šiaip pagal visą sudėjimą, paprasčiausiose imtynėse aš jį būčiau paguldęs ant menčių.

Be abejonės, keliauti be naštos buvo visai kas kita; gal kaip tik todėl galėjau šitaip žygiuoti. Aš vos buvau pakilęs iš ligos patalo, o ir susikloščiusios aplinkybės dabar nekėlė noro plėšytis; slepiami debesų jūros, nešdamiesi širdyje vienas antram kartėlį, pėdinome per nykiausią Škotijos dalį.

Ilgą laiką netarėme nė žodžio: užsukę nosis, čia žengėme petys į petį, čia vienas kitam iš paskos; aš — įpykęs ir pasipūtęs, semdamasis jėgų iš šitų dviejų mane užvaldžiusių nuodėmingų jausmų, o Alenas — susigėdęs, kad pralošė mano pinigus, ir piktas, kad aš dėl to pasišiaušiau.

Mintis, kad reikia skirtis, vis labiau nedavė ramybės. Ir juo daugiau apie tai galvojau, juo smarkiau save gėdinau. Iš tikrųjų, kaip būtų gera, gražu ir kilnu, jei Alenas, atsisukęs į mane, tartų: „Keliauk sau. Man gresia didelis pavojus, o su manim ir tau pavojingiau!" Na, o jei aš, atsisukęs į draugą, kuris mane myli, pasakyčiau: „Tau gresia didelis pavojus, o man — ne toks; tavo draugystė — man tik našta, užtat elkis, kaip išmanai; tavo daržas — tavo pupos..." — ne, už jokius pinigus; vien apie tai pagalvojus, veidai ėmė kaisti.

Vis dėlto Alenas pasielgė kaip vaikas, ir dar blogiau — kaip nenuoširdus vaikas. Išvilioti pinigus, kai aš kone be sąmonės drybsojau lovoje, tai beveik tas pat, kaip pavogti; ir dabar jis kėblina šalia manęs plikas kaip bizūnas, be jokio sąžinės graužimo tikėdamasis pasismaginti pinigais, kuriuos vien per jo malonę man reikėjo iškaulyti. Žinoma, aš neatsisakau pasidalinti tos sumos su draugu, tik mane ima siutas, kad, anot jo, viskas taip ir turi būti.

Štai kokios dvi mintys kvaršino man galvą, bet nei apie vieną, nei apie kitą nedrįsau nė užsiminti,— juk tai būtų buvęs negirdėtas nedėkingumas. Užtat pasielgiau dar blogiau: visai nepakeldamas akių į savo draugą, nebent tik viena akim dėbtelėdamas, tylėjau kaip žemė.

Galų gale, žygiuojant anapus Erichto ežero per lygų meldyną, kur eiti buvo nesunku, Alenas, ilgiau neiškentęs, priėjo prie manęs.

— Deividai,— tarė jis,— neverta šitaip draugams pyktis dėl smulkmenų. Prisipažįstu, kad esu kaltas, ir baigtas kriukis. O jei tu ką turi širdy, geriau rėžk iš peties.

— Ničnieko neturiu,— atšoviau jam.

Alenas, atrodė, suglumo, o aš dėl to begėdiškai apsidžiaugiau.

— Palauk,— tarė jis mažumėlę virpančiu balsu,— juk prisipažįstu, kad nusikaltau.

— Žinoma, kad kaltas,— šaltakraujiškai pareiškiau,— ir turėtumėt pripažinti, jog aš jums už tai nė karto nepriekaištavau.

— Nė karto,— pasišaipė bičiulis,— bet pats gerai žinai, kad elgeisi kur kas blogiau. Gal mudu keliaujam kas sau? Sykį apie tai esi užsiminęs. Gal ir dabar to nori? Kalnų ir viržių čia lig valios abiem. Deividai, nelabai mėgstu būti ten, kur manęs nekenčia.

— Alenai Brekai,— surikau tada neištvėręs,— manote, kad nusigręšiu nuo jūsų, kai esu reikalingiausias! Nedrįskite šitaip sakyti man į akis! Mano elgesys prieštarauja tokiems jūsų žodžiams. Tiesa, dykumoje aš tuomet užsnūdau, bet juk buvau nusivaręs, už tai nevertėtų man priekaištauti...

— Kaip tik to niekados ir nedariau,— atsakė bičiulis.

— Taigi, jei neminėsime šio atsitikimo,— toliau variau aš,— kuo jums nusikaltau, kad mane už šunį laikote? Niekuomet nesu išdavęs draugo, nesirengiu ir jūsų išduoti. Mudu daug ką sykiu pergyvenome, ir jei jūs net tai pamirštumėte, aš to neužmiršiu.

— Štai ką tau pasakysiu, Deividai,— kuo ramiausiai tarė Alenas,— tau jau esu skolingas už gyvybę, o nūnai už pinigus. Todėl, užuot sunkinęs, geriau palengvintum tą mano naštą.

Kokios širdies nesujaudintų tokie žodžiai,— sujaudino ir mane, tik ne taip, kaip reikėjo. Jaučiau, kad negerai elgiuosi; dabar širdau ne tiek ant Aleno, kiek ant savęs, todėl pasidariau dar žiauresnis.

— Jūs prašėte mane rėžti iš peties,— negalėjau nurimti,— tai štai ką pasakysiu. Pats prisipažinote, kad nekaip pasielgėte su manim,— aš turėjau iškęsti pažeminimą, bet dėl to nė pusės žodžio jums nepasakiau, kol pats apie tai neužsiminėte. Dabar dar kaltinat mane,— nesivaldydamas šaukiau,— kad nekvatoju ir nedainuoju iš laimės, jog buvau pažemintas. Kad kokios, netrukus paprašysite pulti jums po kojų ir už viską padėkoti! Turėtumėte apie kitus daugiau galvoti, Alenai Brekai! Jei daugiau galvotumėt apie kitus, mažiau apie save taukštumėt,— kai draugas iš prieraišumo didžiausią gėdą kenčia, užuot jį puolęs, geriau pasakytumėte dėkui ir užsičiauptumėt. Juk jūs

pripažinot, kad viskas dėl jūsų kaltės nutiko, tad kam čia tų kliaučių ginčui ieškoti?

— Užteks!— pasakė Alenas.— Daugiau nė žodžio!

Ir vėl, kaip anksčiau, abudu tylėjome. Taip ir slaptavietę priėjome betylėdami, ir pavakarieniavome, ir atsigulėme, nė žodžio vienas antram netarę.

Kitos dienos priešaušriu Klunio tarnas perkėlė mus per Renocho ežerą ir patarė, kuriuo keliu tolyn keliauti. Anot jo, tučtuojau įkopus į kalnų viršūnes ir apsukus lanką apie Lajono, Lochėjaus ir Docharto slėnius, geriausia bus pro Kipeną Forto aukštupiu nusileisti į lygumas. Kelias per mirtinų jo priešų Glenorcho Kembelų žemes Alenui nelabai patiko. Jis manė geriau esą pasukti į rytus — tuo keliu, neilgai trukus, atsidurtume pas Atelio Stiuartus, tos pačios giminės žmones, nors ir valdomus kito vado. Be to, per jų kraštą lengviau ir greičiau pasiektume tikslą. Tačiau palydovas, kuris iš tikrųjų buvo Klunio žvalgų vadas, atrėmė visus Aleno pasiūlymo privalumus, išvardydamas kariuomenės skaičių kiekvienoje apygardoje, ir, kiek galėjau suprasti, galų gale padarė išvadą, jog mudviem niekur nebus saugiau, kaip Kembelų krašte.

Nors ir skaudančia širdimi, Alenas pagaliau nusileido.

— Pats nykiausias kampas visoje Škotijoje,— spyrėsi jis.— Nieko ten nėr, vien tik viržiai, varnos ir Kembelai. Tačiau vis dėlto, atrodo, jūs šį tą nutuokiat, todėl tebūnie kaip norit!

Išsileidę į kelionę nurodyta kryptimi, kone tris naktis be perstojo klaidžiojome po nykius kalnus, apeidami kalnų upių ištakas, dažnai skęsdami migloje, beveik išvien gairinami vėjų, kiaurai perlyti ir nė sykio neišvydę saulės spindulėlio. Dieną, sugulę perlytuose viržiuose, ilsėdavomės, nakčia be atvangos karstydavomės po stačiausias uolas, lipdavome per didžiulius akmens luitus. Neretai paklysdavome, o kai kada pasinerdavome į tokį rūką, kad tekdavo palūkėti, iki prasiblaivys. Laužo nedrįsome kurtis. Maitinomės vien dramachu ir šalta mėsa, kurios mums buvo įdėję gūžtoje, o vandens, tai jau, ačiū dievui, netrūko.

Sunkus buvo metas, bet dar labiau jį sunkino pabiuręs oras ir niūrus kraštas. Mane be perstojo purtė šaltis, kad net dantys barškėjo, neapsakomai sopėjo gerklę, lygiai kaip būdavo saloje, šoną be atlydžio varstė dieglys, o kai, pliaupiant lietui, parvirsdavau į žlegsinčio purvo guolį, sapnuose vėl iš naujo

pergyvendavau sunkiausias savo klajonių akimirkas,— prieš akis stodavo žaibo nušviestas Krūmynės bokštas, slinkdavo jūreivių nešamas Rensomas, priešmirtinėje agonijoje ant kapitono kajutės grindų raitėsi Šuanas ar veltui besistengiąs ant krūtinės atsisegioti drabužius Kolinas Kembelas. Vakaro prieblandoje pažadintas iš tokio neramaus miego, sėdėdavau toje pačioje ištižusioje pliurzėje ir čiaumodavau šaltą dramachą; lietus tėškė į veidą, ledinėmis srovėmis smigo už apykaklės. Rūkas kaip nepermatomos kambario sienos suremdavo iš visų pusių, o vėjui iš netyčių pūstelėjus, ūmai praplyšdavo prie pat kojų ir atverdavo kokią tamsią prarają, kur garsiai šniokštė verpetai.

Iš visų pusių gaudė daugybė upių. Nesiliaujant lietui, kalnų upeliai ištvino, kiekviename plyšyje kaip statinėje taškėsi vanduo; upelės lig vienos išaugo, persipildė ir išsiveržė iš savo vagų. Klajojant naktimis, kraupu būdavo klausytis šnarančių slėniuose garsų, kartais dundančių kaip griaustinis, kartais piktai grūmojančių. Tiktai dabar iš tikrųjų supratau pasaką apie vandenį, piktąją upių dvasią, kuri, vaitodama ir ūžaudama prie krioklių, prisivilioja ir pražudo keliauninką. Alenas, kaip pastebėjau, rimtai ar bent mažumėlę tikėjo tokiomis pasakomis, tad aš beveik nenustebau (nors šiaip turėjau būti pritrenktas), kad kai upės krioksmas ypatingai sustiprėdavo, jis pradėdavo katalikiškai žegnotis.

Šitaip vargingai bastydamiesi, mudu su Alenu elgėmės santūriai, netgi kalbėdavomės mažai. Tiesa, aš vos-ne-vos laikiausi ant kojų, tai bene geriausias mano pasiteisinimas. Be to, nuo pat mažumės buvau neatlaidus: greitai neužsigaudavau, bet įsižeidęs ilgai neužmiršdavau, užtatai dabar niršau tiek ant savęs, tiek ir ant bendrakeleivio. Bemaž dvi paras Alenas man buvo neapsakomai paslaugus: šiaip nekalbus, bet visados pasirengęs padėti. Jis vis tikėjosi,— aš aiškiai mačiau,— kad ilgai nebūsiu toks pasipūtęs. Bet aš tik rūgau, kursčiau savo pyktį, nemandagiai purčiausi Aleno paslaugų ir žiūrėjau į jį nemataučiomis akimis, kaip į kokį krūmą ar akmenį.

Antroji naktis, o tikriau sakant, brėkštanti trečioji diena, užtiko mus ant plikutėlės uolos šlaito, todėl mudu negalėjome elgtis kaip paprastai: užvalgius tučtuojau taisytis miegui. Kol susiradome, kur apsistoti, apyaušrio pilkšvuma prasiblaivė; nors debesys slinko aukštai, vis dar lijo. Alenas, žvilgterėjęs į mano veidą, kiek susirūpino.

— Duokš, panėšėsiu tavo mantą,— pasiūlė jis gal jau dešimtą kartą nuo tada, kai prie Renocho ežero atsisveikinome su žvalgu.

— Dėkoju, pats pasinešiu,— atkirtau jam kaip kirviu.

Alenas išraudo.

— Daugiau nesisiūlysiu,— burbtelėjo jis.— Žinai, Deividai, mano kantrybė ne geležinė.

— Argi aš kada sakiau kitaip?— atrėžiau kvailai, lyg netašytas dešimtmetis vaikėzas.

Alenas tuo sykiu nieko neatsakė, bet elgesys geriau bylojo, negu žodžiai. Reikia manyti, jog dabar jis tarėsi jau atpirkęs savo kaltę, padarytą Klunio gūžtoje, todėl, vėl atsismaukęs skrybėlę, pasitempęs, švilpaudamas ir su šypsena ėmė žengti, vis pašaipiai į mane dirsčiodamas.

Trečiąją naktį mums reikėjo perkirsti vakarinį Belkvidero žemių kampą. Dangus išsiblaivė, oras atvėso ir kažkaip dvelktelėjo šalčiu, nes atsigręžęs šiaurys taip pagavo gainioti debesis, kad net žvaigždės sumirgėjo. Upokšniai, aišku, dar nebuvo atslūgę ir garsiai triukšmavo tarp uolų, bet, kaip pastebėjau, Alenui vandenis neberūpėjo,— nuotaika jau buvo pasitaisiusi. Man oro permaina gerokai pavėlavo,— taip ilgai varčiausi balose, kad, anot šventraščio, savo apdaro „ėmiau bodėtis"; buvau baisiausiai nusivaręs ir sunkiai sirgau. Drebantį ir varstomą skausmų vėjas mane kiaurai persmelkdavo, o jo švilpesys spengė ausyse. Šitaip biauriai jausdamasis, dar turėjau kęsti užgaulias savo bendro patyčias. Dabar jis pasidarė baisiai iškalbus ir pašaipus. Kalbantis su manimi, „vigas" jam buvo pats tinkamiausias kreipinys.

— Štai,— erzino jis mane,— puiki bala, mano viguti! Aš žinau — jūs nuostabus šuolininkas!— Ir taip toliau, vis pasišaipydamas, vis pasikraipydamas.

Supratau, kad niekas kitas, vien pats dėl to kaltas, bet atgailauti nebeturėjau jėgų. Jaučiau, kad nebetoli galėsiu klumšinti,— netrukus krisiu ir pakratysiu kojas kaip kokia avis ar lapė ant šitų šlapių uolų, ir boluos čia mano kauleliai tarsi kokio laukinio žvėries. Mano galva, regis, buvo blaivi, bet vis dėlto ėmiau mėgautis tokia mintimi: štai miršti vienas dykumoje, ir paskutinę akimirką girdi vien laukiančių tavęs maitvanagių klyksmą. Tada Alenas pasigailės, galvojau, kai manęs nebebus, prisimins, kiek jis man skolingas, ir tas prisiminimas

jį kankins. Taip nešdamasis širdy neapykantą savo artimui, styrinau kaip koks ligotas, kvailas ir piktavalis mokinukas, kai tuo tarpu būčiau turėjęs klupti ir prašyti aukščiausiojo pasigailėjimo. Po kiekvieno šmaikštaus Aleno žodelio džiūgavau: „Aha,— maniau sau,— palauk, aš tau ne taip atsikirsiu: ogi krisiu ir numirsiu, tada tai bent skelsiu tau antausį, tai bent atsikeršysiu! Oho, kaip tu tąsyk krimsies dėl savo nedėkingumo ir žiaurumo!"

Bet kuo tolyn, tuo man ėjo blogyn. Kai vieną kartą susipynė kojos ir aš parkritau, Alenas lyg ir susirūpino, bet kai žvitriai pašokau ant kojų ir visai normaliai žygiavau toliau, tą įvykį jis greitai pamiršo. Tarpais mane deginte degino karštis, tarpais krėtė drebulys., Smelkimas šone buvo nepakeliamas. Pagaliau pajutau, jog toliau eiti nebegaliu, ir staiga panūdau suvesti sąskaitas su Alenu, išlieti visą tulžį ir vienu kirčiu nutraukti savo gyvenimo siūlą. Vos tik jis ištarė žodį „vigas", stabtelėjau.

— Misteri Stiuartai,— prabilau balsu, panašiu į įtemptos stygos skambesį,— jūs esate vyresnis už mane ir žinote, kaip dera elgtis. Ar manote, kad traukti per dantį mano politinius įsitikinimus yra labai gudru ir sąmojinga? Manau, kad jei žmonės skirtingų pažiūrų, tai džentelmeno pareiga kito neįžeidinėti; jeigu būtų ne taip, tai būkite tikras, rasčiau kandesnių žodelių, negu jūsų.

Alenas stovėjo priešais mane su atsmaukta skrybėle, rankas susikišęs į kelnių kišenes, mažumėlę pakreipęs galvą. Žvaigždžių šviesoje mačiau, kaip jis klausėsi, klastingai šypsodamasis, o man baigus, pradėjo švilpauti dainelę, sukurtą, generolui Koupui pralaimėjus mūšį prie Prestonpanso:

Ei Džoni Koupai, ar dar vis kruti?
Ar savo būgnus ir dabar muši?

Man dingtelėjo mintis, kad Alenas tame mūšyje kovėsi karaliaus pusėje.

— Kažin kodėl, misteri Stiuartai, jūs prisiminėte kaip tik šią melodiją?— pasišaipiau aš.— Ar todėl, kad gavote į skudurus nuo vienų ir antrų?

Aleno švilpavimas staiga nutrūko.

— Deividai!— perspėjo jis.

— Laikas baigti juokus,— negalėjau nurimti.— Prašyčiau, kad apie mano karalių ir bičiulius Kembelus ateityje atsilieptumėte su pagarba.

— Aš esu Stiuartas,— suskato šnekėti Alenas.

— O kaipgi!— pasityčiojau iš jo.— Jūsų pavardė karališkos kilmės. Tačiau prisiminkite, jog, klaidžiodamas po Kalnuotąją Škotiją, tokių apsčiai regėjau ir štai ką apie juos galėčiau pasakyti: ne pro šalį būtų jiems visiems nusiprausti.

— Ar supranti, kad mane įžeidei?— tyliai paklausė Alenas.

— Labai atsiprašau,— atšoviau jam,— bet dar nebaigiau. Jei jums nepatiko pasakėčia, vargu ar patiks ir moralė. Jūs nešėte kudašių iš mūšio lauko nuo suaugusių mano partijos vyrų, tad menkas turėtų būti džiaugsmas lieti pagiežą berniukui. Jums karšė kailį tiek Kembelai, tiek ir vigai, o jūs sprukote nuo jų lyg zuikis. Jums derėtų apie juos mandagiau šnekėti.

Alenas stovėjo lyg stabo ištiktas, tik vėjas plaikstė apsiausto skvernus.

— Gaila,— galų gale išstenėjo jis,— bet yra dalykų, kurių negalima praleisti pro ausis.

— Niekas jūsų ir neprašo praleisti,— atsikirtau,— aš pasiruošęs, kaip ir jūs.

— Pasiruošęs?— pakartojo Alenas klausimą.

— Taip,— atsakiau jam dar kartą,— nes aš ne tuščiakalbis ir ne pagyrūnas, kaip kai kurie mano pažįstami. Ginkitės!— Ir, išsitraukęs špagą, kaip mokė mane pats Alenas, pasirengiau dvikovai.

— Deividai!— suriko Alenas.— Ar iš proto išsikraustei? Juk aš negaliu su tavim kautis. Deividai! Juk tai aiškių aiškiausia žmogžudystė!

— Šitai turėjote pagalvoti prieš mane įžeisdamas,— atšoviau jam.

— Čia tiesa!— pripažino Alenas ir akimirką sustingo kaip įbestas, graibštydamasis už pasmakrės, tarytum nežinotų, ko stvertis.— Tikra tiesa,— tarė jis, traukdamas savo špagą. Tiktai dar nespėjome sukryžiuoti ginklų, o jis jau sviedė špagą į šalį ir griuvo ant žemės.— Ne, ne,— vaitojo vaikinas,— ne, ne! Negaliu, ne-ga-liu!

Išvydus tokį vaizdą, paskutiniai mano pykčio likučiai išgaravo, liko vien skausmas, gailestis ir nepasitenkinimas savimi. Viską pasaulyje būčiau atidavęs, kad tik būčiau galėjęs atsi-

imti įžeidimą, bet žodis kaip žvirblis — išlėks, nepagausi. Prisiminiau visa, ką Alenas man buvo gera padaręs, jo narsą mane gelbstint, prisiminiau, kaip jis mane slaugė ir ligino sunkiomis valandomis; paskui, pagalvojęs apie padarytas jam nuoskaudas, supratau amžiams netekęs brangaus draugo. Tą akimirką įsisukusi liga visai mane į ožio ragą surietė: šoną badė lyg kardu. Maniau, krisiu vietoje.

Tada man šovė mintis. Jokie atsiprašinėjimai neišdildys mano kaltės, bet kur nepadeda žodžiai, pagalbos šauksmas vėl gali palenkti bičiulio širdį. Todėl, pamynęs savo išdidumą, sudejavau:

— Alenai, jei man nepadėsi,— aš čia pat krisiu.

Pašokęs jis žvilgterėjo į mane.

— Iš tikrųjų mano popieriai ne kokie,— tikinau jį.— Pavėdėkite mane į kokią lūšną,— ten bus lengviau numirti.

Apsimesti net nereikėjo: noromis nenoromis šnekėjau gailiu balsu, kuris ir akmeninę širdį būtų sugraudinęs.

— Ar galėsi paeiti?— paklausė Alenas.

— Ne, be pagalbos negaliu,— atsakiau.— Jau valanda, kaip kojos pradėjo pintis; šoną lyg karšta geležim svilina — kvėpuoti negaliu. Jei mirsiu, ar atleisit man, Alenai? Širdyje aš jus labai mylėjau,— net pykdamas.

— Tss, tss!— tildė mane bičiulis.— Nešnekėk taip! Deividai, branguti, kad tu žinotum...— ir jo žodžius nutraukė raudojimas.— Leisk, aš tave apkabinsiu,— dar pridūrė jis.— Štai taip! Dabar stipriai remkis į mane. Dievai žino, kur čia žmonės gyvena. Taip, mudu jau Belkvidere, tad namų turėtų būti užtektinai ir net draugų atsiras. Ar lengviau žengti, Deividai?

— Dabar kaip nors nukrypuosiu,— atsakiau ir spustelėjau jo ranką.

Alenas ir vėlei vos nepravirko.

— Deivi,— aimanavo jis,— išties aš niekam tikęs žmogus; nė lašo išminties ar gerumo; niekaip neįsikalu galvon, kad tu dar visai vaikas, ir visai nepastebėjau, jog tu stovėdamas miršti. Deivi, dovanok man.

— Et Alenai, nekalbėkim apie tai daugiau,— prašiau aš.— Nesistenkim vienas kito auklėti, ar ne tiesa? Turime pakęsti ir vienas kitam atleisti, drauguži! Oi, kaip diegia šoną! Ar nematyt sodybos?

— Aš surasiu tau pastogę, Deividai,— tvirtai pažadėjo bičiulis.— Dabar leisimės paupiu žemyn, kur turėtų būti namai. Vargšeli tu mano, gal bus geriau užsimetus tave ant pečių?

— O Alenai,— išsprūdo man,— juk aš už tave dvylika colių aukštesnis!

— Niekus tauški,— sukrutęs šūktelėjo Alenas.— Na, jei jau taip gerai įsižiūrėjus, tai gal vieną kitą colį; aš, žinoma, nesu ilgšis, ir sakyčiau...— jo balse virptelėjo juoko gaidelė,— rimčiau pagalvojus, sakyčiau, kad tavo teisybė. Na, galva aukštesnis, o gal visa pėda ar net ir daugiau.

Malonu ir juokinga, kad Alenas, vengdamas įsivelti į ginčą, atsiima savo žodžius. Jei taip smarkiai būtų nesopėję šono, būčiau nusikvatojęs, bet tada, matyt, ir apsižliumbęs.

— Alenai,— sušukau jam,— kodėl tu man toks geras? Už ką taip rūpiniesi tokiu nedėkingu draugu?

— Išties, net pats nežinau,— atsakė tas.— Manau, kaip tik dėl to, kad pats niekad nesiveldavai į ginčą. O dabar tave dar labiau myliu!

XXV. BELKVIDERE

Alenas pasibeldė į pirmo pasitaikiusio namo duris, o tatai nebuvo labai saugu šioje Kalnuotosios Škotijos dalyje, ypač Belkvidero šlaituose. Mat, čionai nebuvo kurio nors vieno didžiojo klano valdžios, ir dėl žemės vaidydavosi smulkių klanų vadukai, visokie pasturlakai, paprastai vadinami „laisvąja liaudimi", kurie, spaudžiami Kembelų, atsibastė į šią laukinę šalį prie Forto ir Tėjaus intakų. Gyveno čia Stiuartai ir Maklarenai, o tai bevcik tas pat, nes karo metu Maklarenai priklausė Aleno vadui ir Apine sudarė vieną klaną. Čia taip pat gyveno daugybė žmonių iš seno, bevardžio kraugeriškojo Makgregorų klano. Apie juos sklido blogi gandai, o ypač dabar, todėl nė viena iš visoje Škotijoje besipešančių pusių bei partijų jais nepasitikėjo. Šio klano vadas, Makgregoras iš Makgregorų, gyveno tremtyje; vienas iš įtakingesnių Belkvidero Makgregorų šulų Džeimsas Moras, vyriausias Rob Rojaus sūnus, Edinburgo pilyje laukė teismo; jie kivirčijosi tiek su kalniečiais, tiek su lygumų gyventojais, tiek ir su Grehemais, Maklarenais ir Stiuartais. O Alenas laikydavo priešu kiekvieną, kuris įžeisdavo

kad ir tolimiausią jo draugą, užtat dabar ypač vengė susidurti su tokiais žmonėmis.

Mums pasisekė: namai, į kuriuos pasibeldėme, priklausė Maklarenams; čia Alenas maloniai buvo priimtas ne vien tik dėl savo pavardės, bet ir dėl sklindančios garbės. Mane tučtuojau paguldė į lovą ir atvedė gydytoją, kuris išpranašavo sunkią ligą. Nežinau, ar jis buvo toks geras daktaras, ar aš toks jaunas ir stiprus, kad, išgulėjęs vos savaitę, mažiau kaip po mėnesio visai atsigavau ir galėjau žygiuoti toliau.

Per visą tą laiką, kol sirgau, kiek prašiau, Alenas nieku gyvu nenorėjo manęs palikti vieno, nors šis jo pasiaukojimas buvo didžiai neprotingas, ir tai jam nuolatos kartojo tie keli mūsų paslaptį žinoję draugai. Dieną jis tūnodavo oloje, kuri buvo atšlaitės miškelyje, o nakčia, kai visa nurimdavo, ateidavo lankyti manęs. Nereikia nė sakyti, kaip aš jo apsilankymais džiaugdavausi. Misis Maklaren, mūsų šeimininkė, nežinodavo, kaip įsiteikti tokiam brangiam svečiui, o Juodasis Dunkanas, mūsų šeimininkas, turėjo porą dūdmaišių ir buvo didelis muzikos mėgėjas, todėl mano ligos metu namuose vyravo iš tikrųjų šventiška nuotaika,— neretai, klausydamiesi grojimo, užsibūdavome net ligi ryto.

Kareiviai pas mus neužklysdavo; tiktai kartą, gulėdamas lovoje, per langą pats mačiau tolumoje slėniu traukiančius du būrius pėstininkų ir kelis raituosius. Visų keisčiausia, kad nesirodė joks valdininkas, niekas nesiteiravo, iš kur ar į kur aš keliauju; dienų dienomis ničniekas nevargino manęs klausimais, sakytum, būčiau kur nors dykumoje gulėjęs. Nors šiaipjau, dar gerokai prieš iškeliaujant, gandas apie mane buvo pasklidęs ne tik po visą Belkviderą, bet ir kaimynystėje, juk tuomet į svečius ateidavo nemažai žmonių, o naujienos pagal šalies paprotį pasklisdavo žaibiškai. Be to, ir skelbimai apie mus jau buvo išspausdinti. Vieną tokį popiergalį man prisegė kojūgalyje ant sienos, tad nuolatos prieš akis turėjau ne itin išvaizdų savo paties portretą ir ten pat didesnėmis raidėmis įrašytą sumą už savo galvą. Juodasis Dunkanas ir kiti, žinoję, jog aš atėjau sykiu su Alenu, neabejojo, kas esu: šitai numanė taip pat ir daugelis svečių. Nors buvau apsitaisęs kitais drabužiais, savo amžiaus ir išvaizdos pakeisti negalėjau; aštuoniolikmečiai jaunuoliai iš Žemumų, ypač tokiu laiku, ne taip dažnai atsikliūdavo į šitą pasaulio kampą, todėl nesunku buvo su-

vesti galus — pažinti mane iš aprašytojo skelbime. Šiaip ar taip, bet manęs niekas nekibino. Kitur dviem ar trims draugams patikėta paslaptis, žiūrėk, ir išlenda aikštėn, o šio klano nariai gali visame krašte paslaptį žinoti, bet išsaugos šimtmečiais.

Verta paminėti vieną įvykį, būtent, Robino Oigo, legendarinio Rob Rojaus sūnaus apsilankymą. Jo skersai išilgai buvo ieškoma už tai, kad, pagrobęs iš Belfrono jauną mergaitę, per prievartą vedė, bet dabar šis džentelmenas vaikštinėjo Belkvidere tarytum po parką, aptvertą mūro siena. Tai jis nušovė Džeimsą Maklareną, žengiantį paskui plūgą; nors tarpusavio vaidai dar lig šiol nebuvo nurimę, jis įžengė į priešų namus kaip keliaujantis prekijas į užeigą.

Dunkanas man spėjo šnibžtelėti, kas jis toks, todėl mudu neramiai susižvalgėme. Tur būt, suprantate, jog kiekvieną akimirką galėjo pasirodyti Alenas, o tuodu kaip dvi katės maiše. Kita vertus, jei būtume perspėję Aleną ar davę jam kokį ženklą, šitai būtų sukėlę įtarimą Makgregorui, virš kurio nuolatos kybojo tamsūs pavojaus debesys.

Įžengęs į vidų, svečias elgėsi mandagiai, bet kaip su žemesniais už save: kilstelėjo skrybėlę misis Dunkan, bet, kalbėdamas su šeimininku, vėl ją užsivožė ant galvos. Šitaip, jo supratimu, sustygavęs savo santykius su Dunkanais, žengė prie manęs ir nusilenkė.

— Kiek žinau, sere,— tarė šis,— jūsų pavardė Belfuras.

— Aš esu Deividas Belfuras,— atsakiau atėjusiam.— Jūsų paslaugoms, sere.

— Pasisakyčiau ir aš jums, sere, savo pavardę,— šnekėjo toliau svetys,— tiktai paskutinėmis dienomis jinai nustojo savo vertės, todėl užteks paminėti, jog esu Džeimso Moro Dramondo iš Makgregorų, apie kuriuos jūs, tikriausiai, esate girdėjęs, tikras brolis.

— Girdėjau, sere,— šiek tiek sumišęs atsakiau,— ne tik apie jį, bet ir apie jūsų tėtušį, Makgregorą Kembelą.

Sėdėdamas lovoje, jam nusilenkiau; maniau pasakysiąs jam komplimentą, jei šis didžiuojasi nusikaltėliu tėvu.

— O dabar štai ko atėjau jums pasakyti, sere,— toliau klostė jis.— Keturiasdešimt penktaisiais mano brolis, surinkęs dalį Gregorų, apie šešias kuopas, žygiavo kautis už teisybę; gydytojas, ėjęs kartu su mūsų klanu ir po Prestonpanso mūšio gydęs

sulaužytą brolio koją, turėjo lygiai tokią pat pavardę, kaip jūsiškė. Jis buvo Belfuro iš Beito brolis; jei esate su tuo džentelmenu šiokie tokie giminės, atėjau pareikšti, kad aš ir mano žmonės visada bus jūsų paslaugoms.

Turėtumėte prisiminti, kad apie savo gimines nusimaniau ne daugiau, kaip kiemsargis šuva; mano dėdė, tiesa, kažką sapaliojo apie įžymius giminaičius, bet nieko tikra lyg ir nepasakė, todėl man nebuvo kitos išeities, tik gėdingai prisipažinti, kad nieko apie tai nežinau.

Apgailestaudamas, kad veltui gaišęs, Robinas apsigręžė ir, net nelinktelėjęs, žengė pro duris; girdėjau, kaip išeidamas leptelėjo Dunkanui: „Kažkoks benamis prasčiokas, nepažįsta net savo tėvo." Nors pykau už tokius žodžius ir kartu gėdijausi savo nežinojimo, bet nesusilaikiau nešyptelėjęs, kad žmogus, kuriam jau virvė ant kaklo užnerta,— iš tikrųjų po trejų metų jis buvo pakartas,— pasidaro toks skrupulingas, kai kalba pakrypsta apie jo pažįstamų kilmę.

Ant paties slenksčio svetys kaktomuša susidūrė su Alenu; abudu atsitraukė atatupsti ir pasižiūrėjo vienas į kitą nelyginant svetimi šunės. Nors abu neuždidžiai, bet dabar, kiekvienas jausdamas savo vertę, atrodo, išaugo iš puikybės. Abu nešiojosi špagas, tad, vikstelėję klubais, išlaisvino rankeną, kad būtų lengviau čiupti ir išsitraukti ginklą.

— Jei neklystu, misteris Stiuartas,— tarė Robinas.

— Išties, misteri Makgregorai, tokios pavardės nereikia gėdintis,— atrėžė Alenas.

— Net nežinojau, kad jūs manajame krašte, sere,— atsakė Robinas.

— Regis, esu savo bičiulių Maklarenų šalyje,— atkirto mano draugas.

— Dar nežinia,— nenusileido Robinas Oigas.— Galime pasiginčyt. Beje, esu girdėjęs, jūs mokate šauniai fechtuotis.

— Jei negimėt kurčias, misteri Makgregorai, turėjote išgirsti kur kas daugiau,— atsakė Alenas.— Ne aš vienas Apine galiu laikyti špagą rankoj; kai prieš ne taip daugel metų mano giminietis kapitonas Ardšilis šnekėjosi su vienu džentelmenu, kurio pavardė buvo tokia pati, kaip ir jūsų, tai lyg nepamenu, kad paskutinį žodį būtų taręs Makgregoras.

— Ar tik ne apie mano tėtušį užsiminėt, sere?— pasiteiravo Robinas.

— Ką gali žinoti,— atkirto Alenas,— juk tas džentelmenas, apie kurį kalbu, turėjo blogą įprotį prie savo vardo prisegti dar Kembelas.

— Mano tėvas buvo senas žmogus,— nenusileido ir Robinas.— Dvikova buvo nelygi. Mudu būtume tinkamesnė pora, sere.

— Ir aš taip manau,— sutiko Alenas.

Aš pusiau sėdomis tvarsiausi lovoje, o šeimininkas jau seniai zujo aplinkui tuos besipešančius gaidukus, tykodamas progos įsiterpti. Tačiau ištarus paskutinius žodžius, ilgiau delsti nebuvo kaip, užtat Dunkanas, gerokai išblyškęs, įsispraudė tarp karštuolių.

— Džentelmenai,— prabilo jis,— aš visai kitaip galvoju. Štai dūdmaišiai, o judu abu — neprilygstami muzikantai. Jau seniai eina kalbos, katras iš jūsų gražiau grojat. Šit puikiausia proga išspręsti ginčą.

— Na, sere,— tarė Alenas Robinui, vis nenuleisdamas nuo pastarojo akių, kaip ir tas nuo jo.— Na, sere, išties ir mane bus pasiekęs toks gandas. Ar nors kiek nutuokiat apie muziką, kaip žmonės sako? Ar laikėt rankose dūdmaišį?

— Aš groju kaip Makrimonas!— pūtėsi Robinas.

— O, čia drąsiai pasakyta,— pripažino mano bičiulis.

— Aš anksčiau žymiai drąsiau šnekėdavau,— nesiliovė gyręsis Robinas,— ir su rimtesniais priešininkais, negu jūs.

— Šitai nesunku patikrinti,— tarė Alenas.

Juodasis Dunkanas paskubomis kyštelėjo brangiausią savo turtą — dūdmaišius, padėjo svečiams avienos bryzą ir butelį gėrimo, vadinamo Atelio suplaktine, sutaisyta iš atitinkamais kiekiais ir tam tikra tvarka palengvėle suplakto seno viskio su iškoštu medum ir saldžia grietinėle.

Du priešai vis dar buvo pasirengę susikibti, bet, nepaisant to, perdėtai reikšdami vienas kitam kuo didžiausią pagarbą, susėdo abipus židinio, kur liepsnojo durpės. Maklarenas vosne-vos įsiūlė jiems paskanauti avienos ir žmonos pagamintos suplaktinės, primindamas, kad jo pati, kilusi iš Atelio, plačiai garsėjanti šio gėrimo darytoja. Tačiau Robinas atsisakė nuo vaišių, teisindamasis, jog tatai apsunkins kvėpavimą.

— Turiu jums pareikšti, sere,— prašneko Alenas,— kad dešimt valandų nė trupinio burnoj neturėti labiau kenkia kvėpavimui, negu bet kokia škotiška suplaktinė.

— Nenorėčiau būt kuo už jus pranašesnis, misteri Stiuartai,— nusileido Robinas.— Valgykit, gerkit, aš nuo jūsų neatsiliksiu.

Abu varžovai sukramtė po gabalėlį kumpio ir išgėrė po taurelę suplaktinės į misis Maklaren sveikatą, paskui, pažarstęs pagarbių žodžių, Robinas paėmė dūdmaišį ir labai įmantriai sugrojo kažkokį motyvą.

— Matai, matai, kaip pučia,— stebėjosi Alenas, imdamas iš varžovo instrumentą ir, pakartojęs tą patį gabaliuką panašiu stiliumi, pasinėrė į variacijas, kurias papuošė grakščiomis, taip muzikantų mėgstamomis trelėmis.

Man patiko Robino grojimas, bet Aleno tiesiog sužavėjo.

— Visai neblogai, misteri Stiuartai,— pagyrė varžovas,— tik jūsų trelėms trūksta išradingumo.

— Išradingumo?— ūmai visas išraudęs užriko Alenas,— bet juk čia melas!

— Jūs, matyt, prisipažįstate nugalėtas šiose varžybose,— neatlyžo Robinas,— jei norite dūdmaišį iškeisti į špagą.

— Protingai pasakyta, misteri Makgregorai,— pritarė Alenas,— todėl laikinai (šį žodį jis itin pabrėžė) atsiimu savo įžeidimą. Tegul ginčą sprendžia Dunkanas.

— Nereikia nieko kviestis,— tvirtino Robinas.— Nė vienas Maklarenas visam Belkvidere nebus geresnis teisėjas už jus. Dievas mato, jūs pagirtinas muzikantas, nors ir Stiuartas. Duokit šen dūdmaišį.

Gavęs instrumentą, Robinas, kuo geriausiai prisimindamas Aleno variacijas, ėmė jas vieną po kitos kartoti, kai kurias vietas vis pataisydamas.

— Ką gi, jūs suprantate muziką,— niūriai tarė Alenas.

— Na, dabar patys spręskite, misteri Stiuartai,— pasakė Robinas ir, pradėjęs variacijas iš naujo, jis taip visas sumaniai išrikiavo, su tokiu išradingumu ir jausmu pagrojo, tiek įdėjo lakios fantazijos ir blykstelėjo tokiais nepakartojamais trelių vingiais, kad negalėjau juo atsigėrėti.

O Alenas, tarsi skaudžiai įžeistas žmogus, dar labiau surūgęs ir vis labiau kaisdamas, sėdėjo ir krimtosi nagus.

— Gana,— neiškentė jis.— Jūs mokat groti dūdmaišiu, galite tuo didžiuotis,— ir jau norėjo keltis.

Tačiau Robinas pakėlė ranką, tarsi prašydamas tylos: pasvydo lėti škotiškos melodijos garsai. Ir pati daina buvo skambi, ir muzikantas nuostabiai grojo, o, svarbiausia, ji buvo ypač mėgs-

tama Apino Stiuartų, o labiausiai Aleno. Vos tik suskambo pirmieji tonai, bičiulio veidas persimainė, o kai garsai pabiro greičiau, jis jau nenustygo vietoje. Nespėjo Robinas baigti kūrinio, užgeso paskutiniai Aleno rūstybės likučiai,— apie nieką jis daugiau negalvojo, vien apie muziką.

— Robinai Oigai,— nesitvėrė jis, nutilus paskutiniam instrumento atodūsiui,— jūs nuostabus muzikantas! Netinku groti su jumis po vienu stogu. Kaip mane gyvą matot, jūsų mažylis pirštas kur kas muzikalesnis, negu visi mano dešimt. Nors man vis dar atrodo, kad špaga galėjau jums įrodyti ką kita, iš anksto prisipažinsiu — šitai būtų labai neteisinga! Negali ranka pakilti prieš žmogų, kuris taip moka pūsti dūdmaišį.

Šitaip kivirčas aprimo; kiaurą naktį liejosi suplaktinė, iš rankų į rankas keliavo dūdmaišiai, ir, tik dienai gerokai išaušus, kai trys vyrai jau smagiai buvo įkaušę, tiktai tada Robinas suskato leistis į kelionę.

XXVI. KELIONĖS PABAIGOJE KELIAMĖS PER FORTĄ

Apie rugpiūčio vidurį stojo šilti orai, žadėdami ankstyvą ir gausią piūtį, ir man buvo pranešta, jog galiu keliauti tolyn. Mūsų piniginės taip suliesėjo, kad reikėjo nejuokais pasiskubinti; jei kuo greičiau nepasieksime Renkiloro arba jei jis niekuo negalės mums padėti, teks badauti. Be to, Aleno manymu, gaudynės dabar turėtų būti smarkiai susilpnėjusios ir Forto pakrantės bei pagrindinis per šią upę Sterlingo tiltas ne taip rūpestingai saugomas.

— Svarbiausia karo meno taisyklė,— aiškino Alenas,— atsidurti ten, kur esi mažiausiai laukiamas. Didžiausia mūsų bėda — Fortas. Girdėjai patarlę: „Fortas laukiniam kalniečiui kamanos"? Taigi, jei mudu, apėję šios upės aukštupį, sumanytume nusileisti į Kipeno ar Belfrono slėnį, tenai mudviejų būtinai tykotų. O jei drožtume tiesiog per senučiuką Sterlingo tiltą, prisiekiu savo špaga, mus lengviausiai praleistų.

Šitaip nusprendę, per pirmąją naktį mudu pasiekėme Stratire gyvenančio draugo Maklareno namus; ten permiegoję, rugpiūčio dvidešimt pirmąją dieną, vakarop, vėl žygiavome toliau ir be didelio vargo sulaukėme ryto. Dvidešimt antrąją šio mėnesio dieną pratūnojome Jum Varo pašlaitės viržynuose, netoliese

nuo besiganančios elnių bandos. Tenai, saulės kepinami, kuo ramiausiai išgulėjome dešimt valandų ant tokios sausos žemės, apie kokią gali tik svajoti. Tą naktį priėjome Aleno upokšnį ir patraukėme pasroviui; užkopę ant nusidriekusios uolų virtinės, po kojomis pamatėme lygų kaip delnas Sterlingo klonį, kurio viduryje, ant kalvos, dunksojo miestas su pilimi, o mėnulio šviesoje blizgėjo Forto upės vingiai.

— Nagi,— tarė Alenas,— nežinau, ar džiaugies, ar ne,— juk tu vėl savajam krašte. Kalnuotosios Škotijos sieną peržengėme nakčia apie pirmą valandą; dabar, jei persikraustytume per šitą išrangytą upelę, galėtume svaidyt į viršų skrybėles.

Ne per toli nuo tos vietos, kur į Fortą įteka Aleno upokšnis, pastebėjome nedidelę smėlio salelę, apaugusią varnalėšomis, šaukščiais ir kitokiomis neaukštomis žolėmis, kur gulomis galima saugiai pasislėpti. Tuose žolynuose, iš kurių puikiausiai buvo matyti Sterlingo pilis, o įgulos kariams rikiuojantis, buvo girdėti mušant būgnus, mudu ir apsistojome. Vienoje upės pusėje visą dieną plušo piovėjai: girdėjome į akmenis skimbčiojant piautuvus, žmonių balsus, netgi vieną kitą vyrų tariamą žodį. Užtat reikėjo ausis suglaudus gulėti ir tylėti. Salelės smėlis buvo įkaitintas saulės, žolynuose ganėtinai pavėsio, o maisto ir vandens taipogi netrūko, bet užvis svarbiausia — čia pat buvo laisvė.

Vos tik piovėjai baigė darbą ir atslinko prieblanda, nusigavę į pakrantę, padaržėmis ir patvoriais nusėlinome prie Sterlingo tilto.

Senas, aukštas, siauras Sterlingo tiltas su bokšteliais per visus turėklus ėjo nuo pat piliakalnio papėdės, užtat galite suprasti, su kokiu smalsumu apžiūrinėjau šią istorinę įžymybę, o sykiu ir tikrus mudviejų vartus į laisvę. Kai priėjome tiltą, mėnulis dar nebuvo patekėjęs; kur-ne-kur tvirtovės pasieniu švysčiojo žibintai, o apačioje, mieste, dar švietė keli langai, bet visur viešpatavo tyla, todėl atrodė, kad tilto niekas nesergėja.

Aš spyriausi žengti tiesiog, bet Alenas buvo atsargesnis.

— Sakytum visur ramu,— tarė jis,— bet mudu glustelėkim į griovį ir pasižiūrėkim.

Tarpais pasikuždėdami, tarpais patylėdami, mudu išgulėjome kokį ketvirtį valandos ir ničnieko negirdėjome, vien teliuškuojant į polius vandenį. Pagaliau, pasiramsčiuodama ramentu, atklumšino sena šluba moteriškė; stabtelėjusi ties ta vieta, kur

mudu gulėjome, pabumbėjo panosėje, pasiskundė savo negaliomis ir ilga kelione, o paskui nukaukšėjo aukštyn kylančiu tiltu tolyn. Moteriškaitė buvo tokia mažutė, o naktis tokia tamsi, kad netrukus ji dingo mums iš akių,— girdėjome vien pamaži tolstančius žingsnius, ramento kaukšėjimą ir silpstantį kosčiojimą.

— Ji, atrodo, jau anoje pusėje,— pakuždėjau bičiuliui.

— Ne,— pertarė Alenas,— žingsniai dar dusliai stuksi ant tilto.

Tada kažkas riktelėjo:

— Kas eina?

Išgirdome barkšteliant į akmenį muškietos buožę. Mano supratimu, sargybinis ligi tolei snūduriavo, taigi galėjome nepastebėti prasmukti, o dabar jis pabudo; vadinasi, proga išsprūdo.

— Ne mūsų nosiai,— nusprendė Alenas.— Niekad, niekad šitaip nerizikuosime, Deividai.

Netaręs daugiau nė žodžio, bičiulis ėmė šliaužti per lauką ir netrukus, kai nuo tilto mudviejų jau nebuvo galima pamatyti, pašokęs ant kojų, nužygiavo į rytus. Negalėjau suprasti, kodėl jis šitaip daro: tiesą sakant, buvau taip smarkiai nusivylęs, jog niekas tą sykį man negalėjo įtikti. Jau prieš valandėlę vaizdavausi nelyginant baladės didvyris stovįs prie Renkiloro durų, reikalaudamas palikimo, o čia vėl slampink, bastykis kaip koks ujamas driskius kitapus Forto.

— Na?— neiškenčiau aš.

— Na,— pakartojo Alenas,— ko norėtum? Jie ne tokie kvaili, kaip maniau. Forto mudu, Deivi, dar neįveikėm,— kad jis išdžiūtų ir su krantais nugarmėtų!

— Kodėl einam į rytus?— nekantravau aš.

— Ogi laimės išmėginti,— atsakė Alenas.— Jei negalime per upę persigaut, tai gal per įlanką persikelsim.

— Bet upėje yra brastų, o įlankoj ne,— sakau jam.

— Aišku, ir brastų yra, ir net tiltas,— išmetinėjo bičiulis,— tik kas iš jų, jei aplinkui sargybos.

— Gerai,— nerimau aš,— betgi upę galima perplaukti.

— Kai moki, žinoma, galima,— atšovė tas,— tik kažkodėl nesu tikras, kad mudu būtume tokie geri plaukikai. Bent jau aš plaukiu kaip akmuo.

— Jūsų, Alenai, nenuginčysi,— netekau vilties,— bet, man atrodo, nuo vilko sprukdami, ant meškos užbėgsim. Jei sunku perplaukti upę, tai jūrą, regis, dar sunkiau.

— Jei neklystu, žmonės turi valčių,— nenusileido Alenas.

— Turi ir pinigų,— neatlyžau ir aš,— tik mudu — nei vieno, nei kito, todėl jų galėtų ir iš viso nebūti.

— Tu taip manai?— paklausė bičiulis.

— Kaip tik taip,— spyriausi.

— Deividai,— neiškentė jis,— tau trūksta vaizduotės ir dar labiau pasitikėjimo. Užtat palik tai mano nuožiūrai: jei nepavyks išprašyti, pasiskolinti, nepavyks pavogti,— pats pasidarysiu!

— Kurgi ne!— purkštavau aš.— Štai kas svarbiausia: tiltą pereisi, jis tylės, o įlanką perplauksi, kitoje pusėje liks valtis,— vadinasi, kas nors ja nuplaukė, ir sukils visi ant kojų.

— Draugužį!— riktelėjo Alenas.— Jei valtį sukrapštysiu, tai ir žmogų rasiu, kad ją sugrąžintų. Geriau neįkyrėk man savo tauškalais, ženk sau, ir tiek, o jau Alenas pasuks galvą už tave.

Taigi, eidami kiaurą naktį šiauriniu Forto krantu aukštų Ochilo kalnų papėde pro Alojį, Klekmeneną ir Kurosą, kurių lenkėmės iš tolo, kokią dešimtą valandą, išalkę kaip vilkai ir nugeibę, priėjome nedidelį Laimkilnso kaimiūkštį. Gyvenvietė buvo prisiglaudusi prie pat vandens priešais kitoje įlankos pusėje stūksantį Kvinsferio miestą. Abipus įlankos iš namų, kaimelių ir fermų kaminų vingiavo dūmai; javai nupiauti; du laivai stovi, nuleidę inkarus; šen ten po įlanką zuja valtys. Toks vaizdas glostė man širdį,— negalėjau atitraukti akių nuo jaukių, žalių dirbamų kalvelių, nuo triūsiančių žmonių laukuose ir jūros.

Vis dėlto misterio Renkiloro namas, kur, žinojau, laukė manęs turtas, stovėjo pietiniame krante, o aš — nuskuręs, su svetimais drabužiais, viso labo su trimis sidabro šilingais kišenėje, apskelbtas nusikaltėliu, stovėjau su vieninteliu draugu, įstatymo pasmerktu myriop.

— Ak Alenai,— išsprūdo man,— tik pagalvokit! Štai tenai manęs laukia visa, ko trokšta širdis; ten skrenda paukščiai, plaukia valtys, visiems ten laisvas kelias, tiktai ne man! Širdis gali plyšti.

Užėję Laimkilnse į menkutę smuklę, kurią atpažinome tik iš prikaltos prie durų iškabos, paprašėme mielo veiduko mergaitės parduoti mums žiauberę duonos ir gabalėlį sūrio. Viską susirišę į mazgelį, nešėmės į pakrūmę užkąsti, mat, už kokio trečdalio mylios pačioje pakrantėje buvome nužiūrėję nedidelį miškelį. Pakeliui vis dirsčiojau dūsaudamas į aną krantą, nepastebėdamas, kad Alenas kažko susimąstė. Staiga jis pusiaukelėje stabtelėjo.

— Ar pastebėjai tarnaitę, kuri mums pardavė maisto?— patapšnojo Alenas ryšelį.

— Kurgi nepastebėsi,— atsakiau jam,— miela mergytė.

— Patiko tau?— paklausė bičiulis.— O Deividai, brolyti, tai neblogas ženklas.

— Stebiuosi, kas čia gali būti gera,— atšoviau.— Kokia mums iš to nauda?

— Na,— sukruto Alenas, dirstelėjęs į mane tuo savo valiūkišku žvilgsniu,— tikiuosi, kad tokios tokelės padės mudviem rasti valtį.

— Priešingai manyti, sakyčiau, labiau išeitų į sveikatą,— atkirtau savo draugui.

— Tik tu šitaip gali galvoti,— atsakė Alenas.— Visai nenorėčiau, kad mergaitė tave pamiltų; tegul, Deividai, ji ima tavęs gailėtis, o tam anaiptol nereikia atrodyt gražuoliu. Nagi pasirodyk,— ir labai atidžiai mane apžiūrėjo.— Galėtum būti dar labiau išblyškęs, bet šiaipjau tokiam tikslui tinki: panėši į pakaruoklį, driskių ir elgetą, o drapanėles tarsi būtum nuo kaliausės nuvilkęs. Na, eikš, pasisuk dešinėn, aplink, o dabar — žengte marš į smuklę kaulyti valties.

Juokdamasis apsigrįžau kartu su Alenu.

— Deividai Belfurai,— tarė jis,— vis dėlto tu esi gana linksmas džentelmenas, tad šis juokingas žaidimas, be abejo, tau patiks. Bet, nepaisant to, jei bent kiek vertini mano kailį, jau nekalbant apie savąjį, gal malonėsi šį vaidmenį atlikti rimtai. Aš rengiuosi čia suvaidinti vieną scenelę, ir svarbu, kad ji pasisektų — kitaip mums abiem kartuvės! Neužmiršk to ir tinkamai elkis.

— Gerai, gerai,— nesipriešinau aš,— tebūnie kaip norit.

Prie kaimiūkščio bičiulis man liepė įsikibti už parankės taip, lyg būčiau visiškai nusistekenęs, o kai priėjome smuklę, Alenas, beveik nešdamas mane ant rankų, stumtelėjo duris. Tar-

naitė, regis, nustebo,— šito ir reikėjo laukti,— kad mudu taip greitai sugrįžome. Tik Alenas, nė kiek nesiaiškindamas, atvilko mane prie kėdės ir, paprašęs lašelio brendžio, mažais gurkšneliais man jį sugirdė; paskui, lauždamas po gabaliuką duonos ir sūrio, kaip auklė pradėjo mane penėti: visa tai bičiulis darė ypač rimtai, susikaupęs, susirūpinusiu veidu, kuris net ir teisėjui būtų apdūmęs akis. Visai nenuostabu, kad mergaitė, pamačiusi tokį graudų vaizdą — vargšą, liguistą, nusikamavusį jaunuolį ir tokį neišpasakytai jautrų draugą,— neliko abejinga. Priėjusi arčiau mūsų, ji atsirėmė į gretimą stalą.

— Kas jam nutiko?— galų gale paklausė.

— Nutiko?— užgriaudėjo bičiulis.— Vaikinas nužygiavo daugiau šimtų mylių, negu savo barzdoj turi plaukų, o miegodavo dažniau ant permirkusių viržių, nei sausam patale. Kas atsitiko, dar klausia! Prastai, visai prastai, ką čia ir šnekėti! Iš tikro prastai!— ir toliau maitindamas mane, lyg nepatenkintas bambėjo sau panosėje.

— Bet juk dar toks jaunas!— gailavo mergaitė.

— Per jaunas!— neatsigręždamas pataisė Alenas.

— Jį reikėtų ant arklio pasodint,— siūlė mergaitė.

— O iš kur arklį paimsi?— kone su tūžmastimi atsisukęs rėžė jai Alenas.— Norėtumėt, kad pavogčiau?

Pamaniau, kad toks grubus elgesys ją užgaus; iš tikrųjų tarnaitė valandėlę patylėjo. Tačiau mano bendras žinojo, ką daras; nors apie kai kuriuos dalykus jis nieko neišmanė, bet užtat tokiuose jis buvo neprilygstamas.

— Iš visko matyti,— pagaliau tarė mergaitė,— kad jūs iš kilmingųjų.

— Hm, o kad ir iš tokių,— atrėžė Alenas, šiek tiek nuleidęs balsą (nors, manau, prieš savo norą), nes buvo sujaudintas tokių nuoširdžių žodžių.— Ar girdėjote kada nors, kad pinigai kilmingiems kišenes draskytų?

Ji tik atsiduso, išgirdusi šiuos žodžius, tarytum pati būtų buvusi kilminga dama, netekusi paveldėjimo teisių.

— Negirdėjau,— atsakė mergaitė.— Teisybę sakot.

Visą laiką man sąžinę graužė, kad šitaip apsimetinėju, todėl sėdėjau, sukandęs dantis, nežinodamas, rausti ar juoktis; tačiau, ilgiau netverdamas, paprašiau Aleno daugiau manimi nesirūpinti,— man esą jau geriau. Net balsas užstrigo gerklėje: niekados neapkenčiau melo, bet toks mano sutrikimas išėjo į nau-

dą,— kimų balsą mergaitė, be jokios dvejonės, palaikė ligos ir nuovargio ženklu.

— Argi jis neturi giminių?— vos ne pro ašaras paklausė toji.

— Kaipgi neturės!— atsakė Alenas.— Turi giminių, ir turtingų, galėtų ir minkštai gulėti, ir gerai maitintis, ir gydytojai prižiūrėtų, bet reikia štai klampoti purvyną ir kaip valkatai drybsoti viržynuos.

— Bet kodėl?— smalsavo mergaitė.

— Mano brangioji, negaliu pasakyti tiesos, geriau pašvilpausiu tau vieną dainelę.

Persisvėręs kone per visą stalą, bemaž pakuždomis, bet užtat labai jausmingai, jis pašvilpavo keletą dainelės „Mano brangusis Čarlis" taktų.

— Tss! . .— tildė jinai, per petį dirstelėjusi į duris.

— Tokios tokelės,— atsiduso Alenas.

— Toks jaunas!— gailestavo mergaitė.

— Bet jau pakankamai suaugęs, kad galėtų. .— ir bičiulis brūkštelėjo sau per kaklą pirštu, atseit, tokio amžiaus pakanka, kad galėtum netekti galvos.

— Kaip būtų gaila!— šūktelėjo mergaitė, visa išrausdama lyg putinas.

— Ir vis dėlto taip atsitiks,— gąsdino Alenas,— jei neišsisuksim iš bėdos.

Ūmai tarnaitė apsisuko ir, palikusi mudu vienudu, nukaukšėjo į kitą namo galą. Alenas buvo lyg devintame danguje, kad viskas klojosi sėkmingai, o aš — neapsakomai įsižeidęs, kad laikomas jakobitu ir su manimi elgiamasi kaip su mažvaikiu.

— Alenai,— skundžiausi,— daugiau šitaip negaliu.

— Gali negali, laikykis, Deividai!— kalbėjo jis.— Jei sumaišysi kortas, pats gal ir išneši kudašių, bet Alenas Brekas tikrai galvą prikiš.

Iš tiesų taip ir buvo, todėl aš tik sudejavau, bet net ta mano dejonė pasitarnavo Alenui, nes mergaitė, grįždama pas mus su dubeniu baltų dešrų ir buteliu stipraus alaus, ją nugirdo.

— Vargšelis!— tarė ji, padėjusi vaišes ant stalo, paskui draugiškai paglostė man petį, tarytum padrąsindama. Pasiūliusi mums valgyti, pasakė nieko už tai neimsianti, nes smuklė nuosava, tikriau sakant, jos tėvo, kuris šiandien išvažiavęs į Piten-

krifą. Antrą kartą mudviejų raginti nereikėjo, nes duona su sūriu ne itin koks skanėstas, o dešra taip skaniai kvepėjo. Mums bevalgant, mergaitė, pirštais čiupinėdama prikyštės nėrinius, atsirėmė į gretimą stalą ir, žiūrėdama į mudu, čiaupėsi.

— Manau, kad jūsų per ilgas liežuvis,— pagaliau pasakė Alenui.

— Hm,— numykė tas,— bet juk aš žinau, su kuo kalbu.

— Aš niekad jūsų neišduosiu,— atsakė ši,— jei jūs tatai turit galvoj.

— Ne,— įsidrąsino Alenas,— jūs ne tokia. Štai ką jūs padarysite,— jūs mudviem padėsit.

— Negaliu,— priešinosi mergaitė, purtydama galvą.— Tikrai negaliu.

— Na,— nenusileido Alenas,— o jei galėtumėt?

Toji nieko neatsakė.

— Klausyk, mergyte mano,— meilinosi bičiulis,— įžengdamas į jūsų miestą Faifo karalystėje, mačiau pakrantėje dvi, o gal ir daugiau valčių. Galima būtų rasti valtį ir, prisidengus tamsa, nuplaukti į Lotianą, ir jei doras žmogus, laikąs liežuvį už dantų, galėtų tą valtį parplukdyti atgal, dvi sielos būtų išgelbėtos: aš — nuo galimos, o jis — nuo neišvengiamos mirties. Jei negautume valties, mudu, viso labo turėdami tris šilingus, nežinotume, nei kur eiti, nei ką daryti, išskyrus kartuvių kilpą,— garbės žodis, kitos išeities nėra! Brangute, nejaugi mes nieko nepešim? Ar tu, lepindamasi šiltoj lovoj, neprisiminsi mūsų, kai vėjas ūkaus kamine ir lietus barbens į stogą? Argi ramia sąžine nurysi kąsnį, ar nepagalvosi, kad štai tas vargšas liguistas vaikinas, kramtydamas sau nagus, stimpa klampioj pelkėj nuo šalčio ir bado. Negaluoji ar sveikas, eik priekin, ir gana; nesvarbu, kad mirtis tau stveria už gerklės, vilkis per žliaugiantį lietų nesibaigiančiais keliais, o kai šaltų akmenų krūva išgirs paskutinį tavo atodūsį, nieko aplink daugiau nebus, vien tik aukščiausiasis ir tu.

Mačiau, kad nuo tokios kalbos mergaitė labai sumišo; norėdama mums padėti, bijojo, kad pagelbės nusikaltėliams, todėl, ketindamas numaldyti jos įtarimus, įterpiau ir savo dvylekį, atskleisdamas jai trupinėlį tiesos.

— Ar girdėjote apie misterį Renkilorą iš Ferio?— paklausiau jos.

— Advokatą Renkilorą?— pakartojo mergaitė.— Kur čia negirdėsi?

— Na, tai aš pas jį keliauju, dabar galite spręsti, koks aš nusikaltėlis; dar daugiau jums pasakysiu: nors per didžiausią nesusipratimą mano gyvybei gresia pavojus, Škotijoje nėra ištikimesnio karaliui Jurgiui už mane.

Mergaitės veidas praskaidrėjo, užtat Aleno apniuko.

— Nėra ko daugiau klausinėti,— nusiramino ji.— Misteris Renkiloras — žinomas žmogus.— Ir ėmė skubinti mus greičiau valgyti, o paskui tučtuojau nėšintis iš gyvenvietės ir pasislėpti miškelyje prie pačios pakrantės.

— Pasikliaukite manimi,— ramino mergaitė,— vis tiek sugalvosiu, kaip jus pergabenti.

Nieko nelaukę, tvirtesnės sutarties vardan paspaudėme mergaitei ranką, sušveitėme likusią užkandą ir išnykome iš Laimkilnso į miškelį. Tai buvo tik menkutis medžių guotas: augo koks tuzinas šeivamedžių, gudobelių ir keli jauni uosiukai,— gojelis resvokas, nepasislėpsi jame nei nuo einančių keliu, nei pakrante. Tačiau vis viena turėjome šičia gulėti,— mėgavomės giedru oru, dalinomės išsivadavimo viltimis, aptarinėjome visas smulkmenas, ką mudu turėsime veikti ateityje.

Per visą dieną nutiko tik vienas nemalonumas: atėjęs prisėdo prie mūsų keliaujantis muzikantas. Raudona nosimi, apsiblaususiomis akimis, girtas kaip pelų maišas, su kyšančiu iš kišenės buteliu viskio, jis rietė mums ilgiausias istorijas apie skriaudas, patirtas iš įvairiausių žmonių, pradedant aukščiausiojo teismo pirmininku, kuris neteisingai su juo pasielgęs, ir baigiant Inverkitingo šerifu, kuris net per daug juo rūpinasi. Savaime aišku, jam neišvengiamai kėlė įtarimą du vyrai, be niekur nieko kiaurą dieną gulinėjantys krūmuose. Kol šis, be perstogės klausinėdamas, tvarsėsi pašonėje, mudu sėdėjome kaip ant adatų, ir, vos tik jam dingus iš akių, patiems parūpo kuo spėriau iš čia sprukti, nes toksai prikąsti liežuvio nemoka.

Diena iškentė graži ligi pat vakaro; naktis buvo rami, aiški. Šen ten kaimelyje blykstelėję žiburiai vienas po kito ilgainiui ėmė gesti. Apie pusę vienuoliktos, kai jau buvome pradėję smarkiai rūpintis, išgirdome įvorėse girgždant irklus. Tuomet, išlindę iš krūmų, pamatėme tą pačią mergaitę, atsiriančią valtimi. Niekam ji nepatikėjo mūsų paslapties, netgi savo mylimajam, jei tokį turėjo: vos tik tėvas užmigo, ji išlindo per

langą ir, pasivogusi kaimyno valtį, viena pati atplaukė pas mus.

Sutrikęs tiesiog neradau žodžių jai atsidėkoti, bet mergaitė, išgirdusi padėką, taip pat ne mažiau suglumusi, maldavo negaišti veltui laiko ir nekelti triukšmo, nes, anot jos, užvis svarbiausia (ir ji visai neklydo) — spartumas ir tyla. Tad, skubėdami ir netardami nė žodžio, atplaukėme į Lotiano pakrantę netoli nuo Kerideno, ir, nespėjus mums padėkoti už jos gerą širdį, atsisveikinusi mergaitė vėl nusiyrė į Laimkilnsą.

Netgi ir tada, kai valtis nuplaukė, mudu nieko nekalbėjome, nes iš tikrųjų kaip apsakysi tokį gerumą. Alenas, linguodamas galvą, pastovėjo valandėlę ant kranto.

— Šauni mergaitė,— galų gale prašneko jis.— Iš tikro, Deividai, labai šauni.

Po kokios valandos, kai mudu jau tysojome viename pakrantės urve ir aš jau buvau besumerkiąs akis, mano bičiulis vėl ją pradėjo liaupsinti. Aš neturėjau, ką sakyti: ji buvo tokia atviraširdė, jog man graužė sąžinę, kad pasinaudojome jos nuoširdumu, ir bijojau, kad neužtrauktume ant jos galvos kokios nelaimės.

XXVII. PAS MISTERĮ RENKILORĄ

Kitą dieną mudu su Alenu susitarėme, jog ligi saulėlydžio jis galįs vaikštinėti, kur patinka, bet vos tik pradėjus temti, pasislėpsiąs laukuose netoli Niuholso šalikelės griovio ir nesijudinsiąs iš vietos, kol švilptelėsiu. Sutartiniu signalu iš pradžių jam siūliau mėgstamą dainelę „Puikusis Erlio namas", bet Alenas nesutiko. Ši melodija, anot jo, labai populiari, todėl kiekvienas artojas galįs atsitiktinai ją pašvilpauti; vietoje šitos bičiulis sušvilpavo trumpą kalnietišką motyvą, kuris ligi šios dienos skamba ausyse ir, tur būt, tebeaidės, kol būsiu gyvas. Kiekvieną sykį, prisiminęs tą dainelę, nuklystu mintimis į urvą, kur paskutinę mūsų klajonių dieną Alenas, sėdėdamas kampe, švilpavo ir mušė pirštais taktą, o blausi apyaušrio žara gaubė jo veidą.

Dar saulei netekėjus, žingsniavau ilga Kvinsferio gatve. Miestelis buvo atsakančiai pastatytas: namai akmeniniai, daug kur dengti skalūnais; rotušė ne ypatingai graži, gal menkesnė ne-

gu Pible, ir gatvė ne itin prašmatni, bet visa tai sykiu vis dėlto vertė mane gėdytis savo šlykščių skarmalų.

Vis labiau įsidienojant, pradėjo kūrenti židinius, atsivėrė langai ir pasirodė iš namų žmonės, o mano nerimas ir liūdesys vis augo. Tiktai dabar supratau, koks netvirtas mano svajonių rūmas: negaliu įrodyti ne tik savo teisių, bet ir savo asmenybės. Jei viskas būtų vien muilo burbulas, būčiau žiauriai apviltas ir iš sykio tapčiau skurdžiumi. Net jei viskas klotųsi kaip tikėjausi, ir tada prireiktų kažkiek laiko įteisinti mano reikalavimus, o iš kur gauti to laiko, jei kišenėje trys šilingai, ir dar ant mano galvos — nuteistas ir persekiojamas žmogus, kurį reikia išsiųsti į kitą šalį. Iš tikrųjų, jei mano viltys žlugs, abudu galime pakliūti į kartuves. Vaikštinėdamas pirmyn ir atgal, mačiau, kaip žmonės žvilgčiojo į mane gatvėje arba mėksodavo pro langus, niuksėdami vienas kitą ir šypsodamiesi, ir mano nuogąstavimai dar labiau padidėjo: sunku bus ne tik įtikinti advokatą, bet dar sunkiau gauti leidimą su juo kalbėtis.

Niekaip negalėjau rasti drąsos užkalbinti kurį tų garbingų miestiečių,— toks buvau apdriskęs ir purvinas; o jeigu dar būčiau paklausęs, kur gyvena misteris Renkiloras, manau, kad jie būtų nusikvatoję man tiesiai į veidą. Todėl kaip šuva, pametęs šeimininką, su kažkokiu mauduliu širdy ir kartas nuo karto iš nevilties sumosuodamas rankomis, mindžiukavau ta pačia gatve arba ėjau uosto link.

Pagaliau kaip reikiant išaušo,— galėjo būti kokia devinta valanda ryto. Nuvargęs nuo tokio trypinėjimo, netikėtai stabtelėjau priešais labai gražų namą, stovintį atokiau nuo jūros: švietė dideli švarūs langai, ant palangių žydėjo gėlės, baltavo naujai išdažytos sienos ir, jausdamasis tikrai esąs namie, prie laiptų žiovavo medžioklinis šuva. Iš tiesų net ėmiau pavydėti tam nebyliam sutvėrimui, tik staiga, atsivėrus durims, pasirodė žvitrus, raudonskruostis, akiniuotas vyriškis rūpestingai išpudruotu peruku. Taip apgailėtinai atrodžiau, jog niekas į mane net galvos nekrypteldavo; šis džentelmenas, kaip vėliau paaiškėjo, taip buvo pritrenktas mano skurdžios išvaizdos, kad tiesiai priėjęs paklausė, ko man reikia.

Pasisakiau į Kvinsferį atėjęs su reikalu, o šiek tiek įsidrąsinęs, pasiteiravau kelio į misterio Renkiloro namus.

— Hm, tai tas namas, iš kurio ką tik išėjau,— atsakė džentelmenas,— keisto sutapimo dėka, aš ir esu tasai žmogus.

— Tokiu atveju, sere, leiskite su jumis pasikalbėti,— tariau jam.

— Betgi aš nežinau jūsų pavardės,— nustebo jis,— ir pirmą kartą matau.

— Esu Deividas Belfuras,— atsakiau jam.

— Deividas Belfuras?— pakartojo misteris Renkiloras, šiek tiek pakeltu balsu ir truputį nustebęs.— Iš kur jūs atkeliavote, misteri Deividai Belfurai?— įdėmiai žvelgdamas į veidą, vėl paklausė.

— Aš, sere, atsikliuvau čia iš keisčiausių vietų,— atsakiau jam,— bet, manau, apie tai geriau jums papasakosiu kiek nuošalesnėje vietoje.

Timpčiodamas lūpą ir žvilgčiodamas čia į mane, čia į grindinį, misteris Renkiloras valandėlę galvojo ir pagaliau atsakė:

— Taip, be abejonės, šitaip bus kur kas geriau.

Paprašęs sekti iš paskos, vėl žengė pro duris ir, kažkam šūktelėjęs, kad visą rytą bus užimtas, įsivedė mane į aukštą, dulkėtą, knygomis ir popierių šūsnimis užgriozdotą kambarėlį. Pats atsisėdęs, pasiūlė ir man, nors jo žvilgsnis, sulyginęs švarutėlaitę kėdę su mano purvinais skarmalais, buvo šiek tiek graudokas.

— O dabar,— tarė jis,— jei turite į mane kokį reikalą, tai dėstykite trumpai ir iš esmės. *Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo*[1]... ar supratote, ką sakiau?— atidžiai žvelgdamas, paklausė jis manęs.

— Pasinaudojęs Horacijaus patarimu, sere, iškart jus supažindinsiu *in medias res*[2],— šyptelėjęs atsakiau jam.

Renkiloras linktelėjo galva, lyg būtų patenkintas, nes tuos kelis žodžius lotyniškai jis pasakė tik dėl to, kad patikrintų mano žinias.

Nors dabar buvau lyg ir truputėlį padrąsintas, bet vis viena man ūžtelėjo kraujas į veidą, tariant tokius žodžius:

— Jeigu neklystu, aš turiu šiokių tokių teisių į Krūmynę.

---

[1] Ne nuo kiaušinio buvo pradėtas pasakojimas apie Trojos karą. *(Horacijus)*

[2] Su dalyko esme *(lot.)*.

Advokatas išsiėmė iš stalčiaus teismo reikalų knygą ir, atsivertęs ją, pasiguldė priešais save.

— Na ir ką gi?— pasiteiravo jis.

Ištratinęs visą paraką, sėdėjau be žado.

— Toliau, toliau klostykite, misteri Belfurai!— ragino advokatas,— pasakokit toliau. Kur gimėte?

— Esendine, sere,— atsakiau jam,— tūkstantis septyni šimtai trisdešimt trečiaisiais metais kovo dvyliktą dieną.

Atrodė, kad šiuos mano žodžius jis pasitikrina savo teismo knygoje, bet ką šitai reiškia, nežinojau.

— Kas jūsų tėvas ir motina?— toliau kamantinėjo mane.

— Tėvas — Aleksandras Belfuras, vietos mokyklos mokytojas,— atsakiau aš,— o motina — Greis Piterou, manau, kilusi iš Anguso.

— Ar turite kokį nors dokumentą, įrodantį jūsų asmenybę?— klausė misteris Renkiloras.

— Neturiu, sere,— atsakiau aš,— jie pas mūsų pastorių misterį Kembelą, bet pareikalavus gali būti pristatyti. Misteris Kembelas gali už mane laiduoti ir, be to, dėdė, manau, neatsisakys manęs.

— Ar jūs turite galvoje misterį Ebinizerį Belfurą?— paklausė jis.

— Tą patį,— atsakiau aš.

— Ar su juo matėtės?— paklausė advokatas.

— Jis mane priėmė savo namuose,— vėl atsakiau.

— Ar kada nors buvote susidūręs su žmogumi, pavarde Housizenas?— paklausė misteris Renkiloras.

— Savo nelaimei, taip,— atsakiau.— Juk per jo malonę, be to, dėdės pakurstytas, buvau be žinios iš šio miesto pagrobtas, išgabentas į jūrą, paskui patyriau laivo sudužimą, tūkstantį kitų nelaimių, ir štai dabar stoviu prieš jus toks apdriskęs.

— Sakote, plaukėt laivu, kuris nuskendo,— teiravosi Renkiloras.— Kur jis nuskendo?

— Prie pietinės Malo salos dalies,— atsakiau jam.— Salelė, į kurią buvau išmestas, vadinasi Ereidas.

— Oho!— nusišypsojo advokatas,— jūs už mane geriau mokate geografiją. Na, ką gi, pasakysiu, jog visa, ką lig šiol sakėte, sutinka su iš kitur gautomis žiniomis. Tik jūs minėjote, kad buvote pagrobtas. Kaip tai pagrobtas?

— Tikrąja šio žodžio prasme,— pasakiau advokatui.— Buvau pasirengęs eiti pas jus, bet, nuvilioję mane į brigą ir gerokai apkūlę, įmetė į triumą,— atsipeikėjau tik tada, kai atsidūrėme toli jūroje. Vežė mane į plantacijas, bet apvaizda pasirūpino, kad išvengčiau tokio likimo.

— Brigas sudužo birželio dvidešimt septintąją,— dirstelėjęs į knygą, pasakė Renkiloras,— o nūnai rugpiūčio dvidešimt ketvirtoji. Nemažas tarpas, misteri Belfurai, kone du mėnesiai. Jūsų draugams šitai sukėlė rūpesčių, todėl negalėsiu būti patenkintas, kol man viskas neišaiškės.

— Iš tikrųjų, sere,— nesigyniau aš,— šį tarpą galima nesunkiai užpildyti. Tik prieš pradėdamas pasakojimą, norėčiau žinoti, ar jūs mano atžvilgiu draugiškai nusiteikęs.

— Susidaro užburtas ratas,— atsakė advokatas.— Aš nenoriu ko nors spręsti, visko apie jus neišgirdęs. Negaliu būti jūsų draugas, kol neišsiaiškinsim visko, ko reikia. Jūsų amžiuje derėtų labiau pasitikėti žmonėmis. Žinote, misteri Belfurai, šio krašto patarlę: kas teršia ant tako, tas ant kito sako.

— Nepamirškite, sere,— neatlyžau aš,— kad dėl savo pasitikėjimo jau prisikentėjau: mane atidavė į vergiją žmogus, kuris, jei gerai supratau, buvo jūsų klientas.

Per visą šį pašnekesį aš lyg ir ėmiau apsiprasti su misteriu Renkiloru, o tuo pačiu įgyti pasitikėjimo. O dėl išpuolio, kurį padariau slapčia šypsodamasis, jis linksmai ir garsiai nusikvatojo.

— Na, na, ne viskas jau taip, kaip jums atrodo,— atsakė misteris Renkiloras.— *Fui, non sum*[1]. Iš tikrųjų aš buvau jūsų dėdės reikalų patikėtiniu, bet kol *imberbis juvenis custode remoto*[2] bastėsi po vakarus, upėmis gerokai vandens nutekėjo, užtat, jei nežagsėjote, ausys jums nekaito, tai ne dėl to, kad būtumėte čia retai minimas. Tą pačią dieną, kai jūroje nuskendo laivas, pas mane į kontorą atėjo misteris Kembelas ir truks pliš pareikalavo jus nors ir iš žemių iškasti. Niekados anksčiau apie jus nebuvau girdėjęs, bet pažinojau jūsų tėvą, todėl, sprendžiant iš dokumentų, apie kuriuos vėliau pakalbėsime, aš tikėjausi kur kas blogesnės baigties. Misteris Ebinizeris prisipažino jus matęs ir pareiškė, kad davęs jums gana padorią sumą — nors tuo vargu ar buvo galima tikėti,— su

[1] Buvo, bet nėra. *(Lot.)*
[2] Bebarzdis neprižiūrimas jaunuolis *(lot.)*.

kuria išsileidote į Europą, ketindamas užpildyti savo išsimokslinimo spragas. Tatai jau mums atrodė tikėtina ir kartu pagirtina. Paklaustas, kodėl jūs apie tai nė žodžiu neužsiminėte misteriui Kembelui, dėdė atsakė, kad jūs ryžtingai nusprendęs nutraukti ryšius su praeitimi. Į klausimą, kur jūs dabar, jis atsakė, jog nežino, bet manąs, kad Leidene. Štai ir visi jo atsakymai. Nemanau, kad kas būtų jais patikėjęs,— šypsodamasis pridūrė misteris Renkiloras.— Ypač jis buvo pasipiktinęs kuriais-ne-kuriais mano išsireiškimais, todėl, trumpai tariant, parodė man duris. Mes tada pakliuvome į aklavietę, mat, nepaisant visų gudriausių mūsų spėliojimų, įrodymų neturėjome nė kruopelės. Kaip tik tuo metu pasirodęs kapitonas Housizenas pranešė, kad jūs nuskendote. Bet, neskaitant misterio Kembelo susirūpinimo, nuostolių mano kišenei ir dar vienos dėmės Ebinizerio Belfuro vardui, kuris ir taip jau užtektinai apjuodintas, viskas taip ir baigėsi be jokių rezultatų. Taigi dabar, misteri Belfurai,— tarė advokatas,— sužinoję, kaip klostėsi reikalai, galite spręsti, ar galima manimi pasikliauti.

Tiesą sakant, visa jo kalba buvo daug išsamesnė, negu galiu jums dabar perduoti; nešykščiai pamarginęs pasakojimą lotyniškais posakiais, jis vis dėlto kalbėjo taip geraširdiškai ir patraukliai, kad mano nepasitikėjimas buvo nugalėtas. Be to, iš advokato elgesio supratau, kad su manimi elgiamasi taip, tarytum dėl mano asmenybės tapatumo nekiltų jokių abejonių: vadinasi, jau buvo aišku, jog nesu koks nors apsišaukėlis.

— Sere, jei pasakočiau visą istoriją, tai patikėčiau jums draugo gyvybę. Todėl duokite man žodį, kad šventai saugosite paslaptį, o kai dėl savęs, nenorėčiau geresnės garantijos, kurią išskaitau jūsų veide.

Jis man labai rimtai davė garbės žodį.

— Vis dėlto,— pridūrė jis,— tokie įspėjimai man kelia šiokį tokį nerimą, todėl prašyčiau savo pasakojime būti mažumėlę santūresniam, kai bent kiek bus liečiamas įstatymas,— atminkite, jog aš esu teisininkas.

Tada pasipasakojau visus nuotykius nuo pat pradžios, o jis klausėsi atsmaukęs akinius ant kaktos ir užsimerkęs,— aš retkarčiais būgštaudavau, bene advokatas bus užsnūdęs. Bet kur tau! Jis girdėjo kiekvieną mano žodį ir, kaip vėliau įsitikinau, taip gerai įsidėmėjo ir tiksliai įsiminė kiekvieną smulkmeną, kad net stebėjausi. Dargi vienut vienintelį kartą nugirdęs ne-

įprastus gaeliškus vietovardžius, nė vieno neužmiršo ir net po kelerių metų man juos pasakydavo. Bet tuomet, kai ištariau pilną Aleno Breko pavardę, iškilo nesusipratimas. Po žmogžudystės Apine ir išgarsinto skelbimo Aleno pavardė nuskambėjo po visą Škotiją, todėl, vos ištariau šį vardą, advokatas krustelėjo kėdėje ir atsimerkė.

— Neminėčiau, misteri Belfurai,— perspėjo jis,— nereikalingų pavardžių, o tuo labiau kalniečių, kurių daugelis nesutaria su įstatymu.

— Tikrai, geriau būtų jų neminėti,— sutikau aš,— bet kad jau nusprūdo nuo liežuvio, reikia šneką baigti iki galo.

— Nėra jokio reikalo,— pertarė mane misteris Renkiloras.— Jau galėjote pastebėti, kad mano klausa mažumėlę šlubuoja, tad nesu tikras, kad šią pavardę išgirdau teisingai. Jums leidus, jūsų draugą toliau vadinsime misteriu Tomsonu... šitaip nekils jokių nesusipratimų. Ir ateityje, jeigu norėsite paminėti kokį nors kalnietį.. gyvą ar mirusį, patarčiau elgtis panašiai.

Iš tokių užuominų supratau, kad pašnekovas, puikiausiai išgirdęs pavardę, tarėsi netrukus išgirsiąs ir apie žmogžudystę. Bet kas man, jei advokatas nusprendė apsimesti kurčias, todėl, šyptelėjęs sau, sutikau, kad tokia pavardė visiškai ne kalnietiška, ir priėmiau pasiūlymą. Toliau visoje mano istorijoje Alenas buvo vadinamas misteriu Tomsonu, o šitai mane linksmino, tuo labiau kad tokia išmonė buvo prie širdies mano pašnekovui. Džeimsas Stiuartas panašiu būdu virto misterio Tomsono giminiečiu; Kolinas Kembelas buvo vadinamas misteriu Glenu, o Klunis, kai pradėjau pasakoti nuotykius toliau, pakrikštytas kalniečių vadu misteriu Džeimsonu. Atvirai kalbant, tai buvo gryna komedija, todėl stebėjausi, kaip advokatas galėjo iškęsti tokį žaidimą, bet visa tai atitiko laiko dvasią, nes šalyje viešpatavo dvi partijos, todėl ramus pilietis, neprisidedąs nei prie vienos, nei prie kitos, visaip stengėsi neužkabinti abiejų.

— Ohoho,— stebėjosi misteris Renkiloras, baigus man pasakoti,— čia juk tikras epas, labai panašu į Odisėjo keliones. Jums, sere, derėtų jas išguldyti lotyniškai, kai būsite paženges savo moksluose; arba, jei norite, angliškai, bet, mano supratimu, čionai reikėtų daug lankstesnės kalbos. Jūs gerokai paklajojote; *quae regio in terris*[1],— išvertus į gimtąją kalbą,— kokios

[1] Kokią tik žemės vietą *(lot.)*.

tik Škotijos parapijos jūs skersai išilgai neišmaišėte? Be to, jūs turite nuostabių sugebėjimų atsidurti kebliausioje padėtyje ir, tuo pačiu, reikia pasakyti, prideramai elgtis. Tas misteris Tomsonas, mano akimis žiūrint, retų dorybių džentelmenas, tik gal kiek per daug ištroškęs kraujo. Būtų kur kas patogiau, jei su visais savo nuopelnais jis ramiai ilsėtųsi Šiaurės jūroje, nes su tokiu žmogumi, misteri Deividai, nemalonumų lig soties. Be abejonės, likdamas jam ištikimas, jūs elgiatės teisingai, nes juk jis buvo ištikimas jums. Atrodo, jis, galima sakyti, jūsų tikras draugas, be to, *paribus curis vestigia figit*[1], užtat, tur būt, abu noromis nenoromis pagalvodavote apie kartuves. Tik, laimė, tos dienos jau prabėgo ir, manau (ne kaip teisininkas, bet kaip žmogus), kad jūsų vargai turėtų netrukus baigtis.

Šitaip kalbėdamas apie mano nuotykius, jis žvelgė į mane su tokiu prielankumu ir taip linksmai, jog vargiai galėjau nuslėpti savo džiaugsmą. Šitiek išbuvęs tarp žmonių, kurie nepripažįsta įstatymų, šitiek kartų po atviru dangum drybsojęs ant plikų uolų, jaučiausi lyg pasakoje vėl sėdėdamas švariame, jaukiame name ir draugiškai besišnekučiuodamas su gražiai apsitaisiusiu džentelmenu. Bet net ir dabar, vos tik žvilgterėjęs į savo apdarus, vėl neišpasakytai sumišau. Bet advokatas, pagavęs mano žvilgsnį, viską suprato. Pakilęs ir palypėjęs laiptais į viršų, šūktelėjo, kad ant stalo padėtų dar vieną lėkštę, nes misteris Belfuras liksiąs pietauti, o paskui nusivedė aukštyn į miegamąjį. Čia, padavęs vandens, muilo ir šukas, taip pat padėjęs kai ką iš savo sūnaus drabužių, pasakė dar vieną citatą ir paliko mane susitvarkyti.

XXVIII. PALIKIMO BEIEŠKANT

Kiek galėdamas stengiausi aptvarkyti savo išorę ir, dirstelėjęs į veidrodį, džiaugdamasis pamačiau, jog apdriskęs valkata jau dingo praeity, o Deividas Belfuras vėl sugrįžo gyveniman. Vis dėlto ši permaina mane slėgė, o labiausiai skolinti drabužiai. Kai baigiau dabintis, ant laiptų pasitikęs misteris Renkiloras pagyrė mane ir vėl nusivedė į savo kabinetą.

— Prašom sėstis, misteri Deividai,— prabilo jis.— Dabar, kai daugmaž jau esate panašus į save, dirstelėkime, ar kartais ne-

[1] Panašiais darbais pėdsakai paženklinti *(lot.)*.

atsiras jums kokių naujienų. Jūs, be abejonės, pagalvodavote apie savo tėvą ir dėdę. Čia iš tiesų keista istorija, kurią papasakoti jums šiek tiek varžausi.— Iš tikrųjų advokatas mažumėlę sutriko.— Dėl visa ko čia kalta meilė.

— Tikrai, niekaip negalėčiau pagalvoti tokių dalykų apie dėdę,— nusistebėjau aš.

— Matot, jūsų dėdė, misteri Deividai, ne visados buvo senas,— atsakė advokatas.— Ir dar labiau nustebinsiu,— ne visą laiką biaurus. Ebinizeris atrodė šauniai, elegantiškai; žmonės smelkdavosi į tarpdurį pasižiūrėti, kaip jis šuoliuoja ant karštakraujo žirgo pro šalį. Mačiau jį tokį savo akimis ir, reikia prisipažinti, su pavydu žiūrėdavau, nes buvau neišvaizdus ir niekam nežinomo tėvo sūnus, o anais laikais šitai buvo svarbu: *Odi te, qui bellus es, Sabelle.*[1]

— Viskas atrodo kaip sapnas,— negalėjau atsistebėti.

— Taigi taigi,— pritarė misteris Renkiloras,— šit kaip metai įveikia jaunystę. Tik čia dar ne viskas,— Ebinizeris buvo energingas, daug vilčių teikiąs ateityje. Bet 1715 metais jis štai ką sugalvojo: pabėgo iš namų ir susidėjo su maištininkais. O jūsų tėvas, pasileidęs dėdei iš paskos ir radęs jį kažkokiame griovyje, visos apylinkės džiaugsmui parsigabeno *multum gemenantem*[2] namolei. Vis dėlto *majora canamus*[3],— du broliai pamilo tą pačią ledi. Misteris Ebinizeris, visų gerbiamas, išpaikintas ir pagedęs, be abejonės, manėsi laimėsiąs pergalę, bet, skaudžiai apsivylęs, raudojo kaip išdykštas. Visa apylinkė žinojo šį sielvartą: čia jis susirgęs drybsojo namie, visai mulkių šeimynai prie lovos ašarojant, čia jis lakstė iš vienos užeigos į kitą, liedamas savo skausmą pirmam sutiktam Tomui, Dikui ar Hariui. Jūsų tėvas, misteri Deividai, buvo geraširdis džentelmenas, bet silpnavalis, neleistinai silpnavalis, visas šias paikystes jis rimtai dėjosi į širdį, todėl vieną dieną — tik pamanykit!— tos ledi atsisakė. Tačiau ji nebuvo tokia kvaila,— matyt, iš jos paveldėjot sveiką nuovoką,— nepanoro būti stumdoma nuo vieno prie kito. Abu jaunuoliai puolė prie jos kojų, bet viskas baigėsi tuo, kad jinai abiem parodė duris. Tai atsitiko rugpiūčio mėnesį, dieve mano, juk aš tais metais baigiau kolegiją.. Iš tiesų ne koks buvo reginys.

---

[1] Nekenčiu tavęs, gražuoli Sibelijau. *(Lot.)*
[2] Vos kvėpuojantį *(lot.)*.
[3] Dainuosime toliau *(lot.)*.

Man ir pačiam ši istorija atrodė kvaila, bet negalėjau pamiršti, jog čia įpainiotas mano tėvas.

— Bet juk visame tame yra kažkas tragiško!— pasakiau.

— Oi, ne, sere, visiškai ne,— prieštaravo advokatas,— tragedijoje paprastai esti kokia nors rimta priežastis ginčui, koks nors *dignus vindice nodus*[1]. O ši makalynė prasidėjo dėl jauno užgaidaus asilo, kurį reikėjo tik atsakančiai pažaboti ir smagiai išvanoti. Tik ne tokios nuomonės laikėsi jūsų tėvas: galų gale viskas susiklostė taip, kad jūsų tėtušis darė vieną nuolaidą po kitos, o dėdė tapo nevaržomas sentimentalus savanaudis. Pagaliau abu sudarė tam tikrą sutartį, kurios naštą ir dabar jaučiate ant savo kailio. Vienas brolis paėmė ledi, kitas — dvarą. Žinote, misteri Deividai, daug kalbama apie labdarą ir didžiadvasiškumą, bet dažnai matau, kad kritiškais gyvenimo atvejais protingiausia išeitis — pasitarus su teisininku, viską daryti pagal įstatymą. Šiaip ar taip, koks donkichotiškas jūsų tėvo poelgis buvo žalingas ne tik jam pačiam, tai buvo ir daugelio šeimos nelaimių priežastis. Jūsų gimdytojai gyveno ir mirė skurde; jūs negavote išsilavinimo, o kiek per tą laiką prisikentė Krūmynės nuomininkai! Ir dar galėčiau pridurti,— nors šitai man ne ypatingai rūpi,— koks buvo misterio Ebinizerio gyvenimas!

— Keisčiausia šioje istorijoje vis dėlto tai,— pasakiau aš,— kad žmogus taip gali pasikeisti.

— Tikrai,— pritarė misteris Renkiloras,— bet, man regis, tai buvo visiškai natūralu. Jis negalėjo nesuprasti, kad atlikęs ne visai girtiną vaidmenį. Tie, kurie žinojo visą šią istoriją, nuo jo nusigręžė, o kurie jos nebuvo girdėję,— matydami, kad vienas brolis dingęs, o kitas valdo dvarą,— paleido gandus apie žmogžudystę. Šitaip misteris Ebinizeris buvo visų pasmerktas. Pinigai, štai ką jis laimėjo savo sandėriu, todėl pradėjo apie juos vis dažniau galvoti. Jis buvo jaunystėje savimyla, toksai liko ir senatvėje, o kas beliko iš tų gražių manierų ir kilnių jausmų, matėte pats.

— Taip, sere,— atsidusau aš,— o koks visoje šioje istorijoje mano vaidmuo?

— Dvaras, be abejonės, priklauso jums,— atsakė advokatas.— Nepaisant, ką tėtušis būtų ten prirašęs, jūs esate teisėtas

[1] Pastebimas kerštingojo dievo pirštas *(lot.)*.

įpėdinis. Tiktai jūsų dėdė visom keturiom priešinsis; tikriausiai, stengsis įrodyti, kad esate ne tas asmuo. Teismo procesas visados daug kaštuoja, be to, šeimos byla visuomet gėdinga; sakysime, jei bent dalelė tiesos išaiškėtų apie jūsų draugystę su misteriu Tomsonu, galime nusvilti pirštus. Žinoma, pagrobimas — svarbiausia korta jūsų rankose, jei šitai pasisektų įrodyti. Tik įrodyti bus gana sunku, todėl, turint visa tai galvoje, patarčiau padaryti kuo taikiausią sutartį su dėde,— gal net leisti jam nukaršti amžių Krūmynėje, kur šis per ketvirtį amžiaus giliai suleido šaknis, o pačiam tuo tarpu pasitenkinti solidžia renta.

Atsakiau mielai sutinkąs nusileisti, kad tik būtų išvengta šeimyninių kivirčų viešumoje. O tuo metu mano galvoje subrendo planas, kurio prisilaikydami, veikėme toliau.

— Tur būt, svarbiausia,— paklausiau,— priversti dėdę prisipažinti, kad jis kaltas dėl pagrobimo?

— Žinoma,— sutiko misteris Renkiloras,— ir geriausia tai padaryti ne teismo salėje. Tik pagalvokite, misteri Deividai: savaime aišku, mes atrastume keletą jūreivių iš „Testamento", kad jie prisiektų, jog buvote įkalintas laive, bet jei šie atsidurs teisme, negalėsime apriboti jų parodymų, todėl neišvengiamai bus leptelėta ir apie jūsų draugą misterį Tomsoną. O šitai,— turint omeny, ką jūs čia pasakojote,— ne itin pageidautina.

— Paklausykite, sere, ką aš sugalvojau,— tariau jam.

Ir čia pat išdėsčiau planą.

— Taip, bet tokiu atveju, atrodo, neišvengsiu susidūrimo su tuo žmogėnu Tomsonu?— nuogąstavo advokatas, išklausęs mano mintį.

— Taip, sere, neišvengsite!— pasakiau.

— Tai šit kaip!— šūktelėjo jis, trindamasis kaktą.— Šit kaip! Ne, misteri Deividai, manau, kad jūsų pasiūlymas nepriimtinas. Aš nieko bloga negaliu pasakyti apie jūsų bičiulį misterį Tomsoną, nieko bloga apie jį nežinau, bet jei žinočiau — įsidėmėkite šitai, misteri Deividai!— mano pareiga būtų jį sulaikyti. Dabar pats spręskite: ar apsimoka su juo susitikti? Jis gali būti ir dar kuo nusikaltęs. Ir jums apie tai galėjo visiškai nutylėti. O gal ir pavardė jo visai ne tokia!— riktelėjo mirktelėdamas advokatas.— Juk tokie vyrukai pavardžių prisirenka pakelėje, nelyginant keleivis gudobelės uogų.

— Jums pačiam geriau spręsti, sere,— atsakiau šeimininkui.

Vis dėlto buvo aišku, kad mano pasiūlymas neduoda jam ramybės, nes tiek prieš pietus, tiek jau sėdint su misis Renkilor už stalo, jis kažin ką vis tebesvarstė, o vos tik šeimininkė atsikėlusi paliko mudu prie vyno butelio, vėl pradėjo manęs priekabiai klausinėti. Kada ir kur turiu susitikti su savo draugu misteriu Tomsonu; ar visiškai juo pasitikiu; ar aš sutiksiąs su tokiomis ir tokiomis sąlygomis, jei senasis lapinas bus priremtas prie sienos? Paskendęs mintyse, sriūbčiodamas vyną, advokatas uždavinėjo tokius ir panašius klausimus, o tarpais ilgokai patylėdavo. Kai į visus juos buvau atsakęs, matyt, patenkintas atsakymais, advokatas dar labiau nugrimzdo į apmąstymus, net raudonvynį pamiršo. Pagaliau, susiradęs popieriaus lapą ir rašyklę, pasverdamas kiekvieną žodį, ėmė rašyti, o paskui varpeliu išsikvietė į kabinetą klerką.

— Torensai,— įsakė advokatas,— šį raštą turite lig vakaro švariai perrašyti, o kai darbą baigsite, malonėkite užsidėti skrybėlę ir būkite pasirengęs palydėti mudu su šiuo džentelmenu — jums gali tekti pabūti liudininku.

— Kaip, sere,— šūktelėjau, vos tik klerkas uždarė duris,— nejaugi jūs vis dėlto ryžotės?

— Hm, kaip matote,— atsakė šeimininkas, vėl pildamasis į taurę.— Tik daugiau apie reikalus nešnekėsim. Torenso pasirodymas man priminė vieną juokingą atsitikimą, kaip prieš keletą metų mudu su šituo bėdinu nevėkšla susitarėme susitikti didžiojoje Edinburgo aikštėje. Abu nuėjome kas sau apsireikalauti, o atėjus ketvirtai valandai, Torensas, išlenkęs burnelę, nepažino šeimininko, o aš, pamiršęs akinius, buvau kaip aklas ir, dievaži, neįžiūrėjau savojo raštvedžio,— ir advokatas nuoširdžiai nusikvatojo.

Pritariau, jog tai iš tikrųjų juokingas nuotykis, ir iš mandagumo šyptelėjau, bet kai misteris Renkiloras kiaurą dieną vėl grįždavo prie to pasakojimo ir jį kartodavo, pagražindamas vis naujomis detalėmis ir kvatodamas, ėmiau stebėtis, pagaliau, visiškai suglumęs, nebeturėjau kur akių dėti dėl tokio kvailo elgesio.

Netrukus prieš sutartąjį su Alenu laiką, mes išėjome iš namų: misteris Renkiloras, įsikibęs man į parankę, o iš paskos, įsikišęs dokumentą į kišenę ir nešdamasis dengtą kraitelę, žengė Torensas. Einant per miestą, advokatas lankstėsi čia dešinėn, čia kairėn ir vis be perstojo stoviniavo dėl visokiausių miesto

ir asmeninių reikalų, o tai reiškė, kad jis buvo didžiai gerbiamas šioje grafystėje. Ir tik namams praretėjus, mes pasukome į krantinės pusę link užeigos ir prieplaukos — mano nesėkmių vietos. Prisiminęs tuos, kurių daugelio šiandien jau nebuvo gyvųjų tarpe, negalėjau ramiai žiūrėti į šį pajūrį: nėra Rensomo, nors jis, gal būt, išvengė dar blogesnio likimo; nėra Šuano,— baisu pagalvoti, kur jis dabar! O tie nelaimingieji, kur tą paskutinį kartą sykiu su brigu nugarmėjo į jūros gelmes! Visus juos ir kartu brigą pergyvenau: sveikutėlis išsisukau nuo visokių išmėginimų ir baisiausių pavojų. Ko čia, atrodo, daugiau norėti — tik būti dėkingam, bet vis viena, žiūrėdamas į šias vietas, negalėjau nuslėpti liūdesio dėl kitų ir nesudrebėti, prisiminęs pergyventą siaubą.

Taip man bemąstant, staiga misteris Renkiloras šūktelėjo ir, pliaukštelėjęs ranka per kišenes, pradėjo juoktis.

— Oho,— rėkavo jis,— ar ne juokinga! Šitiek pripaistęs, vėl užmiršau akinius!

Tik dabar supratau, kodėl jis pasakojo tą nuotykį su akiniais, ir dabar žinojau, kad akiniai tyčia palikti namie, idant būtų pasinaudota Aleno paslaugomis ir tuo pačiu išvengta pažinties. Iš tiesų buvo gudriai sugalvota: juk nūnai, jei reikalai pakryptų į blogąją pusę, Renkiloras niekaip nebegalėtų priesaika patvirtinti mano bičiulio asmenybės ir neturėtų galimybės man pačiam pakenkti. Tiktai gana ilgokai vis dėlto jis neapsižiūrėjo, o, einant per miestą, su kiek žmonių šnekėjosi ir visus kuo puikiausiai atpažino, todėl beveik nedvejojau, kad jis ir šitaip neblogai įžiūri.

Praėjus užeigą, kur tarpduryje pamačiau berūkantį pypkaitę šeimininką ir nusistebėjau, kad šis nė kiek nesenstelėjęs,— misteris Renkiloras pakeitė mūsų eisenos tvarką: jiedu su Torensu dabar žingsniavo užpakaly, o mane lyg žvalgą nusiuntė į priekį. Pėdindamas į kalvą, prorečiais švilpteledavau gaeliškos dainelės motyvą, kol pagaliau nudžiugau, išgirdęs atsaką, ir pamačiau iš krūmų išlendant Aleną. Visą mielą dienelę vienišas praslampinėjęs aplinkui ir kukliai pasimaitinęs aludėje prie Dandaso, bičiulis buvo trupučiuką prislėgtas. Tačiau, išvydęs mano drapanas, iš karto pralinksmėjo, o kai papasakojau, kaip sėkmingai susiklostė mūsų reikalas ir koks vaidmuo buvo skirtas jam šioje byloje, draugužis visiškai atkuto.

— O, labai šauni mintis,— nesitvėrė jis,— tiesiai pasakysiu, tinkamesnio žmogaus už Aleną Breką tokiam reikalui nerasit. Sutvarkyti jį,— įsidėmėkite tai,— ne kiekvienam pasiseks — čia reikia išradingo žmogaus. Tik man atrodo, kad advokatas geidauja mane kuo greičiau pamatyti,— nerimo Alenas.

Šūktelėjęs pamojavau misteriui Renkilorui ir, kai tas priėjo, pristačiau jį savo bičiuliui misteriui Tomsonui.

— Džiaugiuosi jus matydamas, misteri Tomsonai,— prabilo šis.— Aš pamiršau savo akinius, ir jūsų draugas, misteris Deividas, paliudys,— šnekėjo toliau advokatas, tapšnodamas man per petį,— kad aš be jų kaip aklas, todėl nenustebkite, jeigu rytoj praeisiu pro jus nepažinęs.

Šitaip sakydamas advokatas norėjo padrąsinti Aleną, bet kalniečio tuštybei užsiplieksti užtenka smulkmenos.

— Na, sere, man atrodo, kad šitai ne taip jau svarbu,— šaltai atsakė Alenas,— mes susitikome vien tam, kad misteris Belfuras atgautų savo teises, ir, kiek galiu spręsti, vargu rasime daugiau ką tarp mūsų bendra. Tačiau jūsų atsiprašymą aš priimu, nes jis buvo laiku pasakytas.

— Iš jūsų daugiau ir nebuvo tikėtasi, misteri Tomsonai,— nuoširdžiai atsakė Renkiloras,— bet kad jau esame šiame spektaklyje pagrindiniai veikėjai, tai aš manau, mudu puikiai sutarsime; todėl ar negalėtumėte pasiūlyti man savo rankos, nes sutemus ir be akinių nelabai aiškiai matau taką. Na, o jūs, misteri Deividai, pamatysite — Torensas malonus pašnekovas. Tik leiskite jus perspėti, kad nėra reikalo jam žinoti apie jūsų ir šito... šito... misterio Tomsono santykius.

Taip susitarus jiedu nuėjo pirma, intymiai šnekučiuodamiesi, o mudu su Torensu žengėme pridurmui.

Kai pamatėme Krūmynę, jau buvo visiškai sutemę. Laikrodis ką tik išmušė dešimt; mus gaubė tamsa ir gaivi šilima, medžiuose šiureno malonus pietvakarių vėjas ir slopino mūsų žingsnius. Priėjus arčiau, niekur nebuvo matyti šviečiant žiburio. Tikriausiai, dėdė bus jau atsigulęs, bet mums šitai kaip tik labiausiai tiko. Kai iki namo buvo likę koks penkiasdešimt jardų, paskutinį kartą pasitarėme; advokatas, Torensas ir aš patyliukais prisėlinome prie trobesio kampo, ir vos tik spėjom ten užsiglausti, Alenas, nė kiek nesislėpdamas, žengė tiesiai prie durų ir pradėjo belstis.

XXIX. ĮŽENGIU Į SAVO VALDAS

Ilgokai Alenas daužė duris; smūgiai aidėjo visame name ir apylinkėje. Pagaliau, išgirdęs patyliukais atidarant langą, supratau, kad dėdė stojo į savo stebėjimo vietą. Nakties prieblandoje jis galėjo matyti vien Aleną — tamsų šešėlį, stovintį ant laiptų, o trijų liudininkų jo žvilgsnis negalėjo pasiekti, taigi doram žmogui savame name nebuvo ko baimintis. Vis dėlto kurį laiką dėdė patylomis apžiūrinėjo svečią, o kai prašneko, virpančiame balse jautėsi būgštavimas.

— Kas čia dabar?— prabilo jis.— Ne laikas padoriems žmonėms nakčia baladotis, o su nakties paukščiais jokių reikalų neturiu. Ko čia atsibastėt? Aš turiu šaudyklę.

— Ar čia jūs, misteri Belfurai?— atsiliepė Alenas, žengtelėjęs atbulas ir žvelgdamas į tamsą.— Atsargiau su ta savo šaudykle, tai ne žaislas — gali trinktelėti.

— Kas jus čia atpūtė? Kas toks esat?— piktai subambėjo dėdės balsas.

— Neketinu savo pavardės šaukti visai apylinkei,— atkirto Alenas,— bet kas čia mane atpūtė, tai jau kitas reikalas, daugiau liečiantis jus, negu mane; jei norit, galiu jį kaip baladę imt ir padainuot.

— Koks gi čia reikalas?— susidomėjo dėdė.

— Deividas,— atsakė bičiulis.

— Kas kas?— suriko dėdė iš kartō pasikeitusiu balsu.

— Nejaugi man reikės pasakyt ne tik jo vardą, bet ir pavardę?— šaipėsi Alenas.

Įsivyravo tyla, o paskui, lyg kažko dvejodamas, dėdė prašneko:

— Tur būt, geriau bus įsileisti jus.

— Be jokios abejonės,— atrėžė Alenas,— tik kažin ar aš eisiu? Štai ką jums pasakysiu: geriau pasikalbėkime čia, sutvarkykim reikalą tiesiog ant slenkščio, ar supratot — čionai arba niekur. Matot, aš ne blogesnis kietasprandis, negu jūs, ir džentelmenas iš kur kas kilmingesnės šeimos.

Šitokia tono permaina sutrikdė Ebinizerį, todėl akimirką pagromulavęs šią mintį, po valandėlės tarė:

— Na, nieko nepadarysi, jei reikia, tai reikia,— ir užvėrė langą.

Dar gerokai truko, kol tas atitrepsėjo laiptais, sulig kiekvie-

nu žingsniu kankindamasis dėl savo sprendimo, o paskui nabrino grandines, retežius ir spynas, graužiamas vis naujų baimės priepuolių. Galų gale išgirdome girgžteliant vyrius: dėdė, matyt, kuo atsargiausiai išstypino į lauką ir, matydamas, kad svetys pasitraukė žingsnį kitą, klestelėjo ant viršutinio laiptelio, rankose laikydamas parengtą muškietą.

— Štai, matot,— įspėjo jis,— šaudyklė užtaisyta; jei žengsit žingsnį, krisit negyvas.

— Išties mandagiai pasakyta,— pasišaipė Alenas.

— O ką, ne taip maloniai ir jūs čia nusiteikęs,— atšovė dėdė,— todėl aš priverstas saugotis. Dabar, kai supratome vienas kitą, klostykit reikalą.

— Ką gi,— atsikvėpė Alenas,— jūs, kaip įžvalgus žmogus, be abejonės pastebėjot, kad kilimo esu kalnietis. Mano pavardė šioje istorijoje neturi reikšmės, bet mano draugų gimtinė yra ne per toliausia nuo Malo salos, apie kurią, tikriausiai, esate girdėjęs. Taigi tam krašte sudužo laivas, o kitą dieną vienas mano giminaitis, rankiodamas smėlyje nuolaužas prakurams, rado išmestą pusgyvį jaunuolį. Na, tas atsupo skenduolį ir sykiu su kitais vyrais nunešė jį į senos, apleistos pilies griuvėsius ir ten paslėpė. Bet lig šios dienos išlaikyti ten vaikiną mano giminaičiams nepigiai kaštavo. Mano giminė — laisvi žmonės ir ne taip sąžiningai, kaip kiti, kuriuos galėčiau čia pat paminėti, prisilaiko įstatymų. Sužinoję, kad tasai jaunuolis iš padorios šeimos, jūsų, misteri Belfurai, tikras sūnėnas, paprašė, kad aš pas jus užsukčiau ir pakalbėčiau apie tai. Iš anksto galiu pasakyti: jei mudu nesusitarsim, vargu ar kada nors su juo pasimatysit,— mano giminaičiai ne iš turtingųjų,— kukliai užbaigė Alenas.

Mano dėdė atsikrenkštė.

— Nelabai dėl to man galvą skauda,— atsakė jis.— Visada vaikinas buvo nei šioks, nei toks, tai kam čia man kištis.

— Oho,— nusistebėjo Alenas,— matau, kur jūs sukat: apsimetate, kad reikėtų mokėti kuo mažesnę išpirką.

— Nieku gyvu, čia tikra tiesa. Man jaunuolis visai nerūpi ir jokios išpirkos nesirengiu mokėti, todėl man nė motais, ką su juo darysit — sumalsit ar sutrinsit.

— Na, jau ne, sere,— nenustygo Alenas,— savas kraujas — ne vanduo, po šimts velnių! Kaip galima atsisakyti brolio sūnaus — juk gėda! O jei taip pasielgtumėte ir apie tai sužinotų

jūsų krašto žmonės, tai aš būčiau visiškas mulkis, jeigu jie jus už tai pagirtų.

— Ne kaip ir dabar apie mane šneka,— atsakė Ebinizeris.— O be to, iš kur čia sužinos; juk ne iš manęs ar jūsų draugų. Tad tuščios kalbos, mielasis mano!

— Tuomet pats Deividas papasakos!— išpyškino Alenas.

— O kaipgi?— sukruto dėdė.

— Ogi šitaip,— atrėžė mano bičiulis.— Mano giminės, be abejo, jūsų brolėną laikys lig tol, kol bus vilties gauti už jį pinigų, o kai jos neliks, tai esu tikras, kad paleis jį šunų šukuoti ir tegu sau žinosi.

— O kas man darbo,— atkirto dėdė.— Man nei galvon, nei uodegon.

— Taip ir maniau,— tarė Alenas.

— Kažin kodėl?— pasiteiravo Ebinizeris.

— Ogi štai kodėl, misteri Ebinizeri Belfurai,— atrėžė bičiulis.— Iš viso to, ką buvau girdėjęs, piršosi dvi išeitys: arba jūs, mylėdamas Deividą, sutiksit užmokėti, kad jis pas jus grįžtų, arba dėl tam tikrų priežasčių jo pasirodymas jums bus nepageidautinas, todėl mokėsite, kad jį išlaikytų svetimieji. Atrodo, kad pirmoji išeitis jūsų nevilioja, taigi lieka antroji, ir man šitai džiugu girdėti,— pats įsprausiu kokį varioką į mašnelę, ir giminaičių kišenė pastorės.

— Kažkodėl aš jūsų nesuprantu,— suniurnėjo dėdė.

— Nesuprantat?— nustebo nakties svetys.— Nagi paklausykit: jūs nenorite, kad vaikinas grįžtų. Gerai, tai ką su juo daryti,— kiek už tai paklosit?

Dėdė ničnieko neatsakė, tik neramiai subruzdėjo ant laiptelio.

— Tai štai kaip, sere!— suriko Alenas.— Žinokite, jog aš džentelmenas, nešiojąs karališką pavardę; aš ne koks nors besitrainiojąs prie durų prekeiva. Tad arba tučtuojau duodate man rimtą atsakymą, arba, prisiekiu Glenkou viršukalne, paleisiu savo špaga jums žarnas.

— Ei susimildamas,— suriko dėdė, pašokdamas ant kojų,— atsikvošėkite. Kas jums atsitiko? Aš juk paprastas žmogus, o ne koks šokių mokytojas, ir stengiuosi kalbėti kuo mandagiau. O jūsų tokia nepraustaburniška šneka nedabina. Paleis žarnas — grasina. Tai kam tada būtų mano šaudyklė?— bambėjo dėdė.

— Ką reiškia iškaršėlio parakas prieš šveitrų plieną Aleno rankoj. Tas pat, kaip sraigę sulygint su kregžde,— nusišaipė svečias.— Kol kretantys pirštai sugrabalios gaiduką, mano špagos rankena jau styros jūsų krūtinėj.

— Ek gerbiamasis, kas to nežino!— sutiko dėdė.— Tebūnie, kaip jūs norit, daugiau neprieštarauju. Tik sakykit, ko geidaujat,— pamatysit, kad lengvai sutarsim.

— Šit kas, sere,— nukirto Alenas,— neprašau nieko, tik aiškaus atsakymo. Trumpai drūtai: ar norite, kad jaunuolį nužudytų ar laikytų gyvą?

— O sere,— šūktelėjo Ebinizeris.— O sere, argi šitaip galima kalbėti?

— Nužudyti ar palikti gyvą?— neatlyžo Alenas.

— Palikit, palikit gyvą!— vaitojo mano dėdė.— Jokio kraujo praliejimo, nuolankiai prašyčiau.

— Hm, kaip sau norit,— atšovė bičiulis.— Tik šitaip daugiau kaštuos.

— Daugiau?— sukruto Ebinizeris.— Negi jūs tepsite rankas krauju?

— Fiut!— švilptelėjo Alenas.— Ar šiaip, ar taip nusikaltimas! O nudėti — daug paprasčiau, greičiau ir patikimiau. Palikti vaikėzą gyvą — reikalas kur kas painesnis.

— Aš vis dėlto norėčiau, kad jis liktų gyvas,— nusprendė dėdė.— Niekam nelinkėjau blogo ir nūnai to nedarysiu, norėdamas įtikti pasiutusiam kalniečiui.

— Žiūrėk, koks skrupulingas...— pasišaipė Alenas.

— Aš — principo žmogus,— atkirto striukai Ebinizeris.— Jei man už tai reikia sumokėti, tai ir moku. Be to,— pridūrė jis,— neužmirškit, kad jaunuolis — mano brolio sūnus.

— Taigi, taigi,— pritarė Alenas,— o dabar dėl kainos. Man šiek tiek sunkoka ją pasakyti; pirma teks išsiaiškinti kai kurias smulkmenas. Ne pro šalį būtų, sakysim, sužinoti, kiek jūs įspraudėte rankpinigių Housizenui?

— Housizenui!— suglumo dėdė, traukdamasis atatupstas.— Už ką?

— Kad pagrobtų Deividą,— atsakė mano bičiulis.

— Tai melas, grynas melas!— riktelėjo mano dėdė.— Jis niekad nebuvo pagrobtas. Jums kažkas begėdiškai primelavo. Pagrobtas?! Niekados!

— Jei vaikino nepagrobė, tai ne mano, ne jūsų ir ne Housizeno nuopelnas, jei tik iš viso šio žmogaus žodžiais galima tikėti,— ramino bičiulis mano dėdę.

— Ką šitai reiškia?— nustebo Ebinizeris.— Ar Housizenas jums pasakė?

— Cha, o iš kur aš žinočiau, tu, prakeiktas senas kelme!— visu balsu užriko Alenas.— Mudu su Housizenu — viena ranka, abu dalijomės pelną, dabar matote, ar verta jums meluoti. Štai ką dar pasakysiu,— kvailai padarėte, susidėję su tuo jūrų plevėsa ir patikėję jam šitiek asmeniškų reikalų. Bet apie tai per vėlu šnekėti: kaip pasiklosi, taip ir išmiegosi. Šit kas dabar svarbiausia: kiek jam davėt?

— Ar jis pats jums nesakė?— paklausė dėdė.

— Čia mano reikalas,— nenusileido Alenas.

— Ek,— stenėjo dėdė,— man nerūpi, ką jis pasakė, juk vis tiek melavo, o aš jam, kaip dievą myliu, daviau trisdešimt svarų. Be to, pasakysiu jums grynų gryniausią tiesą: pardavęs vaikiną, Karolinoj jisai turėjo gauti daug riebesnį kąsnį, tik jau ne iš mano kišenės.

— Dėkui jums, misteri Tomsonai. Šitiek mums puikiausiai užtenka,— tarė advokatas, žengdamas priekin ir labai mandagiai pridurdamas:— Labą vakarą, misteri Belfurai!

— Labą vakarą, dėde Ebinizeri!— pasisveikinau ir aš.

— Graži naktelė, misteri Belfurai!— pasirodė ir Torensas.

Dėdė neišlemeno nė žodžio, tik nei gyvas, nei miręs kaip stovėjo ant viršutinio laiptelio, taip ir susmuko, spoksodamas į mus tarytum stabo ištiktas. Alenas atsargiai ištraukė iš senioko rankų šautuvą, o advokatas pakėlė už parankės nuo laiptelio ir, nusivedęs į virtuvę, kur suėjo ir visi kiti, pasodino į kėdę šalia išblėsusio, vos-ne-vos rusenančio židinio.

Akimirką įsispėtrinome į jį, džiaugdamiesi savo pergale, bet kartu ir su tam tikra užuojauta dėl tokios senioko gėdos.

— Na, na, misteri Ebinizeri,— ramino advokatas,— nereikia šitaip nusiminti,— aš pažadu jums lengvas sąlygas. O tuo tarpu duokite šen rūsio raktus, kad Torensas atneštų mums jūsų tėtušio daryto vyno buteliuką tokio įvykio proga.

Tada, atsigręžęs į mane ir paėmęs už parankės, tarė:

— Misteri Deividai, aš jums linkiu kuo geriausios sėkmės ir džiaugsmo, kurio, manau, jūs nusipelnėte.— Paskui su lengva juoko gaidele balse kreipėsi į Aleną:— Misteri Tomsonai, leis-

kite išreikšti savo susižavėjimą: jūs meistriškai suvaidinote savo rolę, tik niekaip negaliu suprasti, koks jūsų vardas: Jokūbas, Karolis ar Jurgis?

— O kodėl, sere, manote, kad aš turėčiau vadintis vienu iš šių trijų vardų?— tarsi pasijutęs užgautas, pasitempė Alenas.

— Vien dėl to, kad paminėjote karališką pavardę, sere,— atsakė Renkiloras,— juk ligi šiol niekados karaliaus Tomsono nėra buvę ar bent jau tokio nesu girdėjęs, todėl nusprendžiau, kad jūs turite galvoje vardą, kurį gavote per krikštą.

Smūgis pataikė į pačią opiausią mano bičiulio vietą, todėl neslėpdamas pasakysiu, jog Alenas jį skaudžiai pergyveno. Nė burnos nepravėręs, jis įsispraudė į tolimiausią virtuvės kampą ir kiūtojo, kol aš, priėjęs prie jo, paspaudžiau ranką ir išreiškiau pelnytą padėką didžiausiam mano sėkmės kaltininkui. Tiktai tuomet jis trupučiuką pralinksmėjo ir galų gale sutiko prisidėti prie mūsų draugės.

Tuo metu židinys jau buvo pakurtas, o vyno butelis atkimštas, tad, išsiėmę iš pintinės gerą užkandą, trise — Alenas, Torensas ir aš — sėdome prie stalo vakarieniauti. Advokatas su dėde išėjo į kitą kambarį pasitarti. Kokią valandą jiedu ten išbuvo užsidarę, kol pagaliau sulygo, o mudu su dėde po formalia sutartimi pasirašėme. Pagal sutarties sąlygas dėdė turėjo atsilyginti Renkilorui už tarpininkavimą, o man kasmet mokėti du trečdalius grynų Krūmynės pajamų.

Taigi baladžių elgeta grįžo namo; tą naktį tysodamas virtuvėje ant skrynių, jau buvau turtingas ir turįs krašte vardą žmogus. Alenas ir Torensas su Renkiloru knarkė savo guoliuose, bet mane, šitiek naktų ir dienų prasivarčiusį po atviru dangumi purvyne ir ant akmenų, neretai tuščiu pilvu ir amžinoje baimėje, tokia permaina pavėikė kur kas labiau, negu visos pirmykštės negandos,— įsistebeilijęs į palubėje nuo židinio mirgančius šešėlius, kurdamas ateities planus, tysojau lig aušros.

XXX. SUDIE

Nors aš pats ir atplaukiau į ramų uostą, bet kaip bus su Alenu, kuriam tiek esu skolingas? Be to, nedavė ramybės žmogžudystė ir Džeimso Glenso reikalai. Šiuos rūpesčius išsipasakojau Renkilorui, mudviem šen ten besivaikščiojant apie šeštą

valandą ryto priešais Krūmynės langus; aplinkui, kiek tik akys užmato, driekėsi mano protėvių laukai ir miškai, kurie dabar jau man priklausė. Netgi kalbant apie tuos liūdnus reikalus, žvilgsnis vis nuklysdavo į tolumas, o širdis išdidžiai suspurdėdavo iš džiaugsmo.

Advokatas net neabejojo, kad mano šventa pareiga padėti savo bičiuliui; bet kokia kaina aš turįs jam rasti būdą ištrūkti iš Škotijos, bet dėl Džeimso Renkiloras kitaip manė.

— Misteris Tomsonas,— šnekėjo jis,— yra viena, o jo giminaitis — visai kas kita. Nežinau visų smulkmenų, bet, kiek suprantu, į bylą įveltas žymus didikas, kurį, jums leidus, vadinsime A. H.[1], ir kuris, kaip manoma, ypatingai nepalankus kaltinamajam. A. H., be abejo, kilnus didikas, bet, misteri Deividai, *timeo qui nocuere deos*[2]. Jei sukliudysite jam atkeršyti, prisiminkite, kad yra patikimas būdas atsikratyti jūsų parodymų: jus patį pasodinti į kaltinamųjų suolą. Tada sėdėsite ant to paties suolo, kaip ir misterio Tomsono giminaitis. Jūs sakysite — esu nekaltas, bet anas irgi toksai pat. Būti teisiamam už kalniečio nužudymą kalniečių teisme, kur teisėjo kėdėje kalnietis,— tai tiesiausias kelias į kartuves.

Kažkada anksčiau apie visa tai ir aš panašiai buvau galvojęs, bet jokios išeities neradau, tad dabar apsimečiau naivuoliu ir kuo nuoširdžiausiai leptelėjau:

— Tokiu būdu, sere, matyt, nieko kito man nebelieka, kaip kartuvės.

— Mano brangusis berniuk,— susijaudino advokatas,— kelkis su dievu ir daryk, kaip manai esant teisinga. Netiktų man tokiame amžiuje patarti rinktis gėdingą, nors ir saugų kelią, todėl atsiimu savo žodžius ir atsiprašau. Eikite ir atlikite savo pareigą, o jei reikės, mirkite kartuvėse kaip džentelmenas. Pasaulyje esti daug blogesnių dalykų, negu kartuvės.

— Ne tiek jau daug, sere,— atsakiau jam šypsodamasis.

— Ne, sere, lig soties,— prieštaravo jis.— Toli pavyzdžių nereikia ieškoti. Štai jūsų dėdei būtų dabar dešimt kartų geriau sąžiningai kyboti kartuvėse.

Taręs šiuos žodžius ir vis dar neprarasdamas geros nuotaikos,— iš to galėjau spręsti, kad Renkilorui neapsakomai pati-

[1] Argailio hercogą.

[2] Bijausi tų, kurie kiršina dievus *(lot.)*.

kau,— jis pasuko namo ir ten parašė du laiškus, aiškindamas, ką su jais daryti.

— Šitą,— rodė jis,— įteiksite mano bankininkams, Britų linų pramonės bendrovei, kad jūsų vardu atidarytų sąskaitą. Pasitarkite su misteriu Tomsonu: jis žino kelius, o jūs su savo kreditu padėsite jam pasprukti. Tikiuosi, kad jūs su savo lobiais elgsitės protingai, bet, tvarkant Tomsono reikalus, patarčiau būti itin dosniu. O dėl jūsų bičiulio giminaičio geriausia kreiptis į generalinį prokurorą ir, papasakojus jam visą istoriją, pasisiūlyti liudininku. Ar jis priims šią paslaugą, ar ne — tai jau kita kalba, kuri priklausys nuo A. H. Nūnai, kad būtumėte tinkamai rekomenduotas prokurorui, parašiau kitą laišką jūsų bendrapavardžiui, gerbtinam žmogui, mokslininkui Belfurui iš Pilrigo. Bus geriau, jei jus pristatys bendrapavardis, o Pilrigo lerdas gražiuoju sugyvena su generaliniu prokuroru Grantu. Jūsų vietoje aš neapsunkinčiau jo smulkmenomis. Ir, žinote ką, nėra jokio reikalo minėti misterio Tomsono. Mokykitės iš misterio Belfuro — jis geras jums pavyzdys, o šnekėdamas su prokuroru,— būkite atsargus. Visuose šiuose reikaluose tepadeda jums dievas, misteri Deividai!

Taip taręs advokatas atsisveikino ir, lydimas Torenso, patraukė prie kelto, o mudu su Alenu pasileidome į Edinburgą. Einant takeliu pro vartų stulpus ir nebaigtą ręsti sarginę, vis atsigręždami dirsčiojome į mano tėvo gimtinę. Stovėjo ji, pilka, didžiulė, ir, atrodė, kad jokia gyva dvasia ten negyvena, tiktai viename viršutiniame lange tarsi kiškio ausys iš urvo šen ten šmėsčiojo naktinės kepuraitės spurgos. Nekaip aš čia buvau sutiktas, dar nesvetingiau priimtas, tad gerai, kad nors išeinant mane lydėjo akimis.

Dūlinome mudu su Alenu iš lėto; netraukė širdis nei keliauti, nei kalbėtis. Abu krimto ta pati mintis — artėjo mūsų atsisveikinimo akimirka, slėgė prabėgusių dienų prisiminimai. Beje, mudu kalbėjomės, ką dabar darysime: nusprendėme, kad Alenas bus netoliese, slapstydamasis čia šen, čia ten, bet vieną kartą per dieną sutartoje vietoje pasirodys, kad galėtume pasikalbėti akis į akį arba per pasiuntinį. Tuo tarpu aš turėjau rasti kokį nors notarą iš Apino Stiuartų, kuriuo visiškai būtų galima pasikliauti; šis žmogus turėtų rasti laivą ir parengti visa, kad Alenas galėtų saugiai pasprukti. Viską aptarę, vėl nuti-

lome, tarsi pristigę žodžių; nors aš dar mėginau paerzinti Aleną, pravardžiuodamas misteriu Tomsonu, o jis mane — dėl naujų drabužių ir mano dvaro, bet abu jautėme, kad mums kur kas labiau norėjosi verkti, o ne juoktis.

Žingsniavome trumpiausiu keliu per Korstorfino kalvą, kol, priėję vietą, vadinamą Atsipūsk Ir Padėkok, žvilgterėjome žemyn, kur anapus Kostorfino pelkių, tolumoje, dunksojo miestas su pilim ant kalvos, ir abu iš karto stabtelėjome, nes be žodžių buvo aišku, kad čia turėsime skirtis. Dar sykį pakartojome viską, dėl ko buvome susitarę: notaro adresą, valandą, kurią turėjome susitikti su Alenu, ir signalus, kuriuos turėjo žinoti tas, kas ateis su juo pasimatyti. Paskui atidaviau pinigus, kuriuos turėjau,— vieną ar dvi ginėjas, gautas iš Renkiloro,— kad jis bent tuo sykiu nebadautų. Tylėdami dar kurį laiką žiūrėjome į Edinburgą.

— Na, ką gi, sudie!— pasakė Alenas, tiesdamas man kairę ranką.

— Sudie!— tariau aš ir, stipriai ją paspaudęs, ėmiau leistis nuo kalvos.

Mudu net nedirstelėjome vienas kitam į akis; kol Alenas neišnyko iš akių, nė karto į jį neatsigręžiau. Tik eidamas į miestą, jaučiausi toks vienišas ir apleistas, kad vos susilaikiau neatsisėdęs ant grioviakrančio ir neapsižliumbęs kaip mažas vaikas.

Kai žygiavau sostinės gatvėmis pro Vakarų bažnyčią ir didžiąją turgavietę, jau buvo koncė pusiaudienis. Didžiuliai dešimtaukščiai—penkiolikaaukščiai namai, siauručiai su arkomis vartai, pro kuriuos be paliovos sruvo pėstieji, krautuvių languose išdėliotos prekės, spūstis ir nesiliaujantis klegesys, biaurūs kvapai, puošnūs drabužiai ir tūkstančiai kitų smulkmenų, kurių neverta prisiminti, taip mane sutrikdė, kad apstulbintas pasileidau su srove iš vieno šono į kitą, visą laiką galvodamas apie Aleną, stovintį ant Atsipūsk Ir Padėkok. Nors atrodė, kad turėčiau stebėtis visu tuo blizgesiu ir naujovėmis, bet visą laiką kažkur viduje maudė šaltas gaižulys, tarytum gailestis, kažką ne taip padarius.

Galų gale apvaizdos ranka su šurmuliuojančia srove atvedė mane prie Britų linų pramonės bendrovės banko durų.

KATRIONA

Vertė
VIKTORIJA MILIŪNAITĖ

PIRMOJI DALIS

GENERALINIS PROKURORAS

I. TURTINGAS ELGETA

1751 metų rugpiūčio 25-ąją, apie antrą valandą dienos, aš, Deividas Belfuras, išėjau iš Britų linų pramonės bendrovės. Man įkandin kurjeris nešė maišiuką pinigų, o keletas vyriausiųjų tos firmos atstovų lankstėsi man, stovėdami ant slenksčio. Prieš porą dienų ir netgi dar vakar dienos rytą aš buvau panašus į pakelės elgetą, tikrą skarmalių kiauromis kišenėmis; mano draugas buvo įstatymo pasmerktas išdavikas, mano paties galva įkainota už nusikaltimą, apie kurį kalbėjo visa šalis. Šiandien aš gavau palikimą: tapau turtingu įpėdiniu, lerdu, turinčiu dvarą. Banko kurjeris nešė mano auksą, mano kišenėje gulėjo rekomendaciniai laiškai, žodžiu, kaip sako priežodis, gyvenk ir norėk.

Tačiau dvi aplinkybės gramzdino mane kaip sunkus balastas laivą. Viena jų — nelengvas ir mirtinai pavojingas žygis, kurio ketinau imtis; antra — vieta, kur aš buvau. Didžiulis ir niaurus miestas, judri ir triukšminga žmonių daugybė man buvo naujas pasaulis, atsibasčius iš pelkių kemsynų, pajūrio smėlynų ir ramių kaimo vietovių. Itin mane trikdė miestiečių apstas. Renkiloro sūnus buvo žemo stogo ir džiūsna; į jo drabužį vos įlindau. Nekaip atrodžiau, ir man buvo labai nejauku žingsniuoti priekyje banko kurjerio. Aiškus daiktas, praėiviai tuoj ims iš manęs tyčiotis arba, dar blogiau, klausinėti, tad ryžausi kuo greičiau įsigyti drabužius, o kol kas eiti šalia kurjerio, paėmus jį už parankės, lyg mes būtume bičiuliai.

Lakenbuso krautuvėje nusipirkau tinkamus drabužius, ne itin puošnius, nes nenorėjau pasirodyti išsišokėliu, bet gerus ir patvarius, kad tarnai žiūrėtų į mane su pagarba. Iš krautuvės nuėjau pas ginklų pardavėją, nusipirkau paprastą špagą, pritinkančią dabartinei mano visuomeninei padėčiai. Su špaga jau-

čiausi kur kas saugesnis, nors, nemokant gintis, ji man tik galėjo sukelti naujų pavojų. Kurjeris, gana prityręs žmogus, nutarė, jog aš vykusiai pasirinkau drabužį.

— Į akis niekas nekrinta,— pasakė jis,— viskas kuklu ir tinkama. O špagos, žinoma, reikalauja jūsų padėtis. Bet, jūsų dėtas, aš sugebėčiau geriau panaudoti savo pinigus.

Jis patarė man nusipirkti šiltas kojines Kovgeit Beke, jo pusseserės krautuvėlėje; kojinės esą „nepaprastai stiprios".

Tačiau aš turėjau kitų, skubesnių darbų. Atsidūriau sename niūriame mieste, kuris, dievaži, atrodė nelyginant koks triušių gardas — gyventojų galybė, o visokių perėjimų ir užkaborių raizgyte priraizgyta. Joks svetimšalis negalėtų čia susirasti draugo, nebent kitą tokį pat svetimšalį. Net ir pakliuvęs į tuos pat namus, kurių reikėjo, jis kiaurą dieną galėjo ieškoti reikiamų durų,— taip susigrūdę žmonės gyveno tuose ankštuose namuose. Paprastai čia reikėdavo samdytis berniuką, vadinamą „kedžiu". Kedis lydėdavo ir vesdavo jus, kur jums reikėjo, o paskui, kai reikalai būdavo sutvarkyti, parlydėdavo namo. Bet kedžiai, nuolat dirbantys tą darbą ir žinantys kiekvieną miesto namą ir žmogų, ilgainiui virto šnipais. Iš misterio Kembelo buvau girdėjęs, kad jie palaikydavo savo tarpe ryšius, itin smalsiai domėdavosi, ko juos pasisamdžiusiam žmogui reikia, žodžiu, tai buvo policijos akys ir ausys. Mano kaily atsidūrusiam žmogui buvo labai neprotinga leisti paskui save slampinėti tokiam šeškui. Turėjau kuo greičiau padaryti tris vizitus: giminaičiui misteriui Belfurui iš Pilrigo, Stiuartų raštininkui, Apino patikėtiniui, ir pagaliau Viljamui Grantui, eskvairui iš Prestongrendžo, Škotijos generaliniam prokurorui. Vizitas pas misterį Belfurą manęs kompromituoti negalėjo; be to, Pilrigas buvo už miesto, tad, kojų ir škotų kalbos padedamas, aš pats galėjau susirasti kelią. Bet kiti du vizitai buvo kas kita. Vizitas Apino patikėtiniui tuo metu, kai aplink tik ir plyšojo apie Apino žmogžudystę, buvo ne tik pavojingas, bet ir visiškai nesuderinamas su prokuroro lankymu. Net geriausiu atveju mano pasiaiškinimas su Viljamu Grantu turėtų būti keblus. Tačiau jei jis sužinotų, kad aš atėjau tiesiai iš Apino patikėtinio, tai vargu ar mano reikalai nuo to pagerėtų, o Aleną galėčiau ir visiškai pražudyti. Taigi jaučiausi nei pakartas, nei paleistas. Ta padėtis man visiškai nepatiko. Tad nutariau tuojau pat užbaigti su misteriu Stiuartu ir jakobitiškąja mano

bylos dalimi ir tuo tikslu pasinaudoti kurjerio nurodymais. Tačiau atsitiko taip, kad nesuskubau jam pasakyti adreso, kai ėmė dulkti lietus, tiesa, nesmarkus, bet, kad nepakenktų mano naujam drabužiui, mudu palindome po namo atbraila siauro skersgatvio pradžioje.

Nepažindamas vietos, iš smalsumo paėjau kiek tolėliau. Siauras akmenimis grįstas akligatvis staigiai leidosi žemyn. Abipus jo kūpsojo stulbinamai aukšti namai su prakeršai išsikišusiais aukštais. Viršum jų matėsi tik siauras dangaus ruoželis. Iš to, ką galėjau įžvelgti pro namų langus, o taip pat iš pagarbiai atrodančių žmonių, kurie įeidavo ir išeidavo iš tų namų, nusprendžiau, kad namų gyventojai labai padorūs. Tasai kampelis sudomino mane tarytum pasaka.

Aš vis dar stovėjau ir žiūrėjau, tik staiga užpakaly savęs išgirdau kažką greitu, vienodu žingsniu einant ir žvangant plieną. Skubiai atsigręžęs, išvydau būrį ginkluotų kareivių, vedančių gražų aukštą vyriškį su apsiaustu. Vyriškis ėjo šiek tiek palenkęs galvą į šoną, tarsi slapta reikšdamas kažkam pagarbą, pasitikinčiai mojavo rankomis ir klastingai vypsojo. Man pasirodė, kad jis žvelgia į mane, bet aš negalėjau sugauti jo žvilgsnio. Visa procesija nužingsniavo prie vienų skersgatvio durų, kurias atidarė žmogus, vilkintis puošnia livrėja. Du kareiviai įvedė suimtąjį vidun, kiti su šautuvais stojo prie durų laukti.

Miesto gatvėse nieko negali atsitikti, kad nesusirinktų žioplinėtojai ir vaikai. Taip buvo ir dabar. Bet susirinkusieji netrukus išsiskirstė. Beliko trys: mergina, apsirengusi kaip ledi, su Dramondų spalvų kepuraite ir du jos draugai arba, tikriau sakant, bendraminčiai, apskurę žaliūkai, kokių daugybę sutikau, bastydamasis po Kalnuotąją Škotiją. Visi trys rimtai kalbėjosi gaelų kalba. Tos kalbos garsai man buvo malonūs, jie priminė Aleną. Nors lietus nustojo ir kurjeris skubino keliauti toliau, aš priėjau dar arčiau prie trijulės, tikėdamasis nugirsti, apie ką jie kalba. Ledi griežtai barė apdriskėlius, o tiedu nėrėsi iš kailio, melsdami atleisti; buvo matyti, kad ji priklausė jų vado šeimai. Visi trys rausėsi po kišenes ir, kiek galėjau suprasti, sukrapštė tik pusę fartingo. Aš nusišypsojau, pamatęs, kad visi kalniečiai panašūs, kits į kitą: visi laikėsi oriai, bet piniginės buvo tuščios.

Mergina ūmai atsigręžė, ir aš pamačiau jos veidą. Tiesiog nuostabu, kaip gali kartais jaunos moters veidas paveikti vyriškį: įsirėžia į širdį ir lieka joje, nors jis nė pats nežino, kodėl. Atrodo, kad to veido kaip tik jam ir stigo. Jos akys buvo nepaprastos — skaisčios kaip žvaigždės. Matyt, ir tai prisidėjo prie bendro įspūdžio. Bet tuo metu, kai ji atsigręžė, visų aiškiausiai atsimenu vos vos praviras jos lūpas. Šiaip ar taip, aš stovėjau ir spoksojau į ją kaip kvailys. O ji, nemaniusi, kad kas nors gali būti taip arti, žiūrėjo į mane nustebusiomis akimis, ir kiek ilgiau, negu to reikalavo geras tonas.

Į kaimietišką mano galvą šovė mintis, ar tik ji nesistebi naujuoju mano drabužiu. Išraudau kaip vėžys, bet ji, veikiausiai, savaip suprato mano nuraudimą, nes paėjo su savo palydovais skersgatviu tolyn, kur vėl ėmė ginčytis kaip ginčijosi, tik aš nebegalėjau girdėti.

Jaunomis merginomis aš ir anksčiau dažnai žavėdavausi, bet taip smarkiai ir netikėtai susižavėjęs niekada nebuvau. Paprastai aš labiau linkęs trauktis, negu drąsiai žengti į priekį, nes labai bijojau būti moters pajuoktas. Atrodytų, kad ir dabar turėjau apsčiai priežasčių elgtis taip, kaip buvau įpratęs: juk sutikau šią jauną merginą miesto gatvėje, lyg ir einančią paskui suimtąjį, sykiu su dviem nevalyvais apdriskusiais kalniečiais. Bet šiuo sykiu įsipynė ir kažkas kita: mergina tikriausiai pagalvojo, kad aš klausausi jos paslapčių. Nauja mano visuomeninė padėtis, špaga ir nauji drabužiai neleido man dabar pakęsti to įžeidimo. Turtingas elgeta negalėjo susitaikyti su mintimi, kad jį taip suniekino, ir kaip tik ši jauna mergina.

Taigi nusekiau paskui ir, kuo greičiausiai nusiėmęs naująją skrybėlę, tariau:

— Madam, laikau savo pareiga jums pasakyti, kad gaelų kalbos nesuprantu. Taip, jūsų pasikalbėjimo klausiausi, nes turiu draugų anapus kalnų ir šios kalbos garsai man juos primena. Bet jei jūs ir graikiškai kalbėtumėte, aš, tur būt, daugiau suprasčiau apie jūsų reikalus, negu dabar.

Ji linktelėjo man.

— Neįžiūriu čia nieko blogo,— pasakė; jos tartis buvo puiki ir labai panėšėjo į anglų, nors skambėjo kur kas maloniau.— Ir katė gali žiūrėti į karalių.

— Aš nenorėjau jūsų įžeisti,— kalbėjau toliau.— Nežinau, kaip elgiamasi mieste, ir iki šios dienos nebuvau įkėlęs kojos į Edinburgą. Laikykite mane kaimo stuobriu ir jūs būsite teisi. Lengviau man pačiam prisipažinti, kad taip yra, negu laukti, kada jūs tai pastebėsite.

— Tikrai labai keista, kad svetimi žmonės kalbėtųsi kits su kitu gatvėje,— pasakė ji.— Bet jei jūs užaugęs kaime, čia jau kita kalba. Aš taip pat esu iš kaimo, iš Kalnuotosios Škotijos, kaip matote, todėl ir jaučiuosi kaip svetimoje šalyje.

— Dar nė savaitė nepraslinko, kai perėjau kalnus ir buvau Belkvidero nuokalnėse,— pasakiau.

— Belkvidero?— sušuko jinai.— Tai jūs iš Belkvidero? Aš džiaugsmu nesitveriu vien tą pavadinimą išgirdusi. Jei jūs ten gyvenote gana ilgai, aišku, turite pažinti ką nors iš mūsų bičiulių ir giminių.

— Aš gyvenau pas itin garbingą ir gerą žmogų, pas Juodąjį Dunkaną Maklareną,— atsakiau.

— Aš pažįstu Dunkaną, ir jūs visiškai teisingai pavadinote jį garbingu žmogumi,— pasakė ji.— Jo žmona taip pat dora moteris.

— Taip,— pritariau,— jie puikūs žmonės. O kokios ten gražios apylinkės!

— Kur kitur atrasi tokią vietelę!— sušuko jinai.— Aš mėgstu visus tenykščius žalumos kvapus ir viską, kas ten auga.

Man labai patiko, kad mergina taip pagyvėjo.

— Gaila, kad neatvežiau jums viržių puokštės,— pasakiau.— Nors man ir nereikėjo užkalbinti jūsų, bet dabar, kai pasirodė, kad turime bendrų pažįstamų, labai prašau manęs neužmiršti. Esu Deividas Belfuras. Ši diena man laiminga: aš tapau dvaro savininku ir neseniai išvengiau mirtino pavojaus. Norėčiau, kad jūs neužmirštumėte mano pavardės, atmindama Belkvidero,— užbaigiau.— Aš taip pat neužmiršiu jūsų pavardės, atmindamas šią laimingą man dieną.

— Mano pavardės negalima garsiai ištarti,— atsakė ji išdidžiai.— Jau daugiau kaip šimtas metų niekas jos garsiai netaria, nebent atsitiktinai. Aš neturiu pavardės kaip Taikos Sūnūs[1]. Šiaip mane vadina Katriona Dramond.

---

[1] Pasakos personažai.

Dabar supratau, su kuo kalbu. Visoje Škotijoje buvo uždrausta tik viena Makgregorų pavardė. Bet, užuot sprukęs nuo tokios nepageidautinos pažinties, šnekėjausi toliau.

— Aš pažinojau žmogų, kuris buvo tokioje pat padėtyje, kaip ir jūs,— pasakiau,— ir manau, kad, greičiausiai, jis jūsų giminaitis. Tai Robinas Oigas.

— Nejaugi?— sušuko jinai.— Jūs bendravote su Robiu?

— Aš praleidau su juo naktį,— atsakiau.

— Taip, jis nakties paukštis,— tarė ji.

— Mes turėjome porą dūdmaišių,— kalbėjau toliau,— ir jūs, tur būt, įsivaizduojate, kaip laikas praėjo.

— Šiaip ar taip, jūs, matyt, nesate mano priešas,— pasakė ji.— Prieš valandėlę raudonšvarkiai pravedė jo brolį. Tai mano tėvas.

— Nejaugi?— sušukau.— Jūs Džeimso Moro duktė?

— Vienintelė jo duktė,— atsakė jinai,— suimtojo duktė! Kaip aš galėjau bent trumpam tai užmiršti ir kalbėtis su nepažįstamais!

Tuo metu vienas jos palydovų kreipėsi į ją baisia anglų kalba, klausdamas, kas daryti su tabaku. Atidžiai į jį pažvelgiau: jis buvo neaukštas, kreivakojis, rudaplaukis ir didžiagalvis. Vėliau, nelaimei, man teko artimiau su juo susipažinti.

— Šiandien apsieisime be tabako, Nili,— atsakė jinai.— Kaip gausi jo, neturėdamas pinigų? Tegul tai bus tau pamoka: kitą kartą būsi atidesnis. Manau, kad Džeimsas Moras nelabai bus patenkintas Niliu iš Tomo.

— Mis Dramond,— tariau,— aš jau sakiau jums, kad ši diena man laiminga. Paskui mane žengia banko kurjeris. Atminkite, kad jūsų šalyje, Belkvidere, aš svetingai buvau priimtas.

— Jus priėmė ne mano klano žmogus.

— Tegul ne jūsų, bet aš skolingas jūsų dėdei už malonumą, kurį suteikė jo grojimas. Be to, aš pasiūliau jums savo draugystę, ir jūs užmiršote laiku jos atsisakyti.

— Jūsų pasiūlymas darytų jums garbę, jei kalba eitų apie stambius pinigus,— pasakė ji,— bet aš jums tuojau viską paaiškinsiu. Džeimsas Moras sėdi kalėjime, surakintas grandinėmis. Pastaruoju metu jį kasdien atveda čia pas prokurorą..

— Pas prokurorą?— sušukau.— Argi čia?

— Čia prokuroro Granto iš Prestongrendžo namai,— atsakė ji.— Jau keletą sykių jie vedė čia mano tėvą. Nežinau kam,

bet, rodos, jam bus suspindusi šiokia tokia viltis. Jie neleidžia man matytis su tėvu, o jam — rašyti man. Mums tenka lūkuriuoti jo Kings-strite, norint pakeliui perduoti jam tabako ar ko kito. Šiandien tas žioplys Nilis, Dunkano sūnus, pametė keturis pensus, kuriuos daviau tabakui. Džeimsas Moras liks be tabako ir pagalvos, kad duktė jį pamiršo.

Aš išėmiau iš kišenės šešių pensų monetą, padaviau Niliui ir liepiau eiti tabako. Paskui kreipiausi į ją:

— Tie šeši pensai atkeliavo su manim iš Belkvidero.

— Taip,— pasakė jinai,— jūs esate Gregorų bičiulis!

— Nenorėčiau apgaudinėti jūsų,— kalbėjau toliau.— Aš labai mažai ką žinau apie Gregorus ir dar mažiau apie Džeimsą Morą ir jo žygius. Bet nuo tos akimirkos, kai stoviu šiame skersgatvyje ir šį tą sužinojau apie jus, neapsiriksite, jei pavadinsite mane savo bičiuliu.

— Mano bičiulis negali būti Gregorų priešas,— atšovė jinai.

— Aš pasistengsiu tapti jų draugu,— pasakiau.

— Ką jūs apie mane pagalvosite,— sušuko ji,— jei aš ištiesiu ranką pirmam pasitaikiusiam nepažįstamajam!

— Aš tik pagalvosiu, kad jūs gera duktė.

— Aš negalėsiu nurimti, kol nesugrąžinsiu jums pinigų,— tarė ji.— Kur jūs apsistojęs?

— Teisybę pasakius, kol kas niekur,— paaiškinau,— nes mieste dar neišbuvau nė trijų valandų. Bet jeigu duosite savo adresą, aš būsiu toks įžūlus, kad pats ateisiu savo šešių pensų.

— Galiu pasitikėti jumis?— paklausė ji.

— Nebūgštaukite: savo žodį aš tesėsiu,— atsakiau.

— Antraip Džeimsas Moras nepriimtų jūsų pinigų,— pasakė jinai.— Aš gyvenu už Dino kaimo, šiauriniame upės krante, pas misis Dramond Ougilvi iš Alerdaiso, artimą savo giminaitę. Jai bus malonu jums padėkoti.

— Vadinasi, mes susitiksime, kai tik sutvarkysiu visus savo reikalus,— pasakiau ir, vėl atsiminęs Aleną, skubiai atsisveikinau.

Aš negalėjau nepagalvoti atsisveikindamas, kad mes jautėmės pernelyg laisvai, būdami taip menkai pažįstami, ir kad gerai išauklėta mergina nebūtų elgusis taip ryžtingai. Kurjeris pertraukė negarbingas mano mintis.

— Maniau, kad jūs turite bent trupučiuką sveiko proto,— pasakė jis nepatenkintas.— Taip eidami mes niekad nenueisi-

me, kur reikia. Žengęs žingsnį, jau ėmėte mėtyti pinigus. Jūs esate tikra gaišatis — štai kas! Ir dar bičiuliaujatės su paleistuvėmis!

— Jei tik išdrįsite dar sykį taip prabilti apie jaunąją ledi...— pradėjau aš.

— „Ledi"!— sušuko jis.— Dieve apsergėk! Apie kokią ledi jūs kalbat! Argi šita ledi? Pilnas miestas tokių. „Ledi"! Matyti, kad jūs menkai pažįstate Edinburgą.

Mane suėmė pyktis.

— Veskite mane, kur liepiau,— pasakiau,— ir užsičiaupkite.

Jis pakluso, bet ne visai; nors daugiau ir nebesikreipė tiesiai į mane, bet užtat ėmė įkyriu balsu, visaip darkydamas melodiją, dainuoti, kuo begėdiškiausiai iš manęs šaipydamasis:

Kai ėjo Meli Li gatve, kad pūstelėjo vėjas!
Jai kykas nulėkė, bet ji vėl eina sau kaip ėjus.
Keliaujam mes ir šen, ir ten, toli ir netoli,
Bet tūpčiojam visi linksmai tik apie Meli Li.

II. KALNIEČIŲ PATIKĖTINIS

Misteris Čarlzas Stiuartas gyveno viršuje ilgių ilgiausių laiptų, kokius tik kada galėjo išmūryti mūrininkas: jie turėjo ne mažiau kaip penkiolika laiptatakių. Kai pagaliau užkopiau į viršų ir duris atidaręs klerkas pasakė, jog šeimininkas namie, aš vos galėjau atgauti kvapą ir pasiųsti savo kurjerį atgal.

— Keliaukite sau, kur kojos neša!— tariau, paėmęs iš jo rankų pinigų maišiuką, ir nuėjau paskui klerką.

Pirmajame kambaryje buvo kontora. Be klerko kėdės ir stalo, apkrauto teismo bylomis, jokių kitų baldų čia nebuvo. Gretimame kambaryje neaukštas, žvitrus žmogelis įdėmiai studijavo kažkokį dokumentą ir, man įėjus, beveik nepakėlė galvos. Jis net nenuėmė piršto nuo lapo, kurį žiūrinėjo, tartum ketino išvaryti mane lauk ir vėl imtis savo darbo. Man tai visiškai nepatiko. O dar labiau nepatiko, kad klerkas iš savo kambario galėjo girdėti, ką mes kalbėsime.

Aš paklausiau, ar tai jis — advokatas Čarlzas Stiuartas.

— Tas pats,— atsakė.— Leiskite man savo rėžtu paklausti, kas jūs esate?

— Jūs niekad negirdėjote nei mano pavardės, nei apie mane patį,— pasakiau.— Tačiau aš turiu gerai jums žinomo žmogaus ženklą. Jūs puikiai jį pažįstate,— tyliai pakartojau,— bet, gal būt, nenorėtumėte girdėti apie jį dabartinėmis aplinkybėmis. Reikalas, kurį norėčiau jums patikėti, konfidencialus. Žodžiu, noriu būti tikras, kad jis liks tarp mūsų.

Tylėdamas jis atsistojo, nepatenkintu veidu padėjo į šalį savo dokumentą, pasiuntė klerką su kažkokia užduotimi ir uždarė duris.

— Dabar, sere,— tarė sugrįžęs,— sakykite, ką turite pasakyti, ir nieko nebijokite. Nors aš nujaučiu, kas yra!— sušuko jis.— Iš anksto jums sakau: arba jūs pats esate Stiuartas, arba jus atsiuntė Stiuartas! Tai šlovingas vardas, ir nedera man reikšti nepasitenkinimo juo, bet aš imu pykti, vien jį išgirdęs.

— Aš esu Belfuras,— pasakiau.— Deividas Belfuras iš Krūmynės. O kas mane pasiuntė, sužinosite iš šito daikčiuko.— Ir aš parodžiau jam sidabrinę sagą.

— Įsidėkite ją į kišenę, sere!— sušuko jis.— Pavardės galite neminėti. Aš pažįstu to niekšo sagą. Velniai jį rautų! Kur jis dabar?

Atsakiau, kad nežinau, kur dabar Alenas, bet jis susiradęs saugią slėptuvę — bent taip jam atrodę,— kažkur į šiaurę nuo miesto. Jis būsiąs tenai tol, kol jam bus parūpintas laivas. Aš pasakiau dar, kaip ir kur galima susitikti su Alenu.

— Aš visad tikėjausi patekti į kartuves per savo šeimynėlę!— sušuko jis.— Manau, kad ta diena išaušo! Surask jam laivą,— užsimanė! O kas už laivą mokės? Tur būt, jis iš proto išsikraustė!

— Tuo jau aš pasirūpinsiu, misteri Stiuartai,— pasakiau.— Štai jums maišiukas pinigų, o jei reikės daugiau, bus galima ir dar gauti.

— Neklausiu, kokiai partijai priklausote,— tarė jis.

— Neklauskite,— atsakiau šypsodamas,— nes aš esu tikrų tikriausias vigas.

— Palaukite, palaukite...— pertraukė mane misteris Stiuartas.— Ką visa tai reiškia? Jūs vigas? Tuomet kaip čia atsiradote su Aleno saga? Kas gi čia per tamsus reikalas, į kurį ir jūs įsipainiojote, misteri vige! Jūs prašote mane ginti žmogų, pasmerktą už maištą ir kaltinamą žmogžudyste, žmogų, už kurio

galvą paskirti du šimtai svarų, o paskui pareiškiate, kad jūs vigas! Daug esu sutikęs vigų, bet tokių kažkodėl nepamenu.

— Jis — įstatymu pasmerktas maištininkas,— pasakiau,— ir aš labai dėl to apgailestauju, nes laikau jį savo bičiuliu. Ką gi, jaunystėje jo niekas nenukreipė į teisingą kelią. Lyg tyčia, jį kaltina ir žmogžudyste, bet tas kaltinimas neteisingas.

— Jei tvirtinate, kad taip yra...— pradėjo Stiuartas.

— Greitai ne tik jums, visiems pasakysiu, kad taip yra,— atsakiau.— Alenas, kaip ir Džeimsas, nekaltas.

— O,— pasakė jis,— viena iš kito išplaukia. Jei Alenas neįveltas į bylą, ir Džeimsas negali būti kaltas.

Aš bemat trumpai jam papasakojau, kaip susipažinau su Alenu, kaip pasidariau Apino žmogžudystės liudininku, kokių nuotykių turėjome, bėgdami viržių brūzgynais, ir kaip aš tapau dvaro savininku.

— Dabar, sere,— kalbėjau toliau,— kai jūs susipažinote su tuo, kas įvyko, patys matote, kaip aš buvau įpainiotas į jūsų šeimos ir jūsų bičiulių reikalus. Ir kuo ši byla bus paprastesnė, kuo joje bus mažiau kraujo, tuo mums visiems bus geriau. Jūs pats suprantate, kad pavedimų šiuo reikalu negaliu patikėti pirmam pasitaikiusiam advokatui. Man belieka paklausti jus, ar imatės šios bylos.

— Nelabai norėčiau jos imtis, bet kad atėjote su Aleno saga, vargu ar galiu rinktis,— pasakė Stiuartas.— Ką liepsite daryti?— paklausė, ėmęs plunksną.

— Pirmiausia — slapta išsiųsti Alėną,— pradėjau.— Bet aš jau sykį tai sakiau.

— Taip, vargu ar galėčiau tai užmiršti,— atsakė Stiuartas.

— Antra — pinigai, kuriuos likau skolingas Kluniui,— tęsiau.— Nežinau, kaip galėčiau juos pasiųsti, bet jums vargu ar sunku bus tai padaryti. Jam reikia įteikti du svarus sterlingų, penkis šilingus, pusantro penso ir fartingą.

Jis užsirašė.

— Paskui misteris Henderlendas,— pasakiau,— Ardguro pamokslininkas ir misionierius. Labai norėčiau pasiųsti jam tabako. Be abejo, jūs bendraujate su jūsų Apino bičiuliais, o Ardguras taip arti Apino, kad, tikriausiai, galėsite imtis ir šito reikalo.

— Kiek pasiųsti tabako?— paklausė jis.

— Manau, du svarus,— atsakiau.

— Du,— pakartojo Stiuartas.

— Paskui dar Alisona Heisti, mergina iš Laimkilnso,— kalbėjau toliau,— ta, kuri man ir Alenui padėjo persikelti per Fortą. Norėčiau pasiųsti jai gražią, jos luomui pritinkančią šventadieninę suknelę. Tada mano sąžinė būtų rami. Tiesą šnekant, juk mudu skolingi jai už gyvybę.

— Malonu pastebėti, misteri Belfurai, kad jūs labai dosnus,— pasakė jis užsirašydamas.

— Gėda būti kitokiam pirmąją dieną, kai pasidarai turtuoliu,— atšoviau.— O dabar prašau suskaičiuoti, kiek reikės išlaidoms ir jūsų darbui apmokėti. Norėčiau žinoti, ar liks man šiek tiek pinigų, ne todėl, kad man gaila išleisti juos visus,— viską atiduočiau, kad tik Alenas būtų saugus!— ir ne todėl, kad nieko daugiau neturiu, bet pačią pirmąją dieną aš paėmiau tiek daug pinigų banke, kad nelabai gražu bus, jei kitą dieną ir vėl ten eisiu. Tik žiūrėkite, kad jums užtektų,— pridūriau,— nes nepageidaučiau vėl su jumis susitikti.

— Man patinka, kad jūs dar ir apdairus,— pasakė advokatas.— Bet, mano galva, jūs rizikuojate, palikdamas tokią didelę sumą mano nuožiūrai.

Jis pasakė tai, neslėpdamas pašaipos.

— Ką gi, tenka rizikuoti,— atsakiau.— Aš noriu paprašyti jus dar vienos paslaugos, būtent, nurodyti man butą, nes kol kas neturiu pastogės. Tik reikia taip sutvarkyti, lyg aš būčiau atsitiktinai radęs tą butą, antraip, jei prokuroras sužinos, kad mes pažįstami, bus labai prasti popieriai.

— Galite būti visiškai ramus,— pasakė Stiuartas.— Aš niekad neištarsiu jūsų pavardės, sere. Manau, kad vargšas prokuroras nė nežino apie jūsų egzistavimą.

Pamačiau, kad ne visai sėkmingai būsiu pradėjęs.

— Tokiu atveju jam ruošiamas nemalonus siurprizas,— tariau,— jau rytoj, kai nueisiu pas jį, tas kurtinys sužinos, jog aš egzistuoju.

— Kada nueisite pas jį?— paklausė misteris Stiuartas.— Katras mudviejų išėjo iš proto, jūs ar aš? Ko jums eiti pas prokurorą?

— Save įduoti,— atsakiau.

— Misteri Belfurai,— sušuko jis,— regis, jūs iš manęs juokiatės?!

— Nesijuokiu, sere,— pasakiau,— nors jūs, rodos, leidžiate sau tokią prabangą mano atžvilgiu. Įsidėkite galvon visam laikui: aš nenusiteikęs juokauti.

— Ir aš,— atsakė Stiuartas.— Be to, siūlau jums įsidėti galvon, kaip teikėtės išsireikšti, kad jūsų elgesys man vis mažiau patinka. Jūs ateinate pas mane su visokiais prašymais, kad sutvarkyčiau krūvą labai abejotinų reikalų ir nežinia kiek laiko būčiau priverstas bendrauti su visiškai nepageidaujamais asmenimis. O paskui pareiškiate, kad tiesiai iš mano kontoros einate susitikti su prokuroru! Nei Aleno saga, nei jis pats neprivers manęs imtis šios bylos.

— Mano galva, nėr ko taip pykti,— pasakiau.— Gal būt, ir galima išvengti to, kas jums taip nepatinka, bet aš regiu vienintelę išeitį: nueiti pas prokurorą ir pasisakyti, kas aš. Gal jūs žinote kokią kitą išeitį? Jei tikrai ją surastumėt, neprieštaraučiau ir, prisipažįstu, man nuo krūtinės akmuo nukristų. Rodos, kad pasikalbėjimas su prokuroru neišeis man į sveikatą. Tačiau man aišku, kad turiu duoti savo paliudijimus,— taip tikiuosi išgelbėti Aleno reputaciją, jei kas nors dar iš jos liko, ir Džeimso galvą, nes to atidėlioti negalima.

Jis patylėjo valandėlę, norėdamas atsikvėpti, o paskui pasakė:

— Meldžiamasis, niekas jums niekad neleis duoti tokių paliudijimų.

— Na, mes dar pažiūrėsime,— atsakiau,— kai noriu, aš moku būti atkaklus.

— Jūs tikras asilas!— sušuko Stiuartas.— Jiems juk reikia Džeimso galvos! Džeimsą reikia pakarti! Ir Aleną, jeigu jiems pavyktų jį sugauti, bet jau Džeimsą būtinai! Eikite pas prokurorą, ir pamatysite, kad jis sugebės jus nutildyti.

— Aš esu geresnės nuomonės apie prokurorą,— pasakiau.

— Velniop prokurorą!— sušuko jis.— Svarbiausia čia Kembelai, mielasis mano! Visas klanas supuls ant jūsų, na ir ant nelaimingo prokuroro! Keista, kaip jūs nesuprantate savo būklės! Jei jie neturės garbingų priemonių užčiaupti jums burną, jie griebsis negarbingų. Jie gali pasodinti jus į kaltinamųjų suolą, ar suprantate?— sušuko jis ir dūrė pirštu man į koją.

— Taip,— pasakiau,— visai neseniai, šiandien rytą, man apie tai kalbėjo kitas advokatas.

— Kas toks?— paklausė Stiuartas.— Bent jau kalbėjo išmintingai.

Pasiaiškinau, kad negaliu pasakyti pavardės, nes jis užsigrūdinęs senas vigas ir nenorėtų būti įpainiotas į tokio pobūdžio bylą.

— Manding, visas pasaulis įpainiotas į šią bylą!— suriko Stiuartas.— Ką jūs jam pasakėte?

Aš papasakojau, kas įvyko tarp manęs ir Renkiloro prie dvaro.

— Vadinasi, jūs kabote greta Džeimso Stiuarto!— pasakė jis.— Štai kas jūsų laukia.

— O aš vis dėlto tikiuosi šio to geresnio,— atsakiau,— bet neneigiu, jog rizikuoju.

— „Rizikuoju"!— pakartojo jis ir vėl patylėjo.— Man reikia padėkoti jums už ištikimybę mano giminaičiams, kuriems esate labai prielankus,— kalbėjo jis toliau,— jei tik užteks jums tvirtybės neatsižadėti to prielankumo. Bet perspėju, nebriskite taip giliai. Nenorėčiau būti jūsų vietoje, nors ir esu Stiuartas, net jei to reikėtų visiems Stiuartams nuo Nojaus laikų. Rizika! Aš nuolat rizikuoju. Bet bylinėtis Kembelų krašte su Kembelais, kai teisėjai ir prisiekusieji — Kembelai? Galvokite, ką norite, apie mane, Belfurai, bet tai pranoksta mano galias.

— Matyt, mūsų pažiūros skirtingos,— pastebėjau.— Mano tėvas išmokė mane žiūrėti į viską tik taip, o ne kitaip.

— Tegu jis būna pašlovintas! Jis paliko dorą sūnų,— pasakė advokatas.— Bet aš nenorėčiau, kad smerktumėte mane per griežtai. Mano padėtis nepaprastai sunki. Supraskite, sere, jūs sakotės esąs vigas, o aš pats nežinau, kas toks esu. Aišku, ne vigas — vigu negaliu būti. Bet įsidėmėkite, aš, gal būt, ne itin uolus ir priešingos partijos šalininkas.

— Teisybė?— sušukau.— To buvo galima laukti iš tokio protingo žmogaus.

— Prašau nemeilikauti!— užriko jis.— Kaip viena, taip ir kita pusė turi protingų žmonių. Bet aš nė menkiausio noro neturiu kenkti karaliui Jurgiui. O kai dėl karaliaus Jokūbo, aš nėmaž neprieštarauju, kad jis anapus jūros gyvena. Supraskite, visų pirmiausia aš esu juristas. Aš mėgstu savo knygas, vyno butelį, gerą ginamąją kalbą, gerai surašytą bylą, mėgstu paplepėti parlamento rūmuose su kitais advokatais ir sulošti

golfo partiją šeštadienio vakarą. Ką tai turi bendra su kalniečių pledais ir palašais[1]?

— Iš tikrųjų,— pasakiau,— jūs nelabai panašus į atšiaurų kalnietį.

— Nelabai?— pakartojo jis.— Visai nepanašus, meldžiamasis! O tuo tarpu aš gimiau kalnuose ir privalau šokti pagal savo klano dūdelę. Klanas ir kilmė turi būti aukščiau visko. Tai tas pat, apie ką jūs kalbėjote. Tėvas mane viso to išmokė, o aš pasidariau iš to puikiausią amatą! Visą laiką turiu darbo su išdavyste ir išdavikais ir privalau slapta juos pervežti tai vienur, tai kitur, o čia dar prancūzų rekrutai,— kad juos kur galas!— ir juos tenka slapta pergabenti. O jų ieškiniai — vienas vargas su jais! Neseniai iškėliau ieškinį jaunojo Ardšilio, mano pusbrolio, vardu. Remdamasis vedybų sutartimi, jis reikalavo dvaro. Konfiskuoto dvaro! Aš sakiau, kad tai nesąmonė, bet jiems nerūpi. Taigi aš turėjau slėptis už kito advokato, kuriam ta byla taip pat nepatiko, nes grėsė pražūtimi mums abiem, kiršino prieš mus žmones, gėdos dėme krito ant mūsų reputacijos! O ką aš galėjau padaryti? Juk esu Stiuartas ir turiu rūpintis savo klanu ir savo šeimyna! Dar vakar vieną Stiuartų nugabeno į kalėjimą. Už ką? Puikiai žinau: tūkstantis septyni šimtai trisdešimt šeštųjų metų aktas, rekrutai karaliui Liudvikui. Matysite, jis pakvies mane jį ginti, ir dar viena dėmė kris ant mano vardo. Tikėkite manimi, jei mokėčiau nors vieną hebraišką žodį, spiaučiau į viską ir pasidaryčiau dvasininku!

— Tikrai sunki padėtis,— pasakiau.

— Nepaprastai sunki!— sušuko jis.— Štai kodėl aš tokios geros nuomonės apie jus, nes jūs ne Stiuartas, o iki kaklo įklimpęs į Stiuartų bylą. Nežinau, kam jūs taip darote. Nebent pareigos jausmo skatinamas...

— Tikiuosi, kad taip ir yra,— atsakiau.

— Tai puiki savybė,— pasakė jis.— Bet štai sugrįžo mano klerkas. Jei sutiksite, papietausime trise. Po pietų aš duosiu jums adresą labai padoraus žmogaus, kuris mielai priims jus nuomininku. Be to, prigrūsiu jūsų kišenes aukso iš jūsų pačių maišiuko. Jūsų reikalas toli gražu nekainuos taip brangiai, kaip manote, įskaitant ir pervežimą laivu.

---

[1] Dviašmenis kardas.

Parodžiau, kad gali išgirsti klerkas.

— Robio nėra ko bijoti!— sušuko jis.— Jis, vargšelis, taip pat Stiuartas ir slapta išsiuntė daugiau prancūzų rekrutų ir išdavikų popiežininkų, negu turi plaukų ant galvos. Tą mano veiklos sritį tvarko Robinas. Ką mes dabar surasime, Robi, kas sutiktų plaukti į Prancūziją?

— Šiuo metu yra Endis Skougelis su „Dirvuole",— atsakė Robis.— Atsitiktinai buvau sutikęs Housizeną, bet jis laivo neturi. Paskui yra dar Tomas Stobas, bet juo nelabai pasitikiu: mačiau jį stovint su kažkokiais įtartinais plevėsom. Jei kalba eina apie ką nors reikšminga, nepasikliaučiau Tomu.

— To žmogaus galvą įvertino dviem šimtais svarų, Robinai,— pasakė Stiuartas.

— Nejaugi Alenas Brekas?— sušuko klerkas.

— Taigi,— atsakė jam šeimininkas.

— Velniai griebtų, čia tai rimtas darbas!— tarė Robinas.— Pabandysiu pasikalbėti su Endžiu: jis labiausiai tiks.

— Man rodos, čia labai sunki užduotis,— pasakiau.

— Visos jos sunkios, misteri Belfurai,— atsakė Stiuartas.

— Jūsų klerkas,— kalbėjau toliau,— ką tik paminėjo Housizeną. Tur būt, tai tas pats Housizenas, kurį aš pažįstu, „Testamento" kapitonas. Nejaugi jūs pasitikėtumėte juo?

— Jis ne itin gražiai pasielgė su jumis ir Alenu,— atsakė misteris Stiuartas,— bet apskritai esu apie jį geros nuomonės. Jei susiderėtume ir jis priimtų Aleną į savo laivą, esu tikras, kad pasielgtų su juo garbingai. Robi, ką jūs pasakysite?

— Nėra sąžiningesnio škiperio už Elį,— atsakė klerkas.— Aš pasikliaučiau Elio žodžiu, net jei būčiau pats ševalje arba Apino vadas,— pridūrė jis.

— Juk tai jis anuomet atvežė daktarą, ar ne taip?— paklausė advokatas.

— Jis,— atsakė klerkas.

— Jis ir nuvežė jį atgal?— paklausė Stiuartas.

— Taip, nors ano piniginė buvo pilna aukso, ir Elis tą žinojo!— sušuko Robinas.

— Taip, tur būt, sunku iš pirmo žvilgsnio susidaryti teisingą nuomonę apie žmones,— pasakiau.

— Štai tą aš ir buvau užmiršęs, kai jūs įėjote pas mane, misteri Belfurai,— atsakė advokatas.

Kai tik pabudau kitos dienos rytą naujame savo bute, tučtuojau atsikėliau ir apsirengiau nauju drabužiu. Paskui, sušveitęs pusryčius, išėjau tęsti savo nuotykių. Tikėjausi, kad Alenu bus pasirūpinta. Džeimso byla kur kas sunkesnė, ir aš negalėjau nenumanyti, kad tas žygis gali man kainuoti brangiau, negu kad sakė visi, kam aiškinau savo planą. Vadinasi, pasiekiau kalno viršūnę tik tam, kad krisčiau žemyn, tik tam ištvėriau tiek sunkių išmėginimų, kad, pasiekęs turto, pripažinimo, apsivilkęs miestiečio drabužį ir prisisegęs špagą, užbaigčiau gyvenimą savižudybe, be to, pasirinkdamas pačią prasčiausią jos rūšį — kartuves karaliaus įsakymu.

„Kodėl aš taip darau?"— klausiau savęs, eidamas Hai-stritu į šiaurę per Lit Vindą. Pirmiausia sau atsakiau, kad noriu išgelbėti Džeimsą Stiuartą; iš tikrųjų, mane smarkiai paveikė jo nusiminimas, jo žmonos ašaros ir keletas žodžių, kuriuos leptelėjau ta proga. Tuo pat metu pagalvojau, kad man visai vis tiek — arba bent turėtų būti vis tiek,— ar Džeimsas mirs savo lovoje, ar ant ešafoto. Tarkime, kad jis Aleno giminaitis, bet Aleno labui geriausiai būtų sėdėti ramiai ir palikti Džeimsą karaliaus, Argailio hercogo ir varnų nuožiūrai. Aš negalėjau užmiršti, kad, kai mums su Alenu buvo striuka, jis nerodė pernelyg didelio susirūpinimo mumis.

Paskui man atėjo į galvą, kad aš veikiu teisingumo vardan. „Tai puikus žodis",— pagalvojau ir nutariau, kad jeigu jau rizikuojam ir kišamės į politiką, tai visų svarbiausia remtis teisingumu ir suprasti, kad vieno nekaltojo mirtis padaro žalos visai visuomenei.

Paskui savo ruožtu prabilo sąžinė: ji sugėdino mane, kam apsimetu, jog veikiu kažkokių kilniausių paskatų verčiamas, ir įrodė man, kad esu tik plepus, tuščiagarbis vaikis, prikalbėjęs daug skambių žodžių Renkilorui ir Stiuartui ir dabar iš savimylos geidžiąs įvykdyti, ką prisigyręs. Maža to, sąžinė trenkė man antruoju lazdos galu, apkaltinusi bailio apsukrumu, noru, mažai kuo rizikuojant, nusipirkti kuo didesnę saugumo garantiją: kol dar nepranešiau apie save ir nepasiaiškinau, aš, be abejonės, rizikavau kiekvieną dieną sutikti Mangą Kembelą arba šerifo padėjėją, kurie galėjo mane pažinti ir sulaikyti kaip Apino žmogžudystės bendrininką. Ir aišku, kad jei sėk-

mingai pasisakyčiau, ateityje galėčiau būti ramesnis. Bet kai pradėjau svarstyti šį argumentą rimtai, nepamačiau jame nieko gėdingo. O dėl viso kito pagalvojau: „Turiu du kelius, ir jie abu veda ten pat. Negaliu leisti, kad Džeimsą pakartų, jei galiu jį išgelbėti, ir būtų juokinga, jei aš, tiek priplepėjęs, nieko nepadaryčiau. Džeimso laimė, kad aš iš anksto prisigyriau, bet ir man tai neišėjo į bloga, nes aš privalau elgtis taip, kaip liepia sąžinė. Aš turiu džentelmeno vardą ir išteklius. Bus blogai, jei paaiškės, kad neturiu džentelmeno taurumo."

Paskui dar pagalvojau, kad tai pagoniškos mintys, pašnabždom sukalbėjau poterius, melsdamas drąsos, jeigu jos pristigtų, ryžto garbingai įvykdyti savo pareigą, kaip daugybė kareivių ją įvykdo mūšyje ir lieka sveiki.

Tokie samprotavimai suteikė man tvirtybės, nors negalėjau užsimerkti prieš gresiantį pavojų ir tą aplinkybę, kad jeigu vykdysiu, ką užsibrėžęs, lengvai galiu atsidurti ant kartuvių pakopų. Nors pūtė rytys, oras buvo vaiskus. Gaivus vėjo dvelkimas vėsino man kraują, primindamas rudenį, pūvančius lapus, kapuose besiilsinčius mirusiuosius. Man atrodė, kad jei aš numirsiu šiuo laimingiausiu savo gyvenimo metu, numirsiu už svetimą reikalą, tai velnias čia bus prikišęs nagus. Ant Keltono kalvos viršaus, nors metas buvo neįprastas tokiems žaidimams, vaikai šūkalodami leido aitvarus, kurie aiškiai buvo matyti dangaus fone. Mačiau, kaip vėjas iškėlė vieną didžiulį aitvarą labai aukštai, o paskui trenkė žemėn į prožirnius. O aš žiūrėjau ir galvojau: „Štai taip bus ir tau, Deivi!"

Mano kelias ėjo per Moutero kalvą išilgai gyvenvietės ir šlaite išsimėčiusių dirbamų sklypų. Visuose namuose girdėjosi audimo staklių gaudesys, soduose dūzgė bitės, žmonės, stovėdami tarpduriuose, šnekučiavosi nesuprantama man kalba. Vėliau sužinojau, kad tas kaimas vadinasi Pikardžiu ir kad jame dirba prancūzų audėjai Linų verpimo susivienijimui. Jie man parodė kelią į Pilrigą, mano kelionės tikslą. Kiek tolėliau nuo kelio išvydau kartuves, kuriose kabojo du grandinėmis sukaustyti žmonės. Pagal paprotį pirmiausia jie buvo įkišti į degutą, ir dabar kadarojo vėjyje; grandinės džeržgėjo, paukščiai suko ratu viršum nelaimingų pakaruoklių ir garsiai klykavo. Tas vaizdas, tarsi mano paties būgštavimų įsikūnijimas, taip paveikė mane, kad aš niekaip neįstengiau nuo jo atsitraukti. Šitaip besisukinėdamas aplink kartuves, susidūriau su sene, pa

našia į burtininkę, sėdinčia prie stulpų. Ji linkčiojo galvą, lankstėsi ir kalbėjo pati su savimi.

— Kas jie tokie, motuš?— paklausiau, rodydamas į lavonus.

— Telaimina tave viešpats!— sušuko ji.— Tai du mano mylimieji, du mano buvę mylimieji, sakalėli mano.

— Už ką juos pakorė?— paklausiau.

— Už teisybę,— atsakė ši.— Dažnai aš jiems pranašaudavau, kuo visa tai užsibaigs. Už du Škotijos šilingus, anei skatiko daugiau, abu šaunuoliai dabar kabo čia! Jie pasiglemžė juos iš berniuko, kuris atėjo iš Braitono.

— Aje,— pasakiau greičiau sau, negu beprotei senei,— nejaugi juos taip nubaudė už tokį mažmožį?

— Parodyk man savo delną, sakalėli,— užulbavo ji,— ir aš tau pasakysiu tavo likimą.

— Ne, motuše,— atsakiau,— aš ir taip gerai žinau, kas manęs laukia. Niekada nereikia žiūrėti per toli į priekį.

— Aš skaitau likimą iš tavo veido,— pasakė ji.— Regiu gražią merginą žėrinčiomis akimis, mažą žmogutį rudu rūbu, aukštą poną įpudruotu peruku ir kartuvių šešėlį ant tavo kelio. Parodyk delną, sakalėli, ir senoji Merenė tau paburs.

Dvi atsitiktinės frazės, kurios lyg ir darė užuominą į Aleną ir Džeimso Moro dukterį, taip mane apstulbino, kad, sviedęs varioką, šokau bėgti nuo šito klaikaus sutvėrimo, o ji, vartydama monetą, taip ir liko sėdėti mataruojančių pakaruoklių šešėlyje.

Jei ne tas susitikimas, mano kelias Lit Voko plentu būtų buvęs smagesnis. Senovinis pylimas kirto laukus; taip kruopščiai įdirbtų laukų aš niekad nebuvau matęs. Be to, man patiko toksai nuošalus kaimas. Tačiau mano ausyse vis dar džeržgėjo pakaruoklių grandinės, šmėkščiojo akyse senosios raganos grimasos ir kaip košmaras slėgė mintis apie du pakaruoklius. Taip, liūdna dalia — pateikti į kartuves! Ar žmogus pateko į jas už du Škotijos šilingus, ar, kaip sakė misteris Stiuartas, iš pareigos jausmo — skirtumas nedidelis, kai matai tą žmogų išdegutuotą, sukaustytą ir su kilpa ant kaklo. Gali kaboti ir Deividas Belfuras... Kiti jaunuoliai eis pro šalį savo reikalais ir abejingai žvilgters į jį; beprotės senės sėdės prie kartuvių papėdės ir pranašaus jiems ateitį. Švariai, dailiai apsirengusios merginos, eidamos pro šalį, nusigręš ir užsiims nosį. Aš gerai

įsivaizdavau tas merginas: jų akys pilkos, o kykai Dramondų spalvos.

Nors mane kamavo sunkios mintys, bet kai priėjau Pilrigą ir išvydau gražų namą smailu stogu, stovintį pakelėj tarp jaunų medžių guotų, pasijutau kupinas ryžto. Palei duris stovėjo pabalnotas lerdo žirgas, o jis pats sėdėjo kabinete, apsikrovęs mokslo veikalais ir muzikos instrumentais, nes buvo ne tik didis filosofas, bet ir geras muzikantas. Jis visai nuoširdžiai mane priėmė ir, perskaitęs Renkiloro laišką, maloniai pasiūlė man savo paslaugas.

— Kuo aš galiu jums būti naudingas, pusbroli Deividai, jeigu jau mes esame pusbroliai? Parašyti laiškelį Prestongrendžui? Žinoma, tai nesunku. Bet ką tame laiškelyje parašyti?

— Misteri Belfurai,— pasakiau,— esu tikras, ir misteris Renkiloras taip pat, kad jei papasakočiau savo istoriją su visomis smulkmenomis, nelabai ji jums patiktų.

— Gaila tai girdėti iš jūsų lūpų, brangusis giminaiti,— atsakė jis.

— Aš nepriimu jūsų užuojautos, misteri Belfurai,— pasakiau,— manęs negalima kaltinti niekuo, nebent paprasčiausia žmogiška silpnybe. Atsakau tik už pirmapradę Adomo nuodėmę, įgimto teisingumo stygių ir visos mano prigimties ydingumą. Be to, tikiuosi, esu išmokytas į ką kreiptis pagalbos,— pridūriau, iš misterio Belfuro veido nusprendęs, kad jis geriau galvos apie mane, kai pamatys, jog tvirtai moku katekizmą.— Kai dėl gero vardo, nieko rimto negaliu sau prikišti. Aš atsidūriau keblioje padėtyje prieš savo valią ir, kiek galiu spręsti, nesu dėl to kaltas. Visa bėda, kad aš pakliuvau į politinį nesusipratimą, bet, kiek girdėjau, jūs būsite labai patenkintas, jei plačiau apie tai nieko nekalbėsiu.

— Puiku, misteri Deividai,— atsakė jis,— džiaugiuosi, kad esate toks, kokį man jus rekomenduoja Renkiloras. Kai dėl jūsų politinių nesusipratimų, visiškai esate teisus: aš stengiuosi išvengti bet kokio įtarimo ir visko, kas galėtų juos sukelti. Įdomu tik,— tęsė jis,— kaip aš, visai nežinodamas, kas atsitiko, galiu jums padėti?

— Sere,— pasakiau,— siūlau jums parašyti jo šviesybei, kad esu jaunas vyriškis iš geros šeimos ir turtingas. Jeigu neklystu, tai bus gryniausia teisybė.

— Renkiloras laiduoja už tai,— atsakė misteris Belfuras,— ir aš šventai tikiu jo žodžiu.

— Be to, jeigu taip pat šventai tikėtumėte ir mano žodžiu, galėtumėte pridurti, kad esu išauklėtas ištikimybės bažnyčiai ir karaliui Jurgiui dvasia,— kalbėjau toliau.

— Nes nei viena, nei kita jums nepakenktų,— pasakė misteris Belfuras.

— Paskui jūs galite parašyti, kad aš kreipiuosi į jo šviesybę labai svarbiu reikalu, susietu su tarnyba jo didenybei ir teisingumo vykdymu,— nurodžiau.

— Kadangi aš nežinau, kas čia per reikalas, negaliu spręsti, kiek jis svarbus. Todėl „svarbus", o sykiu ir „reikalas" atkrinta. Visa kita galiu parašyti maždaug taip, kaip jūs siūlote.

— O paskui, sere,— pasakiau, kepštelėjęs nykščiu pasmakrę,— paskui, sere, labai norėčiau, kad jūs įterptumėte savo žodelį, kuris, gal būt, galėtų mane apginti.

— Apginti?— paklausė jis.— Jus? Ta frazė mane kiek sutrikdo. Jei reikalas toks pavojingas, prisipažinsiu, nelabai esu linkęs painiotis į jį užrištomis akimis.

— Galėčiau viską dviem žodžiais paaiškinti,— pasakiau.

— Tur būt, taip bus geriausia,— atsakė jis.

— Kalba eina apie Apino žmogžudystę.

Jis iškėlė rankas ir sušuko:

— Dieve, dieve!

Iš jo veido ir balso supratau, kad nebetekau užtarėjo.

— Leiskite paaiškinti jums...— mėginau dar kartą sakyti.

— Nuolankiai dėkoju, aš nieko nebenoriu apie tai girdėti. Visiškai atsisakau klausyti... Tik dėl jūsų ir Renkiloro vardo, o galimas daiktas, šiek tiek ir dėl jūsų paties padėsiu kiek galėdamas, bet apie faktus aš nebenoriu girdėti. Be to, laikau savo pareiga jus perspėti. Tai pavojingas reikalas, misteri Deividai, o jūs dar jaunas. Būkite atsargus ir apgalvokite, ką esate nutaręs daryti.

— Patikėkite, kad aš jau ne kartą galvojau, misteri Belfurai,— pasakiau.— Norėčiau dar sykį atkreipti jūsų dėmesį į Renkiloro laišką, kuriame, turiu vilties, jis rašo pritariąs mano sumanymui.

— Gerai, gerai,— pasakė jis,— ką galėsiu, tą padarysiu.— Tai sakydamas, jis paėmė plunksną ir popierių, pasėdėjo valandėlę mąstydamas, o paskui ėmė rašyti, kiekvieną žodį pasverdamas.— Aš supratau, kad Renkiloras pritaria jūsų sumanymui, tiesa?— paklausė Belfuras.

— Šiek tiek paabejojęs, jis pasakė, kad žengčiau į priekį su dievo pagalba,— atsakiau aš.

— Iš tiesų čia reikia dievo pagalbos,— pastebėjo misteris Belfuras, baigdamas rašyti. Paskui jis pasirašė laišką, perskaitė nuo pradžios ir vėl kreipėsi į mane:— Štai jums, misteri Deividai, rekomendacinis laiškas. Aš jį užantspauduosiu neužklijavęs ir įteiksiu jums, kaip to reikalauja forma. Bet kad aš veikiu patamsyje, tai perskaitysiu, kad matytumėte, ar laiškas toks, kokio jums reikia.

„Pilrigas, 1751 m. rugpiūčio mėn. 26 d.

Milorde!

Leidžiu sau atkreipti jūsų dėmesį į savo bendrapavardį ir giminaitį Deividą Belfurą iš Krūmynės, eskvairą, jauną, geros kilmės ir didžiai turtingą džentelmeną. Be to, jis išauklėtas religingai, o jo politiniams įsitikinimams jūsų šviesybė neturėtų ko prikišti. Misteris Belfuras nepatikėjo man savo reikalo, bet aš supratau, kad jis nori jums pranešti kažką, kas turi bendro su tarnavimu jo didenybei ir teisingumo vykdymu — dalykais, į kuriuos, kaip žinoma, jūs žiūrite palankiai. Belieka man pridurti, kad jauno džentelmeno sumanymą žino ir parėmė keletas jo bičiulių, kurie nerimastaudami seks, kaip reikalas užsibaigs."

— Po šiuo raštu,— kalbėjo toliau misteris Belfuras,— pasirašiau su įprastiniais pagarbos pareiškimais. Atkreipkite dėmesį, aš parašiau „keletas jūsų bičiulių". Tikiuosi, kad galėsite patvirtinti tą daugiskaitą?

— Suprantama, sere. Mano sumanymą žino ir jį remia ne vienas žmogus, o kai dėl jūsų laiško, už kurį leiskite su džiaugsmu padėkoti, tai jame yra viskas, ko aš galėjau tikėtis.

— Tai viskas, ką aš galėjau padaryti,— atsakė jis,— o žinant, į kokį reikalą jūs ketinate įsikišti, man lieka tik melsti dievą, kad to užtektų.

Mano giminaitis pasiliko mane pietums. „Kad namų garbė nenukentėtų",— pasakė jis. Todėl grįždamas aš dar labiau skubėjau. Apie nieką kita negalėjau galvoti, norėjau kuo greičiau žengti sekantį žingsnį ir pasiduoti įstatymo valdžiai. Žmogui, atsidūrusiam mano padėty, proga nugalėti neryžtingumą ir pagundas buvo itin viliojanti. Tad baisiausiai nusivyliau, kai, atėjęs pas Prestongrendžą, išgirdau, kad jo nėra. Manau, kad tą minutę ir paskui dar keletą valandų tikrai taip ir buvo. Tačiau žinau, kad prokuroras vėliau sugrįžo ir linksmai sau leido laiką gretimame kambaryje su savo bičiuliais, o aš buvau visiškai užmirštas. Seniai būčiau išėjęs, jei ne pašėlęs noras kuo greičiau pasiaiškinti ir paskui atsigulti su ramia sąžine. Iš pradžių skaičiau, nes mažame kabinete, kur mane paliko, buvo be galo daug knygų. Bet skaičiau labai neatidžiai. Diena niuko, sutemos stojo anksčiau, negu paprastai, o į kabinetą šviesa sklido tik pro mažą langutį, tad galų gale turėjau atsisakyti net tos pramogos ir kamuotis nieko neveikdamas. Kalbos gretimame kambary, malonūs klavikordų garsai ir moters dainavimas iš dalies pakeitė man draugiją.

Nežinau, kuri buvo valanda, bet buvo jau sutemę, kai atsidarė kabineto durys, ir aš tarpdury išvydau aukštą žmogų. Tučtuojau atsistojau.

— Ar yra čia kas nors?— paklausė žmogus.— Kas jūs?

— Aš atėjau su Pilrigo lerdo laišku pas prokurorą,— pasakiau.

— Seniai jūs čia?— paklausė.

— Nedrįstu tiksliai pasakyti, kiek valandų,— atsakiau.

— Pirmą kartą girdžiu, kad manęs laukia,— tęsė jis, gūžtelėjęs pečiais.— Tarnai greičiausiai pamiršo jus. Na, bet jūs pagaliau sulaukėte, aš — Prestongrendžas.

Tai pasakęs, jis išėjo į gretimą kambarį, mostu kviesdamas mane eiti iš paskos. Tenai jis uždegė žvakę ir atsisėdo prie rašomojo stalo. Kambarys buvo didelis, pailgas, visi pasieniai nustatyti knygų lentynomis. Silpnoje žvakės šviesoje, sklindančioje iš kambario kampo, aiškiai buvo matyti gražus prokuroro stotas ir vyriškas veidas. Veidas jo buvo įraudęs, o akys drėgnos ir blizgančios. Pastebėjau, kad prieš atsisėsdamas jis

kiek susvyravo. Be abejonės, jis atsakančiai pavakarieniavo, nors galvojo ir kalbėjo visai blaiviai.

— Ką gi, sėskite, sere,— pasakė jis,— ir rodykite man Pilrigo laišką.

Jis atsainiai permetė laiško pradžią, pakėlė akis ir nusilenkė, perskaitęs mano vardą. Skaitydamas paskutiniuosius laiško žodžius, jis pasidarė dvigubai dėmesingesnis, ir tikras esu, kad perskaitė juos porą kartų. Galite įsivaizduoti, kaip plakė mano širdis: dabar juk Rubikonas buvo peržengtas, ir aš atsidūriau kovos lauke.

— Labai džiaugiuosi su jumis susipažinęs, misteri Belfurai,— užbaigęs skaityti, pasakė jis.— Leiskite pasiūlyti jums taurę klareto.

— Maloningasai milorde, vargu ar dera man taip daryti,— pasakiau.— Kaip matote iš laiško, atėjau labai svarbiu reikalu, o vyną gerti nesu pratęs, tad jis gali mane blogai paveikti.

— Jūs geriau žinote,— pasakė jis.— Bet, jei leisite, man ne pro šalį bus išgėrus buteliuką.

Jis paskambino, ir, kaip ženklą davus, atėjo liokajus, nešinas vynu ir taurėmis.

— Jūs tvirtai nenorite sudaryti man draugijos?— paklausė prokuroras.— Tuo atveju geriu už pažintį su jumis! Kuo galiu jums patarnauti?

— Gal būt, turėčiau pradėti tuo, milorde, kad atėjau čia jūsų paties primygtinai kviečiamas,— pasakiau.

— Jūs šiek tiek geresnėje padėtyje, negu aš,— atsakė jis,— turiu prisipažinti, kad iki šio vakaro aš negirdėjau apie jus.

— Visai teisingai, milorde. Mano vardo tikrai jūs nežinojote,— pasakiau.— O tuo tarpu jau senokai geidžiate susipažinti su manimi ir net viešai apie tai kalbėjote.

— Norėčiau, kad jūs šį tą paaiškintumėte,— atšovė jis.— Nesu aiškiaregys.

— Ar nepaaiškins jums šį tą toji aplinkybė,— pasakiau,— kad jei norėčiau juokauti,— nors aš visai nelinkęs to daryti,— regis, turėčiau teisę reikalauti iš jūsų dviejų šimtų svarų.

— Kažin už ką?— paklausė jis.

— Už mano sugavimą,— atsakiau.

Jis ryžtingai atstūmė taurę ir pašoko kėdėje.

— Kaip aš visa tai turėčiau suprasti?— paklausė jis.

— „Aukštas, sveikas aštuoniolikos metų jaunuolis,— pacitavau,— kalba Žemumų tartimi, be barzdos."

— Tie žodžiai man žinomi,— pasakė jis.— Ir jeigu jūs atėjote čia, ketindamas ne vietoj paišdaigauti, tie žodžiai gali jums būti pražūtingi.

— Mano ketinimas visiškai rimtas, lygiai kaip gyvybės arba mirties klausimas,— atsakiau,— ir jūs mane puikiai supratote. Aš — jaunuolis, kuris kalbėjosi su Glenuru prieš jo mirtį.

— Matydamas jus čia, galiu tik spėti, jog norite mus įtikinti esąs nekaltas,— pasakė.

— Jūsų išvada visai teisinga,— sutikau.— Esu ištikimas karaliaus Jurgio pavaldinys, kitaip nebūčiau atėjęs čia, į liūto guolį.

— Labai džiaugiuosi,— pasakė jis.— Tai toks baisus nusikaltimas, misteri Belfurai, kad negalima net galvoti apie pasigailėjimą. Kraujas buvo pralietas barbariškiausiai; jį praliejo žmonės, kurie, kaip visi žino, priešiškai nusiteikę jo didenybės ir mūsų įstatymų atžvilgiu. Aš teikiu tam didelės reikšmės ir primygtinai tvirtinu, kad nusikaltimas nukreiptas asmeniškai prieš jo didenybę.

— Deja, milorde,— sausai pridūriau,— jis asmeniškai nukreiptas ir dar prieš vieną įžymų asmenį, kurio vardo nenoriu sakyti.

— Jei tais žodžiais jūs norite padaryti kokią nors užuominą, turiu priminti, kad laikau juos netinkamais ištikimo pavaldinio lūpoms. Ir jeigu jie būtų pasakyti viešai, laikyčiau savo pareiga atkreipti į juos dėmesį,— pasakė jis.— Man rodos, jūs nesuvokiate, kokia pavojinga jūsų padėtis, antraip būtumėte atsargesnis ir nedarytumėte jos dar pavojingesnės, mesdamas šešėlį ant teisingumo. Mūsų šalyje teisingumas, kuklių mano pastangų prižiūrimas, yra bešališkas.

— Jūs pernelyg daug kraunate ant mano pečių, milorde,— pasakiau.— Aš tik kartoju, ką visi kalba, ką girdėjau keliaudamas visur kur iš įvairiausių įsitikinimų žmonių.

— Kai įgausite daugiau proto, suprasite, kad nereikia kiekviena paskala tikėti, o juo labiau tą paskalą kartoti,— pasakė prokuroras.— Tikiu, kad nieko blogo jūs nemanėte. Mūsų visų gerbiamo didžiūno, kurį tikrai labai sujaudino ta barbariška žmogžudystė, padėtis per aukšta, kad ją galėtų pasiekti šmeiž-

tas. Argailio hercogas,— regite, aš jums atviras,— žiūri į šį dalyką taip, kaip ir aš: abu mes turime žiūrėti į jį, kaip liepia mūsų teisėjiška priedermė ir tarnyba jo didenybei. Labai norėčiau, kad liūdnais mūsų laikais visi taip būtų atsižadėję šeimyninės nesantaikos jausmų, kaip jis. Bet atsitiko, kad savo pareigos auka tapo Kembelas. Argi ne Kembelai visad ėjo pirmi pareigos keliu? Aš ne Kembelas ir todėl drąsiai galiu tai sakyti. Be to, pasirodo, bendram mūsų labui, tų įžymių namų galva šiuo metu yra teismo rūmų pirmininkas. Ir štai visuose šalies užvažiuojamuose namuose riboto proto žmonės davė savo liežuviams laisvę, o jauni džentelmenai, tokie, kaip misteris Belfuras, neapgalvotai kartoja tas paskalas.— Visą kalbą jis pasakė, naudodamasis žinomomis oratoriaus priemonėmis, tartum šnekėtų teisme. Paskui, kreipdamasis į mane vėl kaip džentelmenas, pasakė:— Bet visa tai neturi ryšio su byla. Belieka sužinoti, ką man daryti su jumis?

— Maniau, kad greičiau tai iš jūsų sužinosiu, milorde,— atsakiau.

— Tikrai,— pasakė prokuroras.— Bet, suprantate, jūs atėjote pas mane su gera rekomendacija. Šis laiškas pasirašytas įžymaus garbingo vigo,— tęsė jis, trumpam paėmęs laišką nuo stalo.— Ir be teisminės tvarkos, misteri Belfurai, visad galima susitarti. Iš anksto sakau jums: būkite atsargesnis, kadangi jūsų likimas mano rankose. Šioje byloje,— drįsiu nuolankiai jums priminti,— aš turiu daugiau galios, negu karalius. Ir jeigu patiksite man ir patenkinsite mano sąžinę tolesne savo elgsena, pažadu, kad šiandieninis susitikimas liks tarp mūsų.

— Ką jūs norite tuo pasakyti?— paklausiau.

— Aš noriu pasakyti, misteri Belfurai,— atsakė jis,— kad jeigu jūsų atsakymai patenkins mane, niekas nesužinos, kad čia buvote. Įsidėmėkite, aš net savo klerko nekviečiau.

Pamačiau, kur jis suka.

— Manau, nėra reikalo kam nors sakyti, jog aš buvau pas jus,— tariau,— nors nematau, kuo tai galėtų man būti itin naudinga. Aš nesigėdiju, čia atėjęs.

— Ir neturite nė menkiausios priežasties gėdytis,— pritarė prokuroras,— lygiai taip, kaip bijoti pasekmių, jei būsite apdairus.

— Jums leidus, milorde,— atšoviau,— leiskite pareikšti, jog mane įbauginti nelengva.

— Tikėkite manimi, kad aš visai nenoriu jūsų bauginti,— tęsė jis.— Tačiau pradėsime kvotą. Įspėju: nekalbėkite nieko, neturinčio ryšio su mano klausimais. Nuo to žymia dalimi priklausys jūsų saugumas. Ir mano galia turi ribas.

— Pasistengsiu paklausyti jūsų šviesybės patarimo,— pasakiau.

Jis padėjo ant stalo popieriaus lakštą ir užrašė antraštę.

— Iš jūsų žodžių aiškėja, kad jūs buvote Letermoro girioje lemtingo šūvio metu,— pradėjo jis.— Atsitiktinai tenai patekote?

— Taip, atsitiktinai,— atsakiau.

— Kaip jūs pradėjote kalbą su Kolinu Kembelu?— paklausė jis.

— Aš paklausiau jį kelio į Ocharną,— atsakiau.

Pastebėjau, kad jis neužrašo mano atsakymo.

— Hm...— numykė jis,— visiškai pamiršau. Žinokite, misteri Belfurai, jūsų dėtas, kuo mažiausiai kalbėčiau apie savo ryšius su tais Stiuartais. Tai tik komplikuoja bylą. Kol kas aš nesu nusiteikęs laikyti tas smulkmenas reikalingomis.

— Aš buvau linkęs galvoti, milorde, kad tokiu atveju visi faktai vienodai svarbūs.

— Užmirštate, kad mes dabar teisiame Stiuartus,— reikšmingai pabrėžė prokuroras.— Jei kada nors mums teks teisti jus, bus kita kalba: tada aš primygtinai reikalausiu atsakyti į klausimus, kuriuos dabar sutinku apeiti. Tačiau užbaigsime:— parengtiniame misterio Mango Kembelo parodyme pasakyta, kad tuojau pat po šūvio jūs leidotės bėgti įkalnėn. Kaip tai atsitiko?

— Aš leidausi bėgti ne tuoj pat, milorde, ir bėgau todėl, kad pamačiau žudiką.

— Vadinasi, jūs pamatėte jį?

— Taip aiškiai, kaip dabar jus, milorde, nors jis buvo ne taip arti, kaip jūs.

— Jūs pažinojote jį?

— Aš jį pažinčiau.

— Vadinasi, jūs vijotės, bet negalėjote žmogžudžio pavyti?

— Negalėjau.

— Jis buvo vienas?

— Vienas.

— Ir nieko daugiau arti nebuvo?

— Netoliese girioje buvo Alenas Brekas Stiuartas.

Prokuroras padėjo plunksną.

— Mes, berods, žaidžiame mįslėmis,— pasakė jis.— Bijau, kad ši pramoga netrukus pasirodys jums labai prasta.

— Aš tik seku jūsų nurodymu, milorde, ir atsakinėju į jūsų klausimus,— atšoviau.

— Pasistenkite laiku apsigalvoti,— pasakė jis.— Aš elgiuosi su jumis kuo švelniausiai ir rūpestingiausiai, bet jūs, rodos, nėmaž to nevertinate. Viskas gali būti veltui, jei nebūsite atsargesnis.

— Labai branginu jūsų rūpinimąsi, bet manau, kad manęs jūs nesuprantate,— atsakiau kiek virpančiu balsu, nes pamačiau, kad mes pagaliau susikibome.— Aš atėjau čia, norėdamas duoti parodymus, kurie galėtų jus įtikinti, jog Alenas nė piršto neprikišo prie Glenuro nužudymo.

Prokuroras valandėlę atrodė sumišęs; jis sėdėjo kietai sučiaupęs lūpas ir žvelgė į mane tarytum įdūkusi katė.

— Misteri Belfurai,— pasakė jis pagaliau,— aš aiškiai jums sakau, kad jūs einate blogu keliu ir pakenksite sau pačiam.

— Milorde,— atsakiau,— šioje byloje aš taip mažai atsižvelgiu į asmeninius savo interesus, kaip ir jūs. Dievas regi, aš turiu vienintelį tikslą,— kad triumfuotų teisingumas ir būtų išteisinti nekaltieji. Jei, to tikslo siekdamas, sukeliu jūsų nepasitenkinimą, milorde, turėsiu su tuo apsiprasti.

Po tų mano žodžių jis atsistojo, uždegė antrą žvakę ir valandėlę įdėmiai žvelgė man į akis. Nustebęs išvydau, kad veidas jo pasikeitė, pasidarė itin rimtas ir, kaip man pasirodė, lyg ir išblyškęs.

— Jūs arba labai naivus, arba, atvirkščiai, nepaprastai gudrus, ir aš matau, jog turiu rodyti jums daugiau pasitikėjimo,— pasakė jis.— Ši byla politinė, taip, misteri Belfurai, malonu jums tai ar ne, bet ši byla politinė, ir aš virpu pagalvojęs, kokias pasekmes ji gali sukelti. Į politinę bylą,— vargu ar man reikia tai sakyti jaunam vyrui su jūsų išprusimu,— mes turime žiūrėti visai kitaip, negu į kriminalinę bylą. *Salus populi suprema lex*[1] — principas, leidžiantis didžiai piktnaudžiauti, bet jis tvirtas ta būtinybės galia, kurią randame gamtos dėsniuose. Jei

[1] Tautos gelbėjimas — aukščiausias įstatymas. *(Lot.)*

leisite, misteri Belfurai, aš paaiškinsiu jums smulkiau. Jūs norite mane įtikinti...

— Prašau atleisti, milorde, bet aš noriu įtikinti jus vien tuo, ką galiu įrodyti,— pasakiau.

— Tyliau, tyliau, jaunikaiti,— pasakė jis,— nekibkite prie žodžių ir leiskite žmogui, kuris galėtų būti jums bent jau tėvu, naudotis netobulais savo išsireiškimais ir pasakyti kuklią savo nuomonę, net jeigu ji, nelaimei, ir nesutampa su misterio Belfuro nuomone. Jūs norite mane įtikinti, kad Brekas nekaltas. Teikčiau tam nedaug reikšmės, juo labiau kad mes negalime jo sugauti. Bet reikalas čia ne tik tas. Sutikti, kad Brekas nekaltas, vadinasi, atsisakyti kaltinus kitą, visiškai kitos rūšies nusikaltėlį, užkietėjusį išdaviką, du kartus pakėlusį ginklą prieš karalių ir du kartus pasigailėtą, nepasitenkinimo skleidėją ir neginčijamą — kad ir kas būtų paleidęs šūvį — šio žygio iniciatorių. Neturiu reikalo jums aiškinti, kad kalbu apie Džeimsą Stiuartą.

— Aš jums taip pat atvirai atsakysiu, kad kaip tik ir atėjau jums kuo garbingiausiai pareikšti, milorde, kad Alenas ir Džeimsas nekalti, ir esu pasiruošęs liudyti teisme,— pasakiau.

— Tuomet aš lygiai taip atvirai jums atsakysiu, misteri Belfurai,— atšovė jis,— kad aš nereikalauju jokio jūsų liudijimo ir noriu, kad aplamai susilaikytumėte jį davęs.

— Jūs esate šios šalies teisingumo galva,— sušukau,— ir siūlote man įvykdyti nusikaltimą!

— Aš visa širdimi rūpinuosi Škotijos labu,— atsakė jis,— ir noriu jus priversti paklusti politinei būtinybei. Patriotizmas ne visad būna dorybė tikrąja to žodžio prasme. Man regis, jūs turite džiaugtis dėl to: čia jūsų apsigynimas. Faktai byloja prieš jus. Ir jei aš vis dar stengiuosi padėti jums ištrūkti iš labai pavojingos situacijos, darau tai iš dalies dėl to, kad vertinu jūsų sąžiningumą, atvedusį jus čia, kita vertus, dėl laiško iš Pilrigo, bet visų labiausiai dėl to, kad šioje byloje pirmučiausia žiūriu savo politinės, o ne teisėjo pareigos. Kaip tik dėl šios priežasties nuoširdžiai jums kartoju: aš nenoriu išklausyti jūsų liudijimo.

— Pageidaučiau, kad mano žodžių nepalaikytumėte priešgyniavimu. Aš tik norėčiau, kad jūs teisingai suprastumėte, kuo skiriasi mudviejų požiūris į šią bylą,— pasakiau.— Jeigu jums,

milorde, nereikia mano liudijimo, tai priešinga pusė, tur būt, labai juo džiaugsis.

Prestongrendžas atsistojo ir ėmė vaikštinėti po kambarį.

— Jūs ne toks jaunas,— pasakė jis,— kad aiškiai neatsimintumėte keturiasdešimt penktaisiais metais visą šalį apėmusio subruzdimo. Pilrigas rašo, kad jūs ištikimas bažnyčiai ir vyriausybei. Bet kas gi išgelbėjo bažnyčią ir vyriausybę tais lemtingais metais? Aš nekalbu apie karališkąją didenybę ir jo kariuomenę, kurie savo metu davė didelę naudą. Tačiau šalis buvo išgelbėta ir mūšis laimėtas dar prieš tai, kai Kemberlendas užpuolė Dramosį. Kas ją išgelbėjo? Kartoju: kas išgelbėjo protestantų tikėjimą ir visą mūsų valstybinę santvarką? Visų pirma, velionis teismo pirmininkas Kaloudenas; jis daug padarė, bet nedaugelis jam už tai padėkojo. Lygiai taip ir aš atiduodu visas savo galias tam pačiam darbui ir nelaukiu kito atlyginimo, išskyrus įvykdytos pareigos supratimą. Išskyrus prezidentą, kas gi dar? Jūs patys žinote ne blogiau už mane. Apie jį daug piktžodžiaujama, ir jūs patys padarėte užuominą, čia įėjęs, bet aš sustabdžiau jus. Tai buvo didžiojo Kembelų klano hercogas. O štai dabar Kembelas, atlikdamas savo tarnybines pareigas, niekšiškai nužudytas. Ir hercogas, ir aš — mudu abu kalniečiai. Bet mes civilizuoti kalniečiai, o didžiuma mūsų klanų ir šeimų necivilizuoti. Šiems tebėra būdingos laukinių dorybės ir ydos. Jie dar barbarai, kaip ir Stiuartai. Tik barbarai Kembelai kovoja už teisų reikalą, o barbarai Stiuartai — už neteisų. Dabar pats spręskite. Kembelai laukia keršto. Jeigu jie nesulauks jo,— jei Džeimsas išvengs mirties,— Kembelų tarpe kils bruzdėjimas. O tai reiškia, jog kils bruzdėjimas visoje Kalnuotoje Škotijoje, kur ir taip neramu ir kur toli gražu netrūksta ginklų. Nuginklavimas — gryna komedija, ir tiek.

— Čia aš galiu jums pritarti,— pasakiau.

— Kalniečių bruzdėjimai parankūs senam, budriam mūsų priešui,— iškėlęs pirštą, kalbėjo prokuroras, vaikščiodamas po kambarį.— Ir duodu jums žodį, keturiasdešimt penktieji metai gali sugrįžti, skirsis jie tik tuo, kad Kembelai atsidurs priešingoje pusėje. Nejaugi, norėdami išgelbėti Stiuartą, kuris ir taip jau keletą kartų buvo teistas, jei ne už šį, tai už kitokius nusikaltimus, jūs siūlote įtraukti savo tėvynę į karą, pakirsti mūsų tėvų tikėjimą, rizikuoti tūkstančių niekuo nekaltų žmo-

nių gyvybėmis ir turtu? Tie argumentai lemia mano poziciją, manau, nulems ir jūsų, misteri Belfurai, jei mylite savo tėvynę, vyriausybę ir religinę tiesą.

— Jūs kalbate su manimi atvirai, ir aš dėkingas jums,— tariau.— Savo ruožtu pasistengsiu būti toks pat garbingas, kaip ir jūs. Tikiu, kad jūsų politika teisinga. Tikiu, kad sunki pareiga slegia jūsų pečius. Tikiu, kad jūs užsikrovėte tas pareigas, kuomet stojote dirbti į šį aukštą postą, kuriame ir dabar esate. Bet aš paprastas žmogus, mažne berniokas, ir man užtenka paprastų pareigų. Aš tegalvoju apie du dalykus: apie nelaimingąjį, neteisingai pasmerktą greitai ir gėdingai mirčiai, ir apie jo žmonos ašaras, kurių niekaip negaliu užmiršti. Aš negaliu to nepaisyti. Toks jau mano charakteris. Jei šaliai lemta pražūti, tegul ji žūna. Jei aš esu aklas, meldžiu dievą, kad jis apšviestų mane, kol dar nevėlu.

Klausydamas manęs, prokuroras stovėjo sustingęs, o kai aš užbaigiau, dar kiek laiko stovėjo kaip stovėjęs.

— Tai nenumatyta kliūtis,— tarė jis garsiai, kalbėdamasis pats su savimi.

— Ką jūs ketinate su manimi daryti, milorde?— paklausiau.

— Ar žinote,— pasakė jis,— kad jūs galėtumėte nakvoti kalėjime, jei aš panorėčiau?

— Aš miegojau blogesnėse vietose, milorde,— atsakiau.

— Štai kas, brangusis mano,— pasakė jis,— iš mūsų pasikalbėjimo man aišku, kad aš galiu pasitikėti jūsų garbės žodžiu. Pažadėkite man, kad išsaugosite paslaptyje ne tik tai, kas įvyko tarp mūsų šiandien, bet ir viską, ką žinote apie Apino bylą, ir aš jus paleisiu.

— Aš galiu pažadėti paslaptį saugoti iki rytojaus arba iki bet kurios artimiausios dienos, kurią jūs nurodysite,— atšoviau.— Aš nenoriu, kad jūs galvotumėte, jog esu pernelyg gudrus. Bet, jei duočiau žodį be išlygų, jūsų šviesybė pasiektų savo tikslą.

— Aš nenorėjau jūsų įvilioti į spąstus,— tarė jis.

— Esu tuo tikras,— atsiliepiau.

— Palaukite,— tęsė jis,— rytoj sekmadienis. Ateikite pirmadienį aštuntą ryte, o iki tol pažadėkite tylėti.

— Mielu noru, milorde,— pasakiau.— Aš gerbsiu jūsų žodžius ir laikysiu paslaptyje tol, kol dievo bus lemta man gyventi.

— Jūs įsitikinsite,— pridūrė jis,— kad aš negrasinu.

— Tai visiškai dera su jūsų kilnumu, milorde,— pasakiau.— Bet aš nesu toks bukagalvis, kad to nepajusčiau, nors garsiai ir nieko nebuvo pasakyta.

— Taigi,— pasakė jis,— labanakt. Linkiu jums ramaus miego. Aš jo nesitikiu.

Jis atsiduso, paėmė žvakę ir palydėjo mane iki lauko durų.

V. PROKURORO NAMUOSE

Kitą dieną, rugpiūčio dvidešimt septintąją, sekmadienį, sulaukiau išsipildant senos svajonės išgirsti keletą įžymių Edinburgo pamokslininkų, apie kuriuos man kadaise pasakojo misteris Kembelas. Deja, lygiai taip sėkmingai būčiau galėjęs ir Esendine klausyti paties misterio Kembelo! Sujauktos mintys, nuolat grįžtančios prie vizito pas Prestongrendžą, blaškė mane. O dvasininkų kalbos man padarė kur kas menkesnį įspūdį, negu didžiulis žmonių susigrūdimas bažnyčiose, primenantis minią teatre arba, kaip man tą dieną atrodė,— teismo salėse. Tokį įspūdį man padarė Vakarų bažnyčia su trimis aukštais galerijų, kur atėjau, bergždžiai vildamasis pamatyti mis Dramond.

Pirmadienį aš pirmą kartą gyvenime nuėjau pas kirpėją ir buvau labai patenkintas jo darbu. Iš kirpėjo pasukęs pas prokurorą, prie durų vėl išvydau raudonus kareivių mundurus, kurie ryškia dėme švietė skersgatvy. Apsidairiau, ieškodamas jaunosios ledi ir jos palydovų, bet niekur jų nė žymės nebuvo. Užtat, vos tik mane įvedė į kabinetą, ar prieškambarį, kuriame šeštadienį praleidau tokias varginančias valandas, kertėje pastebėjau aukštą Džeimso Moro figūrą. Atrodė, jog jį kamuoja nerimas; jo rankos ir kojos nenustygo vietoje, o akys lakstė mažo kambariuko sienomis. Gailaudamas atsiminiau, kokią jo beviltiška padėtis. Ar dėl to, ar kad vis dar negalėjau užmiršti jo dukters, užkalbinau jį.

— Labą rytą, sere,— tariau.

— To paties ir jums linkiu, sere,— atsakė jis.

— Laukiate pasimatymo su Prestongrendžu?— paklausiau.

— Taip, sere, ir meldžiu dievą, kad jūsų reikalas su tuo džentelmenu būtų malonesnis už mano,— atsakė jis.

— Tikiuosi, kad jūsų bent ilgai neužlaikys, nes, tur būt, pirmą priims,— pasakiau.

— Visus priima pirmiau, negu mane,— atšovė jis, trukteldamas pečiais ir skėsteldamas rankomis.— Anksčiau buvo kitaip, sere, bet laikai keičiasi. Ne taip būdavo, kuomet špaga šį tą reiškė, jaunasis džentelmene, kuomet užteko būti kareiviu, kad apsirūpintum pragyvenimu.

Jis tarė žodžius pro nosį, kaip tikras kalnietis, ir tai netikėtai išvedė mane iš kantrybės.

— Na, misteri Makgregorai,— pasakiau,— man rodos, kad geriausia kareivio savybė — mokėjimas tylėti, o didžiausia jo dorybė — niekada nesiskųsti.

— Matau, kad jūs žinote mano vardą...— ir, sukryžiavęs rankas, jis man nusilenkė,— nors aš pats neturiu teisės jo ištarti. Jis pernelyg gerai žinomas: priešai ne sykį regėjo mano veidą ir girdėjo mano vardą. Todėl nesistebiu, jei mane atpažįsta žmonės, kurių aš nepažįstu.

— Kurių jūs visai nepažįstate, sere,— pasakiau jam,— taip, kaip nepažįsta ir kiti. Bet, jei geidžiate žinoti, aš esu Belfuras.

— Labai graži pavardė,— mandagiai atsakė jis,— ją turi daug gerų žmonių. Prisimenu, vienas jaunas džentelmenas ta pačia pavarde keturiasdešimt penktaisiais metais buvo mano bataliono gydytojas.

— Greičiausiai tai buvo Belfuro iš Beito brolis,— atsakiau, nes jau buvau pasiruošęs klausimui apie gydytoją.

— Tas pats, sere,— pasakė Džeimsas Moras,— o kad jūsų giminaitis buvo mano ginklo draugas, leiskite paspausti jums ranką.

Jis ilgai ir lipšniai spaudė man ranką, visą laiką džiaugsmingai žvelgdamas į mane, lyg tikrą savo brolį radęs.

— Taip,— pasakė jis,— laikai pasikeitė nuo anų dienų, kai aplink mane ir jūsų giminaitį švilpė kulkos.

— Jis buvo labai tolimas mano giminaitis,— šaltai atsakiau,— ir turiu prisipažinti, kad niekad jo nemačiau.

— Vis tiek,— pasakė jis,— man tai nesvarbu. O jūs pats, manau, taip pat dalyvavote įvykiuose? Kažkodėl negaliu atsiminti jūsų veido, nors tokį pamiršti būtų gana sunku.

— Tais metais, kuriuos jūs minite, misteri Makgregorai, aš vaikščiojau į parapijos mokyklą,— atsakiau.

— Jūs dar toks jaunas!— sušuko jis.— O, tuomet jūs niekad

nesuprasite, ką reiškia man šis susitikimas. Nelaimės valandą čia, savo priešo namuose, susitikti su seno kovų bičiulio giminaičiu — tai suteikia man drąsos, misteri Belfurai, nelyginant kalniečių dūdmaišių garsai! Taip, sere, daugeliui mūsų tenka su liūdesiu, o kai kuriems ir su ašaromis atsiminti praeitį. Savo krašte aš gyvenau kaip karalius: man užteko mano palašo, mano kalnų, mano tėvynainių ir bičiulių ištikimybės. Dabar mane laiko dvokiančiame kalėjime. Ir žinote, misteri Belfurai,— kalbėjo jis toliau, paėmęs mane už rankos ir vedžiodamasis po kambarį,— ar žinote, sere, kad aš neturiu būtiniausių žmogui daiktų! Mano priešų rūstybė atėmė iš manęs turtą. Kaip žinote, sere, aš esu įkalintas pagal melagingą kaltinimą, aš esu nekaltas, kaip ir jūs. Teisti manęs nedrįsta, o kol kas laiko kalėjime pliką ir basą. Kaip aš norėčiau susitikti jūsų giminaitį arba jo brolį iš Beito! Ir vienas, ir kitas džiaugtųsi, galėdami man pagelbėti. Juk net ir jūs, palyginti svetimas...

Man gėda pasakoti, ką jis man prišnekėjo, kaip jis įkyriai maldavo ir skundėsi, o taip pat, kaip aš kartkartėmis piktai jam atrėždavau. Tarpais norėjau užčiaupti jam burną kokia sauja variokų. Nežinau, ar gėdos, ar ambicijos slopinamas, dėl savęs paties ar dėl Katrionos, o gal kad laikiau tokį tėvą nevertą savo dukters, ir mane širdino to žmogaus melagystė, bet neįstengiau to padaryti. Jis tebesaldžialiežuvavo ir tebegyrė mane, vaikštinėdamas su manimi po tą mažą kambariuką, ten ir šen, tris žingsnius į priekį, tris atgal. Keletu trumpų atsakymų aš jau suspėjau tą prašeivą gerokai supykinti, nors dar ne visai atėmiau jam viltį; tuo metu tarpdury išdygo Prestongrendžas ir mandagiai pakvietė mane į didįjį kambarį.

— Valandėlę aš būsiu užsiėmęs,— pasakė jis,— o kad jūs nesėdėtumėte be darbo, noriu supažindinti jus su savo trimis gražuolėmis, apie kurias, tur būt, esate girdėję, nes jos labiau pagarsėję, negu jų tėtušis.

Jis nusivedė mane aukštyn į ilgą kambarį, kur prie siuvinėjimo rėmelių sėdėjo liesa sena ledi, o palei langą stovėjo trys gražiausios Škotijos merginos, bent man taip atrodė.

— Štai naujasis mano bičiulis, misteris Belfuras,— pasakė prokuroras, paėmęs mane už parankės.— Deividai, čia mano sesuo, mis Grant, kuri buvo tokia gera, kad ėmėsi tvarkyti mano namų ūkį, ir kuri labai džiaugsis, jei galės jums kuo padėti. O štai,— pridūrė jis, pasisukdamas į jaunąsias merginas,— štai

mano trys gražuolės. Kaip jūs manote, misteri Deividai, kuri visų gražiausia? Kertu lažybų, kad jis niekad nedrįs atsakyti kaip garbingasis Alenas Remzis!

Visos trys merginos, o taip pat senoji mis Grant balsu pasipiktino tuo išsišokimu, kuris ir man — aš žinojau eilėraštį, kurio eilutę jis pacitavo — sukėlė gėdos raudonį. Man atrodė, jog tėvui neleistina cituoti tokius dalykus, ir aš buvau apstulbintas, kad jaunosios ledi, besipiktindamos arba apsimesdamos, kad piktinasi, vis dėlto juokėsi.

Pasinaudojęs sukeltu klegesiu, Prestongrendžas išėjo iš kambario ir paliko mane kaip žuvį ant kranto toje visai man netinkančioje draugijoje. Žvelgdamas dabar atgalios, į tai, kas buvo paskui, aš negaliu neprisipažinti, jog buvau tikras kelmas, ir trys ledi, tur būt, buvo labai gerai išauklėtos, jei taip ilgai mane kentė. Tetulė, aišku, sėdėjo prie savo siuvinio ir tik retkarčiais pakeldavo galvą ir šypsodavo, bet panaitės, ypač vyriausioji, be to, ir visų gražiausioji, buvo man dėmesingos, už ką aš nemokėjau joms atsilyginti. Bergždžiai pats save tikinau, jog turiu tam tikrų privalumų ir puikų dvarą, jog man nėra ko drovėtis jaunų merginų draugijos, kurių vyriausioji buvo vos keleriais metais už mane vyresnė, ir nė viena, žinoma, nė pusės tiek neišsimokslinusi, kiek aš. Tačiau samprotavimai nieko nekeitė, ir kartkartėmis rausdavau pagalvojęs, kad šiandien aš pirmą kartą savo gyvenime skutausi.

Pasikalbėjimas, nepaisant jų pastangų, ėjo labai vangiai, tad vyriausioji pasigailėjo mano nedrąsos, sėdo prie klavikordo, kuriuo skambino meistriškai, ir valandėlę linksmino škotiškomis ir itališkomis melodijomis. Tada pasijutau laisviau ir, atsiminęs motyvą, kurio Alenas mane buvo išmokęs urve netoli Kerideno, ryžausi net pašvilpauti kelis taktus ir paklausti, ar ji žinanti tą melodiją.

Ji papurtė galvą.

— Niekad negirdėjau,— atsakė.— Pašvilpaukite ją nuo pradžios. O dabar dar sykį,— pridūrė, man baigus.

Ji sugrojo motyvą klavikordu ir, mano nustebimui, bemat jį papuošusi skambiais akordais, ėmė dainuoti, nutaisiusi linksmą miną, grynu škotišku akcentu:

Ar aš neteisingai parinkau jums motyvą,
Ar daina čia ne ta, kurią pašvilpėte jūs?

— Matote,— pridūrė ji,— aš moku ir žodžius dainai sukurti, tik neįstengiu jų surimuoti.— Paskui dainavo toliau:

Esu aš mis Grant, duktė prokuroro,
O jūs, rodos, Deividas Belfuras?

Pasakiau, jog esu jos talento apstulbintas.

— Kaip vadinasi jūsų daina?— paklausė ji.

— Nežinau, kaip tikrai ji vadinasi,— atsakiau,— aš ją vadinu „Aleno daina".

Ji pažvelgė man tiesiai į akis.

— Aš ją vadinsiu „Deivido daina",— pasakė ji.— Beje, jei melodijos, kurias jūsų izraeliškasis bendravardis grojo Sauliui, bent kiek buvo panašios į jūsiškę, manęs nėmaž nestebina, kad karaliui jos nesuteikė džiaugsmo: labai jau melancholiška muzika. Jūsų dainos pavadinimas man nepatinka. Jei kada nors įsigeisite vėl ją išgirsti, paprašykite jos m a n o pavadinimu.

Ji pasakė tai taip išraiškingai, kad man širdis suplastėjo.

— Kodėl, mis Grant?— paklausiau.

— Todėl,— atsakė ji,— kad jei jus kada pakars, aš, perkėlusi į šią melodiją jūsų išpažintį ir paskutiniuosius žodžius, dainuosiu juos.

Nebegalėjau abejoti, kad ji iš dalies žino mano istoriją ir man gresiantį pavojų. Bet iš kur ir ką žino, sunku buvo atspėti. Tur būt, žinojo, kad Aleno varde slypi kažkas pavojingo, ir įspėjo mane jo neminėti; matyt, taip pat žinojo, kad aš esu įtariamas nusikaltimu. Be to, supratau, kad paskutiniaisiais aštriais žodžiais, kuriuos palydėjo itin tranki muzika, ji norėjo užbaigti mūsų pasikalbėjimą. Stovėjau šalia, apsimesdamas, kad klausausi ir žaviuosi muzika, o iš tikrųjų minčių sparnai skraidino tolyn. Vėliau aš supratau, kad šiai jaunai ledi labai patinka paslaptingi dalykai, ir pirmą kartą su ja kalbėdamasis, susidūriau su paslaptimi, kurios niekaip neįstengiau perprasti. Daug vėliau sužinojau, kad sekmadienis nenuėjo veltui, kad buvo surastas ir apklausinėtas banko kurjeris, sužinota, kad aš aplankiau Čarlzą Stiuartą ir nuspręsta, kad esu įpainiotas į Džeimso ir Aleno bylą ir, labai galimas daiktas, palaikau su pastaruoju nuolatinius ryšius. Todėl ir buvo man padaryta ta aiški užuomina daina ir klavikordu.

Jai begrojant, viena jaunesniųjų panaičių, kuri stovėjo palei langą į skersgatvį, suriko seserims, kviesdama greičiau atei-

ti, nes vėl pasirodžiusi „Pilkaakė". Bemat visos puolė ir susigrūdo prie lango, stumdydamosi dėl geresnės vietos. Langas, prie kurio jos subėgo, buvo kambario kampe prie durų ir žvelgė į skersgatvį.

— Eikite šen, misteri Belfurai,— sušuko merginos,— pažvelkite, kokia gražuolė! Visas šias dienas ji ateina čia su kažkokiais apdriskėliais, nors pati tikra ledi.

Žiūrėti nė nereikėjo. Tik vieną ar porą sykių žvilgterėjau, bijodamas, kad „Pilkaakė" nepastebėtų manęs čia, šiame kambaryje, iš kur sklinda muzika; nepamatytų, kad aš žiūriu pro langą į ją, stovinčią gatvėje, o jos tėvas šiuose pat namuose, gal būt, su ašaromis maldauja išsaugoti jam gyvybę, o aš pats ką tik atmečiau jo prašymą. Tik vienas žvilgsnis į ją, ir aš ėmiau kur kas labiau pasitikėti savimi ir pasijutau drąsus jaunųjų merginų tarpe. Aišku, merginos buvo labai gražios, bet ir Katriona buvo graži: jautei joje kažką gyva, liepsninga. Kiek šitos merginos slėgė mane, tiek Katriona gaivino. Atsiminiau, kaip lengva man buvo su ja kalbėtis, ir pagalvojau, kad jei nesugebėjau palaikyti kalbos su grakščiomis panaitėmis, gal būt, jos pačios dėl to kaltos. Į mano susidrovėjimą ėmė smelktis kažkokia linksmybė; ir kai tetulė nusišypsojo man iš už savo siuvinio, o trys dukterys apsupo mane kaip vaiką, nors iš jų veidų buvo matyti, kad jos tai daro „tėtušių įsakymu", kartkartėmis ėmiau ir aš šypsotis.

Netrukus pas mus atėjo tėtušis, toks pat geraširdis, patenkintas, malonus, koks ir buvo.

— Na, mergytės,— pasakė jis,— aš vėl turiu išsivesti misterį Belfurą, bet jūs, tikiuosi, įkalbėjote jį dar kartą jus aplankyti. Aš visad džiaugiuosi, jį matydamas.

Kiekviena pasakė man po keletą malonių žodžių, ir prokuroras mane išsivedė.

Jei jis tikėjosi, kad vizitas jo šeimai susilpnins mano pasipriešinimą, tai labai apsiriko. Ne toks kvailas buvau, kad nesuprasčiau, kaip blogai suvaidinau savo vaidmenį: merginos, tur būt, iš širdies nusižiovavo, vos tik atgręžiau į jas nugarą. Aš joms parodžiau, kad man stinga mandagumo ir grakštumo, ir dabar troškau pasirodyti esąs žmogus tvirtas, griežtas ir net pavojingas.

Mano troškimas greit išsipildė: pokalbis, kuriam išsivedė mane prokuroras, buvo visai kitokio pobūdžio.

Prestongrendžo kabinete mūsų laukė žmogus, kuris, vos mečiau akį į jį, pasirodė man toks biaurus, tartum būtų koks šeškas ar erkė. Žmogus buvo stebėtinai negražus, tačiau atrodė kaip džentelmenas. Nepaisant ramių jo manierų, jis ūmai galėjo pratrūkti įniršiu. Silpnas jo balsas, jei panorėdavo, galėjo skambėti šaižiai ir grėsmingai.

Prokuroras draugiškai ir paprastai supažindino mudu.

— Štai, Freizeri,— pasakė jis,— tas pats Belfuras, apie kurį mes kalbėjomės. Misteri Deividai, čia misteris Freizeris, kurį anksčiau vadino kitu vardu, bet tai jau sena istorija. Misteris Freizeris turi į jus reikalą.

Tai pasakęs, prokuroras paėjėjo iki bibliotekos lentynų tolimajame kambario kampe ir apsimetė besigilinąs į kažkokią storą knygą.

Tokiu būdu jis mane tartum vieną paliko su žmogumi, kurį užvis mažiausiai tikėjausi čia sutikti. Žodžiai, kuriais man jį pristatė, nepaliko jokių abejonių. Žmogus buvo ne kas kitas, kaip teisių netekęs Loveto savininkas ir didelio Freizerių klano vadas. Žinojau, kad jis vadovavo savo klanui maišto metu, kad jo tėvas, buvęs Esendino savininkas,— ta pilkoji Škotijos kalnų lapė,— už tą patį nusikaltimą padėjo galvą, kad šeimos žemės buvo konfiskuotos, o jos nariai neteko dvariškių titulų. Todėl negalėjau suprasti, ką Freizeris veikia Granto namuose. Negalėjau įsivaizduoti, kad, atsisakęs savo įsitikinimų, jis šiuo metu dirba teisme ir keliaklupsčiauja prieš vyriausybę taip uoliai, kad net pasidarė prokuroro padėjėjas Apino žmogžudystės byloje.

— Ta-aigi, misteri Belfurai,— pradėjo jis,— ką aš galiu išgirsti iš jūsų?

— Negaliu jums iš anksto duoti jokių paaiškinimų,— atsakiau.— Bet jūs galite pasiteirauti prokuroro: jis žino, kaip aš į tai žiūriu.

— Turiu jums pasakyti, kad tyrinėju Apino bylą,— kalbėjo jis toliau.— Ir kalbu kaip Prestongrendžo padėjėjas. Išstudijavęs parengtinius duomenis, galiu jus patikinti, kad jūsų nuomonė klaidinga. Breko kaltė aiški, o jūsų liudijimas, kad matėte jį ant kalvos žmogžudystės metu, neišvengiamai nuves jį į kartuves.

— Sunkoka bus jį pakarti nesugautą,— pasakiau.— Visais kitais atvejais — mielai leidžiu jums galvoti taip, kaip jūs pageidaujate.

— Hercogui jau apie viską pranešta,— tęsė jis.— Ką tik aš sugrįžau iš jo didenybės. Jis pasisakė tiesiai ir atvirai, kaip dera didžiūnui. Paminėjo ir jus, misteri Belfurai, ir iš anksto pareiškė jums savo dėkingumą, jei leisite, kad jums vadovautų tie, kurie geriau už jus supranta, kas jums, o taip pat ir šaliai naudinga. Jo lūpose dėkingumas nėra tuščias posakis, *experto crede*[1]. Tikriausiai jūs girdėjote ką-ne-ką apie mano vardą ir mano klaną, apie peiktiną mano velionio tėvo pavyzdį ir liūdną mirtį, nekalbant jau apie mano paties paklydimus. Taigi aš susitaikiau su geruoju hercogu. Jis užtarė mane žodeliu mūsų bičiuliui Prestongrendžui. Ir štai mano koja vėl kilpsaitėje, ir aš dalinuosi su juo pareiga persekioti karaliaus Jurgio priešus ir keršyti už įžūlų ir aiškų jo didenybės įžeidimą.

— Tikrai garbinga jūsų tėvo sūnaus pareiga,— tariau.

Jis suraukė retus antakius.

— Rodos, jūs teikiatės ironizuoti,— pasakė jis,— bet mane čia atvedė mano priedermė: turiu sąžiningai įvykdyti duotą man uždavinį, ir jūs veltui stengiatės mane atitraukti. Leiskite jums priminti, kad jaunam vyrui su jūsų galva ir ambicija geras postūmis iš pat pradžių duos daugiau, negu dešimt metų ištvermingo darbo. Tą postūmį dabar jums gali duoti: išsirinkite, kokį paskyrimą norėtumėte gauti, ir hercogas pasirūpins jumis kaip mylintis tėvas.

— Man rodos, kad man stinga sūnaus paklusnumo,— atsakiau.

— Jūs, regis, tikrai manote, kad valstybinė mūsų šalies santvarka sugrius per kažkokį neišauklėtą berniūkštį?— sušuko jis.— Apino byla yra išmėginimas: visi, kurie nori ateityje toli žengti, turi prie mūsų prisidėti. Manote, savo malonumui aš statau save į tokią žeminančią padėtį, persekiodamas žmogų, su kuriuo drauge kovojau? Bet pasirinkti aš neturiu teisės.

— Man rodos, sere,— pasakiau,— kad jūs netekote pasirinkimo teisės jau tada, kai dalyvavote tame baisiame sukilime. Laimė, mano kita padėtis: aš esu ištikimas pavaldinys ir nesijaudindamas galiu žvelgti į akis ir hercogui, ir karaliui Jurgiui.

[1] Tikėk patyrusiu *(lot.)*.

— Argi?— paklausė jis.— Tikėkite manimi, jūs smarkiai klystate. Prestongrendžas iki šiol buvo toks mandagus, kaip jis man sakė, kad neatrėmė jūsų argumentų, tačiau neturite galvoti, jog jie nekelia rimto įtarimo. Jūs tikinate, jog esate nekaltas. Brangusis sere, faktai įrodo, kad jūs kaltas.

— Kaip tik to aš ir laukiau,— pasakiau.

— Mango Kembelo parodymai, jūsų pabėgimas po įvykdytos žmogžudystės, toks ilgas slapstymasis, brangusis mano,— misteris Saimenas kalbėjo toliau,— to užtenka, kad būtų pakartas avinėlis, ką jau bekalbėti apie Deividą Belfurą! Aš dalyvausiu teisme ir tada prabilsiu viešai. Kitaip prabilsiu, negu šiandien, ir jeigu jums dabar nepatinka mano žodžiai, tuomet jie visiškai nepatiks. O, jūs išblyškote!— sušuko jis.— Aš suradau raktą į begėdišką jūsų širdį. Jūs išblyškęs, jūsų akys laksto, misteri Deividai! Jau regite, kad kartuvės ir kapas arčiau jūsų, negu manėte.

— Natūrali silpnybė,— pasakiau.— Nieko čia gėdingo. Gėda...

— Gėda jūsų laukia kartuvėse,— pertraukė jis mane.

— Kur aš susilyginsiu su milordu, jūsų tėvu,— pasakiau.

— Nėmaž!— sušuko jis.— Regis, jūs dar nieko nesupratote. Mano tėvas nukentėjo už didį reikalą, už tai, kad įsipainiojo į karalių nesantaiką. Jūs būsite pakartas už šlykščią žmogžudystę dėl kelių skatikų. Jūsų vaidmuo toje žmogžudystėje buvo tas, kad išdavikiškai sulaikytumėte nelaimingąjį, užkalbinęs jį. Jūsų bendrininkai buvo kalniečių apskurėliai. Gali būti įrodyta, mano žiaurusis misteri Belfurai,— ir bus įrodyta, patikėkite manimi, nes aš suinteresuotas šia byla,— kad jūs buvote papirktas. Aš jau įsivaizduoju, kaip visi žvalgosi vienas į kitą teisme, kai aš pateikiu savo faktus: jūs, išsimokslinęs jaunuolis, leidotės paperkamas ir dėjotės prie baisaus nusikaltimo dėl seno kostiumo, kalnietiško viskio butelio, trijų šilingų ir pusšešto penso varinėmis monetomis.

Tie žodžiai iš dalies buvo teisingi; jie priblokė mane lyg trenksmas: tikrai, senas kostiumas, degtinės butelis ir trys šilingai pusšešto penso varinėmis monetomis sudarė bemaž visa, ką mudu su Alenu išnešėme iš Ocharno. Supratau, kad kažkuris Džeimso tarnų viską išplepėjo kalėjime.

— Kaip matote, aš žinau daugiau, negu jūs manėte,— triumfuodamas užbaigė jis.— Jūs tik nemanykite sau, šaunusis mis-

teri Belfurai, kad Didžiosios Britanijos ir Airijos vyriausybės neturės pakankamai liudininkų, kad bylą pakreiptų tokia linkme. Mes čia, kalėjime, turime žmonių, kurie pasiruošę prisiekti kuo tik mes norėsime, arba aš norėsiu, jeigu jums taip labiau patinka. Dabar jūs galite įsivaizduoti, kokią šlovę suteiks jums mirtis, jei pasirinksite mirtį. Taigi, iš vienos pusės — gyvenimas, vynas, moterys ir hercogas, pasiruošęs jums padėti, iš kitos — virvė ant kaklo, kartuvės, kuriose kadaruosite, šlykščių šlykščiausia istorija apie papirktą žmogžudystę, kurią išgirs jūsų palikuonys. Dirstelėkite čionai,— sušuko jis veriančiu balsu,— dirstelėkite į dokumentą, kurį išimu iš kišenės! Pažvelkite į vardą: čia, manding, jūsų vardas, šaunusis misteri Deividai, rašalas dar nesuspėjo nudžiūti. Ar nuvokiate, kas čia per dokumentas? Čia jūsų suėmimo įsakymas. Bereikia man tik paliesti šitą varpelį, ir tas įsakymas tuojau pat bus įvykdytas. Ir kai pagal tą įsakymą jūs pateksite į Tolbutą, tepadeda jums dievas, burtas bus mestas.

Negaliu neprisipažinti, kad pasibaisėjau tokia niekšybe ir puoliau į nevilį dėl gresiančio man pavojaus ir gėdos. Misteris Saimenas jau iš anksto džiūgavo, regėdamas, kaip aš išblyškau; neabejoju, kad buvau baltas kaip mano marškiniai. Be to, mano balsas virpėjo.

— Šiame kambaryje yra džentelmenas!— sušukau.— Aš kreipiuosi į jį. Į jo rankas atiduodu ir savo gyvybę, ir savo garbę.

Prestongrendžas trankiai užvertė knygą.

— Aš perspėjau jus, Saimenai,— pasakė jis.— Jūs ėjote va bank ir pralaimėjote. Misteri Deividai,— tęsė jis,— prašau patikėti, kad ne man pageidaujant jus čia išmėgino. Norėčiau, kad žinotumėte, jog aš džiaugiuosi, jums garbingai išlaikius tą išmėginimą. Jūs gal ir nesuprasite, bet tuo iš dalies ir man pasitarnavote. Jei mano bičiuliui būtų labiau pasisekę, negu man praeitą naktį, vadinasi, jis geriau už mane pažįsta žmones. Būtų paaiškėję, kad mes sėdime ne savo vietose, misteris Saimenas ir aš. O aš žinau, kad mūsų bičiulis Saimenas ambicingas,— pasakė jis, lengvai paliesdamas Freizerio petį.— Na, o ši komedija baigta. Mano simpatijos jūsų pusėje, ir, kad ir kaip baigtųsi ši nelaiminga byla, laikysiu savo pareiga pasirūpinti, kad su jumis būtų elgiamasi maloningai.

Tai buvo geri žodžiai. Beje, kiek galėjau pastebėti, mano priešininkų santykiai buvo ne itin draugiški ir net kiek prie-

šiški. Tačiau aišku, kad šį susitikimą jiedu sykiu sumanė, o gal net ir iš anksto surepetavo. Mano priešininkams rūpėjo išmėginti visas priemones. Dabar, kai įkalbinėjimai, meilikavimas ir grasinimai pasirodė bergždi, man buvo įdomu, ko jie imsis toliau. Bet mano akis tebetemdė nerimas, o keliai virpėjo, tad nieko kito nesugalvojau, tik vėl tą patį sumikčioti:

— Atiduodu į jūsų rankas savo gyvybę ir garbę.

— Gerai, gerai,— pasakė Prestongrendžas,— pasistengsime išgelbėti ir gyvybę, ir garbę. O kol kas imsimės švelnesnių priemonių. Jūs neturite pykti ant mano bičiulio Saimeno, kuris elgėsi, kaip buvo lieptas. Jei net jaučiatės nedraugiškas ir man, užtat kad aš, būdamas čia, lyg ir kuršciau jį, tas jausmas neturi apimti nekaltų mano šeimos narių. Jiems norisi kuo dažniau matyti jus, ir aš geidaučiau, kad mano jaunimas nenusiviltų belaukdamas. Rytoj jos vyks į Houp Parką. Gerai būtų, kad ir jūs ten būtumėte. Pirmiausia užsukite pas mane. Gal būt, man reikės ką nors pasakyti jums be pašaliečių. Paskui jūs lydėsite mano paneles, o iki tol pakartokite savo pažadą saugoti paslaptį.

Geriau buvo man tuojau pat atsisakyti, bet, teisybę šnekant, nebejstengiau protauti. Nepamenu, kaip atsisveikinau su savo pašnekovais, tik, atsidūręs už durų, palengvėjusia širdimi atsišliejau į namų sieną ir nusišluosčiau kaktą. Vaiduokliškas misterio Saimeno apsireiškimas, kitaip jo negaliu pavadinti, nėjo man iš galvos kaip netikėtas trenksmas, kuris dar ilgai skamba ausyse. Viską, ką girdėjau ir skaičiau apie jo tėvą, apie jį patį, apie jo melagingumą ir nuolatines išdavystes, atsiminiau dabar, ir viskas susiliejo su tuo, ką prieš valandėlę buvau patyręs. Sudrebėjau, galvodamas apie gėdingą šmeižtą, kuriuo jis norėjo mane apjuodinti. Dviejų prie Lit Voko pakartų vyrų kaltė mažai kuo skyrėsi nuo tos, kuria dabar mane kaltino. Suprantama, šlykščiai pasielgė du suaugę vyrai, atimdami iš berniuko keletą apgailėtinų variokų, bet tai, ką Saimenas Freizeris ketina pasakyti teisme apie mane, kiekvienam turėjo atrodyti taip pat niekšinga ir biauru.

Išgirdęs dviejų Prestongrendžo tarnų su livrėjomis balsus, kurie kalbėjosi namų tarpduryje, atsikvošėjau.

— Štai,— pasakė pirmasis,— imk šį raštelį ir kuo greičiausiai nunešk kapitonui.

— Ką, vėl to plėšiko reikalauja?— paklausė antrasis.

— Tur būt,— atsakė pirmasis.— Jam ir Saimenui jo reikia.

— Man rodos, Prestongrendžas iš proto išėjo,— pasakė antrasis.— Be Džeimso Moro jis negali gyventi.

— Na, tai ne mūsų reikalas,— pasakė pirmasis.

Jiedu išsiskyrė. Pirmasis nuskubėjo vykdyti savo pareigų, antrasis įėjo į namus.

Nedaug gero tai žadėjo. Vos suspėjau išeiti, jie pasiuntė pakviesti Džeimso Moro, kurį, veikiausiai, ir turėjo galvoje misteris Saimenas, kalbėdamas apie žmones, įkalintus ir pasiruošusius bet kokiomis įmanomomis priemonėmis išgelbėti savo gyvybę. Man plaukai pasišiaušė, o po akimirkos kraujas plūstelėjo į galvą, pagalvojus apie Katrioną. Vargšė mergina! Jos tėvą nuteisė pakarti už nusižengimus, kuriuos vargu ar buvo galima pateisinti. Bet dar blogiau buvo, kad, norėdamas išgelbėti savo gyvybę, jis, matyt, pasiruošęs visų gėdingiausiam nusikaltimui — melagingai priesaikai. Ir, visų nelaimių pabaigai, jo auka buvau parinktas aš.

Skubiai ir akiplotu nuėjau į priekį, jausdamas, kad man reikia oro, erdvės ir spartaus žingsnio.

VII. SULAUŽAU SAVO ŽODĮ

Tikrai nežinau, kaip išėjau į Leng Daiksą, vieškelį šiaurinėje įlankos pusėje kitapus miesto. Prieš mane stūksojo visas niūrusis Edinburgas, prasidedantis pilimi, stovinčia ant uolos ties įlanka, ir nusidriekiantis žemyn ilga špilių ir stogų su rūkstančiais kaminais eile. Širdy pasidarė sunku. Jūs jau žinote, kad mano jaunystė praėjo tarp pavojų. Tačiau tai, su kuo man šįryt teko akis į akį susitikti vidur tariamai saugaus miesto, pranoko viską, ką buvau patyręs. Baimė pakliūti į bėdą, laivo sudužimas, galimybė žūti nuo špagos arba šūvio — viską garbingai pakėliau. Bet baimė, kurią kėlė griežtas Saimeno balsas ir riebus buvusio Loveto lerdo veidas, atėmė man bet kokią drąsą.

Atsisėdau ežero pakrantėje, kur augo meldai, panėriau ranką į vandenį ir susidrėkinau smilkinius. Mielai būčiau dabar atsisakęs savo beprotiškos išmonės, jei ne savigarbos jausmas. Drąsa tai buvo ar baimė, arba, kaip man dabar atrodo, ir viena, ir kita drauge, bet aš nusprendžiau, kad nuėjau perdaug

toli ir trauktis nebėra kur. Aš drąsiai kalbėjausi su tais žmonėmis ir ateity kalbėsiuosi drąsiai. Kad ir kas atsitiktų, neišsiginsiu savo žodžių.

Pasidariau kiek guvesnis, įtikėjęs savo tvirtumu. Bet vis dėlto lyg akmuo man spaudė širdį, ir gyvenimas atrodė nepaprastai sunki problema. Itin man gaila buvo paties savęs, tokio vienišo tarp tiekos pavojų, ir jaunos merginos, Džeimso Moro dukters. Trumpai ją mačiau, bet spėjau susidaryti apie ją nuomonę. Tos merginos garbės jausmas toks pat, kaip ir vyriškio, ji galėtų mirti, jei kas jai nuplėštų garbę. O tuo tarpu šią pat valandėlę jos tėvas, tur būt, gelbsti niekšišką savo gyvenimą mano gyvybės kaina. Mintimis aš siejau savo likimą su tos merginos likimu. Nors mačiau ją tik gatvėje ir tik keletą minučių, bet keista, ji suskubo man patikti, o dabar mūsų padėtis, atrodo, dar labiau mudu suartino: juk ji mano kruvino priešo, galima sakyti, mano žudiko duktė. Man pasirodė žiauru visą gyvenimą kęsti nepriteklius bei persekiojimus dėl svetimų reikalų, o pačiam nepažinti nė menkiausio džiaugsmo. Teisybė, aš buvau sotus, turėjau lovą ir galėjau pailsėti, kai netrukdė rūpesčiai, bet daugiau nieko mano turtas man nedavė. Jei lemtos buvo kartuvės, gyventi liko nebeilgai. Jei manęs nepakars ir aš išsipainiosiu iš šitos bėdos, mano gyvenimas bus labai ilgas ir kamuojančiai nuobodus. Staiga jos veidas su pravirom lūpom iškilo mano akyse toks, kokį išvydau jį pirmą kartą, ir aš tvirtu žingsniu pasileidau keliu į Diną. „Jei rytoj mane pakars (o tatai labai galimas daiktas) ir aš praleisiu šią naktį kalėjime, tai bent išgirsiu Katrionos balsą ir pasikalbėsiu su ja",— nusprendžiau.

Ėjau ir galvojau apie susitikimą su Katriona; tai davė man stiprybės, ir aš pamažu pradėjau atgauti energiją. Dino kaime, kuris buvo įsikūręs slėnyje prie upės, aš pasiteiravau malūninko. Jis parodė man lygų taką, vingiuojantį aukštyn į tolimąjį kaimo galą, prie švaraus nedidelio namiuko, stovinčio sode tarp pievučių ir obelų. Kai įėjau pro sodo vartus, mano širdis smarkiai sudunksėjo, o kai susidūriau akis į akį su baltai apsirengusia rūstaus veido sena ledi su vyriška skrybėle ant galvos, mano širdis ir visai nuleipo.

— Ko jums čia reikia?— paklausė ji.

Aš atsakiau jai, kad atėjau pas mis Dramond.

— O ko jums reikia iš mis Dramond?— atšovė ji piktai.

Aš pasakiau, kad sutikau ją praeitą šeštadienį, turėjau laimės padaryti jai menkutę paslaugą ir atėjau dabar jaunosios ledi pakviestas.

— Tai jūs ir esate Sikspensas[1]!— sušuko ji labai dantingai.— Koks dosnumas, ką ir besakyti, šaunus džentelmenas! Argi jūs neturite vardo ir prievardžio, ar jūs taip ir pakrikštytas Sikspensu?— paklausė ji.

Pasisakiau savo vardą.

— Viešpatie mieliausias!— sušuko ji.— Argi Ebinizeris turi sūnų?

— Ne,— atsakiau,— aš Aleksandro sūnus. Dabar esu Krūmynės lerdas.

— Jums bus labai sunku įrodyti savo teises į jūsų dėdės dvarą,— pasakė ji.

— Matau, kad jūs gerai jį pažįstate,— tariau,— ir jums, greičiausiai, bus malonu sužinoti, kad mano reikalai su juo susitvarkė.

— Ko jums reikia iš mis Dramond?— paklausė ji.

— Atėjau savo šešių pensų,— atsakiau.— Nieko čia nuostabaus: aš esu savo dėdės sūnėnas ir turiu būti šykštokas.

— O, jūs ne toks šykštus,— palankiai pasakė ledi.— Aš maniau, kad jūs grynas avinėlis su savo šešiais pensais, „laiminga diena" ir Belkvidero atminimu.

Iš tų žodžių su pasitenkinimu nusprendžiau, jog Katriona neužmiršo mūsų pasikalbėjimo.

— Bet visa tai nieko bendra su reikalu neturi,— pasakė ji.— Tai, vadinasi, ketinate ją vesti?

— Man rodos, kad per anksti apie tai galvoti,— pasakiau.— Ji dar labai jauna, o ir aš, deja, taip pat. Aš ją mačiau vieną vienintelį kartą. Nesiginu,— pridūriau, stengdamasis kalbėti nuoširdžiai,— nuo mudviejų susitikimo dienos daug apie ją galvojau. Bet galvoti — vienas dalykas, o imtis pareigų — kitas, ir, man rodos, iš mano pusės tai būtų labai kvaila.

— Kaip matau, jūs žodžio kišenėje neieškote,— tęsė senoji ledi.— Ačiū dievui, ir aš neieškau. Aš buvau tokia kvaila, kad sutikau globoti to sukčiaus dukterį — labai gera pareiga, nėra ko sakyti! Bet kad jau prisiėmiau ją, tai ir vykdysiu saviškai. Jūs norite mane įtikinti, misteri Belfurai iš Krūmynės, kad

[1] Sikspensas — šešių pensų moneta.

vestumėte Džeimso Moro dukterį, jei net jį pakartų? Na, o jei ne, tai negali būti jokio asistavimo, įsikalkite į galvą. Merginos lengvabūdiškos,— pridūrė ji, linguodama galvą.— Ir, nors jūs to nepagalvosite, žiūrėdamas į mano veido raukšles, pati aš buvau jauna ir net graži.

— Ledi Alerdais,— pasakiau,— regis, tokia jūsų pavardė, jūs, kaip matau, kalbate ir už save, ir už mane. Taip mes niekad nesusitarsime. Iš jūsų pusės žiauru kvosti žmogų, kuriam gresia kartuvės, ar jis ketinąs vesti merginą, kurią matė vieną vienintelį kartą. Aš jau sakiau jums, kad nesu toks neatsargus, jog imčiausi tokios pareigos. Bet tam tikra prasme aš sutinku su jumis. Jei mergina ir toliau man patiks,— o aš turiu pagrindo tikėti, kad taip ir bus,— nei jos tėvas, nei kartuvės neįstengs mudviejų išskirti. Kai dėl mano šeimos, tai aš, lyg vieškelio pamestinukas, jos neturiu. Aš niekuo savo dėdei neįsipareigojęs, ir jei vesiu, tai tik dėl to, kad suteikčiau džiaugsmo vieninteliam žmogui — sau pačiam.

— Aš girdėjau tokius žodžius, kai jūsų dar nebuvo pasaulyje,— atsakė misis Ougilvi,— ir todėl teikiu jiems nedaug reikšmės. Daug į ką čia reikia atsižvelgti. Su gėda turiu prisipažinti, kad Džeimsas Moras mano giminaitis. Bet kuo geresnė giminė, tuo daugiau joje pakartų ir nukirsdintų,— tokia jau nelaimingosios Škotijos istorija! Bet kad nors būtų vien tik kartuvės! Džiaugčiausi, regėdama Džeimsą su virve ant kaklo, bent jau būtų viskam galas. Ketrina puiki mergina, geros širdies ir ji kiaurą dieną klauso tokios senos, kaip aš, baidyklės burbėjimo. Bet ji turi silpnybę. Ji netenka galvos, vos tik susiduria su tuo ištįsusiu melagiu, veidmainiu elgeta — savo tėvu, su visais Gregorais, uždraustomis pavardėmis, su karaliaus Jokūbo politika ir kitokiais niekalais. Jei manote, kad galėtumėte jai vadovauti, labai apsirinkate. Sakote, kad matėte ją tik kartą...

— Aš jau minėjau, kad kalbėjausi su ja tik kartą,— pertraukiau ją.— Bet šiandien aš vėl mačiau Katrioną pro Prestongrendžo langą.

Aš taip pasakiau todėl, kad tas žodis gražiai skambėjo, ir tučtuojau buvau nubaustas už pagyrūniškumą.

— O čia dabar kas?!— sušuko senoji ledi, nelauktai susiraukusi.— Man regis, ir pirmąjį kartą jūs susitikote su ja prie prokuroro durų.

Atsakiau, jog tikrai taip ir buvo.

— Hm...— sumykė ji, o paskui gižliu tonu užriko:— Aš juk vien iš jūsų žodžių turiu spręsti, kas jūs ir iš kur jūs! Jūs įtikinėjote mane esąs Belfuras iš Krūmynės, bet kas jus žino, jūs galite būti Belfuras iš velniai žino kur! Galimas daiktas, kad jūs atėjote čia to, apie ką kalbate, bet galimas daiktas taip pat, kad jūs čia velniai žino kurių galų! Aš ganėtinai ištikima vigams, kad nesėdėčiau rankas sudėjus, o stengčiausi padėti savo klano nariams. Bet aš neleisiu savęs kvailinti. Atvirai jums pasakysiu: jūs per daug šnekate apie prokuroro duris ir langus, atėjęs meilintis Makgregoro dukteriai. Galite pranešti visa tai generaliniam prokurorui, pasiuntusiam jus čia, ir nepamirškit linkėjimų. Iki pasimatymo, misteri Belfurai,— pridūrė ji, pasiųsdama man bučinį,— malonios kelionės tenai, iš kur atkeliavot.

— Jei laikote mane šnipu...— užsiplieskiau, ir žodžiai įstrigo man gerklėje. Aš kurį laiką stovėjau ir nuožmiu žvilgsniu žiūrėjau į senąją ledi, paskui nusilenkiau ir apsigręžiau eiti.

— Ohoho, mūsų meilutis, rodos, supyko!— sušuko ji.— Laikau jus šnipu? Kuo aš turiu jus laikyti, jei visiškai jūsų nepažįstu? Bet regiu, kad apsirikau, o kadangi kautis su jumis negaliu, tai turiu atsiprašyti. Puikiai atrodyčiau su špaga! Na, na,— kalbėjo ji toliau,— ne toks jau jūs nepakenčiamas. Man rodos, jūs turite gerų savybių. Bet, Deividai Belfurai, jūs velnioniškai netašytas. Jums reikia apsitrinti, jaunuoli. Jums reikia išmokti lenkti nugarą ir kiek mažėliau įsivaizduoti. Ir dar jums reikėtų susitaikyti su mintimi, kad moterys ne grenadieriai. Bet aš esu tikra, kad jūs nepataisomas: mirsite — ir tiek išmanysite apie moteris, kiek aš apie gyvulių kastravimą.

Niekad iš damų nebuvau girdėjęs tokių kalbų, nes vienintelės dvi ledi, kurias pažinojau, mano motina ir misis Kembel, buvo labai dievobaimingos ir gerai išauklėtos. Tur būt, mano veidas aiškiai bylojo, kaip aš nustebęs. Misis Ougilvi nusikvatojo.

— Dieve mano,— sušuko ji, dusdama iš juoko,— jūs, tokio angeliško veido vaikinas, norite vesti kalniečių plėšiko dukterį! Deivi, brangusis, manau, reikės jus suvesdinti jau vien tam, kad pažiūrėtume, kokie bus jūsų vaikai. O dabar,— tęsė ji,— gana čia jums goglinėti: panelės nėra namie, o aš, senė, bijau, jums būsiu prasta kompanija. Be to, aš neturiu kas pa-

sirūpintų mano reputacija: aš ir taip ilgai viena užsibuvau su tokiu žavingu jaunuoliu. Ateikite kitą kartą savo šešių pensų!— sušuko ji man įkandin, kai aš jau buvau paėjęs.

Susidūrimas su ta pašėlusia ledi suteikė drąsos, kurios man ligi tol stigo. Štai jau dvi dienos Katriona nėjo man iš galvos; ji tartum buvo visų mano minčių fonas, ir manęs jau nebepatenkintų mano paties draugija, jei kur nors sąmonės kertelėje jos nejausčiau. Dabar ji staigiai priartėjo prie manęs. Atrodė, lyg liesčiau tą, prie kurios iš tikrųjų tik kartą buvau prisilytėjęs. Visa savo esybe linkau į ją: be jos visas pasaulis man atrodė liūdna dykuma, kuria kaip kareiviai žygiuoja žmonės, kuo ištikimiausiai vykdydami savo pareigą. Tik Katriona visame pasaulyje galėjo duoti man laimę. Vėliau aš pats stebėjausi, kaip galėjau pasiduoti tokioms mintims anuo metu, kai man grėsė pavojus ir pažeminimas, ir, atsiminęs savo jaunystę, gėdijausi pats savęs. Aš dar turėjau baigti mokslą, turėjau dirbti kokį nors naudingą darbą — atitarnauti ten, kur visi turi tarnauti. Man dar daug reikėjo išmokti ir sužinoti, kad galėčiau įrodyti, jog esu vyras. Bet aš dar turėjau sveiko proto ir susigėdau, kad jau dabar ėmiau puoselėti svajones apie savo būsimus džiaugsmus ir šventas pareigas. Many prabilo namuose gautas auklėjimas. Buvau penimas ne saldžiais pyragėliais, o sunkia tiesos duona. Žinojau, kad nedera būti vyru, jei nesi pasiruošęs būti tėvu. O toks vaikigalis, kaip aš, tėvo rolėje iš tiesų būtų atrodęs juokingai.

Nugrimzdęs į savo mintis, aš jau nupėdinau pusę kelio į miestą, kai staiga priešais pastebėjau ateinančią figūrą, ir mano nerimas dar labiau sustiprėjo. Man rodėsi, kad aš neapsakomai daug turiu pasakyti Katrionai, bet nuo ko pradėti, nežinojau. Atsiminęs, koks buvau nekalbus šįryt prokuroro namuose, buvau tikras, kad dabar visai žado neteksiu. Bet vos tik ji priartėjo, visi mano būgštavimai išsisklaidė. Net ir tie dalykai, apie kuriuos ką tik galvojau, nėmaž manęs nedrumstė. Supratau, kad galiu kalbėti su ja taip pat laisvai ir protingai, kaip su Alenu.

— O,— sušuko ji,— jūs savo šešių pensų atėjote! Ar jums atidavė?

Pasakiau, kad ne, bet jeigu ją sutikau, vadinasi, ne veltui vaikščiojau.

— Tiesa, šiandien aš jau mačiau jus,— kalbėjau toliau ir paaiškinau, kur ir kada.

— O aš nemačiau jūsų,— pasakė ji,— akys mano nors ir didelės, bet toli nemato. Aš tik girdėjau kažką dainuojant namuose.

— Dainavo vyriausioji ir gražiausioji mis Grant,— atsakiau.

— Sako, kad visos jos gražios,— pasakė ji.

— Ir jos sako, kad jūs graži, mis Dramond,— atsakiau,— jos spraudėsi prie lango, norėdamos jus pamatyti.

— Gaila, kad aš tokia trumparegė,— pasakė ji,— kitaip ir aš jas būčiau pamačiusi. Jūs buvote jų namuose? Tur būt, maloniai praleidote laiką su gražiomis ledi, klausydamasis geros muzikos?

— Apsirinkate,— atsakiau,— jaučiausi taip nejaukiai, kaip žuvis ant kranto. Mat, aš greičiau esu sutvertas šiurkščių vyrų, negu gražių ledi draugijai.

— Ir aš taip manau,— pasakė ji, ir mes nusijuokėme.

— Keistas dalykas,— tariau,— aš nėmaž jūsų nebijau, o buvau besprunkąs nuo mis Grant. O ir jūsų giminaitės išsigandau.

— O, manau, kad jos kiekvienas išsigąstų!— sušuko Katriona.— Mano tėvas pats jos bijo.

Ji paminėjo savo tėvą, ir aš nutilau. Eidamas šalia, žiūrėjau į ją ir atsiminiau tą žmogų, kurį taip mažai pažinojau, bet kuris sukėlė man tokius baisingus įtarimus. O tylomis lygindamas juodu abu, jaučiausi esąs išdavikas.

— Beje,— pasakiau,— šįryt aš susitikau su jūsų tėvu.

— Nejaugi?— sušuko ji džiugiu balsu.— Jūs matėte Džeimsą Morą? Vadinasi, kalbėjotės su juo?

— Taip, kalbėjausi.

Mūsų pokalbis nukrypo užvis man biauriausia linkme: ji pažvelgė į mane didžiai dėkinga.

— Nėra man už ką dėkoti,— pradėjau ir nutilau. Man pasirodė, kad nors ir turiu nuo jos slėpti viską, bet keletą žodžių vis dėlto galėčiau pasakyti.— Aš apyšiurkščiai kalbėjau su juo,— išsitariau.— Jis nelabai man patiko. Aš kalbėjau su juo atžariai, ir jis supyko.

— Jei taip, jums nėra ko kalbėtis su jo dukterimi ir dar pasakoti apie tai!— sušuko ji.— Nenoriu pažinti tų, kurie nemyli ir negerbia mano tėvo.

— Leiskite man tarti dar žodį,— pasakiau, ėmęs drebėti.— Mudu abu, tur būt, ateiname pas Prestongrendžą prastai nusiteikę ir abu kamuojami rūpesčių, nes tie namai pavojingi. Man pasidarė gaila jo, ir aš pirmas prabilau, bet nelabai protingai, turiu prisipažinti. Bet jūs, tikriausiai, greit pamatysite, kad jo reikalai gerėja.

— Tur būt, ne jūsų dėka,— pasakė ji,— ir jam beliks tik padėkoti už jūsų užuojautą.

— Mis Dramond!— sušukau.— Aš vienui vienas pasaulyje!

— Tai nė kiek manęs nestebina,— pasakė ji.

— O, leiskite man viską pasakyti!— prašiau.— Tik šį vienintelį kartą, o paskui paliksiu jus visam laikui, jei norite. Aš atėjau šiandien, tikėdamasis išgirsti lipšnų žodį, kurio man labai reikia. Aš žinau, kad mano žodžiai turėjo jus įžeisti; žinojau juos sakydamas. Man lengviau būtų buvę kalbėti švelniau ir sumeluoti jums. Negi jūs manote, kad neturėjau tokios pagundos? Argi nematote, kad aš sakau gryną tiesą?

— Man rodos, nėra ko dėl to vargintis, misteri Belfurai,— pasakė ji.— Manau, kad užteks mums to vieno susitikimo ir dabar galime taikiai išsiskirti.

— O, kad bent vienas žmogus patikėtų manimi,— maldavau,— antraip neištversiu! Visas pasaulis susitelkė prieš mane! Kaip man tęsti savo žygį, jei mano likimas toks baisus?! Aš negalėsiu jo užbaigti, jei niekas manimi netikės. Vienam žmogui reikės mirti, nes aš neįstengiu įvykdyti savo pareigos.

Ji visą laiką žvelgė į tolį, aukštyn pakėlusi galvą, bet mano žodžiai ir tonas, kokiu jie buvo pasakyti, privertė ją suklusti.

— Ką jūs sakėte?— paklausė ji.— Apie ką jūs kalbate?

— Mano parodymai gali išgelbėti nekaltą žmogų,— pasakiau,— o man neleidžia liudyti. Ką jūs darytumėte manimi dėta? Jūs žinote, ką tai reiškia,— jūsų tėvas juk taip pat pavojuje. Ar paliktumėte nelaimingąjį? Jie visokiausiais būdais mane įkalbinėjo. Norėjo mane papirkti. Žadėjo aukso kalnus. O šiandien vienas niekšas pareiškė, kad aš jau baigtas, nes jis sužlugdysiąs mane ir nuplėšiąs garbingą mano vardą. Jie nori mane įpainioti į žmogžudystės bylą, įrodyti, kad aš už pinigus ir seną drabužį užkalbinau ir sulaikiau Glenurą; jie nori mane apjuodinti ir nugalabinti. Jeigu jie šitaip pasielgs su manimi, vos sulaukusiu pilnametystės, jei tokią istoriją apie

mane pasakos po visą Škotiją, jei ir jūs patikėsite ja, ir mano vardas taps gėdingas, kaip aš pakelsiu visa tai, Katriona? Ne! Tai daugiau, negu gali pakelti žmogaus širdis!

Aš kalbėjau padrikai, kapotais sakiniais. Kai nutilau, pamačiau, kad ji žiūri į mane išsigandusi.

— Glenuras! Tai Apino žmogžudystė,— pasakė ji tyliai, bet labai nustebusi.

Lydėdamas ją, aš pasukau atgal, ir dabar mes artėjome prie kalvos viršaus ties Dino kaimu. Išgirdęs jos žodžius, aš lyg įbestas sustojau priešais.

— Dieve mano,— sušukau,— dieve mano, ką aš padariau!— Ir griebiausi ranka smilkinio.— Kaip aš galėjau taip pasielgti? Tur būt, iš proto išsikrausčiau, jei kalbu tokius dalykus!

— Dėl dievo, kas jums atsitiko?— sušuko ji.

— Aš daviau žodį,— suvaitojau,— aš daviau žodį ir štai... neištesėjau jo. O Katriona!

— Sakykite, kas yra?— paklausė ji.— Jūs neturėjote to sakyti? Jūs galvojate, tur būt, kad aš neturiu sąžinės, kad aš išduosiu bičiulį? Žiūrėkite, aš pakeliu dešinę ranką ir prisiekiu, kad tylėsiu!

— O, aš žinau, kad jūs tesėsite priesaiką,— atsakiau,— bet aš! Dar šįryt aš stovėjau prieš juos ir drąsiai pakėliau jų žvilgsnius. Buvau pasiryžęs verčiau gėdingai mirti kartuvėse, negu pasielgti negarbingai, o po keleto valandų, eidamas vieškeliu ir besišnekučiuodamas, sutrypiau savo garbę! „Iš mūsų pasikalbėjimo man aiškiai matyti,— pasakė prokuroras,— kad galiu pasikliauti jūsų garbės žodžiu!" Kur dabar mano žodis? Kas manimi dabar patikės? Jūs negalite patikėti manimi. Jūsų akyse aš dabar menkystų menkysta. Taip, verčiau mirti!— Visa tai aš pasakiau verksmingu balsu, nors ašaroti neašarojau.

— Man skaudu dėl jūsų,— pasakė Katriona,— bet tikrai jūs pernelyg sąžiningas. Jūs sakote, kad aš nepatikėsiu jumis. Betgi aš kiekvienu jūsų žodžiu tikiu! Kai dėl tų žmonių, aš nė galvoti apie juos nenoriu! Jie juk nori įvilioti jus į žabangas ir sunaikinti! Fu! Dabar ne metas žemintis! Pakelkite galvą! Aš žavėsiuosi jumis kaip didvyriu, jumis, vaikinu, beveik mano vienmečiu! Ar reikia taip labai imti į galvą tuos kelis išsprūdusius žodžius, juk jie buvo skirti draugui, kuris greičiau numirs, bet neišduos jūsų! Verčiau abu užmirškime apie tai.

— Katriona,— paklausiau, žvelgdamas į ją iš padilbų,— ar tai tiesa? Jūs vis dėlto pasitikite manimi?

— Nejau netikite ašaromis, riedančiomis mano skruostais?— sušuko ji.— Labiau už viską pasaulyje aš pasitikiu jumis, misteri Deividai Belfurai. Tegul jus pakaria. Aš niekad neužmiršiu jūsų, aš pasensiu ir vis jus atsiminsiu. Man rodos, kad tokia mirtis turi kažką didinga. Aš jums pavydėsiu tų kartuvių!

— O gal mane įgąsdino kaip vaiką?— pasakiau.— Gal būt, jie tik juokiasi iš manęs?

— Turiu tai žinoti,— atsakė ji,— viską turiu žinoti. Šiaip ar taip, o klaida jau padaryta. Dabar man viską papasakokite.

Aš atsisėdau šalikelėje; ji įsitaisė greta. Papasakojau jai viską maždaug taip, kaip čia parašiau, nutylėdamas tik savo nuomonę apie jos tėvo elgesį.

— Na,— tarė ji, man užbaigus,— jūs tikras didvyris, nors niekad nebūčiau pagalvojusi. Ir man atrodo, kad jums gresia pavojus. O, tas Saimenas Freizeris! Ar galima buvo šito laukti?! Dalyvauja tokioje byloje, rūpindamasis savo gyvybe ir pinigais!— Ūmai ji garsiai pridūrė:— Ak, kokia kankynė! Žvilgterėkite į saulę.

Tą posakį „Ak, kokia kankynė!" vėliau aš dažnai girdėdavau iš jos lūpų: tai buvo jos priežodis.

O saulė iš tiesų jau leidosi į kalnus.

Katriona liepė man vėl greitai ateiti, padavė ranką ir paliko mane džiaugsmingai susijaudinusį. Aš nesiskubinau grįžti į savo butą, nes bijojau tuojau pat būti suimtas, tad pavakarieniavau nakvynės namuose ir didesnę nakties dalį vienui vienas klaidžiojau po miežių laukus, taip aiškiai jausdamas Katrioną šalia, tartum neščiau ją ant rankų.

VIII. SAMDYTAS ŽUDIKAS

Kitą dieną, rugpiūčio dvidešimt devintą, atėjau pas prokurorą, vilkėdamas nauju drabužiu, siūtu pagal mano užsakymą.

— O,— pasakė Prestongrendžas,— jūs šiandien labai išsipustęs; mano merginos turės puikų kavalierių. Labai malonu iš jūsų pusės, misteri Deividai, labai malonu! O, mes dar puikiai pagyvensime, ir, man regis, kad jūsų negandos eina į pabaigą.

— Jūs turite man kokių naujienų?— sušukau.

— Taip, visai nelauktai,— atsakė jis.— Jūsų parodymai vis dėlto bus galų gale išklausyti. Jei norėsite, galėsite važiuoti drauge su manimi į teismą, kuris įvyks Inveraroje ketvirtadienį, rugsėjo dvidešimt pirmą.

Iš nustebimo netekau žado.

— O kol kas,— kalbėjo jis toliau,— nors aš ir neprašau atnaujinti jūsų įsipareigojimo, bet turiu patarti jums vis dar laikyti paslaptį. Rytoj duosite parengtinius parodymus. Kuo mažiau bereikalinga bus pasakyta, tuo geriau.

— Pasistengsiu būti kuklus,— pasakiau.— Manau, kad esu jums skolingas už tą malonę, ir širdingai dėkoju. Po vakarykštės dienos, milorde, ši diena man atrodo lyg rojus. Vos galiu patikėti.

— Reikia tačiau pasistengti ir patikėti,— pasakė jis, ramindamas mane.— Labai džiaugiuosi, kad laikote save skolingu man: galite netrukus, net tučtuojau, atsilyginti. Byla pakrypo į kitą pusę. Jūsų parodymai, dėl kurių šiandieną nebesivarginsime, be abejonės, atsilieps į bylos baigtį visų suinteresuotųjų asmenų atžvilgiu, ir todėl man dabar bus lengviau aptarti su jumis vieną šalutinį klausimą...

— Milorde,— pertariau,— atleiskite, kad aš pertraukiu jus, bet kaip jums pavyko tai padaryti? Kliūtys, apie kurias jūs šeštadienį kalbėjote, net man pasirodė neįveikiamos. Kaip viskas susitvarkė?

— Mielasis misteri Deividai,— atsakė jis,— aš neturiu teisės skelbti vyriausybės pasitarimų „net jums", kaip išsireiškėte.

Tai sakydamas, jis tėviškai man šypsojo, o pirštai žaidė nauja plunksna. Man neatrodė, kad jo žodžiuose būtų bent krislelis apgaulės, bet kai jis prisislinko popieriaus lakštą, pavilgė plunksną į rašalą ir vėl kreipėsi į mane, jau nebebuvau tuo įsitikinęs ir instinktyviai įtempiau dėmesį.

— Norėčiau aptarti vieną aplinkybę,— pradėjo jis.— Aš apgalvotai anksčiau palikau ją nuošaly, bet dabar apie tai galima kalbėti. Suprantama, čia ne kvota, ją atliks kitas žmogus. Tai mane asmeniškai domina. Jūs sakote sutikęs Aleną Breką ant kalvos.

— Taip, milorde.

— Tučtuojau po žmogžudystės?

— Taip.

— Kalbėjotės su juo?

— Taip.

— Tikriausiai, jį pažinojote dar anksčiau?— probėgšmais paklausė.

— Negaliu suprasti, kodėl taip galvojate, milorde,— atsakiau,— bet tikrai aš jį pažinojau.

— Kada jūs vėl su juo išsiskyrėte?— paklausė.

— Į šį klausimą neatsakysiu,— tariau,— jį man duos teisme.

— Supraskite, misteri Belfurai,— pasakė Prestongrendžas,— mano klausimas negali jums pakenkti. Aš pažadėjau išsaugoti jūsų gyvybę ir garbę ir, patikėkite, įstengsiu savo žodį tesėti. Tad nėra ko jums nerimauti. Regis, jūs manote, kad galite padėti Alenui; kalbate apie dėkingumą, kurio,— jeigu jau atvirai,— aš tikrai nusipelniau. Daugybė įvairių sumetimų sueina į vieną tašką: niekad neatsisakysiu minties, kad jei tik jūs panorėtumėte, galėtumėte užvesti mus ant Aleno pėdų.

— Milorde,— pasakiau,— duodu jums žodį, kad aš net neįtariu, kur Alenas.

Jis akimirką tylėjo.

— O kaip jį galima surasti?— paklausė.

Aš sėdėjau ir žiūrėjau į jį lyg suakmenėjęs.

— Štai koks jūsų dėkingumas, misteri Deividai!— tarė jis. Vėl stojo tyla.— Na,— tarė jis kildamas,— man nesiseka: mudu nesuprantame kits kito. Nekalbėsime apie tai. Jūs gausite pranešimą, kada, kur ir kas jus kvos. O dabar mano panaitės, tur būt, laukia jūsų. Jos niekad man neatleis, kad sulaikiau jų kavalierių.

Ir bemat aš buvau atiduotas į trijų gracijų rankas; gražuolės buvo taip išsipuščiusios, kaip aš nė įsivaizduoti negalėjau, ir atrodė nelyginant žavinga gėlių puokštė.

Mums einant pro duris, mano dėmesį patraukė mažas įvykis, kuris, kaip vėliau pasirodė, turėjo labai rimtas pasekmes. Išgirdau, kaip kažkas garsiai sušvilpė, tarsi davė trumpą ženklą; apsidairęs pastebėjau rudą Nilio, Dunkano sūnaus, galvą. Kitą akimirką galva pradingo, ir aš nemačiau net Katrionos drabužio kraštelio, kurią Nilis, greičiausiai, lydėjo.

Trys mano asmens sargybiniai nusivedė mane per Bristą ir Brunstvilą Linksą. Iš čia kelias mus atvedė į Houp Parką — gražų, sargo saugomą sodą su žvirgžduotais keliukais, suolais ir pavėnėmis. Kelias iki Houp Parko buvo kiek per ilgas. Dvi

jaunesnės ledi dėjosi pavargusios, ir tai mane baisiai slėgė, o vyriausioji žvelgė į mane beveik juokdamasi. Ir nors aš stengiausi įtikinti save, kad šį kartą jų akyse atrodau šaunesnis, negu vakar, vis tiek man reikėjo didelių pastangų laikytis laisvai. Jau parke atsidūriau aštuonių ar dešimties jaunų džentelmenų draugijoje, kurioje buvo keli kokarduoti karininkai, o visi kiti advokatai; jie apsupo tris gražuoles, geidaudami jas lydėti. Nors mane pristatė visiems labai mandagiai, bet jie tučtuojau mane užmiršo. Jauni žmonės draugijoje panašūs į laukinius žvėris: jie arba puola svetimą žmogų, arba, be jokio mandagumo ir net, sakyčiau, be jokio gailestingumo, ignoruoja jį. Esu tikras, kad jei būčiau atsidūręs tarp pavianų, mane būtų sutikę lygiai taip. Kai kurie advokatai pradėjo laidyti sąmojus, o karininkai triukšmauti, ir aš negaliu pasakyti, kurie iš jų erzino mane labiau. Vien tik už tai, kaip jie graibstėsi savo špagų efesų ir timpčiojo savo mundurų skvernus, juodžiausio pavydo apimtas mielai būčiau juos išgrūdęs iš parko. Esu tikras, kad savo rėžtu jie be galo pavydėjo man, juk aš atėjau į parką su tokiomis žavingomis merginomis, tad greitai atsidūriau užpakaly ir perdėtai mandagiai žengiau linksmai kompanijai iš paskos, nugrimzdęs į savo mintis.

Iš tų minčių mane pažadino vienas karininkų, leitenantas Hektoras Dunkensbis, smerangus ir gudrus kalnietis. Jis paklausė, ar aš ne Pelfuras.

— Taip,— atsakiau ne itin lipšniai, nes jo tonas buvo nepakankamai mandagus.

— A, Pelfuras,— pasakė jis ir tebekartojo:— Pelfuras, Pelfuras!

— Bijau, kad mano pavardė jums nepatinka, sere?— paklausiau, pykdamas pats ant savęs, kad širstu ant to storžievio.

— Ne,— atsakė jis,— bet aš maniau...

— Patarčiau jums, sere, daugiau nebesivarginti,— tariau.— Esu tikras, kad tas darbas jums netinka.

— Ar girdėjote kada nors, kur Alenas Gregoras surado žvakių gnyptuvus?— užklausė jis.

Aš pasidomėjau, ką jis norįs tuo pasakyti, o tas, trūksmingai juokdamasis, atsakė, kad aš, greičiausiai, ten pat suradau žarstyklį ir jį prarijau.

Negalėjau nesuprasti jo užuominos ir užsiplieskiau.

— Prieš įžeisdamas džentelmeną,— tariau,— aš išmokčiau taisyklingai kalbėti angliškai.

Mirktelėjęs man ir paėmęs už parankės, jis ramių ramiausiai išsivedė mane iš parko. Bet vos tik vaikštinėjantys nebegalėjo mūsų matyti, jo veidas persimainė.

— Ak tu, pelkynų išpera!— suriko jis ir žiebė kumščiu man į žandikaulį.

Atsilygindamas aš žiebiau jam tokį pat, jei ne smarkesnį, smūgį. Jis pasitraukė kiek ir mandagiai nusivožė skrybėlę.

— Manau, kad smūgių pakaks,— pasakė.— Jūs įšeidėte šentelmeną! Kur regėtas toks įšūlumas, kad šentelmenui, karaliaus karininkui, išdrįstų sakyti, jog jis nemoka anglų kalpos? Mūsų makštyse yra špagos, o netoliese — Kings Parkas. Ar jūs norite eiti pirmas, ar leisite man rodyti jums kelią?

Aš taipogi nusilenkiau jam, praleidau jį pirmą ir nuėjau iš paskos. Girdėjau, kaip eidamas jis kažką burbėjo panosėje apie „anglų kalpą" ir „karališkąjį mundurą", tad aš turėjau pagrindo galvoti, kad jis rimtai įsižeidęs. Bet jo elgesys, vos mums susipažinus, jį išdavė. Buvo aišku, kad jis truks pliš ketino susivaidyti su manimi; aišku taip pat, jog čia slypėjo naujos mano priešų žabangos. Ir aš, žinodamas savo sugebėjimus šioje srityje, neabejojau, jog nukautas būsiu aš.

Kol mes atėjome į atšiaurų, uolingą, tuščią Kings Parką, keletą kartų norėjau apsigręžti ir pabėgti, taip bijojau pasirodyti nemokąs fechtuotis ir taip bijojau žūti ar net gauti žaizdą. Bet supratau, kad jei neapykantos kupini mano priešai griebiasi šios priemonės, labai galimas daiktas, jie griebsis ir kitų; ir nors nemalonu būti pervertu špagos, bet vis dėlto tai geriau, negu mirti kartuvėse. Be to, supratau, kad, neapdairiai prišnekėjęs įžūlybių ir į smūgį mikliai atsakęs smūgiu, atkirtau visus pasitraukimo kelius; jei net aš pulsiu bėgti, mano priešininkas, ko gero, leisis man įkandin ir nutvers mane, tad prie visų mano negandų dar prisidės ir nešlovė. Taigi, supratęs visa tai, tebeėjau paskui jį, kaip nusikaltėlis eina paskui budelį, be vilties krislelio širdyje.

Mes praėjome uolą ir atsidūrėme Hanters Boge. Čia, velėna apaugusioje aikštelėje, mano priešininkas išsitraukė špagą. Išskyrus kelis paukščius, niekas mudviejų nematė. Nieko kita man neliko, tik pasekti jo pavyzdžiu ir stoti į poziciją, stengiantis rodytis kuo ramesniu. Bet, matyti, tai nepatenkino mis-

terio Dunkensbio, kuris įžiūrėjo mane kažką klaidingai atliekant. Jis sustojo, įdėmiai pažvelgė į mane, paėjo į šalį, paskui vėl padarė išpuolį ir ėmė man grasinti, iškėlęs špagos smaigalį. Nebuvau matęs Aleno atliekant tokių veiksmų, be to, buvau labai susijaudinęs nuo minties apie greitą mirtį, tad suvis pakrikau ir bejėgiškai stovėjau, geisdamas tik vieno — pabėgti.

— Kas per felniafa?! — sušuko leitenantas ir staigiu išpuoliu išmušė man iš rankų špagą, kuri nuskriejo toli į meldus.

Tą manevrą jis atliko du kartus. Kai trečią kartą atsinešiau savo išniekintą ginklą, pamačiau, kad jis įsidėjo saviškį į makštis ir laukė manęs piktas, susikišęs rankas už munduro atlapų.

— Tepraryja mane šemė, jei paliesiu jus!— sušuko jis ir su kartėliu pasiteiravo, kokią aš teisę turiu išeiti į dvikovą su „šentelmenu", jei nemoku atskirti, kuri špagos aštrioji, kuri bukoji pusė.

Atsakiau, kad kaltas mano auklėjimas, ir paklausiau, ar jis sutinka, kad aš, priimdamas jo iššūkį, davęs jam vis dėlto satisfakciją ir bailiu jis mane pavadinti negalįs.

— Tai tiesa,— pasakė jis,— aš pats drąsus kaip liūtas. Pet stovėti, kaip jūs, nieko neišmanant apie fechtafimą,— tikėkite manimi, aš taip nesugepėčiau. Labai gailiuosi jums trenkęs, nors, man rodos, jūs trenkėte man dar smarkiau; iki šiol man plyšta galfa. Jei tik aš būčiau šinojęs, kaip viskas yra, tikėkite manimi, nebūčiau sutikęs krėsti panašių pokštų.

— Gerai pasakyta,— atsakiau.— Esu tikras, kad jūs nepanorėsite antrą kartą leistis mano priešų sukurstomas.

— Aišku, kad nenorėsiu, Pelfurai,— pasakė jis.— Man rodos, kad ir su manimi pasielgė negrašiai, prifertę kautis su sene arba, tas pats galas, su mašu faiku! Aš pasakysiu Lofetui, diefaš, aš jį patį iškfiesiu dfikofon!

— Jeigu jūs žinotumėte, dėl ko aš susikivirčijau su misteriu Saimenu,— pasakiau,— būtumėte dar labiau pasipiktinęs, kad jus painioja į tokius reikalus.

Jis prisiekė, kad tiki manimi, nes visi Lovetai nukrėsti iš to paties molio, kurį minkė pats kipšas. Paskui jis ūmai paspaudė man ranką ir pasakė, kad aš vis dėlto padorus vyrukas, tik gaila, kad mano auklėjime tiek spragų, bet jei jis turėsiąs laiko, tai pats pasirūpinsiąs išmokyti mane kautis špaga.

— Jūs galite man padaryti kur kas didesnę paslaugą,— tariau ir paklaustas, kuo jis galįs man pasitarnauti, paaiškinau:— Eikite drauge su manimi pas vieną mano priešą ir paliudykite, kaip aš šiandien elgiausi. Tai bus tikra paslauga. Nors misteris Saimenas pirmam kartui ir pasiuntė man malonų priešininką, bet jis galvojo apie nužudymą. Vėliau jis pasiųs kitą, paskui — trečią. O kad jūs matėte, kaip aš moku naudotis šaltuoju ginklu, pats galite spręsti, kas iš to išeis.

— Ir aš fiso to nepakęsčiau, jei kaučiausi špaga taip, kaip jūs! — sušuko jis.— Bet aš padėsiu jums, Pelfurai. Feskite!

Jei, eidamas į šį nelemtą parką, žengiau pamažu, grįžtant kojos nešė pačios. Jos žengė į taktą labai geros ir senos kaip biblija dainos, kurios žodžiai skambėjo taip: „Mirties kartybė išnyko amžinai." Atmenu, kad, jausdamas smarkų troškulį, atsigėriau iš šventos Margaritos šulinio ir vanduo man pasirodė nepaprastai skanus. Praėję bažnyčią, pakilome į Kenongeitą, paskui Neterbu žengėme tiesiai prie Prestongrendžo namų. Pakeliui iki smulkmenų susitarėme, ką kalbėsime pas prokurorą. Liokajus pasakė, jog šeimininkas namuose, bet užsiėmęs su kitais džentelmenais labai slaptu reikalu ir įsakęs nepriimti.

— Mano reikalas užtruks tik tris minutes, be to, jis neatidėliotinas,— tariau.— Galite pasakyti, kad jis visai ne slaptas, ir aš net džiaugsiuosi liudininkais.

Kai liokajus gana nenoriai nuėjo pas savo šeimininką, mudu tiek įsidrąsinome, kad nusekėme paskui į prieškambarį, kur buvo girdėti balsai iš gretimo kambario. Tenai posėdžiavo trise: Prestongrendžas, Saimenas Freizeris ir misteris Erskinas, Perto šerifas. O kad jie buvo susirinkę dėl Apino žmogžudystės, mano atėjimas, aišku, juos sutrukdė. Tačiau jie sutiko mane priimti.

— Na, misteri Belfurai, kas vėl jus čia atvedė? Ir ką tokį drauge atsivedėte?— paklausė Prestongrendžas.

Freizeris tylėdamas žvelgė į stalą.

— Jis atėjo čia, norėdamas šį tą paliudyti mano naudai, milorde, ir, man rodos, jums būtina jį išklausyti,— atsakiau ir atsigręžiau į Dunkensbį.

— Leiskite pasakyti,— prabilo leitenantas,— kad turėjau šiandien dfikofą su Pelfuru Hanters Poge ir dėl to dapar labai gailiuosi, o taip pat, kad jis elgėsi taip, kaip dera tikram šentelmenui, ir kad aš jaučiu Pelfurui didelę simpatiją.

— Dėkoju jums už gerą žodį,— pasakiau.

Tada Dunkensbis nusilenkė ir išėjo iš kambario, kaip buvome susitarę.

— Kas man rūpi jūsų dvikova?!— paklausė Prestongrendžas.

— Tuojau paaiškinsiu, milorde,— pasakiau.— Aš atvedžiau tą džentelmeną, karaliaus karininką, norėdamas, kad su manimi būtų elgiamasi teisingai. Manau, kad dabar mano garbė įrodyta, ir iki tam tikros dienos — jūs žinote, milorde, kokios — nebeverta piudyti mane kitais karininkais. Aš nesutinku skintis sau kelio pro visą pilies garnizoną.

Prestongrendžui net gyslos ant kaktos išpampo, kai jis įtūžęs pažvelgė į mane.

— Manau, kad pats velnias užsiundė tą vaikiščią ant manęs!— sušuko jis. Paskui, rūsčiu veidu atsigręžęs į savo kaimyną, varė toliau:— Čia jūsų darbas, Saimenai. Aš pažįstu jūsų braižą ir, leiskite pasakyti, jūs mane papiktinote. Susitarus naudotis viena priemone, negarbinga slapčia imtis kitos. Negarbinga mano atžvilgiu. Tai ką, sugalvojote pasiųsti šitą berniuką ten drauge su mano dukterimis! Ir tik todėl, kad aš išsitariau jums... Fui, sere, nepainiokite kitų į negarbingus savo reikalus!

Saimenas baisiai išblyško.

— Aš daugiau nebenoriu, kad jūs su hercogu spardytumėt mane vienas kitam kaip kamuolį!— sušuko jis.— Norit taikykitės, norit kivirčykitės, bet nepainiokite manęs į tą reikalą. Daugiau aš nenoriu būti jūsų pasiuntinuku, gauti prieštaringus jūsų nurodymus ir klausytis kaip vieno, taip ir kito priekaištų. Jeigu aš pasakyčiau, ką galvoju apie jūsų hanoveriškus reikalus, tai jums galva ištintų!

Tik šerifas Erskinas nepametė savitvardos ir ramiai įsiterpė į kalbą:

— O kol kas, manau, mes turime pasakyti misteriui Belfurui, kad drąsuolio vardą jis apgynė ir nuo šiol gali miegoti ramiai. Iki tos dienos, apie kurią jis užsiminė, jo narsa nebus daugiau mėginama.

Šerifo Erskino šaltakraujiškumas priminė, kad reikia būti atsargiems, ir, sumurmėję keletą mandagių frazių, jie paskubėjo išprašyti mane iš namų.

Išėjęs iš Prestongrendžo, pirmą kartą pasijutau įniršęs. Prokuroras iš manęs pasijuokė. Jis tikino, kad mano parodymai būsią priimti ir kad jis pats pasirūpinsiąs mano saugumu, o tuo pačiu metu ne tik Saimenas pasikėsino į mano gyvybę, pasitalkinęs Kalnuotosios Škotijos karininką, bet, kaip paaiškėjo iš paties Prestongrendžo žodžių, jis taip pat vykdė kažkokį savo projektą. Suskaičiavau savo priešus. Prestongrendžas, karaliaus valdžios palaikomas; hercogas — Kalnuotosios Škotijos vakarų galva; greta jo Lovetas, turįs didžiulę galią šiaurėje ir valdąs visą jakobitų šnipų ir parsidavėlių klaną. Atsiminęs dar Džeimsą Morą ir rudą Dunkano sūnaus — Nilio galvą, pagalvojau, kad toje sąjungoje, galimas daiktas, dalyvauja dar ketvirtas narys ir kad pašėlę senojo Rob Rojaus galvažudžių klano likučiai susijungs prieš mane su kitais. Man būtinai reikėjo turėti narsų bičiulį arba išmintingą patarėją. Tikriausiai aplink mane buvo daug žmonių, norinčių ir galinčių man padėti, antraip Lovetas, hercogas ir Prestongrendžas neieškotų kelių, kaip manimi nusikratyti. Įtūžau, pagalvojęs, kad galiu susidurti gatvėje su savo šalininku ir jo nepažinti.

Tartum atsiliepdamas į mano mintis, kažkoks džentelmenas, eidamas pro šalį, stumtelėjo mane, reikšmingai žvilgterėjo ir pasuko į akligatvį. Aš tuojau jį pažinau: tai buvo advokatas Čarlzas Stiuartas. Dėkodamas likimui, nusekiau paskui. Įėjęs į akligatvį, pamačiau, kad jis stovi ties durimis į laiptus. Jis davė man ženklą ir tučtuojau prašapo. Septintame aukšte vėl jį pamačiau prie buto durų; vos tik įėjome, jis duris užrakino. Butas buvo tuštutėlis, be jokio baldo, matyt, vienas iš Stiuartui pavestų išnuomoti.

— Turėsime sėdėti ant grindų,— tarė jis,— bet užtat čia saugu. Aš labai norėjau pamatyti jus, misteri Belfurai.

— Kaip Aleno reikalai?— paklausiau.

— Puikūs,— atsakė jis.— Endis rytoj paima jį nuo Džilano smėlynų. Alenas labai norėtų atsisveikinti su jumis, bet, manau, kad judviem geriau nesusitikti, kai šitokia padėtis. Dabar svarbiausia pasakykite man, kaip jums sekasi?

— Šįryt man pranešė,— atsakiau,— kad mano parodymai bus priimti ir kad aš vyksiu į Inverarą drauge su prokuroru.

— Na, jau ne, tuo aš niekad nepatikėsiu!— sušuko Stiuartas.

— Aš ir pats šį tą įtariu,— pasakiau,— bet labai norėčiau išgirsti jūsų argumentus.

— Tikėkite manimi, aš nežmoniškai įniršęs!— sušuko Stiuartas.— Jei mano ranka galėtų pasiekti jų vyriausybę, sutrėkščiau kaip supuvusį obuolį. Aš Apino ir Džeimso iš Glenso advokatas, ir todėl mano prievolė ginti savo gentainio gyvybę. Tik paklausykite, kaip klostosi mano reikalai, ir spręskite pats. Pirmiausia jie turi atsikratyti Alenu. Jie negali patraukti teisman Džeimso kaip nusikaltimo bendrininko, kol nepatrauks iš pradžių Aleno kaip pagrindinio kaltininko. Toks dėsnis: negalima vežimo statyti prieš arklį.

— Kaip jie gali patraukti teisman Aleną, jo nesuėmę?— paklausiau.

— Galima ir nesuėmus,— pasakė jis.— Ir tam yra įstatymas. Būtų labai patogu, jei, vienam piktadariui pabėgus, kitas liktų nenubaustas. Norint išvengti to, kviečiamas pagrindinis kaltininkas, o jam neatvykus, nuteisiamas už akių. Kviečiamas jis keturiose vietose: ten, kur pastoviai gyveno; kur išgyveno ne mažiau kaip keturiasdešimt dienų; pagrindiniame grafystės mieste, kur jis paprastai gyvena; arba pagaliau — jei yra pagrindo manyti, kad jis paliko Škotiją — didžiojoje Edinburgo aikštėje, prieplaukoje ir Lito pakrantėje šešiasdešimt dienų paeiliui. Pastarosios vietos parenkamos dėl visai suprantamų priežasčių: išplaukiantys laivai gali suskubti pranešti tas žinias į užsienį, ir tada iškvietimas nebus vien formalumas. Dabar įsivaizduokite Aleno atvejį. Aš niekad negirdėjau, kad jis kur nors pastoviai gyventų. Labai būčiau dėkingas žmogui, kuris nurodytų, kur po keturiasdešimt penktųjų metų Alenas išgyveno keturiasdešimt dienų. Nėra grafystės, kur jis pastoviai ar laikinai būtų gyvenęs. Jei aplamai jis turi buveinę, tai, tur būt, pulke, Prancūzijoje; ir jeigu jis dar neišvyko iš Škotijos (mes tatai žinome, o jie tik įtaria), tai ir nenuovokiausias supras, kad jis kaip tik to ir siekia. Tad kur ir kaip jis turėtų būti kviečiamas? Aš klausiu to jus, ne teisininką.

— Pats sakote,— atšoviau,— didžiojoje Edinburgo aikštėje, prieplaukoje ir Lito pakrantėje šešiasdešimt dienų paeiliui.

— Vadinasi, jūs geresnis teisininkas už Prestongrendžą!— sušuko advokatas.— Jis tik kartą kvietė Aleną, dvidešimt penktąją, tą dieną, kai mes pirmąsyk susitikome. Iškvietė sykį, ir to jam pakako. Ir kur? Inveraros, pagrindinio Kembelų miesto

aikštėje! Pasakysiu jums kaip paslaptį, misteri Belfurai, jie neieško Aleno.

— Ką jūs norite pasakyti?— sušukau.— Jo neieško?

— Mano supratimu, neieško,— pasakė jis.— Jei leisite pastebėti, jie išvis nenori surasti Aleno. Jie, gal būt, galvoja, kad jis įstengs išsiteisinti, ir tada Džeimsas, kurį jie labiausiai persekioja, galės išsipainioti. Jūs pats matote, kad čia ne byla, o suokalbis.

— Bet galiu jums pasakyti, kad Prestongrendžas atkakliai klausinėjo apie Aleną,— pasakiau,— nors, kaip aš dabar prisimenu, man buvo labai lengva išsisukti nuo atsakymo.

— Na matote!— pasakė jis.— Bet tiek to! Gal būt, ir ne mano teisybė,— čia vien tik spėlionės. O dabar grįžtu prie faktų. Girdėjau, kad Džeimsas ir liudininkai — liudininkai, misteri Belfurai,— surakinti pančiais ir uždaryti į ankštas karinio kalėjimo kameras Viljamo forte. Lankyti jų neleidžiama, o susirašinėti jiems draudžiama. Liudininkams, misteri Belfurai! Ar girdėjote kada ką panašaus? Tikėkite manimi, niekad joks Stiuartų šutvės nedorėlis įžūliau nepažeidė įstatymo. Tūkstantis septyni šimtųjų metų parlamento akte juodu ant balto parašyta apie neteisingą įkalinimą. Kai tik sužinojau apie Džeimsą, tuojau padaviau prašymą teismo sekretoriui ir šiandien gavau atsakymą. Štai jums ir įstatymas! Štai teisingumas!

Jis padavė man raštą, tą patį saldžiažodį ir veidmainišką dokumentą, kuris vėliau buvo įdėtas į pamfletą „Pašaliečio akimis" ir kuris buvo išleistas, kaip skelbė antraštė, vargšei Džeimso našlei ir penkiems vaikams apginti.

— Žiūrėkite,— pasakė Stiuartas,— jis neišdrįso atsakyti man pasimatymo su savo klientu ir todėl „pataria" komendantui mane įleisti. Pataria! Škotijos aukščiausiojo teismo sekretorius pataria! Argi neaiškus jo ketinimas? Jis tikisi, kad komendantas arba toks kvailas, arba, atvirkščiai, toks protingas, kad atsisakys paklausyti patarimo. Man tektų grįžti iš Viljamo forto čionai. Paskui vėl gaišatis, kol gaučiau naują leidimą, o jie kol kas teisintų komendantą: kariškiai, atseit, visiškai nežino įstatymų,— pažįstu tą giesmę! Paskui kelionė trečią kartą. O čia jau tuoj turi prasidėti teismas, anksčiau, negu aš suskubsiu apklausti pirmąjį liudininką. Ar neteisus esu, vadindamas tai suokalbiu?

— Panašu į suokalbį,— pasakiau.

— Aš tuojau jums tai įrodysiu,— užsidegė jis.— Jie turi teisę kalinti Džeimsą, bet negali uždrausti man jo lankyti. Jie neturėjo teisės įkalinti liudininkų. Ir aš dar turiu kovoti, kad pamatyčiau žmones, kurie turėtų būti tokie pat laisvi, kaip teismo sekretorius? Skaitykite: „Kai dėl visa kita, tai sekretorius atsisako duoti kokius nors įsakymus kalėjimo prižiūrėtojams, kurie nėra įvykdę nieko, prieštaraujančio jų pareigoms." Nieko prieštaraujančio? Dieve mano! O tūkstantis septyni šimtųjų metų įstatymas! Misteri Belfurai, mano širdis plyšta, o krūtinėje liepsnoja gimtinės viržiai!

— Kitaip tariant, ta frazė reiškia,— pasakiau,— kad liudininkai sėdės kaip sėdėję kalėjime, o jūs nepamatysite jų.

— Aš pamatysiu juos tik Inveraroje, teismo dieną,— sušuko jis,— o paskui išgirsiu Prestongrendžo žodžius apie „atsakomybę, kuri slegia jo pečius" ir apie „didžiules teises, suteiktas gynybai"! Bet aš pergudrausiu juos, misteri Deividai. Aš ketinu perimti liudininkus kelyje, kai jie visu būriu, lydimi kareivio, trauks į teismą, ir pažiūrėsim, ar aš nesugebėsiu pažadinti to „kariškio, visiškai nežinančio įstatymų" širdyje nors kruopelytės teisingumo.

Iš tikrųjų taip ir įvyko: misteris Stiuartas pirmą kartą susitiko su liudininkais kely ties Tinedramu; atsirado karininkas, kuris į tą susitikimą pažiūrėjo pro pirštus.

— Niekuo ši byla manęs nebenustebins,— pasakiau.

— Bet aš jus nustebinsiu!— sušuko jis.— Ar matote, kas čia?— Ir jis parodė man atspaudą, ką tik išėjusį iš spausdinimo staklių.— Čia kaltinamasis aktas. Žiūrėkite, Prestongrendžo parašas po liudininkų parodymais, ir nė žodžio apie Belfurą. Tačiau svarbu ne tai. Kaip jūs manote, kas sumokėjo už šito dokumento spausdinimą?

— Manau, kad karalius Jurgis,— pasakiau.

— Įsivaizduokite: aš!— sušuko jis.— Tiesa, jie spausdino jį patys sau: savo Grantams, Erskinams ir tam naktiniam vagiui Saimenui Freizeriui. O aš ar galėjau gauti kaltinamąjį aktą? Ne! Aš turėjau užrištomis akimis imtis gynybos, pirmą kartą girdėti kaltinimą teisme kartu su prisiekusiaisiais.

— Argi tai neprieštarauja įstatymui?— paklausiau.

— Kaip čia pasakius,— tarė jis.— Iki šios nematytos bylos, ta paslauga buvo tokia natūrali ir įprasta, kad įstatymas niekad ir nenagrinėjo to klausimo. Belieka stebėtis apvaizdos

ranka! Pašalinis žmogus užsuka į Flemingo spaustuvę, pastebi ant grindų kažkokį atspaudą, pakelia jį ir atneša man. Tuomet aš duodu atspausdinti tą dokumentą gynybos lėšomis: sumptibus moesti rei[1]. Ar girdėjote ką nors panašaus? Dabar dokumentas prieinamas visiems, visiems žinoma didžioji paslaptis. Tai kaip manote, ar jų elgesys galėjo man patikti, man, atsakingam už savo giminiečio gyvybę?

— Manau, kad ne,— sutikau.

— Štai tokios tokelės,— užbaigė jis,— dabar suprasite, kodėl juokiuosi jums tiesiai į akis, kai sakote, jog leis duoti parodymus.

Dabar atėjo mano eilė. Trumpai papasakojau, kaip misteris Saimenas grasino ir ką siūlė, kaip susidūriau su samdytu žudiku ir kas po to įvyko pas Prestongrendžą. Apie pirmą savo pasikalbėjimą su prokuroru, kaip buvau žadėjęs, nieko nesakiau, bet ir reikalo nebuvo. Kol kalbėjau, Stiuartas visą laiką linkčiojo galvą kaip užsukta lėlė. Bet vos užbaigiau, jis prasižiojo ir išsakė savo nuomonę vienut vieninteliu žodžiu, ypatingai jį pabrėždamas:

— Dinkite!

— Aš nesuprantu jūsų,— tariau.

— Tai aš jums paaiškinsiu. Manau, kad, šiaip ar taip, jums reikia slėptis. Nėra ko nė abejoti. Generalinis prokuroras, kuris dar turi šiek tiek padorumo, išplėšė jūsų gyvybę iš Saimeno ir hercogo nagų. Jis atsisakė patraukti jus į teismą ir atsisakė jus nugalabinti. Štai dėl ko jie nesutaria, juk Saimenas ir hercogas negali būti ištikimi nei draugui, nei priešui! Taigi jūsų neteis ir nenugalabins, bet aš esu paskutinis kvailys, jei jie nepagrobs ir neišveš jūsų, kaip ledi Grendž! Pasiryžęs lažintis iš ko norite, kad tai ir bus jų „priemonė".

— Tai verčia mane galvoti. .— pasakiau ir papasakojau jam, kaip girdėjau švilpiant ir mačiau rudąjį tarną Nilį.

— Jau kur Džeimsas Moras, ten visad kokia nors apgavystė, tuo neabejokite,— pasakė jis.— Jo tėvas buvo visai neblogas žmogus, nors negerbė įstatymų ir nebuvo mano šeimos bičiulis, tad nėra ko man jį ginti. Kai dėl Džeimso, jis gudruolis ir niekšas. Man taip pat nepatinka, kad atsirado rudasis Nilis. Taip, taip, negerai. Prasti popieriai. Senasis Lovetas susitvarkė

[1] Nelaimingo kaltinamojo lėšomis *(lot.)*.

su ledi Grendž byla. Jei jaunasis Lovetas imsis jūsų, paseks savo tėvo pėdomis. Už ką Džeimsas Moras sėdi kalėjime? Už tokį pat nusikaltimą — pagrobimą. Jo tarnai pripratę prie panašaus darbo. Jis atiduos juos Saimeno žiniai, ir netrukus išgirsime, kad Džeimsui dovanota arba kad jis pabėgo, o jūs būsite Benbekuloje ar Aplekrose.

— Vadinasi, čia rimtas dalykas,— sutikau.

— Aš noriu, kad jūs pasislėptumėte, kol dar jie nesuskubo prikišti prie jūsų nagų,— baigė jis.— Sėdėkite ramiai iki pat teismo ir pasirodykite pačią paskutinę akimirką, kai jūsų visi mažiausiai lauks. Žinoma, taip darykite tik tuo atveju, jei jūsų paliudijimas, misteri Belfurai, vertas to, jog būtų taip rizikuojama ir nesibijoma nemalonumų.

— Pasakysiu jums tik tai,— atsakiau,— kad aš mačiau žmogžudį, ir tai buvo ne Alenas.

— Tuomet, prisiekiu dangumi, mano giminietis išgelbėtas!— sušuko Stiuartas.— Jo gyvybė priklauso nuo jūsų parodymų. Nėra ko gailėti nei laiko, nei pinigų — nieko, kad tik jūs galėtumėte atvykti į teismą.— Jis iškrėtė ant grindų viską, ką turėjo kišenėse.— Imkite, kiek jums reikia, iki bylos pabaigos. Ženkite tiesiai šiuo skersgatviu. Iš jo eina tiesus kelias į Leng Daiksą. Ir paklausykite manęs, negrįžkite į Edinburgą, kol visa šita sumaištis aprims.

— Kurgi man eiti?— paklausiau.

— Kad aš galėčiau pasakyti!— tarė jis.— Visur, kur jus benukreipčiau, jie būtinai jūsų ieškos. Ne, geriau spręskite pats, ir tepadeda jums dievas! Penkios dienos prieš teismą, rugsėjo šešioliktą, duokite man žinią. Aš būsiu Stirlinge, „Karališkajame herbe". Ir jeigu iki to laiko jums nieko neatsitiks, aš pasirūpinsiu, kad pasiektumėte Inverarą.

— Dar vienas dalykas,— pasakiau,— ar galiu matyti Aleną? Atrodė, jis nesiryžta.

— Geriau būtų, kad judu nesimatytumėte,— atsakė pagaliau.— Tačiau neslėpsiu, Alenas to labai nori ir naktį lauks prie Silvermilso. Jei įsitikinsite, kad jūsų neseka, misteri Belfurai,— bet tik tuomet, kai įsitikinsite,— pasislėpkite patogioje vietoje ir prieš pasirodydamas stebėkite kelią visą valandą. Baisu būtų, jei judu abu sugautų.

Buvo apie pusė keturių, kai išėjau į Leng Daiksą. Norėjau eiti į Diną. Ten gyveno Katriona, o jos giminaičiams, Kalnuotosios Škotijos Makgregorams, be abejo, buvo įsakyta sugauti mane, tad Dinas buvo viena iš nedaugelio vietų, kurių reikėjo vengti. Bet kad buvau labai jaunas ir, be to, dar rimtai įsimylėjęs, negalvodamas pasukau į Diną. Tačiau, norėdamas apraminti savo sąžinę ir sveiką protą, griebiausi atsargumo priemonių. Priėjęs neaukštos kalvos pakelėje viršūnę, pasislėpiau miežiuose ir ėmiau laukti. Po valandėlės prapėdino žmogus, panašus į kalnietį, kurio aš niekad anksčiau nebuvau matęs. Netrukus pasirodė rudasis Nilis, vėliau pravažiavo malūninin ko vežimas, o dar vėliau vien paprasti sodiečiai. To užteko, kad drąsiausią žmogų atbaidytų nuo jo ketinimo, bet mane traukė į Diną, ir gana. Įtikinau save, kad visiškai suprantama, ko Nilis nuėjo tuo keliu: juk kelias veda tiesiai prie jo pono dukters durų. Kai dėl pirmojo praeivio, tai jeigu būgštausiu kiekvieno sutikto kalniečio, vargiai ką pasieksiu. Visai patenkintas tokiais lengvapėdiškais samprotavimais skubiu žingsniu leidausi priekin ir kelios minutės po keturių jau buvau prie misis Dramond Ougilvi namų.

Abi ledi buvo namuose. Išvydęs jas prie pravirų durų, nusiėmiau skrybėlę ir pasakiau: „Berniukas atėjo šešių pensų",— galvodamas, jog tai patiks našlei.

Katriona išbėgo ir nuoširdžiai pasisveikino. Didžiai nustebau, kad ir senoji ledi buvo ne mažiau maloni. Žymiai vėliau sužinojau, kad, patyrusi, jog Renkiloras — Krūmynės patikėtinis, ji švintant pasiuntė jam raštelį į Kvinsferį. Dabar jos kišenėje buvo mano gero bičiulio laiškas, kuo palankiausiai atsiliepiąs apie mane ir mano galimybes ateityje. Bet ir nežinodamas apie tą laišką, puikiausiai supratau jos ketinimus. Labai galimas daiktas, kad aš buvau „kaimo stuobrys", bet vis dėlto ne toks, kokiu ji mane laikė. Net ir neišlavėjusiam mano protui buvo aišku, kad ji sumanė apvesdinti savo giminaitę su bebarzdžiu jaunikaičiu, kuris vis dėlto buvo Lotiano lerdas.

— Tegu Sikspensas užkąs su mumis,— pasakė ji.— Katriona, nubėk ir paliepk.

Kai mudu pasilikome vienu du, senoji ledi labai stengėsi man įtikti. Ji darė tai sumaniai, apsimesdama juokaujanti, visą laiką

vadino mane Sikspensu, bet tokiu tonu, kad aš turėjau smarkiai išaugti savo paties akyse. Katrionai sugrįžus, senutės ketinimai tapo dar aiškesni; ji gyrė merginą kaip arkliamainys savo arklį. Raudau galvodamas, kad ji taria mane tokį kvailą esant. Čia man atrodė, kad mergina niekuo nekalta, ir aš buvau pasiryžęs apkulti senutę; čia vėl, kad jos abi susitarė įvilioti mane į spąstus, ir tada aš sėdėjau tarp jų niaurus ir piktas. Pagaliau piršlei šovė į galvą mintis palikti mudu vienus. Jei man kyla kokie nors įtarimai, sunkiai galiu juos užgniaužti. Bet nors ir žinojau, kokiai vagių giminei priklausė Katriona, vis tiek negalėjau žvelgti jai į akis ir netikėti jos nuoširdumu.

— Neklausinėti jūsų?— guviai paklausė jinai, vos tik likome dviese.

— Ne, šiandien aš galiu kalbėti gryna sąžine,— atsakiau.— Aš laisvas nuo savo žodžio, ir po to, kas šįryt įvyko, nesilaikyčiau jo, jei net manęs prašytų.

— Tai papasakokite man viską,— paprašė ji.— Mano giminaitė greitai sugrįš.

Aš jai papasakojau visą istoriją su leitenantu — nuo pradžios iki galui, stengdamasis pavaizduoti ją kuo juokingesne, nes iš tikrųjų tame nesusipratime buvo daug kas juokinga.

— Na, man rodos, jums taip pat sekasi su rūsčiais vyriškiais, kaip ir su dailiomis ledi!— tarė ji, man užbaigus.— Bet kas gi buvo jūsų tėvas, kad neišmokė kautis špaga? Labai peiktinas dalykas. Nesu girdėjusi nieko panašaus.

— Labai nemalonus dalykas, ką ir besakyti,— sutikau.— Greičiausiai mano tėvas (doras buvo žmogus!) skrajojo padebesiais, kad išmokė mane lotynų kalbos, o ne fechtavimo meno. Bet jūs matote, ką galiu, tą darau: stoviu, kaip Loto žmona, nejudu ir leidžiu save kapoti.

— Žinote, kodėl aš šypsausi?— paklausė ji.— Štai kodėl. Aš gimusi būti vyriškiu. Savo svajonėse aš visad esu jaunuolis: vaizduojuosi, kad man pasitaiko ir šiaip, ir anaip, o kai jau reikia kautis, staiga atsimenu, kad aš tik mergina, ir nemoku nei laikyti špagos, nei gerai kirsti. Tada man reikia visą istoriją pakreipti tokia vaga, kad dvikova būtų nutraukta, bet aš vis tiek likčiau nugalėtoja, lygiai kaip jūs dabar. Aš taip pat visą laiką sakau puikias kalbas, tokias, kaip misteris Deividas Belfuras.

— Mergaitė, ištroškusi kraujo,— pasakiau.

— Aš žinau, kad reikia mokėti siūti, verpti ir siuvinėti,— atsakė ši,— bet jeigu tai būtų vienintelis jūsų užsiėmimas, pamatytumėte, koks jis nuobodus. Bet tai nereiškia, kad noriu žudyti žmones. Ar ką nors nužudėte gyvenime?

— Įsivaizduokite, nužudžiau! Nužudžiau du, dar mokyklinio amžiaus berniukas būdamas,— atsakiau.— Tarp kitko, nesigėdinu prisiminti.

— O ką jautėte nužudęs?— paklausė ji.

— Sėdėjau ir blioviau kaip vaikas.

— Pažįstu tą jausmą!— sušuko ji.— Suprantu, iš kur tos ašaros. Bet, šiaip ar taip, nenorėčiau žudyti: norėčiau būti Katerina Duglas, kuri įkišo ranką į durų užšovos ąsą ir čia žuvo. Ji mylimiausia mano didvyrė. Ar nenorėtumėte ir jūs taip numirti už savo karalių?— paklausė.

— Teisybę sakant,— atsakiau,— mano meilė karaliui — telaimina jį viešpats!— santūresnė. Ir man rodos, kad šiandien aš taip arti savęs regėjau mirtį, jog dabar labiau linkęs svajoti apie gyvenimą.

— Jūsų teisybė!— pasakė ji.— Tai vyriškiui pritinkantis jausmas! Jums tik reikia išmokti fechtuotis. Nenorėčiau turėti nemokantį kautis draugą. Bet jūs, tur būt, ne špaga nužudėte anuodu?

— Ne špaga,— atsakiau,— aš juos nupyliau iš pistoleto. Laimė, tie žmonės buvo labai arti, nes aš lygiai gerai šaudau pistoletu, kaip kaunuosi špaga.

Šitaip ji iškamantinėjo mane, kaip mes kovėmės brige, nes, pirmą kartą jai pasakodamas savo nuotykius, buvau apie tai nutylėjęs.

— Taip,— pasakė ji,— jūs narsus! O jūsų bičiuliu žaviuosi ir myliu jį.

— Manau, negalima jo nemylėti!— pasakiau.— Kaip ir visi, jis turi silpnybių, bet jis narsus, ištikimas ir geras, telaimina jį dangus! Keista būtų, jei užmirščiau Aleną.

Mintys apie jį, apie progą susitikti su juo nedavė man ramybės.

— Kur mano galva, aš juk nepasidalinau su jumis savo naujiena!— sušuko Katriona ir papasakojo, kad gavusi iš tėvo laišką, kad ji galinti kitą dieną aplankyti jį pilyje, kur jį perkėlę, ir kad jo reikalai taisąsi.— Jūs nenorite to girdėti?— pridūrė ji.— Nejaugi jūs smerkiate mano tėvą, jo nepažindamas?

— Aš jo toli gražu nesmerkiu,— atšoviau.— Dievaži, aš labai džiaugiuosi, kad jūs dabar ramesnė. O jeigu aš ir nusiminiau,— tatai, tur būt, matyti iš mano veido,— tai pripažinkite, kad ši diena netinka susitaikymams ir kad su žmonėmis, esančiais valdžioje, geriau neturėti reikalų. Aš vis dar negaliu užmiršti Saimeno Freizerio.

— O,— sušuko ji,— tikiuosi, jūs nelyginsite jųdviejų! Turite atminti, kad Prestongrendžas ir Džeimsas Moras, mano tėvas,— vieno kraujo.

— Niekad to negirdėjau,— pasakiau.

— Keista, kad jūs taip mažai žinote,— pasakė ji.— Vieni gali vadintis Grantais, o kiti — Makgregorais, bet vis tiek jie priklauso vienam klanui. Visi jie Apino sūnūs, štai iš kur, tur būt, kilo ir mūsų šalies pavadinimas.

— Kokios šalies?— paklausiau.

— Mano ir jūsų tėvynės,— atsakė ji.

— Rodos, šiandien atradimų diena,— pasakiau.— Aš visad galvojau, kad mano tėvynės vardas — Škotija.

— Škotija — vardas šalies, kurią jūs vadinate Airija,— atsakė ji.— Senovinis ir tikras vardas žemės, kurioje gyvename ir iš kurios esame sutverti, Albionas. Ji vadinosi Albionu, kai mūsų proseneliai kovėsi už ją su Roma ir Aleksandru, ir iki šios dienos ji taip vadinama jūsų kalba, kurią užmiršote.

— Tiesą sakant, aš niekad jos ir nesimokiau,— pasakiau. Stigau ryžto nurodyti, kad ji klysta, kalbėdama apie Aleksandrą Makedonietį.

— Bet jūsų proseneliai iš kartos į kartą kalbėjo ja,— pasakė ji.— Ta kalba dainavo lopšines, kai mūsų dar pasaulyje nebuvo. Ir jūsų vardas primena ją. O, kad jūs ją mokėtumėt, tada aš pasirodyčiau jums visai kita. Tai širdžių kalba!

Aš pietavau su abiem ledi. Viskas buvo labai skanu. Valgius padavinėjo gražiuose senoviniuose induose. Ir vynas buvo puikus, nes misis Ougilvi, rodos, buvo turtinga. Šnekučiavomės taip pat gana maloniai. Bet kai pamačiau, jog saulė ėmė greitai leistis ir šešėliai darosi vis ilgesni, atsistojau atsisveikinti. Mintyse aš jau pasiryžau pasimatyti su Alenu. Tad man dar su šviesa reikėjo pasiekti ir apžiūrėti mišką, kur turėjome susitikti. Katriona palydėjo mane iki sodo vartelių.

— Ilgai aš jūsų nematysiu?— paklausė ji.

— Nežinau,— atsakiau,— gal ilgai, gal niekada.

— Ir taip gali atsitikti,— pasakė ji.— Jums gaila?

Žiūrėdamas į ją, linktelėjau galva.

— Ir man gaila,— pasakė ji.— Nedažnai aš jus mačiau, bet labai gerbiu. Jūs esate teisingas ir narsus. Manau, kad ilgainiui būsite labiau panašus į vyrą. Džiaugsiuosi apie tai išgirdusi. Jei viskas baigsis bloguoju, atsitiks tai, ko mes būgštaujame, atminkite, jog turite bičiulį. Po jūsų mirties, būdama senutė, aš pasakosiu savo anūkams apie Deividą Belfurą, ir ašaros tekės mano skruostais. Aš jiems papasakosiu, kaip mes išsiskyrėme, ir ką aš pasakiau, ir ką padariau. Tesaugo ir telydi jus viešpats, nes to meldžia mažasis jūsų bičiulis,— štai ką aš pasakiau, o štai ką padariau...

Ji paėmė mano ranką ir pabučiavo ją. Aš buvau taip apstulbintas, kad šūktelėjau, lyg man kas būtų smogęs. Ji paraudo, pažvelgė į mane ir linktelėjo galva.

— Taip, misteri Deividai,— pasakė ji,— štai ką galvoju apie jus. Aš atidaviau jums savo širdį drauge su šiuo bučiniu.

Aš įžiūrėjau jos akyse dvasios įkarštį, bet tai buvo drąsaus vaiko riteriškumas, ir tiek. Ji pabučiavo man ranką, kaip kadaise bučiavo ją princui Čarliui, su tuo prakilniu jausmu, nebūdingu paprastiems žmonėms. Niekada aš taip aiškiai nesupratau, kad esu ją įsimylėjęs, ir niekad taip aiškiai nemačiau, kaip daug dar man reikia pasiekti, kad ji pamiltų mane taip, kaip aš ją. Tačiau turėjau prisipažinti, kad šis tas jau buvo pasiekta, nes nuo minčių apie mane jos širdis ima plakti tankiau ir kraujas užkaista gyslose.

Po tokios man pareikštos garbės aš nebegalėjau sakyti jai banalių komplimentų. Man net sunku buvo kalbėti; jos balsas vos neišspaudė man ašarų.

— Viešpats atlygins už jūsų gerumą, brangioji,— tariau.— Iki pasimatymo, mažasai bičiuli.— Aš pavadinau ją taip, kaip ji pati save pavadino. Paskui nusilenkiau ir nuėjau.

Mano kelias ėjo žemyn per Lito upės slėnį, Stokbridžo ir Silvermilso linkui.

Keliukas ėjo slėnio pakraščiu, o per vidurį vilnijo ir šniokštė srauni upė; saulės spinduliai krito iš vakarų, mesdami ilgus šešėlius ir slėnio posūkiuose apšviesdami vis naujus vaizdus, tartum naują pasaulį kiekvienoje jo kertelėje. Atsiminimai apie Katrioną ir viltis pasimatyti su Alenu išaugino man sparnus. Be to, be galo man patiko ir vieta, ir laikas, ir vandens gurge-

sys. Sulėtinęs žingsnį, ėjau ir dairiausi. Štai kodėl, o taip pat apvaizdos dėka, pastebėjau netoliese krūmuose rudą galvą.

Mano širdis sukunkuliavo pykčiu. Apsigręžiau ir greitai pasukau atgal. Keliukas ėjo pro krūmus, kuriuose regėjau galvą. Eidamas pro tą vietą, pasiruošiau sutikti ir atremti užpuolimą, bet nieko neįvyko, ir aš nekliudomas nupėdinau toliau, tik dar labiau išsigandęs. Buvo dar šviesu, bet vietovė atrodė itin dyka. Jei mano persekiotojai praleido tokią gerą progą mane sučiupti, galėjau numanyti, kad jiems reikėjo daugiau, negu Deivido Belfuro. Atsakomybė už Aleno ir Džeimso gyvybes gulė man krūtinę kaip sunkus akmuo.

Katriona vis dar vaikštinėjo po sodą.

— Katriona,— tariau,— aš vėl sugrįžau pas jus.

— Persimainiusiu veidu,— pridūrė ji.

— Aš atsakau už dviejų žmonių gyvybes, be savo paties,— pasakiau.— Būtų nedovanotina ir gėdinga nepaisyti atsargumo. Aš nežinojau, ar gerai darau, kai ėjau čia. Labai gailėčiau, kad dėl to mes pakliūtume bėdon.

— Yra žmogus, kuriam būtų dar labiau gaila ir kuris jau dabar apgailestauja dėl jūsų žodžių!— sušuko ji.— Ką gi aš pagaliau padariau?

— Jūs! Jūs nieko nepadarėte,— atsakiau.— Bet nuo tos akimirkos, kai aš palikau jus, mane sekė, ir aš galiu pasakyti savo persekiotojo vardą: Nilis, Dunkano sūnus, jūsų tėvo tarnas.

— Tur būt, jūs apsirikote,— pasakė ji pablyškusi.— Nilis Edinburge su tėvo užduotimi.

— To ir bijau,— atsakiau,— ypač kad su jūsų tėvo užduotimi. O dėl Edinburgo, man rodos, galiu jums įrodyti kai ką kita. Neabejoju, kad būtinai turite tokį ženklą, kurį išgirdęs, jis atskuba jums į pagalbą, jei tik yra kur netoliese.

— Iš kur žinote?— paklausė ji.

— Padėjo magiškas talismanas, kurį davė man viešpats gimimo dieną ir kuris vadinamas sveiku protu,— atsakiau.— Prašau duoti jūsiškį ženklą, ir aš parodysiu jums rudą Nilio galvą.

Neabejoju, kad aš kalbėjau šiurkščiai ir su kartėliu. Man buvo sunku. Aš smerkiau ir patį save, ir merginą ir neapkenčiau abiejų: jos — už niekšišką šeimą, iš kurios ji kilusi, savęs — už tai, kad neapgalvotai įkišau galvą į tokių vapsvų lizdą.

Katriona pridėjo prie lūpų pirštus ir sušvilpė. Sušvilpė labai švariai ir skardžiai, kaip tikras artojas. Valandėlę stovėjome nekrutėdami. Jau ketinau prašyti ją dar kartą sušvilpti, bet išgirdau, kad kažkas kalvos šlaitu braujasi per tankumynę. Šypsodamas parodžiau ranka į tą pusę, ir netrukus Nilis įšoko į sodą. Jo akys blizgėjo, o rankoje jis laikė ištrauktą kalniečių „juodąjį peilį", išvydęs mane šalia savo ponios, sustojo lyg perkūno trenktas.

— Jis atėjo, jūsų šauktas,— pasakiau,— galite spręsti, ar jis buvo Edinburge ir ką jam pavedė jūsų tėvas. Paklauskite jį patį. Jei dėl to, ką jūs suplanavote, aš arba tie, kurie nuo manęs priklauso, neteksim galvų, verčiau leiskite man mirti atviromis akimis.

Susijaudinusi ji ėmė kalbėti su juo gaeliškai. Atsiminęs grakštų Aleno mandagumą tokiais atvejais, panūdau karčiai nusijuokti. Dabar, žinodama, jog aš juos įtariu, ji kaip tik turėjo kalbėti angliškai.

Iš keleto įtūdviejų persimestų frazių pastebėjau, kad Nilis, nepaisant jo nuolankumo, atrodė labai supykęs.

Paskui ji kreipėsi į mane:

— Jis prisiekia, kad tai netiesa.

— Katriona,— atkirtau,— ar jūs tikite juo?

— Argi aš galiu žinoti?— sušuko ji, grąžydama rankas.

— Bet aš turiu kažkaip sužinoti,— pasakiau.— Nebegaliu daugiau klaidžioti patamsiais, kai reikia rūpintis dviejų žmonių gyvybėmis! Katriona, įsivaizduokite save mano vietoje, nes, prisiekiu dievu, aš visomis galiomis stengiuosi būti jūsiškėje. Niekad mes neturėjome taip kalbėtis, niekad! Širdis man plyšta dėl to. Pamėginkite sulaikyti savo tarną iki antros valandos nakties, daugiau nieko nereikia. Pamėginkite jį įkalbėti.

Ji vėl ėmė kalbėtis gaeliškai.

— Jis sako, kad vykdė Džeimso Moro, mano tėvo, užduotį,— pasakė ji virpančiu balsu, visa išblyškusi.

— Dabar viskas pakankamai aišku!— tariau.— Teatleidžia dievas nuodėmingiesiems!

Ji nepasakė nė žodžio, bet tebežiūrėjo į mane, o veidas jos buvo vis toks pat išblyškęs.

— Nieko sau!— kalbėjau toliau.— Vadinasi, aš turiu žūti, o aniedu drauge su manimi.

— O, kas man daryti?— sušuko ji.— Argi aš galiu priešgyniauti savo tėvo įsakymui, kai jis kalėjime ir jo gyvybė pavojuje!

— Gal būt, mes apsirinkame,— pasakiau.— Ar tik Nilis nemeluoja? Gal tiesioginio įsakymo jis ir negavo. Greičiausiai, viską sutvarkė Saimenas, ir jūsų tėvas nieko apie tai nežino.

Ji pravirko, ir sąžinė man ėmė smarkiai priekaištauti, nes merginos būklė iš tiesų buvo baisi.

— Na,— pasakiau,— sulaikykite jį bent valandą. Tada aš surizikuosiu ir laiminsiu jus.

Ji padavė man ranką.

— Man taip reikia gero žodžio,— raudojo.

— Taigi valandą, taip?— paklausiau, laikydamas jos ranką.— Trys gyvybės priklauso nuo tos valandos, brangioji!

— Visą valandą!— sušuko Katriona ir ėmė garsiai melsti dievą, kad jis jai atleistų.

Nutariau, kad čia man nebėra kas veikti, ir nuskubėjau.

XI. MIŠKAS PRIE SILVERMILSO

Negaišau laiko ir kiek kojos neša leidausi per slėnį pro Stokbridžą ir Silvermilsą. Kaip buvo susitarta, Alėnas turėjo kasnakt, nuo dvyliktos iki antros, tūnoti giraitėje į rytus nuo Silvermilso ir į pietus nuo pietuose esančio malūno tvenkinio. Tą vietą suradau gana lengvai. Giraitė augo ant stačios pašlaitės, o apačioje šniokštė greitas ir gilus užtvankos verpetas. Sulėtinęs žingsnį, ėmiau ramiai svarstyti, ką daryti toliau. Supratau, kad mano susitarimas su Katriona niekam negalėjo padėti. Kažin ar Nilį vieną pasiuntė į šį žygį, bet jis, gal būt, vienintelis buvo Džeimso Moro patikėtinis. Tokiu atveju aš būsiu prisidėjęs prie Katrionos tėvo mirties ir nieko apčiuopiamo neatlikęs pačiam išsigelbėti. Jeigu, sulaikiusi Nilį, mergina prisidės prie savo tėvo pražūties, manau, kad ji niekada sau to neatleis. O jei dabar mane seka dar ir kiti, tai kokią nelemtą staigmeną aš galiu padaryti Alenui? O ir aš pats kaip jausiuosi?

Jau buvau vakariniame miško pakrašty, kai tos dvi mintys mane priblokė. Mano kojos pačios savaime sustojo, o širdis

taip pat. „Kam aš pradėjau tą beprotišką žaidimą?"— pagalvojau ir tuoj pasisukau ant kulno, ketindamas eiti kitur.

Apsigręžęs išvydau Silvermilsą. Keliukas, aplenkdamas kaimą, darė vingį, kuris plytėjo kaip ant delno. Keliukas buvo tuščias: nei kalniečių, nei žemumiečių. Štai ta palanki proga, kuria man patarė pasinaudoti Stiuartas! Aš pasileidau tvenkinio pakraščiu, atsargiai apėjau rytinį miško kampą, perėjau per mišką ir sugrįžau į vakarinę pamiškę, iš kur, niekieno nematomas, vėl galėjau stebėti kelią. Kaip ir anksčiau, jis buvo tuščias. Iškart pasidarė lengviau.

Tūnodamas tarp medžių, išsėdėjau daugiau kaip valandą, stebėdamas aplinką ne blogiau, kaip kiškis ar erelis. Kai užsiglaudžiau miške, saulė jau buvo nusileidus, bet dangus dar atrodė gelzganas ir buvo šviesu. Tačiau, nepraslinkus nė valandai, daiktų kontūrai pasidarė neaiškūs, ir stebėti pasidarė sunku. Per tą laiką joks žmogus nėjo iš Silvermilso į rytus, o tie, kurie ėjo į vakarus, buvo dori sodiečiai, grįžtantys su žmonomis poilsio. Jei mane būtų persekioję net gudrių gudriausi visos Europos šnipai, ir tie nebūtų atspėję, kur aš esu. Įėjęs gilėliau į mišką, glustelėjau ir ėmiau laukti Aleno.

Iki tol buvau įtempęs visą savo dėmesį ir sergėjau ne tik kelią, bet ir visus krūmus, ir laukus, kuriuos galėjau aprėpti akimis. Dabar to nebereikėjo. Tarp medžių spindėjo mėnulio piautuvas. Viskas aplinkui dvelkė kaimo rimtimi. Gulėdamas aukštielninkas tris ar keturias valandas, turėjau puikią progą apmąstyti visą savo elgesį.

Iš pradžių galvon man atėjo dvi mintys: pirma, aš neturėjau teisės tą dieną eiti į Diną, o antra, jei vis dėlto tenai nuėjau, neturėjau teisės būti dabar čia. Iš visų Škotijos girių kaip tik šita, kur turėjo ateiti Alenas, labiausiai man buvo uždrausta. Sutikau su tuo ir vis dėlto likau vietoje, pats savimi stebėdamasis. Pagalvojau, kaip blogai pasielgiau su Katriona šįvakar; išplepėjau jai apie dvi gyvybes, už kurias atsakau, ir tuo priverčiau ją pabloginti savo tėvo padėtį. O dabar aš vėl rizikavau tomis gyvybėmis — vien dėl to, kad buvau lengvapėdis. Sveikas protas — drąsos pagrindas. Kai tik blaiviai įvertinau savo elgesį, man pasivaideno, kad mane, beginklį, iš visų pusių supa pavojai. Bemat atsisėdau. Kas, jei aš nueisiu pas Prestongrendžą, pasimatysiu su juo,— tas labai lengva padaryti, kol jis dar nemiega,— ir pareikšiu jam visišką savo paklusnumą?

Kas mane pasmerktų? Stiuartas, manau, ne. Man tik reikėtų pasakyti, jog mane vijosi, jog aš pasiryžau išsipainioti iš tos padėties ir todėl pasidaviau. Katriona taip pat ne. Ir tam atvejui turėjau atsakymą: negalėjau leisti jai išduoti savo tėvo. Taigi aš akimirksniu galėjau atsikratyti visų rūpesčių, kurie, teisybę šnekant, buvo ne mano: išsipainioti iš Apino žmogžudystės bylos, išsivaduoti nuo visų Stiuartų ir Kembelų, visos šalies vigų ir torių, gyventi, kaip pats išmanau, mėgautis savo turtu ir jį didinti, o laisvą savo laiką skirti Katrionai — juk, šiaip ar taip, tai būtų man tinkamesnis užsiėmimas, negu slapstytis tarytum vagiui ir vėl iš naujo kęsti vargus, kuriuos jau sykį teko patirti mudviem su Alenu.

Tokia kapituliacija iš pradžių nepasirodė man gėdinga; aš tik stebėjausi, kaip anksčiau to nesugalvojau, ir ėmiau svarstyti, kodėl manyje įvyko tokia permaina. Pirmiausia dingtelėjo, kad taip atsitiko dėl to, jog aš nebetekau vilties, o tatai lengvabūdiškumo vaisius, na, o lengvabūdiškumas atsiranda iš visiems žinomos senos ir gėdingos nuodėmės — silpnaviškumo. Ir tuojau pat prisiminiau evangelijos žodžius: „Kaip iš šėtono išvaryt šėtoną?" Vadinasi, keliaudamas vien malonumų keliu, geidaudamas jaunos merginos, aš visiškai praradau savigarbą ir sukėliau pavojų Džeimso ir Aleno gyvybėms? O dabar noriu išsipinklioti, eidamas tuo pat taku, kuriuo atėjau? Taip, žala, kilusi per mano egoizmą, turi būti atitaisyta. Kūnas, kurio norus aš tenkinau, turi būti nukryžiuotas. Nutariau, nors tas nutarimas man visų mažiausiai patiko: išeinu iš miško, nebelaukdamas Aleno, ir drožiu vienas toliau, į tamsą, kur laukia nerimastis ir pavojai.

Aš todėl taip smulkiai aprašiau savo samprotavimus, kad tariau tai būsiant naudinga jauniems. Betgi sakoma, kad ir kopūstus auginti yra prasmė, kad net religijoje ir etikoje esama vietos sveikam protui. Alenas netrukus turi pasirodyti, o mėnulis suspėjo pasislėpti. Jei aš nueisiu, mano sekliai gali nepastebėti manęs tamsoje (juk negaliu jiems sušvilpti, kad sektų paskui!) ir per klaidą užklupti Aleną. Jei pasiliksiu, tai bent įstengsiu perspėti savo bičiulį ir jį išgelbėti. Galvodamas vien tik apie save, jau sykį rizikavau kitų žmonių gyvybėmis. Būtų buvę neprotinga ir vėl statyti jį į pavojų vien dėl to, kad norėjau išpirkti savo kaltę. Buvau besistojantis, bet ir vėl atsisėdau, tik jau kitaip nusiteikęs: dabar stebėjausi, kad pasida-

viau silpnumui, ir tuo pat metu džiaugiausi vėl atgauta ramybe.

Netrukus tankmėje sučežėjo. Kone prie žemės prikišęs lūpas, sušvilpiau porą Aleno dainelės taktų. Atsakyta buvo irgi atsargiai, ir greitai mudu su Alenu susidūrėme tamsoje.

— Argi čia tu pagaliau, Deivi?— sukuždėjo jis.

— Aš.

— Dieve, kaip norėjau tave susitikt!— pasakė jis.— Laikas slinko be galo pamažu. Kiauras dienas lindėjau šieno kupetoje, kur negalėjau net savo pirštų įžvelgti. O paskui tos valandos, kai laukiau tavęs, o tu vis neateidavai! Garbės žodis, tu nelabai skubėjai! Rytoj juk aš išvykstu. Ką sakau — rytoj?! Jau šiandien.

— Taip, Alenai, šiandien,— tariau.— Dabar jau, tikriausiai, po dvyliktos, ir tu šiandien išvažiuosi. Ilgas kelias tavęs laukia!

— Prieš tai mes iš širdies pasikalbėsime,— pasakė jis.

— Savaime suprantama. Aš galiu tau papasakoti daug įdomaus,— atsakiau.

Gana padrikai aš papasakojau viską, kas įvyko. Tačiau, kai baigiau, jam viskas buvo aišku. Jis klausėsi nepertraukdamas, kartkartėmis iš širdies nusijuokdavo, ir jo juokas, ypač čia, tamsoje, kur mes negalėjome matyti vienas kito, buvo man nepaprastai malonus.

— Taip, Deivi, tu esi keistas žmogus,— baigus man pasakoti, tarė Alenas,— esi didelis keistuolis, ir aš negeisčiau susitikti su tokiais, kaip tu. Kai dėl tavo istorijos, tai Prestongrendžas — toks pat, kaip ir tu, vigas, ir todėl aš pasistengsiu mažiau kalbėti apie jį. Garbės žodis, aš tikiu, kad jis būtų geriausias tavo bičiulis, jei tik galėtum juo pasitikėti. Bet Saimenas Freizeris ir Džeimsas Moras — mano veislės galvijai, ir aš vadinsiu juos taip, kaip jie nusipelnė. Freizerių tėvas buvo tikras kipšas — kiekvienas tą žino. O Gregorų aš nepakenčiu nuo tos dienos, kai išmokau stovėti. Atmenu, kad vienam jų sukneţinau nosį, kai kojos manęs dar tvirtai neląikė, ir sėdėjau jam ant pečių. Mano tėvas — duok jam, viešpatie, amžiną atilsį!— labai tuo didžiavosi ir, tiesą sakant, turėjo pagrindo. Aš niekad neneigsiu, kad Robinas neblogas muzikantas,— pridūrė jis.— Bet Džeimsas Moras,— trauk jį velniai!

— Mudu turime apsvarstyti vieną klausimą,— pasakiau.— Ar Čarlzas Stiuartas teisus, ar neteisus? Ar tik mane vieną jie gainioja, ar mudu abu?

— O kaip tu manai, didžiai prityręs žmogau?— paklausė jis.

— Negaliu nuspręsti,— atsakiau.

— Ir aš negaliu,— pasakė Alenas.— Manai, kad ta mergina tesės žodį?— paklausė.

— Taip,— atsakiau.

— Na, to laiduoti negalima,— pasakė jis.— Šiaip ar taip, dabar per vėlu apie tai kalbėti: rudasis Džeimso tarnas jau seniai suskubo prisidėti prie kitų.

— Kaip manai, kiek jų?— pasiteiravau.

— Priklauso nuo to, ką jie ketina daryti,— atsakė Alenas.— Jei nori sugauti tik tave, pasiųs du ar tris energingus ir apsukrius vyrukus, o jei tikisi ir mane nutverti, tai, tur būt, dešimt ar dvylika žmonių.

Aš negalėjau susivaldyti ir nusijuokiau.

— Manau, kad savo akimis matei, kaip priverčiau trauktis tiek priešininkų ir dar daugiau!— sušuko jis.

— Dabar to nereikės,— pasakiau,— nes jie nesiveja mūsų.

— Taip manai?— paklausė jis.— O aš nė kiek nenustebčiau, jeigu jie sergėtų dabar šį mišką. Supranti, Deividai, visi jie kalniečiai. Tarp jų, galimas daiktas, yra ir Freizerių, yra vienas kitas iš Makgregorų klano, ir aš negaliu nepripažinti, kad ir vieni, ir kiti, o ypač Makgregorai, labai protingi ir patyrę. Jeigu žmogui neteko kokią mylią varytis raguočių bandos per tirštai apgyventas lygumas, kai ant kulnų lipte lipa sargyba, tai jis nieko neišmano. Štai kada aš pasidariau nuovokesnis. Nėra ko nė sakyti, tai geriau, negu karas. Bet ir karas šio to gali išmokyti, nors apskritai netikęs užsiėmimas. Taigi tie Makgregorai turėjo didelę praktiką.

— Be abejonės, šia prasme daug kas pražiūrėta mane auklėjant,— pasakiau.

— Žvelgdamas į tave, kaip tik taip ir galvoju,— atšovė jis.— Bet štai kuo keisti koledže mokęsi žmonės: jie trumparegiai ir nenori prisipažinti tokie esą. Aš nemoku graikų ir hebrajų kalbų, bet, mano brangusis, aš ir prisipažįstu, kad jų nemoku — čia ir glūdi visas skirtumas. O tu guli ant pilvo va čia miške ir sakai man, jog atsikratei visų Freizerių ir Makgregorų. „Todėl,

kad aš jų nemačiau",— sakai. Ak, tu paika galva, juk būti neregimais — svarbiausia jų veiksmų priemonė.

— Gerai, pasiruošime blogiausiam atvejui,— pasakiau.— Kas mums daryti?

— To pat aš klausiu tave,— atsakė jis.— Mudu galėtume išsiskirti. Ne itin man tai patinka, be to, turiu pagrindo to nedaryti. Pirma, dabar visiškai tamsu, ir, gal būt, galėtume pasprukti nuo jų. Jei mudu būsime kartu, eisime vienu keliu; jei skyrium — dviem keliais: didesnė tikimybė, kad vienas kuris susidursime su tais tavo džentelmenais. Antra, jei mus užklups, galime susiremti, Deivi, o tada, prisipažįstu, džiaugčiausi, kad tu šalia, ir manau, kad ir tau nekliudytų, jog ir aš esu greta. Taigi, mano galva, mums reikia bematant išsigauti iš čia ir keliauti į Džilaną, kur stovi mano laivas. Ta kelionė, Deivi, primins mudviem praeitas dienas. O paskui turim pagalvoti, kas tau daryti. Man sunku tave palikti čia vieną.

— Tegul būna taip, kaip tu sakai!— tariau.— Ar eisi ten, kur apsistojai?

— Kurių galų?!— pasakė Alenas.— Šeimininkai elgėsi su manimi neblogai, bet, manau, labai nuliūstų, vėl išvydę mano skaistų veidą, nes dabartinėmis aplinkybėmis aš negaliu būti laikomas geidaujamu svečiu. Tad tuo labiau aš trokštu būti drauge su jumis, misteri Deividai Belfurai iš Krūmynės,— didžiuokitės tuo! Nuo tos dienos, kai mudu išsiskyrėme ties Korstorfinu, be dviejų pokalbių su Čarlzu Stiuartu čia, miške, aš neištariau beveik nė žodžio.

Tai pasakęs jis atsistojo, ir mes pamažėle patraukėme mišku į rytus.

XII. VĖL KELIAUJU SU ALENU

Greičiausiai buvo jau po pirmos; kaip sakiau, mėnulis nusileidęs, o iš vakarų nelauktai papūtė smarkus vėjas, varydamas sunkius, sudriskusius debesis. Mes leidomės eiti per tokią tamsą, apie kokią tik ir gali svajoti bėglys. Baltas takelis vedė mus pro miegantį Brautono miestelį, paskui pro Pikardį ir senas mano pažįstamas — kartuves su dviem vagimis. Kiek toliau išvydome mudviem tinkamą orientyrą: žiburiuką viršutiniame kažkurio Lochendo namo aukšte. Ant nuomonės pasuko-

me jo link ir, kur-ne-kur išmindžioję pasėlį, klupdami ir griūdami į griovius, pagaliau atsidūrėme pelkėtoje Figat Vinso dykvietėje. Čia, prožirnio pakrūmėje, išsnūduriavome iki ryto.

Pabudome apie penktą valandą. Rytas buvo labai gražus. Vakaris tebepūtė smarkiai ir nuskraidino visus debesis Europos linkui. Alenas jau sėdėjo ir šypsojo. Nuo tos dienos, kai mudu išsiskyrėme, aš pirmą kartą mačiau bičiulį ir žiūrėjau į jį labai džiaugdamasis. Jis vilkėjo tą patį platų apsiaustą, bet megzti getrai ligi kelių buvo nauji. Be abejonės, jis vilkėjo juos maskuotės sumetimais, bet diena žadėjo būti šilta, ir jo kostiumas kiek netiko sezono metui.

— Na, Deivi,— prabilo jis,— argi ne puikus rytas? Kad visos dienos tokios būtų! Čia tau ne gyvenimas šieno kupetoje. Kol tu saldžiai miegojai, aš padariau tai, į ką visai nesu įpratęs.

— Ką gi?

— Pasimeldžiau,— pasakė jis.

— O kur tie, anot tavęs, mano džentelmenai?— paklausiau.

— Galas juos žino,— atsakė jis.— Šiaip ar taip, turime pasinaudoti tuo, kad jų nėra. Kelkis, Deividai! Dar sykį sėkmė telydi mus! Mums prieš akis puikiausias pasivaikščiojimas.

Mes patraukėme pajūriu į rytus, ten, kur prie Esko žiočių nuo druskingų lomų kyla rūkas. Nepaprastai gražiai spindėjo rytmečio saulė Artūro Kėdėje[1] ir Žaliuosiuose Petlando kalnuose. Atrodė, kad graži diena jaudino Aleną.

— Jaučiuosi esąs paskutinis kvailys,— bambėjo jis,— palikdamas Škotiją tokią dieną. Ta mintis neina man iš galvos. Mieliau liksiu čia ir eisiu į kartuves.

— Ne, ne, Alenai, tu to nepadarysi,— pasakiau.

— Ne todėl, kad Prancūzija bloga šalis,— paaiškino jis,— bet vis dėlto ne Škotija. Gal ji ir gražesnė už kitas šalis, bet ne gražesnė už mano tėvynę. Aš labai myliu Prancūziją, kai esu joje, bet ilgiuosi Škotijos tetervinų ir durpių dūmo.

— Dėl tiek neverta nė skųstis, Alenai.

— Apskritai man nederėtų niekuo skųstis,— pasakė jis,— išlindus iš tos nelemtos šieno kupetos.

— Tau, tur būt, baisiai įgriso ta kupeta?— paklausiau.

— Nepasakyčiau, kad būtent įgriso,— atsakė jis.— Aš ne iš tų, kuriuos gali lengvai sugniuždyti, bet aš geriau jaučiuosi

[1] Artūro kėdė — kalno Edinburgo apylinkėse pavadinimas.

gryname ore po aukštu dangumi. Esu panašus į tą senį Juodąjį Duglą: jis labiau mėgo klausytis vieversio čirenimo, negu pelių cypimo. O toje vietoje, Deivi,— nors turiu pripažinti, kad tai tinkama vieta slėptis,— buvo suvis tamsu nuo ryto iki nakties. Tos dienos — arba naktys, nes aš negalėjau skirti, kur diena, kur naktis,— atrodė man ilgos kaip žiema.

— O kaip sužinodavai, kad atėjo susitikimo valanda?— paklausiau.

— Apie vienuoliktą šeimininkas atnešdavo man maistą, truputėlį degtinės ir žvakigalį, kad galėčiau šviesoje pavalgyti,— pasakė jis.— Tada man ir reikėdavo eiti į mišką. Aš gulėdavau ten ir liūdnas ilgėdavausi tavęs, Deivi,— kalbėjo jis toliau, uždėjęs ranką man ant peties,— ir stengdavausi atspėti, ar jau praėjo dvi valandos, jei tik neateidavo Čarlis Stiuartas su savo laikrodžiu. Paskui pėdindavau atgalios į baisią savo šieno kupetą. Taip, nuobodus buvo užsiėmimas, ir dėkui dievui, kad visa tai pagaliau baigėsi.

— Ką ten darydavai?— paklausiau.

— Viską, ką tik mokėjau! Kartais lošdavau kauliukais,— aš puikiai lošiu kauliukais,— bet neįdomu lošti, kai niekas tavimi nesigėri. Kartais kūriau dainas.

— Apie ką?

— Apie elnius ir viržius,— pasakė jis,— apie senus vadus, kurių seniai nebėra, ir dar apie ką paprastai dainuojama dainose. Kartais stengdavausi įsivaizduoti, kad turiu du dūdmaišius ir groju. Aš grodavau ilgas melodijas, ir man atrodydavo, kad groju jas tiesiog nuostabiai. Tikėk manimi, aš kartais net išgirsdavau, kaip klystu grodamas! Bet svarbiausia, jog visa tai praėjo.

Paskui jis privertė mane vėl papasakoti, kas nutiko man; išklausė mano pasakojimą su visomis smulkmenomis nuo pradžios iki galo, labai pritardamas ir retkarčiais tikindamas mane, kad aš esu „keistas, bet narsus vyrukas".

— Tu išsigandai Saimeno Freizerio?— paklausė jis.

— Aišku!— sušukau.

— Ir aš išsigąsčiau, Deivi,— pasakė jis.— Iš tiesų Freizeris baisus žmogus. Bet būtų neteisinga nutylėti to kipšo dorybes: galiu tau pasakyti, jog mūšio lauke šaunesnio už jį nėra.

— Argi jis toks narsus?— paklausiau.

— Narsus!— pakartojo.— Kaip mano špagos smūgiai.

Išgirdęs apie mano dvikovą, Alenas užpyko.

— Tik pagalvoti reikia!— sušuko jis.— Aš juk mokiau tave Korinakyje. Tris kartus, tris kartus išmušti špagą! Kokia gėda man, tavo mokytojui! Stok, išsitrauk špagą. Iš vietos nepajudėsi, kol įstengsi apginti savo ir mano garbę!

— Alenai,— tariau,— juk tai beprotybė. Ne metas dabar mokytis fechtavimo.

— Deja, tavo teisybė,— pripažino jis.— Betgi tris kartus! O tu stovėjai kaip šiaudinė kaliausė ir lakstei pakelti savo špagos kaip šuo nosinės! Deividai, tas Dunkensbis, tur būt, nepaprastas kovotojas! Veikiausiai, jis labai įgudęs. Jei turėčiau laiko, grįžčiau ir pamėginčiau pats su juo pasikauti. Tikriausiai, jis savo amato meistras.

— Kvailas žmogau,— pasakiau,— užmiršti, kad jis kovėsi su manimi.

— Taip,— pasakė jis,— betgi tris kartus!

— Pats žinai, kad aš visiškai neįgudęs fechtuotis!— sušukau.

— Pirmą kartą apie tai girdžiu,— pasakė jis.

— Aš tau pažadu, Alenai,— tariau,— kad kai susitiksime kitą kartą, fechtuosiuosi geriau. Nebeturėsi bičiulio, kuris nemoka kapotis špaga.

— Kitą kartą!— pasakė jis.— Norėčiau žinoti, kada bus tas „kitas kartas"?

— Apie tai, Alenai, aš jau taip pat galvojau,— atsakiau,— štai mano planas: norėčiau būti advokatas.

— Nuobodus amatas, Deivi,— pasakė Alenas,— be to, advokatui reikia veidmainiauti. Tau geriau tiktų karališkas munduras.

— Tikriausia priemonė mudviem susitikti!— sušukau.— Bet tu būsi su karaliaus Liudviko munduru, o aš — karaliaus Jurgio. Tad mūsų susitikimas turėtų būti įspūdingas.

— Ko gero, tavo teisybė,— sutiko Alenas.

— Verčiau aš būsiu advokatas,— kalbėjau toliau.— Manau, kad tai tinkamesnis darbas tris kartus nuginkluotam žmogui. Bet visų nuostabiausia štai kas: vienas geriausių koledžų studijuoti teisę, tas, kuriame mokėsi ir mano giminaitis Pilrigas,— yra Leidene, Olandijoje. Ką pasakysi, Alenai? Ar negalėtų karališkųjų škotų savanoris gauti atostogų, nepastebimai pereiti sieną ir aplankyti Leideno studentą?

— Žinoma, galėtų!— sušuko jis.— Supranti, mano santykiai su pulkininku grafu Dramondu Melfortu kuo geriausi, o — dar geriau — mano pusbrolis, papulkininkis, tarnauja Olandijos škotų pulke. Negali būti nieko paprasčiau, kaip gauti atostogų, norint aplankyti papulkininkį Stiuartą iš Halketo. O grafas Melfortas, labai mokytas žmogus, kuris rašo knygas nelyginant Cezaris, be abejonės, labai džiaugsis, galėdamas pasinaudoti tuo, ką aš patyriau.

— Argi grafas Melfortas rašytojas?— paklausiau. Nors Alenas visų labiausiai vertino karius, bet aš labiau mėgau knygas rašančius.

— Taip, Deividai,— pasakė jis.— Daugelis mano, kad pulkininkas galėjo susirasti tinkamesnį užsiėmimą. Bet ar man jį smerkti, kai pats kuriu dainas?

— Gerai!— tariau.— Dabar tau belieka duoti man adresą, kur rašyti į Prancūziją. O kai tik atsidursiu Leidene, pasiųsiu savo.

— Geriausiai man rašyti mano vado pavarde,— pasakė jis,— Čarlzui Stiuartui Ardšilui, eskvairui, Melono miestas, Il-de-Fransas. Ar anksčiau, ar vėliau tavo laiškas pateks man į rankas.

Miuselburge, kur pusryčiams mes gavome menkės, itin mane pralinksmino Aleno kalbos. Jo apsiaustas ir getrai tą šiltą rytą traukė visų dėmesį ir, gal būt, tikrai buvo supratinga žodžiu kitu paaiškinti pašaliečiams, kodėl jis taip apsirengęs. Bet Alenas to ėmėsi be galo rimtai, surengė net savotišką spektaklį. Jis gyrė šeimininkės paruoštą menkę, paskui visą laiką skundėsi jai, kad nuo peršalimo jam ėmė skaudėti pilvą, ir rimčių rimčiausiai pasakojo apie visus savo ligos simptomus. Paskui, didžiai susidomėjęs, išklausė visus senosios šeimininkės patarimus.

Mes palikome Miuselburgą prieš atvykstant diližanui iš Edinburgo, nes, anot Aleno, mums reikėjo vengti tokio susitikimo. Vėjas, nors ir smarkus, buvo labai šiltas, saulė kepino, ir Alenas, šitaip apsivilkęs, nesitvėrė iš karščio. Nuo Prestonpanso pasukome į Gladsmiuro lauką, kur jis daug smulkiau, negu reikėjo, ėmė pasakoti man apie mūšį šiame lauke. Iš čia tuo pačiu greitu žingsniu nuėjome į Kokenzį. Nors miestuke ir buvo gaminami žvejybos prietaisai silkėms žvejoti, vis tiek jis buvo tuščias, atgyvenęs savo amžių, pusiau sugriuvęs. Bet aludė buvo jauki, ir Alenas, smarkiai įsikarščiavęs, vis dėlto iš-

gėrė butelį elio ir vėl pasakojo šeimininkei seną istoriją apie pilvo skausmus, tik dabar jo ligos simptomai buvo visai kiti.

Aš sėdėjau ir klausiausi, ir man atėjo į galvą, kad neprisimenu, jog jis būtų pasakęs moterims bent tris rimtus žodžius. Jis tik juokavo, šaipėsi ir širdyje jas niekino, bet buvo įsijungęs į tą žaidimą su visa savo energija ir aistra. Šeimininkei išėjus iš kambario, pasakiau, kas man atėjo į galvą.

— Ko tu nori?— paklausė jis.— Vyriškis turi mokėti neleisti moterims nuobodžiauti; jis turi pasakoti joms visokias istorijas, norėdamas palinksminti vargšes aveles! Tau reikėtų to pasimokyti, Deividai. Tau reikėtų įsisavinti to savotiško amato metodus. Jei senutės vietoje būtų jauna ir bent kiek graži mergina, aš nebūčiau pradėjęs kalbėti su ja apie savo pilvą, Deivi. Bet kai moterys pernelyg senos pramogoms, jos būtinai nori būti gailestingosios seserys. Kodėl? Argi aš žinau?! Manau, kad tokias jas dievas sutvėrė. Bet tas, kuris nesistengia joms patikti, yra paskutinis kvailys.

Sugrįžo šeimininkė, ir Alenas skubiai nusigręžė nuo manęs, tarytum nekantraudamas tęsti nutrauktą pokalbį. Šeimininkė ėmė be galo be krašto pasakoti, kaip sunegalavo ir mirė jos giminaitis Aberleidyje. Jos pasakojimas buvo ne tik nuobodus, bet protarpiais ir baisus, nes ji kalbėjo labai jausmingai. Todėl, giliai susimąstęs, žvelgiau nematančiomis akimis pro langą į kelią. Staiga krūptelėjau.

— Mes šutinome jam kojas,— kalbėjo šeimininkė,— ant pilvo dėjome karštus akmenis ir davėme jam isopo ir pelkinių mėtų antpilo, ir labai gero, gryno sieros balzamo...

— Sere,— pertraukdamas šeimininkę, labai tyliai pasakiau,— ką tik pro šalį praėjo vienas mano draugas.

— Nejaugi?— paklausė Alenas, lyg tai būtų visai nesvarbu, ir vėl kreipėsi į šeimininkę:— Taigi, ponia?

Ir įkyri šeimininkė pasakojo toliau.

Tačiau netrukus jis padavė jai pusę kronos, ir ji turėjo nueiti grąžos.

— Kas ten buvo? Rudagalvis?— paklausė Alenas.

— Atspėjai,— atsakiau.

— Ką aš tau sakiau miške?— sušuko jis.— Vis dėlto keista, kad jis čia! Vienas buvo?

— Vienui vienas, kiek galėjau matyti,— pasakiau.

— Pro šalį praėjo?— paklausė.

— Ėjo pro šalį,— atsakiau,— ir nesidairė.

— Dar keisčiau,— pasakė Alenas.— Manau, Deivi, kad mums reikia eiti. Bet kur? Velniai žino, darosi panašu į tai, kas buvo anksčiau!— sušuko jis.

— Skirtumas tas,— atšoviau,— kad dabar mes turime pinigų.

— Ir dar tas, misteri Belfurai,— pabrėžė Alenas,— kad dabar mes susekti: šunys surado pėdsakus, ir visa jų ruja mus vejasi, Deividai. Prasti mūsų reikalai, po šimts pypkių!

Jis rimtai susimąstė, veidas įgavo man pažįstamą išraišką, akys žvelgė prieš save.

— Štai kas, šeimininkėle,— pasakė jis atnešusiai grąžą senutei,— ar galima pro kitas duris išeiti iš jūsų namų?

Senutė atsakė, kad kitos durys yra, ir paaiškino, kur jos.

— Šiuo atveju, sere,— kreipdamasis į mane, tarė Alenas,— man regis, kad tas kelias mums bus trumpiausias. Iki pasimatymo, mieloji šeimininke. Neužmiršiu cinamono antpilo.

Išėjome per kopūstų daržą ir nuskubėjome laukų taku. Alenas akylai stebėjo viską aplinkui ir, įsitikinęs, kad esame nedidelėje dauboje, toli nuo žmonių akių, atsisėdo žolėje.

— Sušauksime karo tarybą, Deivi,— pasakė.— Bet visų pirma reikia tau duoti mažutę pamoką. Įsivaizduok, jog aš būčiau elgęsis taip, kaip tu,— ką apie mus atsimintų senutė? Tik tai, kad mes išėjome pro užpakalines duris. O ką dabar ji atsimins? Tai, kad pas ją buvo užėjęs mielas, grakštus, linksmas ir plepus jaunikaitis, kuris skundėsi pilvu (vargšelis!) ir labai domėjosi pasakojimu apie jos dieverį. Mielas Deividai, pasistenk išmokti bent kiek mąstyti!

— Pasistengsiu, Alenai.

— O dabar grįšime prie rudžio,— kalbėjo jis toliau.— Kaip jis ėjo — greitai ar lėtai?

— Nei greitai, nei lėtai,— atsakiau.

— Jis neskubėjo?

— Nė kiek.

— Hm...— sumykė Alenas.— Labai keista. Šįryt mes Vinse nieko nesutikome. Matyt, jis aplenkė mus, lyg ir neieškojo mūsų, o tuo tarpu atsirado mūsų kelyje. Na, Deivi, aš imu suprasti. Man rodos, kad jie ne tavęs, o manęs ieško. Ir manau, kad puikiai žino, kur jiems eiti.

— Žino?— nustebau.

— Manau, kad Endis Skougelis pardavė mane,— jis pats ar jo padėjėjas, kuris irgi šį tą žinojo, arba Čarlio Stiuarto klerkas, dėl to taipogi labai apgailestauju,— pasakė Alenas.— Jei nori žinoti, ką aš galvoju, tai, man regis, Džilano smėlynuose bus sukiužintos kelios galvos.

— Alenai,— sušukau,— jei pasirodys, kad tavo teisybė, ten bus daug žmonių! Maža bus nauda, kad tu sukiužinsi keletą galvų.

— Nors šioks toks malonumas,— pasakė Alenas.— Bet lukterėk, lukterėk! Manau, kad šis vakarų vėjas leis man išsigelbėti. Štai kas, Deivi. Mes susitarėme susitikti su tuo Skougeliu temstant. „Bet,— pasakė jis,— jei bus bent menkiausias vakaris, aš atplauksiu kur kas anksčiau ir stovėsiu už Fidros salos." Jei tavo džentelmenai žino vietą, jie turi žinoti ir laiką. Supranti, ką noriu pasakyti, Deivi? Džonio Koupo ir kitų minkštapročių su raudonais mundurais dėka aš pažįstu šį kraštą kaip penkis savo pirštus. Ir jei sutinki vėl bėgti su Alenu Breku, mes galime pasiduoti toliau nuo kranto ir vėl išeiti į pajūrį prie Dirletono. Jei laivas ten, pasistengsime pakliūti į jį; jei ne, gausiu grįžti į savo įgrisusią šieno kupetą. Bet, šiaip ar taip, tikiuosi pavedžioti tuos džentelmenus už nosies.

— Man rodos, yra vilties, jog mums pasiseks,— pasakiau.— Tebūnie, kaip tu sakai, Alenai!

XIII. DŽILANO SMĖLYNAI

Bėgdamas su Alenu, aš neįsigijau tų žinių, kurias jis pats gavo savo žygių su generolu Koupu metu. Negaliu net pasakyti, kokiu keliu mes ėjome. Pasiaiškinti galėčiau nebent tuo, kad labai skubėjome. Tarpais bėgte bėgome, tarpais ristele arba sparčiu žingsniu. Du kartus taip skubėdami susidūrėme su sodiečiais. Nors ant pirmojo užšokome iš už posūkio, Alenas jau turėjo paruoštą klausimą.

— Gal matėte mano arklį?

— Ne, nemačiau jokio arklio,— atsakė sodietis.

Alenas sugaišo valandėlę, aiškindamas jam, kad mes keliavome, sėdėdami paeiliui ant arklio; kad mūsų arklys pabėgo ir jam baisu, kad jis nebūtų sugrįžęs į Lintoną. Bet ir to Alenui pasirodė per maža: trūksmingu balsu jis ėmė keikti savo nedalią ir mano kvailą galvą, kuri, anot jo, buvo visa kuo kalta.

— Tie, kurie negali sakyti tiesos,— tarė jis, kai mes vėl leidomės keliauti,— turi mokėti gražiai, sumaningai pameluoti apie save. Jei žmonės nežino, ką jūs darote, jie baisiai domisi jumis, bet jeigu jiems atrodo, kad žino apie jus šį bei tą, domisi jumis tiek, kiek, sakykime, žirniene.

Iš pradžių mes pasidavėme toliau nuo jūros, ir mūsų kelias suko į šiaurę. Po kairei palikome Aberleidžio bažnyčią, po dešinei — Bervik Lo kaukarą. Taip eidami vėl atsidūrėme pakrantėje netoli Dirletono. Į vakarus nuo Šiaurinio Berviko ir iki paties Džilano rago driekiasi keturių nedidelių salų virtinė — Kregleito, Lembo, Fidros ir Aibrougo; salos skiriasi viena nuo kitos dydžiu ir forma. Originaliausia Fidra — plika salelė, sudaryta lyg iš dviejų kuprų, o riogsantys joje griuvėsiai daro ją dar įspūdingesnę. Pamenu, kad, arčiau priėjus, pro sugriuvusio pastato langą ar duris spindėjo jūra tarytum žmogaus akis. Netoli Fidros yra puiki, apsaugota nuo vakarų vėjo, vieta laivams, ir mes jau iš tolo pamatėme ten stovinčią „Dirvuolę".

Krantas prieš salas buvo tuštut tuštutėlis. Nesimatė, kad kur gyventų žmogus, ir retai kada čia sutiksi praeivį, nebent retkarčiais prabėgs žaidžiantys vaikai. Mažas Džilano miestukas stovi tolimajame rago gale. Dirletono gyventojai eina dirbti toliau nuo jūros į laukus, o Šiaurės Berviko žvejai plaukia žvejybon iš savo uosto, tad dykesnę vietą vargu ar rasi visoje pakrantėje. Bet kai šliaužėme pilvais per nesibaigiančius kemsynus ir įdubas, akylai dairydamiesi, o mūsų širdys garsiai dunksėjo krūtinėse, kai saulė taip akinamai spindėjo, jūra taip žaižaravo jos nutviekstą, vėjas taip bangavo pakrantės žolę, o žuvėdros taip rėksmingai laigė po orą, ta dykynė man atrodė gyva. Be abejonės, slaptam išvykimui vieta gerai buvo parinkta, tik paslaptis neišlaikyta. Bet dabar, kai ši vieta buvo žinoma ir sekama, mums pavyko nepastebėtiems prašliaužti iki pat smėlio kopų, kur jos leidosi tiesiai į jūrą.

Alenas sustojo.

— Deivi,— tarė jis,— prieš akis mums sunkus žygis. Kol mudu čia tysome, niekas mums negresia, bet tai nė kiek manęs nepriartins nei prie laivo, nei prie Prancūzijos Kranto. Tačiau, jei mes atsistosime ir duosime brigui ženklą, mus gali pastebėti. Kaip manai, kur dabar tavo džentelmenai?

— Gal jie dar neatėjo,— atsakiau.— O jei ir atėjo, vis dėlto ir mes turime pranašumą: jie laukia mūsų iš rytų, o mes atėjome iš vakarų.

— Taip,— pasakė Alenas,— norėčiau, kad mūsų būtų daugiau ir kad įsiliepsnotų tikros kautynės: mes juos gražiai pamokytume! Bet čia ne kautynės, Deividai, o kažkas, kas visai neįkvepia Aleno Breko. Nežinau, kam ryžtis, Deividai.

— Laikas eina, Alenai,— priminiau.

— Žinau,— tarė jis,— ir daugiau nieko nežinau, pasak prancūzų. Baisiai keblus atvejis. O, kad aš žinočiau, kur jie!

— Alenai,— pasakiau,— tai nepanašu į tave. Reikia veikti dabar arba niekad.

— Ne. Tai ne aš,— uždainavo Alenas, tyčia juokingai raukydamasis. lyg jam būtų gėda.

Tai ne tu ir ne aš, ne tu ir ne aš,
Ne, prisiekiu tau, Džoni, ne tu ir ne aš.

Paskui staiga atsistojo, išsitiesė ir, laikydamas dešinėje išskleistą nosinę, pasileido į pakrantę. Aš taip pat atsistojau ir neskubėdamas nusekiau paskui jį, žvalgydamasis į smėlio kalvas rytuose. Iš pradžių Aleno niekas nepastebėjo: Skougelis nelaukė jo taip anksti, o mūsų persekiotojai sergėjo mus iš kitos pusės. Paskui iš „Dirvuolės" kažkas staiga jį pamatė. Tur būt, laive viskas buvo paruošta, nes denyje nekilo sumaištie; po valandėlės irklinė valtis apėjo pirmagalį. ir greit ėmė artėti prie kranto. Beveik tą pačią akimirką už kokio pusmylio Donilano rago pusėje ant smėlio kalvos netikėtai pasirodė žmogus, mojuojantis rankomis. Ir nors tas žmogus akies mirksniu pradingo, žuvėdros toje vietoje dar kurį laiką neramiai skraidė.

Alenas to nematė: jis nenuleido akių nuo jūros, laivo ir valties.

— Kas bus, tebūnie!— tarė jis, kai pasakiau, ką pastebėjau.— Greičiau atsiirtų valtis, antraip neišnešiu sveiko kailio.

Šis krantas buvo ilgas ir lėkštas; patogu juo eiti atoslūgio metu. Nedidelis upokšnis kerta jį ir įteka į jūrą, o smėlio kalvos prie jo ištakų atrodo lyg miesto įtvirtinimai. Mes negalėjome matyti, kas vyksta anapus jų, ir mūsų nekantravimas negalėjo paskubinti valties; laikas tarytum sustojo tomis kamuojančio laukimo minutėmis.

— Norėčiau tik žinoti,— pasakė Alenas,— baisiausiai norėčiau žinoti, kokius įsakymus gavo tie žmonės. Mudu abu drauge verti keturių šimtų svarų. Kas, jei jie šaus į mus, Deivi? Jiems būtų patogu šauti nuo ano ilgo smėlio pylimo viršaus.

— To nebus,— pasakiau.— Jie neturi šautuvų. Gaudynės buvo ruošiamos slapta. Jie gali turėti pistoletus, bet jokiu būdu ne šautuvus.

— Tur būt, kad teisybę sakai,— pritarė Alenas.— Bet vis dėlto aš labai norėčiau, kad valtis kuo greičiau atplauktų.

Jis spragtelėjo pirštais ir sušvilpė, sakytum šuniui.

Valtis jau buvo nuplaukusi kokį trečdalį kelio, o mes buvome prie pat jūros, man į batus net pribiro drėgno smėlio. Nieko kita mums nebeliko, kaip laukti, akylai stebėti pamažu artėjančią valtį, stengtis negalvoti apie ilgą, nepermatomą kalvų virtinę, virš kurios šmėkščiojo žuvėdros, o už jos, be abejonės, tupėjo mūsų priešai.

— Šioje nuostabioje, šviesioje ir vėsioje vietoje apmaudu būtų gauti kulką į kaktą,— staiga pasakė Alenas.— Aš pavydžiu tau drąsos, bičiuli!

— Alenai,— sušukau,— kas čia per kalbos! Juk tai tu — drąsos įsikūnijimas. Tai charakteringiausias tavo bruožas, ir aš pasiryžęs ginčytis su visais, kas tuo abejoja.

— Labai apsiriktum,— pasakė jis.— Charakteringiausias mano bruožas — įžvalgumas ir patyrimas. Bet su tavo tvirta, šaltakraujiška, nepalaužiama narsa aš negaliu lygintis. Pažvelk į mudu šią valandą. Aš stoviu ant smėlio ir nesitveriu noru išplaukti, o tu, kiek žinau, dar nenusprendei, ar čia pasiliksi, ar bėgsi su manimi. Manai, kad aš šitaip galėčiau? Ne! Pirma, man stigtų drąsos, antra, aš labai nuovokus žmogus ir pagalvočiau, kad mane gali nuteisti.

— Štai kur suki?!— sušukau.— O drauguži Alenai, gali pūsti miglą į akis senoms boboms, bet man akių neapmuilinsi!

Atsiminęs miške man kilusią pagundą, pasidariau itin tvirtas.

— Man reikia suskubti į pasimatymą,— kalbėjau.— Turiu susitikti su tavo pusbroliu Čarliu, aš daviau jam žodį.

— Gerai, jei galėtum ištesėti savo žodį,— pasakė Alenas.— Bet per tuos ponus anapus kalvų negalėsi su juo susitikti. Ir kurių galų?— varė jis niauriai toliau.— Pasakyk man, meldžiamasis! Nori, kad tave pagrobtų kaip ledi Grendž? Nori, kad tave nudurtų durklu ir užkastų čia, ant kalvos? O gal atsi-

tiks kitaip, ir jie teis tave drauge su Džeimsu? Ar galima jais tikėti? Nejaugi tu nori įkišti savo galvą į Saimeno Freizerio ir kitų vigų nasrus?— pridūrė jis nepaprastai karštai.

— Alenai,— sušukau,— sutinku, kad visi jie sukčiai ir apgavikai! Tuo labiau reikia, kad šioje vagių šalyje būtų bent vienas padorus žmogus. Aš daviau žodį ir ištesėsiu jį. Aš jau seniai sakiau tavo giminaitei, kad nepabūgsiu jokių pavojų. Atsimeni? Tai atsitiko naktį, kai buvo nužudytas Rudasis Kolinas. Aš ir nepabūgsiu. Liksiu čia. Prestongrendžas pažadėjo išsaugoti man gyvybę. Jei jis netesės savo pažado, aš ir žūsiu čia.

— Gerai, gerai!— pasakė Alenas.

Visą tą laiką mūsų persekiotojai tūnojo, lyg jų nebūtų. Atrodė, kad jie nežinojo, ką daryti; tada jie dar ne visi, kaip vėliau patyriau, buvo vietoje; tie, kurie atvyko anksčiau, išsisklaidė po kalvas. Nelengvas buvo darbas sutraukti visus juos į krūvą. O valtis tuo metu greit artėjo į krantą. Be to, tie kalniečiai buvo geri bailiai — paprasčiausia galvijų vagių gauja, surinkta iš skirtingų klanų, neturinti vado džentelmeno. Ir kuo jie ilgiau žiūrėjo į mudu su Alenu ant kranto, tuo labiau, man regis, jiems nepatiko mūsų išvaizda.

Šiaip ar taip, Aleną išdavė ne kapitonas. Vairuodamas valtį, jis kiek beįstengdamas ragino irkluotojus, lyg būtų norėjęs žūt būt įvykdyti savo užduotį. Valtis artėjo. Aleną išmušė raudonis nuo minties apie greitą išsivadavimą. Tuo tarpu mūsų persekiotojai, puolę į nevilтį, kad iš jų rankų slysta grobis, o gal tikėdamiesi išgąsdinti irkluotojus, netikėtai šaižiai pratrūko visokiais balsais anapus kalvų. Tas riksmas, sudrumstęs tuščios pakrantės tylą, nuaidėjo grėsmingai, ir valtis trumpam sustojo.

— Kas čia?— paklausė kapitonas, nes valtis dabar jau buvo nebetoli kranto.

— Mano bičiuliai,— pasakė Alenas ir bemat įbrido į vandenį pasitikti valties.— Deivi,— pridūrė jis sustojęs,— Deivi, argi tu neini? Man sunku tave palikti.

— Aš nė žingsnio nežengsiu,— atsakiau.

Jis pastovėjo kiek abejodamas; vanduo siekė jam kelius.

— Jei tu pats lendi į kilpą, aš negaliu tau sutrukdyti,— pasakė jis.

Kai įbrido iki juosmens, jį įtraukė į valtį, kuri tuoj nuplaukė laivo link.

Susidėjęs rankas už nugaros, stovėjau, kur Alenas mane paliko. Jis pasuko galvą ir žiūrėjo į mane, o valtis pamažu tolo. Staiga aš baisiai panorau pravirkti ir pasijutau vienišų vienišiausias visoje Škotijoje. Atsigręžiau ir pažvelgiau į smėlio kalvas. Niekur nė gyvos dvasios. Saulė lygiai kaitino drėgną ir sausą smėlį, tarp kalvų ūžavo vėjas ir nykiai klykė žuvėdros. Aš kiek paėjau krantu aukštyn. Smėlio blusos vikriai striksėjo po jūros išmestus dumblius. Nieko daugiau aplink nebuvo nei matyti, nei girdėti. Ir vis dėlto jaučiau, kad jie mane seka, turėdami kažkokį slaptą kėslą. Sekė ne kareiviai; jie būtų tuojau mus sugavę. Be abejo, ten tupėjo paprasčiausi pašlemėkai, pasamdyti, kad mane pražudytų,— pagrobtų arba tiesiog užmuštų. Pirmoji prielaida, sprendžiant iš jų elgesio, atrodė visų tikimiausia, bet, pažindamas samdinių charakterį ir uolumą tam tikroje srityje, pagalvojau, kad antroji taip pat galima, ir kraujas sustingo gyslose.

Man šovė galvon beprotiška mintis išsitraukti iš makštų špagą. Nors aš ir nemoku kautis kaip džentelmenas, galvojau, bet, atsitiktinai susikovęs, vis dėlto galiu padaryti nuostolių. Tačiau laiku suvokiau, kad priešintis nėra prasmės. Matyt, čia ir buvo ta „priemonė", apie kurią užsiminė Prestongrendžas, kalbėdamasis su Freizeriu. Pirmasis, buvau tikras, padarė viską, kad išsaugotų man gyvybę; antrasis, labai galimas daiktas, davė visai kitokius nurodymus Niliui ir jo sėbrams. Jei imčiau priešintis ginklu, pakliūčiau tiesiog į aršiausio savo priešo rankas ir pasirašyčiau nuosprendį.

Taip svarstydamas priėjau pakrantės kopų papėdę ir atsigręžiau: valtis artėjo prie brigo, ir Alenas atsisveikindamas pamosavo man nosine. Aš pamojavau ranka. Alenas jau virto vos matomu tašku beribėje priešais plytinčioje platybėje. Užsimaukšlinau skrybėlę, sukandau dantis ir patraukiau tiesiog aukštyn smėlio kauburiu. Lipti buvo sunku: šlaitas status, ir smėlis tekėjo iš po kojų lyg vanduo. Bet pagaliau įsitvėriau ilgos žolės ant kauburio viršaus, prisitraukiau, ir kojos atsistojo ant tvirtos žemės. Tą pat akimirką iš visų pusių pasirodė šeši ar septyni apskurėliai su durklais rankose. Prisipažįstu, kad užsimerkiau ir ėmiau melstis. Atsimerkęs pamačiau, kad nevidonai, tylėdami ir neskubėdami, prišliaužė arčiau. Jie neatplėšė

nuo manęs žėrinčių, kažkokios baimės kupinų akių. Iškėliau rankas. Vienas jų ryškiu kalnietišku akcentu paklausė, ar aš pasiduodąs.

— Taip, bet protestuoju,— atsakiau,— jei tik suprantate, ką tai reiškia, nes aš labai tuo abejoju.

Pasakiau, ir jie puolė mane kaip paukščių pulkas dvėseną, atėmė špagą, iššlavė iš kišenių visus pinigus, tvirta virve surišo rankas ir kojas, numetė ant žolės ir tylomis žvelgė į savo belaisvį, tarytum jis buvo liūtas ar tigras, tykojąs pašokti ir juos pulti. Bet greitai jų dėmesys atslūgo. Jie susibūrė į krūvą ir, gaeliškai burbuliuodami, ėmė labai ciniškai dalintis, man regint, mano turtą. Prablaškė mane tik tai, kad aš galėjau stebėti bėgantį savo bičiulį. Mačiau, kaip valtis priplaukė prie brigo, kaip vėjas išpūtė bures ir laivas, išnykęs už salų, pro šiaurinį Berviką nuplaukė į vandenyną.

Apie dvi valandas rinkosi tie kalnų apskurėliai, kol pagaliau jų gauja išaugo iki dvidešimt žmonių. Vienas pirmųjų atėjo Nilis. Kiekvienam naujai atėjus, šnekos vis pagyvėdavo, girdėjosi skundai ir pasiaiškinimai. Pastebėjau, kad vėliau atėję nedalyvavo mano turto dalybose. Galų gale jie taip karštai ėmė ginčytis, kad pagalvojau, ar tik nesusikivirčijo. Paskui didesnė gaujos dalis nudrožė į vakarus ir tik trys — Nilis ir dar du — liko saugoti manęs.

— Aš pažįstu žmogų, kuriam labai nepatiktų šis jūsų darbas, Nili, Dunkano sūnau,— prabilau, didžiumai nuėjus.

Nilis ėmė tikinti, kad su manimi būsią labai gerai elgiamasi, nes jis žinąs, jog aš esąs pažįstamas su ledi.

Tuo mūsų pokalbis užsibaigė, ir niekas daugiau nepasirodė ant kranto. Kai saulė nusileido už kalnų ir užslinko sutemos, pamačiau jojantį į mus aukštą, liesą, kaulingą juodbruvį žemumietį iš Lotiano.

— Ei vyrukai, ar turite tokį daiktą?— paklausė jis, laikydamas rankoje popierių.

Nilis padavė jam kitą popierių, kurį anas ėmė skaityti, užsidėjęs akinius raginiais rėmeliais. Paskui, pasakęs, kad viskas tvarkoj, kad mes tikrai tie, kurių jis ieškąs, žmogus nulipo nuo arklio. Mane pasodino į jo vietą, surišo kojas po arklio pilvu, ir, žemumiečio vedami, leidomės kelionėn. Tur būt, jis gerai parinko kelią, nes per visą laiką mes sutikome tik porelę įsimylėjusių, kurie, matyt, palaikė mus kontrabandininkais, ir

vos pamatę šoko bėgti. Aplenkėme Bervik Lo papėdę iš pietų pusės. Keliaujant per kalvas, tarp medžių išvydau kaimelio žiburius ir senovinį bažnyčios bokštą, bet žmonės buvo per toli, kad galėčiau juos šaukti į pagalbą, jei būčiau to panorėjęs. Pagaliau vėl išgirdome jūros ūžesį. Neaiškiai švietė mėnulis. Toje šviesoje pamačiau tris didžiulius Tantalono — senovinės Raudonųjų Duglų tvirtovės — bokštus ir nugriautus sienų įtvirtinimus. Arklį pririšo prie baslio griovio pakrašty, kad pasiganytų, o mane įvedė pro vartus į kiemą, o paskui į pusiau sugriuvusį pilies koridorių. Čia, ant akmens grindų, mano palydovai užkūrė didelę ugnį — tą naktį kiek šalveno. Atrišo man rankas, pasodino prie vidinės sienos ir kai žemumietis išsitraukė maistą, davė man avižinės duonos ir puoduką prancūziško konjako. Paskui mane vėl paliko kartu su trimis mano kalmiečiais. Jie sėdėjo prie pat ugnies, gurkšnodami konjaką ir šnekučiuodamiesi. Vėjas skverbėsi pro sienų išmušas, plaikstė dūmus ir liepsną ir kaukė bokštų viršūnėse; apačioje po uolomis ūžavo jūra. Bet dabar jau buvau ramus dėl savo gyvybės, o kūnas ir dvasia pavargo nuo šios dienos išgyvenimų, tad virtau ant šono ir užmigau.

Negaliu tiksliai pasakyti, kada mane pažadino, tik mėnulis jau buvo nusileidęs, o ugnis kone užgesusi. Dabar man ir kojas atrišo ir nusivedė per griuvėsius labai stačiu šlaitu į įlankėlę tarp uolų, kur mūsų laukė žvejų valtis. Mane pasodino į ją, ir, nuostabiai spindint žvaigždėms, mes nusiyrėme nuo kranto.

XIV. BASO UOLA

Nenutuokiau, kur mane gabena, ir vis dairiausi, akimis ieškodamas laivo. Ausyse visą laiką skambėjo Rensomo „Dvidešimtsvariai". „Jei man dar kartą gresia pavojus pakliūti į plantacijas, reikalas užsibaigs blogai",— galvojau. Dabar nesitikėk kito Aleno nei kito laivo sudužimo ir atsarginės stiebo rėjos, ir aš jau vaizdavausi, kaip dirbsiu, botagu plakamas, tabako plantacijose. Nuo tos minties per kūną bėgo pagaugai. Ant vandens buvo šalta, ir valtį aptraukė šalta rasa; tad aš drebėjau, sėdėdamas šalia vairininko, to juodbruvio, kurį iki šiol vadinau žemumiečiu. Jo vardas buvo Deilis, bet paprastai jį vadindavo Juoduoju Endžiu. Pastebėjęs, kad aš dre-

bu, geraširdiškai padavė man šiurkščią žuvies žvynais apskretusią striukę. Džiaugdamasis užsivilkau.

— Dėkoju už jūsų gerą širdį,— tariau,— ir drįsiu atsilyginti jums perspėjimu. Jūs imatės didelės atsakomybės, painiodamasis į šį reikalą. Jūs juk ne tamsuolis laukinis kalnietis ir žinote, kas yra įstatymas ir kuo rizikuoja tie, kurie jį pažeidžia.

— Negaliu sakyti, kad taip jau visad būčiau žemai lenkęs galvą prieš įstatymą,— prabilo jis,— bet šiuo atveju esu visiškai ramus.

— Ką jūs man darysite?— paklausiau.

— Nieko blogo,— atsakė jis,— ničnieko. Turėsite didelę laisvę. Jums bus visai neblogai.

Jūros paviršius vos vos šviesėjo, rožinės ir raudonos dėmės, tarytum tolimos ugnies atšvaitai, pasvydo rytuose, ir tuo pačiu metu pakirdo ir sukranksėjo jūrvarniai ant Baso viršūnės, kuri, kaip žinoma, tėra uolos atbraila, bet tokia milžiniška, kad iš jos būtų galima iškirsti visą miestą. Jūra, šiaip ramut ramutėlė, uolos papėdėje dusliai ūžė. Juo šviesėjo, tuo vis aiškiau regėjau stačias pakriūtes, taip jūros paukščių apterštas, kad net pabalusias lyg nuo šalčio, nuožulnią viršūnę, žalia žole apžėlusią, baltų jūrvarnių pulką, kranksinčių iš visų pusių, ir juodus sugriautus kalėjimo pastatus pačiame pajūryje.

Dabar man viskas paaiškėjo.

— Tai čia mane vežate!— sušukau.

— Taip, į Basą, drauguži,— atsakė vairininkas.— Anksčiau čia kankinosi senovės šventieji, ir aš nemanau, kad jūs be kaltės pakliūvate į kalėjimą.

— Bet dabar čia niekas nebegyvena,— šaukiau,— kalėjimas seniai jau griuvėsiai!

— Tuo didesnį malonumą suteiksite jūrvarniams,— šaltai atsakė Endis.

Darėsi vis šviesiau, ir dienos šviesoje išvydau valties dugne akmenis, kuriuos žvejai naudoja kaip balastą, o tarp jų statinaites ir pintines, o taip pat krūvelę malkų. Viskas buvo iškrauta ant skardžio. Endis, aš ir trys mano kalniečiai,— aš vadinu juos savais, nors reikėtų sakyti kitaip,— taip pat išlipome į krantą. Saulė dar nebuvo patekėjusi, o valtis jau plaukė atgalios, ir girgždančių įkabėse irklų yriai aidėjo salos skardžiuose. Likome vienui vieni šioje keistoje įkalinimo vietoje.

Endis Delis buvo Baso prefektas, kaip aš juokais jį pavadinau, ir tuo pačiu šio nedidelio, bet turtingo dvaro piemuo ir paukščių sergėtojas. Jis turėjo žiūrėti tuziną avių, kurios, nuožulnioje uolos pusėje skabydamos žolę ir tukdamos, atrodė čia tarytum būtų ant katedros stogo. Paskui jis turėjo žiūrėti jūrvarnius, susisukusius uolose lizdus. Jūrvarniai davė labai didelį pelną. Jūrvarniukų mėsa buvo tokia skani, kad gastronomai mielai mokėjo po du šilingus už vieną. Net dideli jūrvarniai brangiai kainojami už jų taukus ir plunksnas, tad Nort Berviko kunigo alga ir po šiai dienai dažnai išmokama jūrvarniais, ir labai daug kas laiko tą parapiją didžiai pelninga. Vykdydamas visas šias pareigas, o taip pat saugodamas jūrvarnius nuo vagių, Endis dažnai turėjo nakvoti ir kiauras dienas praleisti ant skardžio; čia jis jautėsi kaip ūkininkas savo sodyboje. Jis paprašė visų mūsų imti po kokį nors nešulį, ir aš skubėjau jo paklausyti. Pro užrakintus vartelius — vieninteli įėjimą į salą — ir pro tvirtovės griuvėsius jis nusivedė mus į namus. Židinio pelenai ir kertėje stovinti lova bylojo, kad čia jis paprastai ir gyvena.

Jis man pasiūlė savo lovą, jeigu jau aš tariuosi esąs kilmingas.

— Mano kilmė nieko bendro neturi su tuo, kur aš miegu,— tariau.— Iki šiol miegojau kietai. Dėkoju už tai dievui, esu pasiruošęs vėl taip miegoti. Kol aš čia, misteri Endi,— rodos, jus taip vadina,— dirbsiu tą, ką visi dirbs, ir dalinsiuos viskuo su visais. O jus prašau nevarginti manęs pašaipomis, kurios, prisipažįstu, man visai nepatinka.

Jis paniurnėjo trupučiuką, tuos žodžius išgirdęs, bet paskui kiek pagalvojęs lyg ir sutiko su jais. Kaip pasirodė, jis buvo nekvailas, galvotas žmogus, geras vigas ir presbiterionas; kasdien skaitė kišeninę biblija, mielai ir sumaniai samprotaudavo apie religiją, teikdamas pirmenybę griežtoms Kamerono dogmoms. Didesnę abejonę kėlė jo moralė. Sužinojau, kad jis rimtai verčėsi kontrabanda ir kad Tantalono griuvėsiai buvo jo kontrabandinių prekių sandėlis. Muitinės sargybą jis laikė nieko neverta. Šita Lotiano kranto dalis ir iki šiol yra beveik negyvenama, o čionykščiai žmonės šiurkščiausi iš visų škotų.

Vienas atsitikimas iš mano kalinimo dienų liko man atminty tik dėl vėlesnių jo pasekmių. Tuo metu Forte stovėjo karo laivas „Jūrų žirgas", kurio kapitonas buvo Pelizeras. Taip pa-

sitaikė, kad jis rugsėjyje kreisavo tarp Faifo ir Lotiano, tirdamas povandeninius rifus. Vieną gražų ankstyvą rytą jis pasirodė per kokias dvi mylias į rytus nuo mūsų; ten jis nuleido valtį ir, atrodė, apžiūrinėjo Vaildfairo skardžius bei Velnio Krūmus — žinomas šioje pakrantėje pavojingas vietas. Paskui, pakėlęs valtį, laivas leidosi pavėjui tiesiai į Basą. Endis ir kalniečiai didžiai sunerimo. Mano įkalinimas turėjo likti paslaptyje, o jei dabar į krantą išsikels jūrų kapitonas, viskas paaiškės, ir vargu ar tuo užsibaigs.

Aš buvau vienas, negalėjau kaip Alenas gintis prieš tiek žmonių ir toli gražu nesitikėjau, kad priešinimasis man išeitų į naudą. Visa tai apgalvojęs, daviau Endžiui žodį, kad jo klausysiu ir elgsiuosi gerai, ir visi mes nusigavome ant uolos viršaus, kur sugulėme įvairiose vietose prie pat skardžio, slėpdamiesi ir stebėdami „Jūsų žirgą". Laivas tebeplaukė tiesiai, aš jau maniau, kad jis atsitrenks į uolą; žvelgdami iš svaiginančio aukščio žemyn, matėme tarnybą einančius jūreivius ir girdėjome, kaip lotinimkas šaukė, stovėdamas prie loto. Staiga laivas pasisuko ir trenkė salvę nežinia iš kiek patrankų. Tos salvės griaudesys sudrebino uolą, dūmai išsisklaistė virš mūsų galvų, o jūrvarnių pakilo neapsakoma daugybė. Nepaprastai įdomu buvo žiūrėti, kaip jie krankia, kaip švysčioja sparnais. Manau, kad kapitonas Pelizeras priplaukė taip arti Baso, vien norėdamas apturėti tą vaikišką malonumą. Ilgainiui jam teko brangiai už tai sumokėti. Laivui priplaukus, įsidėmėjau jo takelažą; pagal jį vėliau galėjau skirti „Jūrų žirgą", jam esant už kelių mylių. Apvaizda padėjo man tokiu būdu nukreipti nuo mano bičiulio didelę nelaimę ir suduoti smarkų smūgį pačiam kapitonui Pelizerui.

Visą laiką, kurį išbuvau ant skardžio, mes labai gerai gyvenome. Turėjome elio, brendžio ir avižų miltų, iš kurių ryte ir vakare virėmės košę. Retkarčiais iš Kastletono atplaukdavo valtis ir atgabendavo mums ketvirtį avino. Ant uolos besiganančių avių liesti buvo nevalia — jos buvo skirtos pardavimui. Jūrvarnių medžioklės sezonas, deja, dar nebuvo atėjęs. Mes žvejodavome, bet dažniau priversdavome jūrvarnius žvejoti už mus: jei koks paukštis nutveria žuvį, atimam ją, nelaukdami, kol praris.

Savotiška šios vietos gamta, gausios senovės liekanos domino mane ir neleido nuobodžiauti. Pabėgti buvo neįmanoma, tad

man davė visišką laisvę, ir aš apėjau salos teritoriją, visur, kur tik buvo galima žengti koja. Čia buvo likusios dar kalėjimo sodo žymės, augo sulaukėjusios gėlės ir daržovės, o ant mažos vyšnaitės kabojo kelios išsirpusios vyšnios. Kiek žemėliau stovėjo koplyčia ar atsiskyrėlio celė; kas joje gyveno, niekas nežinojo, ir jos senumas buvo dingstis mąstymams. Pats kalėjimas, kur buvau dabar apsigyvenęs su kalnų vagišiais, kadaise buvo daugelio istorinių įvykių arena. Man atrodė keista, kad tiek daug šventųjų ir kankinių, gyvenusių čia visai neseniai, nepaliko net biblijos puslapio ar įrėžto sienoje vardo, o tuo tarpu storžieviai kareiviai, ėję sargybą ant sienų, paliko aplink apsčiai atminimų apie save, daugiausia sulaužytų pypkių — jų buvo galybė,— ir metalinių savo mundurų sagų. Retkarčiais man atrodė, kad girdžiu dievobaimingai giedamas psalmes požemių belangėse, kur sėdėjo kankiniai, ir regiu, kaip kareiviai, įsikandę pypkes, vaikšto sienomis, o už jų iš Šiaurės jūros aušta diena.

Be abejonės, tuos vaizdus labiausiai man žadino Endžio pasakojimai. Jis labai gerai ir smulkiai žinojo uolos istoriją, nes jo tėvas tarnavo kalėjimo įguloje. Negana to, jis turėjo nepaprastą pasakotojo talentą; rodės, kad kiti žmonės kalba jo lūpomis ir praeitis kaip gyva kyla jūsų akyse. Tas Endžio talentas ir mano domesys labai mudu suartino. Negalėčiau sakyti, kad jis man nepatiko; greitai pastebėjau, kad ir jam aš patinku, nes nuo pat pradžių stengiausi pelnyti jo palankumą. Nelauktas įvykis (apie kurį papasakosiu vėliau) patvirtino mano spėjimą, bet ir iki jo mudviejų santykiai buvo draugiški, neįprasti belaisviui ir kalėjimo sargui.

Sumeluočiau pasakęs, kad mano gyvenimas Base visais atžvilgiais buvo nemalonus. Ne, jis buvo tuo prieglobsčiu, kur aš pasislėpiau nuo visų savo nerimasčių. Basas man nėmaž nepakenkė; uolos ir gili jūra sergėjo mane nuo naujų pasikėsinimų; jaučiau, kad mano gyvybei ir garbei čia niekas negresia, ir retkarčiais su tuo taiksčiausi. Bet kartais man į galvą ateidavo visai kitokios mintys. Prisimindavau, kaip tvirtai daviau pažadą Renkilorui ir Stiuartui; supratau, kad mano įkalinimas Base, netoli Faifo ir Lotiano pakrančių, gali atrodyti prasimanymu, ir aš — bent jau tų dviejų džentelmenų akyse — pasirodysiu esąs pagyrūnas ir bailys. Tiesa, aš žiūrėjau į tai gana lengva širdimi, įtikinėdamas save, kad kol mudviejų santykiai

su Katriona Dramond geri, man visai nesvarbu, ką kiti galvoja apie mane, ir grimzdavau į įsimylėjėlio svajones, kurios tokios malonios jam pačiam ir tokios nuostabiai tuščios turėtų atrodyti skaitytojui. Bet kartais mane apimdavo baimė: many atgydavo ambicija, ir tai, kad mane gali smerkti, atrodė tokia neteisybė, kurios aš neišgaliu pakelti. Paskui nuo minčių apie save mane pradėdavo persekioti atsiminimai apie įkalintą Džeimsą Stiuartą ir jo žmonos aimanas. Tada imdavau jaudintis ir negalėjau atleisti sau, kad sėdžiu, nieko neveikdamas. Man atrodė, kad jei iš tikrųjų esu vyras, vienaip ar kitaip turiu ištrūkti iš savo prieglobsčio — skriste išskristi, plaukte išplaukti. Taip nusiteikęs ir norėdamas numaldyti sąžinės priekaištus, aš dar labiau stengiausi palenkti į save Endį.

Pagaliau, kai vieną gražų rytą mes dviese atsidūrėme uolos viršuje, daviau jam suprasti, kad galiu atsilyginti, jei jis padės man pabėgti. Jis pažvelgė į mane, atlošė galvą ir garsiai nusijuokė.

— Jums labai juokinga, misteri Deili,— pasakiau,— bet gal kitaip galvosite, pažvelgęs į šį popierių.

Kvaišos kalniečiai, mane sučiupę, atėmė tik grynus pinigus, o popierius, kurį dabar rodžiau Endžiui, buvo Britų linų pramonės bendrovės čekis didelei pinigų sumai.

Endis perskaitė popierių.

— Tikrai, visai neblogą turtą turite,— pasakė jis.

— Manau, kad tie pinigai, gal būt, nuteiks jus kitaip,— tariau.

— Hm...— sumykė jis,— pinigai tik įrodo, kad jūs galite papirkti, bet manęs papirkti neįmanoma.

— Mes dar pažiūrėsime,— atsakiau.— Pirmiausia aš jums įrodysiu, jog žinau, kaip viskas yra. Jūs gavote įsakymą sulaikyti mane šioje saloje iki ketvirtadienio, rugsėjo dvidešimt pirmosios.

— Jūs neapsirikote,— pasakė Endis.— Jei negausiu kitų įsakymų, paleisiu jus šeštadienį, dvidešimt trečiąją.

Iškart pajutau, koks klastingas buvo šis įsakymas. Aš galėsiu stoti į teismą, kai bus jau per vėlu, ir niekas nepatikės mano žodžiais, jei sugalvosiu teisintis. Ta mintis mane siutino.

— Na, Endi, jūs esate prityręs žmogus, todėl išklausykite mane ir apgalvokite viską, ką pasakysiu. Į mano bylą įpainioti žymūs žmonės, ir neabejoju, kad žinote jų pavardes. Aš

pats, nuo tos dienos, kai mano byla prasidėjo, buvau su vienu kitu iš jų susitikęs ir išdrožiau į akis, ką manau. Bet kuo prasižengus mane kaltina? Kaip su manimi elgiamasi? Keletas apdriskėlių kalniečių nutveria mane rugpiūčio trisdešimtą, atplukdo ant senų akmenų krūvos ir įkalina ne tvirtovėje ir ne kalėjime, o Baso uolos sargo lūšnoje. Paskui paleidžia į laisvę rugsėjo dvidešimt trečią taip pat slaptai, kaip ir suėmė. Argi jūs manote, kad tai įstatymu pagrįsta ir teisinga? Ar nepanašu greičiau į biaurią intrigą, gėdingą visiems, kas tik joje dalyvauja?

— Aš negaliu su jumis ginčytis, gerbiamasis. Iš tiesų atrodo negražiai,— pasakė Endis.— Ir jei tie žmonės nebūtų geri vigai ir tikri presbiterionai, aš būčiau juos ginęs šalin, užuot padėjęs šiame reikale.

— Vadinasi, Lovetas — geras vigas ir tikras presbiterionas?— paklausiau.

— Aš nepažįstu jo,— atsakė jis,— nieko bendra neturiu su Lovetais.

— Vadinasi, turite reikalą su Prestongrendžu?— tariau.

— Na, to aš jums nepasakysiu,— tarė Endis.

— Nėra ko nė sakyti, aš pats žinau,— atšoviau.

— Dėl vieno galite būti tikras, gerbiamasai,— pasakė Endis,— kad ir kažin kaip stengtumėtės, aš neisiu į sandėrį su jumis.

— Gerai, Endi, matau, kad man reikia atvirai kalbėtis,— tariau. Ir papasakojau jam viską, kas man atrodė galima pasakoti.

Jis labai susidomėjęs išklausė mane ir, atrodo, kažką suprato.

— Aš būsiu jums atviras,— pagaliau jis prabilo.— Šis keistas pasakojimas — kaip jūs jį papasakojote,— nevertas, kad labai juo tikėtum, ir aš manau, kad ne visai taip yra, kaip galvojate. Bet jūs pats man atrodote visiškai doras jaunikaitis. Tačiau aš esu vyresnis ir galvotesnis už jus ir, galimas daiktas, geriau suprantu šią bylą, negu jūs. Aš sakau jums viską aiškiai ir atvirai. Jums nebus jokios žalos, kad liksite čia, atvirkščiai, man rodos, dėl to jūs tik laimėsite. Nebus jokios žalos taip pat ir šaliai — pakars tik vieną kalnietį. Ir ačiū dievui, vienu bus mažiau! Kita vertus, jei aš jus paleisčiau, labai pakenkčiau sau pačiam. Taigi, kaip geras vigas, kaip sąžiningas bičiulis,

aš vis dėlto patariu jums geriau likti čia su Endžiu ir jūrvarniais.

— Endi,— pasakiau, uždėjęs ranką jam ant kelio,— juk tas kalnietis nekaltas!

— Ką gi, labai gaila,— atsakė jis,— bet suprantate, šiame pasaulyje ne visad galime visko pasiekti, ko norime.

XV. JUODOJO ENDŽIO PASAKOJIMAS APIE TODĄ LEPRAIKĄ

Kol kas mažai ką pasakojau apie savo kalniečius. Visi trys buvo Džeimso Moro šalininkai; ta aplinkybė aiškiai bylojo, kokį vaidmenį šiame reikale suvaidino jų ponas. Visi jie mokėjo du tris žodžius angliškai, bet tik Nilis laikė save pakankamai mokančiu tą kalbą, kad galėtų kalbėti. Tačiau, vos tik jis ryždavosi kalbėti, jo pašnekovai labai dažnai būdavo visai kitos nuomonės. Kalniečiai buvo tykūs, paprasti, kur kas kultūringesni, negu galima buvo spręsti iš jų sudriskusių drabužių ir liurbiškos išvaizdos. Iš pat pradžių jie tapo lyg ir mūsų tarnais.

Man atrodė, kad ši negyvenama vietovė, buvusio kalėjimo griuvėsiai, nenutylantis jūros ūžesys ir jūros paukščių klyksmas kėlė jiems kažkokią baimę. Kai nebuvo kas veikti, jie arba eidavo gulti,— atrodė, kad miego jiems niekad negana,— arba klausydavo siaubingų Nilio istorijų. Kai ta pramoga nebegalėdavo mėgautis — pavyzdžiui, tada, kai du miegodavo, o trečias turėdavo budėti,— mačiau, kaip tas, kuris budėdavo, įsitempęs kaip lanko timplė, klausėsi ir dairėsi aplinkui, pamažu vis labiau ir labiau nerimaudamas, krūpčiodamas, blykšdamas, gniaužydamas rankas. Taip ir nesužinojau, kas per baimė kamavo kalniečius, bet jų nerimas buvo užkrečiantis, pagaliau ir pati vietovė, kur buvome, kėlė nerimastį. Negaliu rasti tinkamo žodžio anglų kalba, bet Endis visą laiką škotiškai kartojo:

— Taip,— sakė jis,— Basas — gūdi vieta.

Ir man ji atrodė gūdi. Gūdu joje buvo naktį, gūdu ir dieną; nykus jūrvarnių krankimas, bangų mūša, aidinti uolose, nuolat skambėdavo ausyse. Toks buvo Basas gražiu oru. O kai bangos sukildavo ir duždavo į skardį, jų gausmas primindavo perkūniją arba būgnų trenksmą,— baisu ir linksma buvo jų

klausytis. Bet ir ramiomis dienomis Basas galėdavo įbauginti kiekvieną, ne tik kalnietį,— aš pats tą patyriau keletą kartų,— tiek paslaptingų, duslių garsų pasigirsdavo ir nuskardėdavo po uolų skliautais.

Kai aš mąstau apie Basą, atsimenu Endžio pasakojimą ir sceną, kurioje dalyvavau,— sceną, kuri visiškai pakeitė mūsų gyvenimo būdą ir turėjo didžiulės įtakos mano pabėgimui. Vieną vakarą susimąstęs sėdėjau prie židinio ir, prisiminęs Aleno motyvą, ėmiau švilpauti. Staiga man petį užgulė kažkieno ranka, ir Nilio balsas paliepė man nutilti, nes aš švilpiąs negerą dainą.

— Negerą?— paklausiau.— Kodėl?

— Todėl, kad tai šmėklos daina,— pasakė jis,— šmėklos, kuri reikalauja savo nukirstos galvos.

— Čia negali būti šmėklų, Nili,— tariau,— jos nesivargintų, norėdamos pagąsdinti jūrvarnius.

— Taip manote?— paklausė Endis.— Galiu patikinti jus, kad čia buvo kažkas blogiau už šmėklas.

— Kas gi čia buvo blogiau už šmėklas, Endi?— paklausiau.

— Raganiai,— pasakė jis,— bent vienas raganius, tikrai. Tai keista istorija. Jei norite, aš papasakosiu.

Suprantama, visi mes panorome paklausyti Endžio pasakojimo, ir net visų mažiausiai nutuokiantis anglų kalbą kalnietis pritūpė ir ištempė ausis.

PASAKOJIMAS APIE TODĄ LEPRAIKĄ

— Mano tėvas Tomas Deilis,— amžiną jam atilsį!— jaunystėje buvo grubus, nenuramdomas bernas, nemokantis būti nei išmintingas, nei malonus. Jam patiko jaunos merginos, degtinės taurelė, muštynės, ir niekad negirdėjau, kad jis būtų tikęs kokiam nors doram darbui. Pasistumdė šen ten ir pagaliau išėjo į kareivius; tarnavo čionykščio forto įguloje; tai buvo pirmas atvejis, kad kuris iš Deilių atsidurtų Base. Biauri buvo tarnyba! Viršininkas pats darydavosi elį, bet tokį biaurų, kad negali nė apsakyti! Maistą į uolą gabendavo iš kranto, bet labai aplaidžiai, ir pasitaikydavo dienų, kad įgula maitindavosi žuvimi ir kareivių nušautais paukščiais. Be to, dar buvo priespaudos metas. Nežmoniškai šaltos kameros buvo prigrūstos

šventųjų ir kankinių — žemės druskos, kurios ji nebuvo verta. Ir nors Tomas Deilis nešiojo šautuvą ir buvo paprastas kareivis, mėgstantis merginas bei taurelę, kaip jau sakiau, bet širdis jo buvo kilnesnė, negu to reikalavo jo tarnyba. Jis žinojo šį tą apie bažnyčios šlovę. Retkarčiais jis rimtai širsdavo, matydamas, kaip apgaudinėjami dievo šventieji, ir degdavo iš gėdos, nes tarytum prisidėjo prie to juodo darbo, dalyvavo jame. Kartais naktį, kai eidavo sargybą ir aplinkui būdavo tuščia ir nyku, o žiemos speigas siautėjo pily, ūmai jis išgirsdavo, kaip kuris kalinių užgiedodavo psalmę, kiti tuoj pritardavo, ir šventos giesmės garsai aidėdavo iš įvairių kamerų, tikriau, rūsių taip, kad ši sena uola jūroje tada atrodė esąs rojus. Deilis jausdavo širdyje didžiausią gėdą, jo nuodėmės jo akyse išaugdavo didumo sulig Basu ir dar aukščiau. Didžiausia nuodėmė buvo ta, kad jis padeda kankinti ir žudyti dievo bažnyčios tarnus. Bet jis nugalėdavo tą jausmą. Išaušdavo diena, pakirsdavo draugai, ir dievobaimingos jo mintys išgaruodavo.

Anuo metu Base gyveno šventas žmogus, pranašas Pedenas.— Tur būt, girdėjote apie pranašą Pedeną? Nuo anų dienų nieko panašaus į jį nebuvo, ir daugelis mano, kad nebuvo ir anksčiau. Laukinis kaip dagys, kraupus kaip iš pažiūros, taip ir iš balso, o veidas niūrus tartum paskutiniojo teismo diena. Jo balsas, skardus kaip jūrvarnio, skambėjo žmonių ausyse, o žodžiai svilino kaip žėruojančios anglys.

Ant uolos gyveno tada jauna mergina, nežinau, ką ji čia veikė, nes tokia vieta netiko padorioms moterims. Bet ji, rodos, buvo graži ir kažkaip susigiedojo su Tomu Deiliu. Pasitaikė, kad Pedenas buvo sode ir meldėsi, kai Tomas ir mergina ėjo pro jį; mergina staiga sustojo ir juokdamasi ėmė mėgdžioti šventojo maldą. Tas pakilo ir pažvelgė į abu taip, kad jo žvilgsnis pakirto Tomui kojas. Bet kai Pedenas prabilo, jo balse skambėjo daugiau gailesčio, negu pykčio. „Vargšelė, vargšelė!— pasakė jis, žiūrėdamas į merginą.— Tu spygauji ir juokiesi, bet viešpats parengė tau mirtiną smūgį, ir stebuklingą teismo valandą tu besuspigsi kartą!"

Praslinkus kelioms dienoms, ji bastėsi tarp uolų, lydima dviejų ar trijų kareivių. Diena buvo vėjuota. Staiga užėjo smarkus vėjo gūsis, išpūtė jos sijonus ir nusinešė merginą kaip stovėjo. Kareiviai vėliau pasakojo, kad ji tik kartą spėjo suspigti.

Tas atsitikimas, be abejonės, padarė Tomui Deiliui šiokį tokį įspūdį, bet netrukus tas įspūdis išdilo, ir vaikinas nepasitaisė. Kartą jis kažko susiginčijo su kitais kareiviais.

— Velnias griebtų!— pasakė Tomas, nes mėgo velniuotis. Ir staiga jis išvydo, kad į jį liūdnai žiūri Pedenas: visas sunykęs, senu rūbu vilkįs, veidas ištįsęs, akys žėri; ištiesė ranką su juodais nagais — jis juk nesirūpino savo kūnu.

— Fui, fui, vargše,— sako jis,— menkas, beprotis žmogau! „Velnias griebtų!"— sako jis,— ir aš regiu velnią, einantį paskui jį.

Kaip jūros banga Tomą Deilį užplūdo savo kaltės supratimas. Jis metė iš rankų ietį.

— Aš nebenoriu daugiau kelti ginklo prieš Kristų!— pasakė jis ir tesėjo žodį.

Iš pradžių jis turėjo pakovoti, bet kai viršininkas pamatė, kad jis tvirtai apsisprendęs, paleido jį iš kareivių. Tomas apsigyveno Nort Bervike, vedė ten ir nusipelnė visų padorių žmonių pagarbos.

Tūkstantis septyni šimtai šeštaisiais metais Basas perėjo į Dalrimplio rankas, ir sergėti skardį atsirado du kandidatai. Ir vienas, ir antras buvo tinkami žmonės, nes anksčiau tarnavo įguloje kareiviais, gerai pažino jūrvarnius, žinojo, kada reikia juos medžioti ir kiek jie kainuoja. To negana, abudu buvo — arba rodėsi — rimti žmonės, gebą protingai kalbėti. Vienas jų buvo Tomas Deilis, mano tėvas, antras — Lepraikas; paprastai jį vadindavo Todu Lepraiku, bet aš niekad negirdėjau, ar tai buvo tikras jo vardas, ar ta pravardė buvo jam duota dėl jo būdo[1]. Vieną sykį Tomas tuo reikalu ėjo pas Lepraiką, vesdamasis už rankos mane, tada dar mažą berniuką. Todas gyveno skersgatvyje į šiaurę nuo kapinių. Skersgatvis buvo niaurus ir baisus, o ir šventoriaus kapinės dar nuo Jokūbo VI ir karalienės laikų turėjo blogą vardą. Todo namas stovėjo tamsiausioje skersgatvio kertėje, ir tie, kurie tą vietą žinojo, vengė jos. Namo durys tądien nebuvo uždarytos, tad mudu su tėvu įėjome tiesiai į vidų. Iš profesijos Todas buvo audėjas. Jo staklės stovėjo kambario gale, o prie jų sėdėjo pats šeimininkas, kiek aptukęs, blyškus, neaukšto stogo žmogus, panašus į silpnaprotį, kažkaip palaimingai besišypsantis; nuo tos jo šypse-

[1] Tod *(angl.)* — lapė.

nos man per kūną nuėjo pagaugai. Ranka jo laikė šaudyklę, bet akys buvo užmerktos. Mes šaukėme jį vardu, rėkėme į ausį, purtėme už pečių,— veltui! Jis tebesėdėjo ant taburetės, laikė šaudyklę ir šypsojo kaip pusprotis.

— Dieve padėk mums,— pasakė Tomas Deilis,— čia kažkas nebegerai!

Vos tik jis pasakė tuos žodžius, Todas Lepraikas atsipeikėjo.

— Čia tu, Tomai?— paklausė.— Labai džiaugiuosi tave matydamas, brangusis. Retkarčiais man pasitaiko tokie alpimai. Juos skrandis sukelia.

Abudu ėmė kalbėtis apie Basą ir apie tai, katram iš jųdviejų bus skirta jį sergėti. Truputis po trupučio jiedu susibarė ir išsiskyrė susipykę. Gerai pamenu, kad, grįžtant namo, tėvas keletą kartų pasakė, jog nepatinkąs jam nei Todas, nei jo alpimai.

— Alpimai! — purkštavo jis.— Žmones degindavo ant laužo už tokius alpimus.

Netrukus mano tėvas gavo Basą, o Todas liko tuščiomis rankomis. Paskiau žmonės pasakodavo, kaip audėjas tą žinią sutiko.

— Tomai,— pasakė jis,— tu dar sykį mane įveikei, ir aš tikiu, kad tu bent gausi Base, ko laukei.

Vėliau buvo prieita išvada, kad tie žodžiai turėjo gilią prasmę. Galop atėjo metas Tomui Deiliui medžioti jaunus jūrvarnius. Seniai jis buvo įpratęs juos medžioti, vaikas dar būdamas, laipiojó uolomis ir dabar nenorėjo niekam to darbo patikėti. Virve pririštas, jis karstėsi stačiausiais, aukščiausiais skardžio šlaitais. Keletas tvirtų žaliūkų stovėjo viršuje, laikė virvę ir stebėjo jo ženklus. Bet ten, kur buvo Tomas,— vien uolos ir jūra žemai, ir jūrvarniai, krankiantys ir besidaužantys ore. Pavasario rytas buvo gražus, ir Tomas švilpavo, gaudydamas jaunus paukščius. Daug kartų paskui jis man pasakojo, kas jam atsitiko, ir kiekvieną kartą jo kaktą išpildavo šaltas prakaitas.

Kažkaip atsitiktinai Tomas žvilgtelėjo aukštyn ir išvydo didelį jūrvarnį, snapu kapojantį virvę. Tomui tai pasirodė keista ir priešinga paukščio įpročiams. Jis sumojo, kad virvės nelabai stiprios, o jūrvarnio snapas ir Baso skardis labai kieti ir kad jam nebus itin malonu nukristi iš dviejų šimtų pėdų aukščio.

— Štiš...— užriko Tomas,— štiš.. šalin, biaurybe!

Jūrvarnis pažvelgė tiesiai į Tomą, ir jo akyse radosi kažkas kraupaus. Bet netrukus jis vėl ėmė kapoti virvę; dabar darbavosi kaip pašėlęs. Niekad nebuvo jūrvarnio, kuris būtų kapojęs virvę, o šis atrodė puikiai moka savo darbą: snapu taikė minkštą virvę ant aštrios uolos briaunos.

Tomą apėmė baimė.

„Čia ne paukštis",— pagalvojo.

Jis pažvelgė žemyn, ir jo akys aptemo.

„Jei man susisuks galva,— šovė mintis,— Tomui Deiliui galas."

Ir jis davė ženklą jį kelti.

Atrodė, kad jūrvarnis suprato ženklą; bemat paliko virvę, ištiesė sparnus, garsiai karktelėjo ir, apsklendęs ore ratą, jau skrido tiesiog Tomui Deiliui į veidą. Bet Tomas turėjo peilį, jis išsitraukė jį, ir šaltas plienas sublizgo saulėje. Atrodė, kad paukščiui ne svetimas daiktas ir peilis, nes vos sublizgėjo plienas, jis vėl sukrankė, bet ne taip garsiai, tarytum nevilties apimtas, ir nuskrido už uolos. Tomas daugiau jo nematė. O vos tik jūrvarnis nuskrido, Tomo galva nukaro ant pečių, ir jį ėmė traukti lyg negyvėlį, kadaruojantį palei uolas.

Taurelė brendžio — jis niekad su ja nesiskyrė — atgaivino, kiek buvo galima atgaivinti, ir jis atsisėdo.

— Greičiau, Džordi, bėk prie valties, neišleisk jos iš akių, greičiau,— šaukė jis,— antraip tas jūrvarnis ją paskandins!

Paukščių gaudytojai nustebę susižvalgė ir stengėsi jį nuraminti. Bet Tomas Deilis nenusiramino tol, kol vienas jų pasileido saugoti valties. Kiti klausė, ar jis vėl lipsiąs medžioti paukščių.

— Ne,— atsakė šis,— nei aš lipsiu, nei jus leisiu. Ir kai tik galėsiu atsistoti ant kojų, išvažiuosim iš šito velnio skardžio.

Kad jau taip, jie nebegaišo, ir gerai darė: nesuskubo priplaukti Nort Berviko, kaip Tomą suėmė baisiausias karštis. Jis išgulėjo visą vasarą. Ir kas gi buvo toks geras ir ateidavo pasiteirauti apie jo sveikatą? Ogi Todas Lepraikas! Paskiau žmonės kalbėjo, kad, vos Todas prieidavęs prie namų, Tomui pakildavęs karštis. Aš to nepamenu, bet puikiai žinau, kuo viskas užsibaigė.

Buvo ruduo. Mano senelis plaukė rajų žvejoti, o aš, kaip ir visi vaikai, ėmiau prašyti, kad mane pasiimtų kartu. Pamenu, valkšna buvo apsti ir, sekdami žuvį, mes atsidūrėme prie Baso,

kur sutikome kitą valtį, priklausančią Sendžiui Flečeriui iš Kasteltono. Jis taip pat neseniai mirė, antraip galėtumėte patys jį pasiklausti. Sendis šūktelėjo mums:

— Kas ten Base yra?

— Base?— perklausė senelis.

— Taip,— atsakė tas,— kitoje pusėje.

— O kas ten yra?— nustebo senelis.— Be avių, Base nieko kito būti negali.

— Panašu į žmogų,— pasakė Sendis. Jo valtis buvo arčiau skardžio.

— Į žmogų!— sušukome mes, ir tai mums nelabai patiko: skardžio apačioje nebuvo valties, kuria buvo galima atplukdyti žmogų, o kalėjimo raktai kabojo namie tėvo lankstomosios lovos galvūgalyje.

Mūsų valtys priartėjo viena prie kitos ir drauge nuplaukė prie salos. Mano senelis turėjo žiūroną; anksčiau jis buvo jūreivis, paskui žvejybos laivo, kuris nuskendo Tejo seklumoje, kapitonas. Pažvelgę pro žiūroną, tikrai pamatėme žmogų. Jis buvo žalio šlaito įduboje, kiek žemėliau koplyčios, palei pat taką; jis puldinėjo, strikinėjo ir šoko kaip beprotis.

— Tai Todas,— duodamas Sendžiui žiūroną, pasakė senelis.

— Taip, jis,— sutiko Sendis.

— Arba kas kitas, juo pasivertęs,— pasakė senelis.

— Tas pats galas,— tarė Sendis,— ar čia velnias, ar raganius, aš pamėginsiu šauti į jį!— Jis paėmė šautuvą, kuriuo medžiodavo antis (Sendis buvo žinomas visoje apylinkėje šaulys).

— Palūkėk, Sendi,— pasakė mano senelis,— pirmiausia reikia į jį gerai įsižiūrėti; kitaip šis reikalas gali mums abiem brangiai atsieiti.

— Ko čia laukti?— nenustygo Sendis.— Tai bus dievo teismas, dievas jį ir nubaus!

— Gal taip, o gal ir kitaip,— pasakė mano senelis (garbingas buvo žmogus!).— Neužmiršk valstybės prokuroro, su kuriuo, rodos, esi jau susitikęs.

Tai buvo teisybė, ir Sendis kiek sumišo.

— Na, Endi,— pasakė jis,— ką tu darytum?

— Štai ką,— atsakė senelis.— Mano valtis plaukia greičiau, ir aš grįžtu į Nort Berviką, o tu lik čia ir stebėk jį. Jei aš nerasiu Lepraiko, grįšiu, ir mudu su juo pasišnekėsime. Bet

jei Lepraikas namie, iškabinsiu prieplaukoje vėliavą, ir tu galėsi šauti į tą būtybę.

Jie taip ir sutarė. Aš perlipau į Sendžio valtį, manydamas, kad čia įvyks visų įdomiausia. Mano senelis davė Sendžiui sidabrinį pinigą, kad tas įdėtų jį drauge su švininiais šratais į šautuvo vamzdį, nes žinoma, kad sidabrinis pinigas mirtinas raganiams. Paskui viena valtis nuplaukė į Nort Berviką, o antra nejudėjo iš vietos, sekdama paslaptingąją būtybę ant uolos šlaito.

Kol mes stovėjome ten, būtybė visą laiką puldinėjo ir šokinėjo, tūpčiojo ir sukosi ratu lyg sukutis, o protarpiais girdėjome, kaip juokėsi kraipydamasi. Aš esu matęs jaunas merginas, kurios, kiaurą žiemos naktį šokusios kaip apsėstos, tebešokdavo ir rytui išaušus. Bet aplink būdavo pilna žmonių, o ir vaikinai jas kurstydavo. O šita keista būtybė buvo vienut vienutėlė. Tenai, kertėje prie židinio, smuikininkas traukdavo stryką. Šita būtybė šoko be jokios muzikos, jei neimsime domėn jūrvarnių kranksėjimo. Merginos buvo jaunos ir trykšte tryško sveikata. O šita žmogysta buvo tukli ir išblyškusi, jau ne pirmos jaunystės. Sakykite, ką norit, bet aš štai kaip galvoju: ta baidyklė šoko iš džiaugsmo, gal šėtoniško, bet vis dėlto džiaugsmo. Aš dažnai galvoju, kodėl raganos ir raganiai, tos apiplyšę raukšlėtos senikės ir silpni, iškriošę seniai, parduoda velniui brangiausią savo turtą — sielą? Paskui prisimenu, kaip Todas Lepraikas kelias valandas iš eilės vienui vienas šoko, pragariško džiaugsmo pagautas. Be abejo, visų jų laukia amžinoji ugnis, bet, atleisk mums, viešpatie, jie kartais būna patys laimingiausi čia, žemėje.

Štai pagaliau išvydome, kad prieplaukoje į stiebo viršų iškilo vėliava. Sendis to tik ir laukė. Jis pakėlė šautuvą, nusitaikė ir paspaudė gaiduką. Pasigirdo šūvis — paskui veriantis šauksmas Base. Prasitrynėme akis ir pažvelgėme vienas į kitą kaip bepročiai, nes, nuaidėjus šūviui ir šauksmui, būtybė pradingo. Švietė saulė, pūtė vėjas, o priešais mus plytėjo tuščia vieta, kurioje prieš akimirką šokinėjo ir sukosi pabaisa.

Grįžtant visą kelią verkiau ir iš siaubo tirtėjau. Ir suaugę jautėsi ne ką geriau. Sendžio valtyje mažai kas kalbėjo, tik šaukėsi dievo. O kai priplaukėme molą, tai visos uolos aplink prieplauką jau buvo aplipusios belaukiančiais mūsų. Paaiškėjo, kad jie rado eilinio priepuolio ištiktą Lepraiką; jis šypsojo ir

laikė rankose šaudyklę. Pasiuntė berniuką pakelti vėliavą, o kiti liko audėjo namuose. Galite būti tikri, kad jiems tai nesuteikė nė menkiausio malonumo; jie stovėjo ir patyliukais meldėsi — niekas nenorėjo garsiai melstis,— žiūrėdami į tą baisią žmogystą. Staiga Todas, siaubingai suklikęs, pašoko ir, plūsdamas krauju, negyvas krito ant stalklių.

Apžiūrėję kūną, nustatė, kad švino šratai atšoko nuo raganiaus kūno,— vos surado vieną skylutę. Bet sidabrinis senelio pinigas pataikė tiesiai į širdį.

Vos Endis baigė pasakoti, įvyko nesusipratimas, vėliau turėjęs pasekmių. Kaip jau esu sakęs, Nilis pats buvo pasakotojas. Paskui sužinojau, kad jis mokėjo visas Kalnuotosios Škotijos legendas. Jis buvo kuo geriausios nuomonės apie save, ir kiti buvo pratę kelti jį į padanges. Endžio pasakojimas priminė jam kitą, kurį jis kadaise buvo girdėjęs.

— Aš jau žinojau šį pasakojimą,— pareiškė jis.— Tai pasakojimas apie Vistiną Morą Makdžilį Fadrigą ir Geverį Vorį.

— Visai ne tas!— sušuko Endis.— Tai mano tėvo, dabar jau mirusio, ir Todo Lepraiko istorija. Įsikalk į galvą,— pridūrė jis,— ir prikąsk savo kalnietišką liežuvį.

Žinoma, gyvenime įrodyta tiesa, kad Žemumų dvarininkai puikiai sutinka su kalniečiais. Deja, vargu ar galima tą sakyti apie Žemumų prastuomenę. Aš jau anksčiau pastebėjau, kad Endžiui visą laiką knieti vaidytis su trimis mūsų Makgregorais, ir dabar atrodė, kad jie neišvengiamai susikirs.

— Taip niekas šentelmenams nesako,— tarė Nilis.

— „Šentelmenams!"— sušuko Endis.— Kokie jūs šentelmenai, kalnų galvijai! Jei galėtumėte save matyti tokius, kokius jus mato kiti, nustotumėte pūtęsi.

Nilis gaeliškai nusikeikė, ir tą pačią akimirką jo rankoje sublizgo peilis.

Nebuvo kada galvoti: stvėriau kalnietį už kojos, pargrioviau ant žemės ir prispaudžiau jo ranką su peiliu, nesuskubęs suvokti, ką darau. Jo draugai šoko jam į pagalbą. Mudu su Endžiu neturėjome ginklų; be to, buvome dviese prieš tris. Atrodė, išsigelbėti vilties nėra, bet Nilis ūmai gaeliškai suriko, liepdamas kitiems pasitraukti, ir, su didžiausia panieka pareiškęs man paklusnumą, atidavė net savo durklą, kurį, beje, jam sugrąžinau kitą dieną, kai jis pakartojo savo pažadus.

Dabar man buvo aišku, kad nėra ko dėti didelių vilčių į Endį, kuris prisigūžė prie sienos ir stovėjo išblyškęs kaip mirtis, kol viskas užsibaigė. Tai pirma, o antra, kalniečių man nebuvo ko būgštauti; tur būt, jie gavo ypatingus nurodymus saugoti mane. Bet jei aš ir supratau, kad Endžiui stinga drąsos, neturėjau pagrindo priekaištauti, kad jis nedėkingas. Gal savo dėkingumo jis neišreiškė man žodžiais, bet jo nuomonė apie mane ir elgesys mano atžvilgiu visiškai pasikeitė. O kad jis vis dar stipriai nuogąstavo mūsų draugų, tai nuo anos dienos mudu beveik visada būdavome drauge.

XVI. DINGĘS LIUDININKAS

Rugsėjo septynioliktąją dieną, kurią buvo skirtas susitikimas su patikėtiniu, aš pykau ant savo likimo. Mintis, kad patikėtinis laukia „Karališkajame herbe", kankino ir slėgė mane. Man baisu buvo pagalvoti, kaip jis išsiaiškins, kodėl aš neatvykau, ir ką jis pasakys, kai mes kada nors susitiksime. Širdyje neabejojau, kad sunku bus patikėti mano pasiteisinimu. Nesitvėriau, jog būsiu jo akyse bailys ir melagis ir negalėsiu įrodyti padaręs viską, kas buvo įmanoma. Kartojau tuos žodžius, jausdamas gaižų pasitenkinimą, ir perkratinėjau atminty visus savo poelgius.

Man atrodė, kad Džeimsui Stiuartui aš buvau kaip tikras brolis. Aš turėjau teisę didžiuotis tuo, kaip elgiausi praeityje, ir man tik reikėjo pagalvoti apie šią dieną. Aš negalėjau nei perplaukti, nei perskristi jūros, bet su manimi buvo Endis. Aš padariau jam paslaugą, ir jis pamilo mane. Tai buvo svertas, kurio turėjau griebtis; privalėjau dar sykį išbandyti laimę jau vien tam, kad nuraminčiau sąžinę.

Diena ėjo vakarop. Be vandens pliaukšėjimo į uolas, nieko kito nebuvo girdėti. Jūra buvo rami, ir ketvertas mano draugų iškriko: trys Makgregorai užsirabaždino ant uolos, o Endis su biblija atsisėdo saulės atokaitoje tarp griuvėsių. Ten aš jį ir radau, giliai įmigusį. Jam pabudus, karštai ėmiau prašyti jį man pagelbėti, pateikdamas savo naudai daugybę argumentų.

— Jei galėčiau patikėti, kad tai išeis jums į gera, Belfurai!— pasakė jis, žvelgdamas į mane pro akinių viršų.

— Aš noriu išgelbėti žmogų,— įtikinėjau,— ir tesėti savo žo-

dį. Kas gali būti geriau? Argi nepamenate, ką sako šventasis raštas, Endi? Tai kam laikote bibliją ant kelių! Juk ten parašyta: „Kokia būtų nauda, jei žmogus laimėtų visą pasaulį, o save pražudytų ar sau pakenktų?!"

— Taip,— pasakė jis,— jums tai šitaip būtų geriau. Bet kaip man? Ir aš turiu tesėti savo žodį, kaip ir jūs. O ką jūs siūlote man — sulaužyti jį dėl pinigų?

— Endi, argi aš dabar kalbėjau apie pinigus?— sušukau.

— O, žodžiai nieko nereiškia,— pasakė jis,— čia svarbu esmė. Matote, kaip išeina: jei padarysiu jums paslaugą, kurios reikalaujat iš manęs, aš neteksiu savo tarnybos. Tada, aišku, jūs atlyginsite man mano nuostolius ir dar kiek pridėsite, kilnių jausmų akinamas. Bet argi tai ne papirkimas? Ir jei dar būčiau tikras, kad jūs galėsite tai padaryti! Juk kiek suprantu, tai dar nežinia, kaip bus; jeigu jus pakars, kas liks man veikti? Ne, neįmanoma. Palikite Endį ramybėje, brangusis mano, ir leiskite jam užbaigti skaityti biblijos skirsnį.

Pamenu, kad širdies gilumoj aš buvau labai patenkintas tokia pokalbio baigtim, ir many pakirdo mažne dėkingumo jausmas Prestongrendžui, kuris, nors ir neteisėtu bei prievartos keliu, vis dėlto apsaugojo mane nuo pavojų, pagundų ir keblumų. Tačiau tas jausmas buvo pernelyg menkas ir niekšingas, kad galėtų ilgai tverti, ir mintys apie Džeimsą vėl apniko mane. Teismo dieną, rugsėjo dvidešimt pirmąją, aš taip buvau susisielojęs, kaip, tur būt, niekad anksčiau, nebent Ereido saloje. Didesnę dienos dalį išgulėjau kalno pašlaitėje, pusiau miegodamas, pusiau budėdamas. Gulėjau nekrutėdamas, o galva buvo pilna neramių minčių. Protarpiais iš tiesų miegojau, bet ir miegantį mane persekiojo Inveraros teismo salė ir besidairančio, besistengiančio akimis surasti nesamą liudininką kalinio vaizdas... Ir vėl aš pabusdavau, nykių minčių kamuojamas ir jausdamas visame kūne skausmą. Endis, rodos, stebėjo mane, bet aš mažai jo paisiau. Mano duona buvo man karti, o gyvenimas — sunki našta.

Kitos dienos rytą, penktadienį, rugsėjo dvidešimt antrą, atplaukė valtis su maistu, ir Endis įteikė man paketą. Ant voko nebuvo adreso, bet jis buvo užantspauduotas vyriausybiniu antspaudu. Jame radau du raštelius. „Misteris Belfuras pats dabar mato, kad kištis per vėlu. Jo elgesys bus stebimas ir bus

atsilyginta už tai, kad išmintingai elgiasi." Štai kas buvo pirmame raštelyje, matyt, parašytame kaire ranka. Aišku, nebuvo nieko, kas galėtų sukompromituoti rašiusįjį, net jei jis ir būtų išaiškintas. Antspaudas, atstojęs parašą, buvo ant atskiro lapelio, kur ničnieko daugiau ir nebuvo. Taigi man beliko pripažinti, kad kol kas mano priešai žino, ką daro, ir kiek galint ramiau reaguoti į grėsmę, kurią įžvelgiau anapus pažadų. Antrasis raštelis mane dar labiau nustebino. Jis buvo parašytas moters ranka. „Tegu misteris Belfuras žino, kad jo teiravosi bičiulis pilkomis akimis",— perskaičiau prasčiokiška kalba rašytus žodžius. Mane apstulbino, kad toks laiškas, ir dar su valstybės antspaudu, pateko pas mane tokią valandą. Stovėjau it per galvą daužtas. Atsiminiau pilkas Katrionos akis. Su džiaugsmu pagalvojau, kad, galimas daiktas, ji ir yra tas bičiulis. Bet vis dėlto kas parašė šitą laišką ir įdėjo į vieną voką su Prestongrendžo laišku? Bet visų keisčiausia, kodėl tas asmuo manė, kad reikia pasiųsti man į Basą tokią malonią, nors labai neaiškią žinią? Nieko kito negalėjau įsivaizduoti tai padarius, tik mis Grant. Prisiminiau, kad jos seserys atkreipė dėmesį į Katrionos akis ir net davė jai atitinkamą pravardę; o pati mis Grant buvo pratusi kreiptis į mane prasčiokiškai, greičiausiai, norėdama pašiepti mano neišprusimą. Be to, juk ji gyvėna tuose pat namuose, iš kurių gautas šis laiškas. Taigi beliko išaiškinti: kaip apskritai Prestongrendžas leido jai įsipainioti į tokią slaptą bylą ir įdėti į jo voką paiką savo laišką. Bet ir čia aš sumečiau, kaip galėjo būti. Pirma, jaunoji ledi atrodė nepėsčia, ir tėtušis, gal būt, buvo jos įtakoj daugiau, negu aš maniau. Antra, reikėjo atsiminti įprastinę Prestongrendžo taktiką: jis žūt būt stengėsi būti švelnus ir net, būdamas susierzinęs, nenusiimdavo draugiškumo kaukės. Jis turėjo suprasti, kad mane įkalinimas įsiutino. Galimas daiktas, kad šiuo juokaujamu bičiuliško laiškeliu buvo norėta mane apramdyti?

Atvirai šnekant, jis, rodos, tikrai mane apramdė. Staiga mane užplūdo švelnūs jausmai gražiajai mis Grant, kuri teikėsi susidomėti mano reikalais. O nuo užuominos apie Katrioną manyje gimė dar taikingesnės ir bailesnės mintys. Jei prokuroras girdėjo apie ją ir apie mudviejų pažintį, jei aš įtikčiau jam tuo „išmintingu elgesiu", apie kurį buvo užsiminta laiške, kur visa tai nuves? Šventasis raštas sako: „Tuščias darbas paukščių akyse tiesti tinklus." Taigi paukščiai išmintingesni už

žmones. Manydamas, kad regiu Prestongrendžo gudrybes, vis tiek pakliuvau į jo tinklą.

Aš dar buvau susijaudinęs: širdis daužėsi krūtinėje, o priešais lyg dvi žvaigždės spindėjo Katrionos akys. Bet Endis pertraukė mano minčių giją.

— Matau, kad gavote gerą žinią,— tarė.

Pastebėjau, kad jis smalsiai žvelgia man į akis: podraug lyg regėjimą išvydau Džeimsą Stiuartą ir teismą Inveraroje, ir mano mintys tuojau pasisuko tartum durys ant vyrių. „Teismas,— pagalvojau,— kartais trunka ilgiau, negu numatyta. Kad ir per vėlai atvyksiu į Inverarą, vis tiek bus galima ką padaryti Džeimso naudai. Tai bus geriausias būdas mano garbei išgelbėti." Akimirksniu, daug negalvojęs, sudariau veiksmų planą.

— Endi,— paklausiau,— taigi rytoj?

Jis atsakė, kad niekas nepasikeitė.

— O ką jis jums sakė apie valandą?— paklausiau.

Jis pasakė, kad tai turi įvykti antrą valandą po vidurdienio.

— O apie vietą?

— Kokią vietą?

— Kur mane išsodinsite,— tariau.

Jis prisipažino, kad apie tai nė žodžio nebuvo pasakyta.

— Labai gerai,— pasakiau,— tai aš pats ją išsirinksiu. Vėjas pučia iš rytų, o man reikia plaukti į vakarus. Paimkite savo valtį, aš ją nuomoju. Visą dieną plauksime Fortu aukštyn, o rytoj antrą valandą išlaipinsite mane vakaruose toje vietoje, kurią suskubsime pasiekti.

— Ak jūs, beproti!— sušuko jis.— Vis dėlto norite patekti į Inverarą.

— Atspėjote, Endi,— tariau.

— Sunku man įveikti jūsų užsispyrimą,— pasakė jis.— Vakar man taip jūsų buvo gaila,— pridūrė.— Matot, iki tol aš nelabai supratau, ko jūs iš tikrųjų norite.

O dabar buvo pats laikas spustelti žirgą pentinais!

— Kaip paslaptį jums pasakysiu, Endi,— tariau,— mano planas turi dar ir kitą privalumą. Jūs galite tuos kalniečius palikti ant uolos, ir viena jūsų Kastletono valčių juos rytoj paims. Nilis žiūri į jus keistomis akimis: galimas daiktas, kad, vos tik išplauksiu, jie vėl išsitrauks peilius: tie laukiniai be galo ilgai atmena jiems padarytą skriaudą. Jei jus tardys, galėsite pasiteisinti: mūsų gyvybėms grėsė pavojus; ir jūs, būdamas

atsakingas už mano gyvybę, nutarėte, jog būsią geriau apsaugoti mane nuo kalniečių kaimynystės ir likusį kalinimo laiką laikyti valtyje. Ar žinote, Endi,— pasakiau šypsodamas,— man rodos, kad tai labai išmintinga išeitis.

— Teisybė, Nilis man nepatinka,— pritarė Endis,— be to, ir aš jam, greičiausiai, ne. Nenorėčiau turėti reikalo su juo. Ensteris ten geriau su tais galvijais susidoros. Mat, jis kilęs iš Faifo, kur iki šiol kalba gaeliškai. Taip, taip,— vėl pasakė Endis.— Ten geriau už mane mokės su jais bendrauti. Garbės žodis, kuo daugiau galvoju, tuo aiškiau darosi, kad mūsų niekas nepasiges. Velniai rautų, bet jie visai pamiršo apie vietą, kurioje turėčiau jus išlaipinti. Ė, Belfurai, kai norite, mokate būti toliaregis. Nekalbant apie tai, kad aš jums skolingas už gyvybę,— pridūrė jis oresniu balsu ir, sutikdamas su mano pasiūlymu, padavė ranką.

Paskui tylomis greitai nusileidome prie valties ir, atsiyrę nuo kranto, iškėlėme bures. Makgregorai tuo metu ruošė pusryčius, nes paprastai jie ir gamindavo valgį. Bet vienas jų užlipo ant sienos ir pastebėjo, kad mes bėgame. Nesuskubome nuplaukti nuo uolos nė dvidešimt sieksnių, kai visi trys ėmė lakstyti po griuvėsius ir seklumą, kur ką tik stovėjo valtis, tarytum skruzdės apie išdraskytą skruzdėlyną, šaukė mus ir rėkė, kad grįžtume. Mūsų dar negriebė vėjas, jį užstojo uola, kurios šešėlis dėme gulė ant vandens, bet netrukus išsigavome į vėją ir saulę; burė išsipūtė, valtį pavertė, kad net vanduo ėmė siekti planšyrą, ir bemat taip toli nuplaukėme, kad nebegirdėjome kalniečių. Negalima apsakyti to siaubo, kuris apėmė juos, likusius ant uolos be civilizuoto žmogaus paramos ir be biblijos užtarimo. Net degtinės jiems nebuvo palikta paguodai. Nepaisant skubos ir mūsų bėgimo paslapties, Endis suskubo degtinę pasiimti.

Pirmiausia pasirūpinome, kad Ensteris nuplauktų į įlankėlę prie Glenteito uolų ir kitą dieną mūsų paliktieji kalniečiai būtų išlaisvinti. Iš ten nulaivavome Fortu aukštyn. Iš pradžių labai smarkus vėjas greit ėmė tykti, bet nė karto nebuvo nurimęs visai. Kiaurą dieną varėmės į priekį, nors protarpiais gana pamažu. Kol pasiekėme Kvinsferį, spėjo sutemti. Norėdamas ištesėti, ką buvau įsipareigojęs Endžiui, aš turėjau likti valtyje. Tačiau maniau, kad nepadarysiu nieko blogo, jei susisiekslu su krantu, parašydamas laiškelį. Ant Prestongrendžo voko, kurio

valstybinis antspaudas, tur būt, gerokai nustebino Renkilorą, pasišviesdamas žibintu, parašiau keletą būtinų žodžių, kuriuos Endis nugabeno tam, kam jie buvo skirti. Po valandos jis sugrįžo su pilna pinigine ir pranešė, kad rytoj antrą valandą manęs lauksiąs pabalnotas žirgas Klakmenen Pule. Užbaigę viską ir išmetę akmenį, kuris mums pravertė kaip inkaras, sugulėme po bure miegoti.

Kitą dieną, gerokai prieš dvi, mes jau buvome Pule, ir man beliko sėdėti ir laukti. Pajutau, kad ne itin trokštu vykdyti savo ketinimų iki galui. Mielai būčiau jų atsisakęs, jei būtų pasitaikiusi kokia tinkama dingstis. Bet jokios dingsties nebuvo. Dėl to jaudinausi taip smarkiai, lyg būčiau laukęs seniai geidžiamo malonumo. Netrukus po pirmos pamačiau kažkokį žmogų atvedant arklį, ir kol jis vaikščiojo šen ten pakrante, laukdamas manęs išlipant į krantą, aš dar labiau ėmiau nekantrauti. Endis labai tiksliai žiūrėjo valandą, kurią turėjo mane paleisti, mat, buvo nusprendęs tesėti žodį taip, kaip žadėjo. Penkiasdešimt sekundžių po dviejų aš jau sėdėjau balne ir galvotrūkčiais dūmiau Stirlingo link. Po geros valandos prajojau Stirlingą ir nušuoliavau palei Aleno upokšnį. Staiga kilo audra. Lietus mane akino, vėjas kone vertė iš balno, ir stojusi tamsa užklupo mane negyvenamoje vietovėje, kažkur į rytus nuo Belkvidero. Aš ne visai buvau tikras, ar joju, kur reikia, o arklys jau ėmė nusivaryti nuo kojų.

Beskubėdamas, nenorėdamas sugaišti nė akimirkos brangaus laiko ir prasidėti su visokiais vedliais, laikiausi, kiek buvo įmanoma raitam, to paties kelio, kuriuo bėgome kartu su Alenu. Dariau tai, visai sąmoningai rizikuodamas. Kilus audrai, rizika pasirodė pagrįsta. Paskutinė man pažįstama vietovė buvo prie Jum Varo, kurią aš prajojau, greičiausiai, apie šeštą vakaro. Iki šiol laikau didele laime, kad maždaug vienuoliktą pasiekiau savo kelionės tikslą — Juodojo Dunkano namus. Kur klaidžiojau iki tos valandos, galėtų pasakyti rasi vien mano arklys. Tik žinau, jog du kartus kritau, kartą perskriejau per balną ir atsidūriau kliokiančiame sraute. Ir arklys, ir raitelis iki ausų buvo purvini.

Iš Dunkano išgirdau naujienas apie teismą. Visa ši Kalnuotosios Škotijos dalis sekė teismą su dideliu dėmesiu; žinios apie jį sklido iš Inveraros taip greit, kaip tik sugeba žygiuoti žmogaus kojos. Mane nudžiugino, kad iki gana vėlyvos to šeš-

tadienio valandos byla dar nebuvo baigta, ir visi galvojo, kad ji bus nukelta į pirmadienį. Tos žinios akinamas, nelikau valgyti, bet, Dunkanui sutikus būti mano vedliu, iškeliavau toliau pėsčias, užkandęs šio to, ką buvau pasiėmęs. Dunkanas nešėsi gertuvę degtinės ir rankinį žibintą, kuris švietė mums kelią, kol ėjome tarp namų, paskui ėmė gesti nuo kiekvieno vėjo gūsio ir smarkiai tekėti. Didesnę nakties dalį pėdinome, pliaupiant smarkiam lietui, nieko nematydami, ir diena mus užklupo vis dár kalnuose. Netrukus aptikome trobelę upės pakrantėje, kur mudviem davė užkąsti ir parodė, kaip eiti į Inverarą. Prieš pat pamokslo pabaigą priėjome prie bažnyčios durų.

Lietus šiek tiek apiplovė mane, bet iki kelių dar buvau purvinas; vanduo tekėjo nuo manęs upeliu. Aš taip buvau pavargęs, kad vos kilojau kojas, o veidas buvo išblyškęs lyg vaiduoklio. Be abejonės, man labiau reikėjo sausų drabužių ir lovos poilsiui, negu krikščioniškojo tikėjimo palaimų. Nepaisant to, būdamas tikras, kad man užvis svarbiausia tuojau pasirodyti žmonėms, atidariau duris ir, lydimas purvino Dunkano, įėjau į bažnyčią. Pamatęs netoliese laisvą vietą, atsisėdau.

— Trylikta, skliausteliuose, mano broliai. Į patį įstatymą reikia žiūrėti, kaip į gailestingumo priemonę,— kalbėjo kunigas, su aiškiu pasitenkinimu dėstydamas savo tezę.

Pamokslas buvo sakomas angliškai, atsižvelgiant į teismą. Čia buvo teisėjai su ginkluota savo palyda, kertėje palei duris blizgėjo alebardos, o suolai, ne taip, kaip visad, marguliavo teisininkų drabužiais. Kunigas, matyt, žmogus prityręs, pasirinko pamokslui laiško Romiečiams tekstą. Visi bažnyčioje esantys, pradedant Argailio hercogu ir Elchiso bei Kilkerano lerdais, baigiant alebardininkais ir jų palyda, suraukę antakius, įdėmiai klausėsi. Kunigas ir keletas žmonių prie durų pamatė, kaip mes įėjome, bet tuojau pat užmiršo mus. Kiti arba negirdėjo, arba nekreipė į mus dėmesio, taigi sėdėjau draugų ir priešų tarpe, jų nepastebėtas.

Pirmiausia pažinau Prestongrendžą. Jis sėdėjo, palinkęs į priekį kaip geras raitelis ant arklio; lūpos krutėjo iš pasitenkinimo, akys buvo įsmeigtos į kunigą: pamokslas, matyt, jam buvo prie širdies. Čarlzas Stiuartas, atvirkščiai, mažne miegojo ir atrodė blyškus bei iškamuotas. Saimenas Freizeris šiltų atidžiai besiklausančiųjų tarpe elgėsi nepadoriai, tiesiog skandalingai; jis mėtė koją ant kojos, rausėsi kišenėse, kosėjo, kilojo

praplikusius antakius ir vartė akis čia dešinėn, čia kairėn, čia žiovaudamas, čia slėpdamas šypsnį. Retkarčiais imdavo priešais gulinčią bibliją, permesdavo ją akimis, neva trupučiuką skaitydavo, vėl žiūrinėdavo, paskui palikdavo knygą žiovaudamas. Visa tai darė, tarytum norėdamas išblaškyti nuobodulį.

Taip besisukiodamas, jis atsitiktinai pažvelgė į mane. Valandėlę sėdėjo priblokštas, paskui išplėšė iš biblijos pusę lapo, pakeverzojo pieštuku keletą žodžių ir padavė artimiausiam kaimynui, kažką pašnibždėjęs. Raštelis atkeliavo iki Prestongrendžo, kuris žvilgterėjo į mane tik sykį. Iš jo raštelis nukeliavo į misterio Erskino rankas, iš Erskino rankų į hercogo Argailio rankas. Pastarasis sėdėjo tarp kitų dviejų teismo lordų, ir jo šviesybė atsigręžęs paniekinamai dirstelėjo į mane. Paskutinis mane pamatė Čarlis Stiuartas, kuris taip pat ėmė rašyti ir siuntinėti į visas puses laiškučius. Žmonių daugybėje negalėjau įžiūrėti, kam tie laiškučiai buvo skirti.

Tačiau tie raščiukai visus išjudino. Tie, kurie buvo susipažinę su padėtimi arba tarėsi susipažinę, pašnibždomis kažką aiškino, kiti klausinėjo. Patį kunigą, atrodė, sutrikdė sambrūzdis, staigus sujudimas ir šnabždesys bažnyčioje. Jo balsas neteko skambumo; jis visai sumišo ir nebeįstengė užbaigti pamokslo taip įtikinamai, kaip buvo pradėjęs. Greičiausiai, jam iki gyvenimo pabaigos liko mįslė, kodėl pamokslas, kurio keturios dalys praėjo nepaprastai sėkmingai, sužlugo penktojoje.

O aš sėdėjau, kur sėdėjęs, permirkęs ir išvargęs, kankindamasis dėl to, kas turi įvykti, bet labai džiūgaudamas dėl sambrūzdžio, kurį sukėliau, įžengęs į bažnyčią.

XVII. MALONĖS PRAŠYMAS

Vos tik kunigas ištarė paskutinį žodį, Stiuartas jau čiupo mane už parankės. Mes pirmieji išėjome į lauką. Jis taip skubėjo, kad iš bažnyčios virstanti minia dar nesuskubo užplūsti gatvės, o mes jau sėdėjome jo namuose.

— Laiku atvykau?— paklausiau.

— Ir laiku, ir ne laiku,— atsakė jis.— Byla baigta, prisiekusieji tariasi ir savo nuomonę pasakys rytoj rytą,— nuomonę, kurią aš būčiau galėjęs suformuluoti prieš tris dienas, nelaukdamas šio vaidinimo pradžios. Iš pat pradžių ji buvo viešai

žinoma. Ir kaltinamasis žinojo. „Ką norite, man galite daryti,— pašnibždėjo jis man prieš dvi dienas.— Aš žinau savo likimą, kadangi Argailio hercogas pasakė tai misteriui Makintošui." O, kilo tikras skandalas!

Didysis Argailis ėjo į mūšį.
Patrankos ir šautuvai griaudė.

Net pats teismo antstolis šaukė: „Kruachan!" Bet dabar, jums atvykus, aš jau nebepuolu į nevilti. Ne smilgelei su ąžuolu grumtis: mes dar pavanosime Kembelus jų pačių sostinėje. Ačiū dievui, kad aš sulaukiau šios dienos!

Jis šokinėjo susijaudinęs, vertė viską lauk iš lagaminų, ieškodamas man drabužių, ir visaip trukdė, kol aš persirenginėjau. Jis nekalbėjo, rodos, net ir negalvojo apie tai, ką reikės daryti, kaip aš turėčiau stoti ginti kaltinamąjį. „Mes dar nugalėsime Kembelus",— štai kas jį džiugino. Ir man atėjo į galvą mintis, kad, prisidengdami griežtu bylos nagrinėjimu, iš tikrųjų grūmėsi du nuožmūs klanai. Galvojau, kad mano bičiulis patikėtinis ne mažiau nuožmus, kaip kiti. Kas iš tų, kurie matė Stiuartą, sėdintį advokato kėdėje prieš apylinkės teisėją arba meistriškai žaidžiantį golfą Brantsfildo pakrantėje, būtų pažinę jį, regėdami dabar šitą plepų ir siautulingą kalnietį?

Be Džeimso Stiuarto, gynybą sudarė keturi žmonės: šerifai Braunas iš Kolstouno ir Mileris, misteris Robertas Makintošas ir misteris Stiuartas jaunesnysis iš Stiuartų dvaro. Visi jie susitarė po mišių papietauti pas Stiuartą. Mane maloniai pakvietė draugėn. Vos tik nudengė stalą ir šerifas Mileris paruošė puikų punšą, išsyk ėmėme kalbėti apie visus mus dominančią bylą. Trumpai papasakojau, kaip buvau pagrobtas ir suimtas, o paskui mane pradėjo klausinėti žmogžudystės smulkmenų. Reikia atminti, kad pirmą kartą aš taip smulkiai išsipasakojau teisininkams. Bet jų visa tai anaiptol nesužavėjo, ir mano lūkesčiai buvo apvilti.

— Žodžiu,— pasakė Kolstounas,— jūs įrodinėjate, kad Alenas buvo nusikaltimo vietoje; jūs girdėjote, kaip jis grasino Glenurui, ir nors jūs tikinate, jog šovė ne jis, bet kyla didelis įtarimas, jog žmogžudys buvo su juo susitaręs, ir Alenas, jei nepadėjo jam, tai bent pritarė žmogžudystei. Toliau jūs liudijate, kad, rizikuodamas savo laisve, Alenas aktyviai padėjo nusikaltėliui pabėgti. O kita jūsų parodymų dalis, kuri gali

duoti mums šiokios tokios medžiagos, pagrįsta tik Aleno ir Džeimso — abiejų teisiamųjų — žodžiais. Trumpai šnekant, jūs ne nutraukiate, o tik įterpiate dar vieną žmogų į tą grandinę, kuri jungia mūsų klientą su nusikaltėliu, ir vargu ar reikėtų aiškinti, kad atsiradęs trečias dalyvis tik sustiprina įspūdį, jog tai buvo suokalbis, apie kurį mes galvojame nuo pat pradžios.

— Aš esu tos pačios nuomonės,— pasakė šerifas Mileris.— Man rodos, jog mes visi turime būti labai dėkingi Prestongrendžui, kad jis pašalino tokį neparankų liudininką. Manau, itin jam dėkingas turi būti misteris Belfuras. Jūs kalbate apie trečią dalyvį, bet misteris Belfuras, mano galva, labai panašus į ketvirtą.

— Leiskite man pasisakyti, gerbiamieji ponai,— įsiterpė Stiuartas.— Galima dar kitaip žiūrėti į viską. Prieš mus liudininkas — vis tiek, ar jo parodymai svarbūs, ar ne — liudininkas šioje byloje, pagrobtas senos, neteisėtos Glengailio Makgregorų gaujos ir įkalintas mažne mėnesiui senuose šaltuose Baso griuvėsiuose! Pasinaudokite tuo ir pažiūrėkite, kaip jūs galite apjuodinti mūsų priešininkų reputaciją. Ponai, ši istorija nuskardės per visą pasaulį! Keista būtų, turint tokį ginklą, neišgauti mano klientui malonės.

— Tarkime, kad mes jau rytoj pradedame bylą, misteri Belfurai,— pasakė Stiuartas Holas.— Tik arba aš labai klystu, arba susidursime kėly su tokia daugybe kliūčių, kad Džeimsą pakars pirmiau, negu teismas mus išklausys. Žinoma, tai gėdingas dalykas, bet, tur būt, jūs neužmiršote dar gėdingesnio, būtent: ledi Grendž pagrobimo. Ji dar kalėjo, kai mano bičiulis misteris Haupas Renkiloras padarė viską, ką leido žmogaus galios. O ką jam pavyko pasiekti? Net už laidą atsisakė ją išleisti! Dabar byla tokia pati: jie grumsis tuo pačiu ginklu. Džentelmenai, čia viskuo dėta klanų nesantaika. Aukštas vietas užimantys asmenys jaučia neapykantą pavardei, kuria turiu garbės vadintis. Čia reikia atsižvelgti tik į atvirą Kembelų pyktį ir jų niekingas intrigas.

Visi džiaugsmingai griebėsi tos temos, ir valandėlę sėdėjau tarp mokytų savo patarėjų, kone apkurtęs nuo kalbų, bet labai mažai suprasdamas jų prasmę. Patikėtinis karščiavosi ir kalbėjo perdėm atžariai, tad Kolstounui teko jį pritildyti ir pakoreguoti; kiti palaikė čia vieną, čia antrą, bet visi triukšmavo. Argailio hercogą sumalė į miltus; karaliui Jurgiui kliuvo keli

smūgiai ir daug gražbylingų ginamųjų kalbų. Tik vieną žmogų, atrodė, užmiršo, būtent, Džeimsą iš Glenso.

Visą tą laiką misteris Mileris sėdėjo ramiai. Jis buvo apysenis rausvo veido džentelmenas mirksinčiomis akimis; atrodė esąs nepaprastai suktas, kalbėjo skambiu, švelniu balsu; tartum aktorius aiškiai tarė kiekvieną žodį, norėdamas suteikti jam kuo daugiau išraiškos. Net dabar, kai nieko nekalbėjo, pasidėjęs šalia peruką ir laikydamas abiem rankomis stiklą, juokingai sučiaupęs burną ir atkišęs smakrą, jis atrodė įsikūnijęs linksmas klastuolis. Buvo aišku, kad ir jis turi ką-ne-ką pasakyti, tik laukia tinkamos progos.

Ta proga greitai pasitaikė. Kolstounas užbaigė vieną savo kalbų, primindamas pareigas kliento atžvilgiu. Antrajam šerifui, tur būt, patiko, kad pokalbis pakrypo į tokią pusę. Rankos mostu ir žvilgsniu jis paprašė visus prie stalo sėdinčius išklausyti, ką jis pasakys.

— Aš galvoju apie vieną aplinkybę, kurią visi, rodos, bus išleidę iš akių,— tarė jis.— Aišku, kad pirmiausia mes turime rūpintis mūsų kliento interesais, bet juk pasaulyje egzistuoja ne tik Džeimsas Stiuartas.— Čia jis primerkė akį.— Aš linkęs pagalvoti, exempli gratia[1], ir apie misterio Džordžo Brauno, misterio Tomo Milerio arba misterio Deivido Belfuro interesus. Misteris Deividas Belfuras turi rimtą pagrindą skųstis, ir aš manau, džentelmenai, jei tik gražiai papasakojus jo istoriją, kai kuriems vigams tai neišeitų į sveikatą.

Visi bemat atsigręžė į jį.

— Jeigu, kaip reikiant apdoroję, gražiai pateiktume tą jo istoriją, vargu ar ji liktų be pasekmių,— kalbėjo jis toliau.— Visas teismo personalas, pradedant aukščiausiuoju jo atstovu ir baigiant žemiausiuoju, būtų visiškai sukompromituotas. Ir, man rodos, visus juos tektų pakeisti kitais.— Tai sakydamas jis švytėte švytėjo vyliumi.— Nėra ko man aiškinti jums, kad kalbėti misterio Belfuro byloje būtų itin naudinga,— pridūrė.

Ir štai jie puolė kitą zuikį — Belfuro bylą: ginčijosi dėl kalbų, kurias pasakys, kokius pareigūnus reikės pašalinti ir kas užims jų vietas. Aš duosiu tik du pavyzdžius. Siūlė net suartėti su Saimenu Freizeriu, kurio parodymai, jei pavyktų juos gauti, tikriausiai, Argailio hercogui ir Prestongrendžui būtų pra-

[1] Pavyzdžiui *(lot.)*.

žūtingi. Mileris karštai pritarė tokiam pasiūlymui. „Prieš mus sultingas kepsnys,— sakė jis,— kiekvienam iš mūsų užteks po kąsnelį." Net apsilaižė visi nuo tokios minties. Apie ką kita net nustojo galvoję. Čarlis Stiuartas nebesitvėrė džiaugsmu, gardžiuodamasis saldybe kerštо didžiausiam savo priešui — hercogui.

— Džentelmenai,— sušuko jis, prisipildamas taurę,— aš geriu už šerifą Milerį! Juridinį jo talentą visi mes žinome, o kulinarinį paliudija prieš mus esantis punšas. O kai paliečiama politika!..— sušuko jis ir išlenkė taurę.

— Taip, bet vargu ar tai, ką jūs turite galvoje, galima pavadinti politika, mano bičiuli,— pasakė pamalonintas Mileris.— Jei norite, tai revoliucija. Man regis, galiu jums laiduoti, kad istorikai skaičiuos metus nuo misterio Belfuro bylos. Bet jeigu byla bus vedama prideramai ir atsargiai, revoliucija bus taiki.

— Kas man rūpi, jei nelabiesiems Kembelams ir nuraus ausis?!— šaukė Stiuartas, daužydamas kumščiu stalą.

Lengvai galite įsivaizduoti, jog visa tai nelabai man patiko, nors aš vos galėjau susitvardyti nesišypsojęs, matydamas tokį senų intrigantų naivumą. Tačiau aš nė ketinti neketinau ištverti tiek nelaimių tik tam, kad pakiltų šerifo Milerio autoritetas arba parlamente būtų įvykdyta revoliucija. Todėl įsiterpiau į pokalbį taip nekaltai, kaip besugebėjau.

— Turiu jums padėkoti už jūsų patarimą, džentelmenai,— pasakiau.— O dabar, jums leidus, norėčiau paklausti jus šio bei to. Vienas dalykas, pavyzdžiui, liko kažkaip visai užmirštas: ar duos ta byla kokią naudą Džeimsui iš Glenso?

Visi kiek suglumo ir ėmė žerti man įvairius atsakymus, kurie iš esmės reiškė tą patį,— Džeimsui belieka tikėtis karaliaus malonės.

— Toliau,— kamantinėjau,— ar duos byla kokią naudą Škotijai? Mes turime patarlę: blogas tas paukštis, kurs savo lizdą teršia. Pamenu, kad, vaikas dar būdamas, girdėjau apie Edinburgo maištą, po kurio velionė karalienė pavadino šį kraštą barbarų kraštu. Man visad atrodė, kad tuo maištu mes greičiau pralaimėjome, negu laimėjome. Paskui atėjo keturiasdešimt penktieji metai, ir apie Škotiją paėjo kalbos visur. Bet niekad negirdėjau, kad mes ką nors laimėjome keturiasdešimt penktaisiais. Dabar grįšime prie Belfuro bylos, kaip jūs ją vadinate. Šerifas Mileris sako, kad istorikai pažymės tuos me-

tus,— tai nė kiek manęs nestebina. Aš tik bijau, kad jie pažymės juos kaip negandingą ir peiktiną laikotarpį.

Įžvalgus Mileris jau suuodė, kur aš suku, ir paskubėjo žengti tuo pačiu keliu.

— Stipriai pasakyta, misteri Belfurai,— tarė jis.— Labai rimta pastaba.

— Ir dar mums derėtų paklausti savęs, ar visa tai išeis karaliui Jurgiui į naudą?— kalbėjau toliau.— Atrodo, šerifas Mileris dėl to mažai jaudinasi. Mat, aš labai abejoju, ar galima sugriauti karaliaus rūmus, nė kiek nepakenkiant pačiai jo didenybei.

Daviau jiems laiko atsakyti, bet nė vienas iš jų nerodė noro kalbėti.

— Šerifas Mileris,— prabilau ir vėl,— suminėjo keletą žmonių, kuriems ši byla galėtų išeiti į naudą, o tarp jų teikėsi paminėti ir mane. Tikiuosi, jis man atleis, bet aš galvoju kitaip. Aš nesvyravau, kol kalba ėjo apie Džeimso gyvybės išgelbėjimą, nors ir supratau, kad daug kuo rizikuoju. Dabar manau, kad jaunuoliui, nesulaukusiam nė dvidešimties metų ir norinčiam tapti teisininku, neparanku įsigyti apsigimusio maištininko reputaciją. Kai dėl Džeimso, tai, šitaip susiklosčius reikalams ir mažne jau priėmus nuosprendį, rodos, nieko kito ir nebelieka, kaip tikėtis karaliaus malonės. Argi tokiu atveju negalima kreiptis tiesiog į jo didenybę, išsaugoti aukštų pareigūnų reputaciją plačiosios visuomenės akyse ir išgelbėti mane patį iš padėties, kuri gali sužlugdyti mano karjerą?

Visi sėdėjo ir žiūrėjo kiekvienas į savo taurę. Mačiau, kad mano pasiūlymas jiems nebuvo malonus. Bet Mileris ir tam turėjo paruoštą atsakymą.

— Jei man bus leista suteikti mūsų jaunojo bičiulio samprotavimams aiškesnę formą,— pasakė jis,— tai, kiek suprantu, jis siūlo mums į malonės prašymą karaliui įjungti jo įkalinimo faktą, o taipogi kai kurias detales iš parodymų, kuriuos jis ruošėsi duoti teisme. Yra vilties, kad šis planas galėtų būti sėkmingas. Jis gali padėti mūsų klientui lygiai tiek, kiek bet kuris kitas, rasi net daugiau. Jo didenybė, galimas daiktas, pajus tam tikrą dėkingumą visiems, prisidėjusiems prie to rašto, kuris gali būti įvertintas kaip itin delikatus jo pavaldinių ištikimybės įrodymas. Manau, kad, rašant šį dokumentą, reikia kaip tik į tai atsižvelgti.

Visi linktelėjo atsidusę, nes pirmasis kelias, be abejonės, labiau tiko jų skoniui.

— Tad prašyčiau popieriaus, misteri Stiuartai,— skubino Mileris,— manau, kad būtų puiku, jei visi čia esantys pasirašytume šį raštą kaip kaltinamojo patikėtiniai.

— Šiaip ar taip, raštas niekam iš mūsų negali pakenkti,— pasakė Kolstounas, dar sykį giliai atsidusęs; paskutiniąsias dešimt minučių jis įsivaizdavo save generalinio prokuroro kėdėje.

Ilgai nelaukę, be ypatingo entuziazmo jie ėmė kurti raštą, bet netrukus pajuto įkvėpimą. Nieko kito nebeliko man veikti, kaip žiūrėti į juos ir atsakinėti į atsitiktinius klausimus. Dokumentas buvo surašytas nepriekaištingai. Jis prasidėjo mane liečiančių faktų aprašymu: minėjo atlyginimą, skirtą už mano suėmimą, laisvanorišką atvykimą į teismą, man darytą spaudimą, įkalinimą ir pavėluotą atvykimą į Inverarą. Paskui rašte buvo išdėstyti tie ištikimybės karaliui ir rūpinimosi visuomenės gerove jausmai, dėl kurių buvo nutarta atsisakyti teisės kelti bylą. Baigėsi raštas karštu prašymu, kad karalius pasigailėtų Džeimso.

Man pasirodė, kad mane asmeniškai paaukojo, pavaizdavę neramiu vaikiščiu, maištininku, kurį visas tas teisininkų būrys vos galėjo sulaikyti nuo kraštutinybių. Bet aš neieškojau dėl to priekabių. Tik pasiūliau, kad jie išreikštų mano pasiryžimą duoti savo ir atkartoti kitų parodymus bet kurios tardymo komisijos akivaizdoje, ir paprašiau, kad man tučtuojau išduotų rašto kopiją.

Kolstounas ėmė mikčioti ir kažką veblenti.

— Čia labai konfidencialus dokumentas,— pagaliau tarė.

— Mano padėtis Prestongrendžo atžvilgiu labai savotiška,— atsakiau.— Be abejo, aš pelniau jo simpatiją pirmo susitikimo metu, tad nuo anos dienos jis visą laiką buvo mano bičiulis. Jei ne jis, džentelmenai, dabar aš būčiau nebegyvas arba laukčiau nuosprendžio drauge su nelaiminguoju Džeimsu. Todėl aš ir noriu pasiųsti jam šį raštą, kai tik jis bus perrašytas. Įsidėmėkite taip pat, kad tas žingsnis pagelbės man apsiginti. Čia aš turiu priešų, pratusių energingai veikti. Jo šviesybė čia, savo namuose, o šalia jo — Lovetas. Jei mūsų veiksmai pasirodys bent kiek dviprasmiški, aš lengvai galiu atsidurti kalėjime!

Patarėjai neturėjo ką atsakyti į tuos mano samprotavimus ir galų gale nutarė sutikti, bet tik su sąlyga, kad, siųsdamas raštą Prestongrendžui, pareikščiau jam pagarbą visų čia esančių vardu.

Generalinis prokuroras tuo metu pietavo pilyje pas jo šviesybę. Per vieną Kolstouno tarną aš pasiunčiau jam laišką, prašydamas mane priimti, ir gavau kvietimą tuojau susitikti su juo vienuose privačiuose namuose. Radau kambary jį vieną. Iš jo veido nieko negalėjai suprasti. Bet man užteko akylumo, kad pastebėčiau priesieniuose keletą alebardų, ir nuovokos, kad suprasčiau, jog Prestongrendžas, jei tik bus reikalinga, pasiryžęs mane nedelsiant suimti.

— Vadinasi, čia jūs, misteri Deividai?— paklausė jis.

— Nuogąstauju, kad nelabai džiaugiatės, regėdamas mane čia, milorde,— atsakiau.— Pirmiausia, norėčiau pareikšti dėkingumą už nuolatines jūsų draugiškas paslaugas, net jei dabar jos ir nutrūktų.

— Jau anksčiau girdėjau apie jūsų dėkingumą,— šaltai atšovė jis,— ir tikiuosi, ne dėl to atitraukėte mane nuo vyno taurės, kad dar sykį padėkotumėte. Jumis dėtas aš taip pat atsiminčiau, jog kol kas stoviu ant labai netvirto pagrindo.

— Galvoju, kad dabar tas pagrindas po mano kojomis sutvirtėjo, milorde,— pasakiau.— Jei tik jūs pažvelgsite į šį raštą, galimas daiktas, ir jūs galvosite taip pat.

Smarkiai suraukęs kaktą, jis ėmė atidžiai skaityti; paskui skaitė čia vienur, čia kitur, lyg svarstydamas ir lygindamas vieną rašto vietą su kita. Jo veidas kiek pašviesėjo.

— Tai dar ne taip blogai, galėjo būti ir blogiau,— pasakė jis,— nors labai galimas dalykas, kad aš dar brangiai sumokėsiu už savo pažintį su misteriu Deividu Belfuru.

— Greičiau už jūsų mielaširdystę tam nelaimingam jaunuoliui, milorde,— pasakiau.

Jis keletą sykių perbėgo akimis dokumentą, ir jo nuotaika vis gerėjo.

— Kam aš turiu būti dėkingas už šį raštą?— paklausė jis pagaliau.— Tur būt, buvo siūlomi ir kiti būdai. Kas pasiūlė būtent šį variantą? Mileris?

— Aš pats, milorde,— atsakiau.— Tie džentelmenai nebuvo man tiek dėmesingi, kad dėl jų nepaisyčiau savo garbės, į kurią turiu teisę pretenduoti, ir išvaduočiau juos nuo atsakomy-

bės, kuri teisingai gula jų pečius. Kalbėsiu tiesiai: visi jie stojo už procesą, kuris sukeltų labai reikšmingas permainas parlamente ir būtų jiems, kaip jie patys sakė, riebus kepsnys. Kai aš įsiterpiau, jie jau buvo besidaliną teismines pareigas. Vienokiu ar kitokiu būdu susitarę, jie turėjo patraukti į savo pusę ir misterį Saimeną.

Prestongrendžas nusišypsojo.

— Štai mūsų draugai!— pasakė jis.— O kokios priežastys vertė jus nesutikti, misteri Deividai?

Aš viską papasakojau, nieko nenutylėdamas ir itin pabrėždamas tas priežastis, kurios buvo susijusios su pačiu Prestongrendžu.

— Mano atžvilgiu jūs buvote visai teisus,— pasakė jis.— Aš lygiai taip energingai grūmiausi už jūsų interesus, kaip jūs už manuosius. Bet kaip jūs galėjote atvykti šiandien?— staiga susidomėjo.— Bylai užsitęsus, aš jau buvau ėmęs nerimauti, kad daviau tokį trumpą terminą, ir net laukiau jūsų rytoj. Bet šiandien — niekad man tai nebūtų atėję į galvą!

Aišku, aš nenorėjau išduoti Endžio.

— Manau, jog kelyje ne vieną arklį nuo kojų nuvariau.

— Jei būčiau žinojęs, kad esate toks plėšikas, ilgiau būtumėte likęs Base.

— Kad jau kalba taip pakrypo, milorde, grąžinu jums jūsų laišką.

Ir atidaviau jam pakeistu braižu parašytą laišką.

— Buvo ir vokas su antspaudu,— pasakė jis.

— Aš jo neturiu,— tariau.— Ant voko tebuvo adresas, tad jis nieko negali kompromituoti. Bet antrą laišką turiu ir, jums leidus, norėčiau jį pasilaikyti.

Man pasimatė, kad jis kiek paniuro, bet neprieštaravo.

— Rytoj,— užbaigė jis,— mums čia nebebus kas veikti, ir aš grįšiu per Glazgą. Labai džiaugčiausi jūsų draugija, misteri Deividai.

— Milorde...— pradėjau aš.

— Prisipažįstu, kad tuo jūs man pasitarnausite,— pertraukė jis.— Aš net noriu, kad, sugrįžus mums į Edinburgą, jūs apsigyventumėte pas mane. Mano dukterys labai jums palankios ir džiaugsis, jus regėdamos. Jei manote, kad aš buvau jums naudingas, galite tokiu būdu lengvai man atsimokėti, pats nieko neprarasdamas, atvirkščiai, net gaudamas iš to šio-

kios tokios naudos. Ne kiekvieną jaunuolį į aukštąją visuomenę įveda karaliaus generalinis prokuroras.

Nepaisant to, kad pažįstami mes buvome neseniai, šitas džentelmenas jau nebe pirmą kartą užduodavo man painias mįsles. Dabar aš ir vėl turėjau pavartyti smegenis: jis kartojo seną išmonę apie didelę jo dukterų simpatiją man, nors viena jų buvo tokia gera, kad tyčiojosi iš manęs, o dvi kitos vos teikėsi mane pastebėti. Aš turėjau vykti su Prestongrendžu į Glazgą, turėjau gyventi su juo Edinburge ir patekti į aukštuomenę jo proteguojamas! Stebėtina, kaip jam užteko geros širdies man atleisti. Ir neįmanoma įsivaizduoti, jog jis nuoširdžiai nori priimti mane kaip svečią ir būti man naudingas. Ėmiau ieškoti slaptos jo žodžių prasmės. Aišku buvo viena: jei būsiu svečias, trauktis nebebus kur — negalėsiu pakeisti savo dabartinio plano ir pradėti veikti kitaip. Be to, argi mano buvimas jo namuose nepanaikins kandžios malonės prašymo prasmės? Kas galės rimtai žiūrėti į skundą, jeigu nukentėjęs svečiuojasi pas aukštą valdininką, kurį jis visų labiausiai kaltina. Apie tai pagalvojęs, negalėjau susilaikyti nenusišypsojęs.

— Jūs norėtumėte sumažinti malonės prašymo reikšmę?— paklausiau.

— Jūs labai gudrus, misteri Deividai,— pasakė jis,— ir ne visai apsirinkate: tas faktas pravers man kaip pasiteisinimas. Beje, rodos, jūs pernelyg sumenkinate bičiuliškus mano jausmus, kurie yra visiškai nuoširdūs. Aš jaučiu jums pagarbą, sumišusią su baime, misteri Deividai,— pasakė jis šypsodamas.

— Ne tik sutinku, bet ir labai džiaugiuosi, galėdamas išpildyti jūsų norą,— atsakiau,— nes aš ketinu tapti teisininku, ir jūsų protekcija, milorde, bus man neįkainojama! Be to, iš visos širdies esu dėkingas jums ir jūsų šeimai už man reiškiamą simpatiją ir maloningumą. Bet štai kur keblumas. Vienu atveju mes gerokai skiriamės: jūs stengiatės pakarti Džeimsą Stiuartą, o aš mėginu jį išgelbėti. Kiek mano kelionė su jumis gali padėti jūsų reputacijai, milorde, aš jūsų paslaugoms, bet jei ji padės pakarti Džeimsą Stiuartą, aš nesiryžtu žadėti...

Man pasirodė, kad jis puse lūpų nusikeikė.

— Jums iš tiesų reikia būti teisininku. Teismas — štai tikroji jūsų talento arena,— su kartėliu pasakė jis ir valandėlei nutilo.— Štai ką jums pasakysiu,— užbaigė jis pagaliau,— dabar

negali būti kalbos apie Džeimsą Stiuartą, nei „už", nei „prieš". Džeimso jau niekas neišgelbės. Jo gyvybė atiduota ir priimta, jei labiau patinka, parduota ir nupirkta. Čia nepadės nei malonės prašymai, nei garbingojo misterio Deivido parodymai, neigiantys Džeimso kaltę. Kad ir kaip stengsitės, Džeimso nepasigailės, turėkite tą galvoje. Dabar tėra toks klausimas: ar liksiu aš savo vietoje, ar išlėksiu iš jos. Neslėpsiu nuo jūsų, kad man gresia šioks toks pavojus. Bet ar misteris Belfuras suvokia kodėl? Ne todėl, kad aš neteisingai iškėliau bylą Džeimsui,— žinau, kad šiuo atveju būsiu išteisintas,— ir ne todėl, kad įkalinau misterį Deividą ant uolos, nors prisikabins kaip tik prie to, bet todėl, kad aš nėjau paruoštu ir tiesiu keliu, kurį man ne kartą nurodinėjo, ir nepasiunčiau misterio Deivido į kapus ar į kartuves. Dėl to ir kilo skandalas, dėl to atsirado ir šitas nelemtas malonės prašymas,— pasakė jis, suduodamas per gulintį ant kelių raštą.— Buvau jums prielankus, užtat ir patekau į šią keblią situaciją. Norėčiau žinoti, ar ne pernelyg jūs prielankus savo sąžinei, jei net nemanote, kad reikia man padėti?

Nebuvo abejonės, kad jo žodžiuose slypėjo daug tiesos: jei Džeimsui jau nebepagelbėsi, tai kam dar turėčiau pagelbėti, jei ne šitam žmogui, kuris ne sykį buvo man padėjęs ir net dabar galėjo būti man pakantumo pavyzdžiu? Be to, man ne tik įgriso, bet ir gėda buvo visą laiką jį įtarinėti ir atsisakinėti.

— Jei paskirsite man laiką ir vietą, aš būsiu pasiruošęs jus lydėti, milorde,— tariau.

Jis paspaudė man ranką.

— Man rodos, kad mano panaitės turi jums naujienų,— pasakė jis man atsisveikindamas.

Išėjau nepaprastai patenkintas, kad pasirašiau taiką, bet vis tiek sielos gelmėse kiek susirūpinęs. Grįždamas ėmiau abejoti, ar nebuvau per daug nuolaidus. Bet vis dėlto reikėjo pripažinti, kad prokuroras, amžiumi tinkantis man į tėvus, buvo talentingas aukšto rango žmogus ir ne sykį pavojaus valandą atėjo man į pagalbą. Didžiai maloniai praleidau to vakaro likutį su advokatais. Draugija, be abejonės, buvo puiki, tik šiek tiek padaugino išgerti punšo. Nors aš ir anksti nuėjau gulti, bet kaip nusikapsčiau iki lovos, gerai nepamenu.

Kitos dienos rytą, sėdėdamas teisėjų kambaryje, kur niekas negalėjo manęs matyti, išklausiau Džeimso bylos prisiekusiųjų sprendimą ir teismo nuosprendį. Esu visai tikras, kad gerai įsidėmėjau hercogo žodžius. O kad ta garsinga kalba vėliau tapo ginčų objektu, geriau aš pats ją atpasakosiu. Prisiminęs keturiasdešimt penktuosius metus, pirmininkaujantis teisme Kembelų klano galva tokiais žodžiais kreipėsi į stovintį priešais nelaimingąjį Stiuartą:

— Jeigu tuomet jūsų maištas būtų buvęs sėkmingas, jūs galėtumėte diktuoti įstatymus ten, kur dabar išklausote nuosprendį. Mes, šiandieniniai jūsų teisėjai, būtume teisiami vieno iš jūsų juokdariškų teismų. O tada jau galėtumėte prisisprogti kraujo kiekvienos giminės ir klano, kuriam jaustumėte pasibiaurėjimą.

„Išleido katę iš maišo",— pagalvojau. Ir visi panašiai pagalvojo. Tiesiog nuostabu, kaip mikliai jauni advokatai pasigavo tą kalbą ir ėmė šaipytis iš jos; nebuvo pietų ar vakarienės, kad kas nors nepasakytų: „O tada jau galėtumėte prisisprogti..." Anuo metu ta dingstimi buvo sukurta daug dainų, kurios dabar beveik užmirštos. Pamenu, viena prasidėjo taip:

Kieno jūs kraujo trokštate, kieno?
Ar giminės kokios, ar klano neklusnaus,
Ar Škotijos niaurių kalnų sūnaus?
Kieno jūs kraujo trokštate, kieno?

Kita buvo dainuojama mano mėgstamos „Erlio pilies" motyvu ir prasidėjo žodžiais:

„Kartą Argailis teisme posėdžiavo,
Ir pietums jam Stiuartą davė."

Vienoje baladėje buvo sakoma:

Vos hercogas atėjo, tuoj aprėkė virėjus:
„Žinokit, kad užgaunat garbę mano!
Na, kurgi tai regėta, kad kraują gert reikėtų
Man pačio neapkenčiamiausio klano!"

Džeimsas, pasmerktas myriop, buvo nužudytas paprastų paprasčiausiai, tarytum hercogas būtų paėmęs šautuvą ir paspaudęs gaiduką. Aišku, aš tai žinojau iš anksto, bet kiti nežinojo

ir buvo labiau, negu aš, apstulbinti skandalingų faktų, kurie iškilo aikštėn bylos svarstymo metu. Ir ypač teismo pirmininko išsišokimo. Bet net ir jį prašoko vienas prisiekusiųjų, pertraukęs Kolstouno ginamąją kalbą tokiais žodžiais: „Prašom, sere, kalbėti trumpiau, mes labai pavargome." Čia tai jau buvo aiški, begėdiška įžūlybė. Bet kai kurie nauji mano bičiuliai teisininkai buvo dar labiau apstulbinti naujove, kuri sukompromitavo ir net padarė negaliojančiu visą teisminį nagrinėjimą: vieno liudininko visai neiškvietė. Jo vardas ir pavardė buvo įrašyti ketvirtajame sąrašo puslapyje: „Džeimsas Dramondas, kitaip Makgregoras, kitaip Džeimsas Moras, buvęs Inveronachilio nuomininkas." Kaip ir dera, pirminė apklausa iš jo buvo gauta raštu. Jis prisiminė arba išsigalvojo — teatleidžia jam viešpats dievas!— dalykus, kurie sunkiu kaltinimu gulė Džeimsą Stiuartą, o jam pačiam atvėrė kalėjimo vartus. Buvo labai patogu supažindinti prisiekusiuosius su jo parodymais, nestatant paties liudytojo į kryžminės apklausos pavojų. Bet ir tie parodymai buvo paskelbti taip, kad visi išsižiojo iš netikėtumo. Tą raštą, kaip kažkokį stebuklą, tiesiog leido iš rankų į rankas teismo posėdžio metu. Jis apkeliavo prisiekusiųjų suolą, atliko savo darbą ir vėl dingo, lyg netyčiomis, taip ir nepasiekęs teisiamojo gynėjų. Tai jau buvo pati didžiausia suktybė. Mintis, kad čia buvo įveltas Džeimsas Moras, vertė mane raudonuoti už Katrioną ir sielotis dėl savęs.

Kitą dieną drauge su Prestongrendžu, lydimi gausaus žmonių būrio, išvykome į Glazgą, kur, nori nenori, reikėjo kiek užtrukti ir pagyventi savo malonumui. Gyvenau vienuose namuose su savo globėju, kuris visaip stengėsi mane prisijaukinti, dalyvavau priėmimuose ir buvau pristatytas kilmingiausiems svečiams,— apskritai į mane kreipė dėmesio daugiau, negu to reikalavo mano padėtis ir gabumai,— tad dažnai, pašaliniams žmonėms esant, rausdavau už Prestongrendžą. Turiu prisipažinti, kad aukštuomenės atstovai, su kuriais bendravau per pastaruosius mėnesius, pažymėjo mano charakterį niūrumo antspaudu. Regėjau žmonių, kurių daugelis savo kilme arba talentais prilygo izraelitų patriarchams, bet kurio jų rankos buvo švarios? Mačiau taip pat visokių Braunų ir Milerių egoizmą ir nebegalėjau jų gerbti. Prestongrendžas dar buvo iš jų visų geriausias. Jis išgelbėjo mane ir pasigailėjo, kai kitiems terūpėjo mane nugalabyti. Bet jo rankos buvo suteptos Džeimso krauju,

ir jo veidmainiavimas prieš mane atrodė man neatleistinas. Bemaž iš kantrybės vedė jo noras parodyti, esą, jam malonu bendrauti su manimi. Stebėjau jį ir jaučiau, kaip manyje lyg ugnis įsiliepsnoja pyktis. „Mielas drauge,— galvojau,— jei tik tu atsikratytum to malonės prašymo, ar neišvarytum tada manęs į gatvę?" Bet ateitis parodė, kad kaip tik čia aš jam buvau labiausiai neteisingas: matyt, tiesiog jis buvo ir daug nuoširdesnis žmogus, ir puikesnis aktorius, negu aš maniau.

Bet aš turėjau pagrindo nepasitikėti juo, nes mačiau, kaip elgiasi besitrainiojantys aplink ir beieškantys jo globos jauni teisininkai. Netikėtas Prestongrendžo dėmesys niekam nežinomam vyrukui pradžioje juos sutrikdė, bet nepraėjo nė dvi dienos, kaip visi puolė man meilikauti ir gerintis. Aš buvau toks pat — nei geresnis, nei gražesnis, bet prieš mėnesį jie iš aukšto žiūrėjo į mane, o dabar nežinojo, kaip man įsiteikti! Tačiau ar aš buvau toks pat? Ne, ir tai įrodė pravardė, kurią man davė už akių. Matydami, kad aš geruoju su prokuroru, ir įsitikinę, kad man lemta aukštai kilti, jie pavadino mane golfo sviedinuku. Jie leido man suprasti, jog priklausau jų draugijai. Man, jau suskubusiam patirti, kokie jie šiurkštūs, dabar teko įsitikinti, kokie jie pataikūnai. Vienas jaunikaitis, kuriam mane pristatė Houp Parke, taip įsidrąsino, kad net priminė man pirmąjį mūsų susitikimą. Atsakiau, jog neturiu malonumo jo prisiminti. „Kaip,— nustebo jis,— pati mis Grant supažindino mus! Aš esu toks ir toks!"— „Labai galimas daiktas, sere,— atšoviau,— bet aš to nepamenu." Tada jis paliko mane ramybėje. Ir pasidygėjimas, kurį tolydžio jausdavau, valandėlei virto džiaugsmu.

Tačiau man stinga kantrybės ilgam apsistoti ties šiuo mano gyvenimo laikotarpiu. Kai būdavau jaunų teisininkų draugėje, mane grauždavo gėda, kad esu toks neišprusėlis, bet tuo pat metu aš niekinau juos už jų dviveidystę. Vis dėlto iš dviejų blogybių Prestongrendžas buvo mažesnioji. Su jaunais žmonėmis buvau perdėtai mandagus ir šaltas, o su prokuroru veidmainingai stengiausi būti malonus, „glausčiausi aplink", kaip sakydavo senukas Kembelas. Pats pastebėjęs šį skirtumą, jis barė mane, įtikinėjo, kad nebūčiau rimtesnis, negu dera mano metų jaunuoliui, ir įkalbinėjo susidraugauti su savo bendraamžiais.

Aš jam pasakiau, jog sunkiai susibičiuliauju su žmonėmis.

— Tuomet atsiimu savo žodžius,— pasakė jis.— Bet juk esama ir paprasčiausio mandagumo, misteri Deividai. Su tais jaunais žmonėmis jums reikės praleisti visą gyvenimą. Tai, kad jūs šalinatės draugų, krenta į akis. Nuogąstauju, kad jei būsite toks susikaustęs, gyvenime jums bus nelengva.

— Bergždžias būtų darbas siūti šilkinę piniginę iš kiaulės ausies,— pasakiau.

Spalio pirmosios rytą mane pažadino arklio kanopų trypimas. Pribėgęs prie lango, pamačiau lipantį nuo arklio pasiuntinį. Netrukus mane pakvietė Prestongrendžas; jis sėdėjo vienais naktiniais marškiniais ir kepuraite, o priešais jį ant rašomojo stalo buvo išsklaidyta šūsnis laiškų.

— Misteri Deividai,— prabilo jis,— turiu jums naujieną. Ji apie jūsų draugus, kurių, kaip man rodosi, jūs kiek drovitės, nes niekad neužsiminėte apie jų egzistavimą.

Tur būt, aš paraudau.

— Iš tam tikrų ženklų matau, kad mane suprantate,— kalbėjo jis toliau.— Turiu pasveikinti: jūsų skonis puikus. Bet ar žinote, misteri Deividai, ši mergina man atrodo jau pernelyg apsukri. Ji visur kur suspėja. Škotijos vyriausybė neįstengia susidoroti su mis Ketrina Dramond, kaip neseniai atsitiko ir su vienu tokiu misteriu Deividu Belfuru. Argi iš judviejų neišeitų gera porelė? Jos pirmas žingsnis politikoje... Betgi aš neprivalau jums nieko pasakoti: jau yra nutarta, kad jūs išgirsite apie tai kitomis aplinkybėmis ir iš įdomesnio pašnekovo. Tačiau ji rimtai nusižengė, ir, turiu jus nuliūdinti, uždarytą į kalėjimą.

Aš šūktelėjau.

— Taip,— pasakė jis,— mažoji ledi kalėjime. Bet krimstis jums nėra ko. Jei tik jūs — su savo bičiulių ir malonės prašymų pagalba — neatimsite iš manęs mano pareigų, ji nemaž nenukentės.

— Bet ką ji padarė? Kuo nusikalto?— paklausiau.

— Jos nusikaltimas drąsiai gali būti pavadintas valstybės išdavimu,— atsakė jis.— Ji atidarė Edinburgo karaliaus rūmų vartus nusikaltėliui.

— Jaunoji ledi — gera manų draugė,— pasakiau.— Tikriausiai, jūs nejuokautumėte, jei reikalas nebūtų rimtas.

— O tarp kitko, tikrai rimtas,— atsakė jis.— Klastūnė Ketrina išleido į platųjį pasaulį labai įtartiną asmenybę — savo tėtušį.

Taigi nuojauta manęs neapgavo: Džeimsas Moras vėl laisvas. Jo žmonės saugojo mane nelaisvėje, jis pats pasisiūlė būti liudininku Apino byloje, o jo parodymai (nors ir teko griebtis negarbingo manevro) turėjo įtakos prisiekusiesiems. Dabar jis gavo atlyginimą — jam sugrąžino laisvę. Valdžia norėjo parodyti, kad jis pabėgo, bet aš žinojau, jog čia būta sandėrio. Tos mintys išblaškė bet kokią nerimastį dėl Katrionos. Tebūnie, kad ji išleido iš kalėjimo savo tėvą, tur būt, ir pati Katriona tuo tikėjo, bet pagrindinis veikėjas čia buvo Prestongrendžas. Buvau tikras, jog, jau nekalbant apie bausmę, jis net neleis, kad būtų iškelta byla. Todėl aš, ne itin paisydamas atsargumo, ėmiau ir sušukau:

— Aš taip ir žinojau!

— Jūs kartais būnate nuostabiai atsargus!— pasakė Prestongrendžas.

— Ką jūs norite tuo pasakyti, milorde?— paklausiau.

— Aš tik stebiuosi,— atsakė šis,— jog, turėdami į valias proto, kad prieitumėte tokių išvadų, jūs pristingate jo, kai reikia tas išvadas pasilaikyti sau. Bet jūs, manau, norėtumėte sužinoti visas smulkmenas. Gavau du pranešimus: vienas, mažiau oficialus, kur kas pilnesnis ir įdomesnis, nes parašytas mano miklios dukrelės ranka. „Visas miestas kalba apie neregėtą atsitikimą,— rašo jinai,— bet kaip jie nustebtų sužinoję, kad nusikaltėlė — mano tėtušio milordo protežė. Esu tikra, kad iš pareigos jausmo, o gal ir dėl kokių kitokių sumetimų, jūs nepamiršite Pilkaakės. Ar žinote, ką ji padarė? Susirado plačiabrylę skrybėlę nulinkusiais kraštais, ilgą storą vyrišką apsiaustą ir didelę kaklaskarę; pasikaišė sijoną dievai žino iki kurios vietos, apsimovė kelnes, pasiėmė į ranką užlopytus pusbačius ir pasileido į pilį. Ji apsimetė esanti Džeimso Moro batsiuvys. O kad šis iš tiesų taisydavo batus, tai ją įleido į kamerą, ir leitenantas, matyt, labai linksmas vyrukas, drauge su kareiviais dar pasišaipė iš batsiuvio apsiausto. Paskui jie išgirdo, kaip kameroje ėmė ginčytis ir kultis. Netrukus batsiuvys išdūmė iš kameros besiplaikstančiu apsiaustu ir iki pat smakro nuleistais skrybėlės bryliais. Leitenantas su kareiviais ir tada smagiai juokėsi iš jo, bet kai, įėję į kamerą, rado tik aukštą, gražią merginą pilkomis akimis ir moteriškai apsirengusią, visi juokai išlakstė! Kai dėl batsiuvio, tai jis jau buvo „užu slėnių, užu

kalnų", ir vargšei Škotijai, tur būt, reikės kaip nors išsiversti be jo. Šį vakarą, visiems matant, aš išgėriau į Katrionos sveikatą. Visas miestas ja žavisi. Manau, kad mūsų puošeivos imtų nešioti atlapų kilpelėse jos kojaraiščių atkarpėles, jei tik galėtų jų gauti. Aš buvo beeinanti jos aplankyti į kalėjimą, bet laiku atsiminiau, kad esu savo tėvo duktė. Tuomet parašiau jai laiškutį ir ištikimajam Doigui pavedžiau jį įteikti. Tikiuosi, jūs sutiksite, kad, kai noriu, ir aš sugebu būti apdairi. Tas pats ištikimas kvailys apsireikš ir jums su šiuo mano ir kitų mokytų žmonių laiškais, tad jūs vienu metu su Saliamonu Išmintinguoju išgirsite ir Jonelį kvailelį. Jeigu jau prisiminiau kvailius, prašau tą naujieną pasakyti Deividui Belfurui. Norėčiau regėti jo veidą, kai pasakysite jam, kad jo ilgakojė gražuolė atsidūrė tokioj padėty! Jau nekalbu apie lengvapėdiškumą jūsų mylimos dukters, kuri jaučia jam draugiškumą ir pagarbą." O toliau — mano šelmės parašas,— kalbėjo Prestongrendžas.— Matote, misteri Deividai, aš jums sakiau gryniausią teisybę, prašydamas patikėti, kad mano dukterys šaiposi iš jūsų vien tik iš draugiškumo.

— Kvailys joms labai dėkingas,— pasakiau.

— Argi ne vikriai atliktas darbas?— kalbėjo jis toliau.— Juk ta kalnų mergaitė tikra didvyrė!

— Aš visad buvau tikras, kad ji labai drąsi. Galiu lažintis, jog ji nieko neįtarė. Bet prašau atleisti: vėl priartėjau prie draudžiamų temų.

— Aš laiduoju, kad ji nežinojo,— atkirto jis atvirai.— Ji galvojo, kad eina prieš patį karalių Jurgį.

Mane jaudino mintis, jog Katriona kalėjime. Mačiau, kad net Prestongrendžas stebėjosi jos poelgiu ir negalėjo nesišypsoti, ją prisimindamas. Kai dėl mis Grant, tai, nepaisant biauraus jos įpročio tyčiotis, ji aiškiausiai žavėjosi Katriona. Mane apėmė kažkoks įkarštis.

— Aš ne jūsų duktė, milorde...— pradėjau.

— Žinau!— atšovė jis šypsodamas.

— Aš kvailai išsireiškiau,— pasakiau,— arba, tikriau sakant, pradėjau ne nuo to galo. Be abejo, mis Grant pasielgė išmintingai, neidama į kalėjimą. Bet jei aš tuojau pat tenai nenuvykčiau, pasirodyčiau beširdis.

— Taip, taip, misteri Deividai, bet aš maniau, kad mudu buvome sudarę sandėrį,— priminė jis.

— Tą sandėrį sudarant, milorde,— ėmiau aiškinti,— aš labai buvau paveiktas jūsų gerumo, bet negaliu neprisipažinti, jog rūpinausi, be to, ir savo interesais... Dabar aš gėdijuosi savo egoizmo. Jūsų saugumas, milorde, gal būt, reikalauja, kad visur kur būtų pasakojama apie tai, jog neramusis Deividas Belfuras — jūsų bičiulis ir svečias. Pasakokite, aš neprieštarausiu. Bet jūsų globos aš atsisakau. Prašau, paleiskite mane ir duokite leidimą pasimatyti su ja kalėjime.

Jis griežtai pažvelgė į mane.

— Man atrodo, kad jūs statote vežimą prieš arklį,— pasakė jis.— Aš jaučiu jums simpatiją, kurios jūsų nedėkingas būdas, rodos, neleidžia jums pastebėti. Bet globos aš jums nežadėjau, teisybę sakant, dar nė nesiūliau.— Jis patylėjo valandėlę.— Perspėju: pats jūs savęs nepažįstate,— pridūrė.— Jaunystė — karštos dienos. Po metų kitaip galvosite.

— Norėčiau visada taip galvoti!— sušukau.— Į valias prisižiūrėjau į tuos apdairius ir savimylas jaunuosius advokatus, kurie trainiojasi aplink jus, milorde, ir net man stengiasi patikauti. Pastebėjau, kad ir seniai tokie patys. Visi jie, visas jų klanas, rūpinasi vien savo nauda! Dėl to aš ir abejoju draugiškais jūsų jausmais man. Kodėl aš turiu tikėti, kad jūs mane mylite? Jūs pats man sakėte, jog aš jums reikalingas!

Čia aš nutilau susigėdęs, kad būsiu peržengęs ribą. Jis žvelgė į mane, bet iš jo veido nieko negalėjai suprasti.

— Prašau atleisti, milorde,— užbaigiau.— Aš moku kalbėti tik šiurkščiai, kaimietiškai. Vien iš padorumo man derėtų nuvykti į kalėjimą ir aplankyti savo draugę. Bet aš esu skolingas jums už gyvybę ir niekad to neužmiršiu. Jei to reikia jūsų labui, milorde, aš liksiu čia — liksiu vien iš dėkingumo jums.

— Tą patį galima buvo pasakyti ir trumpiau,— niūriai pasakė Prestongrendžas.— Nieko nėra lengvesnio, o kartais ir mandagesnio, nei paprasčiausiai pasakyti „taip".

— Bet, milorde, man rodos, kad jūs viš dar manęs nesuprantate!— sušukau.— Už gyvybės išgelbėjimą, už palankumą, kurį, kaip jūs sakote, jaučiate man,— už visa tai esu pasiruošęs pasilikti... Bet ne dėl to, kad ieškau kokios naudos sau. Jei būsiu priverstas laikytis nuošaliai, kai ta jauna mergina bus teisiama, tai dabartinėmis sąlygomis man tai išeis į naudą. Nieku gyvu aš nenoriu ką nors laimėti. Greičiau pasiruošęs

galutinai sužlugti, negu tokiu poelgiu grįsti savo gyvenimo sėkmę.

Prestongrendžas valandėlę buvo rimtas, paskui nusišypsojo.

— Jūs primenate man tą ilganosį iš pasakos,— pasakė jis.— Jei jūs pasižiūrėtumėte pro teleskopą į mėnulį, ir ten išvystumėte Deividą Belfurą. Bet tegu būna taip, kaip jūs norite. Tik paprašysiu padaryti man vieną paslaugą, o paskui duosiu jums laisvę. Mano klerkai darbo turi per akis: būkite geras, perrašykite man keletą puslapių,— pasakė jis, iš didžiulės popierių krūvos traukdamas pirmą pasitaikiusį rankraščio pluoštelį,— o kai baigsite, tada ir sudie! Nenorėčiau apsunkinti savęs tokia našta, kaip misterio Deivido sąžinė. Bet jeigu keliaudamas dalį tų popierių išmestumėte į pelkę, joti toliau būtų kur kas lengviau.

— Tik tada jau visai kitu keliu, milorde!

— Paskutinis žodis būtinai turi būti jūsų!— džiugiai juokdamasis, sušuko prokuroras.

Prestongrendžas iš tiesų turėjo ko džiaugtis: jis surado būdą pasiekti savo tikslą. Norėdamas sumenkinti malonės prašymo reikšmę ir turėti paruoštą atsakymą, jis geidavo, kad aš visur kur rodyčiausi su juo kaip artimas jam žmogus. Bet jei aš taipogi viešai atsirasčiau pas Katrioną kalėjime, visi negaišuodami pasidarytų išvadas, ir tikroji Džeimso Moro pabėgimo aplinkybė taptų aiški. Štai į kokią nelengvą padėtį buvau jį įstūmęs, bet jis nedelsiant rado išeitį. Mane sulaikė Glazge ta dingstimi, kad perrašyčiau rankraštį, o aš iš paprasčiausio mandagumo negalėjau atsisakyti. Kol perrašinėjau, jis pasistengė tylomis nusikratyti Katriona. Man gėda tai rašyti apie žmogų, kuris man buvo toks paslaugus. Jis elgėsi su manimi tėviškai, bet aš nuolat įtardavau, kad jis klastauja kaip senas lapinas.

XIX. PATENKU Į DAMŲ DRAUGIJĄ

Perrašinėti buvo neapsakomai nuobodu, tuo labiau kad netrukus įsitikinau, jog dalykai, apie kuriuos buvo kalbama popieriuose, buvo visai neskubūs, ir šis perrašinėjimas — tik dingstis mane sulaikyti. Vos užbaigiau savo darbą, šokau ant žirgo ir, negaišdamas nė valandėlės, nudūmiau į priekį; vėlų vakarą

sustojau nakvynei namuke ant Almondo upelio kranto, o dar neišaušus, vėl sėdėjau balne. Kai įjojau į Edinburgą pro Vest Bėjų ir suplukusiu žirgu prišuoliavau prie prokuroro namų, ką tik atsidarė krautuvės. Turėjau laišką Doigui, milordo patikėtiniui, kuris, kaip buvo galima spėti, žinojo visas jo paslaptis. Doigas buvo žemas, į akis nekrintantis tuklus žmogus, visas tarytum persisunkęs tabaku ir pasitikėjimu savimi. Radau jį už išterlioto rašomojo pulto, tame pačiame prieškambaryje, kur susitikau su Džeimsu Moru. Atidžiai, tartum biblijos skirsnį, jis perskaitė laišką.

— Hm...— sumykė tada.— Jūs trupučiuką pavėlavote, misteri Belfurai. Paukštelis išskrido, mes jį išleidome.

— Mis Dramond laisva?— sušukau.

— Na taip!— pasakė jis.— Kam mums ją laikyti, pagalvokite pats! Niekam nebūtų patikę, jei būtume kėlę triukšmą dėl tos mergaitės.

— O kur ji dabar?— paklausiau.

— Dievas žino!— gūžtelėjo pečiais Doigas.

— Tur būt, ji sugrįžo pas ledi Alerdais,— tariau.

— Greičiausiai,— pasakė jis.

— Tai aš josiu tiesiog tenai,— kalbėjau toliau.

— Bet prieš jodamas užkąsite?— pasiteiravo jis.

— Ne, nevalgysiu,— atsakiau.— Ratse išgėriau pieno.

— Gerai, gerai,— pasakė Doigas.— Bent jau palikite savo arklį ir bagažą, nes apsistosite, tur būt, čia.

— Ne, ne,— atsakiau,— šiandien aš visai nelinkęs pėstuoti.

Kadangi Doigas kalbėjo ryškia tarme, tai ir aš, jį pamėgdžiodamas, atsakiau jam prasčiokiškai, nors paprastai taip nekalbu, be to, žymiai šiurkščiau, negu čia parašiau. Tad baisiausiai susigėdau, išgirdęs užpakaly savęs kažką dainuojant baladės posmelį:

Ei, balnokit, bičiuliai, žirgelį,
Eiklų žirgą skubėkit balnot!
Reiks man traukti į tolimą kelią —
Pas mergaitę mieliausią nujot.

Atsigręžęs pamačiau jaunąją ledi, kuri stovėjo prieš mane, įkišusi ranką į savo rytmetinės suknios klostę, tartum nė neketindama man jos paduoti. Bet aš iškart pastebėjau, kad ji žiūri į mane meiliai.

— Sveikinu jus, mis Grant,— tariau nusilenkdamas.

— Jus taip pat, misteri Deividai,— atsakė ji, žemai pritūpdama.— Ar atsimenate seną priežodį, kad valgis ir liturgija niekad netrukdo. Aš negaliu jums pasiūlyti liturgijos, nes visi mes geri protestantai, bet primygtinai reikalauju pavalgyti. Ką gali žinoti, gal aš pasiūlysiu jums šį tą, dėl ko tikrai verta pasilikti.

— Mis Grant,— pasakiau,— man rodos, kad aš ir taip jums skolingas už keletą šmaikščių ir gerų žodelių, parašytų raščiuke be parašo.

— Be parašo?— paklausė ji, ir gražus jos veidas pasipuošė smagia grimasėle, tarytum ji stengtųsi kažką prisiminti.

— Jei tik neklystu,— kalbėjau toliau.— Bet, šiaip ar taip, mes turėsime laiko pasišnekėti apie tai, nes jūsų tėvas pakvietė mane pasisvečiuoti pas jį. Tačiau šią akimirką kvailys prašo jus duoti jam laisvę.

— Jūs menkinat save,— pasakė ji.

— Misteris Doigas ir aš džiaugtumės dar ir ne taip menkinami, jei tik tai būtų jūsų šmaikščiosios plunksnos darbas,— tariau.

— Man dar kartą tenka stebėtis vyrų kuklumu,— atšovė ji.— Bet jeigu nenorite valgyti, jokite tuojau pat. Jūs sugrįšite labai greitai, nes vykstate visai be reikalo. Jokite, misteri Deividai,— kalbėjo jinai, atidarydama duris.

Jis užšoko ant žirgo kaip vėjas,
Pro vartus lėkė išlėkė greitai,—
Nesustojęs, nepailsėjęs
Neš jį žirgas pas mielą mergaitę.

Nebelaukiau antrą kartą kviečiamas ir pastarąjį mis Grant posmelį įvertinau jau kelyje į Diną.

Senoji ledi Alerdais su skrybėle ir kasdieniu rūbu vaikštinėjo viena po sodą, pasiramsčiuodama juodmedžio lazda su sidabriniu bumbulu. Kai, nulipęs nuo arklio, priėjau artyn ir pagarbiai nusilenkiau, pamačiau, kaip kraujas suplūdo jai į veidą, ir ji iškėlė galvą tarytum imperatorienė.

— Kas atvedė jus prie vargano mano slenksčio?— sušuko ji šiek tiek per nosį.— Aš negaliu įsileisti jūsų į namus. Visi mano šeimos vyrai išmirė; aš neturiu nei sūnaus, nei vyro, kurie galėtų sergėti mano duris. Kiekvienas valkata gali nutverti

mane už barzdos, bet užvis blogiausia,— pridūrė ji lyg sau pačiai,— kad barzdą aš tikrai turiu.

Taip sutiktas aš visai suglumau, o paskutinioji frazė, panaši į bepročio kliedesį, visai atėmė žadą.

— Matau, kad sukėliau jums nepasitenkinimą, ponia,— tariau.— Bet vis dėlto drįstu pasiteirauti, kur yra mis Dramond.

Ji pažvelgė į mane triuškinančiu žvilgsniu. Lūpos buvo kietai sučiauptos, apkritusios daugybe raukšlių, o ranka, besiremianti į lazdą, drebėjo.

— Dar tik to betrūko!— pratrūko ji.— Jūs dar ateinate klausti apie ją? Dievas regi, aš pati norėčiau žinoti!

— Vadinasi, ji ne čia?— sušukau.

Ji atlošė galvą, paėjo žingsnį ir taip užriko ant manęs, kad tuojau pasitraukiau.

— Ak tu nelemtas melagi!— sušuko ji.— Tu dar ateini klausti manęs? Ji kalėjime, kur pats ją įgrūdai, štai kur! Tik pamanykit sau, iš visų vyrų, kuriuos esu mačiusi, šitai padarė toks jauniklis! Ak tu niekše! Jei mano šeimoje būtų bent vienas vyriškis, jis tave prikultų.

Aš pamaniau, kad neverta čia ilgiau būti, nes ji jaudinosi vis labiau. Kai apsigręžiau eiti prie arklio, ji žengė paskui mane. Atvirai prisipažinsiu, kad išjojau, suskubęs įkišti į balną kilpę tik vieną koją.

Nežinojau, kur ieškoti Katrionos toliau, ir man nieko kito nebeliko, kaip grįžti į generalinio prokuroro namus. Mane labai maloniai sutiko visos keturios ledi. Jos pareikalavo, kad smulkiai papasakočiau apie Prestongrendžą ir apie tai, kas dedasi vakarų grafystėse. O tuo metu jaunoji ledi, su kuria norėjau likti dviese, pašaipiai žvelgė į mane, tarsi mėgaudamasi mano nekantrumu. Pagaliau, kai pusryčiai pasibaigė, nepaisydamas tetulės, jau ketinau prašyti ją paaiškinimo, bet ji priėjo prie klavikordo ir, tyliai paskambinusi kažkokį motyvą, uždainavo aukštu balsu:

Kas kitų neklauso,
Valgo duoną sausą.

Bet pyktį ji pakeitė malone ir kažkokia dingstimi nusivedė mane į savo tėvo biblioteką. Turiu pripažinti, kad mis Grant buvo labai puošniai apsirengusi ir atrodė nepaprastai graži.

— O dabar, misteri Deividai, atsisėskite, pasikalbėkime vienu du,— pasakė ji.— Turiu daug ką jums papasakoti, be to, rodos, aš buvau labai neteisinga, spręsdama apie jūsų skonį.

— Kuria prasme, mis Grant?— paklausiau.— Manau, kad aš visad žiūrėjau į jus su derama pagarba.

— Būkite ramus, misteri Deividai. Laimei, jūsų pagarba tiek sau pačiam, tiek varganiems jūsų artimiesiems stačiai neįkainojama. Tačiau tai tik tarp kitko. Jūs gavote mano laiškutį?— paklausė ji.

— Aš drįsau spėlioti, kad tas laiškutis jūsų,— pasakiau,— ir buvau labai jums dėkingas.

— Tur būt, jis didžiai jus nustebino,— pasakė ji.— Betgi pradėsime nuo pat pradžių. Tikiuosi, nepamiršote tos dienos, kai taip maloniai lydėjote tris nuobodžias paneles į Houp Parką? Aš dar mažiau turiu pagrindo ją užmiršti, nes jūs tąsyk teikėtės mane supažindinti su pagrindinėmis lotynų gramatikos taisyklėmis, ir už tai aš jums didžiai dėkinga.

— Nuogąstauju, kad buvau perdaug pedantiškas,— sumišau tai išgirdęs.— Bet supraskite, kad aš visai nepratęs prie moterų draugijos.

— Kaip ir aš prie lotynų gramatikos,— atsakė ji.— Bet kaip jūs galėjote palikti jūsų globai patikėtas jaunas ledi? „Jis bloškė mieląją už borto, jis metė ją, savo Ani",— uždainavo ji,— ir mieloji Ani su dviem savo seserimis kulniavo namo vienos kaip atsilikę nuo pulko žąsys! Pasirodo, jūs sugrįžote pas mano tėtušį, kur pademonstravote nepaprastą karingumą, o iš ten nuskubėjote į nežinomus kraštus, kaip pasirodė, tiesiai į Basą. Laukiniai jūrvarniai, tur būt, jums labiau patinka, negu gražios merginos.

Nepaisant pašaipaus tono, jaunoji ledi žvelgė į mane meiliai, ir aš ėmiau tikėti, jog toliau bus geriau.

— Jums patinka mane kankinti,— tariau,— ir jūs elgiatės su manimi kaip su žaislu. Meldžiu pasigailėjimo. Labiausiai dabar norėčiau žinoti, kur Katriona.

— Jūs taip ją vadinote jai girdint, misteri Belfurai?— paklausė ji.

— Tiesą sakant, ir pats nežinau,— atsakiau mikčiodamas.

— Tad nieku gyvu nevadinčiau jos taip pašalinių asmenų tarpe,— pasakė mis Grant.— O kodėl jums taip rūpi tos jaunos ledi reikalai?

— Aš girdėjau, kad ji kalėjime,— paaiškinau.

— Na, o dabar išgirdote, kad išėjo iš kalėjimo,— atsakė ji.— Ko jūs dar norite? Užtarėjo jai nebereikia.

— Bet man gali jos prireikti,— pasakiau.

— Čia jau kas kita!— tarė mis Grant.— Įsižiūrėkite į mane: argi aš nesu už ją gražesnė?

— Niekad to neneigsiu,— atsakiau.— Visoje Škotijoje nėra gražesnės už jus.

— Ir dabar, kai prieš jus gražesnioji iš dviejų gražuolių, jūs be perstogės kalbate apie antrąją!— pasakė ji.— Taip elgdamasis niekad neturėsite pasisekimo damų tarpe, misteri Belfurai.

— Bet, mis,— pasakiau,— be grožio, esama juk dar ir ko kita.

— Kitaip tariant, aš nesu tiek gera, kiek graži?

— Noriu, kad jūs suprastumėte, jog aš esu panašus į pasakėčios gaidį,— pasakiau.— Aš regiu perlo grūdelį, man labai patinka žiūrėti į jį, bet kur kas labiau man reikalingas tikras kviečio grūdas.

— Bravisimo!— sušuko jinai.— Čia tai bent protingai pasakėte, tad atsilygindama šį bei tą jums papasakosiu. Tą dieną, kai jūs dingote, vėlai vakare aš grįžau iš pažįstamų,— kur manimi labai žavėjosi, nors jums tai ir atrodytų keista,— ir staiga tarnaitė man pasakė, kad mane norinti pamatyti mergina su tartano kepuraite. Ji laukianti jau daugiau kaip dvi valandas ir visą laiką patyliukais verkianti. Bematant nuėjau pas tą merginą. Ji atsistojo, ir aš ją tuojau pažinau. „Pilkaakė",— pagalvojau, bet buvau tiek išmintinga, jog neparodžiau ją pažįstanti. „Tai jūs mis Grant? Pagaliau,— atsiduso ji, žiūrėdama į mane prisispyrusi ir podraug gailiai.— Taip, jis sakė teisybę, jūs labai graži".— „Tokia, kokią mane sutvėrė dievas, mano brangioji,— atsakiau.— Tačiau aš labai džiaugčiausi ir būčiau jums dėkinga, jei paaiškintumėte, kas jus atvedė čia nakties metu."— „Miledi,— pasakė ji,— mes giminaitės: mūsų gyslomis teka Apino sūnų kraujas."— „Brangioji mano,— atsakiau,— aš galvoju apie Apiną ir jo sūnus tiek, kiek apie pernykštį sniegą. Ašaros, riedančios gražiais jūsų veideliais, jaudina mane kur kas labiau." Čia aš nežinia kodėl ėmiau ir pabučiavau ją. Jūs pats labai norėtumėte tai padaryti, bet, einu lažybų, niekad nesiryšite. Tai buvo kvaila, nes pažinojau ją tik iš

matymo, bet vis dėlto tąsyk nieko išmintingesnio nebūčiau sugalvojusi. Ji labai drąsi ir išdidi, bet, tur būt, nepratusi prie švelnybių, tad ši, kad ir trumputė, glamonė iš karto palenkė jos širdį į mane. Neatskleisiu jums moteriškų paslapčių, niekad nepasakysiu, kaip ji sužavėjo mane, nes ji naudojosi tomis pačiomis priemonėmis, norėdama sužavėti ir jus. Taip, ji šauni mergina! Tyra kaip kalnų šaltinio vanduo.

— O taip!— sušukau.

— Na, paskui ji papasakojo man, kas jai kelia nerimą,— kalbėjo toliau mis Grant,— skundėsi, kad nerimastauja dėl savo tėvo, kad būgštauja dėl jūsų,— nors ir be jokios rimtos priežasties,— kad, jums išėjus, jos padėtis pasidarė kebli. „Tada aš pagaliau atsiminiau,— pasakė ji,— kad mudvi esame giminaitės ir kad misteris Deividas pavadino jus gražuolių gražuole, ir pagalvojau: „Jei ji tokia graži, greičiausiai bus ir gera",— sukaupiau drąsą ir atėjau pas jus." Kaip tik tada aš ir atleidau jums, misteri Deividai. Būdamas mano draugijoje, jūs tartum ant adatų sėdėdavote. Jei kada nors mačiau jaunikaitį, kuris norėtų pasprukti nuo damų, tai, sprendžiant iš visko, tas jaunikaitis buvote jūs, o aš ir dvi mano seserys buvome tos ledi, kurias jūs karštai troškote palikti. Ir staiga pasirodė, jog jūs vis dėlto atkreipėte į mane dėmesį ir buvote toks mielas, kad teikėtės įvertinti mano grožį! Nuo tos valandos galite laikyti mane savo drauge. Aš net imu atlaidžiau galvoti apie lotynų gramatiką.

— Jūs turėsite užtenkamai laiko pasišaipyti iš manęs,— pasakiau.— Galvoju tik, kad jūs neteisi, ir kad tai Katriona palenkė jus į mano pusę. Ji perdaug paprasta, kad, kaip jūs, pastebėtų bičiulio varžymąsi.

— Nesiginčykime dėl to, misteri Deividai,— pasakė ji,— merginų akys įžvalgios. Šiaip ar taip, aš netrukau įsitikinti, kad ji tikra jūsų draugė. Aš nusivedžiau ją pas jo šviesybę, savo tėtušį. Klaretas generaliniam prokurorui jau buvo sukėlęs nerūpestingą nuotaiką, ir jo prakilnybė mus priėmė. „Štai Pilkakė, apie kurią jūs tiek girdėjote pastarosiomis dienomis,— pasakiau,— ji atėjo įrodyti, kad mes kalbėjome teisybę, ir aš klupdau jums po kojų gražiausiąją Škotijos merginą." Taip sakydama apie save veidmainiškai nutylėjau. Ji iš tikrųjų atsiklaupė prieš jį, ir aš nesiryžtu prisiekti, ar jis neišvydo dviejų Katrionų, dėl to jos kreipimasis, be abejonės, pasirodė

jam dar įspūdingesnis, nes visi vyrai tikri mahometonai. Ji papasakojo jam, kas įvyko tą vakarą, kaip ji sulaikiusi savo tėvo tarną, kad tas negalėtų sekti pridurmui jūsų, ir kaip būgštaujanti dėl savo tėvo ir dėl jūsų. Su ašaromis prašė ji išgelbėti gyvybes jums abiem, nors nė vienam jūsų negrėsė nė menkiausias pavojus. Tikėkite manimi, aš galėjau didžiuotis savo lytimi, taip viskas jai išėjo gražiai, ir man beliko apgailestauti, kad visa tai buvo daroma dėl gryno nieko. Ji nesuspėjo daug pasakyti. Mat, prokuroras greit išsiblaivė ir suprato, kad jauna mergina išnarpliojo jo subtilią politiką, o nepaklusniausia jo duktė taipogi ją perkando. Mudvi suėmėme jį į rankas ir viską sutvarkėme. Jei tik sumaniai elgsiesi su mano tėtušiu, niekas su juo nesusilygins.

— Jis buvo man labai geras,— pasakiau.

— Jis buvo toks pat geras Ketrinai, aš pati buvau liudininkė,— atšovė ji.

— Ir ji prašė užstoti mane!— sušukau.

— Taip, ir prašė labai graudulingai,— atsakė mis Grant.— Nenoriu jums sakyti, ką ji kalbėjo. Manau, kad ir taip jūs ganėtinai geros nuomonės apie save.

— Atsiteisk jai, dieve, už tai!— sušukau.

— Padovanodamas misterį Deividą Belfurą, ar ne?— pridūrė ji.

— Jūs pernelyg neteisinga man!— sušukau.— Aš visas drebu pagalvojęs, į kokias negailestingas rankas ji buvo pakliuvusi! Jūs galvojate, kad aš pasipūčiau, sužinojęs, jog ji maldavo išgelbėti man gyvybę? Juk ji būtų maldavusi ir dėl mažo šunyčio! Bet jei norite žinoti, tai aš tikrai turiu dėl ko pasikelti į puikybę: ji pabučiavo man ranką! Taip, pabučiavo! O kodėl? Ji manė, kad aš narsiai stoju už teisingą reikalą ir, gal būt, žengiu į mirtį. Ne iš meilės ji tai darė... Beje, nederėtų man to sakyti jums: jūs juk negalite liautis iš manęs šaipiusis. Ji nulenkė galvą prieš narsą, nors, žinoma, ir klydo. Manau, kad niekas, išskyrus mane ir vargšą princą Čarlį, nenusipelnė tokios garbės. Argi ji nesulygino manęs su dievaičiu? Ar gali mano širdis neplastėti, prisiminus apie tai?

— Aš šaipausi iš jūsų smarkiau, negu leidžia mandagumas,— prisipažino ji,— bet pasakysiu jums: jei kalbatės su ja taip, kaip su manimi, šiokios tokios vilties laimėti turite.

— Su ja?!— sušukau.— Aš niekad neišdrįsčiau! Aš galiu taip kalbėti su jumis, mis Grant, nes man vis tiek, ką jūs galvojate apie mane! Bet su ja...

— Man rodos, kad jūsų pati kiečiausia kakta Anglijoje,— pasakė ji.

— Ko gero, taip ir bus,— atsakiau pasičiupinėjęs.

— Vargšė Katriona!— sušuko mis Grant.

Suglumęs pažvelgiau į ją. Nors dabar puikiai suprantu, ką ji norėjo pasakyti,— ir net galiu tai pateisinti,— šiaip per tokius dviprasmiškus pasikalbėjimus nebūdavau nuovokus.

— Na, misteri Deividai,— pasakė ji,— matau, kad turėsiu būti jūsų advokate, nors sąžinė man to ir neliepia. Katriona turi sužinoti, kad jūs atjojote pas ją, vos tik išgirdęs, jog ji pateko į kalėjimą, ir kad nepanorote net pasilikti užkąsti; iš mūsų pokalbio pasakysiu tik tiek, kiek tarsiu reikalinga žinoti nepritysiai jos metų merginai. Patikėkite, kad jums tai pasitarnaus labiau, negu kad kalbėtumėte pats, nes aš apie kaktą nutylėsiu.

— Vadinasi, jūs žinote, kur ji?!— sušukau.

— Žinau, misteri Deividai, ir niekad nepasakysiu.

— Kodėl?— nustebau.

— Esu ištikima draugė,— atsakė ji,— ir greitai tuo įsitikinsite. Na, o geriausias mano draugas — tėvas. Patikėkite, jums niekuo nepavyks manęs nei sugundyti, nei sugraudenti, kad aš tą užmirščiau. Ir todėl nespoksokite į mane daugiau veršiuko akimis. O dabar iki pasimatymo, misteri Deividai Belfurai.

— Bet lieka dar vienas dalykas,— sušukau,— dar vienas dalykas, kuriam reikia užkirsti kelią, nes jis užtrauks bėdą ir jai, ir man!

— Sakykite trumpai,— paragino ji,— aš jau ir taip sugaišau su jumis pusdienį.

— Ledi Alerdais galvoja,— pradėjau,— ji mano, kad aš pagrobiau Katrioną.

Raudonis išpylė mis Grant veidą, tad iš pradžių aš nustebau, kad taip lengvai ją galima sutrikdyti, bet greitai supratau, kad ji tvardosi, nenorėdama pratrūkti juoku. Galutinai tuo įsitikinau iš virpančio jos balso, kai ji man atsakė:

— Aš apsaugosiu jūsų gerą vardą. Galite pasikliauti manimi.

Tai pasakiusi ji išėjo iš bibliotekos.

Beveik du mėnesius svečiavausi Prestongrendžų šeimoje ir per tą laiką susipažinau su daugybe teisėjų, advokatų ir visu Edinburgo visuomenės elitu. Nemanykite, kad aš buvau užmiršęs lavintis; atvirkščiai, buvau itin tuo susirūpinęs. Aš mokiausi prancūzų kalbos, ruošdamasis kelionei į Leideną, ir ėmiausi fechtavimo. Dirbau labai daug, kartais po tris valandas per dieną, ir smarkiai pažengiau į priekį. Savo giminaičio Pilrigo, gero muzikanto, patartas, ėmiau mokytis dainuoti, o mis Grant mygiamas, ėmiau mokytis ir šokių, kurie man, prisipažįstu, nelabai sekėsi. Tačiau visi aplinkui sutartinai teigė, kad mano manieros pasidarė kiek grakštesnės. Be abejo, mano durtinio skvernai ir špaga jau nebekliudė vaikščioti, o ir svetainėje jaučiausi taip, tarytum būčiau savo namuose. Mano garderobas dabar buvo griežtai kontroliuojamas, ir smulkių smulkiausi tualeto mažmožiai — pavyzdžiui, kaip susirišti plaukus arba kokios spalvos skarelę išsirinkti po kaklu,— ilgai būdavo sprendžiami trijų panaičių, lyg tai būtų labai svarbus dalykas. Žodžiu, aš atrodžiau labai gražiai ir madingai: Esendino gyventojai labai būtų nustebę, dabar mane išvydę.

Dvi jaunosios mis atsidėję žiūrėjo mano kostiumo, nes jų pačių mintys sukosi vien tik apie tualetus. Bet šiaip jos vargiai pastebėdavo mano buvimą. Ir nors visą laiką abi jaunėlės buvo man labai atidžios ir kažkaip abejingai lipšnios, jos negalėjo nuslėpti nuobodulio, kuris jas apimdavo mano draugijoje. Kai dėl tetulės, ta nuostabiai rami moteris, manau, buvo man tokia pat dėmesinga, kaip ir kitiems šeimos nariams, kitaip sakant, nerodydavo jokio dėmesio. Tokiu būdu artimiausi mano bičiuliai buvo generalinis prokuroras ir vyriausioji jo duktė. Bendros pramogos tik sustiprino mūsų draugystę.

Iki teismo posėdžių atidarymo keletą dienų praleidome užmiestyje, Grendže. Gyvenome visko pertekę kaip aristokratai. Dažnai trise jodinėdavome. Vėliau taip darėme ir Edinburge, kiek leisdavo nuolatiniai prokuroro reikalai. Kai, nepaisydami darganų, šitaip šuoliuodavome, tai ar nuo gaivaus oro, ar nuo nelengvo kelio, bet visi pagyvėdavo, ir aš pats liaudavausi drovėjęsis. Užmiršdavome, kad esame kits kitam svetimi, o kai niekas nespyrė kalbėti, žodžiai liejosi patys. Tada jie ir išgirdo fragmentais papasakotą mano istoriją, pradedant ta diena, kai

išėjau iš Esendino, o paskui, kaip leidausi plaukioti, koviausi „Testamente", basčiausi po kalnus, ir kas buvo dar toliau.

Jie susidomėjo mano nuotykiais, ir kartą, kai teisme nebuvo posėdžio, mes surengėme iškylą, apie kurią papasakosiu kiek smulkiau.

Mes išjojome anksti ir pirmiausia patraukėme į Krūmynę. Kaminai nerūko; namas tarsi negyvenamas stovėjo vidur didelio apšerkšnijusio lauko. Prestongrendžas nulipo nuo arklio, padavė man vadžias ir nuėjo aplankyti mano dėdės. Pamenu, kad, pamatęs tą apšiurusį namą bei pagalvojęs apie seną šykštuolį, drebantį šaltoje virtuvėje ir burbuliuojantį kažką sau po nosim, pajutau širdy skausmą.

— Štai mano namai ir mano šeima,— tariau.

— Vargšas Deividas Belfuras!— tepasakė mis Grant.

Aš taip ir nesužinojau, kas įvyko to vizito metu. Tur būt, nelabai saldu buvo Ebinizeriui, nes prokuroras sugrįžo niaurus.

— Manau, kad jūs netrukus iš tiesų būsite lerdas, misteri Deivi,— pasakė jis, pusiausuka atsigręžęs į mane, vieną koją jau laikydamas balnakilpėje.

— Neapsimetinėsiu, kad gailestaučiau dėl to,— tariau.

Teisybę sakant, kol Prestongrendžas buvo pas dėdę, mes su mis Grant mintyse papuošėme šią vietą sodiniais, gėlynais ir terasa. Vėliau aš taip ir padariau.

Paskui mes nujojome į Kvinsferį, kur mus svetingai sutiko Renkiloras. Jis stačiai nėrėsi iš kailio, norėdamas įtikti tokiam svarbiam svečiui. Prokuroras visai nuoširdžiai pasiryžo smulkiai susipažinti su mano reikalais ir praleido apie porą valandų su patikėtiniu jo kabinete. Man sakė, kad jis išreiškė didelį susirūpinimą manimi ir mano ateitimi. Tuo metu mis Grant, aš ir jaunasis Renkiloras sėdome į valtį ir leidomės per užutekį į Laimkilnsą. Renkiloras juokingai ir, mano galva, ne itin mandagiai žavėjosi jaunąja ledi, bet nors ir žinojau šią moterų silpnybę, vis dėlto nustebau, pastebėjęs, kad ji tuo buvo aiškiai patenkinta. Bet tai išėjo tik į naudą: prisiyrus prie kito kranto, ji įsakė jam saugoti valtį, o pati su manimi paėjėjo nakvynės namų link. Mis Grant pati sugalvojo šį paplaukiojimą: ją sudomino pasakojimas apie Alisoną Heisti, ir ji panoro tą merginą pamatyti. Jos tėvas, matyt, kiaurą dieną dirbo laukuose, ir mes vėl radome ją vieną. Mergaitė žemai pritūpė prieš poną ir gražią ledi amazonės kostiumu.

— Argi jūs nenorite kitaip su manimi pasisveikinti?— paklausiau, duodamas jai ranką.— Jau nebeatsimenate senų draugų?

— Dieve mano, kas gi čia?..— sušuko mergina.— Garbės žodis, čia tas apdriskėlis...

— Tas pats!— tariau.

— Aš dažnai galvodavau apie jus ir jūsų draugą ir džiaugiuosi, kad regiu jus taip gražiai apsirengusį,— sušuko Alisona.— Kai gavau jūsų nuostabią dovaną,— nebežinau, nė kaip už ją dėkoti,— aš supratau, kad jūs suradote savišKius.

— Eikite pasivaikščioti,— kreipėsi į mane mis Grant,— būkite paklusnus berniukas. Negaiškime laiko veltui. Man būtina su ja pasikalbėti vienai.

Ji išbuvo viduje gal dešimt minučių, o kai išėjo, jos akys buvo paraudusios, o sidabrinė sagė nuo krūtinės dingusi. Mane tai labai sugraudino.

— Jūs dar niekad nebuvote tokia žavinga,— tariau.

— O Deivi, dėl dievo meilės, nebūkite toks pasipūtęs paikša!— atsakė ji ir likusią dienos dalį buvo šiurkštesnė, negu paprastai.

Iš tos iškylos sugrįžome vėlai.

Ilgokai nieko negirdėjau apie Katrioną. Mis Grant nesileido į kalbas ir juokais nuleisdavo mano klausimus. Kartą, kai ji sugrįžo iš pasivaikščiojimo ir rado mane svetainėje su prancūzų kalbos vadovėliu rankose, jos veido išraiška man pasirodė kažkuo neįprasta: skruostai įkaitę, akys blizga, o lūpose žaidžia šypsena, kurią ji stengiasi nuo manęs nuslėpti. Skubiai vaikščiodama po kambarį, ta apsigimusi klastūnė netrukus įtraukė mane į kažkokį ginčą dėl niekų, nors aš visai neturėjau ūpo ginčytis. Pasijutau, lyg būčiau patekęs į pelkę; juo labiau stengiausi išsikepurnėti, tuo giliau grimzdau. Pagaliau ji tarė, jog neleisianti niekam taip įžūliai jai atsakinėti ir kad aš turįs klauptis ir atsiprašyti.

Tokie kvaili užsipuldinėjimai supykdė mane.

— Aš nieko nepasakiau, ką jūs galėtumėte man prikišti,— išpyliau,— o klauptis aš klaupiu tik prieš dievą!

— Aš ir noriu, kad man tarnautų kaip dievaitei!— sušuko ji, purtydama kaštonines garbanas.— Kiekvienas vyras, kuris mane pažįsta, turi prieš mane klauptis!

— Tiek to, iš mandagumo aš atsiprašysiu jūsų, nors, prisiekiu, nežinau, už ką,— atsakiau.— Bet jeigu jums patinka teatro scenos, galite kreiptis kur kitur.

— O Deivi,— pasakė ji,— bet jei aš paprašysiu jus?

Supratau be reikalo pradėjęs ginčytis ir, pikčiausia, dėl gryno nieko, juk moterys — nelyginant maži vaikai.

— Aš manau, kad tai vaikiška,— tariau,— kad tai žemina ir jus, ir mane. Bet aš nenoriu jums priešgyniauti, ir, jei aš išsitepsiu, jūs atsakysite.— Sulig šiais žodžiais atsiklaupiau.

— Štai,— riktelėjo ji,— štai ta padėtis, prie kurios stengiuosi jus pripratinti!— Paskui, ūmai sušukusi, kad gaudyčiau, metė man dvilinkai sulenktą laiškutį ir juokdamasi išbėgo iš kambario.

Jame nebuvo nei datos, nei siuntėjo adreso.

Brangus misteri Belfurai,— taip prasidėjo laiškutis,— aš nuolat viską apie jus sužinau iš savo giminaitės mis Grant ir labai džiaugiuosi, kad žinios geros. Aš sveika, man nieko netrūksta, gyvenu pas gerus žmones, bet esu priversta slėptis, nors tikiuosi, jog kada nors mes pagaliau susitiksime. Iš savo giminaitės, kuri myli mus abu, sužinojau, koks jūs puikus draugas. Ji liepė man parašyti jums šį laiškutį ir perskaitė jį. Prašau jus vykdyti visus jos įsakymus ir lieku ištikima jūsų draugė — Katriona Makgregor Dramond.

P. S. Ar neaplankytumėte mano giminaitės, ledi Alerdais?

Pakluses Katrionos norui, nedelsdamas leidausi į Diną, laikydamas tą kelionę vienu drąsiausių karo žygių, kaip pasakytų kareiviai. Senoji ledi buvo suvis pasikeitusi — švelni kaip šilkas. Niekad negalėjau suprasti, kaip mis Grant pavyko tai padaryti. Tik esu tikras, kad ji nesiryžo veikti atvirai, nes jos tėvas vis dėlto buvo įsivėlęs į šią bylą. Tai juk jis įkalbėjo Katrioną palikti savo giminaitę ir apgyvendino ją labai padorių, be galo atsidavusių prokurorui Gregorų šeimoje, kuria ir Katriona galėjo pasitikėti, nes Gregorai priklausė jos klanui. Jie slėpė ją, kol viskas buvo sutvarkyta, ir padėjo jai išlaisvinti tėvą. Paskui, kai ją išleido iš kalėjimo, vėl priėmė pas save. Taip Prestongrendžas pasinaudojo jų pagalba, ir niekas nė neįtarė, jog jis pažįstamas su Džeimso Moro dukterimi. Teisybė, paėjo girdas, kad tas nedoras žmogus pabėgo iš kalėjimo, bet vyriausybė, norėdama apdumti akis, ėmėsi griežtų priemonių:

vieną kalėjimo sargą išvarė, o sargybos leitenantą, vargšą mano bičiulį Dunkensbį, pažemino laipsniu. Kai dėl Katrionos, visi vyrai buvo labai patenkinti, kad jos niekas nepersekiojo.

Aš niekaip negalėjau įprašyti mis Grant perduoti Katrionai mano atsakymą. „Ne,— sakė ji, kai aš imdavau primygtinai prašyti,— nenoriu, kad Katriona pamatytų, koks jūs kietakaktis." Sunku man buvo tai girdėti. Žinojau: ji matydavo mažąjį mano bičiulį keletą kartų per savaitę ir pasakodavo jai apie mane, jei aš, anot jos, „gražiai elgdavausi". Jos supratimu, ji buvo man „atlaidi", bet aš galvojau, kad ji greičiau mane kankino. Aišku, ji buvo ištikima ir veikli draugė visiems, ką mylėjo. Didžiausią simpatiją ji jautė senai, ligotai, pusaklei, bet labai išmintingai ledi, kuri gyveno siaurame skersgatvyje viršutiniame namo aukšte, turėjo narvelį su porele čivylių ir nuo ryto ligi vakaro priiminėjo svečius. Mis Grant labai patikdavo vestis mane tenai, ir ji versdavo mane linksminti senutę savo nuotykiais. Mis Tobi Remsi, tokia buvo tos ledi pavardė, elgėsi su manimi švelniai ir papasakojo daug įdomaus apie Škotijos senovę ir jos žmones. Turiu pasakyti, kad iš jos kambario langa, ne daugiau, kaip už trijų žingsnių — toks siauras buvo skersgatvis,— galėjai matyti priešais stovinčio namo grotuotą langiuką ir laiptus viduje.

Kartą mis Grant kažkokia dingstimi paliko mane dviese su mis Remsi. Man pasirodė, kad senutė pasidarė neatidi ir kažko sunerimusi. Be to, jaučiausi labai nesmagiai, nes, nepaisant šalto oro, langas buvo atdaras, nors šiaip jis visad būdavo uždarytas. Staiga, tarytum iš toli, ausyse suskambo mis Grant balsas:

— Deividai, pažvelkite pro langą ir pažiūrėkite, ką aš jums atvedžiau!

Man rodos, kad gražesnio reginio niekad nebuvau matęs. Visas skersgatvis nužertas saulės spindulių, net juodos ir nešvarios namų sienos, ir tos, rodos, pašviesėjusios, o prie langelio šypso du veidukai — mis Grant ir Katrionos.

— Štai,— pasakė mis Grant,— aš norėjau, kad ji matytų jus puošniai apsirengusį, kaip ta mergina Laimkilnse. Aš norėjau, kad ji matytų, ką aš sugebėjau padaryti iš jūsų, kai rimtai ėmiausi darbo.

Atsiminiau, kad šiandien ji ilgiau, negu paprastai, rūpinosi mano tualetu, ir, manau, kad taip pat rūpestingai žiūrėjo, kaip

atrodo Katriona. Nuostabu, kad tokia linksma ir protinga ledi, kaip mis Grant, šitiek dėmesio skyrė menkniekiams.

— Katriona!— vos vos ištariau.

Ji nepasakė nė žodžio, tik pamojavo man ranka, nusišypsojo ir ūmai pasitraukė nuo lango.

Vos tik ji pradingo, aš puoliau laiptais žemyn, bet laukujės durys buvo užrakintos; tada sugrįžau pas mis Remsi ir pareikalavau rakto, bet lygiai taip sėkmingai būčiau galėjęs reikalauti jo iš uolos. Ji davusi žodį, sakė ji, ir aš turįs būti protingas vaikas. Išlaužti duris buvo neįmanoma, nekalbant jau apie tai, kad taip daryti nepritiko. Šokti pro langą iš septinto aukšto taip pat kažin ar vertėjo. Beliko stebėti skersgatvį ir tykoti, kada pasirodys Katriona, nulipusi laiptais. Bet nedaug tepamačiau: tik dvi skrybėlaites, tarsi patupdytas ant sijonų, kurie buvo panašūs į adatų pagalvėlius. Katriona net nepažvelgė viršun atsisveikinti, nes mis Grant, kaip vėliau sužinojau, įkalbėjo jai, kad žmonės atrodo ne itin žavingai, kai į juos žiūrima iš viršaus.

Ištrūkęs iš mis Remsi, eidamas namo, priekaištavau mis Grant, jog ji žiauri.

— Man gaila, kad jūs nusivylėte,— apsimestinai kukliai atsakė ši.— Man pačiai tai suteikė didelio malonumo. Jūs atrodėte geriau, negu aš tikėjausi. Kai pasirodėte lange, mes išvydome,— jei tik dėl to nepradėsite riesti nosies,— neapsakomai gražų jaunikaitį. Juoba kad ji negalėjo pačiupinėti jūsų kaktos,— pridūrė, tarytum mane ramindama.

— O,— sušukau,— palikite mano kaktą ramybėje; ji ne kietesnė už kitų!

— Ji net minkštesnė, negu daugelio kitų,— pasakė ji,— bet aš kalbu parabolėmis, kaip žydų pranašas.

— Aš nesistebiu, kad juos kartais apmėtydavo akmenimis!— sušukau.— Bet, nelaimingoji, kaip jūs galėjote taip padaryti? Kam jums reikėjo erzinti mane ta trumpa akimirka?

— Meilė — tas pat, kas ir žmogus,— pasakė ji.— Meilę taip pat reikia maitinti.

— O Barbara, leiskite man kaip žmogui su ja pasimatyti!— prašiau.— Jūs galite, kada norite, ją matyti. Duokite man nors pusvalandį!

— Kas tvarko šį meilės reikalą, jūs ar aš?— paklausė ji.

Kai aš vis tiek neatlyžau, ji griebėsi kraštutinės priemonės: ėmė mėgdžioti, kaip aš ištariau Katrionos vardą. Tuo ji užčiaupė man burną keletui dienų.

Apie malonės prašymą niekas nieko nekalbėjo,— bent jau aš nieko negirdėjau kalbant. Prestongrendžas ir jo šviesybė teismo pirmininkas, mano žiniomis, pasistengė užgniaužti tą bylą; šiaip ar taip, jie nuslėpė tą malonės prašymą, ir žmonės nieko apie jį nesužinojo, o paskirtą dieną, nelemtąją lapkričio aštuntą, siaučiant vėtrai, Džeimsą iš Glenso pakorė Letermore prie Balachulišo.

Toks buvo mano pastangų įsikišti į politiką finalas! Žūdavo nekalti iki Džeimso, žus ir po jo, kad ir kokie mes būtume išmintingi. Ir taip iki pasaulio pabaigos. O jauni, dar nepratę prie gyvenimo ir žmonių žiaurumo, iki pasaulio pabaigos kovos, kaip kad aš kovojau, rodys didvyriškumą ir nebos pavojų, bet nepermaldaujamas gyvenimas tryps juos, nelyginant žygiuojanti armija. Džeimsą pakorė, o aš gyvenau Prestongrendžo namuose ir buvau kupinas dėkingumo už tėvišką jo globą. Džeimsą pakorė, o aš, sutikęs gatvėje misterį Saimeną, skubėjau nusiimti prieš jį skrybėlę, kaip gero elgesio mokinukas prieš mokytoją. Džeimsą pakorė apgaulės ir smurto keliu, o pasaulis tebeegzistavo, ir niekas jame nepasikeitė, o piktadariai, padarę tą baisų suokalbį, tebebuvo laikomi dorais šeimų tėvais, kurie vaikšto į bažnyčią ir priima šventąją komuniją.

Tačiau aš savaip įvertinau tą nešvarų reikalą, kuris vadinamas politika: iš vidaus aš pamačiau jos tamsiausias kertes ir visam gyvenimui praradau norą vėl į ją įsivelti. Ėmiau svajoti apie paprastą, ramų, taikingą gyvenimo kelią, kuriame būčiau apsaugotas nuo pavojų ir pagundų, galinčių suteršti mano sąžinę. Juk pažvelgęs atgal, aiškiai mačiau, kokios bergždžios buvo mano pastangos; tik skambios frazės ir geri norai, o daugiau nieko.

To paties mėnesio dvidešimt penktąją iš Lito plaukė laivas, ir netikėtai man pasiūlė ruoštis į Leideną. Aišku, aš negalėjau prieštarauti Prestongrendžui: ir taip jau ilgai naudojausi jo svetingumu. Bet jo dukteriai buvau atviresnis: skųsdamasis savo likimu, kuris tolino mane nuo Edinburgo, tikinau ją, kad jeigu ji neleis man atsisveikinti su Katriona, paskutinę akimirką atsisakysiu vykti.

— Argi jūs nepamenate mano patarimo?— paklausė ji.

— Pamenu,— pasakiau,— taip pat žinau, kad daug esu jums skolingas ir kad turiu klausyti jūsų įsakymų. Bet prisipažinkite pati sau: kartais per daug juokaujate, kad būtų galima jumis besąlygiškai pasikliauti.

— Štai ką aš jums pasakysiu,— atšovė ji,— būkite laive devintą valandą ryto. Laivas išplauks ne anksčiau kaip pirmą, ir jei nebūsite patenkintas tuo, ką atsiųsiu jums atsisveikinimui, galėsite grįžti į krantą ir pats ieškoti Ketrinos.

Kad nieko daugiau negalėjau išgauti, beliko pasitenkinti tuo.

Pagaliau atėjo diena, kai turėjau atsisveikinti su mis Grant. Mudviejų santykiai buvo tikrai nuoširdūs ir draugiški, ir daug kuo aš buvau jai skolingas, tad nemigau per naktį, galvodamas apie mudviejų išsiskyrimą ir arbatpinigius, kuriuos turėsiu išdalinti tarnams. Žinojau, kad ji laiko mane labai droviu, ir norėjau pasirodyti, kas iš tikrųjų esąs. Taigi sukaupiau drąsą ir kai paskutinį kartą likome vieni du, gana tiesiai užklausiau, ar leisianti man ją pabučiuoti atsisveikinant.

— Keistai jūs užsimirštate, misteri Belfurai,— pasakė ji.— Negaliu prisiminti, jog būčiau davusi jums pagrindo šitaip vaizduotis mūsų santykius.

Aš stovėjau priešais ją be žado, nežinodamas, nei ką galvoti, nei ką sakyti, tik staiga ji abiem rankom apkabino mano kaklą ir iš visos širdies pabučiavo.

— Koks jūs dar vaikas!— sušuko ji.— Nejaugi galvojote, kad aš galėčiau išsiskirti su jumis kaip su svetimu? Jeigu nė penkių minučių negaliu išbūti su jumis rimta, tai nemanykite, kad jūsų nemyliu. Man užtenka žvilgtelėti į jus ir jaučiu, kad myliu, kad noriu juoktis! O dabar, užbaigdama jūsų auklėjimą, duosiu jums patarimą, kuris greitu laiku pravers. Niekad nieko moterų neprašykite. Jos vis viena atsakys „ne", bet viešpats dar nesutvėrė moters, kuri galėtų pasipriešinti pagundai. Teologai mano, kad čia glūdi Ievos prakeiksmas; ji neatsilaikė, kai velnias pasiūlė jai obuolį, tas pats lemta ir jos dukroms.

— Jeigu jau netrukus aš neteksiu puikaus savo profesoriaus...— pradėjau.

— Man labai malonu,— pasakė ji pritūpdama.

— Norėčiau sužinoti vieną dalyką,— kalbėjau toliau.— Ar galiu paprašyti merginos rankos?

— Manote, kad galima apsieiti ir be to?— paklausė ji.— Arba, jūsų galva, geriau būtų, kad ji pati pasisiūlytų tekėti?

— Dabar pati matote, jog nemokate būti rimta,— tariau.

— Vienu atveju būsiu labai rimta,— atsakė ji:— aš visad liksiu jūsų draugė.

Kai kitą dieną sėdau ant arklio, visos keturios ledi stovėjo prie to lango, pro kurį kadaise žiūrėjome į Katrioną. Jos šaukė man „likite sveikas" ir mojavo nosinaitėmis. Žinojau, kad viena iš keturių tikrai sielvartavo! Dėl to, o taip pat prisiminęs, kaip prieš tris mėnesius aš priėjau prie tų pačių durų, pajutau širdyje liūdesį ir dėkingumą.

ANTROJI DALIS

TĖVAS IR DUKTĖ

XXI. KELIONĖ Į OLANDIJĄ

Laivas, išmetęs inkarą, stovėjo toli už Lito molo, tad į jį patekti buvo galima tik valtimi. Sunkumų dėl to nekilo: buvo rami, šalta ir debesuota diena; viršum vandens sklaidėsi švelnus rūkas. Kai priplaukiau prie laivo, jo korpusas buvo apgaubtas rūko, bet aukšti stiebai maudėsi saulės šviesoje ir žėrėjo it auksiniai. Tai buvo talpus, patogus prekybinis laivas kiek buku pirmagaliu, grūste prigrūstas druskos, sūdytos lašišos ir plonų baltų medvilninių kojinių olandams. Denyje mane pasveikino kapitonas, kažkoks Sengas, rodos, iš Lesmago, labai nuoširdus, geras jūrininkas, kuris tuo metu buvo užsiėmęs paskutiniais išplaukimo rūpesčiais. Keleivių dar nebuvo, tad man beliko vaikštinėti po denį, gėrėtis vaizdu ir sukti galvą, kokį atsisveikinimo siurprizą man sugalvojo mis Grant.

Edinburgas ir Petlando kalvos spindėjo viršum manęs kažkokiame šviesiame šyde, per kurį kartkartėmis praslinkdavo debesų šešėliai. Iš Lito beliko kaminų viršūs, o vandens paviršiuje, kur tvyrojo migla, nieko nebuvo matyti. Staiga išgirdau irklų pliuškenimą, o netrukus, tartum iš laužo dūmų, išniro valtis. Pirmagalyje nejudėdamas sėdėjo į šiltus drabužius įsisupęs žmogus, o šalia liekna grakšti mergina, kurią pamačius širdis vos nenustojo plakusi. Nespėjau atsikvošėti, o ji jau buvo ant denio, ir aš šypsodamasis jai nusilenkiau; nusilenkimas dabar man išėjo kur kas grakštesnis, negu prieš keletą mėnesių, kai mudu pirmą kartą susitikome. Be abejonės, mudu abu buvome gerokai pasikeitę: ji, rodos, užaugo kaip jaunas, gražus medelis. Joje atsirado kažkoks malonus drovumas, kuris labai jai tiko, dabar ji tartum žvelgė į save iš šalies ir pasidarė moteriškesnė. Buvo aišku, kad mudu abu palietė ta

pati užburta lazdelė. Ir jei mis Grant grožio suteikė tik vienam, tai grakštumo abiem.

Mes vienu kartu surikome: ir vienas, ir antras galvojome, kad atėjome atsisveikinti. Bet ūmai supratome, jog plaukiame drauge.

— O kodėl Barbara man to nesakė!— sušuko ji ir tuojau atsiminė laišką, kurį buvo gavusi tik su sąlyga atplėšti laive. Voke buvo ir man adresuotas laiškas, kuris skambėjo taip:

„Brangusis Deivi, ką jūs pasakysite apie mano atsisveikinimo siurprizą? Kaip jums patinka jūsų palydovė? Pabučiavote ją, ar tik paprašėte leidimo? Norėčiau tuo ir baigti, bet tada mano klausimo prasmė liktų nesuprantama. Kai dėl manęs, atsakymą aš žinau iš savo patirties. Na, o jūs prisiminkite tą mano gerą patarimą. Nebūkite perdaug drovus ir, dėl dievo, nemėginkite būti familiarus,— niekas negali jums labiau pakenkti. Jūsų mylinti draugė ir auklėtoja

Barbara Grant.

Išsiplėšęs iš užrašų knygutės lapiuką, brūkštelėjau keletą žodžių. Kartu su Katrionos laiškeliu įdėjau savo atsakymą į voką ir, užantspaudavęs jį nauju antspaudu su Belfurų herbu, įdaviau Prestongrendžo tarnui, kuris vis dar laukė valtyje.

Iki tol, klausydami kažkokio abipusio širdies balso, mudu su Katriona vengėme žiūrėti kits kitam į akis, bet kai dar sykį spustelėjau jos rankas, pasijutome laisviau.

— Katriona!— tariau.

Atrodė, kad tuo vieninteliu žodžiu prasidėjo ir baigėsi mano gražbylystė.

— Jūs džiaugiatės, mane matydamas?— paklausė ji.

— Neklauskite,— pasakiau.— Mes pernelyg artimi draugai, kad reikėtų įrodinėti tai žodžiais.

— Na, ar ji ne nuostabiausia mergina pasaulyje?— sušuko Katriona.— Aš niekad neregėjau tokios tyros ir tokios gražios merginos.

— Nors Apinas jai rūpi ne daugiau, kaip pernykštis sniegas,— pasakiau.

— O, ji taip tik sako!— sušuko Katriona.— Juk kaip tik dėl mano vardo ir kilmingo kraujo, kuris teka mano gyslomis, ji ėmėsi mane globoti ir buvo tokia gera.

— Ne, aš pasakysiu jums, kodėl ji taip darė,— tariau.— Visokių veidų pasitaiko šiame pasauly. Štai, pavyzdžiui, Barbaros veidas toks, į kurį negali žiūrėti nesižavėdamas ir negali negalvoti, kad ji puiki, šauni ir linksma mergina. O štai jūsų veidas visiškai nepanašus į josios. Aš ir pats iki šios dienos nežinojau, koks jis yra iš tikrųjų. Jūs negalite matyti savęs, todėl ir negalite to suprasti. Bet ji iš meilės jūsų grožiui ėmėsi jus globoti ir buvo gera jums. Ir kiekvienas žmogus padarytų tą patį.

— Kiekvienas?— paklausė ji.

— Kiekvienas, kas gyvas!— atsakiau.

— Dėl to, tur būt, ir kareiviai išleido mane iš pilies!— sušuko ji.

— Barbara išmokė jus šaipytis iš manęs,— pasakiau.

— Ji išmokė mane žymiai daugiau. Ji papasakojo man daugybę dalykų apie misterį Deividą, apie jo trūkumus ir šiokias tokias dorybes,— kalbėjo ji šypsodama.— Ji papasakojo man viską apie misterį Deividą, tik ne tai, kad jis plauks tuo pačiu laivu, kaip ir aš. Tarp kitko, kur jūs plaukiate?

Aš paaiškinau.

— Vadinasi, keletą dienų,— pasakė ji,— mes praleisime drauge, o paskui, tur būt, atsisveikinsime visam laikui! Aš vykstu į Helvuto miestuką, kur turiu susitikti su tėvu, o iš ten — į Prancūziją, kur ir gyvensime su mūsų klano vadais ištremtyje.

Aš tik kažką sumurmėjau po nosim, nes Džeimso Moro pavardė visada užgniaužd avo man žadą.

Ji bemat tai pamatė ir atspėjo mano mintis.

— Ką gi, misteri Deividai,— tarė ji,— nepasakyčiau, kad du mano giminaičiai būtų pasielgę su jumis nepriekaištingai. Vienas jų — Džeimsas Moras, mano tėvas, antras — Prestongrendžas. Pastarasis išsiteisino pats arba ďuktės pagalba. O dėl savo tėvo, Džeimso Moro, štai ką turiu pasakyti: jis buvo sukaustytas grandinėmis ir sėdėjo kalėjime. Jis paprastas, doras kareivis ir tikras Škotijos sūnus. Jis negalėjo suvokti, kokie buvo jų ketinimai. Jei tik jis būtų žinojęs, kad pakenks tokiam jaunam džentelmenui, kaip jūs, greičiau būtų miręs. Atmindama, kad jūs visad man buvote palankus, prašau atleisti mano tėvui ir jo šeimai tą klaidą.

— Katriona,— atsakiau,— aš nė žinoti nenoriu, kokia ta klaida buvo. Žinau tik, kad jūs nuėjote pas Prestongrendžą ir atsiklaupusi maldavote išgelbėti man gyvybę. O, aš puikiai žinau, kad jūs nuėjote pas jį dėl savo tėvo, bet juk prašėte ir dėl manęs. Apie tai net negaliu kalbėti. Aš niekad neužmiršiu nei jūsų gerumo, kai pavadinote save mažuoju mano bičiuliu, nei to, kad maldavote išgelbėti man gyvybę. Niekad nebekalbėsime apie nuoskaudas ir atleidimą.

Valandėlę stovėjome tylėdami. Katriona žiūrėjo į denį, o aš į ją. Tuo metu pakilo šiaurės vakarų vėjas, ir jūreiviai ėmė skleisti bures ir kelti inkarą.

Be mudviejų, laive buvo dar šešetas keleivių. Tad kajutė buvo pilna pilnutėlė. Ten buvo trys solidūs pirkliai iš Lito, Kirkaldžio ir Dendžio, vykstantys į Aukštutinę Vokietiją, grįžtantis namo olandas ir orios pirklių žmonos. Vienos iš jų globai buvo patikėta Katriona. Laimei, toji globėja, misis Džebi, sirgo smarkia jūrlige ir dieną naktį gulėjo. Be to, aš ir Katriona buvome vieninteliai jauni žmonės „Rožėje", neskaitant blyškaus veido berniuko, kuris, kaip kad aš kadaise, patarnavo prie stalo. Kitaip sakant, mudu su Katriona buvome palikti mūsų pačių valiai. Sėdėjome prie stalo greta, ir aš su džiaugsmu jai asistavau. Ant denio patiesdavau savo apsiaustą, kad jai būtų mažiau šalta sėdėti. Oras tam metų laikui buvo labai gražus — šviesios, šaltos dienos ir naktys, nuolat dvelkiantis lengvas vėjukas — tad, plaukiant per Šiaurės jūrą, kažin ar teko keisti bures, ir mes nuo saulėtekio iki vėlaus vakaro sėdėdavome ant denio, kol danguje įsižiebdavo ryškios žvaigždės, kartkartėmis pasivaikščiodami, kad nesušaltume. Pirkliai ir kapitonas Sengas kartais šypsodavo, žiūrėdami į mus, arba linksmai užkalbindavo, bet ir vėl palikdavo vienus; didesnę laiko dalį jie buvo užimti silkėmis, kartūnais ir drobe arba postringavo, kad lėtai plaukiame, ir visai nesidomėjo mūsų rūpesčiais.

O mums iš pradžių rūpėjo daug ką vienas kitam pasakyti, ir mes tarėmės esą labai sąmojingi. Aš mažumėlę vaidindavau dabitą, o ji, man regis, jauną, bet daug patyrusią ledi. Tačiau netrukus ėmėme elgtis paprasčiau. Lioviausi šnekėjęs ta pompastiška trūkčiojančia anglų kalba, kurią ir taip prastai mokėjau, ir užmiršau Edinburgo nusilenkimus bei pasisveikinimus, o ji vėl pasidarė miela ir betarpiška, kaip anksčiau. Taigi mes bendraudavome lyg vienos šeimos nariai, tik aš puoselėjau jai

daug švelnesnius jausmus, nei ji man. Dabar dažniau tylėdavome, bet dėl to nesielvartavome. Retkarčiais Katriona pasakodavo man škotų pasakas; galybę jų buvo išmokusi iš mano bičiulio rudojo Nilio. Ji labai gražiai jas sekdavo, o ir pačios pasakos būdavo vaikiškai mielos. Bet visų maloniausia man būdavo girdėti jos balsą ir žinoti, kad ji pasakoja man, o aš klausau. Kartais mes sėdėdavome, nė žodžio netardami, net žvilgsniais nepersimesdami, tik džiaugdamiesi, kad esame šalia kits kito. Beje, kalbu tik apie save. Nesu visai tikras, ar klausiau kada nors save, ką galvoja mano jaunoji draugė, ir bijojau įsisąmoninti, ką aš pats jaučiu. Dabar jau nebėra reikalo slėpti nei nuo savęs, nei nuo skaitytojo: aš buvau beprotiškai įsimylėjęs. Ji švietė man skaisčiau už saulę. Kaip jau sakiau, ji buvo gerokai ūgtelėjusi; ji stiebėsi aukštyn kaip jaunas sveikas medelis ir atrodė tvirta, linksma ir žvali. Man dingojosi, kad ji vaikšto kaip jauna danielė. O stovi tartum berželis ant kalno. Nenorėjau nieko daugiau, tik sėdėti šalia jos ant denio. Man nė į galvą neateidavo mintis apie ateitį. Aš taip buvau patenkintas šia diena, kad nesivarginau, galvodamas apie tolesnius savo žingsnius, tik retkarčiais man kildavo pagunda paimti jos ranką ir laikyti savojoje. Kaip koks šykštuolis sergėjau savo laimę, bijodamas jos netekti.

Daugiausia mudu kalbėdavomės apie save ir apie kits kitą, tad jei kam būtų šovę į galvą pasiklausyti mūsų, mus būtų palaikę didžiausiais egoistais pasaulyje. Kažkaip pasitaikė, kad šnekučiuodamiesi, kaip paprastai, mes ėmėme kalbėtis apie draugus ir draugystę ir, kaip netrukus pasirodė, žengėme pavojingu keliu. Mes kalbėjomės apie tai, koks nuostabus jausmas draugystė ir kaip anksčiau mes to neįtarėme, apie tai, kad ji suteikia gyvenimui gaivumo, ir apie tūkstančius panašių dalykų, kuriuos nuo pat pasaulio įkūrimo svarsto mūsų padėtyje atsidūrę jaunuoliai. Paskui stebėjomės, kodėl draugams, pirmą kartą susitikus, visad atrodo, jog jie tik pradeda gyventi, o tuo tarpu kiekvienas iš jų jau gyveno ir anksčiau, gaišdamas laiką su kitais žmonėmis.

— Aš labai mažai ką padariau gyvenime,— pasakė ji,— galiu dviem trim žodžiais viską papasakoti. Aš juk mergina, o kiek merginos gyvenime būna įvykių? Bet keturiasdešimt penktaisiais metais aš lydėjau savo klaną. Vyrai ėjo su špagomis ir šautuvais, suskirstyti į brigadas su vienodų spalvų tartano rūbais.

Kad būtumėt matęs, kaip jie žygiavo! Ten buvo škotų net iš Žemumų, juos lydėjo raiti nuomininkai su trimitais, o iš visų pusių į kovą kvietė dūdmaišiai. Aš jojau mažu kalnų arkliuku šalia savo tėvo, Džeimso Moro, ir paties Glengailio. Pamenu tik, kad Glengailis pabučiavo man į skruostą sakydamas: „Brangioji giminaite, jūs vienintelė moteris iš viso klano, kuri iššygiavo su mumis." O man tada buvo vos dvylika metų! Mačiau taipogi princą Čarlį ir žydras jo akis... Tikrai jis buvo labai gražus! Jis leido man pabučiuoti jam ranką, visai kariuomenei matant. Taip, nepaprastos buvo dienos, panašios į sapną, iš kurio aš paskui pabudau. Kas buvo toliau, jūs puikiai žinote. Visų blogiausia buvo tada, kai pasirodė raudonšvarkiai. Mano tėvas ir dėdė slėpėsi kalvose, ir man reikėjo nešti jiems valgį naktį bei ankstų rytą, giedant gaidžiams. Taip, daug kartų ėjau naktį, ir širdis dunksėjo iš baimės. Keista, kad nė sykio nesutikau šmėklos, bet, sako, jog merginoms jos nieko nedaro. Paskui, per mano dėdės vestuves, buvo dar baisiau! Su nuotaka, Džene Kei, man teko praleisti naktį viename kambary Inversnaide. Tą pačią naktį, kai mes pagrobėme ją iš giminių pagal seną protėvių paprotį. Ji čia norėjo tekėti už Robio, čia jau nebenorėjo. Niekad nemačiau tokios nerimtos moters: visa ji tartum buvo sutverta iš prieštarybių. Na ką gi, ji buvo našlė, o našlės visos pagedę.

— Katriona,— nustebau,— iš kur jūs tai ištraukėte?

— Nežinau,— atsakė ji,— aš tik sakau jums tą, ką jaučiu. Ištekėti už antro vyro! Fui! Bet ji tokia buvo: ištekėjo antrą kartą už mano dėdės Robino ir ėjo su juo į bažnyčią ir į turgų. Paskui jai viskas įgriso arba bičiuliai ją įkalbėjo, o gal ir pačiai gėda pasidarė. Galų gale ji pabėgo ir sugrįžo pas savo gimines. Ji pasakojo, kad mes ją laikėme prievarta, ir dar dievas žino ką. Nuo tos dienos apie moteris aš esu ne itin geros nuomonės. Na, o paskui mano tėvą, Džeimsą Morą, pasodino į kalėjimą, o visa kita žinote ne blogiau už mane.

— Ir visą tą laiką jūs neturėjote nė vieno draugo?— paklausiau.

— Neturėjau,— atsakė ji.— Kalnuose bendravau su dviem trim merginomis, bet ne taip artimai, kad vadinčiau jas draugėmis.

— Mano pasakojimas dar paprastesnis,— tariau.— Aš niekad neturėjau draugo, kol nesutikau jūsų.

— O narsusis misteris Stiuartas?— paklausė ji.

— O taip, visai ir pamiršau jį,— pasakiau.— Bet juk jis vyras, o tai visai kas kita.

— Žinoma!— sušuko ji.— Žinoma, tai visai kas kita.

— Ir dar vieną draugą turėjau,— kalbėjau toliau.— Tikriau sakant, kadaise maniau, jog turiu, bet apsigavau.

Katriona paklausė, kas ji tokia buvo.

— Tai buvo jis, o ne ji,— pasakiau.— Mudu buvome geriausi mano tėvo mokyklos mokiniai ir galvojome, kad labai mylime vienas antrą. Atėjo metas, kai jis išvyko į Glazgą ir įstojo į prekybos namus, kur dar anksčiau buvo išvykęs tarnauti jo pusbrolis. Per pasiuntinį aš gavau iš jo du tris laiškus, paskui jis susirado naujų draugų, ir nors aš jam be paliovos rašiau, jis nebeatsakė. Ak Katriona, aš pykau tada ant viso pasaulio. Nieko nėra skaudesnio, kaip netekti žmogaus, kurį laikei savo draugu.

Ji ėmė smulkiai klausinėti mane apie jo išvaizdą ir būdą, nes mudu domėjomės viskuo, kas turėjo ką nors bendra su kiekvienu iš mudviejų, kol pagaliau, savo nelaimei, atsiminiau turįs jo laiškus ir atnešiau juos iš kajutės.

— Štai jo laiškai,— pasakiau,— ir apskritai čia visi laiškai, kuriuos savo gyvenime esu gavęs. Štai viskas, ką galiu apie save papasakoti. Visa kita jūs žinote ne blogiau už mane.

— Ar aš galiu perskaityti šiuos laiškus?— paklausė ji.

— Žinoma,— atsakiau,— jei tik laiko negaila.

Tada ji liepė man pasitraukti, nutarusi perskaityti juos visus paeiliui. Ten buvo ne tik neištikimo mano draugo, bet ir keletas misterio Kembelo laiškų, kuriuos gaudavau, kai jis retkarčiais išvykdavo į miestą bažnyčios reikalais, o kadangi savo visą korespondenciją laikiau krūvoje, tai ten dar buvo Katrionos raštelis ir du laiškučiai, gauti iš mis Grant — Base ir šiame laive. Apie pastaruosius aš ir nepagalvojau tą akimirką.

Mane taip buvo užvaldę mintys apie Katrioną, kad nebesižinojau, ką daraąs, man buvo netgi vis viena, ar ji yra šalia, ar ne. Žiūrėdamas į ją, susirgau kažkokia tauria karštlige, kuri nepalikdavo manęs nei dieną, nei naktį. Todėl taip ir atsitiko, kad, perėjęs į laivo paskuigalį, už kurio šūkuriavo bangos, tarsi stengdamasis prailginti malonumą, aš ne taip jau skubėjau grįžti, kaip kad galėtų atrodyti. Iš prigimties nesu epikurietis, bet iki šios dienos mano kely pasitaikė taip mažai džiaugs-

mo, kad vertėtų man atleisti, jog pasidaviau jam labiau, negu derėjo.

Kai sugrįžau pas Katrioną, ji taip šaltai padavė man laiškus, kad neaiškiai, skausmingai įtariau, jog tarp mudviejų radosi kažkoks šešėlis.

— Perskaitėte laiškus?— paklausiau. Man regis, kad mano balsas skambėjo ne visai natūraliai, nes suvokiau, kas galėjo atsitikti.

— Norėjote, kad visus juos perskaityčiau?— paklausė ji.

— Taip,— atsakiau silpnu balsu.

— Ir net paskutinįjį?— kamantinėjo toliau.

Supratau, kas yra, bet vis dėlto nenorėjau jai meluoti.

— Aš jums daviau visus laiškus be jokios slaptos minties,— tariau.— Manau, kad juose nėra nieko blogo.

— O aš taip nemanau. Tur būt, esu kitaip sutverta,— pasakė ji,— ir dėkoju už tai dievui. Tai ne toks laiškas, kurį galima būtų man rodyti. Nederėjo ir rašyti tokį laišką.

— Man rodos, jūs kalbate apie savo draugę Barbarą Grant?— paklausiau.

— Nieko nėra skaudesnio, kaip netekti žmogaus, kurį laikei savo draugu,— Katriona pakartojo mano paties žodžius.

— Man rodos, kad kartais ir pačios draugystės galima netekti,— sušukau.— Argi jūs manote, kad yra teisinga kaltinti mane už keletą žodžių, kuriuos užgaidi mergina parašė greitosiomis ant popieriaus skiautės? Jūs pati žinote, kaip aš gerbiau jus ir visad gerbsiu.

— Tačiau jūs parodėte man šitą laišką,— pasakė ji.— Man nereikia tokių draugų. Aš puikiai išsiversiu be jos ir be jūsų.

— Štai kaip jūs atsidėkojate!— sušukau.

— Aš jums dėkinga,— pasakė ji.— Tik prašau atsiimti savo laiškus.— Pastarieji žodžiai tarytum įstrigo jai gerklėje ir nuskambėjo labai įžeidžiamai.

— Dusyk nereikia manęs prašyti,— pasakiau, paskui čiupau laiškus ir, paėjęs kiek į šalį, sviedžiau juos kuo toliau į jūrą. Dar kiek, ir aš, rodos, būčiau šokęs paskui juos.

Kiaurą dieną įtūžęs vaikščiojau šen ir ten. Mintyse vadinau ją užgauliausiais vardais, ir taip ligi pat vakaro. Katrionos elgesys pranoko viską, ką aš buvau girdėjęs apie kalnietišką išdidumą: man atrodė neįtikima, kad jauna mergina, dar visai vaikas, taip giliai dėtųsi į širdį menką užuominą, tuo labiau

kad ji priklausė artimai draugei, kurią begirdama ji suspėjo mane nukamuoti. Smarkiai ir šiurkščiai bariau ją mintyse, lyg apmaudu nesitveriantis vaikas. Jei iš tiesų būčiau ją pabučiavęs, gal nerūstautų taip labai; bet kad apie tai buvo parašyta, ir dar linksmu tonu, ji ūmai suliepsnojo kvailiausiu pykčiu. Matydamas, kokios nenuovokios yra moterys, aš apraudojau vargšų vyrų dalią.

Per vakarienę vėl sėdėjome šalia. Bet kaip viskas buvo pasikeitę! Ji elgėsi šaltai, veidas buvo lyg medinės lėlės. Buvau pasiryžęs vienu metu ir primušti ją, ir šliaužioti jai po kojų, bet ji nedavė man nė menkiausios dingsties nei tam, nei kitam. Tuojau po vakarienės ji nuėjo slaugyti misis Džebi, kuria iki šiol nelabai rūpinosi. Dabar ji stengėsi atsilyginti jai, ir likusios kelionės metu buvo itin atidi senajai ledi, o ant denio meilavosi prie kapitono labiau, negu, mano manymu, derėjo. Žinoma, kapitonas buvo orus ir rimtas žmogus, bet man buvo nepakeliama regėti, kaip ji laisvai plepa su kažkuo kitu, o ne su manim.

Apskritai ji taip vykusiai vengdavo manęs ir taip stengdavosi būti kitų draugėje, kad ilgai turėjau laukti, kol radau progą su ja pasikalbėti. Kai ta proga pasitaikė, aš nesugebėjau ja pasinaudoti. Štai kaip visa tai buvo.

— Negaliu suprasti, kuo jus įžeidžiau,— tariau.— Šiaip ar taip, tai juk nėra kažkas nebepataisoma. Atleiskite man.

— Neturiu ko jums atleisti,— atrėžė ji, ir tie žodžiai buvo šalti kaip marmuras.— Labai dėkinga jums už jūsų draugystę.— Ir ji vos pastebimai tūptelėjo.

Bet aš nutariau pasakyti jai viską.

— Štai dar kas,— tariau.— Jei aš jus užgavau, parodęs tą laišką, tai mis Grant čia niekuo dėta. Ji rašė ne jums, bet vargšui paprastam kukliam vaikinui, kuriam reikėjo būti protingesniam ir nerodyti laiško. Jei jūs mane smerkiate...

— Aš patariu jums nebekalbėti apie tą merginą!— sušuko Katriona.— Net jeigu ji numirtų, aš nenorėčiau nieko girdėti apie ją.— Ji nusisuko nuo manęs, paskui, ūmai susigriebusi, pridūrė:— Prisiekite man, kad niekad nieko bendra su ja neturėsite!

— Patikėkite, niekuomet negalėčiau būti toks neteisingas,— pasakiau,— ir toks nedėkingas.

Šį kartą jau aš nusigręžiau nuo jos.

Kelionei baigiantis, oras smarkiai pabiuro. Vantuose stūgavo vėjas, jūra buvo audringa, laivas braškėjo, sunkiai stumdamasis per bangas. Lotininkas šūkčiojo mažne be perstogės, nes visą laiką vinguliavome tarp seklumų. Apie devintą valandą ryto, kai vėtra su kruša nurimo ir sušvito žiemos saulė, pirmąkart išvydau Olandiją — ant kranto stovėjo visa eilė malūnų besisukančiais vėjyje sparnais. Pirmą kartą mačiau tuos keistus gremėzdus ir staiga pajutau, kad keliauju svetur ir regiu naują pasaulį ir naują gyvenimą. Apie pusę dvylikos mes išmetėme inkarą netoliese Helvuto uosto. Čia siautėjo bangos, kurios smarkiai supo laivą. Aišku, visi mes, išskyrus misis Džebi, išėjome ant denio. Vieni apsivilkę paltais, kiti apsimuturiavę brezentais: visi laikėmės už lynų ir juokavome, mėgdžiodami senus jūreivius.

Netrukus prie laivo priplaukė valtis, ir jos šeimininkas ėmė kažką olandiškai šaukti mūsų kapitonui. Kapitonas Sengas, labai sunerimęs, kreipėsi į Katrioną, ir visiems, kurie stovėjo netoli, paaiškėjo, kodėl jis nerimauja. Mat, keleiviai nekantraudami laukė, kada „Rožė" išplauks į Roterdamą, užtat kad iš ten vakare turėjo išvažiuoti pašto karieta į Aukštutinę Vokietiją. Audra dar nebuvo įsisiautėjusi, ir kapitonas tikėjosi vakarui suskubti į Roterdamo uostą. Bet Džeimsas Moras turėjo sutikti savo dukterį Helvute, tad kapitonas apsiėmė sustoti čia ir, kaip buvo įprasta, išsodinti merginą į valtį. Valtis priplaukė, ir Katriona ruošėsi lipti, bet kapitonas ir valties šeimininkas bijojo rizikuoti jos gyvybe per tokį biaurų orą, be to, nenorėjo delsti.

— Vargu ar jūsų tėvas bus patenkintas, jei mes sulaužysime jums kojį, mis Dramond, arba, ko gero, ir nuskandinsime jus. Paklausykite manęs,— kalbėjo jis toliau,— ir plaukite su mumis į Roterdamą. Iš Roterdamo burlaiviu galėsite plaukti Masu į Brilį, o paskui diližanu grįžti į Helvutą.

Bet Katriona nė girdėti nieko nenorėjo. Ji blyškė, regėdama skriejančius purslus, žalias bangas, kada-ne-kada užpilančias denio pirmagalį ir valtį, kuri čia staigiai lėkė bangomis aukštyn, čia grimzdo žemyn. Bet ji tvirtai atminė savo tėvo įsakymą. „Mano tėvas, Džeimsas Moras, taip liepė",— kartojo ji visą laiką. Aš maniau, kad mergina spyriojosi ir neklausė gerų pata-

rimų iš užgaidumo, bet iš tikrųjų taip daryti ją vertė labai svarbios priežastys, kurias ji buvo nutylėjusi. Burlaiviai ir dilžanas — puikūs daiktai, bet reikia mokėti pinigus, norint jais naudotis, o ji beturėjo du šilingus ir tris puspensius. Taigi kapitonas ir keleiviai, nežinodami apie jos skurdą,— o ji buvo per išdidi prisipažinti,— bergždžiai aušino burnas.

— Betgi jūs nemokate nei olandų, nei prancūzų kalbos,— pasakė kažkas.

— Nemoku,— sutiko ji,— bet nuo keturiasdešimt šeštųjų metų čia gyvena tiek garbingų škotų, kad aš puikiai įsikursiu, dėkoju jums.

Jos žodžiai skambėjo taip kaimietiškai paprastai, kad kuriene-kurie nusijuokė, kiti atrodė dar labiau nuliūdę, o misteris Džebis baisiai supyko. Kadangi jo žmona buvo sutikusi globoti Katrioną, jis suprato, kad jo pareiga saugiai nuplukdyti merginą į krantą, bet niekas negalėjo priversti jo taip pasielgti, nes jis būtų praleidęs savo dilžaną. Man regis, garsiai šūkaudamas, jis norėjo nustelbti sąžinės priekaištus. Pagaliau jis užsipuolė kapitoną Sengą, įrodinėdamas, jog tai būtų gėda, tikra pražūtis dabar palikti laivą, ir kad, esą, jokiu būdu negalima atiduoti merginos likimo valiai ir sodinti į vieną valtį su biauriais olandų žvejais. Ir aš taip maniau. Pasikvietęs šturmaną, susitariau su juo, kad jis pasiųstų mano skrynias į Leideną tuo adresu, kurį žinojau. Paskui pamojau žvejams.

— Aš plauksiu į krantą su jaunąja ledi, kapitone Sengai,— pasakiau.— Man nesvarbu, kokiu keliu vykti į Leideną.

Taip taręs šokau į valtį, bet nesugebėjau to padaryti itin grakščiai, ir kartu su abiem žvejais išsitiesiau valties dugne.

Iš valties viskas atrodė dar baisiau, negu iš laivo. Nuolat nirdamas ir kildamas, jis stūksojo aukštai viršum mūsų ir kiekvieną akimirką galėjo mus sutraiškyti. Ėmiau galvoti, kad kvailai padariau, nes Katriona negalės nusileisti pas mane į valtį, ir aš vienas turėsiu išlipti į Helvuto krantą, nesitikėdamas kito atpildo, tik išsvajotų Džeimso Moro glėbesčiavimų. Bet, matyt, mano buvo neatsižvelgta į merginos drąsą. Ji matė, kaip aš šokau, ir nors nežinia, kas dėjosi jos širdy, veide nebuvo nė šešėlio abejonės. Aišku, ji nenorėjo nusileisti draugui, kurio buvo atsižadėjusi! Laikydamasi lyno, ji užšoko ant falšborto. Šokti pasidarė dar pavojingiau, nes vėjas išpūtė sijonus ir parodė mums jos kojines kiek aukštėliau, negu de-

rėjo. Ji negaišo nė akimirkos, ir jei kas nors būtų užsigeidęs jai sukliudyti, nebūtų suskubęs. Aš stovėjau valtyje, išskėtęs rankas. Laivas pasidavė į mus, o valtis priartėjo prie pat laivo, ir Katriona šoko. Laimė, kad sugavau ją ir, žvejų prilaikomas, nepargriuvau. Valandėlę ji tvirtai laikėsi manęs, giliai ir greitai alsuodama; tebesilaikė ir tada, kai vairininkas mus pasodino, ir, kapitonui Sengui, laivo ekipažui ir keleiviams plojant ir garsiai atsisveikinant, mūsų valtis pasuko į krantą.

Vos atsikvošėjusi Katriona, žodžio netardama, atitraukė rankas. Aš taip pat tylėjau. Vėjo švilpesys ir bangų gausmas vis tiek būtų mus nustelbę. Nors irklininkai darbavosi spėriai, plaukėme lėtai, tad kol mes pasiekėme uostą, „Rožė" suskubo pakelti inkarą ir nuplaukti.

Vos spėjome atsidurti ramiame vandenyje, valties šeimininkas biauriu olandišku įpročiu sustabdė valtį ir pareikalavo užsimokėti po du guldenus už kiekvieną (maždaug po tris keturis anglų šilingus). Katriona labai susijaudinusi ėmė garsiai šaukti, kad kapitonas Sengas jai sakęs, jog už kiekvieną keleivį reikią mokėti tik po vieną šilingą. „Nejaugi jūs manote, kad aš sėsiu į valtį, nepasiklaususi pirma, kiek reikės mokėti?"— piktinosi ji. Valties savininkas taip pat šaukė žargonu, kuriame keiksmai buvo angliški, o visi kiti žodžiai olandiški. Pagaliau, pamatęs, kad ji tuoj tuoj pravirks, patyliukais įdėjau nevidonui į delną šešis šilingus, ir tik tada jis teikėsi paimti iš jos tą vieną šilingą. Jaučiausi užsigavęs ir susigėdęs. Man patinka taupūs žmonės, bet argi verta buvo taip karščiuotis? Kai valtis vėl ėmė plaukti į krantą, aš gana šaltai pasiteiravau, kur ji susitarusi susitikti su savo tėvu.

— Apie jį reikia teirautis kažkokio doro škotų pirklio Sproto namuose,— pasakė ji ir paskui vienu kvapu išrėžė:— Aš noriu širdingai jums padėkoti, jūs buvote man geras draugas.

— Turėsime tam pakankamai laiko, kai atiduosiu jus į tėvo rankas,— pasakiau, nė neįtardamas, kiek mano žodžiuose tiesos.— O jam papasakosiu, kokią jis turi paklusnią dukterį.

— O, aš nemanau, kad mane galima būtų vadinti paklusnia!— sušuko ji graudulingu balsu.— Širdy aš nebuvau jam ištikima.

— Bet, man rodos, kad nedaugelis ryžtųsi tokiam šuoliui tik dėl to, kad išpildytų tėvo įsakymą,— pasakiau.

— Nebenoriu, kad jūs taip apie mane galvotumėte!— vėl sušuko ji.— Argi aš galėjau pasilikti laive po to, kai jūs jau buvote valtyje? Be to, turėjau ir kitų priežasčių.— Ir ji nukaitusiu veidu prisipažino man esanti be pinigų.

— Dieve mano!— šušukau,— kas per beprotiška mintis išsiųsti jus į Europą su tuščia pinigine! Tai stačiai neleistina!

— Jūs užmirštate, kad mano tėvas, Džeimsas Moras, neturtingas,— pasakė ji.— Jis įstatymo persekiojamas tremtinys.

— Bet aš manau, kad ne visi jūsų draugai yra įstatymo persekiojami tremtiniai!— atšoviau.— Ar gerai jūs pasielgėte su tais, kurie jumis rūpinosi? Ar gerai pasielgėte su manimi ir mis Grant, kuri patarė jums vykti ir išeitų iš proto, jei sužinotų apie tai? O Gregorai, su kuriais gyvenote ir kurie taip jus mylėjo? Dar laimė, kad patekote į mano rankas! Įsivaizduokite, kad jūsų tėvo atsitiktinai čia nebūtų,— ką jūs darytumėte vienui viena svetimoje šalyje? Tik pagalvojus apie tai, man baugu darosi.

— Aš visiems jiems pamelavau,— atsakė ji.— Visiems pasakiau, kad turiu daug pinigų. Ir jai taip pasakiau. Negalėjau žeminti Džeimso Moro jų akyse!

Katriona būtų ne tik pažeminusi, bet ir visai tėvo garbę nuplėšusi, nes vėliau sužinojau, kad tą melą sugalvojo tėvas, o ne duktė, ir mergina turėjo paremti jį, gelbėdama tėvo reputaciją. Bet tuo metu aš to nežinojau, ir mintis, kad ji neturtinga ir jai grėsė pavojus, nežmoniškai mane jaudino.

— Nieko sau,— pasakiau,— vis dėlto reikėjo būti išmintingesnei.

Jos bagažą laikinai palikau pakrantės viešbutyje, kur neseniai išmokta prancūzų kalba paklausiau Sproto adreso. Jo namai buvo netoliese, ir mes leidomės pas jį. Ėjome ir įdėmiai žvalgėmės aplinkui. Škotams čia tikrai daug kas turėjo kelti nusistebėjimą: kanalai, medžiai, gražių raudonų plytų namai su žydrō marmuro laipteliais ir suolais prie kiekvienų durų. Miestas buvo toks švarus, kad gali sėsti tiesiai ant grindinio ir pietauti. Sprotas buvo namie ir sėdėjo prie sąskaitybos knygos žemoje, labai jaukioje ir švarioje svetainėje žemomis lubomis, nustatytoje porcelianu ir paveikslais. Ant stalo stovėjo gaublys vario rėmuose. Sprotas buvo stambus, sveikas, raudonskruostis vyriškis, bet aš iššyk nusprendžiau, jog tai sukčius. Jis sutiko mus šaltai ir net nepasiūlė sėstis.

— Ar Džeimsas Moras Makgregoras dabar Helvute, sere?— paklausiau.

— Nepažįstu tokio,— atsakė jis nekantriai.

— Jeigu jūs norite, kad kalbėčiau aiškiau,— pasakiau,— tai aš klausiu, kur mes Helvute galime rasti Džeimsą Dramondą, arba Makgregorą, arba Džeimsą Morą, buvusį Inveronachilio nuomotoją?

— Sere,— atsakė jis,— jeigu tas jūsų Džeimsas Moras būtų pragare, aš labai dėl to džiaugčiausi.

— Šita jaunoji ledi jo duktė, sere,— pasakiau.— Jūs, tur būt, sutiksite, kad, jai girdint, ne itin mandagu taip nepagarbiai kalbėti apie Džeimsą Morą.

— Aš nieko bendro neturiu nei su ja, nei su juo, nei su jumis!— užriko jis garsiai.

— Leiskite jums pasakyti, misteri Sprotai,— pasakiau,— kad šita jaunoji ledi atplaukė iš Škotijos susitikti su tėvu, ir per kažkokį nesusipratimą jai buvo duotas jūsų adresas. Gal įvyko klaida, bet man rodos, kad mus abu — jus ir mane, atsitiktinį jos bendrakeleivį — tai rimtai įpareigoja pagelbėti mūsų tautietei.

— Iš proto norit mane išvesti?— sušuko jis.— Sakau, kad nieko nežinau ir dar mažiau noriu žinoti apie jį ir jo padermę. Tas žmogus man prasiskolinęs.

— Labai galimas daiktas, sere,— pasakiau, įpykęs dabar smarkiau, negu jis pats.— Užtat aš jums nieko neskolingas. Aš globoju jaunąją ledi. Esu visai nepratęs prie tokių manierų ir suvis nežadu su jomis taikstytis.

Tai sakydamas paėjau porą žingsnių jo stalo link, negalvodamas labai, ką darau, bet visai atsitiktinai kaip tik tai jį paveikė. Kraujas atslūgo iš sveiko jo veido.

— Dėl dievo meilės, nebūkite toks nekantrus, sere,— sušuko jis.— Aš visai nenorėjau jūsų įžeisti. Ar žinote, sere, aš juk esu labai geraširdis, doras, linksmas žmogus: loju, bet nesikandžioju. Iš mano žodžių galėjote susidaryti vaizdą, kad esu baisiausiai piktas, bet taip nėra. Sendis Sprotas širdyje geras vyras! Negalite įsivaizduoti, kiek nemalonumų ir širdgėlos suteikė man tas žmogus.

— Puiku, sere!— tariau.— Tokiu atveju pasinaudosiu jūsų gerumu ir paklausiu, kada paskutinį kartą jūs ką nors girdėjote apie misterį Dramondą?

— Džiaugiuosi, jums patarnaudamas, sere,— atsakė jis.— Kai dėl jaunosios ledi — lenkiuosi prieš ją ligi žemės,— tai jis, tur būt, visiškai ją pamiršo. Matote, tą žmogų aš pažįstu, per jį ne kartą esu netekęs krūvos pinigų. Jis galvoja tik apie save. Jeigu jis gali prisikimšti pilvą, jam ne galvoj nei klanas, nei laivas, nei jo duktė, nei jo kompanionas. Nes aš tam tikra prasme galiu vadintis jo kompanionu. Mat, mes abudu varome vieną biznį, kuris gali brangiai kaštuoti Sendžiui Sprotui. Nors tas žmogus, atseit, mano kompanionas, bet, duodu žodį: aš nežinau, kur jis. Gal jis sugrįžo į Helvutą šįryt, o gal jau kiaurus metus čia gyvena. Niekas manęs nenustebins, nebent jeigu jis sugrąžins man pinigus. Matote, kokie mudviejų santykiai. Dabar suprasite, kodėl aš nenoriu nieko bendro turėti su jaunąja ledi, kaip jūs vadinate ją. Bet aišku, ji negali čia pasilikti. Aš vienišas žmogus, sere! Jei priimčiau ją, tas kipšas sugrįžęs, ko gero, priverstų mane ją vesti.

— Gana,— tariau.— Aš nuvešiu jaunąją ledi pas geresnius draugus. Duokite man plunksną, rašalo ir popieriaus. Aš paliksiu savo įgaliotinio Leidene adresą. Misteris Dramondas galės sužinoti iš manęs, kur jam ieškoti savo dukters.

Aš parašiau laiškutį, įdėjau į voką ir užantspaudavau. Per tą laiką Sprotas pats pasisiūlė pasirūpinti Katrionos bagažu ir net pasiuntė į viešbutį pasiuntinį atgabenti jį. Aš sumokėjau iš anksto jam kelis dolerius, ir jis man davė pakvitavimą.

Paskui aš pasiūliau Katrionai ranką, ir mes palikome to storžievio namus. Katriona per visą tą laiką neištarė nė žodžio, leidusi man už ją spręsti ir kalbėti. O aš stengiausi net žvilgsniu jos netrikdyti — nors mano širdis degė gėda ir pykčiu, laikiau savo pareiga neišsiduoti.

— O dabar,— pasakiau,— eime į tą patį viešbutį, kur galima susikalbėti prancūziškai. Ten papietausim ir pasiteirausim, kada išvyksta diližanas į Roterdamą. Aš nenurimsiu tol, kol jūs vėl nebūsite mis Džebi globoje.

— Manau, kad mums taip ir teks padaryti,— sutiko Katriona,— nors mis Džebi patenkinta nebus. Turiu jums dar kartą priminti, kad mano piniginėje iš viso šilingas ir trys puspensiai.

— O aš turiu dar kartą jums priminti,— pasakiau,— kad, dėkui dievui, aš su jumis.

— Aš visą laiką tik apie tai ir galvoju. Apie ką kita galėčiau galvoti?— atsakė ši, ir, kaip man pasirodė, kiek smarkiau atsirėmė į mano ranką.— Jūs ištikimiausias draugas.

XXIII. KLAJONĖS PO OLANDIJĄ

Diližanas, panašus į ilgą vagoną, pristatytą suolų, po keturių valandų nugabeno mus į garsųjį Roterdamą. Kol atvažiavome, jau sutemo, bet gatvės buvo gerai apšviestos ir pilnos keistų svetimšalių: ilgabarzdžių žydų, negrų ir daugybės moterų, labai ryškiai apsirengusių ir stvarstančių jūreivius už rankovių. Nuo triukšmo ir kalbų mums apsvaigo galva, bet užvis netikėčiausia buvo tai, kad mes, atrodo, stebinome tuos svetimšalius ne mažiau, negu jie mus. Rūpindamasis, kad nenukentėtų mudviejų orumas, stengiausi nutaisyti kuo abejingesnį veidą. O iš tiesų jaučiausi pasimetęs kaip avis, ir širdis nerimastingai plakė krūtinėje. Vieną ar du kartus paklausiau, kur uostas ir kur stovi „Rožė", bet, tur būt, susidūriau su žmonėmis, kalbančiais tik olandiškai, arba jie nesuprato mano prancūzų kalbos. Ant nuomonės pasukę į kažkokią gatvę, išvydome visą eilę ryškiai apšviestų namų, kurių durys ir langai buvo aplipę išsidažiusiomis moterimis. Jos traukė mus per dantį, stumdė iš abiejų pusių, ir aš džiaugiausi, kad mes nieko nesuprantame olandiškai. Kiek vėliau išėjome į atvirą vietą netoli uosto.

— Dabar surasime „Rožę"!— sušukau, išvydęs laivų stiebus.— Eime čionai, palei krantą. Tikriausiai sutiksime ką nors, kas kalba angliškai, o gal atsitiktinai prieisime laivą, kurio mums reikia.

Nors taip ir nebuvo, bet mums vis tiek pasisekė: apie devintą valandą vakaro susidūrėme su kapitonu Sengu. Jis pasakė, kad jie labai greitai atplaukę į Roterdamą, nes visą laiką iki uosto pūtęs stiprus vėjas. Tad visi laivo keleiviai jau suskubę išsiskirstyti kas sau. Nebuvo prasmės vytis Džebių į Aukštutinę Vokietiją, o čia mes neturėjome daugiau pažįstamų, tik kapitoną Sengą. Juo maloniau mums buvo, kad jis pasirodė esąs labai širdingas ir pasiruošęs mums padėti. Jis tvirtino, kad labai nesunku esą čia rasti kokią padorią pirklių šeimą, kur Katriona galėtų prisiglausti, kol „Rožė" pasikraus, ir pareiškė,

kad jis su pasitenkinimu veltui nuvešiąs ją tada į Litą ir pristatysiąs misteriui Gregorui. Paskui jis nusivedė mus į smuklę, kur gavome labai lauktą ir trokštamą vakarienę. Aš sakiau, kad kapitonas buvo labai nuoširdus, bet mane labai nustebino, kad jis pasirodė dar ir labai triukšmingas. Greitai pamatėme, kodėl. Sėdęs už stalo, jis paprašė reinvynio, gėrė labai daug ir netrukus visai apgirtó. Kaip didžiuma sunkų darbą dirbančių žmonių tokiais atvejais, jis prarado ir tą nedidelę gero išauklėjimo dalį, kurią šiaip turėjo. Jis ėmė taip skandalingai, nemandagiai šaipytis iš jaunosios ledi, blevyzgodamas, kaip ji atrodžiusi, šokdama į valtį, kad man beliko kuo greičiau ją išvesti.

Eidama iš smuklės, ji smarkiai prisiglaudė prie manęs.

— Išveskite mane, Deividai,— sakė ji.— Noriu, kad jūs mane globotumėte. Jūsų aš nebijau.

— Ir nėra ko manęs bijoti, mažasis mano bičiuli!— sušukau, sugraudintas jos ašarų.

— Kur jūs mane vesite?— tebekalbėjo ji.— Tik nepalikite manęs, niekad nepalikite.

— Tikrai, kur aš jus vesiu?— pasakiau, sulėtinęs žingsnius, nes apie tai nė nebuvau pagalvojęs.— Reikia sustoti ir viską apsvarstyti. Bet jūsų aš nepaliksiu, Katriona. Tegul dievas visai nusigręžia nuo manęs, jei aš paliksiu jus arba įžeisiu.

Užuot atsakiusi, ji dar labiau prisiglaudė.

— Čia,— pasakiau,— visų ramiausia vieta šiame triukšmingame kaip avilys mieste. Sėskime po šiuo medžiu ir sugalvosime, ką daryti.

Tas medis (vargu ar aš jį kada pamiršiu) stovėjo visai pakrantėje. Nors naktis buvo tamsi, bet namuose ir visai čia pat, tykiuose laivuose, švietė žiburiai; iš vienos pusės šviesiai žėravo miestas, iš ten sklido daugybės vaikščiojančių ir besikalbančių žmonių gaudesys; iš kitos buvo tamsu, ir vanduo tyliai pliuškeno į krantą. Aš patiesiau ant statybai atgabento akmens apsiaustą ir pasodinau merginą. Ji vis dar laikėsi manęs, drebėjo, kapitono įžeista, bet aš norėjau viską ramiai apgalvoti ir, išsivadavęs iš jos rankų, ėmiau greitu žingsniu vaikščioti prieš ją šen ir ten, įtempęs smegenis, kad sugalvočiau kokią nors išeitį. Šitaip bergždžiai kamuodamasis, staiga atsiminiau, kad, beskubėdami išeiti iš smuklės, mudu užmiršome užsimokėti, tad tą dabar teks padaryti kapitonui Sengui. Garsiai

nusijuokiau, tardamas, kad jis pelnytai nubaustas, ir tuo pat metu instinktyviai įkišau ranką į kišenę, kur buvo mano pinigų maišelis. Jis buvo dingęs. Matyt, jį nukniaukė besistumdydamos skersgatvyje tos moterys.

— Tur būt, jau sugalvojote ką nors?— paklausė Katriona, pamačiusi, kad aš sustojau.

Sunki padėtis, į kurią mes pakliuvome, ūmai praskaidrino man galvą, ir tarsi pro padidinamąjį stiklą aš pamačiau, kad mums nebėra ko rinktis. Aš neturėjau nė penso, bet kišenėje buvo laiškas Leideno pirkliui, o nusigauti iki Leideno galėjome tik pėsčiomis.

— Katriona,— pasakiau,— aš žinau, kad jūs drąsi, ir manau, kad taipogi stipri. Kaip jums atrodo, ar galėtumėte nueiti trisdešimt kilometrų lygiu keliu? (Paskui pasirodė, kad atstumas buvo visu trečdaliu trumpesnis, bet tada aš to nežinojau).

— Deividai,— atsakė ji,— jei jūs būsite su manimi, aš eisiu, kur reikia, ir darysiu viską, ką norite. Mano drąsa palūžo. Tik nepalikite manęs vienos šiame baisiame krašte, ir aš pasiryžusi viską padaryti.

— Ar galite eiti kiaurą naktį?— paklausiau.

— Darysiu viską, ką tik įsakysite,— atsakė ji,— ir niekad neklausiu kodėl. Aš buvau netikusi, nedėkinga mergiotė, bet dabar būsiu pati paklusniausia! Aš manau, kad mis Barbara Grant geriausia ledi pasaulyje,— pridūrė ji,— ir, šiaip ar taip, nematau, dėl ko ji galėtų jums priekaištauti.

Visa tai man buvo taip pat nesuprantama, kaip graikų arba hebrajų kalba, bet dabar aš turėjau didesnių rūpesčių, o visų svarbiausia — kaip išsigauti iš šito miesto ir pakliūti į Leideno kelią. Tai buvo sunkus uždavinys, ir mes jį išsprendėme tik antrą valandą nakties. Naktis buvo ūkanota. Kai palikome užpakaly savęs namus, danguje nebuvo nei mėnulio, nei žvaigždžių, tik šviesi kelio juosta, ir juodi medžiai abipus. Be to, eiti buvo labai sunku: naktį šalveno, ir plentas virto nesibaigiančia čiuožykla.

— Na, Katriona,— tariau,— dabar mes panašūs į princą ir princesę iš jūsų stebuklingųjų Kalnuotosios Škotijos pasakų. Greitai mes išvysime „Septynias kalvas, septynis slėnius, septynias pelkes."

Ji nuolatos įpindavo šiuos žodžius į savo pasakas.

— O,— pasakė ji,— čia nėra nei slėnių, nei kalvų! Nors aš neneigsiu, kad medžiai ir lygumos čia gražūs, bet mūsų tėvynė kur kas gražesnė.

— Norėčiau, kad taip galima būtų pasakyti ir apie mūsų tėvynainius,— atsakiau, prisiminęs Sprotą, Sengą ir pagaliau patį Džeimsą Morą.

— Aš niekad nepeikčiau savo draugo gimtinės,— pasakė ji taip reikšmingai, kad man atrodė, lyg regėčiau tamsoje jos žvilgsnį.

Man užėmė kvapą, ir aš vos neparkritau ant ledo.

— Nežinau, ką jūs galvojate, Katriona,— pasakiau kiek atsipeikėjęs,— bet ši diena vis dėlto pati gražiausia mano gyvenime! Man gėda sakyti: juk jums teko pakelti tiek nemalonumų ir skriaudų, bet man ji tikrai buvo laiminga diena.

— Taip, graži buvo diena, nes jūs parodėte man tiek meilės,— pasakė ji.

— Ir vis dėlto man sąžinė neleidžia jaustis laimingu,— kalbėjau toliau,— kai jums tamsią naktį tenka eiti šituo dyku vieškeliu.

— Kurgi aš kitur galėčiau eiti?— sušuko ji.— Man visų saugiausia su jumis.

— Vadinasi, jūs jau atleidote man?— paklausiau.

— Tai aš turėčiau melsti jūsų atleidimo, ir jeigu atleisite man, prašyčiau niekada nebeprimінti tų kelių paskutiniųjų dienų,— sušuko ji.— Mano širdis jaučia jums tik padėką, nieko daugiau. Bet aš noriu būti nuoširdi,— pridūrė ji netikėtai,— jai aš niekad neatleisiu.

— Jūs vėl kalbate apie mis Grant?— paklausiau.— Betgi jūs sakėte, kad ji geriausia ledi pasaulyje.

— Taip ir yra,— atsakė Katriona.— Bet vis tiek aš niekad jai neatleisiu. Niekad, niekad, ir nebekalbėkite man apie ją.

— Na,— pasakiau,— tai pranoksta viską, ką man kada teko girdėti. Stebiuosi, kaip jūs galite taip vaikiškai aikštytis. Juk ta jaunoji ledi buvo mums abiem geriausias draugas, ji išmokė mus, kaip rengtis ir elgtis. Kiekvienas, kuris pažinojo mus anksčiau, sutiktų su tuo, pamatęs mus dabar.

Katriona ryžtingai sustojo vidury plento.

— Klausykite,— tarė ji,— jeigu jūs dar kalbėsite apie ją, tai aš grįžtu į miestą, ir tebūnie, kas lemta. Arba jau būkite toks malonus ir kalbėkite apie ką nors kita.

Aš visiškai nežinojau, ką daryti, bet laiku atsiminiau, kad jai reikėjo mano pagalbos, kad ji buvo silpnesnė būtybė, mažne vaikas, ir kad aš turiu būti išmintingesnis.

— Brangioji mano,— pasakiau,— jūs mane visai išmušėt iš vėžių, bet, apsaugok viešpatie, jeigu aš kada taip su jumis pasielgčiau. Kai dėl kalbų apie mis Grant, ne taip jau labai aš jų geidžiu, ir, man rodos, jūs pati ėmėte kalbėti apie ją. Su jumis nesutikdamas, aš norėjau vien gero jums, nes neapkenčiu neteisybės. Aš nenoriu, kad jūs neturėtumėte nė kiek ambicijos ir moteriško drovumo; visa tai yra gerai, bet reikia žinoti saiką.

— Užbaigėte?— paklausė ji.

— Užbaigiau,— atsakiau.

— Na ir puiku,— pasakė ji, ir mes ėjome toliau, tik dabar jau tylėdami.

Nejauku buvo eiti visiškoje tamsoje, regint tik šešėlius ir girdint tik savo žingsnius. Iš pradžių, manau, mes jautėme savo širdyse kits kitam priešiškumą, bet tamsa, šaltis ir tyla, retkarčiais sutrikdoma tik gaidžių giedojimo ir šuns lojimo, galutinai įveikė mūsų ambicijas. Dabar aš jau su džiaugsmu būčiau pasinaudojęs kiekviena tinkama dingstimi, kad galėčiau užmegzti kalbą.

Prieš auštant nukrapnojo šiltas lietutis ir ištirpdė visą leduką po kojų. Aš norėjau uždėti savo apsiaustą Katrionai ant pečių, bet ji gana nepakančiai liepė pasilaikyti jį sau.

— Nė nemanau,— atšoviau.— Aš juk stambus, sveikas vaikinas, regėjęs visokių orų, o jūs švelni, gležna mergina! Brangioji, jūs juk nenorėsite, kad aš raudonuočiau iš gėdos?

Ji neprieštaraudama leido apsiaučiama. Kad buvo tamsu, valandėlę palaikiau savo ranką jai ant peties — buvau beveik ją apkabinęs.

— Būkite pakantesnė savo draugui,— pasakiau.

Man atrodė, kad ji vos vos prisiglaudė prie mano krūtinės, beje, gal būt, aš tik įsivaizdavau.

— Jūs be galo geras,— pasakė Katriona.

Mes vėl ėjome tylėdami, bet dabar viskas buvo kitaip. Laimė įsiliepsnojo mano širdy kaip didžiulė židinio ugnis.

Dienai neišaušus, lietus praėjo. Darganotas rytas užklupo mus prie Delfto. Glaustašoniai raudonų čerpių stogai gražiai šmėkščiojo palei kanalus. Tarnaitės plovė ir gramdė grindinio akme-

nis. Iš šimtų virtuvių kilo dūmas, ir aš tuoj pajutau, kad metas ir mums baigti savo pasninką.

— Katriona,— tariau,— rodos, jūs dar turite šilingą ir tris puspensius?

— Jums reikia jų?— paklausė ji, duodama man piniginę.— Ak, kad ten būtų kokie penki svarai! Kam jų reikia?

— O ko mes ėjome kiaurą naktį pėsti, lyg du elgetos?— paklausiau.— Todėl, kad tame nelemtame Roterdame pavogė man maišelį su visais mano pinigais. Galiu tai dabar pasakyti, nes manau, kad blogiausia jau liko praeityje, bet vis dėlto mudviem dar lieka geras kelio galas, kol pasieksime tą vietą, kur aš galėsiu gauti pinigų. Ir jeigu jūs dabar nenupirksite gabaliuko duonos, turėsiu eiti alkanas.

Ji pažvelgė į mane plačiai atvertomis akimis. Išaušusios dienos šviesoje buvo matyti, kaip ji pablyško iš nuovargio. Man širdį sugniaužė, o ji garsiai nusijuokė.

— Tai kankynė! Vadinasi, mes dabar abu elgetos?— sušuko ji.— Jūs taip pat? O, aš tik apie tai ir svajojau! Džiaugiuosi, galėdama pavaišinti jus pusryčiais. Galėčiau net šokti, kad užderbčiau jums duonai! Manau, kad čia jie nėra matę škotų šokių ir mielai mokėtų už įdomų reginį.

Aš buvau pasiryžęs ją išbučiuoti už tuos žodžius. Vyrai visad užsiliepsnoja, akis į akį susidūrę su moters narsa.

Iš kaimietės, ką tik atvažiavusios į miestą, nusipirkome pieno, o iš kepėjo — nuostabios, karštos, gardžiai kvepiančios duonos, kurią eidami ir suvalgėme. Nuo Delfto iki Hagos lygiai penkios mylios. Palei kelią auga medžiai. Iš vienos pusės — kanalas, iš kitos — puikios ganyklos. Tikrai, eiti buvo vienas malonumas.

— O dabar, Deivi,— paklausė ji,— pasakykite, ką jūs galvojate daryti su manimi?

— Štai reikia nuspręsti,— atsakiau,— ir juo greičiau, juo geriau. Leidene aš gausiu pinigų — dėl to esu ramus. Tiktai kur jus įkurdinti, kol atvažiuos tėvas, štai keblumas. Vakar vakare man pasirodė, kad jūs nenorite skirtis su manimi?

— Ne tik pasirodė!— sušuko ji.

— Jūs labai jauna,— kalbėjau toliau,— na ir aš dar vaikėzas. Štai viską ir gadina. Ką mums daryti? Gal sutiktumėte suvaidinti seserį?

— O kodėl nesutikčiau?— paklausė ji.— Jei tik jūs taip norite.

— Norėčiau, kad tai būtų tiesa!— sušukau.— Būčiau laimingas, turėdamas tokią seserį. Betgi visa bėda, kad jūs — Katriona Dramond.

— O dabar aš būsiu Katriona Belfur,— pasakė ji.— Kas žinos? Čia mes svetimi.

— Na, jeigu jūs taip sakote, tebūnie,— sutikau.— Bet prisipažįstu, kad tai mane labai neramina. Nenorėčiau duoti jums blogo patarimo.

— Deividai, be jūsų, aš neturiu čia nė vieno draugo.

— Blogiausia, kad aš pernelyg jaunas, kad būčiau jūsų draugas,— atsakiau.— Pernelyg jaunas, kad jums patarinėčiau, o jūs — kad klausytumėte mano patarimų. Kol kas nematau kitos išeities, bet mano pareiga įspėti jus.

— Neturiu iš ko rinktis,— pasakė ji.— Mano tėvas, Džeimsas Moras, negražiai pasielgė su manimi, ir jau ne pirmą kartą. Aš prieš savo valią kritau jums po kojų kaip miltų maišas ir dabar turiu jums visame kame paklusti. Jeigu imate mane su savimi, gerai. Jei ne...— Ji atsisuko ir palietė ranka mano alkūnę.— Deividai, aš bijau,— pasakė.

— Aš turiu jus įspėti...— pradėjau, bet atsiminiau, kad pinigus turiu aš ir kad negalima pasirodyti jai perdaug šykščiam.— Katriona,— pasakiau,— supraskite mane teisingai, aš stengiuosi atlikti savo pareigą jums! Aš vykau į svetimą miestą gyventi ir studijuoti jame vienui vienas, ir staiga toks laimingas atvejis: jūs nors trumpam galite apsigyventi drauge su manimi ir būti lyg ir mano seserimi. Ar galite suprasti, brangioji, kaip aš džiaugčiausi, turėdamas jus pas save?

— Na, aš būsiu pas jus,— pasakė ji.— Vadinasi, nutarta.

Žinau, kad turėjau kalbėti aiškiau. Žinau, kad mano sąžinę sutepė dėmė, už kurią man, laimė, neteko pernelyg brangiai mokėti. Bet aš prisiminiau, kaip jos drovumas buvo užgautas, Barbarai laiške tik paminėjus pabučiavimą. Dabar, kai ji priklausė nuo manęs, pristigo drąsos. Be to, tikrai nemačiau kito galimo būdo ją apgyvendinti, o pagunda buvo labai jau didelė.

Praėjus Hagą, Katriona ėmė šlubčioti ir sunkiai eiti. Du kartus turėjo ilsėtis ir vis atsiprašinėjo, vadindama save Škotijos gėda ir mano našta. Tiesa, ji turėjo pasiteisinimą,— ji nepratusi vaikščioti apsiavusi. Pasiūliau jai nusimauti batelius ir ko-

jines ir eiti basomis. Bet ji aiškino, kad šitam krašte moterys net tokiais vieškeliais eina apsiavusios.

— Aš negaliu daryti gėdos savo broliui,— pasakė ji linksmai, nors veidas bylojo apie nuovargį.

Kai pagaliau pasiekėme miestą, Katrioną palikau sode, kur knibždėte knibždėjo altanų ir alėjų, pabarstytų smėliu, o pats patraukiau ieškoti savo įgaliotinio. Suradęs pasinaudojau kreditu ir paprašiau jį rekomenduoti man tinkamą, ramų butą. Aš pasakiau jam, jog kol mano bagažas dar neatėjęs, namų šeimininkai, tikriausiai, pareikalaus, kad kas nors už mane garantuotų; be to, pareiškiau, jog man reikės dviejų kambarių, nes mano sesuo kol kas gyvens su manimi. Visa tai skambėjo labai įtikinamai, bet visa bėda, kad misteris Belfuras rekomendaciniame savo laiške nors ir pranešė apie mane daug smulkmenų, bet nė žodžiu neužsiminė apie jokią seserį. Mačiau, kad olandui tai pasirodė įtartina. Žvelgdamas į mane pro didžiulių akinių viršų,— jis buvo silpnas, paliegęs žmogus, primenantis ligotą triušį,— įgaliotinis ėmė atkakliai mane kamantinėti.

Aš nejuokais išsigandau. Kas bus, jei jis patikės mano pasakojimu, galvojau, pakvies mano seserį pas save, ir aš ją turėsiu atsivesti? Nelengva tada man bus išnarplioti tą kamuolį, ir gali atsitikti, kad galų gale mudu su Katriona pateksime į negarbingą padėtį. Ir aš jau pasakojau apie keistą savo sesers charakterį: ji tokia drovi ir taip bijosi susitikti su svetimais žmonėmis, kad palikau ją vieną miesto sode. Paskui, jau kartą pradėjęs meluoti, turėjau, kaip visad būna, grimzti į tą melą giliau, negu reikėjo, ir pripaisčiau visiškai nereikalingų smulkmenų apie mis Belfur silpną sveikatą ir vienišą vaikystę. Taip įsismaginęs, staiga susigėdau ir smarkiai išraudau.

Senuko apgauti man nepavyko, ir jis norėjo kuo greičiau manimi atsikratyti. Bet jis buvo sumanus žmogus ir suprato, kad, kaip aš besielgčiau, pinigai mano geri. Jis maloniai pavedė man savo sūnų, kuris turėjo mus palydėti ir padėti įsikurti. Teko supažindinti jį su Katriona. Vargšelė buvo spėjusi pailsėti, tad jautėsi daug geriau ir elgėsi nepriekaištingai: paėmė mane už parankės ir pavadino broliu kur kas labiau nesivaržydama, kaip aš ją seserimi. Bet gražiausia buvo tai, kad, norėdama padėti man, Katriona buvo labai maloni olandui, ir savaime pirštosi mintis, kad mis Belfur jau pernelyg ūmai pasidarė nedrovi. Be to, mūsų tartis labai skyrėsi. Aš kalbėjau

aiškia Žemumų tarme, o ji — kaip visi kalniečiai, nors ir su angliškų akcentu, kuris tačiau buvo daug mielesnis ausiai, negu tikroji anglų kalba. Be to, anglų gramatikos žinove jos nebūtum pavadinęs. Ir dar, mes buvome stulbinamai nepanašūs į brolį ir seserį. Tačiau jaunasis olandas buvo tikras kietagalvis ir toks nejautrus, kad nė nepastebėjo jos meilumo. Vien už tai pajutau jam panieką. Vos susiradome pastogę, jis paliko mudu, ir tai buvo didžiausia jo paslauga.

XXIV. SMULKI DAKTARO HEINEKCIJAUS KNYGOS ISTORIJA

Mūsų susirastas butas buvo viršutiniame prie kanalo stovinčio namo aukšte. Turėjome du pereinamus kambarius ir kiekviename, olandų papročiu, buvo įtaisyta po didžiulį židinį, kone iki lubų. Pro mūsų buto langus buvo matyti augančių mažame kiemuke medžių viršūnės, trupučiukas kanalo, olandiškos architektūros namai ir bažnyčios bokštas kitame kanalo krante. Daugybė varpų gausdavo bokšto varpinėje, o saulė vaiskiomis dienomis švietė tiesiai į mūsų kambarius. Iš artimiausios smuklės mums atnešdavo skanių valgių.

Pirmą vakarą mes abudu pasijutome smarkiai nusikamavę, ypač Katriona. Mažai kalbėjome, ir tuojau po vakarienės liepiau jai gulti. Kitą rytą pirmiausia parašiau laiškelį Sprotui, prašydamas jį išsiųsti Katrionos daiktus, o taip pat keletą žodžių Alenui jo vado vardu. Išsiuntęs laiškus, paruošiau pusryčius ir tik tada pažadinau Katrioną. Šiek tiek sumišau, kai ji pasirodė ta pačia, vienintele savo suknia ir kelio purvu aptaškytomis kojinėmis. Pasiteiravęs sužinojau, kad jos daiktus gausime tik po kelių dienų, o jai būtinai reikėjo persivilkti. Iš pradžių ji nenorėjo, kad daryčiau išlaidas, bet aš jai priminiau, jog ji dabar turtuolio sesuo ir turi būti tinkamai apsirengusi. Vos įėjom į krautuvę, jos akys suspindo. Man patiko, kad ji taip nekaltai ir iš visos širdies džiaugiasi pirkiniais. Bet visų įstabiausia, kad ir aš pats entuziastingai įsitraukiau į tą pirkimą. Visą laiką man atrodė, kad pripirkau dar mažai daiktų, kad jie negana gražūs, ir aš nepavargau gėrėdamasis ja vis su nauju ir nauju drabužiu. Ėmiau kiek suprasti, kodėl mis Grant taip mėgo drabužį. Juk puošti gražią moterį — didžiausias malonumas! Turiu pasakyti, kad olandų kartūnas buvo

pigus ir dailus, bet man kažkaip drovu čia rašyti, kiek aš sumokėjau už kojines. Žodžiu, išleidau tiek daug pinigų tam įnoriui (kitaip negaliu to pavadinti), kad ilgą laiką sąžinė neleido daugiau išlaidauti, ir, tarsi norėdamas padengti išlaidas, palikau mūsų kambarius varganai apstatytus. Lovas mes turėjome, Katriona buvo dailiai aprengta; netrūko ir žvakių, kurių šviesoje galėjau ją regėti — ir to man buvo gana.

Užbaigus keliones po krautuves, aš palikau ją namie su visais pirkiniais, o pats išėjau ilgam pasivaikščioti. Vaikščiodamas išdrožiau sau pamokslą. Aš priglaudžiau savo pastogėje jauną, nepaprastai gražią merginą, kurios nekaltybė buvo jai didžiausias pavojus. Po pasikalbėjimo su senuoju olandu, kai turėjau griebtis melo, aš supratau, kaip mano elgesys galėjo atrodyti pašaliečiams. O dabar, kai susižavėjau jos grožiu, lengvapėdiškai išleidau aibes pinigų nereikalingiems pirkiniams, aš ir pats sunerimau. Klausiau save: jei tikrai turėčiau seserį, ar imčiau ją taip kompromituoti? Paskui, laikydamas tokį klausimą pernelyg sudėtingu, priėjau prie to paties iš kito galo: patikėčiau Katrioną kitam žmogui, ar ne. Atsakymas į pastarąjį klausimą privertė mane parausti. Bet jeigu jau aš pats pakliuvau, o per mane ir mergina atsidūrė tokioje nepritinkamoje padėtyje, tai tuo labiau turėjau elgtis su ja kuo apdairiau. Kai dėl duonos ir pastogės, ji visiškai priklausė nuo manęs. Jei kuo užgaučiau ją, ji neturėtų kur eiti. Aš buto šeimininkas ir merginos globėjas, bet kad neturiu tam teisės, tai mano kaltė būtų dar didesnė, jei pasinaudočiau susidariusia padėtimi ir, nieko pikta negalvodamas, jai asistuočiau. Net visų doriausias asistavimas atrodytų nesąžiningas šiomis parankiomis man sąlygomis, kurių jokie išmintingi tėvai neleistų nė trumpai valandėlei. Mačiau, kad turiu stengtis kuo toliau laikytis nuo jos, bet vis dėlto ne per toli. Juk jeigu neturiu teisės vaidinti įsimylėjusį, tai privalau visą laiką ir pagal išgales maloniai eiti šeimininko pareigas. Matyt, tam reikia daug takto ir sugebėjimo, gal būt, daugiau, negu tai įmanoma mano metų jaunuoliui. Aš patekau į padėtį, kurios net angelai išsigąstų, ir man beliko oriai elgtis ir laukti, kol visa tai baigsis. Susidariau visą eilę elgesio taisyklių, pasimeldžiau, kad turėčiau jėgų laikytis jų, ir, kaip žemišką paspirtį šiamė reikale, nusipirkau teisės vadovėlį. Nebegalėdamas nieko daugiau išrasti, lioviausi sukęs galvą, ir smagios mintys, užplūdę mane, pačios nuskrai-

dino namo. Vien pagalvojus apie „namus" ir apie tą, kuri laukė manęs tarp keturių sienų, širdis mano krūtinėje suplazdėjo.

Nerimauti pradėjau, vos tik sugrįžęs. Katriona, neslėpdama savo džiaugsmo, išbėgo manęs pasitikti. Ji vilkėjo nauja, mano pirkta suknia ir atrodė dar gražesnė. Ji vaikščiojo aplink mane ir tūpčiojo, norėdama, kad aš gerai apžiūrėčiau jos drabužį ir pasigrožėčiau. Tur būt, aš dariau tą labai nelipšniai, nes pamenu, kad net ėmiau mikčioti.

— Na,— pasakė ji,— jeigu jums neįdomu mano rūbai, pažiūrėkite, kaip aš sutvarkiau kambarius.

Tikrai butas buvo švariai iššluotas, ir abiejuose židiniuose liepsnojo ugnis.

Pasinaudojau proga pasirodyti griežtesnis, negu buvau iš tikrųjų.

— Katriona,— tariau,— esu labai nepatenkintas jumis: mano kambaryje jums nevalia nieko liesti. Kol mes gyvename kartu, vienas iš mūsų turi būti šeimininkas. Labiau tiks, jeigu tas šeimininkas būsiu aš, kaip vyriškis ir kaip vyresnis, toks mano noras.

Katriona padarė vieną iš savo žavingiausių reveransų.

— Jeigu jūs pyksite,— pasakė ji,— man reikės pataikauti jums, Deivi. Aš būsiu labai paklusni: juk čia kiekviena smulkmenėlė priklauso jums. Bet jūs nebūkite perdaug piktas: dabar aš nieko, be jūsų, neturiu.

Aš buvau smarkiai sujaudintas ir, tarsi bausdamas pats save, paskubėjau sušvelninti griežtų savo žodžių įspūdį. Nesunku tai buvo padaryti: aš tarsi ritausi kūliais nuo kalno, o Katriona, linksmai šypsodama, pritarė man. Kai susėdome prie židinio, mano širdis visiškai suminkštėjo, regint meilingus jos žvilgsnius ir judesius. Mes smagiai papietavome ir buvome kits kitam atidūs ir švelnūs — net mūsų juokas skambėjo lipšniai.

Linksmybės apimtas, staiga atsiminiau gerus savo ketinimus, droviai atsiprašiau ir rūškanu veidu sėdau mokytis. Knyga, kurią nusipirkau, buvo stora ir pamokoma: velionio daktaro Heinekcijaus veikalas. Vėliau aš dažnai ją skaičiau ir džiaugdavausi, kad nėra kam pasiteirauti, ką skaitau. Atmenu, kad tą vakarą Katriona protarpiais krimsnojo lūpas, žvelgdama į mane, ir tai mane kamavo. Ji taip ir liko vienui viena, juoba kad pati niekad rankose nelaikė knygos. Bet ką aš turėjau daryti? Vakaras praėjo mažne visiškai tylint.

Buvau pasiryžęs pats save apkulti. Tą naktį negalėjau užmigti ir, nesitverdamas dūku, kupinas atgailos, basas vaikštinėjau po kambarį, kol visai sustirau, nes židinys užgeso, o šaltis buvo labai smarkus. Mintis, kad ji čia, gretimame kambaryje, ir, gal būt, girdi, kaip aš vaikštau, prisiminimas, kad buvau šiurkštus ir kad lygiai taip turiu elgtis toliau, nes kitaip užsitrauksiu nešlovę, vedė mane iš proto. Aš buvau lyg tarp Skilos ir Charibdės. „Ką ji gali pagalvoti apie mane?"— kankinausi, ir ta mintis varė mane į neviltį. Bet sekantis klausimas: „Kas bus su mumis?"— vėl atgaivindavo ryžtą. Tai buvo pirma bemiegė naktis, apsti abejonių ir neryžtingumo. Daug tokių naktų laukė manęs, kai aš vaikščiodavau šen ir ten tarytum beprotis, kartais verkdamas kaip vaikas, kartais melsdamasis, ir, ko gero, tos mano maldos buvo iš tiesų karštos.

Melstis juk nėra labai sunku. Daug sunkiau ką nors nuveikti. Vos tik, būdamas su ja, kiek atsipalaiduoju, ir jau nebegaliu atsakyti už pasekmes. Bet kiaurą dieną sėdėti tame pačiame kambaryje ir apsimetinėti, kad skaitau Heinekcijų,— pranoko mano jėgas. Galų gale griebiausi kitos priemonės: išeidavau iš namų, lankiau paskaitas, per kurias dažniausiai nieko negirdėdavau. Neseniai radau ano meto užrašuose vietą, kur, nustojęs domėtis paskaita, prikeverzojau puslapius labai prastų lotyniškų eilių, nors pati kalba buvo taisyklingesnė, negu galėjau tikėtis. Nelaimei, nauda iš tokio mano darbo buvo menka. Tiesa, turėjau mažiau laiko pagundoms, bet užtat tos pagundos kas dieną vis stiprėjo. Katriona kiauras dienas būdavo viena, tad sutikdavo mane taip karštai, kad vos pajėgdavau jai atsispirti. Gaudavau šiurkščiai atstumti draugiškas jos glamones, kartais taip ją įžeisdamas, kad reikėdavo švelnia atida išpirkti savo kaltę. Taip ir bėgo mūsų dienos, kupinos džiaugsmų ir kartėlio, nesantaikos ir nusivylimų, ir, atleiskite už šventvagystę, visa tai man atrodė net baisiau už nukryžiavimą.

Daugiausia nerimo man kėlė Katrionos patiklumas; ji stebino mane, žavėjo ir tuo pačiu metu vertė jos gailėtis. Katriona, matyt, visai nesuprato savo padėties ir nepastebėjo mano kovos su pačiu savimi, džiaugdamasi kiekvienu mano silpnybės ženklu. O kai aš vėl užsidarydavau savo tvirtovėje, ji ne visad įstengdavo nuslėpti liūdesį. Pasitaikydavo valandėlių, kai aš galvodavau: „Jei ji būtų įsimylėjusi mane iki ausų ir norėtų, kad ją vesčiau, vargu ar elgtųsi kitaip." Tame mudviejų ginče

nepaprastą reikšmę įgavo Katrionos drabužiai. Netrukus iš Roterdamo atkeliavo mano bagažas, o jos daiktai — iš Helvuto. Dabar ji turėjo du garderobus, ir nežinau kodėl, bet atrodė, tarsi taip ir reikėtų, būdama draugiškai man nusiteikusi, ji užsivilkdavo suknią, kurią aš jai buvau dovanojęs; priešingu atveju, kai būdavo manimi nepatenkinta,— užsivilkdavo savo. Širdy aš viską supratau, bet buvau išmintingas ir to nerodydavau.

Bet sykį aš pasirodžiau dar vaikiškesnis, negu ji. Atsitiko štai kaip. Grįždamas iš paskaitų ir galvodamas apie ją švelniai, bet podraug ir kiek apmaudžiai, pastebėjau, kad tas apmaudas pamažėli išgaravo. Pamatęs krautuvės prekylangyje gėlę, vieną tų, kurias olandai taip puikiai išaugina, pasidaviau akimirkos potraukiui ir nupirkau ją Katrionai. Nežinau, kaip gėlė vadinosi, pamenu tik, kad buvo rožinės spalvos. Maniau, gėlė turėtų patikti Katrionai, tad nešiau ją namo švelnių jausmų kupina širdimi. Išeidamas palikau Katrioną su mano dovanota suknia, o kai sugrįžau, ji jau vilkėjo kitą, ir jos veido išraiška buvo visai pasikeitusi. Nužvelgiau ją nuo galvos iki kojų, sugriežiau dantimis, atlapojau langą ir išmečiau gėlę į kiemą, o paskui — siuto apimtas, išbėgau iš kambario ir trenkiau durimis.

Bebėgdamas vos nenukritau nuo laiptų. Tada atitokau ir bemat supratau, kaip beprasmiškai pasielgiau. Išėjau ne į gatvę, kaip iš pradžių norėjau, o į kiemą, kur paprastai nieko nebūdavo, ir ten pamačiau ant pliko medžio kybančią savo gėlę, kur kas man brangiau atsidėjusią, negu sumokėjau už ją olandui. Stovėdamas ant kanalo kranto, žiūrėjau į ledą. Kaimiečiai čiuožė pro mane pačiūžomis, ir aš su pavydu žiūrėjau į juos. Nežinojau, ką dabar daryti. Nieko kita nebeliko, kaip grįžti į kambarį, iš kurio ką tik išbėgau. Daugiau neabejojau, kad slapti mano jausmai dabar iškilo aikštėn. Bet blogiausia, kad šitaip kvailai, vaikiškai išsišokau prieš bejėgę mergaitę, savo viešnią.

Greičiausiai ji matė mane pro atvirą langą. Man atrodė, kad aš nelabai ilgai stovėjau kieme; ūmai išgirdau gurgždančius sušalusiame sniege žingsnius ir, piktai atsisukęs,— aš nenorėjau, kad kas man trukdytų,— išvydau Katrioną. Ji vėl buvo persirengusi, net kojines pasikeitusi.

— Argi mes neisime šiandien pasivaikščioti?— paklausė.

Sumišęs žiūrėjau į ją.

— Kur jūsų sagė?— paklausiau.

Ji pakėlė ranką prie krūtinės ir smarkiai nuraudo.

— Užmiršau,— pasakė ji.— Nubėgsiu pasiimti, ir tada mes eisime pasivaikščioti, ar ne?

Tuose jos žodžiuose buvo girdėti maldavimas, kuris mane sujaudino. Neradau žodžių atsakyti ir tik tylėdamas linktelėjau galvą. Vos ji nuėjo, įlipau į medį ir nuėmiau gėlę, kurią padaviau, jai sugrįžus.

— Aš jums ją nupirkau, Katriona,— tariau. Ji, švelniai paėmusi gėlę, prisisegė ją prie krūtinės atsineštąja sage.

— Anksčiau ji buvo gražesnė,— kalbėjau toliau raudonuodamas.

— Man ji vis tiek labai patinka, patikėkite,— atsiliepė ji.

Tą dieną mes kalbėjomės mažai. Ji atrodė nepatikli, nors ir nebuvo priešiškai nusiteikusi. Mums vaikštant, ir vėliau, kai parėjome namo ir ji pamerkė ąsotėlyje gėlę, be perstogės galvojau, kas per mįslė — moteris. Čia aš stebėjausi, kad ji iki šiol nepastebėjo mano meilės, čia man atrodė, kad ji seniai viską pastebėjo, bet padorumas verčia ją dėtis nepastebinčia.

Pasivaikščioti mes eidavome kasdien. Gatvėje jaučiausi ramesnis, ne taip rūpinausi savimi, o svarbiausia — gatvėje nebuvo Heinekcijaus. Todėl mūsų pasivaikščiojimai buvo ne tik poilsis man, bet ir ypatingas malonumas vargšei merginai. Sugrįžęs sutartu laiku, paprastai rasdavau ją apsirengusią ir nekantraujančią eiti pasivaikščioti. Ji stengdavosi, kad mūsų pasivaikščiojimai truktų kuo ilgiausiai, tarytum ji, kaip ir aš pats, būtų bijojusi sugrįžimo valandos. Vargu ar aplink Leideną liko koks nors laukas arba upės krantas, kur mes nebūtume vaikščioję. Kitu metu aš jai neleidau išeiti iš buto, nuogąstaudamas, kad ji nesutiktų kokių nors pažįstamų, dėl ko mūsų padėtis pasidarytų itin kebli. Dėl to paties neleidau jai eiti į bažnyčią ir pats nėjau, užtat mudu melsdavomės savo kambaryje. Melsdavomės karštai, bet iš dievo prašėme skirtingų dalykų. Ir vargu ar kas taip mane veikdavo, kaip tie atsiklaupimai šalia jos prieš dievą, lyg būtume vyras ir žmona.

Vienądien smarkiai snigo. Pamaniau, kad pasivaikščioti neisime, ir buvau labai nustebintas, radęs Katrioną apsirengusią ir laukiančią.

— Aš negaliu atsisakyti pasivaikščiojimo!— sušuko ji.— Jūs, Deivi, niekad namie nebūnate geras. Aš myliu jus tik tada, kai mes esame lauke. Pasidarykime čigonai ir gyvenkime, keliaudami vieškeliais.

Tą dieną mes pasivaikščiojome užvis smagiausiai. Tirštiems sniego dribsniams krintant, ji glaudėsi prie manęs. Sniegas krito ir tirpo ant mūsų. Sniego lašai lyg ašaros riedėjo raudonais jos skruostais, tiesiai į besijuokiančią burną. Tai matydamas pasijutau milžinu; man atrodė, kad galėčiau ją pakelti ir nusidanginti drauge į pasaulio kraštą. Vaikščiodami šnekučiavomės nuostabiai laisvai ir lipšniai.

Buvo jau visai tamsu, kai priėjome savo namo duris. Ji prispaudė mano ranką sau prie krūtinės.

— Dėkoju jums už tas laimingas valandas,— prabilo ji jausmingai.

Nerimastis apėmė mane po tų jos žodžių, ir aš nedelsdamas griebiausi atsargumo priemonių. Vos įėjome į kambarį ir uždegėme žiburį, ji išvydo griežtą ir nepalenkiamą veidą žmogaus, studijuojančio Heinekcijų. Katriona, be abejonės, nuliūdo labiau, negu kitais kartais, o ir man buvo sunkiau kaip visuomet rodyti abejingumą. Net valgydamas aš beveik nesiryžau žvilgterėti į Katrioną ir, vos baigęs pietauti, vėl ėmiausi teisės mokslų, dar labiau išsiblaškęs ir mažiau suprasdamas, negu paprastai. Pamenu, kad skaitydamas girdėjau, kaip tuksėjo mano širdis tartum stalo laikrodis. Nors buvau apsimetęs, jog mokausi, mano akys, slysdamos per knygą, vis krypo į Katrioną. Ji sėdėjo ant grindų šalia didžiosios mano skrynios, o mirguliuojanti židinio liepsna apšvietė ją ir mėsčiojo nuostabius atšvaitus ant jos veido, čia išryškindama jį, čia vėl paskandindama tamsoje.

Tarpais ji žiūrėdavo į ugnį, tarpais į mane, ir tada mane pagaudavo baimė dėl savęs. Pradėdavau sklaidyti Heinekcijaus puslapius kaip tikintysis maldaknygę.

Ūmai ji garsiai ištarė:

— Ak, kodėl neateina mano tėvas?— Ir ėmė raudoti.

Pašokau, sviedžiau Heinekcijų į ugnį, pribėgau prie jos ir apkabinau.

Ji staiga mane atstūmė.

— Bet jei nors jūs leistumėt man jus mylėti, aš būčiau tokia laiminga! Ką aš padariau, už ką jūs taip neapkenčiate manęs?

— Neapkenčiu jūsų?— sušukau, stipriai ją laikydamas.— O akloji, argi jūs nematote, kaip kenčia mano širdis? Negi jūs manote, kad, sėdėdamas čia ir skaitydamas tą kvailą knygą, kurią ką tik sudeginau, velniai ją griebtų, aš galiu galvoti apie ką nors kita, išskyrus jus? Kas vakarą mano širdis plyšdavo, matant jus vieną sėdinčią. O ką aš galėjau padaryti? Mano garbė jus saugo čia. Negi norite mane už tai nubausti? Negi už tai jūs atstumsite mylintį ir ištikimą savo tarną?

Išgirdusi tuos žodžius, ji nelauktai ir švelniai prisiglaudė prie manęs. Pakėlęs jos veidelį, pabučiavau; ji nuleido galvą man ant krūtinės, stipriai glausdamasi. Man galva apsvaigo lyg būčiau girtas. Staiga išgirdau jos balsą, tylų, užslopintą mano drabužio.

— Ar tikrai jūs bučiavote ją?— paklausė ji.

Pasijutau didžiai nustebęs, tiesiog apstulbintas.

— Mis Grant?— paklausiau sumišęs.— Taip, aš paprašiau, kad ji leistų man pabučiuoti ją atsisveikinant. Ir ji mane pabučiavo.

— Na, ką gi,— pasakė ji,— šiaip ar taip, ir aš jus bučiavau. Tie keisti ir meilingi žodžiai reiškė, kad mūsų jau bus per toli nueita. Atsistojau ir pakėliau ją.

— Nedera taip kalbėti,— tariau,— negalima, visai negalima! O Ketrina, Ketrina!

Aš nutilau, nebeįstengdamas daugiau nė žodžio ištarti.

— Eikite gulti,— pagaliau pasakiau.— Eikite gulti ir palikite mane vieną.

Ji nusigręžė, paklusni kaip vaikas, bet tarpdury sustojo.

— Labanakt, Deivi!— pasakė.

— Labanakt, mano brangioji!— sušukau, bet, aistros pagautas, stvėriau ją vėl ir priglaudžiau prie savęs taip, kad dar kiek — ir būčiau sulaužęs. Netrukus išstūmiau ją iš kambario, smarkiai užtrenkiau duris ir likau vienas.

Ilgai slėptas žodis išsprūdo, ir dabar ji žino tiesą. Aš kaip vagis įsigavau į jaunos mergaitės širdį. Ta silpna, nekalta būtybė buvo visiškai mano galioje, ir nuo manęs priklausė, ar aš ją prąžudysiu, ar išgelbėsiu. Tačiau kokiu gink lu man gintis? Juk Heinekcijus, ankstesnis mano gynėjas, sudegė. Aš atgailavau, bet vis dėlto širdy negalėjau sau nieko prikišti. Argi įmanoma priešintis naiviai jos drąsai arba paskutiniam išmėgi-

nimui — jos ašaroms? Bet visi tie pasiteisinimai mano nuodėmę tik didino: juk ji tokia bejėgė, o aš padėties šeimininkas!

Kas dabar bus su mumis? Man atrodė, kad mums nebegalima gyventi po vienu stogu. Bet kur man išeiti? O jai kur? Ne mes pasirinkome ir ne mes kalti, kad klastingas likimas uždarė mudu į šį ankštą būstą. Man kilo beprotiška mintis nedelsiant vesti ją, bet tuoj pat pasipiktinęs tą mintį atmečiau. Juk Katriona dar vaikas, ji nepažįsta savo jausmų. Aš užkariavau ją netikėtai, silpnybės valandėlėje, ir nieku gyvu neturiu tuo pasinaudoti. Privalau saugoti ne tik jos gerą vardą, bet ir jos laisvę.

Atsisėdau prieš židinį ir, kamuodamasis atgaila, bergždžiai sukau galvą, kaip surasti išsigelbėjimą. Kai apie antrą valandą nakties židinyje beliko trys žėruojančios anglys, ir visas miestas jau miegojo, išgirdau gretimame kambaryje tylų verksmą. Vargšė mergaitė, ji manė, kad aš miegu. Ji gailėjosi buvusi silpna ir, gal būt,— o dieve!— gailėjosi buvusi pernelyg drąsi, o dabar nakties tyloje ramino savo širdį ašaromis. Švelnumas, įniršis, meilė, atgaila ir gailestis grūmėsi mano sieloje. Man atrodė, kad aš turiu nušluostyti jai ašaras.

— O, pasistenkite man atleisti!— sušukau.— Pasistenkite man atleisti! Užmirškime viską, pamėginkime viską užmiršti.

Atsakymo nesulaukiau, bet rauda nutrūko. Dar ilgai stovėjau, sugniaužęs kumščius. Pagaliau nakties šaltis persmelkė mane kiaurai, sudrebėjau, ir mano protas pakirdo.

— Nieko tu nepadarysi, Deivi,— tariau sau.— Gulk į lovą ir pasistenk užmigti. Rytą galva bus šviesesnė.

XXV. DŽEIMSO MORO SUGRĮŽIMAS

Rytą iš sunkaus miego mane pažadino beldimas į duris. Nubėgau atidaryti ir vos neapalpau, tiek visokių prieštaringų jausmų mane užplūdo: tarpduryje stovėjo Džeimsas Moras šiurkščiu gauruotu paltu ir didžiule, galionu apsiūta skrybėle.

Man, tur būt, dėrėjo dėkoti likimui, nes šitas žmogus atsirado tarytum atpildas už mano maldą. Aš be perstogės tikinau save, kad mes su Katriona turime atsiskirti, ir skausmingai ieškojau būdo, kaip galėtume tai padaryti. Ir štai tas būdas ateina pas mane dviem kojomis, o aš anaiptol nesidžiaugiu... Ta-

čiau neužmirškite, kad jei šito žmogaus atėjimas išvadavo mane nuo ateities rūpesčių, tai mano dabartis buvo niauri ir grėsminga. Tad pačią pirmąją akimirką, atsidūręs prieš jį vienais marškiniais, stryktelėjau į šalį, lyg kas į mane būtų šovęs.

— Na štai,— prabilo Džeimsas Moras,— pagaliau aš jus suradau, misteri Belfurai,— ir padavė man didelę, gražią savo ranką, kurią paėmiau labai netvirtai, vėl priėjęs prie durų, tarytum ruošdamasis gintis.— Nuostabu, ar ne,— kalbėjo jis toliau,— kaip susikerta mūsų keliai. Turiu jus atsiprašyti už nemalonų įsikišimą į jūsų bylą, į kurią mane įtraukė tas apgavikas Prestongrendžas. Gėda net prisipažinti, kad aš galėjau patikėti ta kanceliarijos žiurke.— Ir jis, visai kaip prancūzas, gūžtelėjo pečiais.— Bet tas žmogus moka palenkti kitus į savo pusę... Kaip paaiškėjo, jūs labai nuoširdžiai pasirūpinote mano dukterimi. Štai aš ir atėjau sužinoti jos adreso.

— Manau, sere,— tariau susisielojęs,— jog mums reikia pasikalbėti.

— Ar atsitiko kas bloga?— paklausė jis.— Mano įgaliotinis misteris Sprotas...

— Dėl dievo, kalbėkite tyliau!— sušukau.— Kol kas ji neturi nieko girdėti.

— Argi ji čia?!

— Anos durys į jos kambarį.

— Jūs buvote su ja vieni?

— O kas dar galėjo būti su mumis?!

Turiu pasakyti teisybę — Džeimsas Moras išblyško.

— Labai keista...— sumurmėjo.— Labai keistas atvejis. Jūsų tiesa, mums reikia pasikalbėti.

Tai taręs jis praėjo pro mane. Turiu pripažinti, kad senasis sukčius tą akimirką atrodė labai iškilnus. Jis nužvelgė mano kambarį, kurį ir aš dabar išvydau, taip sakant, jo akimis. Pro langą prasigavęs blankus rytmečio saulės spindulys apšvietė lovą, lagaminą, praustuvą, užgesusį židinį ir krūvą drabužių. Daugiau kambaryje nebuvo nieko. Aišku, tai buvo elgetiškas būstas, visai netinkamas jaunai ledi. Podraug atsiminiau Katrionai nupirktus drabužius ir pagalvojau, kad kontrastas tarp neturto ir prabangos turėjo keistai atrodyti.

Džeimsas apžvelgė kambarį, ieškodamas kėdės, ir, nieko kita neradęs, atsisėdo ant lovos. Uždaręs duris, turėjau atsisėsti ša-

lia: kad ir kuo baigtųsi šis neįprastas pokalbis, reikėjo žūt būt stengtis nepažadinti Katrionos, užtat mes turėjome susėsti arti kits kito ir kalbėtis pašnibždomis. Negaliu apsakyti, kokia keista mes buvome pora: jis — su paltu, kuris buvo visai ne pro šalį mano šaltame kambaryje, aš gi drebėjau, sėdėdamas vienais marškiniais ir apatinėmis kelnėmis. Jis atrodė kaip teisėjas, o jau kaip aš atrodžiau, nedrįstu ir pagalvoti, nes jaučiausi kaip žmogus, išgirdęs paskutiniojo teismo trimitą.

— Na tai kaip?— paklausė jis.

— Na taip...— pradėjau, bet supratau, kad daugiau nieko nebeišstenėsiu.

— Sakote, kad ji čia?— jis vėl prabilo, šį kartą kiek nekantraudamas.

Tas jo nekantrumas lyg ir grąžino man drąsą.

— Taip, šiuose namuose,— pasakiau.— Žinojau, kad ta aplinkybė jums atrodys savotiška. Bet neužmirškite, kad visa ši istorija buvo savotiška iš pat pradžių. Jaunoji ledi atvyksta į kontinentą su šilingu ir trimis puspensiais. Ją nukreipia į Helvutą pas Sprotą, kurį jūs vadinate savo įgaliotiniu. Pasakysiu tik tiek, kad jis puolė keiktis, vos paminėjus jūsų vardą, ir kad aš turėjau sumokėti jam iš savo kišenės, norėdamas, jog jis bent pasaugotų Katrionos daiktus. Jums tas atvejis atrodo keistas, misteri Dramondai... Galvokite, kaip išmanote. Bet palikti dukterį tokiems išbandymams buvo barbariška.

— Štai ko aš visai negaliu suprasti...— pasakė Džeimsas.— Mano duktė buvo atiduota globoti garbingiems žmonėms, tik dabar užmiršau jų pavardes.

— Džebiams,— tariau.— Aišku, misteriui Džebiui derėjo plaukti drauge su ja į krantą Helvute. Bet jis neplaukė, misteri Dramondai, ir manau, turite dėkoti dievui, kad aš buvau ten ir pasiūliau jai savo paslaugas.

— Aš dar pakalbėsiu su misteriu Džebiu,— pasakė jis.— O jūs, man regis, esate per jaunas, kad galėtumėte jį pakeisti.

— Bet rinktis juk nebuvo iš ko, arba aš, arba niekas,— sušukau.— Daugiau nė vienas nepasiūlė jai savo paslaugų, bet, manding, jūs nerodote man už tai nė menkiausio dėkingumo.

— Palauksiu, kol suprasiu kiek aiškiau, už ką turiu jums taip labai būti dėkingas.

— Man rodos, kad šitai ir taip aišku,— atšoviau.— Jūs palikote savo dukterį, paprasčiausiai palikote ją vidur Europos su dviem šilingais kišenėje, nemokančią nė žodžio čionykštės kalbos. Gražu, ką ir besakyti! Aš atsivežiau ją čia. Aš laikiau ją seserimi ir elgiausi kaip su seserimi. Vargu ar reikia jums aiškinti, kad už viską reikėjo mokėti. Aš turėjau taip daryti jaunosios ledi labui, kurią gerbiu už dorumą, tik, rodos, kažin ar dera man ją girti jos pačios tėvui.

— Jūs esate jaunas...— pradėjo jis.

— Šitai jau girdėjau,— nekantriai pertraukiau.

— Jūs dar labai jaunas,— pakartojo jis,— priešingu atveju suprastumėte visą savo poelgio reikšmę.

— Labai lengva jums taip kalbėti!— sušukau.— Bet kaip aš kitaip galėjau pasielgti? Sakysime, galėjau pasamdyti kokią nors neturtingą dorą moterį, kuri gyventų su mumis, bet, įsivaizduokite, tokia mintis man tik dabar atėjo į galvą! O ir kur aš būčiau tą moterį radęs — juk aš svetimas šiame mieste! Leiskite, be to, atkreipti jūsų dėmesį, misteri Dramondai, kad tokiu atveju man būtų tekę mokėti. Bet kaip matote, aš ir šiaip ganėtinai brangiai sumokėjau už jūsų aplaidumą, o tai reiškia, kad jūs nemylite jos, jūs visiškai jai abejingas, antraip nebūtumėte palikęs jos vienos.

— Tas, kuris pats gyvena stiklo namuose, neturėtų svaidyti akmenimis į kitus,— pasakė jis.— Pirmiau aptarkime mis Dramond elgesį, o paskui jau imsime teisti jos tėvą.

— Manau, jog taip kelti klausimą nedera,— pasakiau,— nes mis Dramond garbė nesutepta, ir tą jos tėvas puikiai turėtų žinoti. Tą patį galima pasakyti ir apie mane. Jums belieka pasirinkti: pareikšti man savo padėką, kaip džentelmenas džentelmenui, ir daugiau apie tai nebekalbėti arba, jei jūs vis dėlto nepatenkintas, sumokėkite man visas išlaidas, ir baigtas kriukis.

Jis mostelėjo ranka tarsi ramindamas.

— Na, na,— pasakė,— jūs per daug skubate, misteri Belfurai. Gerai, kad aš išmokau būti kantrus. Rodos, užmirštate, kad aš dar turiu pasimatyti su savo dukterimi.

Po tų jo žodžių aš kiek apsiraminau, nes vos tik kalba užėjo apie pinigus, Džeimso elgesys išsyk pasikeitė.

— Manau, bus geriau, jei leisite man apsirengti, jums čia esant, ir paskui išeiti, kad galėtumėte pasišnekėti su ja vienu du?— pasakiau aš.

— Būčiau jums labai dėkingas,— atsakė jis.

Jokios abejonės — jis tai ištarė labai mandagiu tonu. Ką gi, tuo geriau, pamaniau, bet, ėmęs mautis kelnes, prisiminiau, kaip begėdiškai šitas žmogus kaulijo iš manęs variokų pas Prestongrendžą, ir nutariau įtvirtinti savo pergalę.

— Jei norite kiek pabūti Leidene,— pasakiau,— užleidžiu jums šį kambarį. Sau lengvai susirasiu kitą, šitaip bus mažiau rūpesčių, nes iš čia teks išvykti tik vienam.

— Sere,— pasakė jis, išpūtęs krūtinę,— aš nesigėdiju neturto, kuriame atsidūriau, tarnaudamas savo karaliui, ir neslepiu, kad mano reikalai tiek pakrikę, jog šią valandą aš negalėčiau vykti toliau.

— Kol jums pavyks susisiekti su savo draugais,— pasakiau,— gal suteiksite man malonumą ir pagyvensite čia kaip mano svečias?

— Sere,— pradėjo jis,— į jūsų nuoširdų pasiūlymą laikau pareiga atsakyti taip pat nuoširdžiai. Duokite ranką, misteri Deividai. Aš gerbiu tokius, kaip jūs. Iš jūsų džentelmenas gali priimti paskolą be nereikalingų žodžių. Aš esu senas kareivis,— varė jis toliau, žvalgydamasis po kambarį ir aiškiai juo biaurėdamasis,— ir jums nėra ko nuogąstauti, kad būsiu jums našta. Aš pernelyg dažnai valgiau, sėdėdamas ant pakelės griovio krašto, gėriau iš balos ir miegojau po atviru dangumi, lietaus drenkiamas..

— Tarp kitko,— įsiterpiau,— paprastai mums šiuo metu atneša pusryčius. Geriau aš nueisiu į smuklę, užsakysiu jums dar vieną porciją ir paprašysiu atidėti pusryčius kokiai valandai, kad turėtumėte laiko pasišnekučiuoti su dukterimi.

Man pasirodė, kad jo šnervės suvirpėjo.

— Visai valandai!— pakartojo jis.— Tur būt, taip ilgai nereikia. Geriau kokiam pusvalandžiui, misteri Deividai, arba dvidešimčiai minučių. Tikėkite manimi, tiek visai užteks. Beje,— pridūrė, sulaikydamas mane už švarko,— ką jūs geriate per pusryčius, elį ar vyną?

— Atvirai šnekant, sere,— atsakiau,— aš geriu tik gryną šaltą vandenį.

— Oi-oi,— sudejavo šis,— šaltas vanduo labai žalingas skrandžiui, patikėkite senu kareiviu. Visų sveikiausia, tur būt, gerti mūsų naminį vyną, bet kad jo dabar negausi, geriausiai tiks reinvynis arba baltas burgundiškasis.

— Aš pasirūpinsiu, kad jums atgabentų to vyno,— atsakiau.

— Na ir puiku,— apsidžiaugė jis,— mes dar padarysime iš jūsų vyrą, misteri Deividai.

Dabar jau nebejaučiau jam priešiškumo, tik probėgom šmėstelėjo mintis, koks iš jo būtų uošvis. Visą rūpestį sutelkiau į jo dukterį, kurią nutariau kaip nors perspėti apie svečią. Priėjau prie jos kambario durų ir pasibeldęs šūktelėjau:— Pagaliau jūsų tėvas atvažiavo, mis Dramond!

Paskui išėjau į smuklę, neįtardamas, kad tais žodžiais smarkiai pakenkiau sau.

XXVI. TRISE

Aš palieku spręsti kitiems, ar nusipelniau papeikimo, ar užuojautos. Šiaip esu labai įžvalgus, bet kai susiduriu su moterimis, pasidarau visai bukas. Žadindamas Katrioną, labiausiai rūpinausi tuo, kaip paveiks mano žodžiai Džeimsą Morą. Kai sugrįžau ir mes susėdome prie stalo, vadovaudamasis tais pačiais sumetimais, aš tebesielgiau su jaunąja ledi šaltai ir pagarbiai. Aš ir dabar galvoju, kad tai buvo išmintinga: jos tėvas abejojo mūsų draugystės nekaltumu, ir aš visų pirma turėjau tas abejones išblaškyti. Bet Katriona nusipelnė, kad jai būtų atleista. Juk tik vakar mudu karštai puolėme vienas kitam į glėbį, ir paskui aš šiurkščiai atstūmiau ją nuo savęs: naktį šaukiau iš savo kambario, o ji ilgas valandas praleido be miego, verkdama ir, tikriausiai, gododama apie mane. Ir staiga iš ryto ceremoningai pažadinau ją, pavadinau mis Dramond ir dabar taip santūriai su ja kalbuosi! Aišku, ją visa tai suklaidino ir privertė galvoti, kad aš gailiuosi ir traukiuosi.

Mes vienas kito nesupratome, ir, matyt, štai dėl ko: vos tik išvydau didelę Džeimso Moro skrybėlę, tuoj ėmiau galvoti vien apie jį, apie jo atvykimą ir jo įtarimus. O ji taip mažai skyrė tam reikšmės, lyg net nebūtų nieko pastebėjusi, nes nerimastavo vien dėl vakarykščio. Taip atsitiko iš dalies todėl, kad ji buvo tyra ir narsi, o antra vertus, Džeimsas Moras, pokalbyje su manimi patyręs nesėkmę, o gal dėl to, kad pasiūliau jam čia pagyventi, nė žodžio nepasakė jai šia delikačia tema. Tad pusryčiaujant pasidarė aišku, kad mes nesuprantame kits kito. Aš tikėjausi pamatysiąs ją jos pačios suknia, bet ji, ta-

rytum užmiršusi, kad jos tėvas šalia, užsivilko pačiais gražiausiais mano pirktais drabužiais, kurie — ji žinojo arba bent spėjo — labai man patiko. Laukiau, kad ji, kaip ir aš, bus santūri, šalta ir atsargi, o išvydau ją įraudusią, susijaudinusią, skaisčiai spindinčiomis akimis. Ji kažkaip jaudinančiai švelniai vadino mane vardu, stengdamasi įspėti mano mintis ir norus, lyg slepianti savo neištikimybę žmona.

Bet tai truko neilgai. Kai pamačiau, kad ji nepaiso savo interesų, kuriems aš pats vos nepakenkiau, sukrutau jai padėti ir, rodydamas pavyzdį, pasidariau dvigubai šaltesnis. Kuo labiau ji žengė į priekį, tuo labiau aš traukiausi atgal; kuo labiau ji kėlė aikštėn mudviejų artumą, tuo aš dariausi mandagesnis ir pagarbesnis, kad net jos tėvas, jei tik jis nebūtų taip įnikęs į valgį, būtų pastebėjęs tą priešgynystę. Bet Katriona ūmai visai pasikeitė, ir aš palengvėjusia širdimi pagalvojau, kad galų gale ji suprato mano užuominą.

Visą dieną išbuvau paskaitose, paskui ieškojau naujo buto, ir nors man buvo gaila kasdienio mūsų pasivaikščiojimo, vis dėlto buvau laimingas, pagalvojęs, kad mano kelias laisvas, mergina vėl patikimose rankose, tėvas patenkintas arba bent sutaikintas, o aš pats galiu atvirai ir garbingai siekti jos meilės. Kaip visad prie stalo, per vakarienę daugiausia kalbėjo Džeimsas Moras. Reikia pripažinti, kad kalbėdavo jis gerai, jei tik būtum galėjęs juo tikėti. Bet aš vėliau apie tai papasakosiu. Po vakarienės jis atsistojo, užsivilko apsiaustą ir, žiūrėdamas, kaip man pasirodė, tiesiai į mane, pasakė turįs mieste reikalų. Aš supratau tai kaip užuominą, kad ir man reikia išeiti, ir atsistojau. Tada Katriona, kuri, išskyrus pasisveikinimą, daugiau nieko su manimi nekalbėjo, pažvelgė į mane plačiai atvertomis akimis, lyg prašydama niekur neiti. Aš stovėjau tarp jųdviejų, pasisukdamas čia į vieną, čia į antrą, ir jaučiausi kaip žuvis, išmesta į krantą. Atrodė, kad nė vienas jų nežiūri į mane. Dabar ji žiūrėjo į grindis, jis sagstėsi paltą, o aš jau visiškai nebežinojau, ką daryti. Katriona apsimetė esanti abejinga, bet iš tiesų smarkiai pyko, ir tas pyktis kas akimirką galėjo prasiveržti. Bet Džeimso abejingumas neramino dar labiau: buvau tikras, jog kaupiasi audra, ir, norėdamas jos išvengti, atsigręžiau į Džeimsą ir atsidaviau, jei taip galima sakyti, į jo rankas.

— Gal galiu kuo pasitarnauti, misteri Dramondai?— paklausiau.

Jis užgniaužė žiovulį, bet man pasirodė, kad ir vėl apsimestinai.

— Ką gi, misteri Deividai,— pasakė jis,— jei taip maloniai siūlote savo paslaugas, prašau parodyti man kelią į smuklę (čia jis pasakė tavernos pavadinimą), kur aš tikiuosi sutikti seną kovų bičiulį.

Daugiau nebuvo apie ką kalbėti, tad atsisakyti negalėjau, pasiėmiau skrybėlę ir apsiaustą, pasiruošęs jį lydėti.

— O tu, Katriona,— pasakė jis dukteriai,— geriausiai padarysi, jei eisi miegoti. Aš sugrįšiu vėlai. Jaunoms merginoms sveika anksti gulti ir anksti kelti — nuo to jos gražėja.

Tai pasakęs jis švelniai ją pabučiavo ir, praleidęs mane pirmą, pasuko į duris. Man pasirodė, kad jis tai padarė tyčia, norėdamas sukliudyti mums atsisveikinti, tačiau pastebėjau, jog Katriona į mane nežiūrėjo. Tariau, kad ji bijo tėvo.

Smuklė buvo gana toli. Visą kelią Džeimsas Moras kalbėjo apie mane nedominančius dalykus, o prie durų mestelėjo keletą padrikų atsisveikinimo žodžių. Aš nuėjau į savo naują butą, kur nebuvo net židinio sušilti, ir pasilikau ten vienas su savo mintimis. Tos mintys buvo gana džiugios. Kol kas man buvo nė motais, kad Katriona galėtų nusigręžti nuo manęs. Aš įsivaizdavau, kad mudu esame lyg ir susižiedavę, juk mes buvome perdaug artimi vienas kitam ir kalbėjomės perdaug meiliai, tiek švelnių žodžių vienas kitam prisakėme, ir štai dabar išsiskirsime dėl kažkokių smulkmenų, paprasčiausios gudrybės, kurios buvau priverstas griebtis. Daugiausia rūpesčio man kėlė būsimas ir visiškai ne toks, kokio norėjau, mano uošvis ir artėjantis ne itin smagus pasiaiškinimas su juo. Du dalykai vertė mane nerimauti. Pirma, aš raudau, prisiminęs, koks esu jaunas, ir mažne buvau pasiruošęs trauktis, bet suvokiau, kad jeigu jie išvažiuos iš Leideno ir aš nesuskubsiu atskleisti jiems savo jausmų, galiu netekti Katrionos visam laikui. Antra, supratau, kad mūsų padėtis vis dėlto buvo dviprasmiška, ir to, ką aš šįryt pasakiau Džeimsui Morui, buvo negana. Pagaliau nutariau, kad geriausia bus kiek palūkėti, bet ilgam atidėlioti nereikia. Ir kupina vilties širdimi atsiguliau į šaltą patalą.

Kitą dieną Džeimsas Moras ėmė skųstis mano kambariu, ir aš pasisiūliau nupirkti baldų. Kai, lydimas kėdėmis ir stalais

apsikrovusių nešikų, aš sugrįžau į butą, Katrioną radau vėl vieną. Ji mandagiai pasisveikino su manimi, bet tuojau pat nuėjo ir užsidarė savo kambaryje. Nurodžiau, kur statyti baldus, sumokėjau nešikams ir garsiai išsiunčiau juos, stengdamasis, kad ji girdėtų, ir manydamas, kad ji tuoj išeis pasikalbėti su manimi. Valandėlę palaukiau, paskui pasibeldžiau į duris.

— Katriona!

Durys atsidarė, dar man nesuspėjus ištarti jos vardo. Tur būt, Katriona stovėjo už jų ir klausėsi. Ji taip ir stovėjo nejudėdama tarpduryje, tik jos žvilgsnis, kurio nesiimu apražyti, buvo kažkoks skausmingai neramus.

— Nejaugi ir šiandien mes neisime pasivaikščioti?— paklausiau mikčiodamas.

— Dėkoju jums,— atsakė ji.— Dabar, kai mano tėvas sugrįžo, lyg ir nebėra reikalo vaikščioti.

— Bet, man rodos, kad jis išėjo ir paliko jus vieną,— pasakiau.

— O ar jums neatrodo, kad nemandagu man tai sakyti?— paklausė ji.

— Aš nenorėjau jūsų užgauti,— teisinausi.— Kas jums, Katriona? Ką aš jums padariau? Kodėl jūs nusigręžiate nuo manęs?

— Aš visai nenusigręžiu nuo jūsų,— iš lėto atsakė ji.— Aš visad būsiu dėkinga draugui, kuris buvo man toks geras. Aš visad, visame kame būsiu jūsų draugė. Bet dabar, kai sugrįžo mano tėvas Džeimsas Moras, daug kas turi pasikeisti. Man rodos, kad mūsų buvo kalbėta ir pasielgta taip, kad geriau būtų tai užmiršti. Bet aš visad liksiu jūsų draugė ir viską, ką galiu, ir jei ne tas... jeigu ne... Bet juk jums, tur būt, viskas vis tiek! Tik aš nenorėčiau, kad jūs pernielyg blogai apie mane galvotumėte. Jūs teisybę pasakėte. Aš dar per jauna, kad elgčiausi apgalvotai. Tikiuosi, nepamiršite, kad aš mažne vaikas. Bet vis viena aš nenorėčiau netekti jūsų draugystės...

Pradėjusi tą tiradą, ji buvo labai išblyškusi, bet paskui kraujas užplūdo jos veidą, tad ne tik jos žodžiai, bet ir veidas, ir drebančios rankos — viskas meldė pasigailėjimo. Pirmą sykį supratau, kaip biauriai aš pasielgiau: juk aš pasinaudojau tuo, kad ji pasidavė akimirkos silpnybei, kurios dabar pati gėdijosi.

— Mis Dramond,— mikčiodamas ištariau kokį porą sykių,— o, kad jūs galėtumėte įžvelgti mano sielą! Jūs perskaitytumėte

joje, kad aš gerbiu jus nė kiek ne mažiau, kaip anksčiau, ir net, sakyčiau, daugiau. Bet tai neįmanoma. Mes padarėme klaidą, ir štai jos neišvengiami vaisiai, tad kuo mažiau apie tai kalbėsime, tuo bus geriau. Pažadu jums, kad niekad to nebeprimins iu. Norėčiau taip pat pažadėti, kad nebegalvosiu apie tai, bet negaliu: tie atsiminimai liks man brangūs visam gyvenimui. Aš jūsų draugas, pasiryžęs už jus numirti.

— Dėkoju,— pasakė ji.

Valandėlę stovėjome tylėdami, ir gailestis sau pačiam pamažu įsigavo į mano širdį. Visos mano svajonės sudužo, meilė prarasta, o aš, kaip anksčiau, vėl vienų vienas.

— Taip,— pasakiau,— mes visad būsime draugais, tas tiesa. Bet dabar mes vis dėlto atsisveikiname, atsisveikiname su viskuo, kas buvo. Aš visad pažinosiu mis Dramond, bet amžinai atsisveikinu su savo Katriona.

Pažvelgiau į ją. Negaliu pasakyti, ar aš gerai mačiau per ašaras, bet man rodėsi, kad ji ėmė augti ir švytėti visa. Tur būt, tą akimirką netekau galvos, nes, vėl sušukęs jos vardą, žengiau į priekį, tiesdamas į ją rankas.

Ji atšoko užsiplieskusi, tarytum aš būčiau jai sudavęs, o aš visas sustingau iš gailesio ir apmaudo. Neradau žodžių atsiprašyti, tik žemai nusilenkiau ir išėjau.

Praslinko, tur būt, penkios dienos, ir niekas nepasikeitė. Aš matydavau ją tik prie stalo ir, aišku, drauge su Džeimsu Moru. Jeigu mes nors akimirkai likdavome vieni, aš jaučiau pareigą elgtis šaltai ir rodyti jai pagarbų dėmesį. Niekaip negalėjau užmiršti, kaip ji tada atšoko, visa nukaitusi, tas vaizdas nuolatos stovėjo man prieš akis, ir aš taip jos gailėjau, kad negaliu apsakyti. Savaime suprantama, aš ir savęs gailėjau, juk per kelias sekundes aš, galima sakyti, praradau viską, ką turėjau, bet vis dėlto savęs gailėjausi mažiau, negu mergaitės, ir net visai ant jos nepykau, nebent kartais, kai nebegalėdavau susivaldyti. Ji sakė teisybę — juk ji dar visai kūdikis, su ja pasielgta neteisingai, tad jeigu ji apgavo mane ir save, vadinasi, kitaip ir negalėjo būti.

Be to, Katriona dabar buvo labai vieniša. Kai tėvas pasilikdavo namie, jis būdavo jai gana lipšnus. Bet jis nuolat išeidavo savo reikalais arba pasilinksminti, nesivargindamas net surasti tam tinkamą dingstį. Kai turėdavo pinigų, kiauras dienas praleisdavo smuklėse, o tai atsitikdavo dažnai, ir aš niekaip

negalėjau suprasti, iš kur jis jų ima. Kartą jis nepasirodė prie stalo, ir mums su Katriona teko valgyti be jo. Po vakarienės aš tučtuojau išėjau, taręs, kad ji, greičiausiai, norinti likti viena. Ji sutiko su tuo, ir, keista, aš ja patikėjau. Galvojau, kad jai iš tiesų nemalonu mane matyti, nes aš priminiau jai tą akimirką, kurios ji nenorėjo prisiminti. Dabar ji sėdėdavo viena kambaryje, kur anksčiau mes sėdėdavome drauge, nušviesti židinio, regėjusio tiek linksmų ir liūdnų valandėlių. Ji sėdėdavo viena ir galvodavo apie pažemintą savo mergišką orumą, apie parodytus ir paniekintus jausmus. Tuo pat metu ir aš sėdėdavau vienas ir, nesitverdamas apmaudu, kartodavau, kad žmogus — silpnas, o moteris — nepastovi. Trumpai drūtai, pasaulis nematė kitų tokių dviejų bepročių, kurie dėl kvailo nesusipratimo būtų šitaip kentėję.

Džeimsas į mudu nekreipė dėmesio: niekuo, išskyrus savo kišenę, savo pilvą ir pagyrūniškus plepalus, jis nesidomėjo. Pačią pirmąją dieną, kai atvažiavo, jis jau šiek tiek iš manęs pasiskolino. Kitą rytą jis paprašė dar, bet aš atsisakiau duoti. Ir pinigus, ir atsisakymus jis priimdavo vienodai geraširdiškai. Jis iš tikrųjų mokėjo vaizduoti kilnų, ir tai darė dukteriai nemenką įspūdį; mina, kurią jis paprastai nutaisydavo kalbėdamas, didinga povyza ir plačiūs mostai — visa tai labai tiko didvyriui, kuriuo jis dėdavosi esąs savo pasakojimuose. Žmogui, kuris nieko bendra su juo neturėjo, kuris buvo labai neįžvalgus arba spręsdavo apie kitus pagal išvaizdą, jis galėjo padaryti įspūdį. Bet man po dviejų susitikimų jis buvo aiškus kaip diena: mačiau, kad jis — užkietėjęs egoistas ir, be to, neapsakomai naivus. Aš klausiausi jo pagyrūniškų tauškalų apie „giminės herbą" ir „seną kareivį", apie „neturtingą, bet dorą kalnietį" ir apie „savo šalies ir draugų ramstį", kaip niekus tarškančios papūgos.

Nuostabu, bet jis, rodos, kartais ir pats tikėjo tuo, ką pasakojo. Jis buvo toks veidmainys, kad, tur būt, vargu ar pastebėdavo meluojąs. Bet, pavyzdžiui, nusiminimo valandėlėmis jis būdavo visiškai nuoširdus. Retkarčiais jis būdavo tyliausias, švelniausias, labiausiai mylintis padaras pasaulyje, lyg didelis vaikas laikydavo Katrionos ranką ir prašydavo mane nepalikti jo, jei aš jį bent kiek mylįs. Jam aš, žinoma, nejaučiau jokios meilės, bet užtat dukteriai — dar didesnę. Jis atkakliai maldaudavo, kad mes sklaidytume jo nuobodulį pokal-

biais, bet mums būdavo sunku kalbėtis; paskui jis vėl imdavo graudžiai gailestauti dėl gimtosios šalies ir draugų arba traukdavo gaeliškas dainas.

— Tai viena melancholiškiausių mano tėvynės dainų,— sakydavo jis.— Jūs stebitės, kad matote verkiantį kareivį. Tas įrodo, kad aš laikau jus artimu draugu. Šios dainos melodija sruvena mano kraujyje, o žodžiai kyla iš širdies. Kai prisimenu raudonus savo kalnus, laukinių ančių krykimą ir srauniai bėgančius nuo kalvų upokšnius, aš nesigėdiju ašarų net ir priešų akivaizdoje.— Paskui jis vėl dainuodavo, veidmainingai rypuodamas, ir su neslepiama panieka versdavo dainos žodžius į anglų kalbą.— Ši daina apie tai,— aiškino jis,— kad saulė nusileido, mūšis pasibaigė ir narsūs vadai pralaimėjo. Ir dar, kad žvaigždės regi, kaip jie bėga į svečias šalis arba guli negyvi raudonuose kalnuose; niekados daugiau iš jų krūtinių nebeišsiverš karo šūkis ir nebenusiplaus jie kojų srauniame upelyje. Jei bent trupučiuką mokėtumėte gaelų kalbą, patys verktumėte, tokie vaizdingi tie žodžiai. Tikras pasityčiojimas versti juos į anglų kalbą.

Galvojau, kad, šiaip ar taip, visas jo elgesys buvo pasityčiojimas, bet podraug čia buvo ir dalelytė tikro jausmo, ir, tur būt, už tai labiausiai neapkenčiau Džeimso Moro. Man būdavo labai skaudu žiūrėti, kaip Katriona rūpinasi senu nevidonu ir verkia pati, regėdama jo ašaras. Tuo tarpu buvau tikras, kad dėl to liūdesio daugiausia buvo kaltas vakarykštis bėsaikis gėrimas. Pasitaikydavo valandėlių, kai aš norėdavau duoti jam stambią paskolą ir daugiau jo nematyti. Bet tada nebematyčiau ir Katrionos, o tam negalėjau ryžtis. Be to, sąžinė neleido man švaistyti taip reikalingus pinigus tokiam netikėliui.

XXVII. DVIESE

Penktą dieną po Džeimso Moro atvykimo, pamenu tik, kad tąsyk jis buvo niūriai nusiteikęs, aš gavau tris laiškus. Pirmasis buvo nuo Aleno. Jis ketino aplankyti mane Leidene. Kiti du buvo iš Škotijos, ir juose buvo rašoma apie tą patį dalyką, būtent: kad mirė mano dėdė ir kad man suteikiamos įpėdinystės teisės. Renkiloro laiškas buvo parašytas, aišku, tarnybiniu

tonu. O tas, kurį gavau iš mis Grant, kaip ir visada, buvo daugiau sąmojingas, negu apgalvotas, kupinas priekaištų, kad jai nerašau (argi aš galėjau rašyti dabartinėmis aplinkybėmis?), ir linksmų pastabų Katrionos atžvilgiu, tik man buvo nejauku prie jos pačios skaityti.

Radau tuos laiškus savo kambary, atėjęs pietauti, tad iš to džiaugsmo tuoj pat viską išplepėjau. Pasidarėme iš to neblogą visiems pramogėlę, ir niekas iš mūsų nė neįtarė, kaip biauriai viskas baigsis. Likimas lėmė, kad visi trys laiškai ateitų tą pačią dieną ir Džeimso Moro akivaizdoje. Dievas mato, visi įvykiai, kilę dėl to, nors aš ir būčiau galėjęs užbėgti jiems už akių, jei būčiau prikandęs liežuvį, be abejo, buvo nulemti jau tada, kai Agrikola įžengė į Škotiją, o Abraomas leidosi į savo klajones.

Pirmą, aišku, atplėšiau Aleno laišką. Kas galėjo būti džiugiau, kaip žinia, kad jis ketina mane aplankyti? Bet aš pastebėjau, kad Džeimsas kaip mat atsitiesė, o jo veide pasirodė įtampa.

— Tai tas pats Alenas Brekas, kuris įtariamas Apino žmogžudyste?— paklausė jis.

Atsakiau, kad tas pats, ir Džeimsas Moras jau nebedavė man skaityti kitų dviejų laiškų, kol neišklausinėjo visko apie mudviejų pažintį, apie Aleno gyvenimą Prancūzijoje, nors aš ir pats nedaug apie tai žinojau, bei jo numatomą viešnagę pas mane.

— Visi mes, tremtiniai, stengiamės laikytis kits kito,— paaiškino jis.— Be to, aš pažįstu tą džentelmeną, ir nors jo kilmė ne visai gryna, tiesą sakant, jis nevertas Stiuarto pavardės, bet jis iškilo mūšyje ties Dramosiu — sužavėjo visus. Jis pasirodė kaip tikras kareivis. Jei kiti, kurių dabar nenoriu minėti, būtų kovęsi taip, kaip jis, kautynės nebūtų palikusios tokių liūdnų atsiminimų. Tą dieną pasižymėjo tik du, ir tai mus jungia,— pasakė jis.

Aš vos susilaikiau jo neprikūlęs, ir brangiai būčiau sumokėjęs, kad Alenas būtų buvęs čia ir privertęs Džeimsą aiškiau išdėstyti savo nuomonę apie jo kilmę, nors, kaip vėliau man paaiškėjo, karališkoji Aleno kilmė iš tiesų buvo abejotina.

Tuo tarpu aš atplėšiau mis Grant laišką ir negalėjau susilaikyti nesušukęs.

— Katriona,— sušukau, pirmą kartą, jos tėvui atvažiavus, užmiršęs kreiptis į ją oficialiai,— aš gavau įpėdinystės teises, aš iš tikrųjų esu lerdas! Pagaliau mano dėdė numirė!

Suplojusi delnais, Katriona pašoko nuo kėdės. Kitą akimirką mes jau supratome, kad džiūgauti nėra ko, ir stovėjome, liūdnai žvelgdami kits į kitą.

Bet Džeimsas bemat ėmė veidmainiauti.

— Dukrele mano,— pasakė jis,— argi jūsų pusseserė moka jus taip elgtis? Numirė misterio Deivido artimas giminaitis, ir šią jo sielvarto valandą mes turime pareikšti jam užuojautą.

— Tikėkite manimi, sere,— tariau, piktai kreipdamasis į jį,— aš nemoku taip apsimesti. Dėdės mirtis man visų maloniausia žinia, kokią kada buvau gavęs.

— Štai sveika kareivio filosofija!— atsakė Džeimsas.— Tai mūsų visų dalia — visi mes turime mirti, visi. O jei tas džentelmenas nenusipelnė jūsų palankumo, tai ką gi, tuo geriau! Mes bent jau galime pasveikinti jus, gavus paveldėjimo teises.

— Sveikinti irgi nėra ko,— atšoviau, dar labiau karščiuodamasis.— Sakysime, aš turėsiu gerą dvarą, bet kam jis vienišam žmogui, kuriam ir taip visko per akis? Taip taupiai gyvenant, kaip kad aš gyvenu, užtenka ir gaunamų pajamų; jei ne buvusio dvaro šeimininko mirtis, kuri, gėda prisipažinti, labai mane džiugina, aš nematau šioje permainoje nieko ypatingo.

— Na, na,— pasakė jis,— jūs labai susijaudinęs, tik nenorite parodyti, kitaip nevadintumėt savęs tokiu vienišu. Štai trys laiškai: vadinasi, gyvena trys žmonės, linkintys jums gera. Galėčiau nurodyti ir dar du, esančius šiame kambaryje. Aš jus pažįstu ne itin seniai, bet Katriona, likus mums vieniems, be perstogės kelia jus į padanges.

Katriona tik nužvelgė jį piktai, ir šis tuojau pakeitė temą, puolęs klausinėti, kokio dydžio mano valdos. Per visus pietus jis labai susidomėjęs kalbėjo apie vieną ir tą patį. Veidmainiauti jam nebuvo kada, jis grubiai ėmėsi reikalo, ir aš jau žinojau, kas manęs laukia. Vos papietavome, jis tučtuojau išdėstė man savo planus. Jis priminė Katrionai, kad ji turinti kažką padaryti, ir išsiuntė ją.

— Manau, po kokios valandos tu grįši,— pridūrė jis,— o kol pareisi, mūsų draugas Deividas pabus su manimi.

Žodžio netarusi, ji skubiai išėjo, kaip buvo liepta. Nežinau, ar ji ką suprato. Manau, kad ne. Bet aš buvau labai patenkintas ir kaupiau jėgas būsimam pokalbiui.

Vos Katriona uždarė duris, Džeimsas Moras atsikolė į kėdės atkaltę, vykusiai dėdamasis nerūpestingu. Tik veidas, išpiltas smulkiais prakaito lašais, jį išdavė.

— Džiaugiuosi, kad galiu pasikalbėti su jumis akis į akį,— prabilo jis.— Pirmą kartą mums susitikus, jūs nesupratote kai kurių mano pasakymų, ir aš seniai norėjau pasiaiškinti. Mano dukters nieku būdu negalima įtarti, jūsų taipogi, aš su ginklu rankoje pasiruošęs tą patvirtinti kiekvienam šmeižikui. Bet, brangusis Deividai, žmonės į viską labai griežtai žiūri. Kas gali tą žinoti geriau už mane, juk aš nuo pat savo tėvo mirties — duok, viešpatie, jam amžiną atilsį!— buvau nuolat drabstomas purvais. Ką padarysi, mes negalime to užmiršti, mes abu turime į tai atsižvelgti.

Ir jis pakratė galvą, tartum pamokslininkas ambonoje.

— Kur jūs sukate, misteri Dramondai?— paklausiau.— Būčiau labai jums dėkingas, jeigu išklotumėte reikalo esmę.

— Taip, taip,— ėmė juoktis jis,— tai panašu į jus! Tas jūsų bruožas man labiausiai patinka. Bet, mano brangusis, esmę kartais labai keblu pasakyti.— Jis įsipylė vyno.— Tačiau mudu esame tokie artimi draugai, kad tai neturėtų mums itin kliudyti. Jūs, tur būt, suprantate, kad kalba eina apie mano dukterį. Pirmiausia aš privalau pareikšti, kad nė negalvoju priekaištauti jums. Kaipgi jūs kitaip galėjote pasielgti tokiomis sunkiomis aplinkybėmis? Iš tiesų, jūs padarėte viską, kas buvo įmanoma.

— Dėkoju jums,— tariau sukluseęs.

— Be to, aš dabar jus pažįstu,— kalbėjo jis toliau.— Jūs labai gabus, jūsų turtas nėra didelis, bet tai menka bėda. Viską apsvarstęs, džiaugiuosi, galėdamas jums pasakyti, kad iš dviejų mums likusių išeičių aš ryžausi antrajai.

— Bijau, kad aš labai nenuovokus,— tariau.— Bet kokios gi tos išeitys?

Jis smarkiai suraukė antakius ir užsimetė koją ant kojos.

— Aš manau, sere,— atsakė jis,— kad man nėra ko sakyti jų tokiam džentelmenui, kaip jūs. Arba aš turiu kautis su jumis, arba jūs vesite mano dukterį.

— Pagaliau jūs teikėtės aiškiai pasakyti, ką galvojate,— tariau.

— Man rodos, iš pat pradžių viskas buvo aišku!— garsiai sušuko jis.— Aš rūpestingas tėvas, misteri Belfurai, bet, ačiū dievui, esu kantrus ir išmintingas žmogus. Daugelis tėvų, sere, tuojau pat būtų nutempę jus arba prie altoriaus, arba į dvikovą. Mano pagarba jums...

— Misteri Dramondai,— pertraukiau jį,— jei jaučiate man nors kokią pagarbą, prašau nekelti balso. Nėra nė menkiausio reikalo šaukti ant žmogaus, su kuriuo esate tame pačiame kambaryje ir kuris labai dėmesingai jūsų klausosi.

— Gryniausia tiesa,— pasakė jis ūmai visiškai pasikeitusiu balsu.— Prašau atleisti tėvui jo jaudinimąsi.

— Vadinasi,— pasakiau aš,— jeigu nekreipsiu dėmesio į pirmąją išeitį, nors, gal būt, man ir gaila, kad jūs jos nepasirinkote, tai, anot jūsų, galiu laukti pritarimo, jei užsigeisiu prašyti jūsų dukters rankos?

— Jūs puikiai išreiškėte mano mintį,— pasakė jis,— ir matau, kad mes susitarsim.

— Dar pažiūrėsim,— atšoviau.— Tačiau aš neslepiu, kad jaučiu kalbamai ledi švelniausią simpatiją ir kad net sapnuoti nesapnavau didesnės laimės, kaip gauti jos ranką.

— Aš tai žinojau, aš neabejojau jumis, Deividai!— sušuko jis, duodamas man ranką.

Bet aš jos nepaspaudžiau.

— Jūs pernelyg skubate, misteri Dramondai,— įspėjau.— Reikia išsiaiškinti kai kurias sąlygas. Esama vienos kliūties, ir nežinau, kaip mums pavyks ją pašalinti. Jau sakiau jums, kad pritariu toms vedyboms, bet turiu pagrindo manyti, kad jaunoji ledi labai joms prieštaraus.

— Nėra ko jos paisyti,— nukirto jis.— Garantuoju, kad ji sutiks.

— Rodos, jūs nepastebėjote, misteri Dramondai,— tariau,— kad, net su manimi kalbėdamasis, jūs du ar tris kartus nemandagiai išsireiškėte. Nenoriu, kad jūs taip šnekėtumėte ir su jaunąja ledi. Aš turiu kalbėti ir galvoti už mus abu! Žinokite, anaiptol nenoriu, kad priverstumėte ją tekėti už manęs, lygiai kaip ir mane ją vesti.

Jis sėdėjo ir tūžmingai žiūrėjo į mane, nežinodamas, ką daryti.

— Štai ką mes nutarsime,— pareiškiau.— Aš su džiaugsmu vesiu mis Dramond, jei ji sutiks laisva valia tekėti už manęs. Bet jei bent mažumėlę prieštaraus,— o aš turiu pagrindo būgštauti, kad taip ir bus,— aš niekad jos nevesiu.

— Gerai, gerai,— sutiko jis,— čia tai jau vieni niekai. Vos tik ji pareis, aš ją išklausinėsiu ir tikiuosi jus nuraminti...

Aš vėl pertraukiau jį:

— Prašau jus nesikišti, misteri Dramondai, antraip teks kitur ieškoti jaunikio savo dukrai. Viską padarysiu pats, ir leiskite jau man spręsti. Noriu pats sužinoti, kaip iš tiesų yra. Niekas kitas neturi kištis į šį reikalą, o visų labiausiai — jūs.

— Garbės žodis, sere,— sušuko jis,— bet kas jums davė teisę spręsti?

— Aš jaunikis, jei neklystu,— atsakiau.

— Čia priekabės!— sušuko jis.— Jūs užmirštate faktus. Mano duktė neturi pasirinkimo. Jos reputacija suteršta.

— Prašau atleisti,— pasakiau.— Kol šį reikalą žinome tik mes trys, niekas nėra suteršta.

— Kas man garantuos?— sušuko jis.— Argi aš galiu leisti, kad mano dukters reputacija priklausytų nuo aplinkybių?

— Anksčiau apie tai turėjote pagalvoti,— atsakiau,— kai taip nerūpestingai ją palikote, o dabar jau per vėlu. Aš nesiruošiu būti atsakingas už jūsų abejingumą dukteriai, ir niekas neįstengs manęs įbauginti. Aš tvirtai nusprendžiau, dabar kad ir kas atsitiktų, nė per plauką nesitrauksiu. Mudu būsim čia tol, kol ji sugrįš. Paskui mes su ja išeisime pasikalbėti. Tik nebandykite jos nuteikti savo naudai nei žodžiu, nei žvilgsniu. Jeigu ji pasakys, kad sutinka, aš žengsiu tą žingsnį; jei ne, vestuvių nebus.

Jis pašoko nuo kėdės kaip įgeltas.

— Jūs manęs neapgausit! Vadinasi, stengsitės, kad ji atsisakytų tekėti?

— Gal taip, o gal ir ne,— atšoviau.— Šiaip ar taip, bet aš taip nusprendžiau.

— O jei aš nesutiksiu?!— neatlyžo jis.

— Tuomet, misteri Dramondai, teks kautis dvikovoje,— atsakiau.

Ne be baimės ištariau tuos žodžius. Jis buvo aukštas, nepaprastai ilgų rankų, beveik tokių, kaip jo tėvo, be to, patyręs fechtuotojas, kitaip sakant, pavojingas priešininkas. Pagaliau

jis buvo Katrionos tėvas. Tačiau be reikalo aš būgštavau. Varganai apstatytas mano butas,— jis, rodos, neatkreipė dėmesio į naujus dukters drabužius,— o taip pat mano nenoras skolinti pinigų įdiegė jam mintį, kad esu labai neturtingas. Netikėta žinia apie mano paveldėjimą atvėrė jam akis. Jam taip patiko naujasis jo planas, kad jis buvo pasiryžęs sutikti su bet kuo, kad tik nereikėtų kautis.

Valandėlę jis dar ginčijosi, kol pasakiau žodžius, privertusius jį nutilti.

— Jeigu taip spiriatės, kad aš pasikalbėčiau vienu du su jaunąja ledi, greičiausiai turite rimtų priežasčių galvoti, kad aš ne be pagrindo būgštauju, jog ji gali atsisakyti.

Jis sumurmėjo kažką teisindamasis.

— Bet mes abu labai karščiuojamės,— pridūriau,— ir, man rodos, išmintingiausia būtų patylėti.

Taip ir padarėme: tylėjome, kol parėjo Katriona. Gaila, kad mūsų tuo metu niekas nematė, mudu, tur būt, sudarėme labai juokingą porą.

XXVIII. AŠ LIEKU VIENA

Atidariau Katrionai duris ir sustabdžiau ją tarpduryje.

— Jūsų tėvas pageidauja, kad mudu šeitume pasivaikščioti,— tariau.

Ji pažvelgė į Džeimsą Morą, linksintį jai galva, ir, kaip drausmingas kareivis, apsisuko ir išėjo su manimi.

Mes ėjome vienu mėgstamiausių ankstesnių mūsų kelių, kuriuo dažnai vaikščiojome drauge ir buvome taip neapsakomai laimingi. Ėjau kiek atsilikęs ir galėjau nejučia ją stebėti. Mažos jos kurpaitės kaukšėjo nepaprastai maloniai ir liūdnai. Keista man atrodė, kad dabar turi išsispręsti mano likimas, ir nežinau, ar girdžiu tuos žingsnius paskutinį kartą, ar jų garsas lydės mane tol, kol mus perskirs mirtis.

Ji vengė žiūrėti į mane ir ėjo vis pirmyn, lyg numanydama, kas bus. Supratau, jog turiu kuo greičiau prabilti, kol neišgaravo drąsa, bet nežinojau, nuo ko pradėti. Šioje keblioje padėtyje, kai merginą kone prievarta vertė tekėti už manęs, rodyti per didelį atkaklumą būtų nesąžininga, juoba kad ji jau sykį meldė manęs būti atleidžiam, bet visai to išvengti neįmanoma, tada atrodys, kad aš esu jai abejingas. Bejėgis

stovėjau tarp tų dviejų kraštutinybių ir kai pagaliau ryžausi, prabilau ant laimės.

— Katriona,— pasakiau,— aš esu labai sunkioje padėtyje, arba, greičiau, mes abudu esame. Labai jums būčiau dėkingas, jei leistumėte pirmiausia man kalbėti ir nepertrauktumėte, kol baigsiu.

Ji pažadėjo.

— Turiu jums pasakyti,— kalbėjau toliau,— labai keblų dalyką, ir puikiai žinau, kad neturiu jokios teisės kalbėti jums taip po to, kas įvyko tarp mudviejų praeitą penktadienį. Mes taip susipainiojome, ir vis per mane. Aš puikiai žinau, kad turėčiau prikąsti liežuvį. Aš ir ketinau taip daryti, ir nė galvon man neatėjo mintis vėl jus jaudinti. Bet dabar jau nebeturiu kitos išeities. Matote, atsirado tas dvaras, ir dabar aš jums daug labiau tinku į jaunikius, ir pati galimybė dabar neatrodo tokia kvaila, kaip anksčiau. Aš pats manau, kad mūsų santykiai tokie painūs, kad, kaip sakiau, verčiau juos palikti tokius, kokie jie yra. Gandai dėl mano palikimo smarkiai perdėti, ir aš, jumis dėtas, nė negalvočiau apie tai. Bet aš turėjau užsiminti apie dvarą, nes tai jis paveikė Džeimsą Morą. Ir dar aš galvoju, kad mes nebuvome labai nelaimingi, gyvendami čia kartu. Man netgi rodos, kad mes gražiai sugyvenome. Jei tik jūs pažvelgtumėte atgal, brangioji...

— Aš nežvelgsiu nei atgal, nei į priekį,— pertraukė ji mane.— Tik prašau man pasakyti, ar tai mano tėvas surengė šį spektaklį?

— Jis pritarė,— pasakiau,— jis pritarė mano ketinimui prašyti jūsų rankos.

Aš kalbėjau toliau, stengdamasis paveikti jos jausmus, bet ji nesiklausė ir pertraukė mane per pusę žodžio.

— Tai jis įkalbėjo jus!— sušuko ji.— Nėra ko neigti, jūs pats prisipažinote, kad jums nė galvon neatėjo tokia mintis. Jis liepė jums vesti mane!..

— Jis pirmas prabilo apie vedybas, jei jūs tai turite galvoje,— pradėjau.

Nudelbusi akis, ji ėjo vis greičiau ir greičiau. Išgirdusi mano žodžius, papurtė galvą, ir man pasirodė, kad ji nori bėgti.

— Juk po to,— kalbėjau toliau,— ką jūs man pasakėte penktadienį, aš niekad nebūčiau ryžęsis trukdyti jus savo pasiūlymais. Bet kai jis kone įsakė man, kas man beliko daryti?

Ji sustojo ir atsigręžė.

— Kad ir kaip ten būtų buvę, aš atsisakau,— sušuko ji.— Daugiau nė žodžio.

Ir vėl puolė į priekį.

— Ką gi, nieko kito aš ir nelaukiau,— atsidusau,— bet jūs vis dėlto galėtumėte būti man švelnesnė šį paskutinį kartą. Nesuprantu, kodėl jūs tokia atžari. Aš labai jus mylėjau, Katriona. Nepykit, juk paskutinį kartą jus taip vadinu. Aš padariau viską, ką galėjau, ir dabar darau, tik gaila, kad negaliu padaryti nieko reikšmingesnio. Ir man keista, kad jūs jaučiate malonumą, taip žiauriai su manimi elgdamasi.

— Aš galvoju ne apie jus,— pasakė ji,— galvoju apie tą žmogų — savo tėvą.

— Ir čia galiu jums padėti,— pasakiau,— ir padėsiu. Mes turime pasitarti dėl jūsų tėvo. Džeimsas Moras labai supyks, sužinojęs, kuo užsibaigė mudviejų pasikalbėjimas.

Ji vėl sustojo.

— Jis taria, kad aš esu sukompromituota?— paklausė ji.

— Jis taip galvoja,— pasakiau,— bet aš jau prašiau jus nepaisyti to.

— Man vis tiek pat,— sušuko ji,— verčiau būsiu sukompromituota!

Nežinojau, ką jai atsakyti, ir tylėjau.

Atrodė, tartum kažkas sukunkuliavo jos krūtinėje, ir staiga ji suriko:

— Bet ką visa tai reiškia? Kam ant mano galvos krito ta gėda? Kaip jūs drįstate taip daryti, Deividai Belfurai?

— O ką aš turėjau daryti, brangioji mano?— paklausiau.

— Aš jums ne brangioji,— atšovė ji,— ir draudžiu jums vadinti mane tuo biauriu žodžiu.

— Aš kalbu, kaip moku,— atsakiau.— Man širdį skauda dėl jūsų, mis Dramond. Nesvarbu, ką čia sakau, bet patikėkite, kad aš užjaučiu jus, atsidūrus tokioje sunkioje būklėje. Bet prašyčiau pagalvoti apie vieną dalyką, kurį dar turime laiko ramiai apsvarstyti: mudviem parėjus namo, įvyks susikirtimas. Patikėkite mano žodžiu: mums abiem reikia pasistengti taikiai susitarti.

— A!— pasakė ji. Jos skruostus išpylė raudonos dėmės.— Jis norėjo kautis su jumis?— paklausė.

— Taip,— atsakiau.

Katriona garsiai nusijuokė.

— To betrūko!— sušuko. Paskui, kreipdamasi į mane, kalbėjo toliau:— Aš ir tėvas sudarome labai gražią porelę, bet, ačiū dievui, yra pasaulyje žmogus, dar blogesnis už mus. Dėkoju viešpačiui, kad jis parodė man jus tokį! Nebus pasaulyje merginos, kuri neniekintų jūsų.

Iki šiol aš viską kantriai pakėliau, bet šito buvo per daug.

— Jūs neturite teisės taip su manimi kalbėti,— pasakiau.— Argi nebuvau aš jums geras, ar nesistengiau būti geras! Ir štai kuo atsilyginama! Ką ir besakyti!

Ji tebežiūrėjo į mane ir paniekinamai šypsojo.

— Bailys!— metė ji.

— Aš grąžinsiu jums ir jūsų tėvui šitą žodį!— sušukau.— Dar šiandien, jus gindamas, mečiau jam iššūkį. Vėl iškviesiu tą sukčių lapiną. Man vis tiek, katras mudviejų bus nukautas. Eime kartu namo, sutvarkysiu visą jūsų giminę! Jūs dar verksite, kai aš būsiu nukautas.

Ji palingavo galvą, paniekinamai tebešypsodama, nors už tą šypseną buvau pasiryžęs ją apkulti.

— Juokitės, juokitės!— šaukiau.— Jūsų tėvui šiandien ne juokas buvo galvoj! Aš nenoriu sakyti, kad jis pabūgo,— skubiai pridūriau,— bet jis verčiau pasirinko antrąją išeitį.

— Apie ką jūs kalbate?— paklausė ji.

— Apie tai, kaip aš jam pasiūliau kautis su manimi,— atšoviau.

— Jūs siūlėte Džeimsui Morui kautis su jumis?— sušuko ji.

— Taip,— atsakiau,— ir jis nepanoro kautis, antraip mūsų čia nebūtų.

— Kažkas čia nebe taip,— sunerimo ji.— Ką jūs norite pasakyti?

— Jis norėjo priversti jus tekėti už manęs,— atsakiau,— o aš nenorėjau. Sakiau, kad jūs turite spręsti pati ir kad aš pasikalbėsiu su jumis akis į akį. Nemaniau, kad mudu taip kalbėsimės! „O kas, jei aš neleisiu?"— paklausė jis. „Tuomet teks kautis dvikovoje,— pasakiau.— Aš taip pat nelabai noriu, kad mane įsiūlytų jaunajai ledi, kaip nenorėčiau, kad man įbruktų nuotaką." Štai mano žodžiai. Tai buvo draugo žodžiai. Ir jūs man taip atsilyginote už juos! Jūs atsisakėte tekėti už manęs, ir joks tėvas Kalnuotoje Škotijoje ir visam pasaulyje

nebeprivers manęs jūsų vesti. Aš pasirūpinsiu, kad jūsų valia būtų gerbiama. Ką iki šiol dariau, darysiu ir toliau. Bet, man rodos, bent iš mandagumo jūs galėjote nors kiek būti man dėkinga. Tikrai maniau, kad jūs geriau mane pažįstatė! Aš, tiesa, nelabai gražiai pasielgiau su jumis, bet tai buvo akimirkos silpnybė! O galvoti, kad aš esu bailys — ir koks bailys!— brangioji mano, jūs smogėte man be gailesčio!

— Argi aš galėjau žinoti, Deivi?— sušuko ji.— O, tai baisu! Tokie, kaip aš ir mano tėvas,— beviltiškai dejavo ji,— tokie žmonės neverti su jumis kalbėtis! O, aš pasiryžusi gatvėje atsiklaupti ir bučiuoti jūsų rankas, maldaudama atleidimo.

— Išsaugosiu tuos bučinius, kuriuos jau gavau iš jūsų!— sušukau.— Bučinius, kurių troškau ir kurie buvo man brangūs. Nenoriu, kad mane bučiuotų atgailaudami.

— Nejaugi jūs taip niekinate vargšę merginą?— paklausė ji.

— Aš visą laiką jums kalbu, kad paliktumėte mane ramybėje. Jūs negalėtumėte padaryti manęs nelaimingesnio, negu dabar esu, jei net panorėtumėte. Geriau pasidomėkite Džeimsu Moru, savo tėvu, su kuriuo dar jums reikės pasikankinti.

— Ak, kaip baisu, kad turiu likti pasauly viena su tuo žmogumi!— sušuko ji, bet tuoj pat šiaip taip susitvardė.— O jūs nebesirūpinkite tuo,— pasakė.— Jis nepažįsta mano būdo. Jis brangiai užmokės už šią dieną, brangiai, brangiai užmokės!

Ji apsigręžė eiti namo. Aš nusekiau paskui. Ūmai ji sustojo.

— Aš eisiu viena,— pasakė.— Mes turime pasikalbėti vienu du.

Kelias valandas aš lyg pašėlęs basčiausi gatvėmis, vadindamas save nelaimingiausiu žmogumi pasaulyje. Smaugė pyktis. Nors giliai kvėpavau, bet atrodė, kad Leidene stinga oro. Maniau, kad uždusiu. Sustojęs ant gatvės kampo, valandėlę taip garsiai juokiausi iš savęs, kad praeivis atsigręžė pažiūrėti. Tai padėjo man atsikvošėti.

„Per ilgai aš buvau lengvatikis, boba ir mazgotė,— galvojau.— Dabar taip nebebus. Gavau gerą pamoką — nesusidėti daugiau su nelabąja moterų lytimi, kuri pražudė žmogų pasaulio pradžioj ir žudys jį iki pasaulio pabaigos. Dievas regi, aš buvau gana laimingas, kol nemačiau jos. Prisiekiu, galiu ir vėl, dievaž, būsiu laimingas, jeigu išsiskirsiu su ja!"

Užvis labiausiai dabar norėjau, kad jie išvažiuotų. Ta mintis nedavė man ramybės. Su kažkokiu piktu džiaugsmu įsivaizda-

vau, kaip varganai jie turės gyventi, kai nebeteks savo melžiamos karvutės — Deivido Belfuro. Staiga visai netikėtai mano nuotaika visiškai pasikeitė. Aš vis dar niršau, vis dar neapkenčiau jos, bet nusprendžiau, kad turiu pasirūpinti, jog ji nepatirtų skurdo.

Aš skubiai nuėjau namo, kur išvydau už durų sukrautus lagaminus, o tėvo ir dukters veidai bylojo, kad jiedu ką tik kivirčijosi. Katriona buvo panaši į medinę lėlę. Džeimsas Moras švogždavo, veidas buvo išpiltas baltomis dėmėmis, o nosis kažkaip nukrypusi į šalį. Vos įėjau, mergina pažvelgė į jį įdėmiu, grasinamu žvilgsniu. Tas žvilgsnis buvo iškalbingas, ir didžiai nustebau, kad Džeimsas Moras pakluso nebyliam įsakymui. Buvo aišku, kad jį gerai išprausė ir kad mergina turėjo daugiau energijos, o vyriškis bailumo, negu aš maniau.

Jis prabilo, vadindamas mane misteriu Belfuru ir, matyt, kartodamas svetimus žodžius. Daug ką pasakyti jis nesuskubo, nes po pirmos iškilmingos frazės Katriona jį pertraukė.

— Aš jums paaiškinsiu, ką Džeimsas Moras nori pasakyti,— tarė ji.— Jis nori pasakyti, kad mes atėjome pas jus kaip elgetos, nelabai gražiai pasielgėme su jumis ir gėdijamės, nedėkingai ir netikusiai elgėsi. Dabar mes norime išvažiuoti ir būti užmiršti. Bet mano tėvas taip blogai tvarkė savo reikalus, kad mes net išvažiuoti negalime, jei vėl jūs neduosite mums išmaldos. Nes mes esame elgetos ir puodlaižiai.

— Jums leidus, mis Dramond,— pasakiau,— noriu pasikalbėti su jūsų tėvu.

Ji nuėjo į savo kambarį ir uždarė duris, žodžio netarusi ir nepažvelgusi mano pusėn.

— Atleiskite jai, misteri Belfurai,— pasakė Džeimsas Moras,— ji prastai išauklėta.

— Aš neketinu svarstyti, išauklėta jūsų duktė ar ne,— atsakiau,— tik noriu atsikratyti jūsų. Dėl to pakalbėkime šiek tiek apie jūsų būklę. Misteri Dramondai, aš žinau jūsų reikalus geriau, negu jūs to norėtumėte. Žinau, kad tada, kai skolinotės iš manęs, pats turėjote pinigų. Žinau taip pat, kad nuo tos dienos, kai esate Leidene, sukrapštėte ir dar kažkiek, nors ir slėpėte net nuo savo dukters.

— Atsargiau! Aš neleisiu, kad iš manęs tyčiotųsi!— užsiplieskė jis.— Jūs man abu įgrisote. Tikras prakeikimas būti tėvu! Ji leido sau apie mane kalbėti...— Jis užsikirto.— Sere,

jūs įžeidėte šią kareivio ir tėvo širdį,— kalbėjo jis, prisidėdamas ranką prie krūtinės.— Įspėju jus, būkite atsargesnis.

— Jei išklausytumėte mane iki galo,— pasakiau,— pamatytumėte, kad aš stengiuosi jūsų pačių naudai.

— Brangusis drauge,— sušuko jis,— aš taip ir žinojau, kad galiu pasikliauti jūsų kilniaširdiškumu!

— Leisite pagaliau man baigti kalbėti ar ne?— paklausiau.— Man sunku spręsti, ar jūs turtingas, ar ne. Bet man rodos, kad jums turėtų nepakakti tų nežinia iš kur atsirandančių lėšų. O aš nenorėčiau, kad jūsų duktė kęstų kokį nors stygių. Jei išdrįsčiau kalbėti apie tai su ja, man, žinoma, nė į galvą neateitų mintis pasikliauti jumis, nes žinau, kad jūs mylite tik pinigus, ir visi jūsų skambūs žodžiai man nieko nereiškia. Bet vis dėlto aš tikiu, kad jūs savaip mylite savo dukterį, ir aš turiu pasikliauti tuo tikėjimu, kad ir koks menkas jis būtų.

Paskui mes susitarėme, kad jis praneš man, kur juodu apsigyveno ir kaip laikosi Katriona. Už tai aš įsipareigojau siųsti jam nedidelę pašalpą.

Jis išklausė mane labai atidžiai ir, baigus man, sušuko:

— Brangusis mano, sūnau mano mielas, tai tikrai jūsų vertas kilnumas! Aš tarnausiu jums ištikimai kaip kareivis...

— Gana!— pasakiau.— Jūs taip nukamavote mane su ta savo kareivyste, kad, vien išgirdus tą žodį, man darosi bloga. Sandėris sudarytas. Dabar aš išeinu ir sugrįšiu po pusvalandžio. Tikiuosi, kad jūsų čia jau neberasiu.

Aš daviau jiems pakankamai laiko susikrauti daiktus, bijodamas dar kartą pamatyti Katrioną. Pats jau vos neverkiau, bet kurščiau savyje pyktį, jausdamas, kad imu nebetekti orumo. Praslinko, tur būt, gera valanda. Saulė nusileido, ir siauras jauno mėnulio piautuvas išplaukė kaip ugnis raudono saulėlydžio fone; rytuose suspindo žvaigždės, ir kai pagaliau įėjau į savo butą, jame buvo tamsu. Uždegiau žvakę ir apėjau kambarius. Pirmame niekas nebepriminė išvykusiųjų, bet antrame, kertėje, ant grindų, pamačiau krūvą drabužių, ir mano širdis vos neiššoko iš krūtinės. Išvykdama ji paliko visas mano dovanas! Tas smūgis man buvo skaudžiausias, gal būt, dėl to, kad paskutinis. Parpuoliau ant tos suknelių krūvos ir elgiausi taip kvailai, kad gėda net kalbėti.

Jau vėlai naktį, kai pasidarė labai šalta ir dantys ėmė tarškėti, atgavau kiek dvasios tvirtybės ir ėmiau svarstyti. Aš

negalėjau regėti tų nelaimingų drabužių ir kaspinų, marškinių ir raštuotų kojinių. Supratau, kad turiu nusikratyti viskuo iki ryto, jei noriu atgauti dvasios pusiausvyrą. Iš pradžių norėjau užkurti židinyje ugnį ir viską sudeginti, bet aš visad nemėgau beprasmiško turto švaistymo, o kita vertus, man atrodė žiauru sudeginti drabužius, kuriais vilkėjo Katriona! Kambaryje buvo spinta, tad nutariau viską sudėti į ją. Aš nepaprastai ilgai ir negrabiai dėliojau juos, kuo tvarkingiau klostydamas kiekvieną mažmožį ir retkarčiais sudrėkindamas jį ašaromis. Visai nusikankinau ir jaučiausi nuvargęs, lyg būčiau bėgęs keletą mylių, ir visi mano sąnariai skaudėjo, tarytum kažkas mane būtų apkūlęs. Staiga, dėliodamas skarelę, kurią ji dažnai užsirišdavo ant kaklo, pastebėjau, kad vienas jos kampas buvo rūpestingai nukirptas. Skarelė buvo labai gražios spalvos, ir aš dažnai atkreipdavau į tai dėmesį. Pamenu, kartą, kai Katriona ją užsirišo, juokais pasakiau, kad jai tinkančios mano spalvos. Mano širdyje suspindo vilties spindulėlis, ir mane užplūdo švelnūs jausmai. Bet po kelių akimirkų aš vėl puoliau į nusiminimą — pamačiau, kad tas kamputis, surangytas ir suglamžytas, gulėjo kitame kampe ant grindų.

Tačiau, gerokai pasvarstęs, vėl ėmiau šio to tikėtis: ji nukirpo tą kamputį vaikiško, bet, matyt, švelnaus jausmo pagauta. Ir nieko nuostabaus, kad paskui jį numetė. Bet man labiau rūpėjo jos pirmas poelgis, o ne vėlesnis. Aš džiaugiausi, kad jai atėjo mintis pasiimti tokį atminą, ir ne taip jau baisiai sielojausi, kad ji numetė jį visai suprantamo apmaudo apimta.

XXIX. MES SUSITINKAME DIUNKERKE

Apskritai po jų išvykimo aš nesijaučiau labai nelaimingas ir patyriau daug malonių ir vilties kupinų valandėlių. Labai stropiai ėmiausi studijų ir visaip stengiausi prastumti laiką, kol atvažiuos Alenas arba kol gausiu žinią iš Džeimso apie Katrioną. Nuo mūsų atsisveikinimo dienos gavau iš jo tris laiškus. Pirmąjį jis parašė, atvažiavęs į Diunkerką, į Prancūziją, iš kur netrukus vienas išvažiavo kažkokiu slaptu reikalu. Jis nuvyko į Angliją pasimatyti su lordu Houldernesu, ir aš visad jausdavau kartėlį, prisiminęs, kad tos kelionės išlaidas jis apmokėjo mano pinigais. Bet jeigu susibičiuliavai su tokiu kipšu, kaip Džeimsas Moras, kaltink save. Tebebūnant jam Anglijoje,

atėjo metas pasiųsti antrą laišką. O kad tas laiškas buvo sąlyga išsiųsti pašalpą, Džeimsas įžvalgiai parašė jį iš anksto ir pavedė Katrionai pasiųsti. Mudviejų su Džeimsu susirašinėjimas pasirodė jai įtartinas, ir vos tik jis išvyko, ji sulaužė laku užantspauduotą voką. Laiškas prasidėjo Džeimso ranka rašytais žodžiais:

Gerbiamas sere, neįkainojamą jūsų dosnumo įrodymą — laišką su įdėta į jį sutarta suma — gavau laiku, ką šiuo ir patvirtinu. Viskas bus išleista mano dukteriai, kuri sveika ir prašo brangų savo draugą prisiminti apie ją. Ji dabar šiek tiek nusiminusi, bet tikiuosi, kad su dievo pagalba pasitaisys. Mes gyvename atsiskyrę, bet guodžiamės gimtųjų kalnų dainomis ir pasivaikščiojimais palei jūrą, kuri skalauja ir Škotijos krantus. Taip, laimingiausias aš buvau, kai su penkiomis žaizdomis gulėjau mūšio lauke ties Gladsmiuru. Aš susiradau darbą prancūzų didiko žirgyne, kur mano patyrimas vertinamas. Bet, gerbiamas sere, atlyginimas toks menkas, kad man gėda net kalbėti apie jį, tad jūsų siuntos tiesiog būtinos mano dukters komfortui, nors, drįstu pareikšti, susitikti su senais draugais būtų dar geriau.

Lieku, gerbiamas sere, ištikimas ir nuolankus jūsų tarnas
Džeimsas Makgregoras Dramondas.

Toliau buvo rašyta Katrionos ranka:

Netikėkite juo, visa tai melas.
K. M. D.

Ji ne tik prirašė tuos žodžius, bet, kaip man rodos, net ketino neišsiųsti laiško, nes jis atėjo labai pavėluotai, ir tuoj po jo gavau ir trečią. Tuo metu atvažiavo Alenas ir linksmais savo pasakojimais suteikė džiaugsmo mano gyvenimui. Jis supažindino mane su savo giminaičiu, tarnaujančiu Škotų pulke, kuris, mano galva, gėrė daugiau, negu leidžia žmogaus jėgos, ir niekuo kitu nepasižymėjo. Mane kvietė į daugelį linksmų pietų, aš pats juos ruošdavau, bet jie neišblaškė mano liūdesio. Mudu — turiu galvoje save ir Aleną, o ne tą giminaitį — daug šnekėjomės apie mano santykius su Džeimsu Moru ir jo dukterimi. Kuklaudamas aš nesileidau į smulkmenas, be to, Aleno komentarai nemaž tam neskatino.

— Nieko negaliu suprasti,— kalbėjo jis,— bet, man rodos, kad tu paikioji. Tokių prityrusių, kaip Alenas Brekas, maža, bet aš niekad nesu matęs panašios merginos į tavo Katrioną. Netikiu, kad viskas būtų buvę taip, kaip tu pasakoji. Tur būt, kažkur susipainiojai, Deivi.

— Kartais man pačiam taip atrodo,— sutikau.

— Keista, jog tu, ko gero, tikrai ją myli!— pasakė jis.

— Labai myliu, Alenai,— prisipažinau,— ir manau, kad nusinešiu tą meilę į kapus.

— Stebuklai neregėti!— užbaigė jis.

Aš parodžiau jam laišką su Katrionos prierašu.

— Na matai!— sušuko jis.— Ta Katriona vis dėlto turi šiek tiek padorumo, nekalbant jau apie protą! O Džeimsas Moras tikras plepalų maišas. Jam rūpi tik pilvą prisikimšti ir liežuviu malti. Tačiau turiu pripažinti, kad jis kovėsi gerai ties Gladsmiuru. Ir tos penkios žaizdos — teisybė. Tik blogai, kad jis toks pagyrūnas.

— Supranti, Alenai,— pasakiau,— aš stačiai negaliu palikti merginos tokiose rankose.

— Taip, jai su juo blogai,— sutiko Alenas.— Bet ką tu gali padaryti? Visada taip būna tarp vyro ir moters, Deivi: moterys visai neturi proto. Jos arba myli vyrą, ir tada viskas gerai, arba neapkenčia jo, ir tada nors sprok iš piktumo, nieko joms nepadarysi. Jas galima skirstyti į dvi kategorijas: vienos parduos už tave paskutinį savo drabužį, kitos net į tavo pusę nežiūrės. Dievas jas tokias sutvėrė. Kitokių moterų nebūna. O tu, kaip matau, esi toks kvaiša, kad negali atskirti vienų nuo kitų.

— Bijau, kad tikrai taip ir yra,— pasakiau.

— O tuo tarpu nieko nėra lengvesnio!— sušuko Alenas.— Aš mikliai galėčiau tave išmokyti, bet visa nelaimė, kad tu, tur būt, gimei aklas.

— Bet gal tu vis dėlto gali man padėti?— paklausiau.— Tu juk taip gerai išmanai apie tokius dalykus.

— Supranti, Deividai,— manęs čia nebuvo,— atsakė jis.— Aš kaip tas karininkas, kurio visi žvalgai ir flankininkai akli. Argi jis gali ką žinoti? Bet man vis atrodo, kad tu kažkur šovei pro šalį, ir aš, tavimi dėtas, vėl pamėginčiau laimę.

— Tikrai, Alenai?— paklausiau.

— Aišku,— atsakė jis.

Trečią laišką gavau kaip tik tuo metu, kai mudu su Alenu panašiai kalbėjomės, ir tuojau pamatysite, kad jis atėjo pačiu laiku. Džeimsas rašė, kad jam kelia nerimą dukters sveikata, nors aš buvau tikras, jog ji visai sveika; išsijuosęs man žėrė komplimentus ir baigdamas pakvietė mane į Diunkerką.

„Pas jus dabar, tur būt, svečiuojasi vienas mano draugas misteris Stiuartas,— rašė jis.— Kodėl jums nepalydėjus jo iki Diunkerko, kai jis keliaus į Prancūziją? Aš turiu į misterį Stiuartą slaptą reikalą, be to, džiaugsiuosi susitikęs su savo bendražygiu ir pagarsėjusiu narsuoliu. Kai dėl jūsų, gerbiamasis sere, tai mudu su dukra būsime laimingi priimti jus, mūsų geradarį, kurį Katriona laiko savo broliu, o aš — sūnumi. Prancūzas didikas pasirodė esąs biaurus šykštuolis, ir aš buvau priverstas išeiti iš žirgyno. Dėl to jūs rasite mus kukliame, bemaž varganame Bazeno viešbutuke kopose. Bet kopos, kuriose stovi viešbutukas, labai gražios, ir aš neabejoju, kad mes puikiai praleisime čia keletą dienų. Mes su misteriu Stiuartu prisiminsime praeitį, o jūs su mano dukra galėsite linksmintis, kaip dera jūsų amžiui. Bent jau misterį Stiuartą meldžiu atvažiuoti: turiu į jį labai svarbų ir pelningą reikalą."

— Ko tas žmogus iš manęs nori?— sušuko Alenas, perskaitęs laišką.— Iš tavęs jis nori pinigų, aišku. Bet ko jam reikia iš Alenô Breko?

— O, tai tik dingstis!— pasakiau.— Jis vis dar tikisi mane su Katriona apvesdinti, nors aš ir pats visa širdimi to geidžiu. O tave jis kviečia, manydamas, kad be tavęs nepanorėsiu pas juos vykti.

— Kažin ar čia viskas taip,— pasakė Alenas.— Mudu su juo niekad nesueidavome į krūvą dantų rodyti. Jis, mat, turįs slaptą reikalą! Kad tik aš neįkrėsčiau jam į kailį pirmiau, negu mes baigsime tą reikalą! Po velnių! Vien iš smalsumo reikia nuvykti ir pažiūrėti, ką jis ten sugalvojo! Be to, pamatyčiau tavo Katrioną. Ką tu pasakysi, Deivi? Vyksi su Alenu?

Aš, suprantama, tuoj pat sutikau, o kadangi Aleno atostogos ėjo į pabaigą, netrukus mudu leidomės kelionėn.

Sausio diena jau slinko vakarop, kai pagaliau atvykome į Diunkerką. Palikę savo arklius pašto stotyje, pasisamdėme palydovą iki Bazeno nakvynės namų, esančių už miesto sienų. Kai mes paskutinieji palikome miestą, buvo jau visai tamsu.

Perėję tiltą, išgirdome, kaip užpakaly mūsų užsitrenkė vartai. Priekyje švietė priemiestis. Perėję jį, pasukome tamsiu keliu ir netrukus, atsidūrę visiškoje tamsybėje, girdėjome tik, kaip po kojų gurgžda smėlis ir netoliese ūžauja jūra. Valandėlę ėjome, nieko nematydami, sekdami paskui šūkčiojantį palydovą. Aš jau ėmiau galvoti, kad jis paklydo, bet pagaliau užkopėme ant neaukšto šlaito viršaus ir išvydome blausią langiuko šviesą.

— Antai Bazeno nakvynės namai,— pasakė palydovas.

Alenas caktelėjo liežuviu.

— Atkampi vietelė,— pareiškė jis, ir iš jo tono supratau, kad jis nelabai patenkintas.

Truputį vėliau atsiradome dideliame kambaryje, užimančiame visą apatinį namo aukštą. Laiptai į viršų vedė į viešbučio numerius. Palei sienas sustatyti stalai su suolais. Viename kambario gale buvo židinys, kitame — lentynos su buteliais ir laiptai į rūsį. Bazenas, augus, iš pažiūros įtarus žmogus, pranešė mums, kad škotas džentelmenas išėjęs nežinia kur, o jaunoji ledi esanti viršuje ir jis pakviesiąs ją.

Išsiėmiau iš kišenės skarelę su nukirptu kampu ir pasirišau po kaklu. Jaučiau, kaip man sugniaužė širdį. O kai Alenas ėmė ploti man per petį, laidydamas smagius juokelius, aš vos įstengiau susivaldyti, netaręs atžaraus žodžio. Laukti teko neilgai. Išgirdau virš galvos Katrionos žingsnius ir pamačiau ją laiptuose. Veidas jos buvo išblyškęs, bet ji ramiai nulipo ir pasisveikino, tik su kažkokiu apsimestu rimtumu ir netgi manieringumu, kuris mane visada išmušdavo iš vėžių.

— Mano tėvas Džeimsas Moras greit sugrįš. Jis labai džiaugsis, jus matydamas,— pasakė ji.

Ir staiga jos veidas suliepsnojo, akys sužėrėjo, žodžiai apmirė lūpose: supratau, kad ji pastebėjo skarelę. Bet, greit suėmusi save į rankas, Katriona žvaliai kreipėsi į Aleną:

— Tai jūs esate jo draugas, Alenas Brekas?— sušuko ji.— Kiek kartų jis man kalbėjo apie jus, ir aš pamilau jus už jūsų narsą ir gerą širdį.

— Na na,— pasakė Alenas, laikydamas jos ranką ir stebeilydamas ją:— štai pagaliau ir jaunoji ledi! Na, Deividai, tu perdaug šykščiai man ją nupasakojai.

Dar niekada Aleno žodžiai manęs nebuvo taip sujaudinę; jie nuskambėjo man kaip muzika.

— Kaip, argi jis pasakojo jums apie mane?— sušuko Katriona.

— Nuo tos dienos, kai atvykau iš Prancūzijos, jis nieko kito ir neveikė,— atsakė jis.— Gal tik sykį kalbėjomės apie vieną naktį Škotijoje, miške netoli Silvermilso. Bet džiaukitės, brangioji, jūs gražesnė, negu galima buvo tikėtis iš jo pasakojimų. Aš tikiu, kad mes turime būti draugai. Aš lyg Deivido pažas, kaip šuo prie jo kojų; kas domina jį, turi dominti ir mane, ir, dievaži, jo draugai taip pat turi mylėti mane! Dabar jūs žinote, kokie jūsų santykiai su Alenu Breku, ir pati pamatysite, jog iš to sandėrio bus naudos. Alenas Brekas ne itin gražus, brangioji, bet ištikimas tam, ką myli.

— Iš širdies dėkoju už gerą jūsų žodį,— pasakė ji.— Aš jaučiu tokią pagarbą narsai ir sąžiningumui, kad nerandu žodžių apsakyti.

Pasinaudodami keliauninkų privilegija, nelaukėme Džeimso Moro ir sėdome vakarieniauti trise. Katriona sėdėjo šalia Aleno ir jį vaišino. Jis privertė ją gurkštelėti iš jo taurės ir visą laiką lipšniai asistavo, neduodamas man, beje, jokios dingsties pavyduliauti. Jis vedė pokalbį taip užtikrintai ir smagiai, kad mes su Katriona užmiršome susijaudinimą. Jei kas nors būtų mus pamatęs, būtų pagalvojęs, kad Alenas — senas jos draugas, o aš visai svetimas. Aš turėjau daug priežasčių mylėti ir gerbti šį žmogų, bet niekad nemylėjau ir negerbiau jo labiau, kaip tą vakarą. Dabar aš mačiau, nors kartais ir užmiršdavau tai, kad jis turi ne tik daug gyvenimiškosios patirties, bet ir nuostabių, savitų gabumų. Katriona atrodė visiškai jo sužavėta. Jos juokas skambėjo kaip varpelis, o veidas buvo linksmas kaip gegužės rytas. Prisipažįstu, kad nors ir buvau gerai nusiteikęs, bet man šiek tiek darėsi liūdna,— toks aš pasirodžiau sau nuobodus ir išdvisęs šalia savo bičiulio. Man atrodė, kad aš nevertas merginos, jeigu taip lengvai sugebu aptemdyti jos linksmybę.

Netrukus pastebėjau, kad ne aš vienas tuo pasižymiu. Vos tik sugrįžo Džeimsas Moras, Katriona tarytum sustingo. Iki pat tos akimirkos, kai ji atsiprašiusi nuėjo gulti, aš nenuleidau nuo jos akių. Prisiekiu, ji nė karto nenusišypsojo, beveik nekalbėjo ir vis žiūrėjo į bufetą prieš save. Itin nustebau, išvydęs, kad tokia didelė meilė tėvui, kokią regėjau anksčiau, virto aitria neapykanta.

Nėra ko daug kalbėti apie Džeimsą Morą. Jūs jau ganėtinai žinote apie tą žmogų, o kartoti jo paistalus man įgriso. Gana pasakyti, kad jis daug gėrė ir kalbėjo labai neaiškiai. Reikalą su Alenu atidėjo rytdienai — norįs pasikalbėti su juo vienu.

Rytdienai, tai rytdienai, mes su Alenu juk ir taip buvome gerokai išvargę po kelionės, tad netrukus po Katrionos pakilome ir mudu.

Mus palydėjo į kambarį, kur stovėjo tik viena lova. Turėjome joje sutilpti. Alenas pažvelgė į mane, keistai šypsodamas.

— Ak tu asile!— pasakė jis.

— Ką nori tuo pasakyti?— sušukau.

— Ką noriu pasakyti? Tiesiog nuostabu, Deividai,— pasakė jis,— kad esi toks kvailas.

Paprašiau kalbėti aiškiau.

— Keista, kaip tau vis neaišku,— atšovė jis.— Juk sakiau, kad yra dvi moterų rūšys: tos, kurios parduotų už tave paskutinius marškinius, ir tos, kur ne. Pamėgink suprasti pats, mano brangusis! O kas čia per skarelė tau ant kaklo?

Paaiškinau.

— Taip ir maniau, jog jinai čia ne šiaip sau atsirado,— nusprendė jis.

Daugiau Alenas nenorėjo pasakyti nė žodžio, nors dar ilgai įkyriai kibau prie jo.

XXX. LAIŠKAS IŠ LAIVO

Dieną išvydome, kaip nuošaliai stovėjo viešbutis. Jūra buvo visai arti, tačiau jos nesimatė, nes iš visų pusių namą supo nelygios smėlio kalvos. Tik vienoje vietoje, atšlaitėje, į peizažo monotoniją brovėsi du vėjo malūno sparnai lyg asilo ausys, nors paties asilo nebuvo matyti. Rytą buvo tylu tylu, bet kai pakilo vėjas, keista buvo regėti, kaip tie didžiuliai sparnai vienas paskui kitą ėmė suktis už kalvos. Kelio čia beveik nebuvo, bet per žolę visomis kryptimis šovė daugybė takų nuo mesje Bazeno viešbučio durų. Mat, Bazenas turėjo daugybę amatų, bet iš jų nė vieno nebuvo doro, tad jo viešbučio atkampumas labai tiko jo darbams. Čia lankydavosi kontrabandininkai; politiniai agentai ir įstatymo pasmerktieji laukdavo čia, kada galės išsidanginti į užjūrį; manau, kad būdavo ir

blogesnių dalykų, nes čia buvo galima nudaigoti visą šeimą, ir niekas apie tai nė nesužinotų.

Miegojau mažai ir neramiai. Dar neaušo, kai tylutėliai išnirau iš lovos, stengdamasis nepažadinti draugo. Mėginau sušilti prie ugnies, paskui ėmiau vaikščioti šen ir ten palei duris. Rytas buvo rūškanas, bet kiek vėliau papūtė vakaris, išvaikė debesis, suspindo saulė ir malūno sparnai ėmė suktis. Saulė švietė kažkaip pavasariškai, o gal pavasariu pražydo mano širdis, bet tie dideli sparnai, vienas paskui kitą pasirodantys iš už kalvos, labai mane pradžiugino. Retkarčiais aš net girdėjau, kaip malūnas sugirgžda. Apie pusę devynių išgirdau dainuojant Katrioną. Buvau pasiruošęs mesti aukštyn skrybėlę, ir ta nuobodi, negyvenama vietovė pasirodė man rojumi.

Tačiau laikas bėgo, o aplink viešbutį nebuvo nė gyvos dvasios, ir aš, nežinia kodėl, ėmiau nerimauti. Atrodė, aplink tvyrojo tarsi kokia nelaimės nuojauta, o ties kalva malūno sparnai tarytum žvalgė kažką. Bet nereikia nė vaizduotės, vis viena šitas keistas viešbutis — ne vieta jaunai ledi.

Pusryčiavome vėlai. Susėdus prie stalo, išsyk krito į akis, kad Džeimsas Moras didžiai susirūpinęs arba kažko bijosi, o Alenas budrus ir įdėmiai jį stebi. Lyg ant karštų žarijų sėdėjau, regėdamas, kaip vienas apsimetinėja, o kitas budrauja. Vos papusryčiavome, Džeimsas, matyt, kažką nutaręs, ėmė atsiprašinėti. Jis, mat, turįs mieste konfidencialų susitikimą su prancūzų didiku, pas kurį tarnavo, ir prašąs leisti jam pasišalinti iki dvyliktos valandos. Paskui, pasikvietęs dukterį į toliausią kambario kertę, ilgai ir rimtai kažką jai aiškino, nors ta klausėsi be didelio noro.

— Man vis mažiau patinka tas Džeimsas,— prasitarė Alenas.— Kažkas jame negera, ir, matyt, kad Alenui Brekui reikėtų šiandien jį pasekti. Labai norėčiau pasižiūrėti į tą prancūzų didiką, Deivi. O tu, manau, pats galėtum susirasti užsiėmimą: juk reikia sužinoti, ar tu dar turi nors kiek vilties. Kalbėk su ja visai atvirai, pasisakyk, jog esi asilas. O paskui, tavimi dėtas, aš jai užsiminčiau, kad man gresia kažkoks pavojus. Jei tik tau, žinoma, pavyks šitai pasakyti natūraliai, nes visoms moterims patinka tokie dalykai.

— Aš nemoku meluoti, Alenai, o tuo labiau „natūraliai",— atsakiau, jį pamėgdžiodamas.

— Na ir kvailas,— pasakė jis.— Tada pasakyk jai, kad aš tau taip patariau,— tai prajuokins ją ir, gal būt, taipogi išeis į naudą. Bet jūs tik pažvelkite į juodu! Jei nebūčiau taip tikras mergina ir tuo, kad ji labai džiaugiasi mumis, ypač Alenu, pagalvočiau, kad jie man ruošia spąstus.

— Argi ji taip džiaugiasi tavimi, Alenai?— paklausiau.

— Ji tiesiog dievina mane,— atsakė jis.— Aš nepanašus į tave ir sugebu šiuose dalykuose susigaudyti. O, ji tikrai dievina Aleną. Bet, garbės žodis, aš ir pats apie jį esu puikiausios nuomonės. Tau leidus, Deividai, aš eisiu trumpam į kalvas pažiūrėti, kur keliaus šitas Džeimsas.

Visi išėjo. Likau prie stalo vienas. Džeimsas išvyko į Diunkerką, Alenas paskui, o Katriona užlipo į savo kambarį. Puikiai supratau, kodėl ji vengia manęs, bet dėl to man lengviau nebuvo, ir žūt būt nutariau pasimatyti su ja, kol dar nesugrįžo Alenas ir Džeimsas. Pagalvojau, kad geriausiai bus pasekti Aleno pavyzdžiu. Jei aš dingsiu iš akių ir pasislėpsiu tarp smėlio kalvų, nuostabus rytas ir ją išvilios iš namų. O kai tik ji bus lauke, susitikti bus paprasčiau.

Pasakyta — padaryta. Vos trupučiuką patupėjau, užlindęs už kopos, o Katriona jau ir pasirodė viešbučio tarpduryje, apsidairė ir, nieko aplink nepastebėjusi, leidosi taku tiesiai į pajūrį. Ėjau iš paskos. Neskubėjau pasirodyti. Kuo toliau nueis, tuo ilgiau jai reikės klausytis mano prisipažinimų. O kad po kojų buvo smėlis, lengva buvo eiti pasekomis. Takelis kilo aukštyn ir pagaliau atvedė ant kopos viršaus. Iš čia aš pirmą kartą aiškiai išvydau, kokioje negyvenamoje, nejaukioje vietoje stovėjo viešbutis: arti nebuvo matyti jokios gyvos būtybės ir jokio pastato, išskyrus Bazeno namus ir vėjo malūną. Kiek tolėliau plytėjo jūra ir joje — keletas laivų, gražių kaip paveikslėlyje. Vienas stovėjo labai arti, ir aš krūptelėjau, pažinęs „Jūrų žirgo" takelažą. Kurių galų anglų laivas atsidūrė prie pat Prancūzijos krantų? Kam Moras įviliojo Aleną į tokią vietą, kur negalima buvo tikėtis pagalbos? Atsitiktinai ar tyčia išėjo šiandien Džeimso Moro duktė į pajūrį?

Paskui ją priėjau kopų kraštą ir atsidūriau pačiame pajūryje. Pajūris buvo siauras ir tuščias; prie kranto stovėjo valtis, o netoliese, lyg ko laukdamas, šen bei ten vaikštinėjo karininkas. Bemat išsitiesiau pakrantės žolėje, kuri gerai mane paslėpė, ir ėmiau laukti, kas bus toliau. Katriona pasuko

tiesiai prie valties; karininkas mandagiai pasveikino ją, ir jie persimetė keliais žodžiais, paskui jis įteikė jai laišką, ir Katriona pasuko atgal. Tuo metu, lyg jai daugiau nebebūtų kas veikti sausumoje, valtis nuplaukė į „Jūrų žirgą". Tačiau karininkas liko ir išnyko kopose.

Visa tai man labai nepatiko. Juo daugiau galvojau, tuo dariausi įtaresnis. Ko reikėjo karininkui: Aleno ar Katrionos? Ji artinosi į mane, nuleidusi galvą, įsmeigusi akis į smėlį, ir atrodė tokia tyra ir švelni, kad neįstengiau netikėti, jog ji nekalta. Bet štai ji pakėlė galvą ir išvydo mane. Sustojo, bet kiek paabejojusi ir vėl ėjo, tik lėčiau ir pasikeitusiu veidu. Kai pamačiau ją tokią, mano būgštavimai, įtarimai, rūpestis dėl draugo gyvybės — viskas išgaravo. Aš atsistojau ir, apsvaigęs nuo vilties, ėmiau jos laukti.

Ji priėjo, ir aš antrą kartą palinkėjau jai labo ryto, o ji, labai tvardydamasi, atsakė man.

— Nepykstate, kad ėjau paskui jus?— paklausiau.

— Žinau, kad jūs ne iš blogos valios,— tarė ji. Paskui nuraudusi kalbėjo toliau:— Bet kodėl siunčiate pinigus tam žmogui? Nereikia.

— Aš ne jam siunčiau pinigus, bet jums, jūs tą žinote.

— Jūs neturėtumėte jų siųsti nei jam, nei man,— atsakė ji.— Taip negerai, Deividai.

— Suprantu, kad negerai,— pasakiau,— ir meldžiu dievą, kad jis padėtų tam paikšai, jei tik įmanoma, sutvarkyti viską kuo geriau. Katriona, jūs nebegalite taip toliau gyventi, ir atleiskite man, bet jūsų tėvas nevertas rūpintis jumis.

— Nekalbėkite man apie jį!— sušuko ji.

— Man nėra ko apie jį kalbėti. Patikėkite, aš galvoju ne apie jį,— pasakiau.— Visos mano mintys sukasi apie vieną ir tą patį. Aš iki dabar buvau Leidene, ir nors buvau užsiėmęs studijomis, be perstogės galvojau tik apie tai. Paskui atvyko Alenas. Aš lankydavausi kariškių draugijoje, dalyvaudavau jų pietuose, bet ta mintis manęs nepaliko. Taip buvo ir anksčiau, kai jūs buvote su manimi. Katriona, matote šią skarelę ant mano kaklo? Jūs nukirpote jos kamputį, o paskui jį numetėte. Dabar tai jūsų spalvos, ir aš jas nešiojuosi savo širdy. Brangioji mano, aš negaliu be jūsų gyventi! Dėl dievo meilės, neatstumkite manęs! — Aš atsistojau jai skersai kelio, neleisdamas eiti toliau.

— Neatstumkite manęs,— kalbėjau,— ir pasistenkite man atleisti.

Ji vis dar tylėjo, o mano širdy ėmė kilti mirtina baimė.

— Katriona,— sušukau, įdėmiai žvelgdamas į ją,— nejaugi aš vėl apsirikau? Nejaugi viskas prarasta?

Ji vos alsuodama pakėlė akis į mane.

— Ar tikrai jūs norite, Deivi, kad aš būčiau jūsų žmona?— paklausė ji taip tyliai, kad aš vos išgirdau, ko ji klausė.

— O taip!— sušukau.— Jūs pati žinote, kaip aš to noriu.

— Aš iau seniai nebepriklausau sau,— tarė ji.— Nuo pat pirmos dienos aš būčiau buvusi jūsų, jei tik jūs būtumėte panorėję.

Mes stovėjome kopos viršuje. Vieta buvo atvira ir vėjuota. Mudu galėjo matyti net iš anglų laivo. Bet aš suklupau prieš ją ant smėlio, apkabinau jos kelius ir pratrūkau tokia rauda, kad, atrodė, tuoj krisiu negyvas. Smarkus susijaudinimas išvaikė visas kitas mintis. Aš nežinojau, kur esu, ir nesupratau, kodėl esu toks laimingas. Žinojau tik, kad ji palinko prie manęs, prispaudė mano galvą sau prie krūtinės, ir lyg per audrą girdėjau jos žodžius:

— Deivi, o Deivi, vadinasi, tu neniekini manęs? Tai tu myli mane, vargšę? O Deivi, Deivi!

Dabar ir ji pravirko, mūsų ašaros susimaišė, ir mes buvome neapsakomai laimingi.

Buvo gal dešimta valanda, kai pagaliau supratau, kokia laimė kliuvo mano daliai. Sėdėdamas šalia Katrionos ir laikydamas jos rankas, žvelgiau jai į veidą, garsiai iš džiaugsmo juokiausi lyg vaikas ir vadinau ją švelnių švelniausiais vardais. Niekad aš neregėjau tokios gražios vietos, kaip tos kalvos prie Diunkerko, o besisukančių vėjo malūno sparnų girgždesys atrodė man kaip nuostabi muzika.

Nežinau, kiek dar būtume taip sėdėję, užmiršę viską pasaulyje, jei atsitiktinai nebūčiau prabilęs apie jos tėvą. Tai sugrąžino mus į tikrovę.

— Mažasis mano bičiuli,— kartojau aš, nesitverdamas malonumu tais žodžiais priminti jai praeitį,— mažasis mano bičiuli, dabar tu mano, visam laikui mano, ir tu nebepriklausai daugiau tam žmogui.

Staiga jos veidas baisiai išblyško, ir ji ištraukė iš mano rankų savąsias.

— Deivi, pasiimk mane su savim!— sušuko ji.— Jis čia kažką nedoro ruošia. Juo negalima tikėti. Tikrai kažką ruošia. Jaučiu širdy siaubingą baimę. Ką jis gali turėti bendra su anglų karališkuoju laivu? Ir kas čia parašyta?— Ir ji parodė man laišką.— Nujaučiu, kad čia slypi kažkas blogo Alenui. Atplėšk laišką, Deivi, atplėšk ir perskaityk.

Aš paėmiau laišką ir palingavau galvą.

— Ne,— pasakiau,— negaliu to padaryti: negaliu atplėšti svetimo laiško.

— Net draugui išgelbėti?— sušuko ji.

— Nežinau,— atsakiau.— Manau, kad ne. Nebent tikrai žinočiau!

— Reikia tik antspaudą sulaužyti!— pasakė ji.

— Žinau,— pasakiau,— bet aš negaliu to padaryti.

— Duok laišką man,— paprašė ji,— aš pati jį atplėšiu.

— Ir tau to daryti negalima,— pasakiau,— tau ypač. Tas laiškas liečia tavo tėvą ir jo garbę, brangioji, kuria mudu abu abejojame. Aišku, ši vieta pavojinga, mus gal stebi iš anglų laivo, o čia dar tas laiškas, ir karininkas, likęs pakrantėje! Jis, žinoma, ne vienas, su juo dar turi būti žmonių. Taip, nėra abejonės, kad laišką reikia atplėšti, bet atplėšti jį turi kažkas kitas.

Aš jau ėmiau pasiduoti baimei ir nujausti gresiantį pavojų, kai pamačiau Aleną, vienui vieną einantį per kopas. Jis buvo su munduru ir atrodė labai gražščiai. Aš krūptelėjau, pagalvojęs, kaip mažai tas munduras galės jam padėti, kai jį sugaus, įmes į valtį ir nuplukdys į „Jūrų žirgą" kaip dezertyrą, maištininką ir žmogžudyste kaltinamą žmogų.

— Štai,— pasakiau,— štai kas turi teisę spręsti, atplėšti laišką ar ne.

Tai taręs šūktelėjau Alenui, ir mudu su Katriona atsistojome, kad jis galėtų mus matyti.

— Jei čia teisybė, jei čia nauja negarbė, ar galėsi ją ištverti?— paklausė ji, žiūrėdama į mane spindinčiomis akimis.

— Mane jau klausė to, kai pamačiau tave pirmą kartą,— pasakiau.— Kaip manai, ką atsakiau? Kad jeigu aš myliu tave taip, kaip man atrodo,— o dabar aš myliu tave kur kas labiau!— tai vesiu savo Katrioną net prie kartuvių papėdės.

Kraujas siūbtelėjo jai į veidą. Ji priėjo visai prie manęs ir prisiglaudė, laikydama mano ranką. Taip mudu laukėme Aleno.

Jis priėjo, vylingai šypsodamas.

— Ką aš tau sakiau, Deividai?— paklausė.

— Viskam savo laikas, Alenai,— atsakiau,— o dabar kalbėk rimtai. Ką tau pavyko sužinoti? Sakyk tiesiai, Katriona mūsų draugas.

— Aš be reikalo vaikštinėjau.

— Man rodos, kad mes tuo metu daugiau padarėme,— pasakiau,— bent turime daug ką apsvarstyti. Ar matai aure tą?— kalbėjau toliau, rodydamas į laivą.— Tai „Jūrų žirgas", jo kapitonas Pelizeras.

— Ir aš jį pažįstu,— pasakė Alenas.— Stovėdamas Forte, jis pridarė man daug bėdos. Bet kurių galų jam reikėjo taip arti priplaukti?

— Aš pasakysiu, ko jis čia atplaukė,— pradėjau.— Jis atvežė Džeimsui Morui šį laišką. O ko jis tebestovi, kai laiškas jau įteiktas, kodėl kopose slapstosi karininkas, ir ar jis vienas, ar ne,— galvok pats.

— Laiškas adresuotas Džeimsui Morui?— paklausė jis.

— Taip,— atsakiau.

— Na, tai galiu jums dar kai ką pridurti,— pasakė Alenas.— Pereitą naktį, kai tu stipriai miegojai, aš girdėjau, kaip tas žmogus su kažkuo kalbėjosi prancūziškai, o paskui trinktelėjo durys.

— Alenai,— sušukau,— bet tu kiaurą naktį miegojai kaip užmuštas, aš liudininkas!

— Niekad negalima garantuoti, ar miega Alenas, ar ne!— pasakė jis.— Tačiau situacija, atrodo, ne iš maloniųjų. Duokite šen laišką.

Kai padaviau voką, jis kreipėsi į Katrioną:

— Brangioji, prašau atleisti, bet kai mano gyvybė pakibus ant plauko, aš turėsiu sulaužyti antspaudą.

— Aš pati to noriu,— atsakė Katriona.

Jis atplėšė laišką, perskaitė ir suplojo delnais.

— Pašvinkęs niekšas!— sušuko, suglamžęs laišką ir įsikišęs į kišenę.— Greičiau renkamės savo daiktus — ši vieta man tikra mirtis.— Ir jis pasuko į viešbutį.

Katriona prabilo pirma.

— Jis pardavė jus?— paklausė.

— Pardavė, brangioji mano,— pasakė Alenas,— bet, jūsų ir Deivio padedamas, aš dar galiu jį pergudrauti. Kad tik nusigaučiau iki savo arklio,— pridūrė.

— Katriona turi vykti su mumis,— tariau,— ji nebegali su tuo žmogumi likti. Mes susituoksime.

Katriona prispaudė prie savęs mano ranką.

— Štai kaip!— pasakė Alenas, atsigręžęs į mus.— Šiandien jūsų nemažai nuveikta! Turiu pasakyti jums, mano mieloji, kad judu iš tiesų esate graži pora.

Takelis, kuriuo mes ėjome, vedė prie vėjo malūno, kur pamačiau žmogų jūreivio uniforma. Budėdamas už malūno, jis, atrodo, sekė krantą. Mes atsidūrėme jam už nugaros.

— Žiūrėk, Alenai!— tariau.

— Ššš...— nutildė jis mane,— čia jau mano darbas.

Žmogus, tur būt, buvo kiek apkurtęs nuo malūno ūžesio, nes mūsų nepastebėjo, kol nepriėjome visai arti. Tada jis atsisuko, ir mes pamatėme įraudusį, stambų jo veidą.

— Tikiuosi, sere,— kreipėsi Alenas,— jūs kalbate angliškai?

— *Non, monsieur*[1], atsakė jis su baisiausiu akcentu.

— „Non, monsieur"!— pamėgdžiojo Alenas.— Taip jus moko prancūzų kalbos „Jūrų žirge"? Ak tu storapilvi galvijau! Aš tuoj pašventinsiu škotišku batu tavo anglišką sėdynę!

Ir pripuolęs prie jo, nesuskubus anam pabėgti, uždrožė taip, kad jūreivis išsitiesė ant žemės. Paskui svyruodamas atsistojo ir pasileido į kopas. Alenas, nuožmiai šypsodamas, žiūrėjo jam įkandin.

— Seniai man metas išsidanginti iš čia,— tarė jis ir greitu žingsniu nuėjo prie užpakalinių Bazeno viešbučio durų.

Mes ėjome pridurmui.

Atsitiko taip, kad, įeidami pro vienas duris, akis į akį susidūrėme su Džeimsu Moru, įėjusiu pro kitas.

— Greičiau,— paliepiau Katrionai,— lipk viršun ir susidėk savo daiktus. Geriau tau nežiūrėti, kas čia bus.

Tuo metu Alenas ir Džeimsas Moras susitiko vidur ilgo kambario. Katriona praėjo. Palypėjusi laiptais, grįžtelėjo, bet nesustojo. Tikrai vertėjo į juodu pažiūrėti. Aleno veidas reiškė didžiausią prielankumą ir simpatiją, nors tame jautėsi ir kaž-

[1] Ne, pone *(pranc.)*.

kas grėsminga, tad Džeimsas, pajutęs namuose gaisrą, stovėjo, visam kam pasiruošęs.

Gaišti nebuvo kada. Apsuptas priešų tokioje dykvietėje, net Cezaris būtų išsigandęs. Bet Alenas atrodė šauniai ir kaip visad ėmė kalbėti su lengva pašaipa.

— Dar kartelį labas rytas, misteri Dramondai,— prabilo jis.— Ar negalėčiau sužinoti, kokį reikalą turėjote į mane?

— Tas reikalas slaptas, taip greitai nepaaiškinsi,— tarė Džeimsas,— manau, geriau bus atidėti jį popietei.

— Aš ne visai su tuo sutinku,— atsakė Alenas.— Sakyčiau, dabar arba niekad. Mes su misteriu Belfuru gavome laišką ir ketiname greitai išvykti.

Džeimsas žybtelėjo akimis, bet mikliai susitvardė.

— Vieno žodžio užteks jus sulaikyti,— pasakė jis,— vieno žodžio, kas tai per reikalas.

— Tuomet kalbėkite,— atšovė Alenas,— nėra ko Deivio varžytis.

— Mes abu galime praturtėti,— tarė Džeimsas.

— Nejaugi?!— sušuko Alenas.

— Taip, sere,— pasakė Džeimsas.— Tai — Klunio lobiai.

— Stebuklai neregėti!— kraipė galvą Alenas.— Ar jūs ką sužinojote apie juos?

— Žinau vietą, misteri Stiuartai, ir galiu jums ją parodyti,— pasakė Džeimsas.

— Tai bent pasisekė!— sušuko Alenas.— Džiaugiuosi, kad atvykau į Diunkerką. Tai čia ir buvo tas jūsų reikalas, ar ne taip? Tikiuosi, pasidalinsime turtus pusiau?

— Taip, čia tas reikalas, apie kurį kalbėjau, sere,— atsakė Džeimsas.

— Puiku, puiku!— kalbėjo Alenas.

Paskui, taip pat vaikiškai domėdamasis, paklausė:

— Tai, tur būt, nieko bendro neturi su „Jūrų žirgu"?

— Su kuo?— nesuprato Džeimsas.

— Arba su tuo žaliūku, kurį ką tik partrenkiau ant žemės už malūno?— kalbėjo Alenas.— Na, mielasis, pakaks meluoti! Mano kišenėje Pelizero laiškas. Tu sučiuptas nusikaltimo vietoje, aišku, Džeimsai Morai? Daugiau jau niekad nebegalėsi žiūrėti doram žmogui į akis!

Džeimsui tai buvo netikėta. Valandėlę jis stovėjo išblyškęs ir sustingęs, paskui užsiplieskė baisiu pykčiu.

— Tu drįsti taip su manimi kalbėti, pienburni?— sukliegė.

— Nususęs galvijau!— sušuko Alenas ir skėlė jam skambų antausį.

Kitą akimirką jiedu jau sukryžiavo špagas.

Instinktyviai atšokau, išgirdęs pirmuosius špagų plieno garsus. Paskui išvydau kirtį, kurį Džeimsas atrėmė taip arti, kad aš išsigandau dėl jo gyvybės. Man dingtelėjo, kad jis juk Katrionos tėvas, o tam tikru atžvilgiu taip pat ir mano, tad aš pribėgau, norėdamas juodu išskirti.

— Pasitrauk, Deivi! Bene iš proto išėjai? Nagi pasitrauk, velniai griebtų!

Aš du kartu išskyriau jų špagas. Susverdėjęs atsitrenkiau į sieną, bet netrukus vėl buvau tarp jų. Jie nepaisė manęs, kaip padūkę puolė vienas kitą. Negaliu suprasti, kaip aš pats nebuvau sužeistas ir nesužeidžiau nė vieno iš tų dviejų Rodomontų[1]. Viskas sukosi aplink mane tarytum sapne. Staiga kautynių įkarštyje išgirdau laiptuose garsiai šaukiant, ir Katriona vienu šuoliu atsidūrė prieš tėvą. Tą pačią akimirką mano špagos smaigalys įsibedė į kažką minkšta. Ištraukta špaga buvo kruvina, o paskui pastebėjau, kad kraujas sunkiasi ir per Katrionos skarelę. Sustojau, nes pasidarė bloga.

— Jūs norite nužudyti jį man matant? Aš juk vis dėlto jo duktė!— sušuko ji.

— Aš suvedžiau su juo sąskaitas, brangioji mano,— pasakė Alenas ir atsisėdo ant stalo, sudėjęs rankas ir laikydamas apnuogintą špagą.

Valandėlę ji stovėjo dusdama, išplėtusi akis, paskui staiga atsigręžė į tėvą ir pažvelgė jam į veidą.

— Išeik!— sušuko ji.— Aš negaliu matyti tavo gėdos! Palik mane su garbingais žmonėmis! Aš Apino duktė, o tu jo gėda! Eik iš čia!

Jos žodžiuose buvo tiek aistros, kad aš net atsikvošėjau iš siaubo, kuris buvo apėmęs mane, pamačius kruviną špagą. Duktė ir tėvas stovėjo vienas prieš kitą: ji su didėjančia raudona dėme skarelėje, jis baltas kaip drobė. Aš gerai jį pažinojau ir supratau, kad jos žodžiai turėjo pataikyti jam tiesiai į širdį. Tačiau jis apsimetė, kad jam į viską nusispiauti.

— Ką gi,— pasakė, kišdamas špagą į makštis ir vis dar ne-

[1] Rodomontas — Ariosto poemos „Padūkėlis Orlandas" personažas.

nuleisdamas akių nuo Aleno,— jei ginčas užbaigtas, aš tik pasiimsiu savo lagaminą...

— Jokių lagaminų!— įspėjo Alenas.

— Bet, sere!— sušuko Džeimsas.

— Džeimsai Morai,— pasakė Alenas,— ši ledi, jūsų duktė, išteka už mano draugo Deivio, todėl aš leidžiu jums išsidanginti gyvam. Bet paklausykite mano patarimo: nesipainiokite man po kojomis, nes bus blogai. Neužmirškite, kad ir mano kantrybė turi ribas.

— Velniai griebtų, sere, bet lagamine mano pinigai!— sušuko Džeimsas.

— Man labai gaila, sere,— atsakė Alenas, smagiai vypsodamas,— bet kad dabar tie pinigai mano.— Paskui rimtai pridūrė:— Girdite, Džeimsai Morai, danginkitės iš šių namų!

Atrodė, kad Džeimsas valandėlę svarstė, bet, greičiausiai, nepanoro dar kartą išmėginti Aleno špagos, nes ūmai nusiėmė skrybėlę ir pasmerktojo veidu, paeiliui atsisveikinęs su kiekvienu iš mūsų, išėjo.

Tuo pat metu aš tarsi pabudau iš sapno.

— Katriona,— sušukau,— tai aš, tai mano špaga!.. Ar labai smarkiai sužeidžiau?

— Nieko, Deivi, aš už tai dar labiau tave myliu. Tu sužeidei mane, gindamas tėvą, nors jis ir blogas žmogus. Pažvelk,— pasakė ji, rodydama įbrėžimą, iš kurio sruvo kraujas,— tu padarei iš manęs vyrišką! Turiu žaizdą kaip senas kareivis.

Aš apkabinau ją, bučiavau jos žaizdą, džiaugdamasis, kad ji negili, ir žavėjausi Katrionos narsa.

— O manęs argi niekas nepabučiuos? Aš gyvenime nesu praleidęs tokios progos!— Alenas atstūmė mane ir suėmė Katrioną už pečių.— Brangioji mano,— pasakė jis,— jūs esate tikra Apino duktė. Visi žino, kad jis buvo nuostabus žmogus, ir jis galėtų didžiuotis jumis. Jei kada nors sumanysiu vesti, motinos savo sūnums ieškosiu tokios, kaip jūs. Kam čia kuklintis, juk aš iš karalių giminės.

Jis kalbėjo taip nuoširdžiai susižavėjęs ja, kad ir merginai, ir net man buvo labai malonu. Atrodė, jo žodžiai nuplovė nuo mūsų Džeimso Moro gėdą. Po valandėlės Alenas vėl buvo toks, kaip visad.

— Kiek suprantu, brangieji mano,— pasakė jis,— visa tai labai gerai. Bet Alenas Brekas daug arčiau kartuvių, negu jis no-

rėtų. Velniai rautų, iš šitos svetingos vietos reikia kuo greičiau ištrūkti.

Tie žodžiai sugrąžino mus žemėn. Alenas užbėgo į viršų ir sugrįžo nešinas mūsų kelionės krepšiais ir Džeimso Moro lagaminu. Aš paėmiau Katrionos ryšulį, numestą ant laiptų. Mes jau ėjome iš tų pavojingų namų, bet Bazenas, rėkdamas ir mostaguodamas rankomis, užtvėrė mums kelią. Ištraukus mums špagas, jis nėrė po stalu ir tada pasidarė drąsus kaip liūtas. Pasirodo, sąskaita nesumokėta, kėdė sulaužyta, Alenas sukūlė indus ant stalo, o Džeimsas Moras pabėgo.

— Šekit,— surikau ir sviedžiau jam keletą luidorų, nes dabar buvo ne metas skaičiuoti.

Jis čiupo pinigus, ir mes išbėgome pro duris. Namą iš trijų pusių supo jūreiviai. Iš tolo Džeimsas Moras mojavo skrybėle, tarytum juos skubindamas. O tuojau pat už jo, lyg rankas iškėlęs žmogus, sukosi vėjo malūnas.

Alenas tik žvilgtelėjo ir leidosi bėgti. Jis nešė sunkų Džeimso Moro lagaminą, bet būtų greičiau atsisveikinęs su šiuo gyvenimu, negu atidavęs savo grobį ir atsisakęs keršto. Jis dūmė taip greitai, kad aš vos suskubau iš paskos, žavėdamasis Katriona, kuri nė kiek neatsiliko nuo manęs.

Vos tik mes pasirodėme, daugiau nesislėpdami ir šaukdami, jūreiviai ėmė mus vytis. Mes buvome per kokius du šimtus jardų nuo jų. Jūreiviai buvo nerangūs ir negalėjo su mumis rungtyniauti. Manau, kad jie buvo apsiginklavę, bet nenorėjo šaudyti Prancūzijos teritorijoje. Kai tik pastebėjau, kad nuotolis tarp mūsų ne tik nemažėja, bet net kiek didėja, staiga nurimau, žinodamas, kad viskas baigsis gerai. Tačiau iki pat galo juokauti nebuvo kada, ir mes gavome parodyti visą savo miklumą. Bet Diunkerkas dar buvo toli. Tuo metu mes užbėgome ant kalvos ir išvydome manevruojančią kareivių kuopą, ir aš puikiai supratau Aleną, kai jis sustojo ir, braukdamas nuo kaktos prakaitą, pasakė:

— Tie prancūzai tikrai šaunūs žmonės.

PABAIGA

Vos atsidūrėme tarp saugių Diunkerko sienų, tuoj sukvietėme karo tarybą. Mes su ginklu rankose atėmėme iš tėvo dukterį. Kiekvienas teisėjas grąžintų ją tėvui ir, tur būt, pasodintų mudu su Alenu į kalėjimą. Ir nors kapitono Pelizero laiškas galėtų būti mūsų pasiteisinimas, nei Katriona, nei aš neturėjome didelio noro tą laišką garsinti. Visų išmintingiausia buvo nuvežti merginą į Paryžių ir atiduoti globoti klano vadui, Makgregorui Bohaldžiui, kuris mielai padėtų savo giminaitei ir nenorėtų žeminti Džeimso.

Mes jojome gana lėtai, nes Katriona ne taip gerai jojo, kaip bėgo, ir nuo keturiasdešimt penktųjų metų vargu ar kada buvo sėdėjusi balne. Bet pagaliau kelionė pasibaigė. Atvykome į Paryžių ankstyvą sekmadienio rytą ir, Aleno padedami, greitai susiradome Bohaldį. Jis gyveno ištaigingame name, labai prabangiai, nes gaudavo pensiją iš Škotijos fondo ir turėjo dar savo lėšų. Katrioną jis sutiko kaip giminaitę ir rodėsi labai mandagus ir kuklus, bet ne itin atviras. Mes paklausėme jį apie Džeimsą Morą. „Vargšas Džeimsas!"— su šypsena linguodamas galvą, pasakė jis, ir aš pamaniau, kad jis žino apie jį daugiau, negu sako. Paskui mes parodėme Pelizero laišką, kurį perskaičius, jam ištįso veidas.

— Vargšas Džeimsas!— pakartojo jis.— Žinoma, pasitaiko žmonių ir blogesnių už Džeimsą Morą. Bet šitai yra tiesiog baisu. Jis, ko gero, neteko galvos! Šis laiškas labai nemalonus. Bet, džentelmenai, nematau reikalo kelti jį viešumon. Tik blogas paukštis savo lizdą teršia, o mes visi Škotijos kalniečiai.

Visi su tuo sutiko, išskyrus, tur būt, Aleną. Dar paprasčiau išsisprendė vedybų klausimas. Bohaldis ėmėsi jas pats rengti,

tartum Džeimsas Moras visiškai neegzistavo, ir sutuokė mus su Katriona nepaprastai maloniai, pagyvindamas ritualą grakščiais prancūziškais komplimentais. Vos tik ceremonija baigėsi ir visi išgėrė į mūsų sveikatą, jis pranešė, kad Džeimsas Moras esąs Paryžiuje, kad atvykęs keletu dienų anksčiau už mus, dabar sergąs ir, gal būt, miršta̧s. Iš savo žmonos veido supratau, apie ką ji galvojo.

— Ką gi, eime jo aplankyti,— tariau.

— Jeigu tik tu sutinki,— atsakė Katriona. (Tai buvo pirmosios mūsų vedybinio gyvenimo dienos.)

Džeimsas Moras gyveno tame pačiame kvartale, kaip ir klano vadas, dideliame kampiniame name. Iki jo palėpės mus atvedė kalniečių dūdmaišio garsai. Pasirodo, kad jis pasiskolino iš Bohaldžio keletą instrumentų ligos metu prasiblaškyti, ir nors nebuvo toks įgudęs muzikantas, kaip jo brolis Robis, bet vis dėlto grojo visai neblogai. Keista buvo matyti, kaip prancūzai būrėsi laiptuose, klausėsi, o kartais ir juokėsi. Džeimsas gulėjo lovoje ant šiaudų čiužinio, atsirėmęs į pagalves. Žvilgtelėjęs į jį, supratau, kad jis nepasveiks. Be abejonės, keista jam buvo mirti tokioje vietoje, bet ramiai rašyti apie jo gyvenimo galą negaliu. Džeimsas žinojo, kad mudu su Katriona susituokę, pasveikino ir lyg patriarchas palaimino.

— Manęs niekas niekada nesuprato,— pasakė jis.— Bet judviem aš viską atleidžiu.

Tai pasakęs jis ėmė kaip visad taukšti visokius niekus ir buvo toks malonus, kad sugrojo mums porą dainelių, o prieš mums išeinant, pasiskolino iš manęs šiek tiek pinigų. Jo elgesyje neįžiūrėjau nė menkiausio požymio, kad jis gėdytųsi, bet atleisti jis mėgdavo labai. Rodos, tai jam niekad nenusibosdavo. Jis man atleisdavo per kiekvieną mūsų susitikimą. Kai po kelių dienų jis numirė su kažkokia gerumo ir šventumo aureole, iš padūkimo aš buvau pasiryžęs rautis plaukus nuo galvos. Palaidojau jį, bet negalėjau sugalvoti, ką parašyti ant jo paminklo; galų gale nutariau iškalti tik jo mirties datą.

Aš nusprendžiau, kad mums neverta grįžti į Leideną, kur vaidinome brolį su seseria ir dabar keistokai atrodytume naujose savo rolėse. Labiausiai mums tiko Škotija, tad vos tik gavau visą savo turtą, išsileidome į kelionę.

O dabar, mis Barbara Belfur (damos visur pirmos!) ir misteri Alenai Belfurai, Krūmynės įpėdini, mano istorija baigta. Jei gerai pagalvosite, atsiminsite, kad daugelį tos istorijos dalyvių matėte ir net kalbėjotės su jais. Alisona Heisti iš Laimkilnso supo judviejų lopšį, kai buvote tokie mažučiai, kad negalite prisiminti, ir vaikštinėjo su jumis, kai paūgėjote. Graži, ori ledi, mis Barbaros krikšto motina — ta pati mis Grant, kuri šaipydavosi iš Deivido Belfuro prokuroro namuose. Nežinau, ar atmenate mažą, liesą, linksmą džentelmeną su peruku ir ilgu apsiaustu, kuris atėjo vėlai naktį į dvarą ir pasisakė esąs Džeimisonas. Jus dar pažadino ir atvedė į apačią supažindinti su juo. Nejaugi Alenas užmiršo, ką jis padarė, misterio Džeimisono paprašytas? Už tai, remiantis įstatymu, jį galėtų nuteisti pakarti — juk jis, šiaip ar taip, išgėrė į užjūryje gyvenančio karaliaus sveikatą. Keisti dalykai dėjosi gerojo vigo namuose! Bet misteriui Džeimisonui aš pasiryžęs viską atleisti. Prancūzijoje jį pažįsta kaip „ševalje Stiuartą".

O jus abu, Deivi ir Katriona, aš žadu netrukus pričiupti, tada pažiūrėsim, ar jūs išdrįsite juoktis iš tėčio ir mamos. Teisybė, mes nebuvome tokie išmintingi, kokiais būtume galėję būti, ir dėl menko nieko prisidarėme sau daug bėdos. Bet kai judu paūgėsite, pamatysite, kad net gudrioji mis Barbara ir šaunusis misteris Alenas ne daug ką bus išmintingesni už savo tėvus. Žmogaus gyvenimas — juokingas pokštas. Sako, kad angelai verkia. Manau, kad jie dažniau miršta iš juoko, žiūrėdami į mus. Bet, šiaip ar taip, pradėdamas šią ilgą istoriją, aš tvirtai nusprendžiau, kad papasakosiu jums viską taip, kaip iš tikrųjų buvo.

APIE AUTORIŲ

Pasaulio literatūros istorija žino nedaug atvejų, kad rašytojas būtų pripažintas taip greitai, kaip Robertas Luisas Stivensonas.

Pirmąjį savo romaną „Lobių sala" jis parašė 1883 metais, būdamas trisdešimt trejų metų, prieš tai jau išbandęs inžinieriaus ir teisininko profesijas. Ši knyga kaip mat iškovojo jam vietą geriausiųjų to laiko rašytojų gretose.

Pasisekimas lydėjo ir antrąjį jo romaną „Pagrobtasis", išspausdintą 1886 metais. Tais pačiais metais Stivensonas parašė apysaką „Keista daktaro Džekilio ir misterio Haido istorija". Ji sukėlė tikrą sensaciją savo aštriu fantastiniu siužetu. Ne mažiau populiarūs buvo ir vėliau parašyti „Linksmieji vyrukai" (1887), „Juodoji strėlė" (1888) ir „Balantrės šeimininkas" (1889) — sukrečianti dviejų kerštaujančių brolių istorija.

Su kiekvienu romanu Stivensonas darėsi vis populiaresnis. Kur glūdi to populiarumo priežastis? Stivensonas mokėjo suregzti įdomius, patrauklius siužetus. Bet nuotykiai — ne pagrindinis jo kūrybos tikslas. Jie sudarė tik vieną svarbiausių jo poetinio gyvenimo suvokimo bruožų. Tame gyvenime, kurį jis mylėjo ir kuriuo tikėjo, netrūko dramatiškų akimirkų: susigrumdavo stiprios asmenybės, žmogus stodavo prieš atšiaurią gamtą, duždavo laivai, pavojai persekiojo kilnius drąsuolius. Stivensonas — realistas, nors ir labai keistoje aplinkoje gyvena ir kovoja jo herojai. Bet jeigu teisingai pavaizduoti pagrindiniai dalykai — žmonių charakteriai, jausmai, jų mintys ir poelgiai — noromis nenoromis patiki ir pačiais keisčiausiais įvykiais, kuriuos pasakoja rašytojas. Štai kuo paaiškinamas toks didžiulis meninis Stivensono kūrinių poveikis, štai jo pasaulinės šlovės ir populiarumo paslaptis.

Stivensono gyvenimas buvo nelengvas. Jis gimė Edinburge 1850 m. lapkričio 13 dieną. Nuo pat jaunystės sunki liga ilgam jį prikaustydavo prie patalo. Jis ilgai klajojo po Europą, ieškodamas vietos, tinkamos darbui ir gyvenimui. Gimtosios ir karštai mylimos Škotijos klimatas jam kenkė.

Paskutinius savo gyvenimo metus Stivensonas praleido vienoje iš Samoa salyno salų. Čionai jis parašė ir „Katrioną"— „Pagrobtojo" tęsinį.

Paskutinį savo romaną „Sent Ivsą" (1897), puikią knygą apie patekusio į nelaisvę Napoleono karininko klajones po Angliją, Stivensonas, negalėdamas pakilti iš lovos, diktavo. Rašytojas mirė, nesuspėjęs užbaigti darbo.

TURINYS

PAGROBTASIS

I. Kelionė į Krūmynės dvarą 9
II. Kelionės tikslas pasiektas 13
III. Pažintis su dėde 17
IV. Krūmynėje manęs tyko dideli pavojai 23
V. Keliauju į Kvinsferio perkėlą 30
VI. Kas nutiko prie perkėlos 35
VII. Išplaukiu į jūrą Daisarto „Testamentu" 40
VIII. Kapitono kajutė 46
IX. Žmogus su pilnu diržu aukso 50
X. Kapitono kajutės apgultis 59
XI. Kapitonas nusileidžia 65
XII. Sužinau apie Rudąją Lapę 69
XIII. Brigo žuvimas 76
XIV. Salelė 81
XV. Berniukas su sidabrine saga žygiuoja per Malo salą 89
XVI. Berniukas su sidabrine saga Morvene 96
XVII. Rudosios Lapės mirtis 102
XVIII. Pašnekesys su Alenu Letermoro miške 107
XIX. Siaubo namai 114
XX. Per viržynus ir uolas 119
XXI. Per viržynus į Korinakio tarpeklį 127
XXII. Per viržiais apaugusią dykynę 133
XXIII. Klunio gūžta 139
XXIV. Ginčas viržynuose 146
XXV. Belkvidere 155
XXVI. Kelionės pabaigoje keliamės per Fortą 161
XXVII. Pas misterį Renkilorą 170
XXVIII. Palikimo beieškant 177
XXIX. Įžengiu į savo valdas 184
XXX. Sudie 189

KATRIONA

I dalis. Generalinis prokuroras

I. Turtingas elgeta 195
II. Kalniečių patikėtinis 202
III. Vykstu į Pilrigą 210

IV. Prokuroras Prestongrendžas 216
V. Prokuroro namuose 225
VI. Buvęs Loveto lerdas 231
VII. Sulaužau savo žodį 236
VIII. Samdytas žudikas 245
IX. Viržiai liepsnoja 253
X. Rudžius 259
XI. Mišķas prie Silvermilso 266
XII. Vėl keliauju su Alenu 271
XIII. Džilano smėlynai 278
XIV. Baso uola 285
XV. Juodojo Endžio pasakojimas apie Todą Lepraiką 292
XVI. Dingęs liudininkas 301
XVII. Malonės prašymas 308
XVIII. Golfo sviedinukas 319
XIX. Patenku į damų draugiją 326
XX. Aš tebesisukinėju po aukštuomenę 335

II dalis. Tėvas ir duktė

XXI. Kelionė į Olandiją 344
XXII. Helvutas 353
XXIII. Klajonės po Olandiją 359
XXIV. Smulki daktaro Heinekcijaus knygos istorija 367
XXV. Džeimso Moro sugrįžimas 375
XXVI. Trise 380
XXVII. Dviese 386
XXVIII. Aš lieku vienas 392
XXIX. Mes susitinkame Diunkerke 399
XXX. Laiškas iš laivo 405
Pabaiga 417

РОБЕРТ ЛУИС СТИВЕНСОН
ПОХИЩЕННЫЙ. КАТРИОНА
На литовском языке

Перевели с английского Казис-Иозас Амбрасас
и Виктория Милюнайте
Издательство «Вага», Вильнюс, пр. Ленина 50

ROBERTAS LUISAS STIVENSONAS
PAGROBTASIS. KATRIONA.

Redaktorė N. Vildžiūnienė
Viršelis dail. V. Ajausko ir V. Bačėno
Techn. redaktorius D. Jakubonis
Korektorė A. Dudzinskienė

Duota rinkti 1974.IV.9. Pasirašyta spaudai 1974.VI.10. Leidinio Nr. 7660. Spaudos popierius Nr. 2, formatas $84\times108^{1}/_{32}$— 6,625 pop. l.=22,3 sp. l.; 25,7 leid. l. 28 000 egz. Užsak. Nr. 1419. Kaina 88 kp.

„Vagos" leidykla, Vilnius, Lenino pr. 50
Spaudė „Vaizdo" spaustuvė Vilniuje, Strazdelio 1

$$C\ \frac{0763—194}{M852(10)—74}\ 236—74$$

U (Anglų)
St 902

1974 M. „DRĄSIŲJŲ KELIŲ“ SERIJA:

1. A. Azarovas, V. Kudriavcevas
   NAMAS BE RAKTO
2. K. Badyginas
   DIDŽIOJO MAGISTRO ŽIEDAS
3. K.Kuiljevas
   JUODASIS KARAVANAS
4. L. Velskopf - Henrich
   SUGRĮŽIMAS PAS DAKOTUS
5. R. Sabatinis
   KAPITONO BLADO KRONIKA
6. R. Stivensonas
   PAGROBTASIS. KATRIONA
7. NUOTYKINIAI UŽSIENIO RAŠYTOJŲ KŪRINIAI

Kaina 88 kp